Paul Gadenne

Siloam

Editura Eminescu

Paul
Gadenne

Siloam

Traducere de
Ruxandra Soroiu

Editura Eminescu

Simonei Jouglas

•

„Et abii, et lavi, et video“

PROLOG

„Adevărata viaţă e absentă“
RIMBAUD

I

SIMON DELAMBRE NU OBIŞNUIA să aştepte. Se ferise întotdeauna de lîncezeala în care se complac adesea atîţia oameni în floarea vîrstei cînd stau pironiţi la un colţ de stradă, la intrarea unui birou sau pe malul unei ape. Nu trăise nici unul din evenimentele care de pe la douăzeci de ani frînează cursul vieţii, transformînd-o într-o mohorîtă succesiune de ceasuri pierdute. Nu ştia ce înseamnă să faci anticameră la ministere, să pierzi timpul în cabinete medicale, în holuri de hotel, la ghişee de bancă. Autobuzul cu care se ducea în fiecare zi din cartierul Grenelle la Sorbona nu-l găsea niciodată în grupurile agitate ce se legănau în jurul felinarelor. Prefera s-o pornească voiniceşte şi cînd auzea în capul străzii cum se apropie în goană namila motorizată, hurducăind din toate mădularele, se dădea puţin la o parte, apoi o apuca pe la spate şi-i sărea în cîrcă mai înainte ca ea să se oprească. Trei paşi vioi, o uşoară destindere şi gata.

În autobuz întîlnea de fiecare dată aceleaşi figuri. Se uita cu simpatie la muncitorul în salopetă albastră, la contabilul cu umeri vlăguiţi, la funcţionarul de bancă, cel cu ochi trişti, îl privea cu oarecare neîncredere pe bărbatul impunător, trupeş, grav şi pus la punct şi se făcea că nu observă ocheadele superbei dactilografe blonde,

Dar în acea zi — să fi fost din cauza unei surde oboseli sau din cauza tristeții care însoțește un nou început de săptămînă ? — toate chipurile i se păreau întunecate, umbrite de rutină, cu ticuri ce ies și mai bine la iveală după o zi de odihnă. Ideea că se întîlnește cu aceiași oameni, la aceleași ore, zi de zi, îl obseda cu o ciudată violență, ca și cum abia atunci ar fi descoperit-o. Desigur, din cauza oboselii !... Observa că știe dinainte, cu precizie, la ce stație coboară fiecare. Îi urmărea cu gîndul în micile lor birouri, unde se instalau zilnic, să rezolve aceleași probleme, luate mereu de la capăt, ca o pînză a Penelopei destrămată noaptea. Tristă poveste. Lumea îi apărea angrenată într-o vastă mișcare de du-te-vino iar gesturile oamenilor, lipsite de suportul gîndurilor, semănau cu o suveică ce se-nvîrte frenetic, mînată de o voință necunoscută. Cînd își făcu apariția controlorul, Simon îi întinse automat biletul. Controlorul apăsă pe mînerul aparatului pe care-l avea prins la cingătoare, făcînd un zgomot ascuțit, enervant, ca de pocnitoare. „Oh, ce viață duce bietul om ! se gîndi Simon. O viață distrusă de gesturi la care nu se gîndește — la care, din fericire, nu se gîndește !...“ Dar azi în mai toate meseriile oamenii sînt indiferenți față de gesturile lor.

Anume neatent la ceea ce se petrecea pe platformă, Simon privi din goana autobuzului strada ce șerpuia, cu fațadele ei înalte. Strada !... Era vie și trezea o veșnică uimire. Activitatea oamenilor lăsa aici urme evidente și variate, crea perspective îmbietoare. Simon se simțea atras îndeosebi de senzația de forță și de detașare pe care i-o dădea deplasarea mașinii prin neobosita forfotă a străzii. Cu spatele rezemat, cu picioarele lipite, bine înfipte, o privea cum la fiecare învîrtire a roților se isca, ieșea din măruntaiele vehiculului, de parcă acesta n-ar fi fost decît o unealtă de adus pe lume, într-un zgomot asurzitor, cele două șiruri de fațade paralele, caldarîmul și cerul. Mișcarea recompunea după alte legi aspectele vieții ; pentru călătorii aflați în picioare, pe platformă, ea crea o lume aparte, cu totul diferită de cea în care aveau să păsească, o lume față de care n-aveau obligații serioase și în care circulau doar ca spectatori. Oh ! Cît de minunat devenea totul ! Cît de captivant era să privești cu detașarea pe care o dă viteza, cu acea superioară indiferență a unui om fără griji !... Cu cîtă plăcere privea tînărul

nostru cum se perindă prin faţa ochilor tejghele cu carne şi fructe, librării, grădini, lăptării albe sau albăstrui, tonete cu fructe înălţate în piramide ! Intraseră pe strada Lecourbe ; ea oferea un spectacol în mii de culori, ca o colecţie de ilustrate, nespus de pitoresc în neorînduiala şi firescul lui. Nu era nimic anevoios, complicat ; spiritul nu era confruntat cu nici o dificultate, cu nici o problemă. Simon începu să rîdă gîndindu-se la filozofii care se întreabă cu atîta seriozitate dacă lumea exterioară există. Ce naiba, domnilor, mai bine întrebaţi-o pe bucătăreasă pe cînd vă pregăteşte salata cu mîinile ei străine de pretenţioasele dumneavoastră nelinişti ! Şi strada vă dă un răspuns, strada care de dimineaţă pînă seara repetă neîncetat, cu o veselă violenţă, că singurele nevoi esenţiale ale omului sînt să mănînce şi să se îmbrace !... Se mai perindau şi acele magazine cu firme uriaşe pe care zăreai fie o umbreluţă din tablă, fie o mare pălărie roşie. Se mai perindau vitrinele luminoase unde se lăfăiau în ordine tot felul de cămăşi, pijamale, capoate şi unde surprindeai, în goană, strălucirea cravatelor care aduceau o notă de culoare printre plastroanele albe. Întîlneai aici o imagine a vieţii atît de reală, de plăcută, de caracteristică încît simţeai imediat nobleţea speţei umane.

Pe la jumătatea străzii, înainte de a da în bulevard, Simon verifică în două rînduri ora exactă. Întîi, la orologiul băncii, apoi, nu prea departe, la ceasul cocoţat pe două vergele metalice, înfipte în trotuar, care atrăgea atenţia asupra unei ceasornicării. Simon pîndi de departe orologiul. Nouă fără zece. Se încruntă. Iarăşi avea să întîrzie : hotărît lucru, de la o vreme era ceva cu el. Dar neliniştea lui se risipi iute văzînd bidoanele de cositor ale lăptarilor, zărindu-l pe băcanul care aşeza stivă pe lăzi roţile de brînzeturi aduse în braţe ca nişte sori, în sfîrşit uriaşul maldăr de păsări, printre care, pe un covor de ferigă, se lăfăiau cîţiva pui jumuliţi bine, cu capul vîrît în pîntec, dînd la iveală copanele lor grase. Dar şi trotuarul celălalt îl ispitea căci, în afara unei bogate colonii de scrumbii argintii, puteai admira la intrarea unei măcelării, agăţaţi de picioare, deasupra unei mese de marmură, doi boi enormi, cu pîntecul spintecat, ce evocau, parcă, apoteoza unui luptător învingător şi înnobilau această parte a străzii cu o sfîşietoare frumuseţe.

Nouă fără cinci. Era verdictul celui de al doilea orologiu. Simon simţi un supărător junghi în inimă. Întîrzia a doua oară în ultimele trei zile. Era surmenat, desigur ; se sculase tare anevoie de dimineaţă. De ce ?... Dar cum nu obişnuia să-şi găsească scuze, se dojeni de unul singur : „Ştiu că tata ar fi mulţumit“ se gîndi el.

Şoseaua mişuna de lume, de biciclişti, de negustori ambulanţi, de servitoare cu coşul pe braţ, de copii cu cercul. Din douăzeci în douăzeci de metri, de pe străzile laterale apăreau camioane hurducăind a fier vechi în timp ce tramvaiele umpleau văzduhul cu scîrţîitul lor ascuţit şi provincial.

În sfîrşit, vehiculul intră pe un bulevard trist, străjuit de cópaci, unde metroul dispărea sub pămînt şi unde se înălţau zidurile unui liceu. Din autobuz se zăreau dincolo de zăbrelele ferestrelor uriaşe, clase mohorîte în care generaţii de şcolari îşi lăsaseră tristeţile imense şi fără de speranţă, ce nu pot fi trăite decît la acea vîrstă ; în colţul fiecărei clase, catedra profesorului apărea ca o insulă întunecată, ca o barieră ce sepa'ră două lumi care ascund fiecare, deopotrivă, ostilitate şi necunoscut. O, profesori ! se gîndea Simon, în această sală, parcă vă aud glasul ce se pierde, în timp ce într-un colţ, un elev uitat de voi încearcă să se contopească, prin geamul aburit, cu singurul lucru ce răzbeşte pînă la el : primul pom în floare care îmboboceşte, an de an, alături de silueta neagră a metroului, despicînd primăvara ca un foc de artificii !

Autobuzul ajunse în cele din urmă pe strada Vaugirard. Contabilul coborî la aceeaşi staţie unde se dădea jos de atîţia ani ; se urcă în schimb casiera de la „Marochinăria modernă“, care avea să coboare la a treia staţie. Simon îi adresă impunătoarei şi corpolentei doamne o privire încărcată de reproşuri. Viaţa oamenilor era mohorîtă, reglată şi delimitată strict, absurdă şi lipsită de fantezie. Lumea era ostenită ; rutina se citea pe toate chipurile. Şi romanul poliţist pe care casiera îl scoase din geantă ţinea tot de rutină ! Chiar el, Simon Delambre, ce altceva făcea la urma urmelor, decît să repete, să-şi desfăşoare firul, ca o suveică, să colecţioneze fişe după fişe ? „Încercăm zadarnic să devenim intelectuali, se gîndi el, ne mobilăm spiritul aşa cum îşi mobilează burghezii apartamentele !...“ Totul îi apărea în dimineaţa aceea într-o lumină sumbră. Ce avea

oare ? Ce ameţeală l-a cuprins ? Dar ştia că peste cîteva clipe va deveni iar Simon Delambre, unul dintre cei mai perseverenţi şi sîrguitori cursanţi ai anului, a cărui forţă inspira un fel de teroare celor care, ca şi el, aveau să înfrunte faimosul examen de Agregaţie în Litere, ce le stătea în faţă de cîţiva ani, ca un vîrf de munte pe care-l vezi cum creşte pe măsură ce te apropii de el... Cum autobuzul intră pe străduţa Astrolabe, tînărul nostru încercă deodată un sentiment de exaltare care-l făcu să nu bage de seamă prăvăliile cu antichităţi, garajele, hotelurile cu trei etaje, faţadele verzi sau roşii la parterul cărora se zăreau cafenelele : „Popasul bretonilor“ şi „Halba vandeană“... Nu arareori i se întîmpla în cursul acelor curse matinale în autobuz să poarte astfel, cu el însuşi, lungi colocvii pe care opririle sau frînele bruşte nu reuşeau să le întrerupă. Aceste mici călătorii nu reprezentau oare timpul lui liber, odihna intelectuală, singurul său contact cu viaţa banală, cu încîntătoarea viaţă obişnuită ? Îi veneau atunci gînduri pe care altminteri nu le-ar fi avut şi care-l desfătau. Toate proiectele de lucru, toate ideile, toate teoriile asupra vieţii, toate frămîntările interioare ale unui adolescent ce păşeşte în maturitate, le-a conceput în mişcarea ce-l purta astfel de pe o stradă pe alta, în acel miros de benzină şi de praf pe care autobuzul îl lăsa în urmă, printre mulţimea de zarzavagii ce-şi împingeau cărucioarele, în vacarmul trepidant al taxiurilor, în faţa vitrinelor pline cu fructe, bibelouri, articole de menaj, scutece, pînzeturi şi fel de fel de mărunţişuri. Avea impresia că nu mai cunoscuse pînă atunci o asemenea eliberare, că o putere binefăcătoare îl apără şi-l poartă uşor într-un tărîm minunat, unde viaţa îţi apare ca un cîmp verde, uşor vălurit, măturat de un vînt cald şi blînd, unde te simţi întotdeauna în miezul lucrurilor. Dar aceste clipe erau scurte, iar Simon privea cu neîncredere asemenea fioruri pe care dascălii lui le-ar fi dezaprobat.

Deodată, o rafală din cer izbi vehicolul pe flancuri, apoi deasupra. Piaţa Montparnasse apăru limpede, cu copacii, cafenelele, micile refugii unde aştepţi ca pe nişte stînci nesigure, bătute de valurile circulaţiei. Începea o nouă zonă. Aici, maşina se odihnea întotdeauna puţin, uşurîndu-se de o parte din călători, înlocuiţi repede cu alţii ; mereu, vai, bărbaţi şi femei în vîrstă care abia reuşeau să

se urce, poticnindu-se caraghios pe trepte. Simon nu se putea opri să nu-i ocărască. De ce oare atîta zbucium ca să se menţină la suprafaţa unei existenţe care nu le mai aduce decît dezamăgiri ? Nu înţelegeau oare că încetinesc mersul societăţii, stînjenindu-i mişcările şi obligînd-o să se ocupe de ei ? Trist spectacol pentru adolescenţii ce se simt puternici şi plini de viaţă, aceste trupuri vlăguite, încovoiate, cu gesturi nesigure care nu mai sînt în stare să urce fără dificultate o treaptă de autobuz !... Astfel se gîndea Simon în orgoliul lui, în nerăbdarea lui de a trăi. Se mîndrea cu musculatura lui, cu mîinile mari, cuprinzătoare. Se strecura cu uşurinţă prin mulţime, se agăţa curajos de tramvai pe cînd taxatorul anunţa : „S-a completat !“ Ajungea întotdeauna mai înainte de a-i veni rîndul şi primea mai mult decît spera. Această măruntă luptă, pe care viaţa pariziană o impune necontenit, îl încînta. Se îngrijise şi de condiţia lui fizică. Uneori, în zilele libere, alerga pe stadion, sau ridica haltere în sala de gimnastică. În ultimul an, totuşi, avea alte griji. Dar aceeaşi energie consumată în drumurile nesfîrşite în jurul Parisului, o cheltuia acum în lucrările care-l acaparau uneori pînă la miezul nopţii. Făcea parte dintr-o familie în care nu se glumea la capitolul datorie. „Munceşte, fiule, munceşte, îi repeta adesea tatăl lui. Numai după aceea te vei bucura de viaţă !...“ Dar dacă tînărul nostru acţiona în consecinţă, i se întîmpla uneori să aibă şi îndoieli. Să te bucuri de viaţă ! Să existe oare o clipă în viaţă şi pentru aşa ceva ? Un instinct tainic îi şoptea că nu-ţi rezervi anumite clipe pentru lucru şi altele pentru distracţie, că distracţia nu se cuvine decît tinerilor care sînt în stare să se bucure de ea. Ajuns profesor, ce avea să se aleagă de el ? Va fi imediat numit într-un orăşel de provincie, unde va duce o viaţă în papuci, o viaţă de cancanuri, de rutină... Privea, speriat, chipurile colegilor săi, obişnuite cu orizonturi înguste...

Acum, vehiculul gonea în pantă pe strada Rennes. Traseul era uşor. Flamura unui mare magazin, înălţată spre cerul neprihănit, necontenitul du-te-vino al trecătorilor, vitrinele luminoase şi frumos aranjate, monumentele care se profilau la cele două extremităţi ale străzii, într-o irizată lumină matinală, gara Montparnasse care se îndepărta cu acoperişurile ei triunghiulare, biserica Saint-Ger-

main-des-Prés, ce se apropia cu bătrînul ei turn, toate aceste dulci imagini curgeau, îndreptăţind o anumită încredere în viaţă.

Pe cînd controlorul trecea să verifice biletele, Simon, băgînd mîna în buzunar, scoase o hîrtiuţă şifonată. „Ah ! Ia te uită !“ îşi spuse. Era un plic lung, completat cu un scris feminin, unul din acele plicuri care, de fiecare dată cînd le primea acasă, îl făceau pe domnul Delambre să exclame pe tema timbrelor scumpe şi a timpului pierdut. Era o scrisoare de la Hélène Parny ; în grabă, plecase fără s-o citească. Simon nu putea să se uite la scrisul ascuţit şi aplecat fără ca în faţa ochilor să nu-i apară tînăra blondă în puloverul alb cu dungi albastre pe care o întîlnise, cu un an în urmă, la Sorbona. Ea îşi pregătea pe atunci o vagă diplomă despre Marivaux şi în acea primăvară ploioasă, el o vizitase, nu arareori, între două averse, în cămăruţa ei stranie şi vetustă de pe strada Estrapade, dar atît de plăcută în asfinţit... Cîte plimbări nu făcuseră împreună joia, în satele din jurul capitalei ! Dar de un an încoace Simon era de neclintit : n-o vedea decît în fugă ; era pe deplin conştient că are o datorie faţă de studiu, faţă de familie, faţă de el însuşi, la urma urmelor. Putea număra pe degete plimbările făcute împreună cu Hélène, în primele zile de primăvară, în aerul proaspăt din preajma Parisului. Simon evitase mai presus de orice trădătoarea cămăruţă ponosită, cu iz de mucegai, cu scaunele şchioape şi cu divanul din care nu te mai puteai ridica. Dealtfel, o iubea oare pe Hélène ? Fusese una din rarele fantezii din existenţa lui şi de aceea gîndindu-se la ea resimţea o oarecare nostalgie. Dar îi lipsea ? De cîtă vreme n-o mai văzuse ? Să tot fie vreo lună. O lună în care lucrase serios. Şi nici acum n-ar fi avut timp s-o vadă prea des — poate o dată sau de două ori. Numai că ea, de cîteva zile, nu înceta să-l caute, să-i trimită bilete peste bilete. Simon privi cu un zîmbet puţin trist, ca pe un lucru minunat, dar pe care nu ai dreptul să-l iei în serios, cele zece rînduri scrise cu litere mari : „Joi, îl ruga ea... Vom merge la Méry-sur-Oise sau la Herblay...“ De ce nu ? Pomenind aceste localităţi din împrejurimile Parisului, ea cerea de astă dată un răspuns precis. „Totuşi, ştie bine că nu pot“, murmură Simon. Nu, nici Herblay, nici Méry, nici strada Estrapade, deşi toate sînt minunate, dar viaţa nu-ţi oferă multă vreme ac-

cesul la lucrurile minunate. Viaţa e ceva serios. Un tînăr serios, iată ce era Simon Delambre. Iată ce erau toţi în familia Delambre, din tată în fiu. Nici o fantezie, nici o abatere, nici o extravaganţă. Un film, o dată sau de două ori pe an ; şi se ducea de parcă ar fi făcut un abuz. Aşa e viaţa. Autobuzul, în fiecare dimineaţă, cursurile la Sorbona ; familia, rafturile din magazinul tatălui — *Delambre, mercerie en gros*, ciorba şi rugăciunea de seară. Într-o asemenea viaţă nu e loc pentru Hélène. Simon rîse, vîrînd scrisoarea în buzunar. Afacerea era înmormîntată ! Totuşi... „Ia să vedem, ar fi chiar atît de grav ?...“ Dar ezitarea lui lua forma unei alternative insuportabile. Hélène sau Sorbona ? A accepta, însemna o zi pierdută, o zi necesară pregătirii unei expuneri pentru Isnard ; o zi cu care nu avea să se mai întîlnească... Îi va răspunde mai tîrziu. Nu-i nici o grabă. „Lasă-le pe mai tîrziu !“ Aşa îl sfătuise şi tatăl lui, ori de cîte ori îi vorbea de plăcerile vieţii.

În sfîrşit, ajunse. Vehiculul trecuse de strada Rennes şi intrase pe strada Vaugirard, strîmtă ca o cursă de şoareci, unde autobuzele nu puteau să se strecoare decît unul cîte unul, atingînd frunzişul primăvăratic al Grădinii Luxembourg. Dar pe măsură ce se apropia de Sorbona, Simon nu mai era preocupat de spectacolul străzii, ci simţea cum e pătruns de gravitatea vieţii, de simţul disciplinii, de toate acele virtuţi ce se aflau în el, ca un depozit ancestral. Atunci, de cum se zăriră arcadele familiare ale Odeonului, fără să aştepte scrîşnirea prelungă a frînelor, sări din autobuz, cu servieta sub braţ, şi alergă spre bulevardul Saint-Michel. Îndărătul unei perdele de frunze abia înverzite, capela Sorbonei îşi dezvăluia domul negru cu crucea lui aurită. Dar Simon nu mai avea acum ochi pentru farmecul graţios al copacilor înalţi. Zidurile severe aveau darul să-i exalte conştiinţa, pofta de studiu asiduu, spiritul plin de proiecte şi hotărîri. Pătrundea cu nesaţ în această viaţă în care toate dificultăţile se rezolvă cu ajutorul dicţionarelor. Adio griji ! Simplul fapt că respira acel aer îl făcea să devină alt om, capabil să respingă orice gînd frivol şi să fie preocupat doar de idei utile. O privire rapidă spre ceasul capelei îl convinsese că era în întîrziere. O apucă în goană pe strada Sorbonne, străbătu bolta, urcă în grabă scara, zări uşa, o deschise.

II

TREIZECI SAU PATRUZECI DE capete aplecate asupra notiţelor populau tăcut începerea strîmtă. Cursul profesorului Larescaud era desigur unul dintre cele mai urmărite. Autoritatea, cunoştinţele, prestigiul lui cuceriseră acel auditoriu docil. Alţi profesori erau contestaţi, el însă era un magistru. Claritatea exegezelor, fermitatea explicaţiilor, siguranţa diagnosticelor în materie de critică de texte erau privite cu o teamă admirativă de cursanţii care recunoşteau în ele semnele unei competenţe indiscutabile şi ale unei ameţitoare erudiţii. Aceste calităţi îi îndepărtau întrucîtva pe cei slăbuţi, descurajaţi de cultura lui vastă şi care în ciuda repetatelor invitaţii, nu îndrăzneau să se expună ruşinii de a-i cere detalii suplimentare. Toţi erau de acord că îţi trebuie un anumit curaj pentru a accepta să faci o explicaţie de text sau o expunere la ora lui Larescaud. Aprecierile profesorului care însoţeau asemenea exerciţii erau enunţate cu acea neobosită vehemenţă autoritară şi incisivă ce rănea amorul propriu. Dar personalitatea profesorului era atît de puternică, de zdrobitoare încît doar un infatuat ar fi putut să se plîngă de spiritul lui caustic. Dealtminteri, era întotdeauna foarte politicos, rafinat şi nu jignea niciodată. Dar cînd i se adresa cuiva cu unele reticenţe : „Domnule sau Domnişoară, tema dumitale ar putea fi altfel abordată“, atunci nu-ţi mai puteai face iluzii ; era mai rău decît dacă ar fi zis : „Eşti un imbecil desăvîrşit“.

Mica sală de greacă, pierdută la capătul coridorului de la etajul trei, constituia un azil perfect izolat. Simon încerca întotdeauna, cînd pătrundea aici, o impresie complexă, de depeizare şi securitate. Era un loc unde nu mai exista nici familie, nici patrie ; sau mai degrabă singura patrie devenea cea a textelor tipărite, iar singura familie, cea a editorilor, familie numeroasă şi cosmopolită, dealtminteri. Din cînd în cînd răzbea cu greu scîrţîitul cărucioriului unui lăptar ce cobora pe strada Sorbonne sau trompeta unui împletitor de scaune, semne ale vieţii ce se auzeau tot mai slab şi care, în obişnuita prezenţă a marilor figuri antice şi a Titanilor care populau *Teogonia*, sfîrşeau prin a pierde orice urmă de verosimilitate.

Apariţia întîrziată a lui Simon fusese salutată cu exclamări şoptite ce străbătură sala ca un zvon. Se număra printre cei mai buni cursanţi ai lui Larescaud şi se întrista descifrînd pe chipul dascălului mirare şi dojană. Sufocat de căldură, căzu pe colţul unui scaun oferit de un coleg pe care nu-l recunoscu. Era, fără îndoială, Chartier. De ce oare nu-l recunoştea ? Numai ce se aşeză, că sala i se păru că se clatină, apoi dispăru cu totul din ochii lui. Urmă o clipă de panică. „Asta-i bună ! Ce am ?“ Dar imediat totul intră în normal şi uită incidentul.

Totuşi, contrar obiceiului, reuşea cu greu să urmărească explicaţiile lui Larescaud, lăsîndu-se atras de spectacolul sălii : neofiţi aplecaţi în faţa zeului. Această privelişte îi inspiră un fel de mulţumire crudă. Evident, cei mai mulţi dintre colegi nu se preocupau să afle la ce le foloseau toate notiţele pe care le luau orbeşte despre sintaxa, vocabularul, metrica şi stilul bătrînului Hesiod, despre care se vorbea în acel moment. Acceptau suma de fapte gramaticale, de metateze şi de interpolări ca pe o lume covîrşitoare ale cărei chei aparţineau altora dar a cărei cunoaştere era necesară în vederea misteriosului eveniment numit „Concursul de Agregaţie“. Aveau cu toţii să fie puşi într-o bună zi să le descurce în faţa unui juriu, să semnaleze că într-un anume loc se află o posibilă lacună, sau că un anume vers este o ipoteză a unuia dintre călugării secolului al IX-lea sau al XI-lea, la ingeniozitatea sau nerozia cărora Larescaud făcea bucuros aluzie... Sub presiunea repetată a examenelor, mulţi dintre ei pierduseră treptat conştiinţa că viaţa reală putea să se desfăşoare pe un alt teren decît cel al filologiei clasice. Aplecaţi deasupra meselor de lucru, scriau cu frenezie. Cum era cald, se îmbujoraseră. Larescaud explica atît de repede încît cu greu aveau timp să se gîndească la text ; trebuia să noteze, să noteze cu înverşunare, în timp ce profesorul analiza, critica, ironiza, făcea nenumărate referinţe, comparaţii, aprecieri, denunţînd lacunele, erorile, absurdităţile traducătorilor şi totul cu un sufocant antren de parcă jongla... „Trebuie să găsesc, totuşi, un răspuns pentru Hélène“, îşi spunea din cînd în cînd Simon. Apoi nu se mai gîndea la ea. Îşi îngăduia pentru prima dată luxul să privească sala. Dar mai ales pentru prima dată, lucrurile îi apăreau

în acea lumină. Avea impresia că tot ceea ce se petrecea acolo nu-l privea. „Hotărît lucru, sînt tare obosit", își spuse.

Vroia cu orice preț să ia cîteva notițe, căci atitudinea lui începuse să-l indispună. Dar cînd ridică privirea recunoscu imediat, cu cîteva rînduri în fața lui, ceafa groasă și spinarea încovoiată a lui Elster. Privelișteа nu-i era pe plac. Nu numai fiindcă Elster era cel mai periculos dintre rivalii săi, dar nu-i făcea plăcere să se gîndească la el ; prezența lui îi provoca întotdeauna o vagă senzație de neliniște. Acest coleg îl tulbura. Era o forță, dar o forță excesiv de sigură pe sine. Era unul dintre cei care triumfă disprețuind, urînd, fiind necruțători. Simon observă cu părere de rău, că în loc să ia note conștiincios, ca toată lumea, Elster, confortabil sprijinit pe spătarul scaunului, contempla nemișcat, cu seninătate, sala. Pe cînd ceilalți se afundau sub valul de hîrtii din care nu aveau să rețină nimic, Elster, care prevăzuse remarcile necesare, făcea cu o mînă disprețuitoare, fără să se desprindă de spătar, un mic semn cu creionul pe marginea cărții. În timp ce colegii stăteau cu urechile ciulite și-și spuneau în sine : „Totuși, zău că Larescaud e nemaipomenit..." Elster confrunta aproape de la egal la egal observațiile lui cu cele ale profesorului. Delambre, Elster : numele lor apăreau în capul listelor disputîndu-și întîietatea. Două vedete ale căror recitaluri erau urmărite de la distanță de parteneri obscuri, cu o invidioasă și dealtfel parțială atenție ; dar chiar Simon și Elster se judecau unul pe altul fără să le pese dacă sînt sau nu obiectivi. „La urma urmelor, își spunea Elster, Delambre reușește doar tocind..." — „În fond, gîndea Simon, Elster nu știe decît să epateze..." Adevărul era că față de succesele lui Elster obținute atît de ușor, munca asiduă, tenace la care se supunea Simon, lui i se părea istovitoare. Rezultatele strălucite ale lui Elster, cel mai tînăr dintre colegi, prodigioasa lui putere de asimilare, varietatea cunoștințelor, stima de care se bucura printre toți profesorii erau calități care iritau și-l făceau nesuferit. Nu exista curs la care Elster să nu se afirme printr-o remarcă sau un răspuns senzațional. Tot ceea ce spunea sau făcea atesta o maturitate, o exactitate, un spirit critic pătrunzător, inadmisibile la un tînăr de douăzeci și unu de ani. Dacă scria cineva o temă ca lumea, nu putea fi decît Elster. Dacă nu se ridica nimeni să răspundă sau să comenteze un text, intervenea Elster. Dacă exista o carte esențială refe-

ritoare la subiectul sau la autorul tratat, Elster o citea înaintea tuturor. Puteai avea tot atîta încredere într-o informaţie furnizată de el ca şi cum ar fi fost dată de profesor. O critică de-a lui stigmatiza reputaţia unui dascăl într-un mod mai sigur decît orice defăimare sau scandal dezonorant. El decreta care sînt cursurile „indispensabile", care „utile" şi care „nu fac doi bani"... „Razier ? Daubenton ? Guignard ? Simpli speculativi. Au talent dar le lipseşte fondul. Heinrich, da. Şi Lasnière. Dar Isnard e la nivel de bacalaureat. Larescaud ? Ah ! Larescaud..." şi-i lăsa pe interlocutori să desluşească sensul subînţelesurilor lui. Acest răspuns devenise celebru la Sorbona. Cînd, într-un grup, cineva rostea numele lui Larescaud, se găsea întotdeauna un şugubăţ să exclame cu un aer profund, cu capul între umeri, imitînd vocea exagerat de gravă şi puţin fonfăită a lui Elster : „Larescaud ? Ah ! Larescaud..."

Simon s-a putut cu greu concentra asupra cursurilor. Sala devenise sufocantă, urechile-i ţiuiau. În faţa ochilor, capetele tremurau iar peretele din faţă îi apărea ca prin ceaţă. „Ce Dumnezeu am ?... Totuşi nu din cauza lui Elster mă simt prost..."

În acest timp Larescaud îşi termină comentariul. Anunţa cu demnitatea lui obişnuită obiectul cursului următor... „Ne-am ocupat îndeajuns, spuse el, de dificila problemă a interpolărilor în *Teogonia* şi nu cred că e absolut necesar să revin asupra acestui subiect după frumoasa expunere făcută marţi de d. Elster (Elster primi complimentul cu seriozitatea şi indiferenţa unui om conştient de valoarea sa). S-ar cuveni acum să insistăm asupra spiritului filozofic al acestei opere, dacă totuşi cuvîntul filozofie nu e prea ambiţios pentru o lucrare ce ţine de o epocă literară atît de îndepărtată. Acesta este, aşadar, subiectul pe care vi-l propun pentru cursul următor : «Se poate desprinde un sens filozofic din *Teogonia* ?» Nu pot cere oricui să se lanseze asupra unei teme care necesită o tratare foarte delicată. Nu uitaţi, domnilor, mai avem doar o lună pînă la concurs ! Nu pot cere o asemenea lucrare decît unui cursant care se consideră destul de pregătit încît să-şi permită să consacre timp şi acestei probleme".

Aşteptă efectul ultimei sale fraze, cu şuviţa lui rebelă, cu barba impunătoare, apoi întrebă : „Cine se oferă ?..." Dar în sala destul de rece, colegii se priveau fără să ridice mînă. Nimeni, nici măcar Elster nu avea chef să se înhame

la un asemenea subiect cu o lună înainte de concurs. Totuși, unii se întorceau către el sau îi rosteau, în șoaptă, numele cu un aer încurajator : „Elster !... Elster !...“ Deodată, din fundul sălii se auzi un scaun, apoi cineva se ridică și pe un ton în care era, poate, o oarecare sfidare, sparse atmosfera încordată, lansînd deasupra capetelor înfierbîntate de studiu, numele :

— Delambre.

III

ÎN SEARA ACEEA CA ȘI ÎN SERILE următoare viața în casa Delambre s-a desfășurat normal. Era o familie care nu credea în miracole. Considera că e în firea lucrurilor ca zilele să aibă același curs. Se întîmpla uneori ca d. Delambre să se plîngă de această monotonie, fără să-i treacă însă prin minte că ea ar putea fi schimbată fie în bine, fie în rău. După moartea soției lui, survenită cu cîțiva ani în urmă, d. Delambre a băgat de seamă că nu mai muncește cu aceeași tragere de inimă, dar, ca un om destoinic ce era, și-a adunat forțele reușind să se dedice activității trup și suflet. Acum, cînd afacerile prospere îl scuteau de orice surpriză, avea impresia că nimic n-ar putea schimba cadența uniformă, bine reglată, în care trăiau. Numai fluctuațiile Bursei îl făceau uneori să cadă pe gînduri, cu toate că își alesese valorile cu discernămînt iar pe deasupra mai încasa și multe chirii ; vedea însă în aceste fluctuații singura amenințare a existenței lui, existență pusă la adăpost de toate preocupările abstracte care frămîntă lumea. Obișnuit cu mînuirea cifrelor și a articolelor concrete ce constituiau baza magazinului de mercerie *en gros*, d. Delambre nu se număra printre cei care cred că în viață trebuie să lași loc și ideilor. I se părea nesănătoasă orice discuție care n-avea ca obiect o problemă materială. De aceea îl sfătuise în repetate rînduri pe Simon să renunțe la studii. Abia după cîțiva ani înțelesese — căci, deși nu avea preocupări intelectuale, credea în ele — că onorabilul nume Delambre, cunoscut în comerțul parizian, ar putea căpăta o oarecare strălucire și consacrare intelectuală prin cariera de profesor a lui Simon.

Şi tot nu s-ar fi împăcat cu acest gînd dacă cel de al doilea fiu, tînărul Julien, preferînd să renunţe la bacalaureat, nu s-ar fi arătat dispus să-l ajute. În ciuda celor optsprezece ani şi a glasului încă în schimbare, Julien promitea să devină ajutorul ideal al tatălui. Clienţii magazinului surprinşi de îndemînarea, de puterea de convingere ce se desprindea din vorbele lui, ba chiar de tinereţea, de încăpăţînarea cu care le oferea marfa reuşind să-i facă pînă şi pe cei mai îndărătnici să capituleze, îl felicitau pe d. Delambre că a izbutit să găsească în familie un om atît de preţios pentru bunul mers al afacerilor. De atunci destinul d-lui Delambre părea împlinit. Îi mai lipsea totuşi ceva : vroia să-l vadă pe Simon că ia faimosul concurs de Agregaţie în Litere care urma să înceapă peste cîteva săptămîni. Ştia că, asemeni articolelor lui de mercerie, fiul era bine „cotat" la Sorbona şi nu se îndoia de succes. „Dacă d. Simon ar reuşi de prima dată !... Ce frumos ar fi !..." repeta bucuroasă domnişoara Justine, o persoană între două vîrste, rudă îndepărtată, care venea să se ocupe de menaj şi neavînd nici o altă dorinţă personală, împărtăşea din tot sufletul ambiţiile domnului Delambre. „Va reuşi, te asigur", replica el de fiecare dată cînd Justine făcea urarea care, în sinea ei, era umbrită de o îndoială : nu ştia, în simplitatea ei, de ce e în stare geniul familiei Delambre.

Dar dacă domnul Delambre era de acord cu Simon în privinţa examenului, avea totuşi impresia că fiul e frămîntat de idei pe care el nu le putea pătrunde. Fapt e că Simon ducea o luptă contra exageratei dorinţe de reuşită care îi determină pe mulţi să considere succesul centrul preocupărilor. Simon se arăta cu atît mai neîncrezător faţă de o asemenea atitudine cu cît, datorită unui atavism de care se apăra cu greu, se simţea el însuşi la discreţia acestei patimi stranii. Încă necunoscător în ale vieţii, nu se înduioşa la gîndul că tatăl luptase ani în şir cu multe dificultăţi şi fusese mereu pradă grijii umilitoare a zilei de mîine. Simon nu vedea în viaţa acestui om de afaceri, decît succesul ; era orb faţă de eforturile cu care-l dobîndise. Nemaifiind obligat să lupte, domnul Delambre încetase efectiv să mai poată constitui un exemplu pentru fiu. Şi astfel se închisese în egoismul celor siguri pe ei. În ochii neîndurători ai lui Simon, succesul tatălui era disprețuit, reducînd interesul pe care domnul Delambre l-ar mai

fi putut manifesta față de lume. Abia împlinise cincizeci de ani și o apucase pe calea cea mai sigură ce ducea spre bătrînețe... Nu mai citea, nu mai știa ce se petrece sau ce se gîndește în juru-i. „La ce bun " spunea el cînd i se oferea vreo carte. Adevărat că nu mai avea nimic de aflat. Să fie oare o facultate ce dispare odată cu tinerețea, se întreba Simon ? Dar cu o luciditate necruțătoare mergea mai departe : tatăl, unchii, părinții prietenilor lui învățaseră oare ceva ? Trăiseră toată viața în cercul modest al ideilor, al gusturilor, al principiilor în care fuseseră plasați de la naștere, avînd doar doi—trei idoli pe care nu s-au gîndit vreodată să-i pătrundă, mulțumindu-se să-i aprobe. Asta să se cheme oare a cunoaște ?... Se întîmplă uneori să ții la un om cum ții la o carte. Tatăl lui n-a ținut cu adevărat decît la unchiul Richard care vindea lînă și pe care îl întîlnea la dineurile de familie și la concertele Gărzii Republicane. Îți vine greu să crezi că doi oameni nu cunosc altă distracție și așteaptă asemenea manifestări ca singure în stare să dea un sens sau să aducă o mulțumire vieții lor, viață care a lăsat atîtea goluri în suflet și a înăbușit atîtea dorințe. Nu pentru că asemenea manifestări n-ar fi putut avea efectiv un sens : ele căpătau unul atunci cînd slujeau drept suport sau drept reper. Or, nici muzica, nici dragostea de familie nu păreau să anime profund viața domnului Delambre sau a unchiului Richard. Nu erau decît simple evenimente, bune să umple o după-amiază de duminică, iar membrii familiei Delambre le căutau ca un mijloc de a evada din singurătate sau de a scăpa de riscul de a gîndi. Le plăcea să asculte arii și să se simtă alături de oamenii adunați periodic de instinctul gregar și de teama de a rămîne singuri. Fără îndoială, era aici o oarecare poezie. Era chiar singura poezie care se insinuase vreodată în viețile acestor oameni de afaceri mereu absorbiți de realitățile practice. Cîteva minute pe săptămînă, între Tuileries și Cîmpul lui Marte, alături de fratele său, domnul Delambre întrezărea o fărîmă de infinit. După care redevenea un om exact, exigent cu sine și cu alții, neobosit, un excesiv iubitor de confort și de securitate.

Există fără îndoială o lege inflexibilă care face ca filozofia tatălui să nu coincidă cu cea a fiului. Simon nu cunoștea arta de a trăi confortabil. Cînd îl auzea pe taică-său lăudînd confortul pe care reușise să-l creeze în existența

sa, tînărul își reținea un zîmbet dureros. Printre rude, unchi, mătuși, verișoare, printre numeroasele persoane care gravitau în jurul astrului casei Delambre, Simon se simțea un ciudat element de inconfort și de nesiguranță. Un element neprevăzut, un articol neconform, o piesă disparată rătăcită în joc. Totul în această casă atît de rigidă dar atît de confortabilă era contrar nevoilor sale. Se născuse cu acel fler superior și întristător cu care depistezi oriunde pînă și cea mai neînsemnată urmă de rutină, cea mai imperceptibilă urmă de formalism. Și ea era răspîndită pretutindeni : pe platforma autobuzelor, în sălile de curs, pe stradă, acasă. Se mira însă constatînd că n-o sesizează decît el.

Tînărul își spunea adesea că tatăl suferă pesemne în ambiția lui de a avea un fiu de care să dispună după bunul său plac, o creatură conformă cu vederile lui tainice. Respingînd utila povară a noțiunilor dobîndite și a tradițiilor familiei, Simon își croia anevoie un drum cu totul nou către un tărîm necunoscut, departe de cărarea ușoară, bătătorită cu băgare de seamă de taică-său. Poate tocmai nevoia de efort îl menținea într-o activitate neînțeleasă de ai săi. Poate tocmai această nevoie l-a îndemnat cu cîteva zile în urmă să se ridice curajos la sfîrșitul cursului. Și dacă nu gusta modul în care tatăl îi amintea adesea cît de îndatorat trebuie să-i fie, Simon recunoștea în sine că-i e totuși, obligat ; și ar fi vrut să-i ofere mai multă fericire... Avea momente cînd domnul Delambre îl înduioșa prin dragostea lui de familie. prin grija lui pentru prosperitate ce se desprindea din toate actele prozaice pe care Simon i le reproșa în gînd, orbit de exigența tinereții, după cum tatăl era, poate, orbit de rutină. Ar fi trebuit să fie echitabil, dar putea ? !

Atunci interveneau incidentele, conflictele, discuțiile. Domnul Delambre era violent, Simon nervos. Unul se bizuia pe un realism sănătos și brutal, celălalt se revolta și se repezea asupra celor apropiați cu indignarea proprie utopicilor cînd sînt contrariați ; părea că păstrează o nemărturisită, dar vizibilă și încăpățînată speranță de a-și converti familia la principiile lui, de a le deschide ochii, de a-i întineri. Avea impresia că cei din jur suferă de o boală operabilă. Dar nimic nu se schimba și Simon cunoștea deza-

măgirile pe care viaţa le rezervă reformatorilor puerili. Familia Delambre petrecea astfel zile nefaste, perioade furtunoase. Mesele erau întrerupte de discuţii aprinse, de izbucniri care se stingeau lugubru, fiecare retrăgîndu-se în camera lui, cu faţa congestionată, în timp ce sărmana Justine plîngea deasupra farfuriei. Raţionamentele tatălui erau veşnic aceleaşi : „Eu, la vîrsta ta... Eu, în familia mea...“ Aşa începeau mereu. Şi Simon le cunoştea prea bine ! În ochii lui ele disimulau neputinţa de a se împrospăta, de a privi lumea în schimbare, în progres. Domnul Delambre era convins că are dreptate şi că nimic nu avea să atingă vreodată acea fortăreaţă, acel donjon care lăsa asupra întregii familii o umbră cam incomodă dar protectoare. Atunci, descurajat de formidabila etalare de principii şi certitudini, Simon îşi privea tatăl cu o suspicioasă ostilitate. Domnul Delambre devenea pentru el imaginea securităţii, a satisfacţiei. Redevenea mai presus de orice un om cu o enormă conştiinţă a meritului personal, un om care crede că locul său în lume, situaţia sa morală sînt intangibile, cu alte cuvinte un om anchilozat. Ca şi cum vîrsta sau chiar succesul îţi dau dreptul să depui armele... Apoi, cuprins deodată de remuşcări, îşi spunea : „Sînt un fiu ingrat...“ şi se gîndea : „Orice familie îşi are ghinionistul ei. Ei bine, în familia mea, eu sînt acela...“

La masă, Simon stătea vizavi de domnul Delambre care, instalat confortabil pe scaun, părea că-şi află în corpolenţă un fel de semnificativă demnitate. Mînca încet, cîte puţin şi din cînd în cînd emitea pe un ton impunător, cu frumoasa lui voce de bas, cîte o cugetare legată de operaţiile din timpul zilei la care nu înceta să se gîndească. Într-o seară, cum îşi privea tatăl în tăcere, Simon fu surprins de siguranţa ce se degaja din toată ţinuta lui. „Cu cine seamănă, oare ?“... Deodată îşi aminti : „Elster !... Elster la cursurile lui Larescaud !“... Această asemănare, oricît de aproximativă ar fi fost, îl mira. Era o descoperire care fixa în spiritul său o trăsătură a tatălui. Şi la unul şi la altul, Simon recunoştea acea expresie caracteristică oamenilor care nu se îndoiesc niciodată şi care, pe chipul lui Elster, însemna încredere în valoarea lui, însemna că nu e nevoie să-şi notezi ca toţi ceilalţi, observaţiile lui Larescaud. Acelaşi sentiment de siguranţă îşi lăsa amprenta pe

fizionomii diferite, pe spirite absolut străine și care, probabil, nu s-ar fi simpatizat. Ca și Elster, domnul Delambre nu știa să zîmbească. Era un mod de a nu admite mușchilor feței să se încordeze decît pentru a rezolva problemele existenței. Aveau meserii diferite, preocupări cu totul divergente, dar atitudinea lor în fața vieții stabilea între ei o trăsătură comună care, odată sesizată, îți rămînea întipărită pentru totdeauna. Pe tonul cu care Elster exclama : „Guignard ? Un lamentabil frazeolog. Isnard ? Bun pentru bacalaureat !...“, domnul Delambre decreta că Beauchêne, reprezentantul lui, „n-are defel stofă“, că Fremicourt, concurentul lui, „e o canalie“ sau că Billardot, furnizorul, „nu va ști niciodată să se impună“...

A doua zi, Simon rămase pe gînduri. Libertatea cu care îi judeca pe cei din jur îl deranja. Avea oare dreptul ? Nu dădea și el dovadă de prea multă siguranță de sine ?...

„Orice aș face, rămîn tot fiul tatii, neînduplecat la treabă, ca și el, dar, în fond, dornic de succes !...“ Asemenea constatări îl descurajară : ele îl determinară să nu mai caute succesul ca domnul Delambre, ca Elster, infamul succes care, odată obținut, îi face pînă și pe cei mai ambițioși să depună armele. Încetul cu încetul se aprinse. Discută în contradictoriu cu domnul Delambre, cu Julien, ba chiar și cu Justine. Vorbea scurt și sfidător asumîndu-și rolul de judecător ; deodată a avut impresia că ridicolul se ridică în juru-i cu o neobișnuită frenezie și, fără să vrea, a simțit o diabolică plăcere în a-i sublinia prezența. Se gîndi însă că e și el înjosit, atins de ridicol.

Domnul Delambre tăcu. Nimeni nu avea curajul să vorbească. Asupra orașului stăruia în acea seară de primăvară, o căldură apăsătoare, enervantă. Prin fereastra deschisă se auzea pîrîitul difuzoarelor de pe stradă, la care o voce se lupta să se facă înțeleasă. Zgomotul uniform îi trezi lui Simon imaginea mulțimii dominate de autoritatea derizorie a acelei voci nenuanțate care răspîndea în univers un plicticos mănunchi de fraze goale și totuși acceptate cu gravitate. Tînărul se ridică să închidă fereastra.

— De ce n-o lași deschisă ? Întrebă Julien.

— Nu crezi că nu ne-ar strica puțină liniște ?

— Mă faci să regret că nu avem încă un aparat de radio.

— O avem, în schimb, pe mătușa Clémentine ; e cam același lucru. Peste cîteva clipe își va face apariția reproducînd întocmai discursurile miniștrilor și cota valorilor la Bursă.

Acestea au fost singurele cuvinte schimbate în timpul mesei. Apoi Simon s-a retras în camera lui ca să lucreze. Dicționarul și textele grecești au avut efectul obișnuit : l-au făcut să se simtă fericit.

Un ceas mai tîrziu, pe cînd trecea prin salonul pustiu, abia luminat de o veioză, îl recunoscu în obscuritate pe tatăl său, întins pe divan, cu capul pe pernă, ținînd în mînă un lornion montat în aur. Aținise, fără îndoială, ascultînd veștile aduse de mătușa Clémentine. Pieptul îi sălta regulat făcînd să se miște paginile unei cărți rămasă deschisă. Pe fruntea încruntată ce-i dădea un aer preocupat, tremurau cîteva șuvițe cărunte. Simon se apropie, se aplecă deasupra cărții : *Pionierii din Sahara...* Tînărul se tulbură ca în fața unei descoperiri, ca și cum și-ar fi surprins tatăl in flagrant delict. „Înseamnă, își spuse, înseamnă că și el are nevoie de *altceva* ?... De ceva pe care nu-l află nici în afaceri nici în dineurile de familie ?... E posibil ?...“ Își privi tatăl cu o neașteptată emoție. „Visează, trăiește un coșmar ; parcă s-ar izbi de o opreliște, parcă luptă cu un duh necurat. Da, poate că eu sînt duhul necurat...“ Și, contrar obiceiului său, își aplecă buzele spre fruntea acelui om care în somn, cunoștea suferințe nebănuite...

Terminînd de studiat, în toiul nopții, simți nevoia să-și ia revanșa după o zi atît de grea și-i scrise Hélènei. Desigur, nu se punea problema să-i acorde o zi, nici măcar o după-amiază, dar puteau face o mică plimbare după ce ieșea de la Bibliotecă. Îi scrisese așadar : „Joi, în scuarul Louvois. Voi avea zece minute disponibile.“ Scuarul Louvois, în fața Bibliotecii naționale. Așadar o întîlnire austeră... Totuși, Simon se temea puțin ; avea impresia că nu e bine ce face, că acționează contrar geniului familiei. Hélène ! Era în existența lui intruziunea acelui lucru misterios ce se numește „viață“, era o plăcere interzisă, aproape un păcat !... Degeaba luase hotărîrea să fie cuminte, inofensiva întîlnire avea ceva vinovat.

IV

ÎN FIECARE JOI, SIMON SE DUCEA la Biblioteca națională. Găsea acolo și reculegerea necesară studiului și o beție întrucîtva periculoasă. Locul era atît de încărcat de pietate intelectuală și de tăcere încît avea ceva religios. Un miros ciudat l-a întîmpinat chiar din vestibul. Apoi, după ce-a trecut pragul; a fost prins în dansul coloanelor ce se pierdeau într-un nimb luminos. Era imposibil să nu se simtă cuprins de vrajă cînd trecea din travee în travee, printre rîndurile de capete aplecate, pe care nimic nu le-ar fi putut distrage. Buzele se mișcau în tăcere, ca cele ale credincioșilor care șoptesc rugi, pierduți după un stîlp, în biserică. Se aflau aproape trei sute de oameni și fiecare se simțea atît de bine în singurătatea lui. Chiar de la ora unu sala era plină aproape pînă la refuz. Mulți cititori, veniți de dimineață, îmbucau în grabă un sandviș sau un cotlet în micul restaurant de la intrare, la mezanin, unde cărturarii care în cursul zilei devoraseră colecțiile *in-folio* sau adulmecaseră pergamente vechi și cronici de odinioară, înfulecau acum necruțători crema sau piureul de castane. Și văzîndu-i pe acești oameni cu păr rar ce stătuseră o dimineață întreagă aplecați deasupra cărților, dedați acum unei pofte fizice pe care și-o satisfăceau într-un mod atît de rușinos, Simon se simțea indiscret și o oarecare stînjeneală îl oprea în prag. Se vorbea puțin, ca în sacristie, unde ești prea aproape de sanctuar. Frînturi de idei continuau să licărească, să plutească în văzduh. Ochii pîndeau, dincolo de fețele de masă, apariția unor astre nevăzute, și un puternic murmur interior părea să acopere zgomotul cuvintelor legate cu greu pentru a da comanda chelneriței, într-o limbă pe înțelesul unei minți obișnuite.

Cum Simon își reținuse cărțile din ajun, le primi imediat și începu să studieze. Se simțea bine în mijlocul acelor femei și bărbați veniți din toate colțurile lumii și care, probabil, nu aveau să se mai întîlnească. Femei și bărbați care păreau dealtfel că se contopesc aici într-o singură conștiință. Tînărul putea să-și petreacă astfel ore în șir fără să simtă nevoia să schimbe locul ; lucra acolo ca și acasă, ba chiar mai bine căci, deși nu-i cunoștea pe

ei din preajmă, era susținut, exaltat de lectura lor, de vecinătatea tuturor aceior gînduri în mișcare. Cînd ridica privirea, zărea impresionanta perspectivă a șirurilor de cărți suprapuse care acopereau în întregime pereții sălii, aranjate în rafturi la care se putea ajunge pe pasarele înguste. Uneori, o rază de soare părea să fi străbătut multe straturi atmosferice, îmbătrînind pe drum, pînă să ajungă în ungherul uitat al acelei lumi fantastice.

Din cînd în cînd, bătăile pendulei sau soneria răsunau în urechile cititorilor, amintindu-le în mod sinistru de scurgerea timpului. Venea apoi clipa și mai lugubră cînd se făcea auzită, deși atenuată de distanță, o voce care anunța sfîrșitul ceremoniei : „Domnilor, se închide !...“ Oh ! cu cîtă durere erau percepute acele cuvinte ! Dar traveele se goleau deodată iar cititorii, strîngînd în brațe vrafurile de cărți, înaintau în două șiruri ca la Judecata de apoi, de o parte și de alta a unui tribunal, unde, odată ajunși, indicau numărul locului și așteptau să primească o pedeapsă sau o recompensă. Dar aici judecătorii erau placizi, căci fără prea multe dificultăți, uneori după cîteva amenințări sau reproșuri, acordau în general tuturor penitenților cartonașul galben care le permitea să părăsească încăperea — nu înainte totuși de a fi făcut dovada prin deschiderea servietei, în fața arhanghelului însărcinat cu această misiune, că nu duceau cu ei nici un obiect ce slujise ritualului.

Biblioteca se închidea la ora șase. Pentru Simon, după-amiaza începu să capete încă de pe la cinci și jumătate un interes aparte, evocările terne ale textului lui Hesiod îmbinîndu-se cu altele plăcute — căci știa că peste o jumătate de oră Hélène Parny avea să-l aștepte pe o bancă din scuarul Louvois, chiar lîngă zidurile Palatului lui Richelieu, nu departe de ferestrele salonului doamnei de Lambert.

La ora stabilită ea era deja la locul fixat. Văzîndu-l, înaintă spre el mlădioasă, în taiorul care-i evidenția mersul, trîntind în urma ei portița de fier.

— Trădătorule ! trădătorule ! îi zise luîndu-l de mînă, de cîtă vreme nu ne-am văzut ?

— Mi-a fost imposibil, Hélène, te asigur...

Cum stătea în picioare, lîngă el, ca s-o împiedice să-i mai facă reproșuri, o sărută îndelung, apoi oftă.

— Ce s-a întîmplat ? Ce ai ?

— Nimic... Totul... N-ar fi trebuit să te întîlnesc acum.
— De ce ?
— Știi prea bine. Fiindcă... Trebuie să lucrez... E neserios...

Nu se întrebase niciodată dacă o iubește. Știa că Hélène duce o viață destul de liberă, dar nu era deloc gelos. Ba chiar o găsea mai plină de farmec. Și apoi nu renunțase la ea de cîteva luni ? Atunci ? Cum el aparținea Sorbonei, trebuia să-i lase și ei dreptul la viață... Numai că nu putea să-i atingă mîna și să nu fie cuprins de mii de amintiri amețitoare iar, sub buzele ei, după fiecare sărutare, să nu-i apară colinele din Île-de-France unde se plimbaseră de atîtea ori cu un an în urmă. Și acum i se perindau prin fața ochilor, pe cînd pășea alături de ea fără să știe unde o duce, prin labirintul de străzi înguste și aglomerate. De cîte ori nu luase trenul ca să o întîlnească într-una din acele mici localități din preajma capitalei : Méry-sur-Oise, Herblay, Cormeilles-en-Parisis, unde nu întîlnești picior de parizian ! De cîteva ori fuseseră la Méry, unde locuiau niște veri de-ai ei care o invitau în vacanță sau în week-end. Gările modeste cu nume încîntătoare se împodobeau primăvara cu o uimitoare orgie de flori albe sau trandafirii. Din trenuri capricioase, pe trei sferturi goale, coborau aproape întotdeauna pe peroanele mirate din localitățile pierdute doar ei doi, încîntați de singurătatea lor și de aerul de sărbătoare pe care aceste sate pitorești păreau să-l mențină mereu în jurul lor, ca un privilegiu. Cîmpurile, drumurile erau populate doar de cireși în floare, înlănțuiți dintr-o pajiște în alta într-o horă veselă. În toate acele ziduri vechi se cuibăriseră printre pietre și crăpături tot soiul de flori. Te simțeai atît de departe de Paris, încît Simon era fericit să găsească doar la douăzeci de kilometri de bulevarde, drumuri acoperite de colb, șerpuind alene pe pantele unei coline împădurite, codrii ce se pierd în zare, legănați de vînt, sate aplecate peste cîmpuri, cu cîte o bisericuță tăcută, veche, unde lichenii își făcuseră sălaș, înălțînd spre cer o imaculată clopotniță al cărei dangăt se deslușea pînă departe, în ogorul ce răsfrîngea toate nuanțele zilei.

Se plimbau astfel ore în șir, uneori cîte o zi întreagă pe trasee neprevăzute, în marșuri extenuante, întrerupte doar de scurte popasuri. Cinau doar cînd le ieșea în cale

vreun han, se urcau în tren doar cînd nimereau în apropierea unei gări. Seara îi surprindea rătăcind pe cărări pierdute, pe ogoare unde spicele de ovăz prindeau a se încolăci pe picioare, biciuindu-i. Erau seri calde şi înmiresmate, iar farmecul lor se strecura pînă în cea mai tainică, mai delicată fibră a fiinţei, dezbărîndu-i pentru cîteva ore de tot ce-i împiedica să fie ei înşişi, de tot ce ţinea doar de inteligenţa lor, lăsîndu-i goi în faţa lumii, abia acum vizibilă. Ceasuri prea scurte ! Aici poate, acel nedesluşit miracol aşteptat de Simon ar fi putut să se ivească. Dar erau simple popasuri între două zile de studiu, după care viaţa îşi reîncepea cursul. Ziua se isprăvea adesea pe divanul din strada Estrapade, unde, îndărătul ferestrei ce dădea într-o grădină misterioasă, Simon, în braţele Hélènei, tăcută ca şi el, privea cum se pogoară întunericul. În acele seri, Simon se întorcea acasă după miezul nopţii, beat de oboseală, cu buzele învineţite... Îşi jura să n-o mai vadă : îi apăreau deodată clar toarte defectele ei. Începea să deteste firea ei contradictorie, nestatornică, nesăţioasă, dornică de libertate. „O gidiană, spunea uneori cînd se supărau, asta eşti, o gidiană : un fruct din roadele pămîntului !“ Dar asta ţinea de trecut, erau amintiri de mai bine de un an. În ultimele luni Simon realizase imposibilul : nu avea să-şi reproşeze absolut nimic, comportarea lui fusese cinstită, spiritul liber, nestînjenit. Nu-l preocupa decît Sorbona. Şi tocmai de aceea îl învinuia Hélène, cu vocea ei ascuţită ce se pierdea printre zgomotele maşinilor, în iureşul autobuzelor hurducăind anevoie în piaţa Bursei.

— O dată, măcar o dată, ai să vii, nu-i aşa, Simon, promite-mi.

— Imposibil, Hélène, ţi-am mai spus. E de ajuns să te văd o dată şi tot echilibrul meu se năruie. Te rog, înţelege. Trebuie să fiu foarte atent ! Îmi vine destul de greu, adăugă el, învăluind-o cu privirea. Mi-e foarte greu. Sînt însă vrednic de toată lauda.

— Da, bineînţeles ! Eşti un erou, ce mai ! Dar ai să-ţi găseşti un ceas liber să mă vezi ?

Devenea pătimaşă, se agăţa de braţul lui, iar el simţea prinsoarea degetelor ei încăpăţînate.

— Ce să fac ? suspină el, lăsînd-o mai moale. Totuşi, nu pot să merg acum la ţară.

— La țară, firește că nu !... spuse ea, luîndu-l de braț. Dar la mine...

— Oh ! în nici un caz ! izbucni el. Și pentru sine adăugă ferm : „Nu, nu se poate“. Trebuie să pregătesc expunerea pentru Larescaud.

— Ei, bine, atunci să ne întîlnim în cartier ; asta nu-mi poți refuza. Nu pierzi nici timp : Am să te conduc spre metro, atîta tot.

— Trecînd pe la bar ? o întrebă el zîmbind.

— Atunci, pe cînd ?

— Dar nu mă lași nici să respir ! E infernal ! izbucni cuprins de o vioiciune neașteptată. Ei bine, joi.

— De acord, și zîmbi la rîndul ei.

Se despărțiră în fața stației Richelieu, după un ultim sărut. Dar de cum se urcă în metro, Simon se grăbi să o dea uitării și se concentră asupra luptelor dintre zei descrise de bătrînul Hesiod.

A venit repede și ziua faimoasei expuneri. Simon era în dimineața aceea într-o formă deosebită, lucid, în vervă. Prezentă în termeni sobri datele problemei, discută cu o precizie riguroasă aspectele ridicate de un text ce se referea la subiectul său, în sfîrșit comentă textul, eliminînd cu grijă orice interpretare fantezistă sau accent pasional, încît ascultîndu-se, își explica uimirea și admirația colegilor. La sfîrșit, după criticile rituale, Larescaud l-a invitat pe Simon în biroul său, unde s-au întreținut aproape zece minute.

— Nu vreau să mai adaug ceva la observațiile făcute public asupra conținutului. Ultimul meu cuvînt va fi totuși unul de mulțumire. M-ai deprins cu lucrări serioase, solide, într-un cuvînt oneste. Trebuie să mărturisesc, însă, că ai dovedit, azi, calități... (ezită) mai mult decît obișnuite.

Larescaud se folosea în orice ocazie de termeni moderați care nu reflectau pe deplin ceea ce gîndea. „Serioase, solide, într-un cuvînt oneste“, aceste cuvinte constituiau un adevărat elogiu în gura unui om care cultiva bucuros litota. Simon și le reprezenta însoțite de semnul „+“ pe care unul din foștii profesori de retroversiune obșinuia să-l adauge lucrărilor care în limitele notei acordate meritau o distincție specială, un fel de majorare

virtuală. „10+“ pe o lucrare, era o notă ce tindea să se înalțe, dinamică, devenind mai interesantă decît un „11“. Așa interpreta tînărul nostru cele trei epitete rostite de buzele lui Larescaud, buze de o frumusețe homerică. Era în același timp impresionat de condescendența profesorului și se simțea prea puțin vrednic de un asemenea elogiu, încît încercă să-l tempereze cu o notă de modestie.

— Cred că orice tînăr cu o oarecare inteligență și perseverență ar putea la fel de bine... se grăbi Simon să intervină. „Orice tînăr cu o oarecare inteligență...“ Se gîndea la imensul orgoliu al lui Elster și la faima, desigur, exagerată, de care se bucura.

— A poseda un simț critic și sigur și intuitiv, izbucni Larescaud, nu ține de o oarecare inteligență : nu mă refer acum, îți dai seama, la persoana dumitale, ci examinez asemenea calități în sine, la coeficientul lor maxim. E nevoie, în genul de studii de care ne ocupăm, de un grad de pătrundere și de înțelegere care este, domnule, una din formele eminamante ale inteligenței, isprăvi el ca și cum s-ar fi simțit vizat personal.

După o pauză adăugă :

— E un anume eroism, crede-mă, să te consacri unor studii aparent ingrate, pe care marele public le ignoră, disprețuindu-le, după cum o știm prea bine. Eruditul lucrează pentru sine și pentru semenii lui. Vorbesc de eroism, adăugă el în șoaptă, deoarece o asemenea activitate cere sacrificarea poate definitivă a tuturor calităților strălucitoare cu care ești înzestrat și a acelei imaginații cu care, mi se pare, domnule Delambre, încă mai aveai de luptat la începutul acestui an. Și dacă te-am chemat astăzi să vorbim între patru ochi, stimate prietene, e pentru că am înțeles un lucru : te numeri printre noi.

Simon nu știa ce e cu el. Se simțea uluit, stînjenit, într-o oarecare măsură, speriat.

— Dar acum, încheie domnul Larescaud, să nu te crezi desăvîrșit. Poți să ai însă încredere.

Cuvintele fuseseră rostite sec, de parcă ar fi vrut să atenueze bucuria. Simon a înțeles că întrevederea a luat sfîrșit. Despărțindu-se de ochii albaștri ai domnului Larescaud, de frumoasa lui barbă, blondă încă, de gura lui creionată de mustață, Simon părăsi cu un mers ho-

tărît mica încăpere unde urcase pentru un ceas toate treptele satisfacţiei. La urma urmelor, era, poate, adevărat : se număra „printre ei".

Colegii îl aşteptau în curte. Îl înconjurară cu amabilitate şi începură să comenteze lecţia. Dar în acel moment, Simon simţi în tot trupul ca o muşcătură, cruda oboseală din ultimele săptămîni. Ciudat, îşi spuse. Şi nu-i mai dădu atenţie. Un coleg îl apucă de braţ ; el se întoarse şi-l zări pe Chartièr care-i arăta cum se creionează pe seninul cerului, printre florile albe şi vaporoase, domul Capelei. Simon îl iubea pe Chartier dar îi reproşa o oarecare superficialitate. Acesta îl făcu să ia din nou parte la discuţie. Atunci, din grup se auzi o voce incisivă : ·

— V-aţi uitat la Elster în timpul cursului ? Ce morgă !

Era Minusse, un cursant atît de tînăr încît pentru ca să fie luat în serios îşi lăsase mustaţă. Minusse nutrea deopotrivă sentimente naive şi puternice. Iubea cu patimă tot ce ţinea de Grecia antică şi îşi împodobise camera — locuia într-o pensiune din Cartierul latin — cu fel de fel de reproduceri : temple, coloane, ruine, Venere mai mult sau mai puţin mutilate. Via lui pasiune pentru greacă, departe de a-l împiedica să strecoare în teme barbarisme bătătoare la ochi, îl făcea să deteste pedanta detaşare a lui Elster.

— Ne-am şi bate cu el, declară Chartier grav, pe un ton ce făcu senzaţie.

— E un om care nu se îndoieşte de sine, afirmă Simon, e o forţă.

— E o forţă antipatică, adăugă altul. Şi în orice caz prea o afişează.

— Are de pe acum toate maniile unui babalîc ! completă Minusse.

— Îl şi văd peste cîţiva ani la o catedră, zise Chartier, scoţînd dintr-o servietă prăpădită fişele lui jegoase, sau mergînd pe stradă cu pantalonii suflecaţi făcuţi armonică.

— Ce se va alege de el peste treizeci de ani ? întrebă un altul.

— Peste treizeci de ani ? ei bine, va veni să-şi debiteze luminile de pe hîrţoagele-i prăfuite în faţa bobocilor ce ne vor lua locul, iar în ziua în care un incendiu va transforma în cenuşă cutiile lui cu fişe, Elster va

fi tot atît de gol și de descumpănit ca și Robinson Crusoe ! Ca intelectual va fi terminat, mort, îngropat ! Va avea mai puțină imaginație decît gunoierul din colț. Copiii se vor lua după nădragii lui roși, iar vîntul va risipi ultimele lui cuvinte ca pe o cenușă mai deșartă decît cea din morminte !

Aceste vorbe au fost salutate cu rîsete animate iar conversația se înteți. Toți știau însă că lui Delambre nu-i plăcea ca Sorbona să fie luată în derîdere. Se număra printre cei care recunosc meritele celor pe care-i detestă.

— În fond, zise el, sînteți cu toții niște ignoranți. Știți perfect de bine în ce constă valoarea lui Elster și ați fi foarte fericiți dacă vi s-ar infuza ceva din știința lui.

— Nu chiar, dacă mi s-ar infuza și jegul lui mental ! protestă impetuos Minusse.

— Nu, dacă ar trebui să port ca și el gulere false din celuloid ! izbucni Chartier.

— Priviți, adăugă Minusse, superba nimfă ce trece pe lîngă frescele lui Puvis de Chavannes. Uitați-vă cum îi zîmbește soarele pe fața ei atît de gingaș colorată. Credeți că Elster i-ar acorda vreo privire acestei tinere Nausicaa ? E prea ocupat. Discută cu Lestrigon. Ia gîndiți-vă ! Lestrigon. Profesor la Colegiul Franței !

— Cel care ține un curs despre imperfectul verbelor în *-mi* ? întrebă Chartier.

— Da, amice. Se pare că Elster a avut o comunicare foarte interesantă la orele lui.

— E și normal ! zise un altul cu atîta amărăciune în glas încît începură cu toții să rîdă.

Soarele se ridica pe cer. Umbra se apropia de ziduri. O rază căzută pe geamul unei ferestre înalte îl orbi pe Simon care avu un șoc plăcut, căci acea rază atesta existența unei lumi stranii, a unei lumi la care nu te gîndești prea des și care părea să intre tot mai puțin în preocupările oamenilor : lumea astrelor. Totuși traduceau zilnic canticele lui Sofocle sau Euripide în care era celebrată frumusețea luminii. Dar ceea ce citeau în texte nu le încălzea viața : lumina anticilor era fără strălucire și fără căldură. Anticii... De fapt, erau atît de bătrîni !

Dar nu aveau timp de visare. Simon îl luă pe Chartier de braț.

— Nu mă conduci ?

Chartier îi răspunse cu regret :

— Sînt grăbit. Și îi mărturisi în șoaptă, rușinîndu-se parcă : Am o „temă“ pentru mîine !

Simon întoarse imediat capul spre prietenul lui, surprins și întrebîndu-se dacă nu cumva avea chef de glumă. Dar acesta părea disperat.

— Nu mă descurc tocmai bine, explică el. Lucrez patru ore la o retroversiune în loc de două. Patru ore ca să scriu douăzeci și cinci de rînduri ! Ei ? Ce zici ? Sîntem niște amărîți, dragul meu Delambre ! Iată niște ore de studiu care nu duc tocmai departe...

Deodată îl privi în față :

— Știi ce făcuse Bonaparte la vîrsta noastră ?

De data aceasta, Simon izbucni în rîs.

— Ești obosit. Ai nevoie să-ți vii puțin în fire, după cum văd. Hai cu mine. Facem cîțiva pași pe jos, respirăm aer curat și să vezi cum îți va merge mintea — adăugă Simon privindu-și prietenul.

— Atunci, s-o luăm cel puțin prin Jardin de Luxembourg, zise Chartier. Să simțim că-i primăvară !

În spusele lui Chartier era întotdeauna un amestec de sinceritate și de glumă. Vorbea serios ? Să simtă că-i primăvară ! De fapt, n-o prea simțeau acum decît în *Odele* lui Horațiu ce figurau în programă. Era o primăvară contestabilă, dealtfel, puțin prăfuită, o primăvară de bibliotecă, dacă vrei, plină de comentarii. Și totuși, cîtă bucurie să descoperi în această poezie de acum douăzeci de secole versuri proaspete și fluide care atestă în inima omului emoția de totdeauna legată de reînnoire. *Jam ver erat !*... Miraculoase cuvinte. Totuși, persista o îndoială : nu erau simplă „literatură“ ? Oare, chiar pe timpul lui Horațiu, nu fuseseră rostite de sute de ori, în toate colțurile lumii ? Într-un cuvînt, Horațiu a vrut să traducă o emoție ? Sau să traducă în latină versurile lui Alceu ?... Simon se gîndi că n-ar fi rău dacă ar consulta un doctor. Parcul era încă plin de lume ; treptat, cîte o pereche sau vreun bătrîn singuratic sau un cărucior cu un prunc rotofei în scutece trandafirii reușeau să se smulgă din vraja acelui cald amurg.

Zone întregi erau fie stăpînite de forțe vegetative, letargice, cufundate într-un somn adînc, fie animate de țipete de copii. Freamătul frunzelor în lumina aurie a soarelui le trezea celor doi prieteni care treceau grăbiți pe

alei, cu sentimentul plăcerii interzise, o poftă de viaţă pe care nu şi-o bănuiau. Flori purpurii începeau să mijească de-a lungul balustradelor iar în grădini se zbenguiau într-o veselă dezordine ţînci pe care mamele tinere îi sorbeau din ochi. Simon se apropie de unul din acei frumoşi arbuşti cu crengi întrepătrunse, cu forme fantastice ; respiră adînc mireasma petalelor abia deschise şi privi pierdut delicata eflorescenţă, printre ramurile ghimpoase ce înlănţuiau cerul cu gesturi violente, pătimaşe. Era tulburat. Uitase de figura neliniştită a lui Elster, de complimentele lui Larescaud. Ciudat, i se părea deodată că ar putea să uite totul. O clipă doar de s-ar fi lăsat purtat de prospeţimea acelor crengi neprihănite, şi ar fi pătruns pe loc în necunoscutele tărîmuri ale vieţii... Simon simţi brusc tot ceea ce-i lipsea vieţii lui... Ridicîndu-şi privirea de la tufa în floare, admiră întinsele suprafeţe de iarbă din preajma Observatorului, în perspectiva odihnitoare şi oarecum tristă. Chartier nu-l slăbea din ochi, dar rămaseră amîndoi tăcuţi şi-şi continuară drumul alături, fără să mai scoată o vorbă. Totuşi Simon avu impresia că ceva se schimbase. Ocoliră bazinul şi se îndreptară spre ieşirea dinspre strada Fleurus. Se simţeau intimidaţi de propria lor tăcere.

— La urma urmelor, ciudată viaţă mai ducem şi noi, se hazardă Chartier, pe cînd ajunseră aproape de poartă. Ai citit în Tolstoi...

Dar Simon îşi veni în fire şi-l întrerupse cu brutalitate :

— Nu, dragul meu, nu citesc Tolstoi... Tolstoi, preciză el, nu figurează în programa de concurs.

Chartier dădu din umeri. Fusese ofensat.

— Vorbeşti ca Elster, spuse el furios.

Nu cunoştea injurie mai teribilă.

— Nu, răspunse Simon cu amărăciune. Te înşeli : vorbesc ca domnul Delambre, tatăl meu... În familia mea, spuse apăsat (nu se gîndea la Tolstoi), în familia mea nimeni n-a pierdut vreodată vremea.

Chartier rîse sinistru.

— Să pierzi vremea !... Adesea, tocmai cînd pierzi vremea...

— Ce se-ntîmplă ? întrebă Simon, iritat.
Chartier îl privi neîndurător.
— Nimic. Are să te înveţe viaţa.
Se despărţiră la poarta parcului.

V

DE DOUĂ ORI PE SĂPTĂMÎNĂ SE întîlneau cîte patru-cinci colegi la Minusse. Acesta locuia într-un apartament, la etajul şapte, pe o străduţă în apropiere de Quai Saint-Michel. Făceau acolo „explicaţii de text“ în comun. Cum fiecare îşi pregătea dinainte un fragment diferit, explicaţia mergea repede şi progresau într-un timp scurt. Imagini ale Greciei antice, agăţate pe pereţi, lărgeau cu orizonturile lor cămăruţa întunecată, joasă, cu tavanul tăiat pe din două de o grindă groasă. Arhitrave, cornişe, capiteluri de o frumuseţe severă se profilau pe colinele aspre sau pe nuditatea unui decor marin. În sfîrşit, capul unui efeb de Policlet se lăfăia deasupra rafturilor cu cărţi, adresînd tinerilor studioşi, adunaţi sub privirea-i uşor aplecată, un zîmbet calm şi sobru, străin de orice patimă omenească.

Comentariile lui Minusse, fie de literatură, fie de gramatică, erau întotdeauna străbătute de entuziasm. Mîndru de originea lui marseiezâ — el o numea foceană — şi de croaziera pe care o făcuse de curînd pe Mediterana, Minusse abuza într-o oarecare măsură de aceste elemente în explicarea autorilor. Chartier ar fi fost gata să-l aprobe dacă n-ar fi remarcat o anume rezervă pe figura crispată a lui Simon Delambre şi a lui Brukers. Acesta din urmă nu se mulţumea cu vorbe goale ; el sesiza pînă şi cele mai neglijabile scăpări. De aceea i-a atras fără menajamente atenţia lui Minusse asupra periculoaselor sale procedee lirice. „O sală de examen nu-i o pădure fermecată: încantaţiile tale nu au şansa să înblînzească membrii juriului, bagă de seamă !...“ Numai Bénard, al cărui tată făcea parte din catedra de Limbi orientale, încerca prin tot felul de şotii să i se uite ascendenţa.

Lucrau astfel două-trei ore în şir. Nimic din lumea exterioară nu pătrundea în cămăruţa neîncăpătoare unde,

înghesuiți între patul de fier și fereastră, tinerii toceau de zor la greacă.

Brukers explica sec, fără cochetărie, fără înfloriturî, cu claritate. Titlul de absolvent al Școlii Normale îi asigura o anumită superioritate asupra colegilor și-i permitea să întrețină raporturi distante. Nici unul dintre ei, nici măcar Simon, nu avusese cu Brukers vreo discuție mai lungă dar simțeau în el o forță. Avea o aptitudine desăvîrșită în a se conforma regulilor jocului și nu-și îngăduia nici o fantezie. Dacă i se reproșa o anume încordare, el răspundea : „Cînd țesuturile se relaxează, spiritul intră și el în repaus". Atmosfera pe care o respirai în jurul lui alunga toropeala, ba chiar și incertitudinea. Brukers inspira o încredere cu atît mai mare cu cît n-o solicita nimănui. Ochii lui căprui și adînci se fixau asupra camenilor fără echivoc și fără subterfugii. Își impunea punctul de vedere dintr-o privire. Nu știa ce înseamnă să zîmbești, dar de două-trei ori pe zi comicul vieții îi smulgea un rîs grav, îndîrjit. Pășind pragul odăii lui Minusse și auzindu-l cum gîndește, Simon fu fericit.

Se aflau cu toții în jurul mesei, înghesuiți între pat și dulap, sub supravegherea lui Brukers, președintele grupului. Gréban se pregătea să comenteze cu conștiinciozitatea unui elev silitor primele paragrafe din *Fedru*. Minusse, într-un colț, se frămînta tot, repetînd în șoaptă după Gréban și stăpînindu-și cu greu entuziasmul. Gréban se oprea, citea din însemnări cu o voce inexpresivă, revenea asupra cuvintelor care, după opinia adnotatorilor, puteau fi puse la îndoială sau, dimpotrivă, suscitau ceea ce Larescaud obișnuia să numească „false probleme". Ca și Minusse, Chartier se abținea cu greu să nu izbucnească. Urmărea agasat, pas cu pas, plimbarea matinală a lui Socrate de-a lungul Ilisos-ului, dar în loc să profite de frumoasa zi din cîmpia atenianã, Gréban se poticnea la cele mai mici obstacole, se pierdea în detalii istorice, topografice, gramaticale, de nu se mai terminau. În ce sens curgea Ilisos ? De ce era desculț Fedru ? Ce vîrstă putea să aibă ? În ce loc al cetății se întîlnea cu Socrate? Pe ce poartă ieșeau ca să ajungă la rîu ? Se plimbau pe malul stîng sau pe malul drept ? Nu exista vreun vad pe care să poată trece de pe un mal pe celălalt ? De fapt, treceau rîul ? Așa susținea Thompson, dar la drept vorbind nu erai ob'igat să te iei după el. Gréban cită în

această privință pe Heindorff, Vollgraff și Gottfried Hermann. Poate ar fi trebuit menționată și opinia lui Winckelmann, Kraum și Valhen ? Gréban epuiză lista de nume proprii aproape cerîndu-și scuze că n-a găsit mai multe. În sfîrșit, trecură vadul ; dar vai, dădură peste o expresie suspectă, în care, cu acel formidabil instinct format la școala comentatorilor antici și moderni, Gréban intuia o interpolare ! Dar expresia era bine interpolată ? Nu era numai transpusă ? Vollgraff o suprimă, Heindorff o transpune, Bergk o păstrează, Hermann se abține, ca și Bratuschek... Bratuschek ! La auzul acestui nume suav, Minusse începu să strănute zgomotos, în timp ce Chartier își înăbuși un rîs homeric. Gréban ridică o clipă sărmana lui privire din vraful de note și așteptă să se facă liniște ca să reia firul explicației. Ceva mai departe era vorba de un episod mitologic asupra căruia Fedru se oprește și discută cu Socrate : nimfa Orithya care se juca pe mal cu Pharmaceea, însoțitoarea ei, e răpită de către Boreu, și aici Gréban zăbovește amabil și desfășoară un adevărat lux de etimologii, genealogii, oprindu-se asupra familiei Orithyei sau a Pharmaceei, aducînd detalii asupra cultului lor, apoi asupra unui anumit sanctuar din Agro sau Agraia sau Agroteia, pe care-l pomenește Socrate și despre care Gréban a găsit indicații foarte precise în Stuart și Revelt... Dar nefericitul nu poate continua : un deșteptător începu să sune, întrerupîndu-i explicațiile.

— Jumătatea ta de oră s-a isprăvit, zise Brukers.

— Dar n-am terminat, oftă Gréban.

— Cum ? Ai avut o jumătate de oră ca să-i urmărești pe interlocutorii tăi pînă la platan și n-ai ajuns decît la nimfa Orithya !

— Și-a dat duhul la picioarele nimfei, zise Bénard.

— Ca să vorbim pe șleau, crezi că ne interesează disputele tale cu comentatorii internaționali. sinistrele tale povești cu interpolatori și cu copiști ? Parcă ne-am juca de-a baba-oarba. Și în afară de mine, n-a băgat nimeni de seamă ! i-o reteză Minusse.

Această intervenție dezlănțui o furtună împotriva lui Minusse, în timp ce Gréban, ușor speriat. își adună hîrtoagele și privi țintă, cu ochii lui de miop, de după lentilele groase, la grupul de colegi.

— Explicația ta ar putea fi semnată Elster, adăugă Bénard.

— E o semnătură prețioasă, se înroși Brukers. Comentariul tău n-are decît un defect : e prea bogat. Dar informația e solidă și fără lacune. Uite un studiu reușit ! Și s-ar cădea ca fiecare să vorbească doar cînd îi vine rîndul, adăugă el cu autoritate, căci unii șușoteau.

— Și Delambre care nu zice nimic ! izbucni Minusse, incorigibil.

— Trebuie să mărturisesc, zise Simon fără să dea atenție privirii sălbatice a lui Brukers, că dacă n-ar fi sunat ceasul, prietenul nostru s-ar fi înecat în firicelul de apă Ilisos !

— De ce nu ne vorbești tu de platani ! Sau de seninul acelei zile ! adăugă Minusse. Oh, Gréban, ai văzut vreodată un platan ? Ai văzut cu ochii tăi ?

— Dar nimfe ?! interveni Chartier.

— Na, că ne-ai tras pe sfoară ! Nu ne-ai spus care e opinia științei moderne despre răpirea Pharmaceei.

— Orithya, rectifică scrupulos Gréban. Orithya a fost răpită. Și am specificat locul unde s-a produs.

— Și modul ! Tehnică boreană ! Răpire fulger !... Trcaba s-a petrecut lîngă templul lui Revett, precizează Minusse. Revett și Stuart, *C° limited !* Că doar englezii se pricep la temple grecești !

— E vorba de templul din Agro, rectifică din nou Gréban care nu înțelesese gluma. Am spus că acest templu mai exista în secolul al XIX-lea cînd a fost vizitat de Revett și Stuart.

— Îmi pare bine, zise Bénard. Prefer să aud vorbindu-se de hipocentauri decît de tipii ăștia.

— Să fim serioși, i-o reteză Brukers pentru a curma vorbăria. Gréban, trebuie să recunoaștem, a rezolvat cît se poate de conștiincios toate dificultățile. A făcut un lucru util, v-o repet, și fiecare din noi nu are decît de profitat. Bravo, băiete !

— Pot să spun și eu ceva ? întrebă Chartier.

— Nu avem urechi decît pentru tine, îi răspunse Bénard.

— Sînt sigur că n-o să te superi, Gréban, fiindcă inist. Recunosc și eu că ai adus un număr impresionant de date.

— Chiar așa, interveni Minusse. Ceea ce înseamnă ceasuri întregi în bibliotecă.

— Vă rog, nu întrerupeți. N-avem timp de pierdut. Te ascultăm, Chartier, zise Brukers.

— Îmi permit, așadar, să vă atrag atenția asupra unui pasaj pe care Gréban n-a ajuns să ni-l explice, unde Socrate, vorbind de interpretarea dată de „savanții“ vremii lui mitului Orithyei, spune cam așa ceva (traduc liber, dar mă puteți urmări) : „Consider că explicații de acest fel presupun multă străduanie și ingeniozitate din partea celor care le formulează. Dar nu găsești în ele fericirea. Căci trebuie să explici cu aceleași procedee Himera, Gorgonele, Pegașii și iată-ne înecați de o mulțime de monștri bizari și inimaginabili“. Astfel expediază el toate aceste „povești“. „Nu pe ele le cercetez, ci pe mine însumi“. Iată, dragii mei, nu știu dacă mă puteți înțelege, dar monștrii bizari care riscă să ne înece trebuie să ne pună pe gînduri. Poate n-ar fi chiar un sacrilegiu dacă am aborda în acest spirit explicațiile de texte și cînd îl interpretăm pe Platon, să ne ocupăm mai puțin de monștrii Burnett și Hermann Gottfried, și ceva mai mult de Socrate !

— Dar trebuie să stabilim mai întîi textul ! zise Brukers, pe jumătate supărat. Nu putem începe decît așa !

La acest punct se iscă o discuție între Brukers, Gréban și Chartier, în timp ce retras într-un colț, Minusse reținea atenția fluturînd sub ochii lui Bénard și Simon Delambre ultimele note luate la retroversiune. Se plîngea de zgîrcenia cu care era răsplătit entuziasmul său pentru limba elenilor. Cu toată pasiunea pentru Mediterana, cu toată călătoria făcută în Creta, profesorii nu acordau retroversiunilor lui note egale cu cele obținute aproape fără efort de Gréban, care nu avea talent și scria fad. Minusse se simțea nedreptățit.

— Prea mult lirism, zise Simon. Fii plat, dacă trebuie, dar nu inexact.

— Am încercat să fiu plat, răspunse Minusse pe un ton înduioșător, dar nici așa n-am reușit. Și totuși, pe Minerva ! simt că e ceva în mine, exclamă el precum André Chénier pe eșafod. Avea sufletul rănit iar Simon îl privi o clipă cu o amuzată compasiune. Atunci se produse

un incident neașteptat. Din colțul întunecat unde Brukers își continua discuția cu Gréban, Chartier, ghemuit asupra textului său, trase cu urechea la mărturisirea lui Minusse.

— Adevărul e, zise Chartier, că am depășit vîrsta retroversiunilor. Nu mai avem candoarea necesară. Există... să le zicem disproporții, care se adîncesc cu anii. Adevărul e, hai să avem curajul s-o spunem — că aspirăm de multă vreme... da, așa e, la altceva...

Se așternu liniștea. Toți cei șase colegi se întoarseră spre el și-l măsurară cu un aer neliniștit ca și cum ar fi divulgat ceva periculos, care-i privea.

Să fi fost melancolia unei zile pe sfîrșite sau influența tîrzie a unui cer senin în amurg sau faptul că intrau în acel soi de crepuscul intelectual care se instalează după prea lungi eforturi spirituale ? Fraza lui Chartier care în orice alt moment, ar fi rămas fără ecou, nimeri într-o atmosferă gata să explodeze. Chartier întîlni deodată privirea lui Brukers, tăioasă și încărcată de reproșuri. Chiar și Simon își privi prietenul cu surpriză, ca și cum acesta ar fi făcut o necuviință sau ar fi fost lipsit de tact. Tînărul se simți într-o oarecare măsură vinovat de ceva, de stînjeneala celorlalți și avea impresia că a rostit un cuvînt nepotrivit. Nici Brukers care vedea prea exact, nici Gréban care vedea prea vag, nici Minusse care era prea naiv nu doreau să urmeze calea deschisă de Chartier. Desigur, toți își îngăduiseră mai înainte să-l ia puțin peste picior pe Gréban ; în realitate însă, toți procedau ca și el. În ceea ce-l privea pe Delambre... Nu, Delambre era un înțelept. Chartier își dădu seama că e în unanimitate dezaprobat. Dar, la urma urmelor, ce spusese ?

— Fleacuri, i-o reteză Brukers, pe un ton morocănos.

Imitîndu-l, se cufundară cu toții într-un text de Tucidide. Delambre care tăcuse aproape tot timpul, se mai gîndi o vreme la întrebarea pusă de Chartier, apoi, cum nu exista nici o legătură între ea și numărarea triremelor care figurau în bătălia de la Salamina, o dădu uitării. Atunci, fără să ridice ochii, simți deasupra textului privirea lui Chartier, care ședea în fața lui... Fără îndoială, acesta mai spera să fie aprobat, chiar și în tăcere. Dar Delambre nu-i răspunse nici măcar printr-un zîmbet.

VI

O RECUNOSCU PRIN GEAMUL DE la bar. Nu era ziua întîlnirii lor și nu se gîndea defel la ea în acel moment, dar nu încăpea nici o îndoială : era Hélène.

El cobora pe strada Soufflot. Se oprise o clipă pe marginea trotuarului cînd, întorcîndu-se deodată spre braseria din colț, o recunoscu în mijlocul unui grup de tineri bine dispuși, care se arătau prevenitori. Viața Hélènei nu mai era un secret pentru Simon, ca pentru nimeni dealtfel : totuși, în acel moment avu un sentiment nou, puțin întristător, care semăna a dispreț.

Simon se gîndise uneori că marea taină a vieții care pare să vegheze dincolo de lucruri și care ne scapă necontenit, ar putea fi tălmăcită sau cel puțin descătușată de femeie. Era tentat să creadă că rolul femeii este tocmai de a ne deschide poarta acelei lumi miraculoase, îndepărtate și foarte izolată de a noastră, o lume care nu e specific feminină, dar în care femeile sînt capabile să ne ajute să pătrundem. Apoi se consideră deodată pueril. În cel mai bun caz, femeile sînt capabile doar să sugereze nu să deschidă un asemenea univers. Și totuși, n-au servit oare într-un mod fortuit, drept punct de sprijin viselor bărbatului. Desigur ! Dar trebuie să recunoaștem că adesea ele ucid visurile, după cum se putea convinge Simon chiar în acel moment, privind-o pe Hélène care stătea cu spatele la fereastră, între doi tineri. Simon avusese timp să o vadă cum se ridică, escortată de cei doi tineri cu cravate groase și cu păr lins ; unul dintre ei, cu gesturi insistente, o ajută să-și pună mantoul, iar celălalt îi mîngîie gîtul. „Proștii !" gîndi Simon. Și-și văzu de drum. Da, încerca un sentiment nou în fața acestei scene ! Dezgust. Sînt lucruri pe care ți le poți multă vreme imagina fără ca ele să te șocheze și Delambre încercase să considere că e normal ca o femeie care e în stare să-i ofere unui bărbat clipe de neuitat, să se bucure de o anumită libertate. El trăia într-o lume în care se împrumuta totul și la urma urmelor era doar într-o mică măsură mai indecent să împrumuți o femeie decît o carte. Dar iată că lucrurile îi apăreau acum într-o lumină diferită, întrucîtva vulgară. „Hotărît lucru, rutina domnește pretutindeni ! se gîndea el. Și deși era singur pe

stradă, rîse sarcastic : „Rutina dragostei !...“ Se înfoarse acasă dezamăgit. Nu, nu de la Hélène ar putea veni miracolul... Nu de la vreo femeie !

Simon a mai avut în săptămîna aceea o lucrare la Isnard, despre *Provinciale*. Isnard era un bărbat solid, care asculta cam trei sferturi de oră expunerile cursanților, plimbîndu-se de-a lungul și de-a latul sălii, cu mîinile trecute prin cureaua pantalonilor, după care, în cîteva cuvinte, constata că lucrarea avea un fond bun, dar era prost formulată și că ar fi fost mai bine să înceapă cu sfîrșitul.

Lucrarea nu-i dăduse bătaie de cap ; cunoștea bine subiectul : era o joacă pentru el. Dar pesemne că tratase problema cu un plus de căldură căci a remarcat în mai multe rînduri zîmbetele colegilor : aceștia nu erau obișnuiți ca subiectele să fie abordate atît de serios. În rest, n-a scăpat nici el eternei critici a lui Isnard.

Tînărul părăsi amfiteatrul pentru cîteva zile ca să parcurgă mai multe exegeze consacrate lui Ronsard. Era întotdeauna puțin stingherit de disproporția care există între grosimea, greutatea acestor volume și încîntătorul epicureism al poetului. Ronsard, știu c-a iubit femeia ! Să fie un lucru atît de important ?... În ultima zi, Simon a lucrat zdravăn pînă seara cînd, cu mintea înfierbîntată a părăsit ultimul biblioteca Sainte-Geneviève, pe care o preferase de data aceasta fiindcă rămînea deschisă pînă mai tîrziu. Afară, trase cu voluptate în piept aerul rece ; o pală de vînt, după ce a dat ocol Panteonului, a măturat acoperișurile bibliotecii, luînd-o la sănătoasa pe strada Saint-Jacques și căzînd sleită deasupra Senei.

Ziua fusese istovitoare. Cu toată admirația lui pentru lucrările gigantice, se simți cuprins de o îndoială. Atîtea cercetări, atîtea date, atîtea comentarii i se păreau prea grele pe piatra îngustă a mormîntului. Atîta erudiție ca să critici erudiția nu era o muncă asemănătoare cu cea a Danaidelor, un mecanism care, odată declanșat, amenința să nu se mai oprească ? Îl obseda această idee, după lunga zi de studiu petrecută departe de lumină, pe cînd pășea pe stradă, sub un cer tulbure care nu mai distila decît false licăriri străbătute de crude îndoieli. Își reprezenta aglomerarea de capitole pe dulcea memorie a unui poet, pe suava substanță a unei opere care, în ceea ce are mai bun, celebrează în mod păgîn dragostea de viață, trupul femeii,

timpul ce se scurge, graţia familiară a reînnoirii şi se gîndea ce fac în celulele lor condamnaţii la moarte, ca să nu înnebunească : era acelaşi mod disperat de a-ţi umple timpul !

Atunci, pe cînd mergea pe stradă, a mai avut o dată sentimentul că trebuie să existe, undeva, o viaţă diferită, de care nu vorbeşte nimeni, nu îndrăzneşte să vorbească, poate fiindcă nu e nimeni făcut s-o trăiască. A fost o impresie scurtă, dublată de anxietate, de ignoranţă, de dorinţă, ca atunci cînd simţi în spatele tău o femeie frumoasă pe care n-o poţi vedea... Dar impresia se risipi de la sine, la capătul străzii, în lumina vie a cafenelelor.

Ajunsese pe strada des Écoles. Se opri în faţa Sorbonei care era bătută de vînt. Ori de cîte ori o privea se simţea electrizat ; şi asta din ziua în care, copil fiind, i-au fost descifrate cuvintele severe şi seducătoare gravate pe fronton, numele Facultăţilor, pe care le zărea şi acum, în umbra triunghiulară a unui lampadar înalt, cu licăriri roşietice. *Litere... Ştiinţe...* Exista, desigur, un raport între aceste cuvinte şi idealul său. Şi umbra după care se ascundeau i se părea a fi dintre cele în care se făuresc destine.

Simon o porni mai departe către bulevardul Saint-Germain cînd, la capătul străzii des Écoles se izbi de un trup înalt, slab şi încovoiat care păşea ca şi el, mecanic, cu capul în jos. Tresări, recunoscîndu-l pe Elster. Activitatea lui Elster rămăsese un mister pentru el, care-i trezea teamă şi curiozitate, ba chiar invidie. Cum putea să cerceteze reviste de lingvistică şi să dea lecţii în diferite colţuri din Paris pregătindu-se totodată pentru concurs ? Cu ce se ocupa cînd spunea că „n-are timp" să asiste la cursul lui Maurel sau Isnard ?... Ce făcea în orele cînd Simon se întîlnea cu colegii la Minusse ? Lucra fără nici o îndoială în „odăiţa" lui de la Şcoala Normală unde se închidea ca pe o feudă, înconjurat de cărţile savante al căror număr dorea necontenit să-l sporească...

Elster îi apăru la lumina felinarului, mai obosit, mai galben, mai scofîlcit, mai osos că de obicei. Se opri stîngaci în faţa lui Simon şi-i întinse o mînă jilavă. Avea părul vîlvoi pe frunte, spinarea adusă, un umăr lăsat, iar sub braţ îşi ţinea servieta. Gîtul slab ieşea dintr-un demodat guler fals al cărui nasture aurit strălucea deasupra celor două capete subţiri ale cravatei. Avea un aer atît de

abătut încît Simon se întrebă dacă nu cumva e bolnav. Dar Elster îl privi țintă cu ochii lui cenușii, atît de ageri în descoperirea greșelilor sau a inexactităților din texte, încît și Simon se simți la rîndu-i cîntărit.

— Merg la o lecție în cartierul Saint-Lazare. Pariez că nu cunoști malul drept. Vrei să mă însoțești ?

Tonul era oarecum malițios și Simon fu puțin surprins de această neașteptată invitație, dar se afla într-unul din ceasurile cînd tovărășia, vocea unui om îți fac bine ; așadar, acceptă.

Urmă o nouă surpriză : Elster începu să-i laude cu o voce obsecvioasă lucrarea despre *Provinciale*, susținută cu cîteva zile mai înainte ; el considera totuși opera lui Pascal plicticoasă. Pe cînd îl asculta, Simon îl observă cu atenție. Raporturile lor fuseseră întotdeauna reci, distante, suspicioase. Prudent era să rămînă rezervat. Dar critica adusă lui Pascal îl provocă.

— Într-adevăr, îi răspunse fără menajamente, mulți consideră această lucrare plicticoasă. Iartă-mă, dar nu știu să citească. *Provincialele* înseamnă pentru mine triumful fervorii spirituale asupra raționamentelor și subterfugiilor celor ce caută nod în papură, celor ce evită întotdeauna să atingă adevăratul subiect, fondul lucrurilor. Există aici un efort pasionat pentru a merge în miezul problemei, pentru a sesiza, sub litera prescripțiilor morale sau a regulilor impuse în mod deliberat spre a le eluda, adevărurile vieții, bătăile inimii, ineluctabila realitate a conflictelor lăuntrice pe care adversarii lui Pascal le fac să dispară sub pulberea cuvintelor. Ceea ce Pascal reînvie dincolo de savantele paragrafe din Escobar, este această conștiință a vieții, această materie caldă, fierbinte, pe care ceilalți o reduc la o dispută verbală. E o lecție ce mai poate servi chiar și în alte domenii, insistă Simon, ca și cum s-ar fi temut că nu e înțeles.

Elster nu se urni din loc. Întrebă rar și răspicat, cu vocea lui de bas :

— La ce poate folosi azi ceea ce numești fervoare spirituală ?

„Ceea ce numești" : avea mania de a folosi această expresie și degeaba se străduise să-i atenueze din insolență, Simon se simți ofensat. Era la vîrsta la care nu dai înapoi de la nici un subiect. Izbucni :

— La ce poate folosi ? Fervoarea poate sluji pretutindeni. E de ajuns să eviți metodele care o ucid.

— Sîntem forțați astăzi, zise Elster cu o anumită morgă, să privim lucrurile ceva mai îndeaproape. Microscopul a devenit în toate domeniile, o necesitate. Nu putem ajunge la ceea ce tu numești, folosind vorbe mari, „fondul lucrurilor", decît după o serie întreagă de pregătiri, de cercetări preliminarii, pentru care avem nevoie de instrumente de precizie, nu de instrumente de fervoare. Fervoarea nu servește aici la nimic. E un sentiment fără utilitate.

— Dar ocupat, nu-i așa, cu pregătirile tale, cu lucrările tale preliminarii, îi răspunse Simon arțăgos, nu consideri niciodată că a sosit momentul potrivit ca să examinezi și „fondul lucrurilor" ? Te mistui făcînd cercetări, fișe. Nu termini niciodată cu analizele. Nu gîndești decît cu ajutorul istoriei. Ceea ce oamenii au scris cu sîngele și cu creierul lor nu e pentru tine decît un pretext pentru filologie, pentru „puneri la punct" și nu citești autorii decît pentru a le semnala anomalii de sintaxă. Vei rămîne veșnic să bați pasul pe loc în vestibul, în oficiu, printre neînsemnatele tale verificări. Pierzi din vedere pînă și poarta pe care trebuie să intri !

Elster rămăsese calm.

— Nu poți înainta nicăieri pe teren sigur dacă nu pregătești în prealabil drumul. Inteligența ne îndeamnă să așteptăm.

— Dar viața ne ordonă să înaintăm !

— Privește, continuă Elster, fără să dea atenție replicii lui Simon, uită-te la progresele pe care le-am făcut grație acestor metode, în critica de texte, de exemplu. Gîndește-te la tot acel timp necesar pentru a-i restitui lui Homer adevăratul său chip. Entuziasmul superficial al înaintașilor noștri și prăfuitele dispute din secolul al XVII-lea ne apar azi ridicole. Iată fervoarea cheltuită în mod inutil !...

— Bine, dacă vrei, să trecem la potop. Metodele tale critice de care ești atît de mîndru, la ce conduc ? Să nu înțelegi nici măcar ceea ce e aproape de noi, să nu mai vezi în Lamartine decît o seamă de versuri luate din Parny sau copiate din Chênedollé !... Aproape că nu putem concepe azi opera unui poet dacă nu o așezăm pe un piedestal de adnotări, în așa fel încît creația propriu-zisă dispare. Scriitorii noștri par să fi avut talent doar cît să cearnă ceea ce

s-a spus înaintea lor. În acest joc am sfîrși prin a ne îndoi dacă poeții au iubit vreodată și s-au inspirat dintr-o noapte de dragoste !

— E o mare satisfacție să înțelegi, răspunse Elster. Să înțelegi din ce e alcătuit un lucru.

— Dar nici această satisfacție nu ne dă o rațiune în plus de a trăi, i-o reteză Simon care devenise nervos. Aș spune chiar...

— A trăi ! îl întrerupse la rîndu-i Elster cu o arogantă fermitate. Mă întreb ce numești tu a trăi. E o vorbă goală ! O vorbă de care oamenii inteligenți se lipsesc.

Era atîta certitudine în glasul lui Elster, încît Simon. tulburat, se întrebă o clipă dacă nu cumva se înșeală.

— Totuși, cînd mă uit la mulți din cei ce ne înconjoară. cînd văd în ce sărăcie mentală vegetează uneori spiritele lor savante, cu ce satisfacții se mulțumesc, sînt tentat să cred că simțul vital este corupt în noi, că sînt atinse, alterate, sursele vieții. Iată ce-am vrut să spun. Viața noastră are nevoie de o înălțare, de o hrană spirituală pe care toate aceste analize nu sînt în stare să i-o dea.

— Nu cred în valoarea vieții individuale așa cum pari să o concepi tu, zise Elster laconic. Nu contează dacă fiecare din noi cunoaște sau nu clipe interesante, dacă trăiește sau nu emoții obișnuite sau intense, dacă respiră sau nu pe înălțimi ! Lumea înaintează în alt chip.

— Crezi ? Crezi într-adevăr că lumea înaintează altfel decît în conștiința noastră ? Elster, tu vorbești ca și cum umilința, răbdarea, supunerea ar fi cele mai nobile virtuți omenești ! Ca și cum i-ar fi interzis omului să se smulgă o clipă din activitatea lui de termită superioară ca să arunce asupra vieții măcar o privire care să-l elibereze, o privire care n-a fost învățată !... adăugă Simon cu o vădită amărăciune.

Prin ochelari, Elster se uită atent la Simon, cu o umbră de îndoiosare.

— Nu mi se pare că te simți tocmai la largul tău, astă seară, în freamătul vieții...

Simon nu sesiză ironia. Simțea cum fierbe în el, confuz, o lume care nu reușea să se contureze. Ce vroia să spună ? Își dădu seama că Elster putea să-l considere pueril. Ca și domnul Delambre, tatăl său !... Totuși, colegul continua să-l privească fix; cu ochii lui obișnuiți să țină seama de virgule. Insistă aproape apăsat.

— Eşti în căutarea unui destin ? Ar fi comic. Oare destinul poate fi căutat ? De ce nu procedezi ca ceilalţi a căror raţiune de a fi e să desăvîrşească opera înaintaşilor ? Tu îţi oboseşti creierul întrebîndu-te, ca în cîntec : „Trebuie să mă fac morar ? Trebuie să mă fac notar ?“...

— Dragul meu, i-o reteză Simon, aici faci o confuzie : sînt poate în căutarea unui destin, cum spui tu, dar nu a unei funcţii sociale.

Elster îi replică pe un ton maliţios :

— Este, evident, mai distins !...

— Nu mai distins, e altceva, continuă Simon în vervă. Ceea ce caut, ceea ce mi s-a părut întotdeauna ca o datorie. este... nu ştiu cum să-ţi spun... Nu ! revin la acelaşi cuvînt de adineauri : este să trăiesc, să înţeleg, *să trăiesc !* să fiu o fiinţă vie, asta e ! Nu un om mort.

„Să trăiesc“ era un cuvînt simplu, profund, dar ce semnificaţie avea ? Doar Simon ştia ce vroia să spună şi se simţea disperat în faţa neputinţei lui de a se explica.

— Atunci ne întoarcem de unde am plecat, adăugă Elster cu dispreţ. Ţi-am mai spus, nu ştiu ce înţelegi tu prin a trăi.

— Recunosc, răspunse Simon tăios. Nu mă pot folosi de metodele universitare ca să-ţi explic... Nu, ne-ar trebui ceasuri întregi. Şi tot nu ştiu dacă aş putea... Peste un an, poate...

— De ce peste un an ?

— Pentru că am să îmbătrînesc, am să fac progrese, sper. A îmbătrîni, la vîrsta noastră înseamnă a merge mai departe.

Conversaţia l-a ajutat să devină conştient de mii de lucruri pe care nu le bănuia în el : se descoperea ; ar fi vrut ca seara să nu se sfîrşească. Niciodată, de cînd îşi începuse studiile, nu avusese răgazul să privească în propriile-i profunzimi alături de care trăia, ca toată lumea, ignorîndu-le. Nici una din conversaţiile de pînă atunci nu i-a adus unul din acele cuvinte pline deopotrivă de lumină şi de întuneric, care te izbesc şi în jurul cărora se organizează o nouă idee despre viaţă, uneori o nouă viaţă. Aluziile lui Chartier îl tulburau, dar ele erau confuze şi aveau acelaşi efect asupra lui ca şi propriile-i cuvinte asupra lui Elster. Dar iată că această conversaţie cu Elster — Elster gramaticianul — îi oferea deodată în acea seară de sfîrşit de an universitar, un prilej pe cît de insolit pe atît de

nesperat, ce deschidea în fața ochilor lui, printre hățișurile cuvintelor, ideilor, un fel de cale luminoasă. Se simțea pe neașteptate gata să tălmăcească simțăminte necunoscute. Termenii vagi pe care-i folosea nu făceau decît să ascundă o intensitate reală a vieții interioare greu de redat. Un filozof ar discerne, fără îndoială, mai bine decît el contururile acestui adevăr inexprimabil. Dar ce ar fi putut să-i ofere în plus decît transcrierea în limbaj cifrat a unei stări autentice ? Simon se simțea iluminat ; pășea pe caldarîm energic, vioi, cuprins de o misterioasă fericire ; i se părea că se născuse ca să răspundă unei vocații într-adevăr proprii, hărăzită doar lui, nu numai pentru a exercita, cum credea Elster, o „funcție socială". Avea să păstreze și mai tîrziu amintirea acelei clipe de fericire.

— Păcat, dar iată c-am ajuns, zise Elster arătîndu-i o străduță ce urca spre gara Saint-Lazare, umbră uriașă ivită în lumina braseriilor, prăvălioarelor, lampadarelor, în forfota pietonilor și a autobuzelor care dominau cu acoperișurile lor albe, puzderia de taxiuri zgomotoase. O iau pe străduța asta întunecată, continuă Elster. Am o oră de paleografie. Paleografia, dragul meu, iată un lucru vrednic de respect ! Oh ! poezia palimpsestelor ! Cînd mă gîndesc la acei venerabili călugări care scriau imnuri pe marginea manuscriselor lui Cicero ! Ei, ce spui ?... Dar fii atent, uită-te la mașini.

— Am făcut ceva drum, zise Simon zărind gara și dezmeticindu-se, pe cînd Elster îl luă energic de braț și-l traversă ca pe un orb.

— Cred că ne-au mai rămas multe de făcut, dragă Delambre, zise Elster privindu-l pătrunzător.

— De acord, îi răspunse Simon.

Apoi se gîndi, cu o melancolie neașteptată că poate nu se vor mai vedea. Strînse mîna întinsă și fără convingere adăugă : „Pe curînd !"

— Pe curînd !

Glasul lui Elster se pierdu în zgomotul străzii. Simon îl văzu traversînd piața, apoi luînd-o pe o uliță ciudat luminată, unde se făcu nevăzut în mulțime. După ce se despărți de Elster, strada i se păru asurzitoare. Rămase nemișcat la marginea trotuarului, neavînd nici un motiv serios pentru a se aventura mai departe. Autobuzele se învîrteau în jurul lui, claxoanele urlau. Dar nu mai vedea nimic. Pentru prima oară i se întîmpla ca plecînd de la

Sorbona să ajungă la o gară. După lunga discuție, aceasta îi apăru ca o concluzie inopinată — o concluzie stranie care ar fi putut fi un punct de pornire către acea viață „diferită" pe care și-o imaginase ceva mai devreme. Către acea viață de care nu vorbește nimeni — viață care seamănă cu o femeie frumoasă care stă lîngă tine și pe care n-o poți vedea...

Cînd se uită la ceas, își dădu seama că trecuse o jumătate de oră de cînd se despărțise de Elster. Frigul îl pătrunse. Simți o durere zdravănă în șale și în spate. Credința lui în viață se mai domoli. Văzu cum se prăbușesc într-o clipă zidurile strălucitoare și scările somptuoase ale gării de unde visase că va porni către o lume mai seducătoare... Dar acea lume nu era pentru el ! Nu era pentru nimeni. Își zise că e un prost. Și ce vorbe mari îi mai îndrugase lui Elster ! „Drept cine m-o fi luat ?" se gîndi. Și se înroși.

Simon întoarse spatele ceasului, gării, cafenelelor strălucitoare, intersecțiilor înecate în larmă. Vînzătorul de ziare care striga *Intransigeant* la intrarea metroului, văzu un tînăr încovoiat, cu fața crispată, ce cobora treptele cu un pas stîngaci. Înainte de a se urca în vagon, Simon aruncă o privire unei fete de pe peron care-l făcu să se gîndească la Hélène. Și îi apăru deodată, așa cum o văzuse ultima oară, așezată în barul de pe strada Soufflot, între tinerii cu cravată lată și cu păr lins. Nu, nu, hotărît lucru, așa ceva n-avea nimic comun cu ceea ce numea el „viață" !

Se cufundă din nou, cu îndîrjire, în studiu. Timp de opt zile, zbura de pe strada Richelieu pe strada Sorbonne ca o minge ; pașii lui se stingeau cu pioșenie sub bolțile Bibliotecii naționale și în amfiteatrele Facultății. Zi de zi auzea ceasurile bătînd, cu timbru diferit după sălile în care răsunau. Mirosuri de benzină, de băcănie, de fructe stricate, aduse de aerul cald, stăruiau pe străduțele strîmte sau învăluiau zidurile, înlocuind izul de mucegai și de praf al cărților și atmosfera uscată din biblioteci. Asfaltul se prindea de tălpi. Soarele apunea tot mai tîrziu, într-o desfășurare de culori fastuoase, pe care Simon le disprețuia pentru grandilocvența lor : era retorica soarelui !... În sălile de curs, unde ferestrele începeau să se deschidă iar auditoriul să se rărească, vocea dascălilor se lupta tot

mai anemic cu cea a primăverii triumfătoare. Amfiteatrul Descartes încetă treptat să afle numele adversarilor lui Boileau, căci în afara a doi-trei vagabonzi și a unor maniaci inofensivi, nu mai era țipenie de om. Părăsită, curtea Sorbonei îi avea ca oaspeți doar pe Victor Hugo și Pasteur, care, neputînd schimba priviri, deveneau și mai gînditori. Studenții străbăteau grădina Luxembourg, preocupați, cu caietele deschise, învățînd și paraînvățînd cursul de literatură, de istorie, de epigrafie, de terapeutică generală, de gramatică comparată. În curînd numărul lor scăzu iar mamele tinere profitară ca să extindă frontierele domeniului lor, astfel încît scîncetele de copii se făceau auzite pe aleile unde abia se încheiaseră discuțiile despre contingența legilor naturii sau despre sinteza amoniacului. Înghițeai astfel, talmeș-balmeș, praf și idei generale. Pentru profesori însemna o victorie. Peste cîteva zile, o armată de tineri avea să se năpustească asupra sălilor de examen și să reverse pe foile galbene sau trandafirii ale diverselor Facultăți, odată cu valurile de cerneală, o puzderie de solecisme, de opinii născocite, de ipoteze nefericite, de aprecieri vagi, de termeni abstracți, de erezii de tot felul. La gîndul tuturor erorilor pe care ar fi putut să le comită, care mai de care mai compromițătoare, Simon simțea că își pierde cumpătul. Noaptea, îi apăreau în minte fraze din cărți, fragmente lipsite de semnificație, uneori simple cuvinte necunoscute care-l frapaseră în timpul unei lecturi și care luau o înfățișare grotească, sumbră ; reușea astfel să se trezească și rămînea în capul oaselor, cu ochii deschiși în întuneric, ore întregi, așteptînd în zadar să adoarmă iar. Uneori noaptea avea momente de o extraordinară luciditate. Se vedea susținînd proba în fața juriului, cu mîinile pe faimoasa masă verde. Frazele se nășteau de la sine, se înlănțuiau minunat ; chiar dacă nu cunoștea foarte bine subiectul, găsea despre ce să vorbească, fără întrerupere și atît de inspirat încît dorea să-și noteze fericitele improvizații. Dar dacă mintea îi era neobosită, cea mai neînsemnată mișcare îl epuiza ; îi era imposibil să întindă brațul, să ia creionul de lîngă el. Apoi se izbea din nou de unul din acele cuvinte ostile al cărui sens îi scăpase și care nu conteneа să-l tortureze. Sau își repeta de zeci de ori nume proprii, nume de personaje, zei, orașe, pe care nu reușea, oh ce coșmar ! să le distingă. Era un șir de figuri tulburătoare, exasperante : Ifesibaal... Egipteanul Protcu... Augus-

tanus Nonacensis... Vaticanus Barberini... nume de gramaticieni : Aristarc, Apicanus, Zenodot... Urma cortegiul de referinţe, simple numere, frînturi de fraze care se porneau în sarabandă : „Cele mai bucolice episoade din *Odiseea* ca şi cele din *Georgicele*, nu au iz de grajd sau de sat...“ Unde citise fraza aceasta ? Ce dorea autorul cu grajdul şi cu satul lui ? Cuvinte stranii al căror sens dispăruse cu vremea !... Apoi îi apărea spinarea lui Elster, mustaţa tatălui, chipul Hélènei... Hélène !... De ce avea oare acel zîmbet enervant, acea privire ironică ?... „Oxyrhynchus Papyri 448... Zenodot...“ Hélène ajungea să se confunde cu aceste cuvinte barbare, aceste cifre care nu evocau nimic, cu însuşi vidul unui creier înfierbîntat şi ea devenea pe rînd Ifesibaal sau Homososo, zeii bizari, necunoscuţi, a căror existenţă îi fusese pînă atunci absolut indiferentă, dar sub măştile cărora Hélène, cu alţi ochi, provocatori, venea să-l chinuie... Şi Simon se ridica brusc, simţea nevoia să o vadă, să o vadă imediat, să-i vorbească ; era o nevoie presantă, chinuitoare ; simţea că viaţa lui e un eşec dacă n-o vede pe loc. Dimineaţa nu-şi mai amintea nimic dar se trezea epuizat... În cele din urmă căută salvarea în somnifere, pe care multă vreme le evitase. Dar acum prefera orice acelor halucinante nopţi de veghe... Şi aşa dormea buştean fără să mai fie deranjat de Hélène, de Homososo, de Oxyrhynchus 448 — care nu era cum s-ar părea numele unei fiare apocaliptice, ci numele dat de cărturari unui manuscris de Homer.

VII

HÉLÈNE A FOST PUNCTUALĂ LA întîlnire. Simon a zărit-o ca şi-n alte dăţi, trăgînd uşa energic în urma ei şi făcîndu-şi apariţia în micul scuar Louvois. Dar în acea zi era de o frumuseţe rece şi atrăgătoare care nu-l lăsă indiferent. Dezinteresul ei faţă de viaţa intelectuală, literară, mersul ei animalic aveau asupra lui un efect neobişnuit : înţelegea ce înseamnă să fii femeie. Se simţea învăluit, fără să se poată apăra, de atmosfera tulbure ce planase asupra ei cu cîteva zile în urmă, pe cînd o văzuse prin fereastra barului şi privind-o, i

s-a confirmat ideea care-i fusese de totdeauna inoculată. că femeia este principiul oricărui păcat, că e păcatul însuşi. Asculta, cu o nemaipomenită şi nebănuită plăcere, paşii fetei răsunînd alături de ai săi pe trotuarul îngust al străzii Richelieu şi cum o cuprinse de mijloc, simţi de-a lungul spinării şocul paşilor ei. Se gîndi că ar putea să cutreiere astfel multă vreme altături, fără să scoată o vorbă, ca de atîtea ori şi n-ar mai fi vrut ca plimbarea să ia sfîrşit. Între timp, Hélène se interesase cum o duce, ce studiază, ce fac colegii. Pe atunci, unii dintre ei, înaintea examenului final, mergeau să se destindă puţin la ţară : doreau să se scalde în rîu, să se spele de toate petele de cerneală din timpul anului. Astfel Brukers şi Minusse plecaseră unul în Nord, celălalt în Sud. Între cele două direcţii posibile, Simon descoperi pe neaşteptate o a treia : Hélène. Cum era bine dispusă, atrăgătoare, în vervă, Simon îşi spuse că la urma urmelor trupul unei femei e la fel de odihnitor ca şi apa rîurilor ce curg în Seine-et-Oise unde, în acea clipă, înota Brukers.

Ajunseră pe bulevarde şi firavele lor cuvinte se pierdură în larma mulţimii ; apoi, hoinărind la voia întîmplării, nimeriră la Bursă, şi cum treceau prin faţa barului din colţul străzii, Simon n-a rezistat tentaţiei de a împinge uşa înaintea ei. Atunci, pe cînd soarele mătura strada cît era de mare, Simon simţi pentru prima dată o uşoară durere într-o parte. „Trebuie să am grijă“ se gîndi el. Dar urcînd scara, acea senzaţie neplăcută se topi într-o impresie de dulce aventură.

Cadrul îi plăcea : banchetele în piele verde, mesele negre cu picioare din cupru, chelneriţele atrăgătoare, curate, frumoase, în fustele lor verzi şi şorţuri albe. Hélène pornise iarăşi la atac : insista ca Simon să vină într-o duminică să se „odihnească“ la ea — tot nu era bun de ceva util, după cum spunea ea. Simon ştia că dacă acceptă lupta, cu greu ar ieşi victorios. Încercă să-şi amintească de simţămintele lui din ziua în care a zărit-o în colţul străzii Soufflot, dar nu mai vedea în ele decît „idei“ deşarte. O clipă regretă că nu se află împreună cu Elster. Prezenţa Hélènei însemna cu totul altceva. Ea era vulnerabilă, slabă, şi tocmai de aceea viaţa părea imperfectă în jurul ei ; crea o zonă de nelinişte şi de dorinţă care, oricît ar fi ignorat-o, nu putea să nu-l stînjenească. Îl cuprinse o emoţie confuză, dar făcu un efort să o înlăture.

— Ei, bine, nu, e imposibil, zise deodată Simon.

Stăteau singuri, în salonul cel mic, izolați de zarva din piață iar prin ferestrele largi, împodobite cu begonii, vedeau autobuzele apropiindu-se și auzeau larma crescîndă a orașului care crea conversației lor un fond înăbușit, spart, de strigăte stridente.

— Imposibil, repetă el pe un ton mai cald.

— Bine, dar știi că peste opt zile plec la Méry.

— În acest caz, sper să fiu la gară, unde voi avea plăcerea să te salut.

— Felicitările mele, zise ea ironic. La urma urmelor, te menții în eroism.

— După cum vezi... Dar nu e ușor alături de tine.

Ea dădu din umeri.

— Da, da, te asigur, apăsă el serios... Ai tu ceva...

— Ei ?...

Simon o privi cum soarbe ceaiul lîngă el, sfărîmînd zahărul, așa cum îi plăcea ei, între dinții ascuțiți, învăluind viața într-o urzeală de gesturi serafice care-i dădeau un aer de înșelătoare noblețe ; degeaba își repeta Simon că totul e minciună și încerca să și-o închipuie pe Hélène printre tinerii trîndavi, amintirea nu mai reușea să-l indigneze. Asta înseamnă să fii femeie ! Da ! făcută pentru plăcere !... Tot ce poate fi mai puțin misterios... Dar cum ea repetă întrebarea, Simon răspunse :

— Ai ceva... care mă tulbură... o chemare... Altădată, cînd simțeam același lucru la o femeie, credeam că vine din sufletul ei. Dar nu...

El n-o obișnuise cu asemenea mărturisiri. Îndrăzneala lui îl mira și pe el. Se lăsa cuprins de un sentiment puțin amar, pe care voia să-l ia drept luciditate crudă.

— Sufletul femeilor, zise el, e trupul lor. Prin trup întrezăresc ele ceea ce bărbații cunosc prin cuvinte abstracte : universalitate, imortalitate. Tu nu ești de alt sex, ești de altă specie... Ceea ce mă încîntă la tine, adăugă pe un ton mai detașat, e că nu ești femeia nimănui. Cu tine n-am impresia că mă apropii de o lume închisă, de o limită. Tu nu te limitezi la nimeni. Nu ai deprinderi. Nu ești prizoniera vreunui bărbat. Iubindu-te, fraternizez cu toți cei pe care nu i-am cunoscut... particip la bucuria tuturor celor care te-au iubit sau care te vor mai iubi, mă asociez lumii...

— Drept cine mă iei ? protestă Hélène. Eşti beat ? Vorbeşti de parcă aş fi avut sute de amanţi !...

— Bine, ştiu, n-ai avut decît doi sau trei. Să zicem trei sau patru... Dar important, vezi tu, e că poţi avea mai mulţi. Important e că alături de tine pot să visez. Înţelegi, nu te simt a mea, nu sîntem legaţi. Eşti o femeie simplă şi asta îmi place.

Oricît de excesive le găsea, Hélène gusta reflecţiile lui. Simon nu semăna cu atîţia alţii care doreau s-o subjuge poftelor lor ; fiecare din vorbele lui îi acordau mai multă independenţă şi, cu cît o eliberau, cu atît se simţea mai atrasă de Simon.

— Te iubesc mult, zise ea.

— Simplicitatea înseamnă să nu ţii la nimic.

Cum stătea lîngă el, Simon întrezări sub stofa taiorului strîmt, formele rotunde şi mlădioase.

— Nu trebuie să te dărui decît lucrurilor la care nu ţii prea mult... adăugă el. Nu crezi ? Mai ales nu trebuie să consideri nimic drept proprietatea ta. În fond...

— Ce ?

El o sărută.

— Vezi, ar putea să mi se ia totul în acest moment fără ca eu să fiu păgubit.

— Aşa zici azi, dar mîine, dar poimîine... Te cunosc eu cînd eşti serios ; zău că nu eşti prea amuzant.

— Mă simt relaxat, zise Simon. Alături de tine sînt în vacanţă. Eşti cîmpia mea... Îmi dai voie ?

Ea rîse, apoi repetă :

— Te iubesc mult... Ar trebui să vii să petreci vacanţa cu mine.

— N-ar fi înţelept, dar nu e imposibil.

— Cel puţin, ai să-mi scrii ?

El îi oferi o ţigară, apoi răspunse :

— Ştii bine că nu scriu niciodată.

VIII

SIMON SE TREZI CĂTRE MIEZUL nopţii, după un vis groaznic. Se făcea că era într-o sală de examen, în faţa unei mese imense şi triste, iar în partea opusă, Hélène îl întreba cu gravitate despre un poet puţin

cunoscut, Simonide din Amorgos. Simon, care cunoștea bine subiectul, simțea totuși cum răspunsul se diluează, cum e gata să insinueze cu lașitate că problema nu figurează în program, cînd deșteptătorul puse capăt coșmarului. Dar în vis răzbiseră reminiscențe livrești și el trăise un moment penibil : buimăcit, pe jumătate adormit, îl surprindea pe Ajax deghizat în paznic al bibliotecii, bătînd toba pentru a anunța ora închiderii ; sau intra într-un salon împreună cu alți invitați și, aflînd că venerabila văduvă așezată în colțul șemineului nu era alta decît Sibila din Cumes, înainta firesc să salute bătrîna doamnă pe care o vizitase adesea... Apoi se cufunda cu toate amintirile, cu problemele de poetică greacă, cu visurile anacronice, într-un lăcaș cu imagini evanescente, asemănătoare celui în care Eneas pune cu tristeţe întrebări umbrei iubitei lui pierdute.

Să fi fost ora două dimineața, cînd își dădu seama că e din nou treaz. De data aceasta nu-și mai amintea dacă a visat. Dar se petrecea ceva mult mai neliniștitor. În cameră se auzea ca un zgomot, ceva abia perceptibil, îndepărat și totuși foarte aproape, un zgomot lent și ritmat, un zgomot straniu, înfricoșător — un zgomot cum nu mai auzise vreodată.

E posibil ?... Simon se ridică în capul oaselor : zgomotul încetă. Aprinse lumina, cercetă camera, examină perna : nimic nicăieri care să fi produs cel mai slab murmur. Lumina înlătura orice eroare sau mister, conferind pereților impecabila lor precizie iar obiectele familiare, cu formele lor clare, reale, autentice, îl liniștiră.

Simon se culcă fără să mai stingă lumina. Stătea pe o parte, nemișcat, ciulind urecheá... Zgomotul începu să se facă auzit imediat. Era ca un zgomot foarte discret de ventil care se deschide și se închide la intervale regulate. Nici o îndoială. De data aceasta Simon era treaz și vedea. Zgomotul nu venea nici pe fereastră, nici din dușumea, nici din pat ! Nu venea din nici un loc vizibil. Tînărul încercă toate pozițiile : de-cum se întindea, zgomotul se auzea iar, lîngă el, la fel de slab, de calm, de tenace, de inepuizabil...

Trebuia să se supună evidenței : zgomotul venea din el... Era ceva viu ce se năștea din respirația lui ; dispărea doar cînd își ținea răsuflarea. Uneori părea că se transformă într-un hîrîit ; venea dinlăuntru, din piept, dintr-un punct

precis pe care-l puteai atinge... Simon se dezbrăcă şi-şi atinse pielea cu un deget. Pielea era frumoasă, fină, impecabilă, tînără. Nimic de spus. Ceea ce se auzea gemînd acolo nu era, desigur, periculos... Căci nu contenea să geamă slab, cu o încăpăţînată perseverenţă, ca ceva inofensiv, familiar aproape, ca un suspin care nu vrea să fie auzit ci mocneşte pentru sine...

Simon se obişnui cu el. Timidul mesaj trimis de trup îi trezea brusc atenţia faţă de o lume care îi era complet necunoscută. Tocmai de aceea îl înspăimînta, căci îl supunea necunoscutului. Acel zgomot neînsemnat intra deodată în gîndurile, în proiectele, în pasiunile lui. Îl auzea cum zvîcneşte în ele ca o inimă străină care îşi are propriul ritm şi propria-i voinţă.

Se strădui atunci să nu-l mai audă. Se întoarse pe o parte, căutînd o poziţie ca să scape de geamătul care semăna uneori cu o picătură ce cade pe pămînt. Dar simţurile lui ascuţite de veghe, gata să perceapă şi cea mai neînsemnată vibraţie în tăcere, îi aduceau, după o clipă de linişte, mărturia de care în zadar încerca să scape. Adormi în acea rumoare lichidă, în acel murmur scurt, intermitent, care deveni treptat, în somn, zgomotul unei adevărate ploi. Fiecare picătură părea să ezite înainte de a cădea, iar el nădăjduia că n-o să cadă, dar ea se lovea uşor de sol cu un zgomot surd. Zgomotul era discret, atît de slab, atît de firav, încît Simon credea mereu că va marca sfîrşitul supliciului. Dar îi urma un altul, ca şi cum ar fi existat undeva, într-un tărîm necunoscut al cerului o misterioasă rezervă de ploaie care nu putea nici să se dezlănţuie, nici să se oprească.

Cînd s-a trezit, Simon nu şi-a amintit imediat de incidentul din timpul nopţii. Pe cînd soarele lumina zidul din faţa ferestrei cu o veselă violenţă, el se gîndi la Hélène, la ceasul petrecut alături de ea în bar, la apropiata lor întîlnire. Începea o zi obişnuită. S-a ridicat, s-a aşezat în faţa oglinzii ; atunci şi-a dat seama că n-a dormit tocmai bine... Dar nu era obosit. Somnul, întrerupt de două ori, îi dădu forţe noi. Avea poftă de plimbare, de hoinăreală. Dar în faţa acelei zile necunoscute şovăi o clipă, ştiind că tot ceea ce urma să facă avea importanţă. Zilele din preajma examenului erau preţioase. Simon citi din nou textele, notă cîteva fraze, însemnă cîteva reflecţii,

schiță planuri. La amiază, în timpul mesei, domnul Delambre află din ziar că se descoperise o escrocherie de o anvergură uriașă-al cărei principal autor fugise ; erau compromise personalități de primă mărime, nenumărați funcționari înalți. încît, pesemne, nu avea să fie dezvăluit niciodată tot adevărul. Se vorbea de averi făcute sau distruse într-o zi. de milioane achiziționate și pierdute, de polițe și de semnături false, de decorații acordate pe bani, de compromisuri dezonorante. Țara se afla în plină descompunere morală.

Simon aștepta să se lase seara ca să iasă puțin. Rătăci în scuaruri populate, ocoli grămezi de nisip unde agonizau jucării, locomotive sinistre, tot soiul de tinichele colorate naiv ; străbătu zone întregi de strigăte de război și de invitații la masacru. Palmele late ale castanilor ofereau în zadar pe pămînt, într-o lumină crepusculară, umbra degetelor lor deschise : pămîntul nu le vedea. El înainta într-un pustiu, printre figurile abstracte ale gîndurilor așezate aidoma sfincșilor pe nobila și imateriala substanță ce învesmînta pămîntul. Din cînd în cînd se înălța cîte o nebuloasă palidă care nu avea vreme să se prefacă în stele... Simon intră în librării, răsfoi mai multe cărți. Dar literatura din vremea lui îl descumpănea ca și pe taică-său. Era ca o cheie care se învîrtește în gol. Dealtminteri, împărtășea, fără să știe, suspiciunea Sorbonei față de cei care scriu ignorînd greaca și care nu-și pun întrebări asupra interpolărilor la Homer. „Trebuie să încep cu începutul“, își spunea în sine. „Dar nu voi insprăvi astfel niciodată.“ Și nu ajungea să opteze între deznodăminte precoce și începuturi care se eternizau.

Pe cînd se pogora seara, fațadele cinematografelor, luminate brutal de becuri violete, începură să-i vorbească de Africa și de tigri, să proclame în litere incandescente că dragostea e suverană. Simon se grăbi să se întoarcă acasă.

Ultimele zile de libertate aduceau întrucîtva cu ultima plimbare a condamnatului la moarte. Lumea lua un aer de o gravitate neobișnuită iar lui Simon i se părea că pînă și cele mai neînsemnate demersuri îi erau remarcate. Petrecu o noapte liniștită și uită de necazuri. Se simțea aproape un erou. Un erou nu are slăbiciuni.

Se lăsă noaptea. O noapte groaznică. Din nou în capul oaselor, Simon începu să inspecteze fiecare din obiectele

din preajmă, în speranţa că le va găsi vinovate de zgomotul slab şi perfid care-l împiedica să fie un erou. Degeaba s-a sculat şi a pornit prin cameră ca să risipească vraja, zgomotul îl urmărea şi se deplasa împreună cu el. S-a mai scurs o noapte asemănătoare, apoi încă una. Acum toate nopţile erau însoţite de acele zgomote umede, de acel murmur de lacrimi ce cad pe un pămînt moale, de acel geamăt obscur care nici nu izbucneşte nici nu se stinge şi care se resemnează să nu fie pe deplin auzit dar nu tace.

Hélène urma să plece la Méry sîmbătă. Simon îi promisese că va fi la gară. Se hotărî să facă drumul pe jos. Traversă Sena, o luă de-a lungul bulevardelor, încetini pasul în faţa cafenelelor ale căror terase lăsau să se reverse pe trotuare valuri de oameni, efervescente şi irizate, care se stingeau spre el cu un vuiet surd şi egal, asemănătoare oceanului. Cafenelele ! aici bătea pulsul marelui oraş. Există cafenele unde se încheie afaceri, altele unde se discută, altele unde întîlneşti femei. Unele adună între pereţii lor îmbrăcaţi în oglinzi, pe banchetele din piele, o mulţime eterogenă şi cosmopolită. Lui Simon îi plăcea să se piardă în acel anonimat. De cum se pogora seara, acele locuri deveneau şi mai seducătoare. Bulevardele erau cuprinse de un violent vîrtej de lumini. În timp ce vitrinele colorate păreau că pulverizează cerul, firmele se aprindeau şi se stingeau neîncetat făcîndu-şi semne complice de pe un trotuar pe celălalt. O flăcăruie roşie iscată la parterul unui imobil, se ridica uşor, rămînea suspendată în vîrf apoi cădea ca o săgeată. Simon se opri să o vadă cum urcă încet, luminînd cu grijă contururile casei, cum îmbrăţişează ornamentele faţadei, cum învăluie balcoanele. Tot bulevardul era într-un tumult de zvîcniri, de încleştări. Mici semnale luminoase clipeau aproape de trotuar, de parcă te-ar fi invitat la cine ştie ce plăcere interzisă. Cînd şi cînd, treceau doi băieţi ţinînd de gît o fată. Simon se visa alături de Hélène, o vedea rîzînd după vitrina cafenelei, scoţîndu-şi haina, legîndu-şi cordonul, atingîndu-i părul. Asemenea plăceri erau incomplete, ameţitoare, amare.

Tînărul ajunse în sfîrşit în faţa gării Saint-Lazare, cu totul alta faţă de ceea ce fusese în seara plimbării lui cu

Elster. În clipa în care Hélène dădu să sară în tren, Simon o strînse în braţe. Ea hotărî să plece cu trenul următor şi petrecură cîteva minute privind galeriile strălucitoare, deschise la parterul gării, unde găseşti întotdeauna lucruri atrăgătoare. Ieşiră din gară şi văzînd halbele cu bere pe tejgheaua cafenelei, li se făcu sete. Simon o însoţi apoi pe peron, unde vagoanele începuseră să se umple. O sărută pe gură şi privi cum alunecă pe şine, ca o pată de sînge, farul trenului ce o ducea.

Pe cînd cobora scara, simţi în gît ceva ciudat. Se văzu nevoit să se sprijine de perete şi să-şi ducă batista la gură : batista se înroşi...

IX

DE DUPĂ BIROUL LAT, CARE MENţinea între ei distanţa necesară respectului, îl auzi pe doctor :

— Trebuie să-ţi faci o radiografie.

Doctorul Lazare era un bărbat gras şi scund, rumen, serios, sobru. O radiografie... Fie. De ce nu ? Simon nu se miră. Străinul nu-i spusese altceva. O radiografie, asta face parte dintr-o metodă într-adevăr ştiinţifică şi e binevenită ; poţi să fii sigur, se va vedea că nu-i nimic. Doctorul adăugă :

— Te aştept mîine dimineaţă la clinică. Iată adresa la care mă găseşti.

Mîine dimineaţă... Tonul era simplu dar peremptoriu : nu încăpeau discuţii. Simon se întreba cum de reuşeşte să se impună. Vorbele erau reduse la strictul necesar, debitul rapid, vocea puţin stinsă, de după lornion, privirea fără strălucire. Totul dădea impresia de sinceritate şi de probitate. Se ridică şi-şi luă rămas bun de la pacient, fără să mai scoată o vorbă.

A doua zi de dimineaţă, Simon l-a găsit alături de un alt medic în halat alb, un radiolog. Aceştia l-au condus într-o încăpere întunecoasă unde el s-a dezbrăcat pasiv ; apoi s-a simţit manevrat de mîini nevăzute. A fost un moment neplăcut. Avea impresia că e o materie

Inertă subjugată de o forță invizibilă. A fost așezat apoi, fără menajamente, între două cadrane de lemn, care se apropiau. El respiră, tuși, execută ordinele primite ca un subiect în stare de hipnoză. Nu știa prea bine ce aveau să-i facă, nu distingea obiectele, nu mai putea să formuleze o judecată. Începea să se sufoce și, dacă n-ar fi fost cele două ecrane aplecate pe spinare și pe piept ar fi căzut sfîrșit. Dar i se ceru să rămînă nemișcat și să respire adînc. Întrezări o lumină fulgerătoare și asta a fost totul. Menghinea se desfăcu iar el fu luat de mînă ca un copil ; apoi i s-a spus să se îmbrace și să aștepte. Simon se prăbuși pe un scaun. Nu mai trăise niciodată o clipă atît de umilitoare. Ar fi preferat o boală adevărată acestui tratament care rănea demnitatea lui de om.

Așteptă multă vreme. Ochii începură să distingă în întuneric unele obiecte și se strădui să fie atent. Obiectele aveau un aspect destul de puțin liniștitor. Mijlocul sălii era ocupat de un soi de ghilotină de care se prindeau niște fire. Totul era rece, metalic. Singura licărire venea de la o lampă mică, roșie, pierdută în tavan, de unde străbătea o pîlpîire sîngerie.

În acel răstimp cei doi medici se retrăseseră într-un cabinet mic, negru și trăseseră ușa după ei. Curînd Simon avu impresia că cei doi călăi începură să vorbească. Mai întîi cîteva cuvinte rostite încet ; cuvinte pe care nimeni, evident, nu trebuia să le înțeleagă. Apoi dialogul se înteți și lui Simon i se păru că cei doi actori nu se mai înțelegeau perfect asupra martiriului la care aveau să-l supună. Răzbiră frînturi de fraze și Simon surprinse termeni necunoscuți, amplificați de imensitatea întunericului ce domnea în jur. Poate era vorba de altcineva ?...

Deodată, ușița se deschise iar Simon își dădu seama că se făcuse lumină. A fost invitat să se apropie. Avea un aer complet detașat ; nu mai putea crede că persoana lui era în joc în această cumplită ceremonie nocturnă și începea să regrete faptul că s-a expus unei situații atît de ridicole. Îi găsi pe cei doi aplecați deasupra radiografiei. Cum ei tăceau, Simon se gîndi că politețea îl obligă să pună o întrebare.

— Nu-i grav, nu ? zise el zîmbind.

Dar doctorul Lazare nu-i zîmbi.

— E ceva la stînga. Vino să vezi.

Radiografia nu se uscase încă dar se putea distinge ceva. O lumina din spate o lampă. Simon își admiră scheletul cu mirare : acelea erau vertebrele *lui*, coastele *lui*, așa cum le-a modelat natura pentru el. Nu era una din acele scheme impersonale ce figurează în manuale, ci un lucru care-i aparținea, la urma urmelor, un fel de portret. Cele două mase cenușii pe care se profilau oasele lui, erau plămînii *lui !* Fascicole de mici linii negre îi străbăteau în anumite locuri, înnodîndu-se, ramificîndu-se pînă nu se mai distingeau. Interesat peste măsură, Simon examina fotografia ca pe o hartă a unui imperiu pe care-l deții fără să-i fii stăpîn și în care ai voie să contempli, grație unor magice pregătiri, o imagine negativă, cu un aspect la fel de insolit ca și o fotografie de pe lună.

— Privește, zise doctorul.

Și îi arătă cu degetul la dreapta filmului, o zonă mai întunecată pe care Simon nu o remarcase și unde imaginea devenea tulbure.

— Văd, răspunse Simon, pe tonul amatorului căruia i se arată particularitățile unui tablou. Dar ce înseamnă ?...

În ciuda staturii lui, doctorul Lazare avea prestanța unui medic foarte apreciat. Nu primea decît pacienții anunțați și avea onorarii foarte mari. La întrebarea lui Simon, îndreptă spre pacient o privire în care sentimentul superiorității era dublat de o ușoară ironie. Adică, fie că vroia sau nu, momentul triumfului său venise, un moment cînd știa că un singur cuvînt avea să răstoarne existența unui om.

Tăcu o vreme, ca și cum nu se putea hotărî să rostească acel cuvînt definitiv sau ca și cum ar fi așteptat o întrebare mai explicită. Dar Simon nu se îndoia de nimic. Nu mai văzuse vreodată o radiografie. Frumusețile medicinii îi rămăseseră străine. Avea doar impresia penibilă că dă un examen pentru care nu s-a pregătit. Această situație îl umilea, i se părea inexplicabilă. Își amintea de succesul lui la Sorbona cînd analizase sensul filozofic al operei lui Hesiod. Se vedea în grupul de colegi, la Minusse, unde era întotdeauna ascultat cu o atît de entuziastă simpatie, mai auzea încă vocea caldă a lui Brukers adresîndu-i-se într-o seară, după referatul asupra lui Pascal : „Bravo, Delambre ; e foarte bine !... Ești un om..."

Mai avea proaspătă în memorie acea conversație cu Elster cînd, pentru prima dată, sub imprecizia frazelor, i se trezi,

ameţitoare ca o descoperire, ideea „vocaţiei“ lui... şi acum, se afla între cei doi bărbaţi ca un om suspect, ca un acuzat. Privirea severă a doctorului Lazare părea că spune : „De obicei, am de-a face cu bolnavi mai inteligenţi...“

— Ce înseamnă ? repetă în cele din urmă medicul, cu o expresie nedefinită care-l irită pe interlocutor. Cîteva luni de odihnă, presupun.

Simon rămase consternat. Se întreba dacă doctorul Lazare nu era cumva ironic.

— Mărturisesc, zise el pe un ton ce vroia să pară detaşat, că nu înţeleg prea bine.

— Uite ce e, dragul meu, adăugă doctorul Lazare, cu aceeaşi expresie ambiguă... Plămînul dumitale e atins... Există... Există un germene !

Un germene... Adevărul pătrundea în mintea tînărului cu acest cuvînt nevinovat care poate desemna atîtea lucruri fericite. Un germene : înţelegea că acest germene avea un nume, că avea chiar un loc special, foarte onorabil în familia germenilor ! Există germeni utili după cum există alţii dăunători ; e o întîmplare : există unii mai iluştri şi alţii mai puţin : acesta avea însă o faimă recunoscută : în numele lui Koch făcuse înconjurul lumii... Koch ! Era unul din cuvintele barbare pe care Simon le purta în straturile inferioare ale memoriei, ca pe atîtea altele întîlnite în cărţi şi de care, pînă acum, nu s-a slujit. Acesta ar fi putut fi numele inofensiv al unuia dintre nenumăraţii comentatori germani citaţi cu pasiune în subsolul ediţiilor lui de texte vechi. Dar cuvîntul insolit la care era adăugat îl împodobea cu o glorie îndoielnică, îi conferea un prestigiu de prost gust. Printr-un transfer puţin îndatoritor, numele lui Koch devenea, în această expresie simbolul nefastului şi lăsa impresia că poartă toată virulenţa. Aceste cuvinte pe care pînă în ajun chiar le putea auzi cu o perfectă detaşare, ca atunci cînd auzi pomenindu-se de o ţară cu izvoare otrăvite dar unde ştii că nu rişti să pui piciorul, prindeau acum viaţă, se întorceau contra lui, deveneau nefaste. Împrejurările în care pătrunseseră în conştiinţa lui Simon le hărăzea o crudă claritate : nici o explicaţie desigur, nici un comentariu n-ar fi putut egala în precizie licărirea difuză şi greţoasă care lumina pelicula transparentă a radiografiei, umedă încă...

Simon se gîndi că această achiziţie sinistră, această lumină aruncată pe negîndite asupra fiinţei sale, acest plus de cunoaştere la care nu se aştepta, constituiau un beneficiu satisfăcător pentru tot restul zilei. Nu mai rămăsese decît o săptămînă pînă la examen — dar ce importanţă mai avea ceea ce pînă atunci constituia singurul lucru important ? Revelaţia al cărei obiect fusese a zguduit deodată edificiile înălţate cu răbdare de munca lui. Dintre toate lucrurile învăţate în cursul atîtor ani de studii, nici unul nu a dat vreodată vieţii sale acea profunzime, n-a făcut-o atît de preţioasă, de sfîşietoare. Învăluit încă în umbrele sălii magice unde pentru cîteva minute trupul lui în carne şi oase, trupul lui opac a devenit transparent, i se părea că face pe nesimţite un pas dincolo de care aparenţele cad, lăsînd să se ivească realitatea. Ca dintr-o altă lume îl auzi pe doctor făcîndu-i recomandările obişnuite. Îl văzu că-şi ia trusa şi că părăseşte camera hotărît, ca un străin care nu i-a adresat niciodată vreun cuvînt. Să fie oare posibil ca secretul vieţii lui să stea în creierul acelui om ?... Simon rămase singur, nemişcat, fără să aştepte ceva anume, de parcă ar fi vrut să fie sigur că spectacolul se terminase, că nu avea să se sfîrşească în absenţa lui. Dar, lîngă el o voce răsună, insidioasă :

— Scuzaţi-mă, domnule, avem nevoie de sală pentru pacientul următor.

Simon văzu un infirmier în halat alb deschizîndu-i uşa. Curioasă dezamăgire. Nu-i trecuse niciodată pînă atunci prin minte, printre atîtea idei care-l asaltaseră, că ar putea deveni un pacient. N-ar fi fost mai surprins şi nici mai dezmeticit dacă acest cuvînt în loc să fie rostit într-o clinică, ar fi răsunat într-o biserică sau într-un budoar. Pe scară auzi o altă voce strigînd : „Vreţi să ţineţi stomacul ceva mai sus ?“ Coborî cîteva trepte şi ajunse în stradă. În zadar încercă să se gîndească o clipă la ultima lui întîlnire cu Hélène. Imaginea ei pălea, ca şi altele, în faţa enormităţii aventurii. Ştia că n-are s-o mai vadă, nici pe ea, nici pe nimeni. Ideea morţii încolţea undeva, într-un punct pe cer, ca un soare sîngeriu şi sinistru căruia încerca să-i întoarcă spatele, dar care agoniza pe pămînt în faţa lui, oferind privirii implorînde firava umbră a unui trup...

Trecînd printr-un parc, zări frunzele scînteind în soare, păsărelele urmărindu-se, ciripind. Şi începu să fugă pînă ajunse acasă.

X

MEDICUL ÎI CERUSE SĂ-ŞI CONtroleze temperatura de cîteva ori pe zi. Termometrul e o fiinţă capricioasă, cu o viaţă proprie ce nu se supune dorinţelor.

Simon n-avusese nevoie pînă atunci de cine ştie ce instrumente : un stilou cu o înfăţişare destul de umilă, găsit pe stradă, reuşise pe deplin să-i asigure toate contactele necesare cu viaţa. Cercetă cu neîncredere noul instrument care îi fusese impus şi care, din prima zi, se declară ostil, căci îngusta coloană de argint viu dinăuntru se opri la a doua linie deasupra cifrei 38. Simon era tulburat. Însemna condamnarea fără speranţă. A doua zi febra nu încetă să crească, urcînd pînă la 39.

Săptămîna se încheie într-un fel de confuzie. Apoi, zorii zilei de luni se iviră pe un cer senin, fără pic de nor, care anunţa o dimineaţă pură şi caldă. Era prima zi de examen, dar medicul îi impusese lui Simon să stea în casă : tînărul trebuia să renunţe şi să-şi stăpînească mînia ; nu se putea ridica împotriva voinţei unui om care are de-a face cu bolile... Dar nu se putea opri să se gîndească la toţi prietenii care în acea zi aveau să se întîlnească pentru bătălie fără el, la umbra Sorbonei care tot timpul anului îi dominase visurile ; îşi închipuia ce figură aveau ; îşi imagina cam cum arătau trotuarele străzii Saint-Jacques ; atunci avu impresia că o mînă nevăzută l-a smuls din lume şi că din acea zi viaţa avea să continue fără el. Înţelegea că de acum înainte trebuia să acorde o încredere limitată existenţei sale anterioare ca şi existenţei celor din preajmă. Înţelegea că tot ce avea valoare pentru el îl părăsea acum, ca şi cum şi-ar fi pus nădejdea în idoli, iar aceştia s-ar fi năruit în colb...

Încerca să se adapteze treptat noii noţiuni pe care o dobîndise despre sine, dar îşi dădea seama că nu ştie nimic despre trupul său. I se ascunsese întotdeauna că există în el atîtea frumuseţi şi atîtea mizerii şi că viaţa cochetează neîncetat cu moartea. Adună în grabă cîteva cărţi de medicină care tratau despre boala lui în termeni simpli. Admiră, ca şi cum ar fi fost descoperirea lui, plasticitatea plămînului, capabil să se dilate şi să se comprime ritmic în interiorul dublului său înveliş. Acest organ

funcţiona uimitor de perfect căci, lăsînd la o parte curioasele schimbări care se efectuau la nivelul lui, mecanismul celor două mişcări alternative constituia un fel de miracol neîntrerupt ; şi jocul echilibrului mereu pierdut şi redobîndit la care participa, clipă de clipă, întregul organism, şi care nu înceta nici în timpul mersului, era un fenomen tot atît de pasionant de urmărit ca şi cele mai bine ticluite intrigi din teatrul antic şi modern.

Dar lua cunoştinţă cu lucruri mult mai uimitoare : avea impresia că citeşte o carte de aventuri, una din cărţile în care acţiunea te fură de uiţi de propria-ţi aventură. Căci paginile relatau nu numai despre experienţa lui ci a omenirii întregi. Afla că cei pe care doctorul Lazare îi numise cu un cuvînt atît de delicat „germeni“, duceau o viaţă surdă şi latentă în aproape toate trupurile omeneşti. Afla cu ce rapiditate, cu ce forţă se înmulţesc aceste elemente ale morţii, odată dezlănţuite : germenii binefăcători ai vieţii nu se dezvoltă mai repede la sînul mamei. Vine un moment cînd, pentru a se proteja, organismul adună roată în jurul inamicului cei mai buni apărători, o adevărată barieră concentrică de celule care, calcinîndu-se treptat, încearcă să circumscrie boala ; dar interiorul nucleului, hăituit de adversarul asediat, nu întîrzie să se spargă, să se desfacă, dînd naştere unei redutabile cavităţi, unde nu se mai aude nici un zgomot, fiindcă acolo nu mai palpită nimic.

Aceste cărţi relatau în detaliu lunga neputinţă a omenirii în faţa bolii atît de bine descrisă de Hipocrate — unul din puţinii autori greci din care Simon nu tradusese — şi de la care, se pare, medicina n-a prea făcut progrese. Cărţile pretindeau că însăşi elasticitatea ţesutului pulmonar favorizează menţinerea leziunilor şi-atunci Simon încerca să-şi ţină respiraţia. Mai insinuau că toate remediile imaginate pînă în zilele noastre erau zadarnice, că sărurile, injecţiile, poţiunile, aurul şi varul erau derivative bune să înşele acea sete de vindecare de care ar fi trebuit mai întîi să se lecuiască atîţia bolnavi. Totuşi, s-a făcut cîte ceva contra bolii. Oamenii au învăţat să construiască. Le-a venit ideea să înalţe case cu balcoane unde pacienţii pot deprinde un nou mod de a trăi, orizontal... Trebuie să stea imobilizaţi acolo, pe spate, într-una din cuştile cubice care apar prin poze şi să manifeste faţă de viaţă doar un interes moderat, să păstreze în ei orice pasiune, să stingă

orice patimă, căutînd în odihnă, în aerul curat și în favorabilele mișcări ale astrelor, o ameliorare a bolii, ceea ce nu înseamnă întotdeauna vindecare. Simon compara schemele și statisticile, interpreta procentajele în favoarea lui, își aplica toate frazele liniștitoare relative la cazurile benigne în care însănătoșirea venea de la sine și citea cu precauție cuvinte ca „moarte“ sau „deznodămînt fatal“, spunîndu-și că acei autori ca și romancierii exagerau întrucîtva concluziile lor pentru ca lectura să fie mai palpitantă.

Cărțile nu-l înspăimîntau, ci îl împiedicau să viseze și pe deasupra îi furnizau date prețioase. Autorii lor erau oameni de treabă, într-adevăr devotați societății și simțeai că, în ciuda statisticilor descurajante, făceau tot ce le stătea în putință pentru a da speranțe. Era cu mult mai rău însă cînd, spre sfîrșitul zilei, cu ochii închiși, Simon începea să coboare una cîte una treptele somnului. În întuneric, cu pleoapele închise, vedea conturîndu-se pe pereții camerelor ce se deschideau singure în fața pașilor săi, un cuvînt bizar și cald, cu terminație mîngîietoare și melodioasă... Dar cuvîntul era nefast și Simon refuza să creadă că avea de-a face în vreun fel cu el. Își amintea, nu cu plăcere, că la începutul anului dăduse zece franci pe un carnet cu timbre pe care figura același cuvînt, același cuvînt cumplit, iar vinieta reprezenta un copil întinzînd mîinile spre lumină. Întîlnise, plictisit, de cîteva ori același cuvînt în paginile de ziar care-l pomeneau, se pare, doar din datorie. Își aduse apoi aminte de un coleg deosebit de cult din clasa de filozofie, care a trebuit să părăsească într-o zi Parisul din motive tăinuite. Dar Simon nu se întrebase niciodată ce este „tuberculoza“... Credea, ca mai toată lumea, că ea nu-i seceră decît pe cei cu fața palidă, cu obrajii supți, sortiți dintotdeauna unei morți timpurii... Dar iată că i se înfățișa acum, elegantă, în ambalaj de lux, împodobită cu o panglică din mătase cenușie, asemeni unui portret de familie semnat de un fotograf monden, o fotografie format mare, în care putea să contemple în voie, într-o emoționantă confruntare, frumosul său plămîn alb și neprihănit, alături de plămînul bolnav, străbătut de rețele negre și de lagune cenușii.

Doctorul Lazare venea să-l consulte regulat. Acest bărbat simplu, gras, serios, puțin ursuz, părea dotat cu o

putere extraordinară. Simon nu mai ascultase pe nimeni, nici măcar pe Larescaud, cu o asemenea atenţie, cu participarea întregii lui fiinţe. Cuvintele sobre şi clare făceau neîndoios parte dintr-o realitate eternă de unde le scotea, atît erau de puternice, de verosimile, şi Simon le simţea situate deasupra oricărei alte discuţii. Dezarmat în faţa neaşteptatului eveniment, tînărul se încredinţa acestei voinţe străine care lua asupră-şi viaţa lui, acestei inteligenţe calme şi lucide care deslușea nevăzutul şi chiar prevedea viitorul. Începu să urmeze prescripţiile medicului cu un zel de neofit, cu o gravă patimă de martir. N-ar fi îndrăznit să se abată cu o iotă de la căile trasate. I se părea că fiecare secundă trăită în supunere îi aducea o şansă de salvare. Îşi clasă lecturile în funcţie de dificultăţi ca să le poată adapta capacităţii de efort care variază, în cursul zilei de la o oră la alta. Îşi împinse patul lîngă fereastră, străduindu-se să izoleze — ca să respire — doar cele mai curate particule din aer ; dar de cînd aflase că aerul din Paris nu e bun şi că vor să-l trimită la ţară, respira cu băgare de seamă, iar praful îi trezea o repulsie maladivă.

Uneori curajul îl părăsea şi atunci rămînea zile întregi fără să se gîndească la nimic, ascultînd doar zgomotul greu al sîngelui înfierbîntat. Îşi pierduse orice speranţă, adormea temîndu-se să nu moară şi-şi spunea că existenţa lui va trece alături de cea a atîtor oameni pe care lumea nu i-a remarcat. Dar medicul venea cu trusa lui, cu gesturile lui precise, cu chipul lui roşu şi serios, asigurîndu-se că programul era respectat, însufleţind, prin prezenţa sa, credinţa tot mai slabă a bolnavului. O idee a doctorului Lazare care i-a plăcut mult domnului Delambre, a fost ca Simon să facă injecţii cu săruri de aur ; acestea aveau să-l ajute să lupte. Domnul Delambre vedea într-o asemenea medicaţie ceva pozitiv care-l liniştea. Mica regie necesară tratamentului aducea spiritului său avid de mărturii materiale o imagine precisă a activităţii medicale. Era deopotrivă precis, liniştitor, mnemotehnic ca o ilustraţie pe o pagină de dicţionar. De două ori pe săptămînă, dimineaţa, îl privea satisfăcut pe Simon cum îşi suflecă mîneca şi oferă doctorului braţul gol cu vene proeminente. Încerca o părere de rău cînd vizita medicului lua sfîrşit căci şi lui îi inspira încredere ; regreta că notorietatea

doctorului Lazare și caracterul oarecum special al vizitelor nu-i permiteau să-l invite la masă. Uneori se întîmpla ca, toropit fiind, Simon să întrezărească imaginea Hélènei și se mira că-i venea atît de greu să-și creioneze o imagine plauzibilă. Poate, ar fi determinat-o să vină ?... Dar pe lîngă faptul că ea nu se bucura în familia lui de o reputație tocmai bună, ba chiar fusese pretextul mai multor scene furtunoase cu domnul Delambre, Simon nu ținea să se dea în spectacol cu suferința lui, în fața unei tinere atît de vesele. Suferința stăruia în jurul lui, deasupra lui, ca o prezență ; era o prezență care cerea să fie respectată. Și Simon începea să se îndoiască de existența reală a Hélènei : descoperea cu melancolie că trupurile trăiesc în prezent și nu cunosc nici fidelitate, nici aducere aminte.

Într-o zi îl văzu pe taică-său intrînd tăcut, strîngînd o țigară între degete. Domnul Delambre care de obicei vorbea atît de direct, își căuta în dimineața aceea cuvintele ; nu-și găsea locul, părea emoționat :

— Ascultă, dragul meu... Tu... Pesemne te plictisești toată ziua... Dacă e cineva... dacă dorești să vezi pe cineva... știi că n-ai de ce să te ferești.

Domnul Delambre își învîrti țigara între degete și se uită lung la ea. Adăugă apoi pe un ton tot atît de cald, de straniu, de necunoscut :

— N-ai decît să scrii... Un cuvînt, atîta tot... La nevoie, poate să-l ducă fratele tău...

În ziua aceea Simon și-a dat seama că e foarte bolnav. După ce domnul Delambre s-a retras, s-a gîndit că ar fi trebuit să-i spună...

Dar n-a scris nimic. Își amintea ce-i spusese în orgoliul lui Hélènei : „Știi bine că nu scriu niciodată femeilor". Nu i-a scris, iar Hélène n-a venit. Nu avea să mai vină niciodată. Niciodată. Simon avea impresia că trece printr-un coridor întunecat și boltit, o galerie tenebroasă unde nu poți să te deplasezi decît agățîndu-te. Trupu-i era fără viață, stigmatizat ca o grădină peste care a dat gerul. Pămîntul era uscat în preajmă și toate articulațiile sufletului său urlau sub duritatea acelei ierni mentale. Cînd și cînd însă, o boare mai caldă începea să adie pe chipul său întunecat și atunci i se părea că de dincolo de ochii-i închiși, de undeva de unde nu aștepta nimic, ceva avea să se ivească...

I INIȚIEREA

„Frate mio, guarda ed ascolta"
DANTE, *Purgatorio*

I

UN AUTOBUZ AȘTEPTA CĂLĂtorii, apoi o apucă pe un drum drept ce tăia perpendicular valea și goni spre munte, de parcă avea să-l străpungă dintr-o parte în alta. După o cotitură bruscă, se ivi urcușul.

Ploaia cădea din nou. Printre privelişti idilice, printre pajiști, sub dantelăria de ramuri ce se scuturau pe geamuri, apăru un drum sinuos, plin de băltoace. Mașina înainta prin apă, prin noroi, împroșcînd zidurile scunde ale fermelor, trecînd iute pe lîngă vilele cu terase înflorite. Dar nici nu prindea să soarbă grația lor umedă, că o și pornea grăbită spre înălțimi, respingînd hotărîtă invitațiile bucolice iar prin claxonări repetate, soma inocentul peisaj să înlăture orice obstacol din cale. Cele trei note repetate la fiecare cotitură a drumului păreau să afirme o grijă imediată, superioară. Timbrul lor grav, injoncțiunea lor energică, dorința pe care o deslușeai de a ajunge la timp, de a termina odată cu nesfîrșitele ocoluri, de a parcurge încă o dată legătura dintre două lumi care trăiau izolate, însoțea urcușul cu un acompaniament brutal dar patetic. Simon se mira de fiecare dată, ca și cum ele ar fi avut o semnificație, ca și cum asemeni notelor unei simfonii, ele ar fi trebuit să exprime cele mai nobile gînduri și la apelul lor simțea cum se sfîșie ceva în el. Cîte nu știau cele trei note ! Lucruri rostite rar dar dezvăluite pînă la capăt. Și aveau un anume

fel de a străpunge aerul și de a-și lansa strigătul de-ți frîngea inima ; ai fi zis că dau de veste în ceruri chemînd oamenii la vreo judecată solemnă. Repetarea lor era doar aparentă : uneori sunau ca un ordin, alteori ca o tînguire, ca un strigăt de suferință, ca agonia unui animal rănit. Totuși, dacă aveau și tainice neliniști, nu întîrziau să revină la fermitatea dintîi, la puritatea cîntului spălat de slăbiciuni omenești ; și pe cel mai înalt punct al ascensiunii lor, izbucneau deodată într-un strigăt de speranță, într-un elan triumfător la care ajungeau prin propria lor înțelepciune sau inspirație, poate de o revelație, ca să justifice viața.

Priveliștea își scotea treptat podoabele, renunța la fastul ei, de parcă cele trei note i-ar fi insuflat o nouă conștiință. Încetase să-și mai ofere decorurile pentru concerte cîmpenești, motivele — pentru piese de flaut. Livezile, grădinile, povîrnișurile în floare, totul dispăruse iar pămîntul dezvăluia acum doar întinderi sterpe sau cîte o pădurice de brazi ce-și înălțau în ceață frumusețea austeră și inutilă. Ceva măreț, de neuitat, lua locul cîmpiei. Ziduri stîncoase, spălate de șuvoaie, măturate de averse, apăreau seră la stînga, iar drumul se apropia de ele, cu fiecare cotitură, atras parcă de o forță. Ele se aflau acolo, bine înfipte, țîșnind direct din pămînt, desfășurînd cît vezi cu ochii, fețele lor cafenii care ici și colo se argintau în lumină. Această nesfîrșită draperie de granit, fără falduri, fără cute, era de o tinerețe agresivă pe care miile de ani nu reușiseră să o tulbure. Escortată astfel nu de forme grațioase și nestatornice ci de martori duri, iscați în mînie, în suflarea focurilor din adîncimi, drumul părea să ducă spre destine severe și nobile. Într-adevăr, pretutindeni unde privirea putea pătrunde nestingherită de stînci, deslușeai pînă departe, forme impunătoare ce creșteau pe măsură ce te apropiai, înlănțuindu-se în jurul tău ca pentru a te invita să participi la măreția lor. Simon încercă să le distingă. Și deodată, pe cînd ștergea cu mîna aburul de pe geam, nu mai zări nimic : se trăsese parcă o perdea. Ajunseseră acolo unde, dimineața, nourii scăldau înălțimile, învăluind pe neașteptate autobuzul.

Atunci, în cîteva rînduri, din mijlocul oceanului livid, văzu profilîndu-se prin ceață, asemeni unor fantome uriașe, clădiri de o structură ciudată. Strigîndu-și durerea, autobuzul se apropie de ele, apoi se îndepărtă anevoie, vuind.

Cînd și cînd, ploaia bătea în geam. Uneori norii se ridicau ușor, apoi își reluau fuga aproape de pămînt. În cele din urmă, șiruri de piscuri împădurite întunecară zarea cu o linie oblică ce începu să pună stăpînire pe nestăvilitele talazuri cenușii ale cerului.

Mașina înaintă duduind, atacă frontal acea linie întunecoasă de la capătul drumului. De cum ajunse aproape de primii brazi, de după arbori se ivi o clădire colțuroasă, iar autobuzul se opri din nou, într-un miros ciudat de rășină și medicamente, în fața ușilor înalte din sticlă ale unui vestibul și a vestonului cu nasturi aurii al unui *groom* cu înfățișare aristocratică.

— Crêt d'Armenaz ? se interesă Simon.

— Mai sus ! urlă șoferul în timp ce mașina se porni iarăși, hurducăind.

Treceau acum pe sub bolți întunecoase ; desișurile înaintau năvalnic spre ei, agățîndu-se de povîrnișuri și biciuind flancurile mașinii cu crengile lor subțiri. Deodată, printre arbori, se deschise o spărtură verticală și sus de tot, apăru o clădire ametitoare, mai fantastică decît celelalte. Dominînd pădurile, printre norii zdrențuiți, se înălța un ansamblu îndrăzneț de linii verticale tăiate de suprafețe lucii, și de departe, deasupra hăului, balcoanele apăreau ca niște fălci deschise... Clădirea dispăru imediat, dar Simon rămase tulburat. Avea impresia că e prins deodată într-o menghine, ca și cum aceste fălci enorme aveau să se închidă. Acum, cînd durerea se apropia, el îi ieșea în întîmpinare, se grăbea să o cucerească. Își imagina în balcoane, oameni ca și el, culcați pe spate, nemișcați. „În curînd, și eu...", își spuse. Dar ca pentru a prelungi ultimele clipe de așteptare, drumul, care urca tot mai mult, zăbovea în interminabile ocoluri. Vehiculul masiv sufla din greu, pufăia, vuia năprasnic sau scotea urlete de fiară, întrerupte de horcăituri ; carcasa metalică tremura toată. Simon se întoarse și privi banchetele din spate : erau goale... Simți cum i se încleștează gitul. Parcă la fiecare cotitură se fringea o fărîmă din el. Viitorul lui tot era înscris între marginile înguste ale drumului încadrat de stînci haotice și de trunchiuri rigide. Trebuia să se mulțumească cu vecinătățile acestea semețe, cu această viață pustiită. Trebuia să-și ia rămas bun de la chipurile blînde, de la zilele fericite și să-și continue nesfîrșita ascensiune către necunoscut.

II

SCULATUL ÎN ZORI A FOST ÎNGROzitor. Simon privea dimensiunile reduse ale camerei și constata că e prizonier. Simțea în el o sfîșietoare nevoie de a trăi, care lupta tragic cu noile condiții ale existenței sale. Se zbătu multă vreme cu realitățile tăcute și mohorîte ale acelor deșteptări matinale. Chipurile prietenilor îi apăreau cu o nebănuită intensitate. Din trecutul apropiat încă, dar pe care călătoria hotărîtoare îl proiecta în umbră, Hélène renăștea ca o altă ființă, tandră, zîmbitoare, drăgăstoasă... Oh ! de s-ar fi deschis ușa să apară una din acele ființe !...

Ușa se deschidea, într-adevăr, dar ca să facă loc trupului uscățiv și plăpînd al surorii Saint-Hilaire, paznicul lui. Simon recunoștea năucit pe sora din ajun, cea cu fața zbîrcită, cu ochelari, cu șorțul alb peste care tronau alături simbolurile dublei sale funcții : mătăniile și o legătură de chei. Mai întîi Simon a crezut că a pătruns în odaie o fărîmă de viață, de omenesc și i-a pus cîteva întrebări. Dar și-a dat imediat seama de greșeală. Sora Saint-Hilaire era una din acele femei de un omenesc incert, închisă într-o carapace formată în anii de serviciu, pentru care meseria ținea loc de creier și de inimă.. Pe ea o văzuse Simon intrînd în cameră, din prima zi, în semn de bun-venit. Legănîndu-se, ea fixase asupra „novicelui“ ochii-i mici de după ochelarii cu rame din nichel, îi înmînase apoi o hîrtie mare ca să-și noteze „curba temperaturii“ și un minuțios inventar al camerei cu prețul fiecărui obiect. În mod evident, sora Saint-Hilaire era doar un angrenaj în uriașa mașină sanatorială : știa să scrîșnească din dinți, dar nu să zîmbească.

Cum Simon, cu o intenție pe care o credea lăudabilă, îi întinse fișa de temperatură adusă de la Paris, sora dădu din cap și emise cu o voce ascuțită și nazală de copil, articulînd cu un calm îndărătnic :

— E inutil, domnule Delambre. Totul începe astăzi...

Peste cîteva zile se mai aventură s-o întrebe dacă va veni doctorul să-l vadă. Ea îi răspunse pe tonul ei ceremonios :

— Îl veți vedea cînd va fi cazul, domnule Delambre... N-aveți nici o grijă, totul va veni la timpul potrivit.

Şi plictisită, ca să scape interogatoriului pe care îl presimţea de fiecare dată şi ale cărui întrebări le cunoştea de multă vreme pe dinafară, se retrase repede, făcîndu-se nevăzută, cu paşii ei surzi, nebănuit de uşori, cu înalta conştiinţă a slujitorului care ştie că are de îndeplinit o datorie şi n-are nici un motiv să acorde unuia mai mult ca altuia favoarea unui pic de înţelegere.

Zi de zi, aceeaşi descoperire. Uşa pe care Simon o aştepta să se deschidă, sperînd să intre un chip probabil necunoscut al fericirii, se deschidea într-adevăr, dar de fiecare dată ca să-i facă loc aceleiaşi surori bătrîne, cu gesturi precise, cu fraze răutăcioase, cu ochi reci. Ea intra fără să bată, fără vreun scop anume, pentru treburi mărunte, să aducă ceva, să ia un obiect, să pună o faţă de masă, să se plîngă de pătura în neorînduială, de o pată de pe duşumea, de o gînganie de pe perete. De atîta solicitudine, bolnavii nici nu mai aveau odihnă. Sanatoriul de pe Crêt d'Armenaz era unul din cele mai bine organizate : nu puteai fi niciodată singur.

În acest timp, tînărul încerca să-şi recapete, cu toată imensa toropeală, obiceiul de a trăi. Trupul lui îşi regăsea treptat, singur, ca pe nişte obiecte pe care le despachetezi cînd te întorci dintr-o călătorie, gesturile, mişcările învăţate. Dar lumea nouă în care se afla nu era făcută pentru ele. Ea forţa omul să renunţe pînă şi la reflexe.

Şi astfel, într-o seară, pe cînd se duse să încuie uşa, constată că broasca n-are cheie. Broasca avea clanţă, o frumoasă clanţă mică şi ovală, dar n-avea cheie... Cumplit : uşa nu era o uşă. Era o uşă nu pentru bolnav ci pentru paznicii lui. Ea se deschidea pentru sora Saint-Hilaire sau pentru sora Euphémie sau pentru sora Ida. O mohorîtă procesiune de surori cu bonete ascuţite, cu straie negre şi şorţuri albe, cu mătănii şi inele cu chei aduceau tot felul de nimicuri. Simon îşi petrecea ziua aşteptînd în dăngănitul acelui cortegiu neobosit. Uşa nu era un element de securitate ci o constantă ameninţare a libertăţii de a fi singur. Era uşa unui sanatoriu filantropic.

Simon înţelegea că ucenicia bolii era cea a neputinţei şi a servituţii.

Afară, vremea continua să fie urîtă. Din zori, ceaţa învăluia totul, împingîndu-şi uşor talazurile, înghiţind într-o dulce încăpăţînare clădirile şi dependinţele. Lungit şi aco-

perit cu pături, Simon spiona din colțul camerei acel defileu lent și vîscos care, desfășurîndu-se la marginea poienii, venea să se adune perfid în jurul casei, lăsînd să se vadă, pentru o clipă, într-o spărtură verde, fundalul unui peisaj indescifrabil, ros încă de norii livizi, de figuri grotești. În zadar încerca tînărul nostru să fixeze crîmpeiele acelui uriaș joc al răbdării, într-o stare de perpetuă derivă. Asistase pînă acum în toiul verii, la o succesiune de zile asemănătoare ; era o lovitură dată obișnuinței lui înrădăcinate și ineluctabile de a considera, ca tot omul, fiecare anotimp un domeniu aparte, cu anumite condiții atmosferice, cu un anume cer și o anume fericire. De la sosirea lui în acel loc sinistru, natura îi oferise ca unic spectacol haita dezlănțuită, sumbra cavalcadă — cetele alburii care păreau hotărîte să măture totul în cale. Peisajul n-apuca bine să se arate după o șarjă că un alt batalion se forma ceva mai departe ; poiana, pădurea, clădirile dispăreau sub acel dement cortegiu, acea procesiune dezlănțuită, acel sabat glacial și derizoriu. Ieșeau din pămînt, din cer, din stînci. Unii nori se fugăreau jos, în poiană, ca berbecii, se umflau apropiindu-se, se izbeau de tufișuri, de arbori, se rostogoleau unii peste alții, apoi se năpusteau spre toate ungherele casei, lingînd obiectele agale, cu limbile lor de gheață. Alții dimpotrivă, se lăsau din cer, desfășurîndu-se în eșarfe plutitoare, rupîndu-se-n fîșii, prinzîndu-se de alții, atacînd în trecere cîte un fag ori un brad stingher, ca să se cocoațe apoi pe casă. Unii veneau din pădure despletiți și jalnici, iar prin șuvițele lor fragile, se insinua vîntul, în duioase mîngîieri. Căutînd drumul, două-trei oi rătăcite își risipeau lîna, se iveau o clipă imaculate alături de turma cenușie, cînd din pămînt se arăta un balaur care le înghițea. Ici și colo se formau alte turme, apoi se uneau într-o coaliție formidabilă iar sub greutatea lor toată clădirea dispărea ca măturată. Toate formele la care priveai se învîrteau în gol, iar Simon avea impresia că vidul însuși se năpustea asupra lui.

Se întîmpla ca prin ceața groasă să se distingă din cînd în cînd un disc palid care nu întîrzia să se întunece în acea lume lichidă și mișcătoare care înghițea totul, pînă și soarele. Era ca ultima licărire a unei conștiințe pierdute care încerca să reziste, să domine universul tulbure, apăsător. Pătruns de frig, sub pături, Simon cerceta cu neîncredere, printre zăbrelele balconului, orizontul subversiv

și simțea cum crește în el o sfîșietoare nevoie de lumină și de puritate. Dar era și el pierdut, dezarmat. Forțe subterane păreau că pun stăpînire pe viața lui și el aluneca zi de zi către clipa în care picătura de conștiință ce-i mai rămăsese avea să devină inutilă.

Cui să-i vorbească în acel pustiu ?... Pe palier, Simon întîlnea necunoscuți în halate, care îl cîntăreau din privire ca pe toți noii veniți. Ei păreau să se bucure de o inexplicabilă mulțumire, incomunicabilă dealtfel și priveau viața cu nepăsare. Simon schimba cu ei cîteva cuvinte. Ei foloseau termeni misterioși al căror înțeles nu-l pătrundeau dar care, pesemne, le aduceau o adevărată satisfacție. Cu ei, boala devenea un fel de societate secretă, un clan, ca să nu spunem un privilegiu. Ea presupunea un vocabular ermetic, un limbaj *sui generis*. Acești necunoscuți făceau glume, dar Simon n-avea chef de rîs. Cei mai mulți erau preocupați să afle dacă Simon ar putea fi un al patrulea partener la bridge și așteptau ora cînd, seara, posturile de radio difuzau știri despre ultima cursă sau despre ultimul meci.

Radioul : tînărul își dăduse din prima zi seama că era amenințarea capitală care plana asupra libertății lui. Era forma cea mai modernă, cea mai minuțioasă, cea mai vicleană a luptei pe care omul o poartă din negura vremilor cu semenii... Simon era dezamăgit. Crezuse că solitudinea, contactul cu natura, perpetuul dialog al trupului și sufletului cu suferința, reușeau să dezrădăcineze din oameni pasiunea, mereu aceeași, pentru lucrurile înconjurătoare. Crezuse că atunci cînd nu ai o educație deosebită, o boală serioasă ar putea fi un dascăl în stare să inspire victimelor disprețul față de vulgaritate, gustul pentru o anumită ținută. Dar de cum se scula, primul glas pe care-l auzea prin perete era al unui *speaker* important și ridicol care se gargarisea cu platitudini și vorbe goale : urmau cîteva melodii la acordeon, vocalizele stridente ale unei primadone, o reclamă insistentă și ineptă. Descurajat, Simon îi compătimea pe toți acei oameni pe care nenorocirea nu-i învățase nimic. Dar în același timp se întrista văzînd cum progresele științei ajutau omenirea să involueze.

După ce era cîntărit bine pe toate fețele de fiecare dată cînd străbătea coridorul, tînărul se întorcea în cameră ceva mai împăcat. Uneori însă coridorul era pustiu și atunci Simon se oprea, spionîndu-și umbra pe perete, tulburat de

tăcere, de lumină, de curăţenia pardoselei de-a lungul căreia se înşirau mute, rigide, în poziţie de drepţi, uşile numerotate. Simţea în singurătatea aceea o frumuseţe atroce şi inumană care-l sufoca. Se aventura uneori pînă pe scară şi aplecat peste balustradă privea în gol, sperînd că pe acolo va apărea un prieten necunoscut. Nu urca, însă, decît un miros de eter, un zăngănit de instrumente, un scîrţîit de uşă. Atunci, pustietatea care cu cîteva minute mai înainte îl ameţise, îl purta spre neant ; cobora parcă treptele unei fîntîni adînci, ale cărei margini se strîngeau în jurul lui, înăbuşindu-l : în fiecare zi se cufunda tot mai mult, pierzînd deprinderea de a sta de vorbă iar cînd se întîlnea cu cîte cineva, nu mai era în stare să articuleze nimic.

În faţa ochilor îi apăreau mereu aceleaşi chipuri ca desprinse dintr-o viaţă imaginară. Chipul frivol al Hélènei, chipul grav al lui Brukers îl obsedau. Erau două fiinţe care nu aveau, desigur, să se întîlnească decît în spiritul său. Simon începu să scrie. Adesea, amintirea unei fiinţe de departe îţi aduce mai multă căldură decît prezenţa celor din preajmă. Scria toată ziua, rupea apoi scrisorile, se apuca de altele pînă nu mai avea hîrtie. Într-o seară se întoarse la perete şi căuta soneria.

Descoperi atunci o pară agăţată de un fir îngrozitor de lung ce se pierdea misterios sub zugrăveala albă ; para avea sub strălucitoarea ei rotunjime cafenie, un apendice mai deschis la culoare, gata să intre în adîncimile pîntecului plin de taine, de şanse, de necunoscut, unde se ascundeau toate lucrurile tentante — ultima şi umilitoarea expresie a puterii unui om asupra lumii : o sonerie !...

Simon mîngîie maşinal straniul obiect... Va suna oare ? Dar pe cînd ezita, uşa se deschise. Intră, ca un automat, o soră, aranjă cîteva obiecte pe masă, trase dintr-un ungher un mic gheridon metalic pe care îl instală lîngă pat şi puse pe el cîteva ustensile pentru cină. Era înaltă, masivă, cu pomeţii coloraţi, cu ochi mici, cu o privire încăpăţînată, cu un aer cumsecade. Falduri albe cădeau valuri de pe umerii ei tepeni, şi dintre falduri se ivea, acoperit cu o bonetă scrobită, un cap mic. Deşi oarecum surprins, Simon credea că poate să profite de această monumentală apariţie ca să-i ceară hîrtie de scris. Dar la auzul unei asemenea pretenţii, uriaşa fiinţă începu să-şi rotească ochii ieşiţi din orbite :

— Hîrtie de scris ?... Acuma, seara ?... Oo !...

Cucernica femeie n-a mai rostit nici o vorbă. N-a mai putut adăuga nimic după acel „oo", acel strigăt nearticulat care exprima mai bine ca oricare alt cuvînt stupoarea ei în fața dorinței excesive, formulate de bolnav ; iar speranța acestuia se risipi repede în zgomotul unor pași sacadați.

Simon se uită lung la mîncarea nu tocmai îmbietoare ce fumega sub ochii lui, aducînd în odaie amăgitoarea căldură a meselor în familie. Dar cotletul era prea subțire, cartofii prea albi, vinul prea diluat. Mesele de unul singur dau adesea vieții o grea și implacabilă notă de monotonie. Simon își tăie pîinea fără convingere, cu un cuțit care în loc să despice coaja o vîra în miez. Avea un nod în gît și nu putea înghiți. Se grăbi să isprăvească însă. Curînd, după cîteva imbucături, dădu la o parte, pe eleganta măsuță albăstruie, mîncărurile încă fumegînde, cînd ușa se deschise din nou pentru o altă slujitoare a Domnului care intră cu un vas de cositor și turnă într-o ceașcă o infuzie incoloră. Simon îndrăzni s-o întrerupă, adresîndu-i aceeași rugăminte. Sora nu făcu nici o remarcă, ieși fără să scoată o vorbă și se întoarse după cîteva secunde ; de sub boneta albă care-i strîngea părul, se ivea un chip blînd ; ea îi șopti cu o voce timidă, cu un aer atît de nenorocit încît parcă s-ar fi scuzat :

— Sora Saint-Hilaire vă sfătuiește să nu scrieți la ora asta. Trebuie să vă odihniți.

Sora Saint-Hilaire !... Doamne, cum de nu-i dădusè prin gînd ? Femeia omniprezentă comanda totul ! Chiar nevăzută, făcea ca totul să funcționeze ; ea inspira gesturile, răspunsurile, privirile, tăcerile acoliților ei. Era un mecanism ce funcționa impecabil.

Simon o lăsă să se retragă fără să protesteze ; nu mai știa ce predomină în el : mîhnirea sau admirația. Avea impresia că de acum înainte toate întrebările lui urmau să se izbească de zidul ăsta de gheață, că toate gesturile lui erau inutile, că trebuia să renunțe pînă și la cele mai neînsemnate dorințe. Se simțea neputincios. Nu era făcut pentru atîtea virtuți.

După ce a treia soră dispăru cu farfuriile, lingurile și paharele, Simon rămase singur în odaie, nemișcat în fața măsuței albastre. Din nou îl înghiți hăul. Se gîndi la cămin ul lui cu o tandrețe neașteptată, ca un om ce se pregătește să moară singur. Se afla acolo, pe un pat străin, cu

mîinile deschise, între patru pereţi goi, deposedat de tot Asta însemna, aşadar, să fii bolnav !... Cuvîntul căpăta un sens cu totul nou.

Atunci a simţit o asemenea nevoie să fugă de el însuşi încît a fost tentat să se alăture grupurilor stranii care petreceau ore întregi la fereastră, înşirînd la nesfîrşit fel de fel de glume proaste, povestind despre tot soiul de boli sau comparînd temperaturile. Simon ieşi, dar culoarul era pustiu. De undeva se auzea un zgomot de paşi. Deodată zgomotul încetă ; Simon deslușI cîteva ciocănituri într-o uşă, apoi totul se cufundă în tăcere...

Stătu o clipă locului, privind pe coridorul care se întindea cît vezi cu ochii, cu cele două aliniamente paralele de uşi şi ferestre ce se succedau la intervale regulate, oglindindu-se unele în altele ca în veşnicie. Nu îndrăzni să se aventureze. Totul era posomorît, pustiu, nelocuit parcă. În faţa lui se afla o scară. Riscă un pas spre balustradă, se aplecă. De undeva, se auzi un scîrţîit de broască. Tresări ca un om prins asupra faptului şi instinctiv se retrase în cameră unde găsi, pe pat, cearşaful şifonat şi, în mijloc, urma trupului său.

La drept vorbind, prezenţa surorilor era de prisos : casa se apăra singură ! Zidurile nu inspirau încredere, scările erau pline de capcane, coridoarele te umpleau de groază !

Simon luă o carte şi află pentru o clipă puţină alinare în contactul cu o lume ce crea prin magia artei o existenţă superioară vieţii reale. Dar deodată, într-o liniște impresionantă, uşa se deschise şi sora Saint-Hilaire în persoană, cu şortul ei alb strîns pe talie, cu insesizabila-i privire de după ochelarii cu rame de nichel, îşi făcu apariţia.

— N-aţi auzit clopoţelul ?

— Clopoţelul ?

Uluit, Simon repetă cuvîntul, fără să înţeleagă ; se frecă la ochi să se asigure că nu-i un coşmar.

Dar sora Saint-Hilaire nu avea încredere în bolnavi. Aerul tulburat cu care Simon repetase întrebarea i se părea că se înscrie printre manevrele cu care poţi să înşeli oameni mai puţin abili ca ea. Îi răspunse cu vocea ei tărăgănată şi fonfăită, ca şi cum ar fi intonat un recitativ.

— Da, domnule Delambre, aţi auzit clopoţelul, fără nici o îndoială. Ştiţi că e momentul să stingeţi şi să vă culcaţi. Cunoaşteţi regulamentul ca toţi bolnavii, bănuiesc. Dar dumneavoastră trebuie să fiţi întotdeauna ultimul, firește!...

Şi tot atît de uşor cum intrase, sora Saint-Hilaire s-a retras spre arcanele coridoarelor tăcute, de unde se ivea întotdeauna pe negîndite, ca un abur, ca o emanaţie a Justiţiei şi a Dreptului. Avea cîteva fraze pregătite pe care le debita fără milă, pe acelaşi ton plîngăreţ, gutural şi molfuz: „N-aţi citit regulamentul ?... sau „Nu puteţi fi ca toată lumea ?"... sau : „Tot dumneavoastră, fireşte ! Întotdeauna, ultimul !..." Căci nu era numai ultimul, era „iarăşi", era „întotdeauna" ultimul... Astfel grăia prin glasul ei imuabil, imuabilul şi austerul Regulament.

III

URCÎND SPRE CRÊT D'ARMENAZ ÎN acea zi nesfîrşită, a cărei înăbuşitoare amintire o mai păstra încă, Simon crezuse că se îndreaptă spre ceva măreţ, spre o nobilă suferinţă, că se va uni cu alte suferinţe asemănătoare prin legături ce-i fac pe oameni să se iubească. Nu crezuse că durerea se poate prezenta sub acest aspect umilitor şi meschin, că poate lua înfăţişarea ridicolă a unei bătrîne chiţibuşare şi autoritare, perfect înarmată ca să te facă să suferi. Se simţea frustrat, înjosit. Ar fi vrut să tragă asupra lui cele mai mari dureri ale omenirii, suferinţa lui Prometeu înlănţuit pe stîncă, suferinţa lui Isus. Dar durerea lui nu slujea la nimic, era făcută din trăiri neînsemnate, se anihila în ridicol, ca şi cum Prometeu în loc să dialogheze cu Nereidele ar fi avut ca partener un cîrd de gîşte.

Decorul existenţei sale îi era aproape necunoscut. Dacă străbătea un coridor şi se apleca pe fereastră, zărea un platou, închis spre nord de un zid stîncos semicircular care se înclină spre vest spre una din aripile clădirii. Dar în partea opusă zidului — care nu era decît prelungirea şi apogeul masivului ce însoţise autobuzul în timpul ascensiunii lui — platoul era împresurat de pădurea ce urca de la poale, din vale, împinsă de o forţă irezistibilă, în mijlocul căreia Crêt d'Armenaz constituia, cu poienile lui în trepte, un fel de insulă vegetală... Dar din toate acestea nu puteai vedea aproape nimic. Timpul era mohorît, închis. Pădurea, stîncile, se topeau într-o uniformă masă cenuşie ce părea

o emanaţie a pămîntului înecat, a poienilor mustind de apă ; cerul, ca un văl ale cărui falduri îţi scapă, atîrna trist de la un capăt la celălalt al zidului stîncos ce stăvilea cu zăgazurile lui dese, orice dorinţă de evadare.

Clădirea principală — „Casa", cum i se spunea — se înălţa în inima platoului. În spate, se zăreau de departe, prin ceaţă, trei pavilioane mai mici. Simon află cu indiferenţă că unul era pavilionul „femeilor". Era situat spre vest, la poalele unei pante, la marginea torentului care-l separa de zidul stîncos. După cum îi puteai auzi pe băr-baţi, pavilionul — numit şi „Nant-Clair", ca şi torentul — stîrnea, prin destinaţia lui, un interes deosebit iar în preajma lui Simon se vorbea despre el cu misterioase rezerve. Tînărul nu se putea reţine să nu dea din umeri ascultînd aceste flecăreli de adolescenţi extaziaţi. Nu înţelegea totuşi de ce într-o clădire în care bărbaţii şi femeile nu aveau să se întîlnească, în principiu, niciodată, se vorbea atît de mult, în taină, de priviri, de intrigi, de întîlniri. Părea într-adevăr o republică ciudată în care bărbaţii şi femeile trăiau separaţi printr-un zid de foc. Simon nu reuşea să înţeleagă din povestirile colegilor dacă zidul era real sau legendar. Dar dacă avea ca efect convertirea lentă a temperamentelor năvalnice la pasiunea contemplativă, nu e mai puţin adevărat că producea de ambele părţi o efervescenţă anormală — şi Simon zîmbea văzînd bărbaţi în toată firea, comportîndu-se ca la douăzeci de ani, ca să privească de la distanţă o siluetă feminină... Hotărît lucru, cei de pe Crêt d'Armenaz dăduseră în mintea copiilor.

Ar fi vrut să iasă din cameră, să cutreiere cărările, să fie slobod. Dar sora Saint-Hilaire era prezentă, gata să-l consoleze cu maxime despre înţelepciune, resemnare şi răbdare, asigurîndu-l că „mai are de aşteptat", că „are să se obişnuiască şi cu altele" şi că în orice caz pînă nu va fi examinat de medic, în regimul său nu va interveni nici o schimbare. Dar doctorul era plecat. Trebuia să aştepte întoarcerea lui. Trebuia să rămînă în odaie.

Camera era o insulă, un loc închis unde nu pătrundeau din lumea exterioară decît zgomote. Zgomotul acela de tuse care îl trezea pe Simon în fiecare zi în zori, răsunînd lugubru de cealaltă parte a peretelui, în camera vecină. Zgomote de hîrtii mototolite, de vase, de glasuri, de paşi. Pasul lute al unui servitor, pasul uşor al surorii Saint-Hilaire, vocea stridentă care stăruia fără milă în fiecare dimi-

neață minute în șir, pe coridor, la ușă, alungînd orice speranță, înghețîndu-ți sufletul de dimineață, pentru tot restul zilei... Apoi, pe la ora zece, pasul elastic și vioi al medicului secundar, doctorul Crou, al cărui glas se auzea tot mai aproape, trecînd de la o cameră la alta : „Bună ziua, domnule... Nimic nou ?... Foarte bine... Bună ziua, domnule...“ Apoi, în trei rînduri, scîrțiitul metalic al liftului în care se aducea mîncarea. În sfîrșit, pasul tulburător, ușor al surorii Saint-Hilaire care venea să verifice dacă lumina e stinsă.

Acestea se petreceau în afara odăii, în acel univers inaccesibil unde, din zori și pînă seara, sufla un vînt de proteste la care era mai bine să nu te expui. Simon stătea culcat, tăcut, spionînd la fiecare ceas creșterea temperaturii.

Uneori, privirile-i erau furate de camera ce cobora spre el, se prelingea pe trupul său cu pereții ei lucitori, cu licăririle ei, cu tăcerile ei. Nu se putea plînge. Avea o odihnitoare culoare verzuie, un fel de orizont oceanic care se oprea la trei sferturi din înălțimea pereților, de-a lungul unei stinghii din lemn deasupra căreia lua naștere o zonă imaculată ce urca într-o curbă ușoară spre tavan. Ochii lui Simon urmăreau această curbă, apoi făceau din nou înconjurul camerei. O masă, chiuveta, dulapul în perete, și lîngă el, patul. În fața patului : fereastra : doi batanți culisanți care intrau în perete. Perfect, precis, ireproșabil. O cameră în care totul se îmbuca. Spătarul fotoliului se putea desface, iar masa, rabatabilă, dispărea la perete. Da, totul era perfect. Perfect ! Simon se surprindea rostind acest cuvînt, ca un turist căruia i se prezintă camerele hotelului, iar el declară : „Sînt încîntat ! O rețin pe aceasta !“

Mijeau zorile. Simon deschise ochii. Începea o nouă zi, nu mai știa care. Simțea doar o oboseală surdă în tot corpul. Și avea să rămînă singur pînă seara.

În sfîrșit, într-o zi cedă nevoii de a face cu orice preț mișcare și ieși din cameră, uitîndu-se atent pe coridor. Ajunse pe nesimțite în partea cea mai întunecoasă, mai îndepărtată, cea care neavînd ferestre, rămînea mereu în întuneric. Acolo se afla un loc misterios, fascinant, unde un culoar mai mic dădea în coridorul principal ca să dispară apoi într-o direcție necunoscută. Simon o porni într-acolo dar se izbi de o targă. Văzu ușa unei camere larg

deschisă și la perete, sub o lampă, un afiș. N-a îndrăznit să se uite în cameră căci a auzit țîrîitul scurt al unei sonerii. S-a întors repede în odaia lui, s-a întins pe pat și a închis ochii.

Cînd mult mai tîrziu i-a deschis iarăși, era seară. Simțea ceva straniu : parcă cineva se afla lîngă el. Visase, pesemne. Se gîndi în ce zi e. Era o zi ca oricare alta. Nu se întîmplase nimic deosebit. Întinse mîna ca să aprindă lumina cînd, de după ușă, se auzi un zgomot. Pe coridor vorbea cineva. Era o voce de femeie, fluidă și proaspătă. Încercă să distingă ceva dar cuvintele au fost acoperite de zgomotul pașilor și n-a mai deslușit nimic. Totul n-a durat decît o clipă, n-ar fi putut spune cît, dar limpezimea, puritatea acelei voci mai stăruia încă în sufletul lui : atunci a înțeles că e singur. Da, singur. Vocea îi dezvăluise singurătatea. Suferea ; pentru prima dată în viață suferea cu adevărat.

Dar prin suferința nebănuită și minunată, sub ochii lui se năștea o lume fără legătură cu cea în care trăise odinioară. Și singurul lucru într-adevăr important era că există o lume ca cea în care pătrundea. Ca și cum glasul, acel glas pe care nu-l putea uita, i-ar fi spus într-o limbă pe înțeles : „Ceea ce cauți singur, sub greoaia urzeală a zilelor tale, nu e atît de departe : e undeva, *acolo*, unde nu vei ajunge poate niciodată, dar există fire, cărări ce pornesc de la tine și conduc într-acolo. Există camera ta, viața ta, acest zid de netrecut și ceea ce se află *dincolo* ; asta înseamnă fericire, ceea ce nu vezi, dar există... "

Simon dădu din umeri. „Prostii !..." De cîtă vreme visa astfel ? Prostii !... Așa-i spusese și Brukers într-o zi, după un discurs intempestiv al lui Chartier. „Iată ce am devenit, își zise Simon. Un visător !..."

Totuși, nu după multă vreme, spre sfîrșitul unei după-amieze, i se păru că aude din nou aceeași voce — da, aceeași... Iluzie, fără îndoială ? ! Nici nu se gîndi bine ce face, dădu repede la o parte pătura și într-o clipă ajunse afară. Coridorul era pustiu. Dar parcă se distingea, cu un etaj mai jos, un zgomot de pași. Iute, coborî treptele patru cîte patru. Se trezi pe un coridor asemănător, cu tot atîtea uși, cu pardoseala, tavanul și pereții la fel de strălucitori. Nu era însă nimeni. Se opri gîfîind. Deodată același zgomot de pași, ușori, tiptili, se auzi ră ca o chemare la capătul coridorului, în semiobscuritatea amurgului. Simon alergă.

ajunse în capătul culoarului. Nu văzu nimic. Coborî trei trepte înguste și o porni pe alt coridor tot atît de lung și de pustiu. Se opri din nou. Capul îi vîjîia. Afară se întunecase. Ce căuta acolo ? De-a lungul peretelui, ușile se înșiruiau la intervale regulate, tăcute, numerotate. Se uită la cea de lîngă el : 113. De ce 113 ?... Era dezorientat ; în jur, nici o șoaptă... Continuă să înainteze, dădu de altă scară mai îngustă care ducea însă la un coridor asemănător. O porni pe coridor. În dreptul fiecărei ferestre umbra i se decupa de perete, oprindu-se la picioare. în fața lui. Pe cînd își privea umbra își dădu seama că-i e teamă. Da, teamă ! Era atîta liniște. Doar boala, durerea puteau să producă o asemenea liniște. Simți cum nenorocirea lui se contopește cu toate celelalte, într-o liniște cu-adevărat fantastică.

Ajunse din întîmplare la prima scară, dar uitase ce-l determinase să iasă din cameră. Urcă încet, încovoiat, numărînd etajele. Coborî din nou, deschise o ușă, apoi o alta, cerîndu-și, de fiecare dată, scuze. Se întoarse de unde a pornit, recunoscînd că trecuse de trei ori prin fața aceluiași număr 113 care-l sfida parcă, dar care era numărul lui și începu să rîdă înăbușit printre lacrimi.

IV

ERAU VESELI. CAM STÎNGACI. AMAtori de glume. dar oameni de treabă. Începeau cu greu in camera cu două scaune care vroia. parcă. să alunge vizitele prea numeroase. Simon le relată pățania, exagerînd-o ca să le trezească interesul. „Nu mai găseam camera... Înțelegeți. toate ușile astea... Nu mai ieșisem pînă atunci...“ Totuși, acesta era adevărul. Se întorsese în cameră mai bolnav decît plecase. Timp de cîteva minute, așezat pe pat, a plîns de spaimă. Atunci a înțeles că înnebunește de tot dacă se mai încăpățînează să. nu vadă pe nimeni. Aceasta a fost și părerea surorii șefe, Saint-Basile, care venind a doua zi să-l vadă, cum obișnuia uneori, a zăbovit o vreme alături de el. Privind-o cum stătea în picioare. cu ținuta ei aristocratică, cu înfățișarea ei gravă. cu fața palidă, trasă, încadrată de voalul negru, ascultîndu-i vocea aproape imaterială. Simon s-a lăsat

treptat convins. În fața acelei femei care avea un fel de a fi, de a vorbi, ce trăda o anume noblețe și părea desprinsă ca printr-un miracol dintr-un tablou de El Greco, Simon se gîndi la sora Saint-Hilaire și-și zise în sine că în interiorul comunității religioase de pe Crêt d'Armenaz există tot atîtea contraste ca în toate asociațiile omenești în care adeziunea la aceleași principii lasă intactă diversitatea firilor. A înțeles, în același timp, că simpatia noastră se îndreaptă către unii oameni nu în funcție de rangul sau de meseria lor — nici măcar de convingerile lor —, ci de atitudinea lor în fața vieții. Sora Saint-Basile s-a retras repetîndu-i cu vocea ei care abia se desprindea de pe buzele ușor crispate că-i va trimite pe cineva să-i țină de urît. Și astfel au apărut mai întîi unul, apoi alți oaspeți la acel novice care se afla acolo de cîteva săptămîni, dar pe care nu-l văzuseră încă.

Tînărul era stînjenit de veselia vizitatorilor. Aceștia au isprăvit repede cu glumele clasice pe socoteala microbilor și a surorii Saint-Hilaire dar Simon continua să rămînă de o seriozitate fatală conversației. Atunci au început să vorbească toți deodată, amestecînd subiectele : despre doctorul Marchat, despre boală, despre munte, despre vremea rea, apoi din nou despre doctorul Marchat, redutabila figură ce conducea sanatoriul și față de care pînă și cei mai refractari bolnavi manifestau respect : în sfîrșit, un mucalit aduse vorba de femei. altul. despre pericolul de a trăi printre bărbați. ceea ce l-a determinat pe un al treilea să vorbească despre virtuțile vieții în comun.

— Viața solitară e dăunătoare. Viața în comun e detestabilă. Cel mai bun regim este o comunitate temperată. De aceea în primii ani ai secolului XX oamenii au fondat sanatorii. Aici, individul este servit de comunitate fără să-i mai fie sclav. Trăiește în colectiv. dar gîndește de unul singur.

Deși îl găsea plin de farmec pe Jérôme Cheylus, Simon îl asculta nu fără oarecare scepticism pe cînd își expunea surprinzătoarea formulă de existență care realiza în cîteva puncte acea sinteză a contrariilor pe care oamenii o caută, cu naivitate, toată viața : solitudine și societate, căsătorie și celibat, oraș și viață rustică și multe altele...

— Cît privește căsătoria, e o treabă mai delicată, interveni Saint-Geliès, un tînăr bine dispus care putea fi ușor recunoscut după culorile stridente ale pulloverului. La

drept vorbind n-am duce lipsă de femei fermecătoare, prea sînt însă ținute din scurt.

— De aceea ni se par deosebite, își dădu cu părerea un alt personaj care stătea în umbră, astfel încît Simon îl distingea cu greu. Acesta a fost întrerupt de vocea gravă, vîscoasă, a unui bărbat hîd, pe nume Massube.

— Ce nevoie avem de ele ? aruncă disprețuitor, schimonosindu-și buzele groase a dezgust. Bărbații pot să trăiască și singuri. O dovedește experiența sanatoriilor, adăugă el rînjind strident, satisfăcut de ingeniosul său înțeles.

Simon se simțea descumpănit. Spre deosebire de cercurile pe care le frecventase, aici nu se vorbea despre sursele lui Herodot sau despre substituirea anapestului. Constată cu mirare pentru prima oară în viață că nu era educat să ia parte la o asemenea conversație. Preocupările celorlalți i se păreau derizorii.

Între timp trecură la alt subiect ; discutau cu însuflețire despre cea mai bună poziție a șezlongului la „cură" ; folo-seau cu toții acest cuvînt pentru a desemna un mic spațiu în aer liber în dreptul fiecărei camere, izolat de o parte și de alta, unde mai toți bolnavii stăteau întinși ziua. Unul era de părere că e bine să instalezi șezlongul ca să ai perspectivă, cu fața spre Masivul cel Mare. Un altul prefera să-l așeze invers, adică spre zidul stîncos care domina fațada vestică. Primul își apăra punctul de vedere. Massube, bucuros ca întotdeauna să contrazică, îi demonstră că nu are dreptate și începu să tune și să fulgere la adresa Masivului. El, unul, bătuse Masivul cel Mare, nu glumă ! Era plin de ghețari, de piscuri și de creste ! Apoi și așa îl vedeai destul în timpul plimbărilor, de ce să-l mai privești și din „Casă" ? Doar fiindcă e mare, fiindcă ocupă loc ?...

Simon încercă să identifice muntele în cauză. De la sosirea lui vremea fusese urîtă iar munții mai tot timpul acoperiți și la drept vorbind, peisajul îl preocupase destul de puțin.

— Unde e Masivul vostru ? întrebă în cele din urmă, adresîndu-se celor care discutau în fața lui.

— Pentru geografie, elocință și artele de agrement, poate fi consultat Saint-Geliès, zise Massube.

— Pentru stofe de mobilă, buiote, umbrele, poate fi consultat Massube, replică pe un ton asemănător inter-

pelatul, aflat în mijlocul camerei, îmbrăcat într-un frumos pulover vișiniu cu ciucuri.

Cu un gest plin de demnitate dar comic, Massube își petrecu poalele halatului ros, croit dintr-o draperie veche, într-o nesfîrșită gamă de albastru, cu floricele pe umeri, pe piept și pe pîntec. Simon ridică privirea spre el și remarcă trăsăturile asimetrice și mustăcioara scurtă, roșcată.

— Ei bine, pot să aflu și eu unde e acest Masiv ?

— Uite-l, zise Cheylus, arătînd ceața.

— Cea mai mare vedetă a regiunii. Una din acele celebrități care nu cunoaște arta de a se face uitată, continuă Massube.

— Face și el ce poate, adăugă cineva. Cel puțin în acest moment.

Simon se întoarse în direcția celui care vorbea cu o voce surdă și zări un băiat cu fața osoasă, cu ochi întunecați, cu un aspect înfricoșător. Între timp, Cheylus se așeză la picioarele patului iar Massube călări un scaun. Ceilalți rămaseră în picioare în jurul lui Saint-Geliès care continua să peroreze.

— Ați citit *Catehismul stațiunii Crêt d'Armenaz* ? întrebă cu seriozitate Saint-Geliès.

Era ultima descoperire a acestui băiat fericit : un mic formular cu întrebări și răspunsuri. Invenția părea să fie amuzantă. De exemplu, trebuia să știi cîte categorii de bolnavi există pe Crêt d'Armenaz. După Saint-Geliès existau două : Orizontalii și Oblicii — aceștia din urmă stînd la orizontală doar o parte din timp... Auditoriul nu era pretențios, iar Saint-Geliès se dovedea un orator pe măsură : se bucură așadar de succes. Dar Legarrigue, un marseiez, ceru cuvîntul.

— Ba să mă ierți, izbucni el în hohotele de rîs ale celorlalți, uiți o a treia categorie : sănătoșii clandestini, cei care s-au vindecat fără ca medicii să bage de seamă și care continuă să rămînă aici, încălcînd legea și pierzînd timpul cu plimbări și discursuri. În această categorie intră un singur membru : Saint-Geliès, Perpendicularul !...

Izbucnirea lui a fost însoțită de aplauze zgomotoase și Simon se gîndi din nou că după colegiu și armată, sanatoriul este ultimul refugiu al copilăriei...

— Eu mai cunosc un Perpendicular, completă Massube, Pondorge !

— Sst ! Ar putea să te audă ! zise un altul.

— Cum să audă ? Nu e aici.

— Stă alături.

Simon era tot mai derutat. I se părea că tinerii aceştia fac parte dintr-o altă lume şi se temea că nu va putea să guste niciodată felul lor de a fi, glumele lor. Ascultîndu-i distrat, se întrebă de cîtă vreme se aflau acolo, cum a început „povestea" lor. Se întoarse şi i se adresă lui Cheylus. Dar acesta consideră întrebarea deplasată. El nu admitea o asemenea indiscreţie. Nici nu-şi amintea bine, dealtfel. Nu mai ştia ce caută acolo : putea cu greu să-şi închipuie un alt mod de viaţă.

Simon mărturisi că zilele i se par apăsătoare, interminabile.

— Simt greutatea fiecărei ore, fiecărei secunde... Voi, nu ?

— Nicidecum, răspunse Cheylus : aici timpul nu poate fi măsurat. În această viaţă în care n-ai nimic de făcut, nu pierzi nici o clipă. Ce poate fi mai minunat decît o cameră în care trăieşti singur, unde eşti servit şi unde te bucuri de natură ? Eu nu ştiu ce-nseamnă timp pierdut, anotimp urît. Cum am venit de la oraş, unde îţi pierzi timpul avînd impresia că faci ceva, mi-a trebuit o vreme pînă să-mi dau seama de asta. Dar crede-mă : aici fiecare clipă ce se scurge e o clipă de viaţă. Ai să vezi, încheie el, ai să vezi...

Apoi, fără să aştepte ca Simon să-i răspundă, îl invită să se ridice şi-l conduse spre „cura" lui. Unica mobilă era un şezlong de palmier, strîns, cu braţele depărtate, ce părea mutilat, suferind.

— Priveşte, zise Cheylus.

Ziua era cenuşie ; poiana dispărea, nu departe, în ceaţă ; nu se deslușea nimic. Dar cu gestul, cu privirea, Cheylus îi arătă atîtea încît Simon avu impresia că le vede cum se trezesc dincolo de neguri.

— Îi las pe alţii să-şi spună păsurile, continuă Cheylus, să se plîngă de regulament, de sibilinica dispoziţie a doctorului şi de atîtea altele. Dar vezi, sfîrşi el după o scurtă ezitare, pe lîngă asta, nimic nu mai contează !...

Simon se uită la el. Avea oare o doză de nebunie ? Căci Cheylus era transfigurat. Cum stătea în picioare lîngă balcon, Simon remarcă o lumină pe faţa lui : poate că nu era ca toţi ceilalţi ?... Simon îşi întoarse privirea şi cercetă priveliştea : poiana era un lac livid de unde ţîşnea, spre văz-

duhul cenușiu, abrupta creastă maronie a stîncii. Dar pe cînd se aplecă pe balcon să vadă mai bine, simți umezeală și se retrase imediat.

— Să nu-ți fie teamă, zise atunci cineva în spatele lui ; aici cețurile sînt uscate !...

Această reflexie a fost urmată de o tuse răgușită care dădea o notă sinistră glumei. Vocea suna ca un scrîșnet de scripete ruginit. Simon se întoarse și-l văzu pe tînărul slab și osos care intervenise în conversație ceva mai înainte, în legătură cu Masivul cel Mare. Mai mult decît fizicul lui, îl impresionă vocea stinsă, neputincioasă, jalnică... Căută să-i adreseze un cuvînt dar nu reuși.

— Ar trebui să intri în casă, Lahoue, zise Cheylus, după ce-i aruncă o privire nenorocitului. Ai să obosești.

Simon crezu că sfatul era ironic. Dar privindu-l pe Cheylus își dădu seama că se înșală. Din nefericire, celălalt nu vroia să audă de nimic. Cu spatele sprijinit de ușă, tăcut, trist, părea că se luptă sălbatic cu un inamic invizibil.

— Cheylus ! rosti el deodată, apropiindu-se, privește !...

Sub ecranul uniform al ceții, spre răsărit, deasupra pădurii, se zărea o pată strălucitoare de un alb crud. Intensitatea ei crescu o clipă, apoi dispăru complet. Simon simți o mînă pe umăr.

— Masivul cel Mare, îi zise Jérôme Cheylus.

Dar Masivul cel Mare îl lăsă indiferent pe Simon. Chiar dacă vizibilitatea i-ar fi permis să-l contemple, ar fi fost o compensație insuficientă pentru viața de aici, pentru privațiunile de tot felul.

— Evident, continuă Cheylus, dezamăgit de tăcerea colegului, dacă aceste lucruri nu-ți spun nimic...

— N-am fost obișnuit cu așa ceva, răspunse Simon cu o voce stinsă. La urma urmelor, nu era departe să-l aprobe pe Massube, care, dintr-un colț al camerei, o ținea una și bună :

— Ei bine, munții voștri sînt niște excrescențe ale pămîntului. Mărgele ale febrei ! Niște negi ! Sechele ale unei boli din copilărie. O acnee mai pronunțată ! Nu e cazul să vorbim atîta despre ei !

Dar Cheylus nu-l băgă în seamă. Se mulțumi să-i răspundă lui Simon cu o ușoară reținere :

— Fie... Sper pentru dumneata că ai să-ţi schimbi pînă la urmă părerea.

Simon se simţea stingherit şi toată discuţia, modul vulgar de a vorbi al lui Massube, glasul stins al lui Lahoue, îi treziră o dorinţă nebună să fugă, să se întoarcă la studiile sale, la tot ceea ce lăsase în urmă şi care-i apărea ca „adevărata viaţă". Era furios pe insistenţa lui Cheylus şi-i răspunse pe un ton violent :

— Vezi, pînă în prezent m-au preocupat mai mult oamenii decît lucrurile, şi ideile mai mult decît oamenii. Nu ţi-o ascund : aici mă înăbuş ! Mă înăbuş !... Şi înţeleg cu greu cum de vouă vi se pare aproape firească viaţa asta.

Îşi amintea de Chartier, cel care-i vorbise de Bonaparte, cel care se plîngea de retroversiunile lui ! Ce ar fi gîndit aici !... Observă că Cheylus îl priveşte într-un anume fel, gata să facă o reflecţie, dar se abţine, păstrînd-o pentru el. Simon se înfurie. Îl enerva acum şi tăcerea lui Cheylus. Pe un ton energic, puţin provocator, îl întrebă :

— Mă crezi ?

Dar privirea lui Cheylus era din nou aţintită asupra lui şi Simon se căi : deslușea în ochi o liniște, o reculegere pe care nu o descoperise pînă atunci.

— Poţi să înveţi şi aici cîte ceva, spuse Cheylus pe un ton enigmatic... Nu e o şcoală ca oricare. Nu e o problemă cu formule. Şi e nevoie de răbdare... E drept, adăugă el, cu un zîmbet crud, la acest capitol Crêt d'Armenaz e generos. „Casa" nu e pentru oameni grăbiţi...

— Ce vrei să spui ? întrebă Simon, din nou furios.

— O, Doamne, răspunse liniştit Cheylus, aici viaţa se numără cu trimestrele, cu anotimpurile...

Simon îşi stăpîni cu greu mînia.

— În acest caz, replică el, n-o să am, fără îndoială, timp să învăţ marę lucru ; cred că trei luni de experienţă îmi vor fi de ajuns.

— Îţi doresc din toată inima, zise Cheylus la fel de calm. Dar vei fi primul în analele sanatoriului care se restabileşte în trei luni.

Simon îşi pierdu cumpătul. Prea era de tot. Îi părea rău că-l ascultase. La naiba, tot mai mult îi plăceau oamenii veseli ! Adresă de la distanţă o privire complice lui Massube, lui Saint-Geliès, tînărul veşnic agitat şi mulţumit. Dar în acea clipă, un zgomot straniu, granulos, ieşi din pieptul lui Lahoue. Acesta, întors cu spatele, se aplecă

anevoie spre un vas de porțelan pe care-l scoase din buzunar. Simon schiță un gest de silă. Apropiindu-se de el, Massube îl întrebă maliţios :

— Nu te-ai obișnuit încă ?...

— Hm... Mărturisesc că nu ! răspunse Simon copleșit.

— Mă tem, continuă Massube, pe un ton confidențial, mă tem că acum e prea tîrziu pentru el.

— Cum prea tîrziu ?

Massube se aplecă spre urechea lui ; rînjea.

— Cred că n-a făcut bine că n-a admis să i se taie coastele...

Simon crezu că n-a înțeles.

— Poftim ?

— I s-a propus o „toracotomie“, adăugă celălalt, dar n-a acceptat. Acum e prea tîrziu. N-a făcut bine : o s-o mierlească !

Simon nu mai ceru alte explicaţii. Era decis să nu pătrundă în toate tainele.

— Stă departe de aici ? întrebă simplu, speriat la gîndul că ar putea trăi sub același acoperiș cu un individ cu o sănătate atît de șubredă.

— Acolo, zise Massube cu un aer răutăcios, arătînd cea mai apropiată odaie. Este vecinul dumitale. Lahoue la stînga, Pondorge la dreapta !... Băieţi buni !...

Și fără să dea vreo atenție neliniștii ce se citea pe fața interlocutorului său, adăugă făcîndu-i cu ochiul :

— Pe celălalt îl cunoști ?

— Pe cine ?

— Cel din dreapta... Al doilea Perpendicular !...

— Nu.

— Cred că e mai bine, mormăi Massube. Rîse apoi într-un mod echivoc și răuvoitor. Tînărul se vedea hăituit : se coalizaseră cu toţii împotriva lui, cu toţii ! Cheylus cu fumurile sale nobile, Massube cu argoul său, Lahoue cu vocea-i stinsă ! Se simţea descumpănit și căuta un mijloc de a-i expedia cînd ţîrîitul insistent al soneriei răsună pe coridoare.

— Am terminat cu prezentările, zise Massube, salut băiete !

S-a retras împreună cu ceilalţi, și pe cînd Simon se credea singur în cameră, simţi o mînă cum îl prinde de braţ și-l conduce spre fereastra deschisă.

— Ascultă.

Simon se supuse, privindu-l mirat pe Cheylus... Totul pornea dintr-un punct invizibil, la vest, probabil dinspre stîncă. Era un vuiet surd, continuu, sub care bănuiai o forță teribilă. Era ca un uruit năprasnic : ai fi zis că e un convoi de căruțe în goană nebună pe un drum.

— Torentul !... A plouat mult în ultimele zile, trebuie să fie uriaș.

Torentul... Simon asculta, neînțelegînd bucuria care l-a cuprins. Se contopea cu un torent nevăzut și se lăsa purtat de apele fără chip al căror vuiet dezvăluia simțurilor lui, pînă atunci adormite, ceva de o natură nebănuită de care nu se vorbea în cărțile pe care le citise. Venea din neguri, cădea, pesemne, de sus de pe stîncă, izbindu-se de pămînt. Era în acel zgomot îndepărtat dar puternic, ceva asemănător unei ofrande, unei substanțe de care te pătrunzi în extaz...

— Acum trebuie să intrăm în casă, zise Cheylus. O să vezi însă că boala nu-i ceea ce crezi. Nu, boala... adăugă apăsat, pe cînd Simon își ridică privirea întrebătoare... Nereușind să spună tot ceea ce ar fi vrut, încheie, șoptindu-i misterios prin ușa întredeschisă : O să vezi, boala are frumusețea ei !

Ușa se închise, dar Lahoue rămăsese într-un colț al camerei ; parcă ar fi așteptat un anume moment ca să se retragă. Înaintă spre Simon, cu teamă, îi întinse mîna, murmurînd cu vocea lui spartă :

— Sînt bucuros că stăm alături... De multă vreme...

Lăsă fraza în suspensie, zîmbind trist.

Simon se dădu ușor înapoi.

— Și eu sînt încîntat... îi răspunse el, străduindu-se să fie cordial.

— Mă auziți, noaptea ? întrebă Lahoue făcînd un nou efort.

— Noaptea ? Nu. De ce ?

— Mi se întîmplă să tușesc... nu-i așa ?... Și noaptea, se aude... Oh, o să vedeți ! Nu e deloc vesel aici... Desigur, mai sînt, cînd și cînd, momente mai bune... Mai sînt și oameni entuziaști ca Cheylus, zise el cu o umbră de repros, dar uneori... Boala, încheie el, înseamnă putregai !

Simon strînse precaut mîna întinsă, slabă și umedă. Rămase singur. Camera i se părea mai pustie ca de obicei și a înțeles atunci că nu se poate lipsi de acei oameni a căror prezență o suportase atît de greu.

V

SIMON PRIMISE DE LA SORA SAINT-Hilaire o mică trusă cu ace de diferite mărimi și cîteva papiote cu ață albă și neagră. Învață astfel virtuțile activității manuale. După cîteva tentative de revoltă cedă repede seducției acestor treburi mărunte, satisfacției de a vedea că poate cirpi o haină ruptă, că poate repara un obiect uzat. Învață astfel tot felul de lucruri, cum să prindă, de exemplu, un ochi la ciorap, cum să peticească o cămașă și tot împingînd la ac. spera să se refacă cu timpul și țesuturile-i zdrențuite din piept. Aceste îndeletniciri i-au adus o vreme cea mai stranie. cea mai desăvîrșită liniște. Pentru că nu semănau cu nici una de pînă atunci, pentru că nu ridicau nici o problemă și presupuneau un rezultat sigur. Pe lîngă faptul că-i ofereau posibilitatea unei finalități necunoscute într-o asemenea măsură de el, ele îi trezeau, într-o formă neprevăzută, sentimentul utilității. Sub acțiunea degetelor lui puțin cam țepene dar active, orele se scurgeau pe nesimțite, lăsînd și reveriei loc și se pierdeau în cele din urmă în întuneric, după ce se învolburau prin fața lui Simon cu grația melancolică a frunzelor veștede. Cînd la nouă și jumătate suna ultima sonerie și, stingînd lumina, întunericul pătrundea în odaie, Simon avea impresia că ziua acționase asupra lui, asupra fizicului și sufletului ca o vrajă puternică, misterioasă iar certitudinea că în zori avea să înceapă o zi asemănătoare, cu îndeletniciri simple, cu ceasuri odihnitoare, îl umplea de o nedeslușită beatitudine care-i făcea somnul mai ușor.

Acum, cînd apărea chipul ofilit al surorii Saint-Hilaire, cu ochii ei reci și de nepătruns, Simon vroia să creadă că fața acelei bătrînici meschine, practice, indispensabile, se ilumina de o scînteie interioară și de conștiința — pe care ar fi trebuit s-o aibă — a misiunii sale. I-ar fi plăcut să oprească o clipă activitatea nicicînd încetinită, mereu egală și să privească o secundă viața ei neobosită, roasă de o mulțime de activități stereotipe. Cunoștea oare prețul lor ?... Vai ! privirea indiferentă și glacială pe care Simon o întîlnea în fiecare dimineață, îi demonstra că nu-l cunoaște, că nu-l va cunoaște niciodată, că ea n-a aflat în cei treizeci sau patruzeci de ani de serviciu, ceea ce a învățat el în cîteva zile. Căci, oricît de puțină importanță

acorda Șimon acelor umile îndeletniciri, ele îl apropiaseră de ceea ce colegii lui sănătoși de la Sorbona nu aveau să cunoască poate niciodată, de frumusețea omenească a meseriei. Simțea o plăcere amară cînd degetele lui, preocupate de aceste treburi atît de puțin făcute pentru ele, țeseau încet giulgiul sub care orgoliul își pregătea agonia.

Dar odată cu agonia orgoliului se deșteptau bucurii pe care nu le bănuise pînă atunci și care-l făceau să înainteze în intimitatea lucrurilor. De cum se trezea, ciulea urechea la fereastră încercînd să distingă din noianul șoaptelor din clădire un zvon grav și autoritar de care simțea că e legată o misterioasă fericire. Întins, atingînd cu picioarele tăblia patului, cu capul răsturnat, nemișcat, simțea cum îl pătrunde acel zgomot sălbatic, acel vuiet ce cuprindea cerul și domina lumea tăcerilor, acel logos supraomenesc ce rostea în numele firii, istorisind aventura pămîntului născut din haos. Era un glas rece și nobil, fără slăbiciuni, ca o poruncă. Era un glas ce se izbea pe alocuri de un copac sau de o stîncă și le tîra cu el. Glasul cădea din cer, despica muntele în două, lovindu-se de granit. Străbătea stînci și poieni. Răsuna de dincolo de vremi.

Uneori, știind că acel glas pătrunsese în somn și, cu sau fără voia lui, îl auzise în timpul nopții, alerga la balcon și începea să scruteze ceața, în căutarea torentului — a cîntecului ce răsuna acolo, modelînd pămîntul și recompunînd în fiecare dimineață chipul lumii.

Odată, se deșteptă pe la ora unu noaptea. Cu ochii închiși, cu simțurile treze, în semiconștiența dintre veghe și somn, cînd senzațiile sînt ascuțite, încercă să se contopească cu lumea ale cărei zvonuri răzbiră pînă la el și i se păru că aude căzînd o ploaie înspăimîntătoare. Erau șiroaie repezi, de aversă. Venea de sus, de pretutindeni, iar Șimon își imagina cerurile întunecate, pajiștile înghițite de ape... Deschise ochii cu teamă, dar cînd a înțeles ce se petrece l-a cuprins o imensă bucurie. Avea în fața lui un cer limpede, spălat, abia atins de razele soarelui, nevăzut încă. Muntele profila pe acel fundal luminos siluete întunecoase, cu nimb de aur, bine înfipte în ganga nopții. La marginea pajiștei, codrul forma o dîră neagră trasă oblic la fruntariile cerului. Cîteva piscuri tinere venind cu crestele lor ascuțite în întîmpinarea zorilor începeau să ardă deasupra celorlalte creste care, curînd, și ele incendiate, aveau să-și trimită prin văzduh semnale vesele. Sus de tot, pe bolta

cerului, un nour trandafiriu se destrăma... Simon, care se sculase de-a binelea, simți mușcătura aerului de dimineaţă. Dar era o mușcătură inofensivă. Era o mîngîiere brutală ca o promisiune de viață și ar fi vrut să se dezvelească pentru a-i oferi trupul. Simțea un elan neașteptat care depășea planul obișnuit al dorinţelor. Sperase adesea, pe cînd se odihnea singur în cameră, că într-o zi, poate, în ciuda tuturor aparenţelor, viaţa se va hotărî să fie din nou îngăduitoare. Dar pentru prima dată, văzînd piscurile aprinse, acele altare incandescente, care nu făceau decît să marcheze etapele către o lumină mai puternică, irevocabilă, a înţeles că fericirea pe care o aștepta de acum înainte nu era cea dorită pînă atunci. Înţelegea deodată că întreaga lui fiinţă avea să îndepărteze crusta sub care vegetase și care-i întunecase pînă și simţurile. Zorile mijeau nu numai pe pămînt, ci și în sufletul lui iar el le primea ca pe o cuminecătură. Cînd soarele uriaș strălucea ca în prima zi a firii, trăgînd zdrenţe de nouri pîrjoliți, zvîcnind în cele din urmă deasupra liniei negre a codrului, Simon simţi că natura își săvîrșea acolo „jertfa". Ar fi vrut să se împărtășească din acea forţă, să-i răspundă printr-o forţă egală, printr-o egală dăruire de sine. Cine-l împiedica ?... Povara trecutului se stingea din zi în zi iar el devenea o nouă fiinţă. Umbra ascuţită a brazilor pe pămînt se trăgea spre rădăcini în timp ce de cealaltă parte, pe flancul stîncilor abrupte, cobora linia orbitoare ce despărțea ziua de noapte. Acolo, căzînd dintr-o uriașă breșă de-a lungul falezelor de granit, torentul continua să umple spaţiul cu vuietul lent, intonînd triumful zilei. Cîntul nu fusese nicicînd mai aproape, mai clar, mai viril : părea un zeu ce umple văzduhul. Ca la o poruncă a lui, pe cînd soarele în depărtări mîngîia cu razele-i calde munţii, aceștia își lepădau veșmîntul de umbră, dezvăluind frunţile metalice, prinse în vîlvătaie ; și inima lui Simon începu să bată de o sălbatică bucurie. Piscul Masivului cel Mare se desprindea liniștit, deasupra tuturor, logodindu-se cu cerul într-o mișcare de lentă și fastuoasă posesiune. Întreg peisajul se spulbera sub lumină, sub zgomote, sub căldură : era începutul unei zile de vară...

Cînd, o oră mai tîrziu, sora Saint-Hilaire veni la căpătîiul lui Simon Delambre, aducînd în mîinile ei slabe neînsemnatul tain al prînzului, se miră găsindu-l lungit sub pături, cu ochii închiși. Începu să-l zgîlțîie pe bolnavul

adormit care nu se mulţumea cu orele de somn, suficiente celorlalţi şi care, nici cînd dormea, nu putea să fie „ca toată lumea“...

Acum, zilele frumoase se înşiruiau fără întrerupere, într-o vîlvătaie neobosită, iar oamenii păreau mohorîţi şi mizerabili, conştienţi de neputinţa lor de a trăi şi de a participa la maiestuosul entuziasm al naturii. Simon încerca să nu se lase doborît. În acele după-amieze grele de lumină, după atîtea zile umede şi cenuşii, nu se putea opri să nu guste încîntătoarea căldură a văzduhului în care dăinuia o răcoare tainică. În faţa ochilor se întindea o pajişte, şi la marginea ei se învolbura coama unei păduri de fagi şi mesteceni. Dincolo de ea se întindea hăul : valea. Şi mai departe, închizînd zarea cu hora lor încinsă, se înălţau munţii cei orbi, cu frunţile de oţel incandescent. Muntele avea o taină, pajiştea o alta, torentul o alta. Trei taine felurite. Poate şi Masivul cel Mare îşi avea taina lui. Simon începea să înţeleagă acum că în zilele ce-i fuseseră hărăzite avea să pătrundă aceste taine. Masivul cel Mare o ascundea sub şiroaie de bolovani ; îşi umfla pieptul iar povîrnişurile lui păreau că rostogolesc sori ; era ca un patriarh ce-şi întinde braţele sau ca un mare senior ce lasă să-i atîrne mantia de argint în ale cărei falduri se ascund munţii. De fiecare dată cînd se ducea la fereastră şi de după storul portocaliu ce-i ocrotea odaia, arunca o privire afară, tînărul se simţea cuprins de o emoţie surdă. Treptat, trecu de partea lui Cheylus, contra lui Massube. Ştia că totul, splendorile, fastul, bogăţiile înşiruite, acea strălucire alături de care cerul pălea, erau doar aparenţe şi că în ele se ascundea „taina“ pe care trebuia să o descopere... Totuşi, obosit să stea cu ochii aţintiţi spre înălţimi, Simon privi spre pămînt şi zări pajiştea. Simţi atunci o nouă emoţie, diferită de prima. Căci pajiştea trăia ca o făptură vie ; îi simţeai căldura, mlădierea animalică ; iarba smălţată cu miriade de flori se legăna voluptuos la cea mai uşoară adiere.

Era vară. În cameră pătrundea doar o boare. Fără să iasă, fără să treacă pragul balconului, cu uşa deschisă, culcat în umila şi înţeleapta poziţie recomandată, Simon se lăsa asediat de miresme, de culori, de zvonuri, de văz-duhul încins. O lumină vie şi albăstruie capta formele în strălucirea ei semeaţă, punea cu brutalitate stăpînire pe

ele. ca și cum ar fi vrut să le transforme în pulbere ca să dăinuiască singură. Întorcînd privirea de la cerul a cărui lumină îl orbea, Simon se uită la perete. Dar și pe el se legăna umbra aburului ieșit din pămînt, încît pînă și trecerea celor mai neînsemnați nori era semnalată prin fe-lurita intensitate a luminii pe zid. Cînd se întuneca puțin, Simon se întorcea din nou spre fereastră și. contemplînd umbrele de pe povîrnișuri, observa în ce loc anume se afla soarele pe cer. Fereastra decupa pe lanțul muntos, un dreptunghi și ca într-un tablou exagerat de simetric, în mijloc se contura vîrful piramidal Mont-Cabut. Din pat, Simon îl vedea înscriindu-se la jumătatea ferestrei cu baza de la un capăt la celălalt al geamului. Restul peisajului nu-l interesa. Alpii, acel șir de înălțimi ascuțite unde ai impresia că palpită însăși tinerețea pămîntului, se redu-ceau pentru el la muntele straniu ale cărui forme se alun-geau. la anumite ceasuri, pînă ce se topeau în strălucirea cerului. Dar dacă lumina zilei îl făcea aproape impalpabil, seara, în schimb, îi conferea o măreție severă și inexpli-cabilă. De la baza piramidei, o creastă se detașa orizontal, ca o spinare și în timp ce soarele adormea în zare, mun-tele se trezea misterios : umbre insolite cutreierau de jos în sus, îi săpau flancurile, îi rodeau vîrful, însuflețindu-l cu o viață monstruoasă și proiectînd de-a lungul povîrni-șurilor o altă imagine a lui. Atunci parcă fremăta din te-melii și din el se ivea agale un Sfinx urias, cu chip mis-tuit. cu ochi holbați.

Fiecare zi îi oferea lui Simon același spectacol. ritmat doar de jocurile mirifice ale luminii. Curînd. tînărul ajunse să pîndească ceasul cînd muntele începea să trăiască. Avea impresia că această formă prindea astfel viață doar ca să i se adreseze lui, și că între ei se pornea un dialog. Dar Simon n-avea ce să-i răspundă uriașului semn de între-bare care, în fiece seară, se înscria pe cer. I se părea că pămîntul îl sfidează. Destinul luase un chip și punea între-bări victimei. Rolurile se inversaseră. Simon adormea sub greutatea acestei cumplite ironii.

Într-o dimineață, pe cînd se trezi ca de obicei, avînd în față o zi ce se anunța pură și caldă, desprinzîndu-se din aburii zorilor, simți deodată cît de crudă e acea frumusețe. Primele raze modelau pămîntul, atingînd coama brazilor, aruncînd fiecărei stînci o umbră, dînd fiecărui punct de la orizont farmecul unui miraj și Simon, zărind clar pe creasta

ce semăna cu spinarea unui Sfinx, o pădure care apucase să scruteze lumina, se simţi pătruns pînă în adîncul sufletului de dorinţa de a pleca, de a fugi, de a porni în întîmpinarea arborilor care înaintau într-un şir îngust, transparent, şi care se creionau în văzduh !

Atunci, simţi foarte limpede că e vară, că începe o dimineaţă de vară. Era mesajul luminii arzînde, al puzderiei de flori şi insecte, al freamătului apelor şi al ierbii. Dar vara avea să se sfîrşească, toată strălucirea vieţii avea să se stingă, impetuoasa flacără avea să sece în venele pămîntului şi odată cu ea speranţa de a ieşi, de a călca pe ţărîna înmiresmată care-l umplea de o sălbatică dorinţă. Se afla acolo, cu simţăminte contradictorii, doborît de incredibila frumuseţe, de incredibila neprihănire a lumii, cu urechea ciulită spre torentul care se umfla, vuind neobosit zi şi noapte. De cînd sînt toate acestea ? De cînd e vară pe lume ? Şi iată că Simon descoperea existenţa lucrurilor, şi iată că, într-o explozie de culori, de forme, de sunete, plăcerile care au fost de totdeauna cunoscute de ceilalţi, plăcerile care lui i-au fost mereu ascunse, trecute sub tăcere de dascăli, i se înfăţişau acum. Îşi spunea că bucuriile abia descoperite de el, trăite, fără îndoială de ceilalţi de totdeauna, i-au fost la îndemînă, dar n-a făcut niciodată gestul uşor, simplu, de a le trage spre el. Şi iată că lumea, această lume neglijată de el, îi stătea deodată în faţă.

Deci, asta era, o zi de vară !... Căzuse pe gînduri. Ziua avea să se desfăşoare neîndurătoare, plină, încărcată, explozivă. Ea însemna promisiunea de căldură chiar din primele clipe ale zorilor, însemna oglindirea luminii, frenezia vieţii şi dezlănţuirea pătimaşă a tuturor forţelor pămînteşti şi omeneşti. Însemna regret şi dorinţă...

Încerca să-şi amintească de verile trecute, încerca să retrăiască plimbările cu Hélène la ţară, la marginea oraşului, încerca să o evoce pe Hélène... Dar comparînd-o cu revelaţia naturii, vedea cum fata, trecînd prin această prismă, se descompune. În faţa soarelui, a strălucirii zilei, a efervescenţei pămîntului, simţea că trebuie să existe undeva, o fiinţă capabilă să egaleze somptuosul şi crudul miracol, capabilă să-l facă inofensiv, asumîndu-şi frumuseţea lui. Dar Hélène !... O vedea prin baruri, sprijinită pe tejgheaua metalică ; pe băncile amfiteatrelor, cu capul aureolat de firmele luminoase sau în faţa cinematogra-

felor, cu obrajii colorați de lămpile cu neon. Nu reușea să o izoleze de acest decor ; nu reușea să-și imagineze ce ar fi devenit într-un colț de natură care nu obișnuia să bage oamenii în seamă. Ar fi știut ea să se adapteze singurătății și tăcerii ? Ar fi fost în stare, transplantată astfel, să aibă o individualitate satisfăcătoare ? Pentru a învinge o fantomă fără consistență, Simon nu trebuia nici măcar să se întoarcă spre fereastră ; cu ochii ațintiți pe peretele gol, era de ajuns să-și evoce privelișteа din jur : și se mira că în viața lui a putut să aibă importanță altceva.

Au trecut astfel zile în șir și Simon înainta neîncetat în inima unui tărîm tot mai bogat și mai misterios. Apoi, deodată, a avut impresia unei mari căderi în gol. I se părea că așteaptă un eveniment ce nu mai venea.

Atunci, sătul să mai spere, întrebîndu-se dacă tot ceea ce simte nu e rezultatul unei dureroase halucinații, ieșea din cameră, ca în primele zile, stătea pe coridor la o fereastră și privea cum crește sau scade umbra ca o perdea pe flancul stîncilor d'Armenaz ce-și înălțau în spatele „Casei", falezele lor abrupte... Vizitele din acea perioadă i-au lăsat amintiri vagi. Pînă și domnul Lablache, notarul cel scund, și Lombardeau, comandantul, om amabil și bine crescut, ambii iubitori de bunuri pămîntești, cel din urmă cu o ușoară și încîntătoare nuanță umanistă, dobîndită din paginile roz ale Dicționarului Larousse, n-au reușit să-l cîștige pe Simon cu realismul preocupărilor lor. Totuși ei nădăjduiau ca într-o bună zi să-l atragă în cercul lor de prieteni care se adunau pe pajiște, sub un brad.

Mai des însă veneau să-l vadă bolnavii aduși de sora Saint-Basile. Distingea acum în conversația lor brodată pe teme neînsemnate, un element pe care nu reușea să-l definească dar care le conferea o anumită valoare. Își reproșa că judecase cu atîta severitate niște oameni care nu aveau decît vina de a fi simpli, dar care cel puțin nu căutau să pară altfel decît erau și nu se opuneau, ca domnul Lablache sau Lombardeau, pulsației universale. Cel mai bine se simțea în tovărășia lui Jérôme Cheylus : prezența acestuia îl aducea în stare de veghe, deși îl deruta uneori cu reticențele lui. Vorbele-i ieșeau din cețuri și rămîneau adesea suspendate ca în așteptarea a ceva ce nu putea să țină doar de logica pură : dar i se părea că o realitate desăvîrșită se găsea implicit conținută sub urzeala cu-

vintelor imperfecte. Simon se întreba atunci dacă nu cumva Jérôme este evenimentul pe care-l aştepta...

Dar la căderea nopţii, după ce toţi se retrăgeau şi nu mai putea spera la altă vizită, simţea pentru o clipă că singurătatea îl sufocă. Ar fi putut să se ducă la unul din vecini. Dar la care ?... Lahoue, poate ? Sau la celălalt, de care Massube îi vorbise atît de misterios ?... Dar acesta continua să stea retras ; îl putea auzi doar în cursul zilei, cînd umbla uşor sau scria sau repara scaune... Într-o seară, totuşi, Simon se hotărî : l-a ales pe Lahoue ; celălalt îl intimida prea mult.

Ieşi prudent din cameră, înaintă pînă la uşa vecinului. Aici se opri o clipă să asculte. Tusea era mai slabă ca de obicei. Se gîndi că nu-l văzuse de multă vreme. Ce să-i spună ? N-avea nici o idee. Dar pe cînd punea mîna pe clanţă, zări pe uşă o hîrtie fixată în pioneze : „Vizitele sînt interzise. Dr.-asistent Crou". Cuvintele cu aer glumeţ, aşezate unele sub altele ca două rime împerecheate, păreau încărcate de un nefast subînţeles. Era ca o condamnare semnată de mîna călăului. Simon bătu în retragere... Noaptea, a visat că a rămas singur pe pămînt, după un cataclism, într-o imensă clădire pustie, împreună cu doi supravieţuitori : pe unul n-avea voie să-l viziteze iar pe celălalt nu reuşea să-l întîlnească.

VI

A DOUA ZI, SIMON GĂSI PE MASĂ o nouă fişă de temperatură. Era a treia pe care trebuia s-o completeze. Aşa de repede !... Se scurseseră deci două luni de la venirea lui şi nici nu băgase de seamă. Totuşi, nu se întîmplase nimic deosebit. Singurul lucru mai precis pe care-l aştepta — consultaţia doctorului — nu avusese loc. Şi aştepta, aştepta mereu... Îşi amintea că i se vorbise la Paris despre directorul sanatoriului ca despre un medic excelent, în mîinile căruia îl încredinţau liniştiţi. Dar dacă văzute de la Paris, calităţile doctorului Marchat puteau fi apreciate ca „excelente", situaţia era cu totul alta pe Crêt d'Armenaz, unde epitetul se dovedea nepotrivit date fiind dificultăţile care se iveau de îndată

ce încercai să te apropii de medicul-director. Unul din marile lui secrete era de a se face invizibil. Nu aveai acces în cabinetul lui decît după ce satisfăceai un anumit număr de ritualuri şi te supuneai unor ceremonii de iniţiere din care făceau parte ca etape succesive examenele bacteriologice, recoltările de sînge, radiografiile. Sora Saint-Hilaire îşi avea rolul ei şi fiecare demers al pacienţilor aflaţi sub oblăduirea ei, constituia o etapă nouă pe drumul ce urca de la ea, umilă slujitoare al cărei dezinteres îi înnobila condiţia, la marele şef nevăzut, la zeul ascuns. Acesta sălăşluia într-un pavilion ce abia se zărea, dosit după un şir de brazi, trădat de fumul care, imagine perfectă a confortului domestic la care ceilalţi au fost nevoiţi să renunţe, se ridica printre crestele semeţe ce întîmpinau razele soarelui-răsare...

Simon luă fişa de temperatură din anvelopa verde, decolorată de soare. Era o foaie în pătrăţele, asemănătoare tabelului pe care unul din foştii lui profesori de la Sorbona, Isnard, analizase în faţa studenţilor, într-un mod ştiinţific, cu ajutorul cifrelor şi al unei curbe, diversele intensităţi ale stărilor sentimentale ale lui Camille, în cunoscutul monolog. Simon revedea totul : pagina cărţii deschisă sub ochii lui, apoi tabelul, faimoasa curbă a „tensiunii" ce marca de la zero la infinit, toate gradele iubirii, ale urii, ale mîniei, pierzîndu-se în cele din urmă în partea de jos a graficului, în subteranele sadismului. Acum, Simon se îndoia că a putut trăi cîndva un ceas atît de gol de adevăr, un ceas de un comic atît de lugubru... Sora Saint-Hilaire îl învăţase un mod cu totul diferit de a se folosi de punctele de intersecţie ale orizontalelor cu verticalele ; de patru ori pe zi, tînărul urca şi cobora pe acea scară, curba albastră a temperaturii şi curba roşie a pulsului. Sora ştia cum să insufle pînă şi celor mai recalcitranţi bolnavi gustul pentru această activitate, ca şi pentru atîtea altele. Dacă, din întîmplare, curba rămînea în urmă cu o după-amiază, dacă ultimul reper lipsea sau dacă era folosită aceeaşi cerneală pentru ambele curbe, ea tuna şi fulgera ca o directoare de internat. Mînia ei îmbrăca mereu aceeaşi formă, ca dealtfel şi scuzele care i se prezentau. Cu mîinile în şolduri, împodobită cu decoraţii şi mănunchiuri cu chei, acompaniată de explozii metalice, exclama cu vocea ei ascuţită, ce părea că urcă la fiecare dojană cu

încă un ton : „Nu-i în stare să completeze atîta lucru şi n-are nimic de făcut toată ziua !“

Nimic de făcut !... Simon îşi potolea cu greu un răspuns usturător. Dar sora, îndepărtîndu-se, continua pe tonul ei plîngăreţ cu care-şi înveşmînta preceptele înţelepte : „Nu vă ajută la nimic să tot bolborosiţi, domnule Delambre, trebuie să ascultaţi !“

Simon se revolta în zadar : cuvîntul surorii Saint-Hilaire căpăta, pe măsură ce reflecta asupra lui, o stranie greutate, devenind un semn al fatalităţii umilitoare dar ineluctabile. Aceste mici acte pe care el le dispreţuia nu erau, vai, fără importanţă ! Ba erau chiar, în viaţa monotonă de aici, singurele repere bine distincte, singurele uşor de diferenţiat. Erau etape încurajatoare care marcau o progresie lentă dar eficace spre sfîrşitul adesea dorit al zilei ; erau singurele momente cînd spiritul nu se mai chinuia în istovitoare introspecţii ci se oprea asupra unui fapt izbutit metaforic şi indiscutabil : ridicarea mercurului în tubul de sticlă, de-a lungul tăbliţei albe, gradată cu discrete linii negre, deasupra cărora se înălţau cifrele dintre care una se desprindea cu solemnitate, roşie, de parcă ar fi ţinut un stindard... Termometrul avea o viaţă stranie în mîna lui, se însufleţea din viaţa suptă bolnavului şi Simon ţintuia insistent cele mai fine linii negre la care ajungea coloana strălucitoare. Aceasta părea că are o anume predilecţie pentru o linie sau alta, căci se fixa aproape mereu în acelaşi loc. Cu cîtă teamă urmărea Simon, în fiecare zi, coloana ce se alungea ca un vierme, pentru a-şi aşeza perfid capul pe treptele ce depăşeau semnalul roşu ! Era neputincios în faţa lui, eforturile de voinţă se dovedeau inutile. Constatînd persistenţa acelui fenomen, ce se producea totuşi în virtutea unei legi fizice bine cunoscute — şi care n-ar fi trebuit să-i trezească nici o emoţie — Simon simţea de fiecare dată o zvîcnire în piept. Pentru că instrumentul — un simplu instrument de măsurare ca oricare altul — se afla într-o relaţie cu viaţa ša şi îi semnala lipsurile. Era delicat şi fidel ca o conştiinţă — mai mult ca o conştiinţă !... Simon visa uneori că micul instrument avea menirea să-i măsoare greşelile şi să indice nivelul vieţii lui morale. Însuşi limbajul folosit de intern şi de soră ca să-i aprecieze „abaterile“ era împrumutat din domeniul moral. Sora lua fişa de temperatură din anvelopa verde şi dînd din cap, spunea : „Nouă zecimi peste... Încă

nu sînteţi cuminte, domnule Delambre..." Sau internul, tînărul doctor Crou, care venea în fiecare dimineaţă, preocupat, fixîndu-şi asupra lui Simon privirea lui blîndă de miop, spunea : „Ei, sîntem cuminţi azi ?..." La început, Simon n-a găsit metafora tocmai inspirată, şi asemenea fraze îi smulgeau cu greu un zîmbet. Ba chiar îl enerva felul lor de a vorbi. „Jargonul surorilor !" spunea în sine. Dar, cînd imediat după masa de prînz, cu trupul toropit de febră, aţipea pe pat iar pleoapele încinse, străbătute de lumina orbitoare a zilei zămisleau în faţa ochilor dănţuitoare forme purpurii, se simţea realmente sub povara unei mustrări de conştiinţă şi nu reuşea să se justifice. Această idee se înlănţuia cu o alta care-l copleşea : avea de ispăşit greşeli de odinioară, necunoscute de el, anterioare, poate, venirii lui pe lume. Din acest punct de vedere, a nu fi „cuminte" căpăta un sens. Se simţea oarecum vinovat şi deşi dorea să fie cuminte, micul instrument din sticlă continua să-i semnaleze fără milă defecţele. N-avea nici o îndoială, instrumentul denunţa nu atît bătălia ce se dădea în trupul său cît cea purtată de spirit, nu atît creşterea temperaturii cît cea a imaginilor interzise, nesăbuita lui dragoste de viaţă, sfîşietoarele lui regrete în faţa verii. Avea impresia că argintul viu nu va începe să coboare decît atunci cînd el va dobîndi resemnarea ce-i lipsea încă. Dar dorinţa, vulgara dorinţă de a se vindeca, de a fi un om sănătos — „ca toţi oamenii !" — îl frămînta întruna. Şi nu numai această dorinţă, ci toate dorinţele se abăteau deodată asupra lui, dorinţe cărora fastul după-amiezii abia începute le dădea în toropeala lui, proporţii nesăbuite. Timp de două ore cît dura supliciul, tînărul se răsucea în pat fără să-şi găsească liniştea. Ar fi vrut să nu mai vadă soarele, dar oglinda, parchetul ceruit, pereţii strălucitori, plafonul scînteind de lumină, îi răsfrîngeau razele. Degeaba trăgea oblonul, nici acesta nu reuşea să cearnă acea patimă neînfrînată a zilei şi nu făcea decît să umple odaia cu o licărire tulbure, portocalie, mai prielnică depănării gîndurilor nefaste. Dacă izbutea să adoarmă cîteva minute, visa imediat că se împotmoleşte în fundul unei văgăuni şi se trezea strigînd. Apoi se suna sfîrşitul curei, se aducea gustarea, dar Simon, epuizat de această luptă, abia avea putere să mai facă doi-trei paşi prin cameră şi cădea frînt pe pat în aşteptarea unui amurg tîrziu...

În acele zile, ca pentru a justifica limbajul surorilor, termometrul urcă mai mult ca de obicei.

Într-o dimineață, cînd sora Saint-Hilaire, uitîndu-se la fișa de temperatură îi zise : „De astă dată n-ați fost deloc cuminte, domnule Delambre, e grav de tot...". Simon nu mai zîmbi. Înțelegea că limbajul ei e mai profund decît gîndirea lui. Nu-i răspunse. Își dădu seama că nu e totul limpede pe lume.

Lucrurile măsurabile ocupau în viața lui un loc din ce în ce mai important. Graficele, cifrele, curbele nu exprimau poate nimic esențial pentru el, dar erau un aspect al ființei sale pe care pînă atunci îl ignorase și care condiționa, fără îndoială, alte aspecte mai importante. Tot așa cum, odinioară, în nopțile dinaintea examenelor i se întîmpla să viseze momente din viața lui intelectuală și să-i apară frînturi din cunoștințe incerte sub forma unor înfricoșătoare chipuri ca Homososo, Zenodot, Alexandru-gramaticianul, acum se vedea în lasoul unei curbe în zig-zag, o curbă inextricabilă, jalonată de cifre. Aceasta nu avea nimic comun cu Homososo sau cu Zenodot, cu vreun zeu din antichitate sau cu vreun comentator de mîna a treia. În toate aceste manifestări, palpita însă viața lui. Simon putea să se gîndească de acum înainte într-un mod foarte personal la zeii egipteni sau la gramaticienii din Alexandria, dar nu putea să împiedice ca pe un plan mult mai modest dar nu și mai puțin real, să nu apară o curbă cu meandre imprevizibile care relata riguros o poveste, vai ! mai aproape de el, căci era cea pe care o scria cu trupul său și care putea să-i poarte semnătura.

„Cura în tăcere" umplea primele două ore ale după-amiezii. Era momentul cînd, ghemuit în ascunzătoarea lui magică, trupul se destindea dar spiritul, eliberat, se lăsa pradă viselor, fantasmelor. După cît se părea, în virtutea aceluiași regulament, muntele și oamenii tăceau, iar torentul părea că doarme în adîncurile albiei sale. Era ceasul sacru al zilei, ceasul cînd din tăcerea universală, născută din conspirațiile tăcerilor mărunte, se zămisleau, în acele trupuri întinse, inefabile deliruri... Apoi venea recreația, brutală, și odată cu țîrîitul soneriei, ușile începeau să scîrțîie iar goana pe scări se înteța.

Cu o secundă mai înainte ca soneria să-și facă auzit țîrîitul, după un imperceptibil declic al broaștei, sora

Saint-Hilaire apăru lîngă nenorocita victimă şi o invită să pornească pe una din multiplele căi care o legau de locaşul magic unde Destinul se odihnea, cu ochii larg deschişi. Deci exact în acea secundă, întredeschise uşa lui Simon invitîndu-l să meargă la radiografie. Radiografia : Simon ştia la ce să se aştepte ; era una din ceremoniile nocturne la care trebuia să se supună înainte de a fi introdus în cabinetul directorial. Dar mai însemna şi altceva : era prilejul unui drum. Avea de coborît trei etaje cu scări la distanţe mari şi de străbătut coridoare... După două luni, tînărul se mai simţea încă un „nou venit“ faţă de bolnavii de la celelalte etaje care staţionau cu halatele descheiate, în lungul coridoarelor curate, urmărindu-l cu privirea lor uşor ironică. Fiecare fereastră îi dezvăluia un crîmpei al peisajului şi Simon descoperea din loc în loc, în jurul „Casei“, construcţii răzleţe şi capela mică tencuită în alb, al cărei clopot scînteia printre brazi. Muntele se zărea aproape, ca un animal urias, ţepos, cu chip înfricoşător. Totul era limpede, spălat, netezit de vînt, ars de soare ; asupra lucrurilor domnea calmul atotputernic al după-amiezii... Dar curiozitatea tînărului se îndrepta mai ales spre colegii săi. Recunoscu pe unii : Massube, cu halatul înflorat, Saint-Geliès care avea în ziua aceea pe lîngă prestanţa lui obişnuită şi un pulover galben-citron. Amîndoi îl salutară, ultimul cu un cuvînt amical, primul cu o vorbă maliţioasă. Totuşi, cei mai mulţi îl măsurau cu o privire rece, ca şi cum n-ar fi făcut parte din comunitatea lor, încît Simon se întreba dacă mai avea de trecut multe probe pînă să obţină drept de cetate alături de ei. Suferinţa începuse să-l înveţe preţul fraternităţii omeneşti : ar fi vrut să le întindă tuturor mîna, dar nu reuşea să descopere acel „Sesam“ capabil să le deschidă inima : avea să găsească oare un om, printre atîţia ?... Dar înţelegea că această dorinţă, atît de nouă în el, era prea mare pentru a putea fi împlinită. Se simţea ca o luntre pierdută şi dorea să găsească un refugiu, un ajutor, să se agaţe de ceva exterior, de cineva anume : ca şi cum forţa care te ajută să trăieşti ar putea să sălăşluiască mai mult decît în tine însuţi în alţii, în fiinţe plămădite din acelaşi lut ca şi tine ! Astfel descoperea valoarea adagioului : „Numai bogaţii primesc în dar“. Aşa era ; înţelegea că bărbaţii, femeile, fericirea sînt ca şi banii : trag doar la cei sătui. Ca să ajungă la această înţelegere a trebuit să treacă prin lungul coridor, prin

acea după-amiază luminoasă de un calm atît de nobil şi deznădăjduitor, dar atît de religios încît sanatoriul părea un schit, iar fiecare fereastră înscria pe perete un dreptunghi însorit, intersectat de o cruce care, la trecerea lui Simon, îl învesmînta într-un patrafir...

Coridorul se continua cu altul care dădea într-o încăpere pătrată, goală, unde vegheau, serioase, reci, la o oarecare distanţă, sub falsa aparenţă a nevinovăţiei, patru uşi mici, cu clanţe strălucitoare.

Simon deschise una din uşi şi lumina îl orbi. Intrase într-o odaie pătrată, plăcută, simplă, de dimensiuni modeste, cu o fereastră ce dădea spre uriaşa perdea cafenie a zidului d'Armenaz. Dar nici nu zări bine priveliştea cînd, cu mîna încă pe clanţă, ochii i se opriră asupra unei fete ce sta la fereastră, lîngă o plantă cu tulpini sinuoase. Simon ezită să se aşeze şi se opri, de parcă l-ar fi ţintuit cineva. O clipă, tînăra întoarse capul şi Simon văzîndu-i ochii, avu sentimentul că pătrunde într-o altă lume. Cum ar fi putut crede vreodată că în sanatoriu se află un asemenea loc, unde îl aşteptau de atîta vreme, cu sălbatica văpaie din ochi, cu tentaculele groase dar transparente şi fragile, fata şi floarea ?... Căci le recunoştea ; pesemne se gîndise la ele şi nu s-a minunat atît de existenţa lor cît de faptul că le-a găsit acolo, la capătul unui coridor pustiu, dincolo de o uşă banală pe care oricine o putea deschide.

Nu mai reuşea să reconstituie cum s-au înlănţuit faptele. I se întîmpla ceea ce se întîmplă de fiecare dată cînd o fericire neaşteptată rupe urzeala existenţei noastre: fericirea făcea din el un om fără trecut — nu mai exista decît insula luminoasă pe care se afla el, foarte departe de tot ceea ce fusese viaţa lui, avînd sub ochi o femeie. Nu mai avea nevoie de nimic. Ca şi cum ar fi apăsat pe un buton, Simon văzu cum axa lumii se răstoarnă iar el e purtat pe nesimţite în ascunzătoarea fermecată a acelui univers de esenţă dublă în care sălăşluim cu toţii.

În orice alt moment al vieţii, ar fi zîmbit de propria-i emoţie ; ar fi fost tentat să destrame vraja, ar fi suportat cu greu să tacă în faţa acelei femei, acelei fete ce stătea la cîţiva paşi de el şi a cărei prezenţă părea atît de precară, de improbabilă. A dorit o secundă să-i vorbească ; tăcerea ei însă i-a impus şi apoi a observat că, de fapt, nu dorea s-o tulbure. Ea continua să stea întoarsă spre fereastră, ca şi cum ar fi fost singură, încît Simon n-o

putea vedea decît din profil, dar era îndeajuns ca să fie impresionat de răscolitoarea puritate a trăsăturilor ei care păreau să-l conducă spre o certitudine neobișnuită și miraculoasă, spre care numai acel chip îl putea călăuzi: știa acum că e un chip cum nu va mai întîlni, cum nu se mai află altul pe lume și că dacă-l va pierde, nu va mai cunoaște niciodată o anume fericire. Nu, nu mai simțise nicicînd ceva asemănător în fața vreunei femei. Totuși !... Mai auzise o dată o asemenea chemare parcă: dar nu în prezența unei femei ci ascultînd, din adîncurile munteluI, vuietul grav și autoritar al torentului. Și atunci chemarea ce-i era adresată venea să-l caute în miezul vieții lîncede și să-l oblige să plece, s-o pornească spre punctul misterios al lumii de unde răsare viața și frumusețea. Fata era în fața lui, cu chipul ei luminos, simplu, cu trăsături ușor de descifrat în aparență, dar fiecare din ele, fruntea, gura, păreau că reflectă o lume de dincolo de ele, acestea fiind doar mesageri sau semne care-ți sugerează un gest de adorație. Simon aproape că nu mai simțea nevoia s-o privească pentru ca să încerce acest sentiment : emoția care-l cuprinsese pe cînd intrase în odaie îl înzăbrănise. Nu-i descifra trăsăturile decît printr-o ușoară ceață și vedea cum fluiditatea-i dispare sub tălăzuirea părului bălai ce cădea ușor pe umeri. Dar în afara percepției exacte a chipului, mai era ceva care-i dădea lui Simon impresia c-o recunoaște. Dealtminteri percepția era contradictorie ; căci dacă buzele pline, asemenea unor valuri cu unduiri simetrice, fuseseră desenate de natură cu o minuțioasă grijă, păru-i bogat îți vorbea de o evadare către tărîmuri ale vieții cu fruntarii incerte, poate chiar sălbatice. Astfel, Simon regăsea în chipul ei ceva din dulcea neliniște pe care o resimțea întotdeauna la începutul după-amiezii, în timpul celor două ceasuri cînd în „Casă“ domnea pacea și cînd el stătea cu ochii ațintiți spre înălțimi : ca și Mont-Cabut, ca și Masivul cel Mare, ca și poiana, ce-și aveau feluritele lor taine, fruntea, buzele, părul ei ascundeau ceva. Aceste analogii îl săgetară deodată cu violență și rămase o secundă uimit. Apoi îl domină gîndul că într-o clipă poate. fata va dispare și odată cu ea, posibilitatea de a mai regăsi această exaltare gravă și misterioasă care era legată de prezența ei și care-i trezea sentimentul raporturilor

enigmatice între ceea ce se cuvenea să numească frumusețea ei și frumusețea lumii.

Dar nu ea dispăru prima. Fără să se fi auzit vreun zgomot, cineva intră în sală : o voce îi rosti numele iar el se ridică docil, și însoți o tînără în halat alb, cu trup subțire, cu mers vioi, ce părea sora celeilalte, dar o soră mai agitată și mai activă... Stranie asemănare ; și din nou se tulbură. Dar ușa trasă după el îl cufundă în întuneric și aceeași voce care-l strigase mai înainte, se auzi din nou cu o imperativă suavitate :

— Vreți să vă dezbrăcați, domnule ?

Simon se supuse. Pe cînd se dezbrăca, zări o formă încadrată de un păr ce flutura în fața lui, printre obiecte metalice, peste care, din tavanul înalt, cădea o lumină slabă, ca o pasăre rară într-o colivioară octogonală. Încerca în zadar să-și amintească ce anume caută într-un asemenea decor, cînd cineva îi apucă energic încheietura mîinii și-l conduse spre un eșafod ai cărui montanți din oțel străluceau în întuneric. Nici nu se instală bine cînd o menghine dreptunghiulară se strînse pe pieptul lui gol: era prizonier, dar prizonierul unei clipe de vrajă. Viața răsărea în fața lui ca o floare uriașă, gata să se deschidă. I se ceru să întindă brațele, să apropie coatele, să respire, să nu mai respire. Apoi un fulger tăie întunericul și totul luă sfîrșit.

— Pe aici, domnule... Atenție la treaptă... Capul în jos, vă rog. Pe aici... Gata... Vă mulțumesc.

Îngerul nopții dispăru, lăsîndu-l pe Simon să-și adune prin întuneric hainele pe care le răspîndise neglijent... Era foarte palid. Căută clanța și pătrunse în odaia însorită unde în locul fetei zări acum buclele-i strălucitoare în orbitoarea lumină a ferestrei. Pe geam, muntele pătrundea și umplea camera. Doar sus se vedea o fîșie îngustă de cer... Simon trecu ușor în spatele fetei, se opri. Cîtă pace pogora în el odată cu privelișteа, cu puritatea stîncii, cu răcoarea codrului. Cum ar fi vrut să oprească în loc clipa în care miraculoasa afirmare a lucrurilor îl înăbușea ! Se simțea din nou în prezența unui adevăr, și spaima că-l va pierde îl copleșea. Fata stătea în fața lui, privind departe, neclintită, ca și cum nu l-ar fi văzut. El coborî ochii spre părul ei, dorind să-i întîlnească la rîndu-i privirea. Trebuia să rupă tăcerea. Dar ea se afla pe domeniul ei — căci fiecare ființă își are domeniul ei în

care trăiește singură. Un cuvînt, un gest de-al ei ar fi îndulcit așteptarea ce se năștea brusc în el și care era de pe acum infinită, sfîșietoare. A înțeles însă că nu putea schimba nimic din ordinea și tăcerea acelei odăi, că așteptarea trebuia să rămînă veșnic neîmplinită, caldă, sfîșiietoare, că iubirea era însăși acea așteptare, acea sete de infinit, ce se cerea sorbită in fericire sau durere. Obiectele din jur căpătaseră un aspect nobil și glacial. Făcu un pas spre ușă. Dar mergea cum mergi spre sinucidere și își spunea că odată ce va trece pragul acelei odăi, va cădea din nou într-o lume fără lumină, în lumea vulgară, fără semnificație, de unde venise, lume în care nu mai putea să respire, sufocat de gesturi greoaie, de vorbe păstoase. Atunci, în disperarea lui, îndrăzni să-i adreseze o vorbă :

— Așteptați ceva, domnișoară ? Îmi permiteți să...

— Nu, domnule. Mulțumesc.

Evident, nu aștepta nimic — cel puțin nimic din ceea ce putea el să-i ofere. Dar îi răspunsese cu atîta blîndețe încît Simon nu luă în seamă ironia pe care o deslușise parcă în privire. Căci, pentru a-i răspunde, ea întorsese capul și el avusese timp să-și fixeze în memorie o anume inflexiune a buzelor care nu era tocmai un zîmbet, dar care-l făcu să creadă că, în fond, nimic nu e mai ușor de schimbat ca aparența glacială a lumii, căci obiectele își recăpătaseră aspectul lor familiar, liniștitor, iar muntele se așezase din nou în geam ca într-un tablou. Simon fu uimit de această metamorfoză care-i restituia existenței limpezimea. Își auzi vocea :

— Scuzați-mă...

Și deși auzi o altă voce rostind în el : „N-o vei mai vedea niciodată“, se simți aproape ușurat. Și poate că într-adevăr n-avea s-o mai vadă niciodată ; poate că ea avea să plece a doua zi, poate că între ea și el totul se isprăvise. Dar era mai bine. Era mai bine decît să trăiască în acea anxietate. Și dacă, deodată, s-ar fi dezlănțuit un cataclism și ar fi luat cu el sanatoriul și pe el, Simon Delambre, și pe ea, și pe toți bolnavii, tot ar fi fost mai bine. Orice ar fi fost mai bine decît să păstreze taina absurdă cuibărită în el. Orice ar fi fost mai bine decît reîntoarcerea în beznă cu dorul după ființa pe care nu avea să o mai vadă vreodată.

VII

IEȘIND DIN SALA DE AȘTEPTARE.

Simon își dădu seama cît de ridicolă era tristețea în care se cufundase. Cine știe, poate, cu scurgerea timpului, durerea se va risipi și va rămîne doar bucuria întîlnirii ? Nu mai avea importanță dacă viața urcă sau coboară, nici dacă o noapte fără sfîrșit urma să învăluie astrele. Simon credea că dincolo de ceasurile de lîncezeală, departe de mlaștinile în care se afundă, există undeva o adevărată viață pe care o va trăi în anumite clipe. Știa că pînza deasă din care sînt făcute mai toate zilele, acea toropeală a minții, acele gesturi greoaie, acea înșiruire de ore goale conduc la splendidele trepte, la luminișurile însorite unde te așteaptă chipul senin al unei fete.

Cum evenimentele se declanșaseră, nu se mai mira văzîndu-le că se precipită : n-a fost, așadar, surprins cînd, peste cîteva zile, doctorul Marchat care se întorsese din călătorie, l-a chemat să-l consulte.

Bolnavii se apropiau cu oarecare emoție de locurile guvernate de acel om invizibil despre care aflaseră puține lucruri : fusese la Geneva, la un congres, în Germania, într-o călătorie de studii sau la Paris, ca să înființeze un centru de asistență medicală ori de reeducare. Asemenea știri nu făceau decît să-i intimideze și mai mult. Chiar dacă Marchat dădea o fugă pînă la Menton sau Saint-Raphaël, lumea credea că e mînat de probleme serioase.

Simon nu fusese contaminat de teama pe care o inspira doctorul Marchat. Pe cînd se îndrepta spre el, încerca doar naiva nevoie de încredere și de admirație pe care o resimt mai toți bolnavii față de medicul lor ; n-a fost așadar nevoit să facă vreun efort ca să se pregătească pentru *sim-patia* ce constituie climatul ideal al terapeuticii. Întunericul din cabinet a avut, dealtfel, asupra lui un efect psihologic obișnuit : l-a determinat să se lase cu ochii închiși în mîinile acelei forțe necunoscute și într-o oarecare măsură redutabile, a cărei activitate nu se exercita decît în tenebre. Printr-un ultim efort de voință, schiță gestul de a-i întinde mîna, dar zări numai o cămașă albă. Marchat stătea pe scaun, aplecat deasupra mesei ; nu se întoarse. Simon aștepta o invitație ca să ia loc, dar

invitația nu a fost formulată. S-a lăsat mașinal pe un taburet cu picior, de unde începu să privească impenetrabila figură a doctorului, care nu-și ridică ochii, continuînd să citească în dosare. Figura lui a cărei paloare era subliniată de o barbă discretă, avea un aer seducător, la care Simon n-a putut rămîne insensibil. Îi amintea prin aerul impunător de Larescaud. Această legătură reuși să-i confirme impresia că are de trecut un examen dificil. Își recapitulă în grabă o serie de titluri, de capitole, de noțiuni dobîndite, legate de începutul bolii, de tratamentele urmate. Avea mintea plină de referințe, de cifre, de evenimente precise. De data aceasta n-a mai ezitat cînd a fost vorba de data nașterii, de meseria tatălui, de viciile sau de bolile strămoșilor sau ale rudelor colaterale. Aflase din gura doctorului Lazare, din Paris, apoi din cea a doctorului Crou, asistentul care-l interogase la sosire, toate întrebările ; și era pregătit să-i răspundă. Dar observă că pe hîrtiile întinse pe masă, decorate cu fel de fel de scheme, era înscris cu litere mari nu altceva decît numele său. Așadar, doctorul știa totul. Tăcerea lui era cea a unui judecător care n-are timp de pierdut în preliminarii deșarte.

În cele din urmă, Marchat ridică privirea asupra pacientului, o privire care l-a convins pe Simon că încetase să mai conteze ca persoană. Apoi vorbi. Avea o voce frumoasă și gravă, o voce de orator. Rosti cîteva cuvinte, dar din nenorocire ele nu intrau în nici una din rubricile pe care și le imaginase Simon.

— Cum merge în acest moment ?

Tînărul căută pierdut sensul frazei. A trebuit, mai întîi, să șteargă din minte toate răspunsurile pregătite. Tatonă între mai multe răspunsuri la fel de neinspirate ca : „Aștept... Mă îngrijesc... Vă privesc... Meditez... Studiez... Nu fac nimic...“ Ei bine, nu, hotărît lucru, întrebarea nu părea să aibă un sens mulțumitor. I-ar fi fost ușor să-i ceară doctorului o lămurire. Dar Simon se temea să nu-i facă impresie proastă. În sfîrșit se hotărî să procedeze ca toată lumea într-o situație similară și repetă întrebarea :

— Cum merge ?...

Atunci doctorul îl privi lung, cu ochii lui frumoși și întunecoși, puțin nehotărîți, în care licărea o ușoară maliție.

— Mă refer la temperatură, bineînțeles...

Bineînțeles că vorbea de temperatură !... Simon se grăbi să-l informeze, dar ezită asupra cifrelor ; șovăia ca și cum ar fi fost vorba de ceva la care nu se gîndise niciodată... Marchat zîmbi imperceptibil.

— Improvizați ?

Simon se înroși. Răspunse extrem de stînjenit la celelalte două-trei întrebări de același fel, și cum doctorul îi mai adresă una, mult mai neașteptată și anume dacă nu i se pare că timpul trece prea încet, Simon se lansă într-un discurs amplu, pe cît de naiv pe atît de intempestiv prin care spera să compenseze lamentabila impresie lăsată. Dar doctorului nu-i plăcea să asculte. I-o reteză. așadar :

— Dezbrăcați-vă.

Acum, mișca nervos un stetoscop din fildeș ce-i atîrna pe piept. Simon se gîndi că ar trebui să se grăbească. Încercă să se dezbrace cît mai repede, deci foarte stîngaci. Nodul de la cravată rezista în mod neobișnuit. Pe cînd și-l desfăcea, căuta să-și amintească anumite detalii care-l chinuiseră și asupra cărora dorea să-l consulte.

— Tușiți... Respirați.

Era o gimnastică pe care Simon o executa cum se cuvine. Totuși, se emoționă. Curînd simți niște degete energice palpîndu-l din loc în loc pe spinare, în căutarea unui punct suspect. Nu se mai putea stăpîni. Avea un chef nebun să rîdă.

Doctorul făcu o serie de insemnări pe hîrtie, apoi se ridică, îndreptîndu-se spre un birou luminat, unde ținea radiografiile. Simon vru să-l urmeze, șovăi, în sfîrșit se apropie. Radiografia adusă de la Paris se afla acolo și chiar lîngă ea, cea făcută de tînăra necunoscută care, în clipa aceea stătea pe un scaun într-un colț al camerei, întoarsă cu spatele, lucrînd la o masă abia luminată, ce părea o insuliță pierdută într-un ocean de întuneric. Simon se gîndi că acea femeie atît de fragilă n-avea o existență reală, că era sora unor creaturi mitice pe care un destin crud le-a ales să ispășească păcate necunoscute, condamnîndu-le să trăiască în subsolurile unui castel, pentru că la lumina zilei s-ar nărui. Cum i se părea că e prea departe de cadranul unde se confruntau cele două imagini, schiță o ușoară mișcare de apropiere, dar dădu peste un braț care se ridicase ca o barieră în timp ce cadranul se stinsese sub

ochii lui. Se văzu nevoit să admită că lumea în care trăia era in așa fel orînduită încît lui îi scăpa.

În sine mai stăruia speranța că-l va auzi spunîndu-i că e mai bine și că se poate întoarce la Paris. Întrebă :

— E vreo schimbare ?...

Primi un răspuns contrar oricărei așteptări, un răspuns grăbit.

— Ce vreți să spuneți ?

De data aceasta Simon bolborosi :

— Păi... Nici o schimbare ?... Nimic nou ? În sfîrșit..! Nu mă simt mai bine ?...

Interlocutorul dădu din cap și zise :

— A trecut prea puțin timp.

Prea puțin !... Simon măsura pentru prima dată durata ciudatei lui boli care l-a adus pe Crêt d'Armenaz : aproape trei luni ! se scurseseră aproape trei luni de cînd intrase ca un vinovat în biroul doctorului Lazare... Trei luni ! Să fi tot învățat cîteva din *Istoriile* lui Herodot ! Mai multe cîntece din Homer ! Toată *Teogonia !* Și aici nu însemna nimic ! Simon simțea că acest om cu întrebări ironice și răspunsuri seci începe să-l enerveze. Dorința lui inițială de a se apropia de el se izbea de o indiferență rece, de subînțelesuri, sarcastice, de un laconism descurajant. Din nefericire n-a evitat nevinovata întrebare pe care doctorul o detesta mai mult ca toate.

— Credeți că va trebui să rămîn multă vreme aici ?

Marchat îl privi cu o ironie abia perceptibilă, apoi păru că ia pereții cabinetului ca martori ai stupidității bolnavului. Acesta și-a dat seama de greșeală, dar era prea tîrziu ; primi răspunsul neîndurător :

— Vai, domnule, nu sînt Sibila din Cumes și nu fac horoscoape. Să nu confundăm medicina cu ghicitul sau cu magia.

Și rostind aceste cuvinte îl conduse pe Simon spre ușă, iar aici, cu o voce subit amabilă, strîngîndu-i mîna ca acei miniștri care cred că pot îmbărbăta prin simpla strîngere a palmei, adăugă :

— În rest, cazul dumneavoastră nu e grav... Nu vă pot promite nimic, dar vă asigur că nu sînt neliniștit...

Și atunci, amintindu-și de ultima întrebare pe care vroia să i-o pună, călcă de-a binelea în străchini. Cum doctorul de la Paris îi făcuse injecții cu săruri de aur, își luă inima în dinți și-l întrebă :

— N-ar fi indicate injecţii cu săruri de aur ?

De data aceasta doctorul îi răspunse zîmbind nervos. Pînă şi barba îi tremura uşor :

— Nu vă plictisesc inutil, domnule. Nu vă prescriu nici săruri de aur, nici de var, nici tuberculină, nici creozot, nici apă de mare, nici muştar fie el şi iradiat. Dacă ţineţi neapărat să vă dau ceva, vă recomand să beţi apă distilată, cel puţin nu vă face rău.

Tirada fu urmată de un rîs scurt. Apoi, aplecîndu-se spre pacient, aproape zîmbind, puse mîna pe clanţă şi îi zise în şoaptă, pe un ton confidenţial :

— O cură bună, domnule dragă !... o cură bună ! Atîta tot !...

VIII

SEARA, SFÎRŞITUL „CUREI“ ERA întotdeauna marcat printr-o agitaţie crescîndă. Cu cîteva clipe mai înainte, Simon îi auzea pe vecini ridicîndu-se din şezlong şi vorbind între ei, dintr-o cameră în alta. Nici nu suna bine şi începeau să circule, să deschidă dulapurile, să mişte scaunele, să se încalţe ca să coboare. În toate cele patru colţuri ale clădirii era un discret dar semnificativ du-te-vino. Şi deodată, la primele ţîrîituri ale soneriei, ţîşneau cu toţii, de pretutindeni.

Simon detesta acel ceas ale cărui frumuseţi îi erau străine. Condamnat să rămînă nemişcat în cameră, ura scîrţîitul uşilor, zgomotul paşilor, fluieratul, şoaptele, veselia de la care era exclus, ce ameninţa seriozitatea în care se străduia să trăiască, îndepărtînd pentru el farmecul clipei mai preţioasă decît oricare alta, cînd natura, înainte de a se lăsa cufundată în întuneric devenea atît de gravă... Dar nu putea să se reculeagă. Aparatele de radio şi fonografele începeau să difuzeze în atmosfera lipsită de apărare „melodii vagi sau să zguduie casa în ritmul trepidant al jazului, pe cînd tînărul urmărea de departe, cu o privire pizmaşă, siluetele ce se pierdeau în poiană, în aurul serii. Pentru ceilalţi începea, fără îndoială, viaţa plină de evenimente care compensa toate ceasurile de lîn-

cezeală, dîndu-le putere să înfrunte noaptea. Dar ce eveniment avea să-l aştepte pe Simon ? Întorcînd privirea de la acea pajişte iluzorie spre camera lui, înţelegea ce-l aşteaptă. Aştepta ceva, pe cineva. Îşi imagina că pe Jérôme. Uşa se deschise. Dar nu era el. Intrase femeia de serviciu să ia farfuriile. De fiecare dată alta. Privirea lui Simon trecu prin ea ca şi cum ar fi fost transparentă. Toate femeile i se păreau artificiale ; nu încerca să le identifice, nici să le ţină minte ; le trata politicos, cu un zîmbet anonim, fără să observe dacă erau sau nu atrăgătoare. De fapt nu erau : li se cerea să fie mai degrabă urîte, obligaţie de care se achitau fără cusur. Erau vizite de serviciu care nu lăsau nici o urmă... Simon aştepta altceva. Îl aştepta pe Jérôme. Ştia că vizita lui va fi scurtă. Ştia că timpul pentru orice bucurie e limitat iar noţiunea de măsură se fixase crud în existenţa lui ; îşi amintea de ea cu fiecare gong sau ţîrîit ascuţit ce puncta scurt şi imperativ diferitele momente ale zilei : Universul devenea un cadru gol dar stilizat, în care toate dificultăţile vieţii normale fuseseră înlocuite prin semne. Soneria surorii Saint-Hilaire conferea lumii o valoare estetică şi o organiza ca pe-un spectacol. Simon avea impresia că suferinţa lui contribuie într-un fel la o operă de artă.

Erau zile cînd soneria ţîrîia prea curînd, punînd capăt scurtei recreeri de după-amiază şi-i trezea o teamă dureroasă. Aşteptarea îl făcea să devină anxios. Îl aştepta pe Jérôme sau aşa căuta să se convingă : îl aştepta de parcă acesta ar fi avut de adus un mesaj deosebit, în stare să-l liniştească. Propriile-i gînduri deveneau toxice şi Simon se îndoia de tot. Îşi spunea că miracolele sînt scurte, că tinerele întîlnite la fereastră se fac repede nevăzute, că viaţa îşi recapătă iute opacitatea-i obişnuită. Imaginea fetei începea atunci să-l chinuie şi, încredinţat că n-avea s-o mai vadă niciodată, dorea să ştie că ea, de fapt, n-a existat sau că a murit. Moartă, n-avea de ce s-o mai aştepte. Ar fi fost cruţat de acea speranţă care-l chinuia. Nu mai putea să-l aştepte decît pe Jérôme, să aştepte... Cine avea să vină ? Adesea, Simon rămînea astfel ceasuri întregi. Avea impresia că oamenii au inventat munca, iubirea, în primul rînd pentru ca să nu se simtă singuri... Înţelegea din nou că e singur, că n-a încetat niciodată să fie singur şi că de aici îi venea neliniştea. Iată de ce a trebuit să urce pe Crêt d'Armenaz, ca să afle

că e singur. Da ! Ideea îl înăbuşea, îi trezea o teamă asemănătoare cu cea pe care trebuie s-o fi trăit Adam, la începuturile lumii, mai înainte de a i se fi încredinţat o femeie. Spaima încolţea încet în el sub strălucitoarea cuirasă intelectuală cu care s-a străduit atîţia ani să se înveşmînteze şi care avea datoria să-l protejeze de orice nelinişte ; şi iată că ea izbucnea acum odată cu suferinţa lui, înlăturînd obiectele puse stavilă în cale, dar aducînd cel puţin o dovadă de autenticitate şi de viaţă. Căci dacă suferinţa avea un sens, nu putea fi altul decît să ne arate nouă înşine cine sîntem.

În acele seri fără sfîrşit, aşteptarea nu se năştea numai în sufletul lui Simon. Pretutindeni, treptat, pe negîndite, lucrurile începeau să capete alte culori. O ultimă zvîcnire a zilei scînteia amăgitor pe rotunjimile unui pahar sau pe un vas de aramă. Erau obiecte care, în semiobscuritate, vădeau încet-încet o stranie sete de viaţă. Oglinda, acea oglindă atît de simplă, lipită de perete, expusă acolo ca să capteze mai lacom imaginile, nu reuşea să trezească decît un groaznic sentiment de inutilitate. Şi fotoliul ! Confortabilul fotoliu cu spătarul lui uşor înclinat de parcă legăna nebuneşte nevăzutul, cu braţele deschise cu răutăcioasă ironie ! Într-adevăr, în acel ceas toate obiectele aveau braţe care căutau să se deschidă, să te cuprindă, să te strîngă. Începeau să-şi povestească fel de fel, să viseze cu glas tare, fără să se oprească. Toate îl apăsau pe Simon, îl sufocau. Afară, în marele dreptunghi al ferestrei, piscul triunghiular licărea rece, ostil ; după pîrjolul amurgului, zăpada se stingea treptat, devenind albă, vătuită. Aburii uşori, iscaţi în vale, mîngîiau poalele munţilor, îi învăluiau pînă cînd crestele apăreau iar, solitare, livide ca nălucile...

Apoi se lăsa întunericul şi lumea tăcută a poienii aştepta parcă şi ea, aştepta neîncetat să se nască ceva mai frumos, mai bun. Tresărind, Simon zărea deodată, suspendată la fereastră, prima stea, ca un semn al tăcerii necuprinse şi al limpezimii cerului.

Atunci, din colţul îndepărtat al „Casei", din coridoare, de pe scări, se auzeau paşi. Uneori se auzeau aproape, răsunînd tare, izbindu-se de perete ca un val, făcînd să vibreze uşa şi treceau mai departe... Nu încă. Nu era Jérôme. Trebuia să mai aştepte. Soneria se auzea din nou, lugubră, şi asta era tot. Simon se gîndea atunci

la ceasurile lungi de veghe, cînd visele se abăteau ca maturii uciși repede de lumina lămpii. Timpul era o materie dură, fără fisuri. Auzea parcă din sufrageria vecină, agitația de sfîrșit de cină de la care el se grăbea să scape, auzea vocea domnișoarei Justine, a domnului Delambre explicînd celuilalt fiu cum merg afacerile. În jurul lui, cărți ; putea să trăiască printre ele ca pe o insulă. Pe pagina albă, literele grecești alcătuiau un peisaj delicat, peste care cădea o ploaie fină de accente și se prelingea o dantelărie de semne. Era plăcut să uiți totul, să renunți la tot, să te cufunzi în studiu pînă la miezul nopții... Amintirile îl asaltau ; Simon aștepta... Nu mai știa dacă-l așteaptă pe Jérôme sau pe Brukers sau pe Chartier sau pe un altul. Totuși nu se mai gîndea la ei. Ultima lor strîngere de mînă semănase cu cea a unei echipe ce se desparte după ce și-a isprăvit treaba. Dar activitatea lui nu se terminase ; i se părea că abia începe și că nu se numără printre cele care se încheie vreodată : pentru o asemenea lucrare a urcat într-o zi pe Crêt d'Armenaz, pe drumul sinuos, ale cărui meandre dispăreau în neguri... O, Doamne, cînd se va risipi negura ?...

În sfîrșit, într-o seară, Jérôme apăru. Simon îi privi o clipă cum se plimbă prin odaie de la un capăt la altul și se simți stînjenit în fața celui pe care îl aștepta atît ; dezamăgit, poate... Jérôme se îndreptă spre fereastră fără să scoată o vorbă și-și lipi obrazul de geam. Simon îi cunoștea tăcerile. Dar i se părea că acum Jérôme îl părăsea, îl părăsea pentru peticul de pămînt întunecat, pentru cerul încă luminos de unde soarele se retrăsese și sub care zăpada devenise livid㠄, ca întotdeauna după asfințit. Culoarea ei îți îngheța sufletul. Era ca sfîrșitul unei serbări fastuoase, ca un jar înăbușit, ca un rug stins. Dar Simon știa că peste puțină vreme, paloarea de moarte se va atenua, iar zăpada va căpăta o moale și vătoasă opacitate, sub care va începe să trăiască... Asta aștepta Jérôme, cu fruntea lipită de geam ? Ce importanță avea ce se petrece pe vîrful Masivului cel Mare sau pe Mont-Cabut ? Simon ardea să-i spună totul prietenului său, să-i vorbească despre așteptare, despre toate care-l apăsau și pe care Jérôme avea desigur să le înțeleagă. Dar iată : acum cînd era de față avea impresia că nu mai are nimic să-i spună. Începu să-i vorbească dar numai despre mărunțele evenimente ale vieții, despre consultație, despre doctor, des-

pre secretara acestuia. Jérôme se trase în sfîrşit de la fereastră.

— Oh ! ai cunoscut-o pe Minnie ?

Simon nu se aştepta ca femeia-fantomă, la care se gîndise distrat, să reapară din umbră. De ce-i pomenea oare de Minnie ?

— Minnie ?

— Da, doamna Charmèdes. Tînăra de la radiografie... În general, nu trece neobservată.

Doamna Charmèdes... Simon revedea fiinţa mititică pe care şi-o imaginase petrecîndu-şi viaţa în activităţi nocturne, destinată sechestrării şi virginităţii veşnice. Zîmbi.

— E căsătorită ?

— Văduvă...

— Văduvă ?... Dar n-are nici măcar douăzeci şi doi de ani !...

— A împlinit douăzeci şi cinci acum două luni, zise Jérôme, zîmbind de această precizare. Aniversările ei sînt sărbătorite pe Crêt d'Armenaz cu mare alai. Da, douăzeci şi cinci de ani : şi e ceva cînd te gîndeşti că a cunoscut viaţa, a fost căsătorită, a născut, a rămas văduvă. Eroina noastră a trăit cu o extremă rapiditate. E văduvă de trei ani. Copilul e în Elveţia.

— Ce caută aici ? întrebă Simon, doborît de valul de precizări şi dezamăgit că „apariţia" devenea deodată atît de neîndurător de omenească.

— Doamna Charmèdes, continuă Jérôme, e o pacientă veche, pentru care convalescenţa echivalează cu un titlu şi constituie un fel de funcţie pe viaţă. Soţul ei a fost medic şi de aceea, se pare, i s-a încredinţat o slujbă destul de dificilă, de „secretară-adjunctă", pe care o îndeplineşte cu o anumită fantezie şi care-i permite să-şi consolideze sănătatea mai mult decît e nevoie.

— Tot ce-mi spui e tare trist, zise Simon cu haz. O luasem drept o vestală !...

— Trebuie să te dezamăgesc total, căci ea îşi poartă văduvia cu destulă dezinvoltură. Îl cunoşti pe rusul Kramer — adăugă mai în şoaptă E îndrăgostit lulea. Din nefericire pentru el, căci îl duce de nas într-un mod de-a dreptul infam. Pot să ţi-o spun pentru că nu e un secret pentru nimeni. Cu Minnie, nu există dealtfel nici o indiscreţie.

— Ce ciudat ! remarcă Simon după un timp. Şi eu care-mi imaginam Crêt d'Armenaz, un tărîm fără femei !...

Dar nu la Minnie se gîndea... Jérôme zîmbi, apoi deveni grav. Simon şi-a dat seama că discuţia pe care o evitaseră cu atîta grijă, avea să se înfiripe.

— Crezi că eşti ţintuit fiindcă stai nemişcat ? întrebă Jérôme. Nu ai impresia că de fapt tocmai cei ce se agită continuu trăiesc în nemişcare ? Ai întîlnit vreodată — zise el cu o înflăcărare neaşteptată — oameni capabili să se oprească într-o zi între două acţiuni, între două mişcări, între două gesturi ; oameni care doresc să se oprească şi să vadă — ştii ca acei copii care aleargă prin tren de la un geam la altul ca să se uite la priveliştea ce dispare şi care ar vrea să zăbovească pretutindeni, în timp ce părinţii lor, oameni mari, cu griji, nerăbdători să afle dacă mai au mult pînă la destinaţie, împăturesc un ziar, joacă un bridge sau citesc volume care descriu în termeni pretenţioşi ceea ce copiii privesc cu ochii lor pe fereastră ! Ştii, Simon, la oraş trăieşti veşnic într-o alergătură, prins cu treburile. Ştii, există oameni care nu-şi aparţin decît în drumul cu metroul pînă acasă şi în loc să profite, se pierd în coloanele unui ziar !... Ştii...

Dar Simon nu mai avea nevoie să asculte. Retrăia, într-un strat al memoriei unde nu cobora prea des, drumurile matinale în autobuz, la Sorbona, şi mai departe, mai adînc în trecut, orele din liceu, notele luate în grabă, profesorii care veneau unii după alţii, epuizînd totul, totul, răspunzînd anticipat la toate întrebările pe care elevii nu ajungeau vreodată să le formuleze : retrăia viaţa de rutină căreia ca prin miracol boala i-a pus capăt. Retrăia totul şi începea acum să-şi înţeleagă spaimele, acel clocot lăuntric al simţămintelor nespuse ce încercau să se desprindă de crusta uniformă şi impersonală a noţiunilor învăţate !... Nu avem vreme să ne oprim, să trăim, spunea Jérôme. Aici însă... Da, iată ce explica neliniştea lui. Aici, totul se oprea. Aici, în poienile arse de soare, mîinile oamenilor încetau să se mai agite, odihnindu-se simplu de-a lungul trupului ! Viaţa se arăta în toată simplitatea ei. Era minunat şi înspăimîntător să o contempli, dezgolită astfel de veşmîntul obiceiurilor şi redusă la ea însăşi !... Oare omul era făcut să o privească ? Şi privind-o nu trezea în el o altă teamă, poate mai teribilă decît prima şi sub care risca să se prăbuşească ? Simon se gîndea cu glas tare ; pleda, în mod laş, pentru rutină.

— Actele pe care ne propunem să le săvîrşim, vezi tu, sînt necesare ca să ne îmbrăcăm viaţa şi, pe cît se poate, să o facem vizibilă : cînd veşmîntul cade, ceea ce descoperim este insuportabil, şi dacă nu găsim o cheie, un simbol care să ne elibereze...

Se opri brusc.

— Nu putem trăi fără să ne amăgim în vreun fel, încheie Simon.

Dar observă că Jérôme nu era mulţumit cu acest răspuns.

— Cum adică să ne amăgim ?

Simon ezită.

— Să găsim un motiv suficient ca să trăim, zise, cu regret, încolţit de întrebare. Dar nici nu deschise bine gura că sub privirea lui Jérôme, se simţi ruşinat.

— Nu poate fi vorba să ne amăgim, zise Jérôme. De ce să ne amăgim ? Şi mai înainte ca Simon să apuce să răspundă : Nu e vorba să-ţi afli uitarea, ci conştiinţa.

Conştiinţa : Simon înţelegea că Jérôme rostise cuvîntul capital : sorbea cu lăcomie, acest cuvînt. Asta era, asta căuta aici, departe de oraşe, de confortul lor, de securitatea lor, de rutină, de timpul pierdut, departe de ceea ce oamenii obişnuiesc să considere binefaceri ale ciudatei lor civilizaţii. Conştiinţa !... Cum de-a putut să nu-şi dea seama atîta vreme, ce anume a venit să caute pe munte ?

Se înnoptase ; cei doi tineri tăcură. Jérôme se îndreptă din nou spre balcon, dar nu se mai zărea nimic ; peste cîteva secunde avea să se audă ultima sonerie. Dîndu-şi seama că în seara aceea nu mai aveau ce să-şi spună, Jérôme se întoarse spre Simon şi fără să mai adauge vreun cuvînt, dispăru.

Nici nu ieşi bine şi pe coridor soneria se dezlănţui. Simon o primi ca pe o lovitură de bici. Se îndreptă spre fereastră dar nu putu desluşi nimic. Se sui în pat dar nu reuşi să adoarmă. Îi trecu atunci un gînd ciudat. I se părea că urcă un munte ce se dezagregă şi nu poate să se agaţe de vreun colţ fără ca acesta să se desprindă şi să-i rămînă în mînă ; se agăţa de un altul dar şi acesta se sfărîma ; avea impresia că tot muntele avea să se năruie ; dar trebuia să urce, să urce ; era prea tîrziu ca să coboare ; în urma lui se întindea hăul ; pămîntul îi fugea de sub picioare... Tre-

buia să urce cu orice preț, să urce, sau cel puțin să se agațe de stînci...

Simon se șterse pe frunte. Jérôme, prietenul său, venise. Pe el îl așteptase toată seara. Pe el și totuși... Da, mai aștepta ceva....

IX

ÎN VIAȚA LUI SIMON A ÎNCEPUT o nouă eră din ziua în care doctorul Marchat i-a recomandat cura în aer liber, pe terasa din fața odăilor. Fără să iasă din spațiul delimitat de frumoasa balustradă din lemn lăcuit, continuînd să ducă o existență de melc, Simon pîndea acum, cu o bucurie lacomă, cele mai mărunte semne din lumea exterioară care ajungeau pînă la el. Solitudinea îl înzestrase, ca să spunem așa, cu antene care-l ajutau să soarbă miresmele, aromele ba chiar și tăcerile. Avea parcă organe noi. Renăștea ca după o operație sau după un accident.

În dreptul fiecărei odăi, balconul era împărțit prin pereți din lemn care vibrau cît era ziua de mare, trădînd prin foșnetul continuu, existența unui om culcat. Simon auzea la stînga lui același zgomot surd și granulos ce răzbătea din cînd în cînd și din odaia sărmanului Lahoue. Îi era tare milă de el dar se obișnuise cu tusea lui și nu se mai temea acum. Zgomotele care veneau zilnic din balconul din dreapta îl uimeau însă, îndreptățindu-i bizare supoziții asupra identității bolnavului. În primele ceasuri ale dimineții, vecinul se mulțumea cu mișcări delicate, aproape imperceptibile ; apoi începea să scrie cu o nerăbdare de parcă ar fi așteptat o explozie. Pe la amiază, o forță irezistibilă părea că-l propulsează din șezlong și atunci se auzea un adevărat vacarm. Vecinul începea să taie scînduri, să bată cuie în scaune, cu o furie, cu o frenezie inexplicabilă în existența aceea în care toată lumea „avea timp" ; apoi orînduia obiectele în odaie, făcînd atîta larmă de se cutremurau pereții. După care, clipocitul apei în chiuvetă sau țîrîitul robinetelor părea o muzică suavă. Mai răzbea și un uruit straniu. Dar și mai ciudat lucru : zgomotele atît de diferite între ele se succedau întotdeauna în aceeași

ordine. Era imposibil să-şi deranjeze vecinii în mod mai metodic. Însăşi regularitatea cu care se desfăşura seria de simptome era, fără îndoială, spre lauda iniţiatorului. Ultimele lovituri erau însoţite de un du-te-vino agitat care zguduia duşumeaua. În sfîrşit ultimul zgomot, cel ce încheia seria, era invariabil scîrţîitul şezlongului strîns şi proptit zdravăn de perete. Iremediabil, acelaşi. După sfertul de oră sonor, liniştea devenea atît de apăsătoare încît te împiedica să gîndeşti. Dar, din fericire, soneria de amiază punea curînd capăt tăcerii.

Anonimatul vecinului începuse să-l irite pe Simon. Toate eforturile acestuia de a-l întîlni se dovediseră zadarnice. Misteriosul personaj nu se prea aventura dincolo de cei patru pereţi ai camerei. Cînd toţi pacienţii stăteau afară, cînd coridoarele erau pustii, după gustare, de exemplu, atunci cînd întinsa poiană multicoloră nu mai dogorea, Simon auzea pe scară un mers nervos, un mers grăbit, care se oprea la uşa vecină. Timp de cîteva secunde nu se mai deslueşea nimic, apoi se deschidea uşa şi zgomote asemănătoare cu cele de dimineaţă începeau să vibreze de cealaltă parte a peretelui. Oblonul, ridicat dintr-o mişcare, îşi făcea auzit scîrţîitul metalic ce n-avea vreme să se convertească într-un vaiet. Dar curînd, liniştea cuprindea totul, iar după-amiaza nu mai era întreruptă decît de fîlfîit de aripi şi de ciripit de păsări. După unele foşnete din camera alăturată, Simon înţelegea că vecinul lui stătea întins, la doi paşi de el... Tulburător... Se simţea stînjenit alături de un om necunoscut, un om care avea gîndurile lui, pe care nu le comunica însă nimănui.

Totuşi, vecinul său avea prieteni ; pesemne chiar mai mulţi ca alţii. Uneori Simon auzea deschizîndu-se uşa în mai multe rînduri şi atunci glasuri însufleţite, brutale, răsunau de partea cealaltă a peretelui, apoi tăceau, iar după un moment de linişte se auzea o voce surdă dar autoritară. Era vocea *lui*, desigur... Omul avea pesemne o intensă viaţă personală dacă putea să tacă sau să vorbească atît de mult.

Uneori Simon se apleca peste balustrada de lemn, ca să arunce o privire pe terasa vecină. Dar nu zărea decît o mică parte, care nu-i dezvăluia nimic semnificativ. Aceleaşi obiecte pretutindeni, mozaicul, şezlongul din lemn de palmier, oblonul cărămiziu. Dintr-o privire cuprindea linia vertiginioasă şi înclinată a faţadei, cu balcoanele scăldate-n

soare şi cu storurile în culori vii, desfăşurîndu-se ca flăcările unui incendiu... Dar acest spectacol nu-i spunea nimic despre vecinul său, Pondorge.

Totuşi, în curînd avea să afle ceva. Cum din greşeală i se înmînase o scrisoare pentru Pondorge, Simon se folosi de acest pretext ca să-şi astîmpere curiozitatea. Era într-o după-amiază. Bătu la uşa vecinului care ar fi semănat cu oricare altă uşă dacă n-ar fi fost a lui Pondorge. Nu răspunse nimeni. Simon era singur pe culoarul luminos unde totul avea un aer distant şi rece, unde numai pereţii netezi şi duşumeaua ceruită păreau că te conduc pe nesimţite către alţi pereţi tot atît de netezi la capătul cărora se afla o scară din piatră care ducea şi ea la un alt coridor asemănător cu primul, cu aceleaşi uşi, aceleaşi ferestre luminoase, acelaşi vid şi aceeaşi tăcere. Casa părea pustie. Un singur lucru însufleţea seria nesfîrşită de coridoare ce semănau cu o miraculoasă pistă, cu un drum deschis spre un tărîm al luminii, spre o îndepărtată oază de fericire : o rază de soare caldă, aurie, liniştită. După forţa cu care se proiecta umbra ferestrei pe perete, Simon simţea că e vară...

Ciocăni de cîteva ori în uşă fără să i se răspundă ; bătu din nou, mai energic. Nici o mişcare. Simon se gîndi să deschidă uşa şi să pună plicul pe masă. Avu însă surpriza să se trezească în faţa unui individ în cămaşă, înalt, cu o figură sălbatică, ce ţîşni de pe scaun, îndreptîndu-se spre el.

Era Pondorge, un amestec bizar de muşchi şi oase, învelite într-o piele galbenă, întinsă. Simon se uită cu teamă la orbitele scobite, la osul subţire al nasului, la bărbia proeminentă şi ascuţită. Dar ceea ce-i dădea mai presus ca orice un aspect jalnic era capul aproape chel, cu cîteva firicele rebele de păr. Nu, nicăieri nu puteai întîlni o figură atît de sinistră, de stranie. Avea un cap de cataclism. Doar ochii-i erau vii ; ochii căprui şi calzi, într-o veşnică mişcare sub pleoapele grele. În ochi, Simon deslusi reflexul văpăii ce clocotea în inima acelui vulcan.

Cînd a înţeles despre ce e vorba, Pondorge i-a adresat Intrusului un zîmbet larg, atît cît îi permitea pielea prea puţin elastică. Simon a observat atunci buzele subţiri de deasupra gingiei şi dinţii albi ca laptele, dar pe chipul lui, pînă şi strălucirea dinţilor părea lugubră.

— Oh, zise Pondorge luînd plicul, o scrisoare de la soţia mea !... Îmi permiţi ?... Dar ia loc !...

Simon căută din ochi un scaun. Fotoliul stătea strir într-un colţ inaccesibil, cu spătarul îndoit, cu pernele aşe zate deasupra. Din fericire scaunul nu era rabatabil, n putea fi demontat. Aşadar, se aşează.

L-a surprins atunci aspectul odăii. Pondorge o făcus după chipul şi asemănarea lui, ascetică, devastată. Reu şise să deposedeze mobilele pînă şi de accesoriile firest Astfel, deschizătura mesii destinată sertarului se căsc trist, sertarul era sub pat, într-o poziţie pe cît de instabil pe atît de neobişnuită. De-a lungul unui perete se afla înşirate lăzi, scînduri, scule. Pondorge se număra pesemn printre acei sedentari pentru care nevoia de a ciopli lem nul, de a bate cuie era ceva irezistibil ca pentru alţii fu matul... „E un maniae", se gîndi Simon... Totuşi, cu cordia litatea directă, sinceră a oamenilor simpli care nu se măr ginesc la deşarte formule stereotipe, Pondorge, după ce isprăvit de citit scrisoarea şi a pus-o cu grijă în plic, i s-a adresat :

— De un an nu ne-am văzut, înţelegi ? E ceva !... Apoi fără nici o legătură, adăugă : Eşti căsătorit ?

Simon dădu din cap. Căsătorit ! Îi venea să rîdă.

— Adevărat, se corectă Pondorge, care îşi dădu seama că n-a nimerit-o, auzisem cu că eşti intelectual. Atunci de bună seamă...

Intelectual... Simon se încruntă. Dar indiscret mai era şi Pondorge. Pentru prima dată i se aplica acest ciuda cuvînt, pentru prima dată i se spunea „intelectual". Ce vroia, de fapt ? Şi tot pentru prima oară cineva se mir că nu e însurat. Negreşit lucru — se afla într-un „alt mediu. A fost însă mai tulburat de explicaţia dată cu nevi novăţie de Pondorge condiţiei lui de celibatar.

— De ce ţi se pare normal ca intelectualii să nu s căsătorească ?

Pondorge nu păru defel încurcat.

— Păi... Sînt oameni care-şi pun întrebări, care cîntă resc ce se cade şi ce nu. Cînd începi să pui întrebăr sfîrşeşti prin a renunţa. Lumea merge prost astăzi fiindc îşi pune întrebări. Teoria mea...

Se lansase. Avea un fel de a spune „teoria mea" ca ce care s-au format singuri şi pentru care fiecare idee repre zintă o cucerire personală ; simţeai că ţine la aceste ide

ca la propria-i viață căci în ciuda vocii surde, stăruia în ea o patimă stranie.

A fost deci nevoit să asculte teoria lui Pondorge potrivit căreia existau pe lume două categorii de oameni. Mai întîi ființele negative : cei care discută și-și petrec viața învești-mintați în retorică, în vorbărie și în formule. În această privință Pondorge n-avea dubii : asemenea oameni sînt sterili, dăunători și, în consecință, îi detesta. Simon îl privi lung ; nu mai întîlnise un om atît de combativ, de direct și de tenace. Începea să se teamă de pasiunea lui de care, în alte ocazii, ar fi rîs, considerînd-o primitivă. Dar acum nu mai era la Sorbona, într-o societate superioară, protejată contra intervențiilor unor oameni fără cultură, unor oameni cu teorii ; de data aceasta Simon trăia cu adevărat și simțea că omul din fața lui era ceva autentic, vrednic de ace-lași respect ca și distinsa ironie a lui Elster sau savantele cercetări ale lui Larescaud.

— Cu oamenii pozitivi cum rămîne ? îl întrebă Simon după ce Pondorge își isprăvi discursul.

Pondorge se lansă în a doua demonstrație. Ființele pozi-tive erau, după el, cele care știu să se angajeze. Să se angajeze : și acest cuvînt l-a surprins pe Simon. Lui nu i se ceruse niciodată să se angajeze. De fapt nu fusese învățat decît un lucru : să discute, cum spunea Pondorge, să discute despre orice subiect, pînă la epuizare, să evite cu toate mijloacele retoricii această supremă eroare : anga-jarea !...

— A te angaja, continuă Pondorge, înseamnă a res-pecta regulile, înțelegi ? a accepta consecințele...

Reguli, consecințe — era un limbaj frust, barbar ! Cît despre reguli, Simon le cunoștea mai ales pe cele ale prozodiei clasice. Despre consecințe nu știa mare lucru ; nu fusese confruntat niciodată cu ele ; cunoștea doar „sec-vențele" sau „consecuțiile" ! O clipă a avut chef nebun să rîdă de seriozitatea lui Pondorge. Bănuia el oare că într-un anumit mediu e de prost gust să fii serios ?...

— Ceea ce se înțelege mai greu, continuă Pondorge, e că nu există numai reguli de constrîngere, ci și reguli de înnobilare, reguli care ajută să trăiești mai mult, mai bine. Asta-i teoria mea ! Ființele pozitive sînt cele pentru care regula este însăși condiția și climatul libertății lor, o liber-

tate mereu mai nobilă. Oh, adăugă el aruncîndu-i lui Simon o privire pătrunzătoare, ideile mele ţi se par puţin cam severe, nu-i aşa, puţin demodate ? Dar, exclamă el luîndu-şi figura cea mai lunatică, mai catastrofică, numai după ce mizezi viaţa pe ceva, poţi să te înalţi deasupra ei...

Hotărît lucru, Simon nu mai auzise pe nimeni vorbind astfel. Începuse, fără să vrea, să fie cîştigat de fervoarea lui. Se gîndea că pînă atunci nu „şi-a mizat cu adevărat viaţa" pe nimic. Şi ar mai fi putut trăi multă vreme ca şi pînă atunci, ar fi putut deveni doctor în filologie, ar fi putut preda în Şcoli superioare, fără să fie invitat să-şi mizeze viaţa pe ceva, fără să-l fi cunoscut pe Pondorge... Vocea colegului devenise brusc mai gravă, mai confidenţială.

— De aceea există lucruri cum ar fi căsătoria, care pentru cei obişnuiţi înseamnă o îngrădire, pentru alţii o trambulină. Dragul meu, zise el pe un ton aproape caraghios, apropiindu-se de Simon, am simţit treaba asta cînd am încetat să fiu celibatar... Dar ca în orice domeniu, important e să te angajezi. Înainte de a te angaja eşti negativ.

Simon îl măsura acum cu mai mare interes. Limbajul lui nu mai era şovăitor, sacadat. Acum Pondorge ţintea direct, te înspăimînta prin claritate.

Apoi se aşternu tăcerea. Dar gheaţa se spărsese. Pondorge îl trata pe Simon de parcă l-ar fi cunoscut de totdeauna. Se plîngea că nu are ce să citească. În bibliotecă nu găsea decît romane. El vroia altceva ; ceva serios. Nu cumva putea să-i împrumute vreo lucrare ?

— Ştii, se scuză el, nu am multă carte. La paisprezece ani vindeam ziare, la optsprezece stingeam incendii ; la douăzeci, lucram la un birou de Asigurări... Ştii unde e strada Saint-Lazare ?...

Începu să-i povestească din viaţa lui şi nu se mai oprea. Ascultîndu-l, Simon vedea parcă o lume simplă, înduioşătoare, lumea funcţionarilor mărunţi care se întorc seara acasă, într-un apartament cu chirie, trăiesc de azi pe mîine şi cîştigă te miri ce : aşa trăiau atîţia oameni şi Pondorge era unul dintre ei : atunci a înţeles că-l iubeşte. În istorioarele lui, Pondorge aducea mereu vorba de „prieteni". Tot timpul povestea de „prietenii" lui. Cînd îl auzeai, aveai impresia că pentru el, să fii prietenul cuiva, însemna mai mult decît să ai o meserie.

— Te plictisesc cu poveștile mele ? Știi, eu n-am stil. Nu că nu mi-ar place din cînd în cînd o frază bine făcută, dar noi, ăștia, n-avem timp. Asta nu ne împiedică să ne placă lucrurile frumoase, nu-i așa ?... Ia stai, e o cărticică pe care aș fi vrut să ți-o arăt. Am găsit în ea o frază care m-a întors pe dos cîndva și la care m-am gîndit adesea de cînd sînt aici... Pentru că, vezi, să trăiești aici... Știi, am făcut și greșeli în viață și nu le-am înțeles decît acum. Multe lucruri nu le înțelegi decît depărtîndu-te de ele, nu ?... Să nu-ți vină să crezi... Nu ?... M-am gîndit adesea, nopți în șir, pe cînd nădușeam în așternut cu o febră de peste patruzeci de grade, m-am gîndit adesea... Na ! ce vroiam să spun ?...

Avea un aer speriat. Paranteza îl făcu să piardă șirul.

— Uneori mi se întîmplă să uit !...

Simon îl ajută să-și reamintească.

— Ah, da ! M-am gîndit adesea de cînd sînt aici... ! Treaba asta aș vrea s-o spun ca lumea, să n-o ratez... Da, asta e !... Cînd mă gîndesc la ascensiunea pe care o faci ca să ajungi aici, pe drumul ăsta întortocheat pe care l-ai parcurs și dumneata ca și noi toți, drumul ăsta ce nu se mai termină, îmi vine să compar ascensiunea noastră cu un urcuș spre meleaguri semețe, unde viața de dinainte să ne apară ca aceste pante ce se întind acolo, în soare și pe care le putem descifra, le putem deslușI mai bine decît pe hărți !

Fraza se născuse greu. Simon o urmărise cu oarecare anxietate dar fraza căzu, reveni pe pămînt și Simon îi simțea acum frumusețea. Îl privi pe Pondorge cu uimire.

— E o cărticică... continuă Pondorge, regăsind firul. Dar n-o mai am. Pe atunci eram la spital. Era cu mine un tip pe care l-am iubit. Oh ! un adevărat prieten... Citea ceva într-un volum ca o carte de rugăciuni... Îmi aduc aminte. Îmi spunea că e incomplet, dar nu conta. Tot găseai acolo lucruri frumoase... Ei bine, era în cartea aia o frază pe care mi-a citit-o el și care mi-a rămas... Stai s-o auzi, fraza spune totul ! Stăi puțin !... Ai niță hîrtie... Am să ți-o scriu...

Luă o bucățică de hîrtie dintr-o sugativă și așezîndu-se la masă, începu să scrie încet, atent, îngrijit, ca oamenii simpli :

N-am prins de veste că urcam spre ea ;
doar ochii dragi și puri mă-ncredințară,
căci mai frumoși sclipeau la doamna mea.

Îi întinse hîrtia lui Simon.

— E frumos, ce spui ? Nu-i așa că-i frumos ?

Simon se văzu nevoit să recunoască. Dar nu cunoștea textul. Nu-l mai citise.

— Sînt versuri ?

— S-ar putea, răspunse Pondorge încurcat... Evident, nu prea rimează, dar important e ce vrea să spună, nu ?...

— Nu-ți aduci aminte din ce e ?

— Cum să nu ! răspunse Pondorge ridicînd capul, bucuros că poate să învețe și el ceva pe unul care știe cu mult mai multe. E dintr-o comedie. Se cheamă....stai puțin... da ! *Divina Comedie*... Da' știi, nu e o comedie ca oricare... Apoi, cu un aer neliniștit : Spune-mi, poeziile astea sînt cunoscute ?...

Simon îi răspunse printr-un zîmbet. Era mișcat : funcționărașul de la asigurări citind *Divina Comedie* !...

— Atunci, dacă ai cumva cărți ca asta, adăugă Pondorge, cu o extremă simplitate, din cînd în cînd...

Neașteptată rugăminte. Simon nu era pregătit. Tînărul se gîndea la cărțile lui, la cărțile clasice, cele pe care le studiase în ultimii ani în vederea examenelor și în care, ca să spunem așa, învățase cum să citească : *Arta poetică*, *Discursul preliminar la Enciclopedie, Burgravii*... Se simțea stînjenit. Boileau, Voltaire, Hugo — acestea erau vîrfurile literaturii, maeștrii recunoscuți ; unii seci, alții emfatici. Nu, nici unul nu „ținea", cum spunea Pondorge : nici unul nu era în stare să-l mulțumească... Mai exista, desigur, și Pascal, *Provincialele*, această proză de foc. Dar cum să-l pui la curent cu discuțiile teologilor despre har ?... I-a promis totuși c-o să se mai gîndească.

Ajuns în odaie începu să caute. Căută peste tot o carte pe placul lui Pondorge. Își răscoli memoria, se uită pe însemnările lui. Degeaba, însă. După atîția ani de studii nu găsea în memoria lui nici măcar un text care să-l încînte pe acel om simplu ca versurile miraculoase din Dante, care, în concizia lor, cuprindea o atît de nobilă înțelepciune...

X

A DOUA ZI TREBUIA SĂ SE CÎNTĂ-rească. Ca de obicei în asemenea ocazii, Simon a ieșit fără cravată, strecurîndu-se printre ceilalți și s-a îndreptat către sălița de la ultimul etaj unde, în mijloc, trona cîntarul, ca un obiect sacru, ferecat cu lanțuri și lacăte și acoperit c-o husă. Cîntarul semăna, desigur, cu oricare altul ; dar cînd, în spatele montanților o zăreai pe sora Saint-Hilaire oficiind cu gesturi meticuloase și severe, înțelegeai că nu era o zi obișnuită. În timp ce sora le cerea să facă liniște, bolnavii se apropiau cu teamă, unul cîte unul, de platforma unde trupul lor avea să mărturisească tot adevărul. Cifrele gravate pe bara de cupru pe care sora Saint-Hilaire, cu ochelarii căzuți pe nas, plimba un mic inel, cifrele acelea te priveau ironic, cu un „vino-ncoace", amăgitor. Aliniate de-a lungul barei cu o provocatoare cochetărie, aveau aerul că-ți spun : „N-ai reușit nici de data asta, trebuie să mai vii o dată". Și bolnavul își punea speranța în buzunar, împreună cu fișa pe care, într-un pătrățel prevăzut anume, era înscrisă ultima greutate.

Dacă unii așteptau cu nerăbdare asemenea zile, considerîndu-le un prilej de a mai schimba o vorbă, Simon le găsea dezgustătoare. Nu exista în viața micii comunități ceas mai puțin spiritual. Înghesuiți în încăperea strîmtă, bolnavii lăsau impresia de masă amorfă, dominată de un singur gînd : evaluarea în kilograme.

Comicul trist al trupurilor aproape dezgolite îl tulbura. În nuditatea cu care Simon nu se obișnuise, fiecare părea că-și pierde propriul chip, ba chiar și sufletul.

În timp ce Simon îi urmărea cum vin și se duc, apăru în grabă Pondorge îmbrăcat într-un ciudat pantalon din pînză albă, lăsat moștenire, nu de mult, de un zugrav chemat să restaureze fațada bucătăriei. Dar Simon se afla prea departe de el ca să-i vorbească și se mulțumi o clipă cu tovărășia lui Massube, care stătea lîngă el, încovoiat, posomorît, iar fără halatul înflorat aducea și mai mult, cu pieptu-i costeliv, cu un „damnat" din pictura flamandă. De fiecare dată cînd îl vedea, Simon simțea o repulsie față de spinarea adusă, umerii căzuți, chipul iscoditor, schimonosit și zbîrcit care trădau o adolescență chinuită. Strînse cu silă mîna umedă, scheletică,.. Din fericire, pa-

cienţii înghesuiţi în spatele cîntarului, îl împinseră lîngă un individ sănătos, sigur pe el, ce trăda un instinct de dominare. Îl recunoscu pe Kramer, cel despre care-i vorbise Jérôme în legătură cu doamna Charmèdes. Părea cu totul deosebit ; avea părul bogat, ondulat, era bine făcut, solid şi proporţionat. Avea însă ceva sălbatic şi amar. Buzele subţiri se îmbinau într-o mişcare autoritară care i-a atras şi porecla de „Marele Bastard", dată de bună seamă de un admirator al lui Van der Weyden. Simon, care-l întîlnise de mai multe ori pe culoar, s-a văzut obligat să-i asculte confidenţele căci, atunci cînd nu se cufunda într-o nobilă tăcere, Kramer vorbea mult, tare, cu un puternic accent rusesc, de parcă ar fi avut pietre-n gură. De fapt, Marele Bastard nu se ocupa decît de el. Fiu de nobil, după cîte spunea, fost guvernator de provincie, reţinuse din educaţia primită un emoţionant gust pentru emfază şi metafore. Părea că suferă mai ales de inadaptabilitate. Boala nu era pentru el o condiţie minoră la care poţi încerca să-ţi adaptezi viaţa. Era o aneantizare. Simon găsi în risipa de blesteme şi lamentaţii, o dublă explicaţie : un orgoliu nesatisfăcut şi o nefericită şi debordantă senzualitate. Într-adevăr, Kramer vorbea despre femei într-un stil eminamente posesiv, uneori colorat cu misticism dar întotdeauna superb. Astfel, obişnuit ca totul să-i cedeze, acest om irezistibil admitea cu greu ca viaţa să-i pună opreliști ; de fapt, se încăpăţîna cu atît mai mult cu cît Minnie îl ocolea, iar el, în orgoliul său, nu vroia să accepte o înfrîngere.

Kramer nu era numai un mare cuceritor ci şi un cititor pasionat. Abia-l cunoscu pe Simon că se şi porni să-i vorbească de-a valma de Nietzsche şi de doamna Charmèdes cu un entuziasm ameţitor, încît Simon se minună de convieţuirea în mintea interlocutorului său, a celor două personaje, în aparenţă antinomice ; curînd însă avea să rămînă perplex în faţa erudiţiei dublată de o clocotitoare şi debordantă exaltare, nemaiştiind dacă Marele Bastard cultiva filozofia cu pasiune sau cultiva pasiunea cu filozofie.

Rusul ţinea în mînă o hîrtie strînsă sul, de care făcea mare caz pentru că era, după spusele lui, portretul în creion „al unei persoane al cărui nume nu-l poate destăinui"... Simon se gîndi că nu putea fi altul decît cel rostit de atîtea ori. Kramer începu atunci să-i explice la ureche,

gesticulînd, că va încerca să mai vadă o dată persoana ca să poată termina lucrarea şi Simon se întrebă iarăşi dacă încearcă s-o vadă ca să-şi termine desenul sau doreşte să termine desenul ca s-o vadă, cînd, apropiindu-se cel căruia i se spunea *Domnul* Lablache, noul său prieten se întunecă la faţă şi se îndepărtă cu un aer demn.

Domnul Lablache era un om scund, ciolănos, cu ochii neliniştiţi şi melancolici. Pielea galbenă a capului contrasta cu cea a corpului, lividă şi mată, iar trăsăturile lui ca şi culoarea feţii îi inspirau lui Simon un vag sentiment de tristeţe. Avea un trup proporţionat, nici gras, nici slab : un trup obişnuit, destul de bine făcut pentru ca să trăiască, şi într-adevăr, cazul domnului Lablache nu era grav : „o lobită superioară dreaptă, dintre cele mai banale", cum îi plăcea lui să repete. Lui Simon i se părea că măruntul notar rostise cu eleganţă diagnosticul de „lobită superioră" ca să desemneze un caz de tuberculoză care, ca oricare altul, putea să ducă, printr-o serie de faze mai mult sau mai puţin variate, mai mult sau mai puţin lungi, la o epuizare progresivă şi la moarte...

Cum era gata să iasă din sală, se apropie de Simon, cu mîna întinsă, cu zîmbetul lui obişnuit, puţin crispat şi-i zise :

— Ce mai e nou ?

În ciuda tonului protector şi încurajator, Simon consideră că întrebarea nu are nevoie de răspuns. Îi strînse mîna, întrebînd la rîndu-i :

— Ce mai faceţi ?

Descumpănit, bătu în retragere, mărturisind că slăbise două sute de grame.

— Dar n-are importanţă. N-are nici o importanţă.

Simon a înţeles însă, după nervozitatea răspunsului, că notarul era serios afectat de scăderea greutăţii şi că încerca să-şi dea curaj. A mai observat că înainte de a ieşi, a făcut un ocol ca să-l evite pe Kramer, iar acesta s-a dat înapoi cu un aer nu lipsit de demnitate care trăda o oarecare ranchiună.

— Au avut un schimb de cuvinte, îi explică Jérôme care se apropie de Simon. Kramer este extrem de susceptibil şi deşi a fost prieten bun cu Lablache, s-a supărat din motive pe cît de tenebroase pe atît de complicate — aşa cum se întîmplă de obicei, cînd se ceartă cu cineva.

— Se creadă des ?

— Da, cultivă însă și prietenii durabile.

Simon căzu pe gînduri privindu-l pe Kramer care-și aranja părul cu aerul său dominator. Avea pieptul lat și mușchiulos iar Simon a înțeles de ce îi disprețuia atît de mult pe cei suferinzi.

Cînd îi veni rîndul, tînărul se urcă pe cîntar. Aceeași greutate. Fu dezamăgit. Își aminti de cuvintele doctorului : „O cură bună în aer liber, cum scrie la carte..." Cuvintele i se păreau din ce în ce mai enigmatice... Se îmbrăcă și ieși ca să-l aștepte pe Jérôme. Dar nici nu făcu bine un pas că dădu iarăși de Massube care stătea aplecat și-și agita brațele slabe, într-un efort dizgrațios și exagerat ca să-și tragă halatul înflorat. Scena ar fi putut fi comică dar Massube nu te făcea să rîzi. S-a îndreptat imediat de parcă l-ar fi înțepat ceva și de după ochelarii cu rame de nichel, și-a ațintit privirea asupra lui Simon, privirea aceea tulbure și neîncrezătoare cu care fixa pe oricine, de parcă, pretutindeni, n-ar fi văzut decît adversari. Era oricînd gata să scape un cuvînt usturător, dar se mulțumi să-l întrebe pe Simon ce mai e nou, cu un fals interes.

— Stau pe loc... răspunse Simon într-o doară.

Massube rîse sau mai bine zis scrîșni printre dinți.

— Ce e amuzant ? întrebă Simon, mirat.

— Asta s-o crezi tu !... articulă Massube cu vocea-i răgușită, adăugînd pe un ton apăsat : Îți vine greu să recunoști că stai pe loc... Totuși, așa-i ! Crêt d'Armenaz este o stație (silabisi *sta-a-ție)*, este o stație pentru toată lumea !... Un drum spre garaj !... Degeaba e totul pus la punct, de la cartofi pînă la cîntare, tot o mierlești !... Caută să-ți umpli timpul cumva, dragul meu, dacă nu vrei să mori de plictiseală, încheie cu un aer echivoc.

Simon ar fi vrut să-i răspundă cum se cuvine dar simți că Massube ar fi profitat ca să-l atace din nou. Se abținu așadar, lăsîndu-l să se lupte cu cordonul halatului înflorat ce-i acoperea din nou pieptul, umerii. Era din ce în ce mai puțin dispus să rîdă. Simțea față de Massube un fel de silă îmbinată cu o inexplicabilă atracție. Putea să creadă cine ce voia despre el, dar Massube nu era un om oarecare. Pe lîngă faptul că ascundea sub argoul, dealtfel căutat, o anumită cultură, Simon simțea că e înzestrat cu o redutabilă perspicacitate care-i permitea să găsească în orice ocazie cele mai virulente cuvinte. Fiecare

vorbă a să țintea punctul sensibil și putea fi sigur că n-ar fi lăsat pe un altul să-ți dea o veste rea... Isprăvind cu îmbrăcatul, Massube se postă la intrarea coridorului și începu să-i foarfece pe medici în toată legea. Trecu apoi la Minnie și la alte două-trei femei pe care le ocări fără să se sfiască. Simon își dădu seama că Massube era prin vocație criticul și negativistul perpetuu. Constatarea îl întristă. Nu era obișnuit să privească lucrurile din această perspectivă. El mai credea în talent, în onoare, în medicină, în virtutea multor femei. În general, avusese încredere în viață. Nu-i făcea plăcere să afle că s-a înșelat. Se simțea stingenit în tovărășia individului zeflemitor care vorbea tare ca să i se dea atenție. Și Jérôme nu mai apărea odată... Massube se pironise în fața lui Simon, cîntărind cu privirea-i ageră și furișă pe toți bolnavii. În sfîrșit se ivi și Jérôme dar, spre mirarea tînărului, acesta nu se opri ci se strecură și fugi pe scară, lăsîndu-l cu individul cocîrjat, urîcios, îndărătnic și cinic. În cele din urmă Massube sparse tăcerea, întrebînd pe un ton glacial :

— Vă vedeți dus ?

— De ce ? i-o întoarse Simon, din nou în defensivă.

— Doar așa.

După care Massube făcu stinga împrejur iar Simon îl zări coborînd scara cu pașii lui mari, cu nedespărțita lui buiotă, cu trupul învesmîntat în halatul înflorat, cu papucii clămpănind. Cobori apoi și Simon, iar pe fereastra scării ce dădea spre potecă îl zări din nou pe Massube care mergea cu picioarele depărtate, împleticindu-se. Se vedea bine, după cum se strecura, că iar punea vreo blestemăție la cale.

XI

DIN BALCONUL ÎN CARE STĂTEA acum întins toată ziua, Simon privea pajiștea. Erau după-amieze însorite cînd pe cărare înaintau tinere cu flori în păr, cu rochii vaporoase și genunchi fragezi. La marginea poienii, păduricea de fagi lăsa o dîră cafenie. Uneori se iveau două umbrelute ce se deschideau sub razele de soare, unduindu-se ca două păsări albe. Simon nu se întreba

ce gînduri puteau țese sub frumoasele lor aripi. Totul se petrecea prea departe de el. Nu simțea nevoia să se gîndească la „femei". Doar de două sau de trei ori se lăsase purtat de amintiri și regăsise în linia unei pieptănături, în mlădierea unui trup, asemănări cu Hélène ; atunci îi apăru în minte firava și scurta iubire făcută din satisfacții mărunte, din cîteva tresăriri, din neînsemnate suferințe și din mult timp pierdut.

Cerul neprihănit, un zvon venit dinspre torent, umbra ce creștea sau scădea de-a lungul zidului d'Armenaz, luminînd sau întunecînd frumoasele stînci cafenii erau acum singurele evenimente importante pentru el. Uneori, după zile învăluite în negură, o dimineață se ivea senină ca o dimineață a tăcerii, cerul împreunîndu-se cu glia într-o desăvîrșită liniște : era o dimineață ce te purta pe cele mai luminoase căi, spre înălțimile calme, unde viața intră în imponderabil. Atunci emoția ce-l cuprindea era atît de violentă încît părea că vrea să izgonească din inima lui orice ființă. Pajiștea înainta spre el, ca o apă verde, curgătoare, neostoită, înstelată în mii de culori ; se apropia de el izbindu-se frenetic de barele balconului și îl privea pe el, pasager cu solitare exaltări, aflat într-o cameră de sanatoriu. Într-adevăr nu mai vedea altceva decît poiana. O simțea cum palpită de viață. Îi simțea ritmul, voința. Simon se apleca lacom spre ea și înțelegea că-i aparține : poiana îl chema iar el o dorea ; măturase din ființa lui toată zgura și simțea o bucurie enormă, o bucurie curată ca un dor...

Dacă ridica privirea deasupra poienii, zărea în depărtări crestele ce vibrau în văzduhul albastru iar pe povîrnișuri, pădurile ce se înălțau ca niște tufe încremenite. La fruntariile pajiștei, se creiona un drum îngust care se pierdea după un crîng ca să reapară ceva mai departe, gata să se cocoațe pe un dîmb. Apoi se avînta spre stîncile cu frunți ruginii ce străluceau în soare. Pondorge spunea că drumul duce spre platourile stîncoase, abia acoperite de iarbă, numite Hauts-Praz. Căci Pondorge, cu obișnuita și școlărească lui nevoie de a face precizări, a ținut să-l învețe o serie de nume, de localități, de cifre. Dar ce valoare aveau vorbele, cifrele ? Important nu era atît unde ducea drumul cît forma lui, accidentele lui, felul în care pornea, lansîndu-se în aventură cu un aer nobil, sever, ca o angajare, da ! către lucruri care, poate, nu erau făcute să fie

văzute. Oh ! cît de uluitor e pămîntul, și bun, și înțelept !... În amurg, drumul străjuit de firave flori iscate între pietre se colora în violet și Simon simțea o aprigă nevoie de a-l străbate. Din pajiște se ridica îmbătătoare și vagă, mireasma pămîntului și a plantelor jilave. O trenă lungă de margarete lăsau în asfințit o pată albă, o insulă atrăgătoare. ca o cale lactee pe un cer întunecat. Pretutindeni în preajmă simțeai mișcarea înfrigurată a caliciilor închise... Pe cînd zăbovea într-o seară privind în zare, Simon avu o ușoară strîngere de inimă, o neliniște ca atunci cînd simți că trebuie să faci ceva, și nu știi ce, cînd ai impresia că ai uitat ceva și nu știi ce. Teama lui lua o formă nouă. Pe cînd se uita la ultimele crîmpeie vizibile ale pajiștei deasupra cărora pluteau umbrele, avu deodată certitudinea că o cunoaște de ani și ani, din copilărie, că o privise întotdeauna ca și acum. Simțea treptat cum Jérôme, Pondorge se pierd în depărtare. Pînă și fata își pierdea identitatea, chipul. În acel moment, nu mai dăinuia nimic din ceea ce-i fusese hărăzit de oameni. Și simțindu-se singur pe pămînt îl săgetă o cumplită durere... Era durerea pe care spera să o regăsească într-o zi în moarte.

Scrisoarea lui Chartier a avut efectul unei uși trîntite în mijlocul unui concert. Ca un somnambul pe acoperiș, care, trezit de un zgomot, zărește îngrozit prăpastia pe marginea căreia înaintase pînă atunci cu ușurință, Simon a realizat distanța străbătută de el, orbește. Se mai gîndea uneori la Chartier și la ceilalți colegi dar i se părea că aceștia locuiau pe o altă planetă. Scrisoarea lui Chartier, expediată din Grecia unde se afla împreună cu Minusse într-o croazieră, se rătăcise pe drum, astfel încît a primit-o cu o întîrziere de două luni, ceea ce-i dădea un aer mai straniu, mai misterios. Pe lîngă multe aluzii la lumea din care Simon fusese smuls cu atîta brutalitate, ea cuprindea vești precise despre un subiect care nu-l mai preocupase de mult, poate fiindcă se ferea de noi suferințe. Află din scrisoare că Brukers luase primul examenul, Elster al doilea (ceea ce pentru acesta însemna un adevărat eșec) iar Chartier al optsprezecelea. Minusse căzuse „cu succes". „Originea lui foceană, povestea cu destulă cruzime Chartier, n-a fost în stare să smulgă o notă mai acătării la lucrarea de greacă, ba nici la cele două probe de latină ;

obținuse : 0,75, 3,50 și 5,25, ca în magazinele cu preț unic"...

Simon împături agale scrisoarea. Se bucura că vestea sosise într-un moment cînd nu-i mai putea face vreun rău. Cu cîteva săptămîni mai înainte, succesul lui Brukers n-ar fi înfiorat să-i tulbure nopțile. Se gîndea la fermecătorul Chartier, la hazliul Minusse, la pedantul Brukers... Toți colegii îi apăreau acum la distanță de ani și ani ; aproape nu-i venea să creadă că a trăit și el cîndva alături de ei. Cele trei luni petrecute în sanatoriu erau ca un fluviu în care s-a scăldat și din care a ieșit fără amintiri.

Nu avusese loc nici un eveniment deosebit, demn de a fi notat într-o agendă sau într-un jurnal. Scrisorile primite în fiecare săptămînă de la domnul Delambre erau banale ; afla cu indiferență că „Firma Delambre" continua să prospere iar activitatea neobosită a fratelui avea rezultate răsunătoare. Acolo viața era plină dar aici, merita oare ceva să fie considerat un eveniment ? Nu. Nu se petrecuse nimic. Și totuși Simon nu mai era același om.

Tînărul a încercat să-i răspundă lui Chartier printr-o scrisoare amicală, nu prea gravă, la care a primit imediat un răspuns, de data aceasta de la Paris. Și-au scris astfel de cîteva ori. Deși corespondența a continuat, nu mai aveau mare lucru de împărtășit. Chartier nu cunoștea masivul Crêt d'Armenaz iar Simon își stăpînea cu greu un zîmbet cînd citea fraze ca acestea : „Nu înțeleg prea bine ce numești seducția meleagurilor pleșuve. Mă întreb dacă înaintezi în sensul firii tale. Pretinzi că ajungi treptat, la o privațiune «încîntătoare». Încîntările privațiunii nu ți se potrivesc, dragul meu Delambre ! Dealtfel, încep să cred că eu fac parte dintre obiectele excluse din noul tău ideal. Crezi că vei putea avea multe satisfacții reale de pe urma acestui nou mod de a simți și oare privațiunea de care vorbești nu e simplă sterilitate... ?"

Simon știa că nu va răspunde la anxioasele lui întrebări. Vraja acelor meleaguri nu putea fi proiectată la distanță. „Mă mir, i-a scris Simon, că te numeri printre cei care, sub pretext că stau locului, interzic altora să meargă mai departe..." Și nu greșea : prietenii nu admit niciodată că ne-am putea schimba, că am putea deveni „altfel"... Dar se răzgîndi și, cu o ușoară notă de dispreț, poate de tristețe, schițată în colțul gurii, vîrî scrisoarea într-un sertar.

Chiar în aceeași zi, primi vești de la domnul Delambre. Tatăl se arăta neliniștit. Vroia să afle cînd avea să se întoarcă acasă. Lunile atît de scurte pentru Simon petrecute în sanatoriu, i se păreau tatălui o adevărată veșnicie. Păcat ! Lăsase oare să-i scape vreo frază imprudentă ? Căci domnul Delambre considera că e bine să-l trezească puțin la realitate încheind : „Nu uita că scopul principal pe care-l urmărești la munte, e să pleci cît mai curînd de-acolo...“

Au urmat și alte scrisori. Cînd nu era compătimit, i se aducea aminte, într-un mod dur, de faimoasele „realități“, de oraș, de viața gregară, de ambițiile lui, de plictiselile lui. Nu vroiau cu nici un preț să-l lase să „uite“ : parcă i-ar fi contestat dreptul de a fi „în altă parte“, de a se ridica, de a se schimba, de a avea viața lui. Ca și rîndurile lui Chartier, acestea veneau parcă de peste ocean sau din negură de vremi și odată ajunse în mîinile lui Simon se prefăceau în colb.

Nu peste multă vreme, aranjîndu-și hîrtiile, Simon dădu din întîmplare în sertarul noptierei, peste răspunsul lui la scrisoarea lui Chartier, rămas neterminat și încercă să-l încheie. După-amiaza se scurgea senină iar soarele cobora la marginea pajiștei, dincolo de vîrfurile întrepătrunse ale fagilor. Primele fraze, pline de ștersături, semănau cu o ciornă. Căutase destul de stîngaci să-i descrie viața de pe Crêt d'Armenaz -- „o viață pe cît de artificială, pe atît de profundă“. Dar nu reușea să găsească ceva mai potrivit decît acești termeni abstracți. Poate ar fi trebuit să-i pomenească de disciplina și de straniu fascinație pe care ea începea să o aibă asupra lui ? Sau... Privi printre barele balconului și zări pajiștea încinsă ca un trup întins în lumina unei după-amieze în agonie. Pajiștea respira liniștit, ca o făptură îndestulată iar soarele se prăvălea asupră-i pîrjolind florile, viețuitoarele, întreg pămîntul, încît nu existau parcă pe lume decît aceste două ființe pornite una în întîmpinarea celeilalte, nu mai exista decît această grandioasă contopire a pajiștei cu soarele din care se revărsau miresme de iubire, o supraomenească invitație la fericire... Simon reciti cele scrise : „Dacă n-ai trăit în aceste locuri, dacă n-ai respirat din însăși suflarea pămîntului, dacă n-ai avut măcar o dată sentimentul că viața merge treptat spre o sublimare, spre o simplitate care... E

ca și cînd ai deschide o lucarnă, într-o încăpere liniștită și întunecoasă și ai auzi deodată suflarea cerului..."

Încheiase cu această frază. Nu mai găsea nimic altceva de spus. Avea plăcuta, tulburătoarea impresie că părăsise domeniul ideilor clare pe care fusese mereu învățat să le respecte, ele fiind adevăratul apanaj al francezilor. Încetase poate să mai fie francez ?... „Va rîde de mine", se gîndi el. A luat atunci scrisoarea și a rupt-o în bucăți. Chiar așa, la ce bun să-l convingă ? Îi era totuna dacă Chartier îi dădea sau nu dreptate.

Parcă de Chartier era vorba ! Și cum privea pajiștea, zări la marginea pădurii un semn omenesc. Pe cărarea îngustă ce se pierdea sub bolțile misterioase ale fagilor se ivise o siluetă firavă. Înainta încet, și Simon distingea de departe, ușoara legănare a unei rochii ce tălăzuia printre ierburile înalte. Acestea unduiau mătăsoase, neliniștite ; pe cînd pășea, ierburile se încolăceau pe picioare, atingîndu-i mîinile... Fata ajunsese pînă aproape de zidurile sanatoriului, acolo de unde începe drumul spre Nant-Clair. Soarele ce stătea suspendat deasupra pădurii o scălda în razele lui ca pe un corp transparent, reducînd-o la un contur luminos care singur dezvăluia o prezență : parcă ar fi fost un spirit ce emana din lucruri. Ea se opri o clipă să mai privească, se întoarse, apoi își văzu de drum. Nu departe de „Casă" trecu pe sub un mesteacăn, și Simon o observă o clipă cum redevine materială. Fața i se distingea cu greu...

Nu se putea înșela, o vedea pentru a doua oară... Simțea din nou aceeași emoție care l-a cuprins în odaia însorită unde zărise floarea cu tulpini sinuoase și fata. Simon se ridică, ieși, aruncă o privire pe fereastra coridorului, pe drumul spre Nant-Clair ce continua în spatele „Casei" ; nu era nimeni. Se întoarse în cameră, își reluă locul pe balcon și atunci îl văzu, în picioare, sprijinit de perete, pe Lahoue, vecinul său... O clipă crezu că i se pare. Lahoue, cel care n-avea voie să se dea jos din pat, stătea pironit acolo, în soare ? De cîtă vreme ? Își pierduse cumva mințile ? Avea fața palidă ; trupul i se proiecta timid pe cer. Simon se apropie de zid și îi adresă cu blîndețe o vorbă în intenția de a-l face să intre în casă. Dar Lahoue îi făcu un semn cu mîna ca să vină mai aproape de el. Părea că vrea să-i vorbească ; buza-i tremura ; își duse mîna la gît... Simon își aminti de

prima lor discuție : îi era teamă să-l asculte. Din nou încercă să-l facă să tacă. Dar Lahoue dădu din cap, trist, zîmbind amar. A vrut să spună ceva dar a înțeles, pesemne, că nu-i în stare, căci s-a oprit imediat ; sau poate i s-a părut că e inutil ? ! Simon n-a deslușit decît un singur cuvînt din cele rostite cu greu de Lahoue. Crezînd că Simon l-a înțeles, l-a mai privit o dată, apoi a dispărut fără zgomot.

Simon s-a gîndit toată seara la această scenă ciudată. Adormind, ea a luat formele visului... Dar nu numai Lahoue șoptea cu glasul său stins numele Arianei, ci toți care trăiau în preajmă, în odăi asemănătoare. Din fiecare cameră, din fiecare celulă aliniată de-a lungul fațadei se auzea același nume : Ariane... A dorit să intre și să-l vadă pe Lahoue pentru care simțea o neașteptată și obscură simpatie. Dar biletul de pe ușă interzicea vizitele, iar Simon știa că sora Saint-Hilaire n-ar fi întîrziat să apară. Cuvîntul șoptit de Lahoue îl tulburase ; modifica ceva în viața lui. Simțea că nu mai e singur cu Ariane : acum, cînd fata avea un nume, Simon își dădea seama că vremea intimității lui cu ea trecuse. De fiecare dată cînd Ariane va merge în poiană, el va ști că Lahoue e pe terasă, cu trupul lung și slab sprijinit de perete. Și nu numai Lahoue, ci și ceilalți. Adormind, i se părea că-i vede pe toți în picioare, la ferestrele lor, lîngă pereții de lemn, privind-o cum pășește în poiană cu mersul ei liniștit, cu părul în soare — și Simon visa că pămîntul nu mai era decît o imensă pajiște pe care înainta o fată...

Acum, sub ochii lui apărea un fel de figură mitică — și aceasta o înlătura pe prima : o figură plăsmuită nu numai din dorul lui, ci din toate visele răzlețe din jur. Ea era prezentă în cuvintele lui Jérôme, în cuvintele lui Massube, întotdeauna răuvoitor și sarcastic ; ea era făurită din mărunte semne adunate în inima caleidoscopului în care, în fiecare zi se schimba ceva, dar în care simțeai că aceleași trăsături sînt mereu gata să apară. Simon nu mai știa dacă figura mitică mai sălășluia în sufletul lui, îi observa însă radiațiile ce emanau din ea. Ele strîngeau clipele și le lăsau apoi să curgă pe nesimțite. Ele umpleau acel vid care, cine știe, altminteri n-ar fi existat, poate, dar care astfel devenise real. Simon nu se gîndea la fată : nu făcea decît să primească acea ofrandă zilnică ce curgea dintr-un izvor nevăzut, nesecat. Uneori o simplă aluzie

timidă umplea eterul cu o prețioasă undă suplimentară. Era imposibil să n-o bage de seamă. Ea se desprindea nu numai din cuvinte rostite : uneori se detașa din gesturile celorlalți. Acestea erau un fel de negativ ce să cerea developat : adînciturile, golurile, sugerau ceva. Jérôme întîrzia mereu acum și nici nu se așeza bine că o și lua din loc, amintindu-și că are „ceva de făcut", că trebuie să cumpere timbre, că-l așteaptă un prieten... Asemenea copilărești subterfugii îl nedumereau pe Simon care deslușise în ochii lui Jérôme licărirea omului stăpînit de o dorință...

Jérôme urca adesea pînă la el, lua loc într-un fotoliu, trăgea din pipă fără să scoată un cuvînt. Dacă Simon îl întreba ce mai e nou, îi răspundea cu o prefăcută nepăsare, încercînd să-și stăpînească nervozitatea, deplasînd discuția în jurul unei partide de șah, unei cărți. Simon îi trăgea vorbele cu cleștele. Aștepta de la el o confidență care nu se înfiripa. Jérôme se întorcea cu încăpățînare la subiecte generale în care n-avea cum să se strecoare figura delicată și gravă, scăldată deopotrivă de părul bălai, de soare și de umbră. Adesea tăcea. După privire, după nerăbdarea trădată printr-un gest, înțelegea că Jérôme fugise din odaia lui ca să viseze departe. Dar la ce visa ?... Uneori bănuia că e stăpînit de o teamă asemănătoare cu a lui, de o neliniște tulbure pe care îi-o dă sentimentul unei neîmpliniri...

XII

SE ÎNNOPTA TOT MAI DEVREME

În fiecare zi, Simon pîndea cu emoție clipa stranie cînd soarele, încheindu-și uriașa curbă pe cer, atingea, în sfîrșit, pămîntul, ca să dispară aproape imediat îndărătul ecranului stîncos care stăvilea valea. Încetul cu încetul, zilele se micșorau, trăgînd pe pămînt lungile lor franjuri aurii. Simon observa neliniștit cum nopțile creșteau. Înțelegea că vara se scursese undeva, departe de el, că era un fapt iremediabil, că acea vară n-avea să se mai întoarcă.

În sanatoriu s-au produs cîteva schimbări. Mulți bolnavi au plecat. Fără îndoială, cei care urmaseră cu stric-

țe sfatul magic al doctorului : „un regim bun, cum scrie la carte", s-au suit în frumosul autocar albastru care-i adusese aici ; la fiecare cotitură a drumului ce despica pădurea, intonațiile mașinii îi aminteau lui Simon, aflat acum în odaie, de injoncțiunea lor neîncetată de a te elibera de orice simțămînt omenesc și de a-ți căuta calea mereu mai sus. Urmărea, tulburat, acel crescendo ce urca din luminiș în luminiș, căci notele erau de fiecare dată mai sonore și vibrau îndelung în văzduh. Păreau că vor să îndepărteze brazii, stîncile ce le stăteau în drum, să suie pieptiș pentru a striga, în mai multe rinduri, în spațiile pustii, pe stîncile pleșuve de pe Crêt d'Armenaz. Mai departe, pe cînd mașina cobora, aceleași accente escortau dulcea pradă ce se întorcea la viața anterioară. În ciuda izbucnirilor de veselie care însoțeau fiecare despărțire, Simon se gîndea că Minotaurul își cerea tributul, că soarta victimei smulsă din mijlocul exclamațiilor entuziaste și purtată spre întortocheatul labirint al orașelor nu era tocmai de invidiat.

Pe atunci, cum starea sănătății lui se ameliorase, i s-a permis să coboare ca să servească masa în sufragerie.

Sufrageria aducea cu un naos urias, luminat de un șir de ferestre boltite, prin care se zăreau munții. În ciuda arhitecturii impunătoare a sălii, Simon a fost dezamăgit : nimerise parcă într-un iarmaroc. În primele zile a căutat în zadar să stea de vorbă : larma, glasurile care mai de care mai zgomotoase, îl asurzeau. Nu recunoștea pe nimeni în juru-i.

Sala de mese era un loc unde îți făceai repede relații. Văzînd cum se înnoadă prieteniile, Simon a început să prindă gust și să se strecoare în grupurile vesele dar fără strălucire. Devenea îngăduitor cu ceea ce înainte îl stînjenise. Înțelegea că sufrageria juca pe Crêt d'Armenaz un rol a cărui importanță îi scăpase pînă atunci : ea îi făcea pe oameni să se simtă din nou copii. Dacă în timpul zilei atmosfera era prea încărcată, aici se producea întotdeauna explozia. Era de ajuns un pretext neinsemnat, fapt de care Simon s-a putut convinge la prima lui întîrziere. De cum a trecut pragul, a fost întîmpinat din toate părțile cu strigăte și urale. Sperial de neașteptata lui popularitate, s-a grăbit să-și ocupe locul dar, vai ! scaunul dispăruse, purtat ca o biată epavă, pe valurile unui ocean înfuriat. Văzîndu-l că nu reușește să se așeze,

colegii au început să facă mare haz care a degenerat curînd într-un delir. Era ca un strigăt prelung, un imn spontan, o incantaţie lirică prin care se răzbunau pentru orele de liniște, pentru boală și moarte. În picioare, în faţa furtunii, Simon privea încremenit unduirea valului de capete, acei oameni aşezaţi care gesticulau şi învîrteau deasupra lor carafe cu apă sau aruncau spre tavan, ca un foc de artificii, talerele de răchită. Nu s-a dumirit bine ce se întîmplă cînd a auzit mai multe glasuri care-i cereau să ţină un discurs ; dar pe loc, a încetat să mai fie punctul de atracţie : mulţimea adoptase un alt erou. Sub lumina puternică își făcuse apariţia în celălalt capăt al sălii Saint-Geliès, înalt, semeţ, strălucitor ca un astru în puloverul lui galben. În liniștea care se așternuse, o voce energică rosti :

— Dăm cuvîntul lui Saint-Geliès !

Ordinul era atît de categoric încît incriminatul nu putea rămîne indiferent. Senin, Saint-Geliès le făcu semn că va vorbi.

— Dragi colegi !

Oratorul avea ațintite asupra lui zeci de priviri. Pînă și cei ranchiunoși se întorseseră spre el ca să-l asculte.

— Dragi colegi, în general oratorii iau cuvîntul la desert. Elocinţa are nevoie de hrană ! *(Rîsete)*... Constat însă cu plăcere că suma potenţialului vital acumulat între aceste ziduri creşte neîncetat. *(Bine, bine, bravo !)* Prodigioasa demonstraţie de energie de care m-am izbit sosind aici este cea a mulţimilor sublime care, începînd din circurile romane pînă la chermezele flamande, n-au încetat să răsune în memoria oamenilor. *(Bravo, bravo !... Zgomote de cuţite izbind paharele)*. Privindu-vă, permiteţi-mi să vă spun, domnilor, că alcătuiţi pe planetă un grup interesant. Sînteţi mai mult decît un grup ! Sînteţi Mulţimea ! Și ca orice mulţime, dacă aveţi pîine, vreţi și jocuri, vreţi discursuri... *(Da ! da !...)* Dar, așa cum vă spuneam, îi obligaţi pe oratori să vorbească flămînzi. Or, să-mi fie îngăduit să vă amintesc o frază care exprimă toată înţelepciunea antică : *Primum vivere, deinde philosophari*. Ceea ce înseamnă : Mai întîi să mănînci și abia apoi să filozofezi !... *(Bravoo !... Continuă !... Continuă !...)* Aud : Continuă !... Știu că e plăcut și odihnitor să auzi vorbindu-se latinește. Dar știţi și voi la fel de bine ca și mine

că din umbră veghează asupra noastră doi ochi. Ştiţi că în orice clipă, cînd sîntem singuri, în odăile noastre sau adunaţi liniştiţi ca acum, pentru a ne potoli o legitimă foame, o jumătate de secol de servitute ne contemplă ! Am numit-o pe cea care, în timp ce se îndeletniceşte cu mii de treburi zilnice, cutreierînd coridoarele ca să strîngă eprubetele şi să împartă medicamentele îşi îndreaptă asupra noastră neobosiţii ei ochi cu numeroase faţete !

Nici nu încheie bine fraza, în urletele vesele dezlănţuite de discursul lui că în celălalt capăt al sufrageriei se deschise uşa şi o binecunoscută siluetă pricăjită apăru în prag. Ca prin miracol, se făcu linişte. Fiecare stătea cuminte la locul lui. Sala avea un aspect ireproşabil.

Apariţia discretă dar eficace a surorii Saint-Hilaire a pus capăt larmei... În ziua aceea Simon se afla la masă lîngă Jérôme ; de partea cealaltă erau comandantul Lombardeau şi prietenul acestuia, nedespărţitul Lablache, care înfuleca tăieţeii plîngîndu-se de gălăgie. La un capăt al mesei stătea Massube, aciuit printre ei în virtutea obiceiului său de a se instala întotdeauna acolo unde nu era dorit : mînca tăcut, cu nasul în farfurie.

Notarul nu contenea să se plîngă :

— Vorbe goale !... oftă el, ştergîndu-şi fruntea de sudoare. N-au avut nici o noimă !...

— Mi s-au părut interesante, îndrăzni Simon să-l contrazică. În privinţa coeziunii.

— Ai dreptate, interveni Jérôme. Parcă ar fi cu toţii o singură conştiinţă.

— Asta numiţi voi conştiinţă ? sări domnul Lablache care nu recunoştea în accepţiunea folosită de Jérôme, termenul învăţat de el la filozofie. Şi fac o gălăgie de parcă s-ar trezi la piaţă.

— Chiar aşa, interveni comandantul Lombardeau, curăţindu-şi furculiţa cu miez de pîine, nu pot să trăiască fără să facă zarvă ?

— Sînt convins, îl întrerupse Jérôme, că intenţiile lor sînt mai delicate decît par şi se traduc astfel, pentru că nu au găsit încă un mijloc mai bun ca să se exprime. Simt nevoia să le scoată la lumină ; ar fi de ajuns dacă ar găsi... nu ştiu cum să spun, un fir conducător, dacă s-ar recunoaşte într-o conştiinţă mai clară, mai formată.

— Sîntem o colectivitate ca oricare, interveni Massube mestecînd. Întocmai cum a spus Saint-Geliès. Colectivită-

ţile au o singură trăsătură : superficialitatea. Orice aţi face, tot nu reuşiţi să smulgeţi idei mai scînteietoare decît cele auzite pe la bîlciuri.

Văzîndu-se ascultat, ridică privirea şi fixîndu-l neîndurător pe domnul Lablache, continuă :

— Dealtfel, la ce bun ? Dacă îi amuză să facă scandal, n-au decît. Dacă aş putea, aş face şi eu !... La urma urmelor, nu trebuie să condamnăm prostia. Ea ţine de pîntec. În fond, ce-i mai artificial ca inteligenţa !

În ziua aceea Simon s-a simţit tare descumpănit. Asistase la manifestări străine firii lui. Totuşi, a fost nevoit să le suporte în multe rînduri. Nu întîlnise pînă atunci un mediu mai exploziv ca cel din sufrageria cu oameni suferinzi. De îndată ce zgomotul înceta, de la un capăt al mesei se înălţa un glas rar şi cavernos care se pornea pe un comentariu plin de dispreţ la adresa celor ce se petreceau în jur. Era Massube care arunca la întîmplare o serie de negaţii dogmatice şi senzaţionale : Inteligenţa e o prostie ce se ignoră ; religia — o oribilă înşelăciune... În general ipocrizia îl revolta. Afirma chiar că societatea nu se mai poate salva decît prin dezmăţ şi prin cultivarea animalităţii : aici cel puţin vedea o şansă de a combate anemia francezului obişnuit. Morala oficială i se părea josnică prin caracterul ei utilitar ; preconiza ca statul să se ocupe de mamele necăsătorite. Scotea în evidenţă absurda contradicţie între dorinţa de creştere a populaţiei şi mentalitatea curentă de a desconsidera femeile curajoase care fac adesea mai multe parale, după cum spunea el, decît atîtea femei aşa-zis cinstite. Îi detesta, în schimb, pe americani, promotorii fecundităţii artificiale. Ştia un aforism pe care-l repeta cu plăcere fără să-l citeze însă pe autor : „Iubirea este arta de a te îndobitoci în doi..." Indignarea pe care o trezeau aceste cuvinte cuplului Lombardeau—Lablache îl distra teribil şi nu uita niciodată să adauge că aforismul aparţine unui academician. Vroia de altminteri să fie grosolan şi cultiva o anume ingeniozitate în a prezenta în termeni libidinoşi cele mai normale aspecte ale vieţii.

Adesea Massube nu reuşea să-şi termine ideile, exprimate întotdeauna rar şi întortocheat, căci glasul i se pierdea în marea voce comună, spre bucuria lui Lablache care prefera totuşi gălăgia. Simon, luînd în serios paradoxul lui Jérôme, se întreba dacă asemenea manifestări nu trebuiau privite şi altfel decît cu dispreţ, dacă nu exista în ele un

sîmbure de conștiință — sîmburele unui spirit incapabil încă să se afirme mai subtil, dar care simte nevoia să se exprime...

Tîrziu, după ce stingea lampa, cînd noaptea se revărsa albastră și transparentă, Simon avea impresia că toate acele chipuri s-au adunat să-i spună ceva. Îi rosteau în vis un cuvînt, pe care nu-l putea înțelege și acea neputință îl tortura. Era un cuvînt cunoscut, simplu, clar, abia schițat pe buzele lor. Un cuvînt care nu putea fi auzit...

O vreme, tînărul s-a simțit bine în noua lui viață, în agitația generală. Seara zăbovea cît mai mult în sufragerie, sau pe coridoare : stătea de vorbă cînd cu unul, cînd cu altul, asculta o poveste vînătorească sau o istorioară marinărească, și astfel scăpa de obsesiile lui. Nu se întorcea în odaie decît după ce suna, după ce mai strîngea o dată mîinile unor necunoscuți, încercînd să le păstreze cît mai multă vreme căldura. Se întorcea cu ochii aprinși, cu tîmplele înfierbîntate, cu mintea obosită, dar pustie. Într-o seară, s-a gîndit să-l vadă pe Lahoue : s-a urcat așadar mai devreme ca de obicei. Pe scară și-a amintit de ziua în care Lahoue stătuse în picioare pe terasă, cu ochii spre poiana însorită, încercînd disperat cu vocea lui stinsă, să-i spună ceva... Trecuse un secol de-atunci — în realitate, o săptămînă sau două ; două săptămîni, scurse fără să-și dea seama... Simon ajunse repede în capul scării. Observă imediat că pe ușă nu se mai afla anunțul : „Vizitele sînt interzise". Respiră ușurat. Ciocăni ușor. Dinăuntru i-a răspuns o voce energică. Miracol. Lahoue, sărmanul Lahoue care abia putea înșira două-trei vorbe, să-și fi redobîndit glasul !... Deschise ușa și se trezi în fața unui om mirat, pe care nu-l cunoștea. Se scuză, încurcat, și plecă... Nici nu ieși bine pe ușă și se ciocni de trupul cocîrjat al lui Massube care dădea întotdeauna tîrcoale pe culoar, în halatul lui uzat, cu nedezlipita lui buiotă, mereu gata să cleveteaască și să se bage în vorbă.

— Nu pot să-mi explic cum de am încurcat ușa. Vroiam să-l văd pe Lahoue...

— Lahoue ?... Bietul de tine, dar l-au scos de aîta timp !

— Cum așa ?

— Păi cum altfel !... A pierlit-o ! Hoiturile nu se păstrează aici !

Simon și-a ascuns cu greu emoția. A simțit privirea tulbure a lui Massube ațintită asupra lui și s-a retras, pradă unei neliniști pe care o încerca întotdeauna în prezența acelui individ sarcastic. Dar seara, cînd sora Saint-Hilaire trecu să-l vadă, nu s-a putut opri să nu-i vorbească.

— Soră, nu mi-ați spus că Lahoue...

Dar nu încheie fraza. După aerul nemulțumit al surorii, a ghicit că moartea nu e admisă pe Crêt d'Armenaz, că făcuse o gafă pomenind de Lahoue. Își aminti de o frază incisivă pe care o rostise cîndva Massube. „Morții nu sînt de efect în statistici..."

Era trist la gîndul că vecinul lui murise fără ca el să știe. Totul se petrecuse pesemne în liniște !... A înțeles însă că nimeni nu-i va vorbi despre moartea lui Lahoue ; se coalizaseră cu toții împotriva ei.

Bietul Lahoue : parcă-i purtau pică... Parcă mai murea o dată prin acest refuz, prin această indiferență, ca un martor suspect pe care-l scufunzi cu un bolovan la gît.

Dispariția lui Lahoue l-a afectat mai mult decît ar fi bănuit. Simon se gîndise, nu demult, că cei din sanatoriu plăsmuiseră din doruri și patimi o imagine a Arianei. Se punea însă o întrebare. Ce avea să devină acea imagine fără Lahoue ? Nu avea să sufere de pe urma morții lui ?... Și Lahoue, mai ales Lahoue, ce făcuse cu o imagine care nu-i aparținea pe de-a-ntregul și care-l lega atît de strîns de ceilalți ? Ciudat ! Abia după moarte, Lahoue începea să trăiască pentru Simon... Și pe cînd primea în gîndurile lui pe cel pe care-l cunoscuse atît de puțin și pe care vroia să-l despăgubească pentru nedreapta uitare, își spunea că-și va asuma, astfel, o parte din iubirea lui, ca și cum i-ar fi putut da astfel o șansă în plus de supraviețuire.

II PE PĂMINT, PACE

Via mea-i la mine acasă
„CINTAREA CINTĂRILOR"

I

CÎND SĂNĂTATEA BOLNAVILOR SE ameliora, erau repartizaţi în pavilioanele situate pe pantele etajate din spatele „Casei", unde se bucurau de un program mai liber. Astfel, spre sfîrşitul verii, mulţumit în urma unei consultaţii, — dacă îl putea mulţumi ceva pe doctorul Marchat — acesta îl invită pe Simon să părăsească odăiţa zugrăvită în verde şi alb, în care trăise clipe tulburătoare şi să se instaleze pe colina ce domina poiana, în pavilionul denumit „Mont-Cabut".

Simon s-a despărţit cu nostalgie de Pondorge. Peste cine avea să dea ? Prieteniile se legau greu iar adesea bolnavii nu ajungeau nici măcar să se cunoască. Chiar în prima zi însă Simon a fost întîmpinat în prag de Kramer. Acesta l-a salutat ca pe un vechi prieten, cu o excesivă afecţiune care deşi nu l-a liniştit decît pe jumătate, l-a convins că nu era totul pierdut.

Pavilionul se înălţa în partea de est, pe o pantă înverzită, la poalele căreia trecea drumul ce tăia codrul de brazi şi se îndrepta spre „Casă", ajungînd pînă la Nant-Clair. Clădirea era frumoasă, dar de dimensiuni modeste. Cu acoperişul ei ascuţit din ţiglă maronie, cu zidurile văruite pînă la balcon, avea aspectul unei case obişnuite şi dădea bolnavilor un sentiment de vacanţă. Chiar în spatele ei, o pădurice de brazi urca spre nord

către zidul stîncos care închidea cercul în inima căruia se afla complexul de pe Crêt d'Armenaz.

Masa se servea tot în „Casă" și Simon făcea bucuros drumul de mai multe ori pe zi. Din Mont-Cabut ieșeai pe o poartă ce dădea spre zidul stîncos ; apoi, ca să cobori spre „Casă", puteai să alegi fie o cărare prin pădure pînă la platforma pe care se profila capela, fie o potecă ce trecea prin poiană și ajungea direct pe drum. Lui Simon îi plăcea să cutreiere mai ales pe cărarea acoperită cu cetină ruginie și alunecoasă ce trecea prin pădure. Învăță repede să recunoască arborii, să-i iubească pe fiecare în parte, ca pe niște ființe. Unul se înălța drept, altul se bifurca ; un trunchi roșcat își picura din scoarță lacrimile, un altul se avînta de un veac spre cer, cu același nestăvilit elan. Îl însoțeau cu toții în odaie, pătrundeau în gîndurile lui. Chiar dacă Simon nu trecea în timpul zilei să-i vadă, știa că la o oră anume, seara, cînd ieșea pentru cină, avea să regăsească în lumina caracteristică acelui ceas, în bătaia ultimelor raze, brazii înalți, drapați în umbre grele, cu trunchiurile pîrjolite spre cer... Știa că în acel moment, piscurile, stîncile, întreg văzduhul va străluci, atrăgîndu-i privirile spre rugul auriu ce va continua să ardă pe înălțimi chiar și după ce pămîntul va adormi, ca și cum acolo sus s-ar fi aflat un leagăn pentru frumusețe, ca și cum acea sărbătoare supremă ar fi fost poruncită de un zeu care a înțeles nevoia de încîntare a sufletului omenesc. Atunci Simon nu mai trăia decît pentru peticul de pămînt, pentru pădurea ce avea să se stingă în picioare, cu înfățișarea ei supranaturală.

Dozat cu grijă, împărțit în compartimente clare, timpul aluneca pe nesimțite. Ziua se scurgea fragmentată în felii din felurite compoziții, ca prăjiturile în care aluatul și crema alternează. Căci în cursul unei zile, nici o oră nu semăna cu alta. Fiecare avea un farmec aparte pe care-l regăseai doar a doua zi ; fiecare te pregătea pentru o bucurie diferită de celelalte. Mai greu ca toate, treceau cele două ore insipide, solemne, cuplate funest la începutul după-amiezii ; erau ore de totală inactivitate, înăbușite de făceri, cînd visurile urcau spre cerul încremenit ca boarea bătută de vînt într-o atmosferă încărcată. În acele ceasuri, timpul se dilata, masă uniformă și insensibilă. Pretutindeni, aceeași nemișcare. Pămîntul însuși își avea ceasul de destindere, de prăbușire, de

agonic. ca un om după chef, cînd se lăsa cu totul în voia soarelui arzînd: prins în mrejele lui. În inima poienii, florile, vietăţile îşi făceau alene, siesta.

De cînd locuia în „Mont-Cabut", Simon simţea în începuturile după-amiezii ceva nou ce le schimba semnificaţia. În cursul celor două ore atît de goale de evenimente. aproape lipsite de verosimilitate, ce se scurgeau lent, venea o clipă excepţională cînd la capătul drumului însorit. între boabele purpurii de scorus, se iveau din pădure. cu picioarele bătute de soare, drepte, delicate, indiferente — „femeile"... Chiar ele ! Se întorceau de la plimbarea zilnică pe care o făceau la o oră după plimbarea bărbaţilor : apăreau la intervale lungi, înaintînd cu graţie şi fantezie, ca să dispară aproape imediat după perdeaua de brazi. împresurate de soarele care le învesmînta în zale incandescente. Uneori se opreau, se aplecau după o piatră. după o floare. zăreau o şopîrlă de care făceau haz iar strigătele lor răsunau în văzduh. răsfrînte de arbori. Apoi se topeau în zare. la capătul opus al drumului.

Aşa apărea în fiecare zi. precedată sau urmată de colegele ei, dulcea formă graţioasă şi inaccesibilă a Arianei. Plutea parcă deasupra drumului. pe o cărare nevăzută. cu obrajii mîngîiaţi de boabele de scorus, încîntătoare. izolată în frumuseţea ei. departe de pămînt şi de celelalte fiinţe, împodobită doar în propria-i candoare. Uneori. printre vocile colegelor ei. Simon avea impresia că-i desluşeşte glasul. rîsul. Dar Ariane nici nu apuca bine să se desprindă de perdeaua de brazi, că se şi îndepărta cu mersul ei liniştit, hotărît, privind în sus, cîntărind lumea cu acea calmă siguranţă a purităţii ce vroia să dezmintă impresia de fragilitate pe care o lăsau formele ei plăpînde. Vai ! intra în rolul ei să nu observe că la cotitura drumului o aştepta o privire iar în clipa în care ea dispărea pentru ultima dată într-un fald al poienii, învesmîntat în mantia de ierburi şi de flori, pentru un bărbat anume, lumina însăşi intra în eclipsă... Singurul lucru ce scăpa, fără îndoială, unei iegi riguroase era momentul pe care şi-l alegea Ariane ca să apară. Întotdeauna exista un răstimp între ceasul în care Simon începea să aştepte şi cel al apariţiei ei. Cine ştie, poate dacă ea s-ar fi ivit la o oră precisă, fără să lase o marjă incertitudinii, acelei nelinişti ce-l cuprindea pe Simon din primele minute ale după-amiezii, Ariane ar fi intrat în ansamblul fenome-

nelor cosmice, asemeni urcușului soarelui pe cerul estival. Dar apariția ei rămînea un eveniment imprevizibil. Așteptarea, oricît de scurtă ar fi fost, îl făcea să sufere. Chinul creștea cu timpul, devenind disproporționat față de bucuria de a o vedea. Nu mai era însă liber ; trebuia să stea la pîndă în ceasul vid și fierbinte în care alții se odihneau și să aștepte. Erau însă zile cînd gusta deopotrivă din bucuria și suferința așteptării. Își spunea atunci că e și acesta un mod de a o cunoaște pe Ariane...

Clopotul capelii, cu dangătul repetat în văzduhul dimineții îi trezea, uneori, duminica, o anume nostalgie. Simon cobora, se oprea o clipă pe platforma din fața capelei ca să asculte armoniul ce acompania vocile, emoționante în strădania lor de a se împleti, și atunci se gîndea că nu-i slujbă mai frumoasă ca cea auzită la porțile sălașurilor sfinte. Apoi intra. Bolta nu era înaltă : fereastra îngustă, ca de cetățuie, abia lăsa să se strecoare o dîră de lumină ; era aproape întuneric. Dar întunericul se risipea de îndată ce la cîțiva pași de el, în umbra aghiasmatarului de piatră, ochii lui obișnuiți cu tenebrele, începeau să deslușească, sub pîlpîitul unei candele, o dulce formă îngenunchiată...

Ariane stătea acolo, nemișcată, cu fața în palme, cu trupul ascuns în umbră, încît numai valurile de păr sub raza de lumină păreau că au viață. Știa oare Ariane că părul ei răsucit în zulufi, risipit spre toate zările întunericului, dezminte cuminția, umilința atitudinii ei ?... Nu părea să bănuiască. Stătea în pace. Simon privea de la distanță pîlpîirea lumînărilor și fumul de tămîie ce se înălța spre altar, apoi închidea ochii și simțea cum se pogoară și asupra lui pacea, mai de preț decît dorința.

Această pace a fost multă vreme singurul lucru pe care-l știa despre Ariane. Nu îndrăznise niciodată să o aștepte, să-i vorbească. Cum ar fi fost, văzută de aproape, pe drum, obligată să răspundă unei întrebări, să se arate și altfel decît prin gesturi și tăceri ? Cum ar fi fost, smulsă din umbra încremenită a capelei, smulsă colocviului mut cu floarea, oprită din mersul regulat și indiferent pe drumul fierbinte. Lui Simon îi plăcea să se situeze însă în afara întîlnirilor posibile, a drumurilor ce se încrucișează. Se simțea ușurat la gîndul că nu avea să-i strîngă niciodată mîna și să o întrebe „Ce mai faci ?“... Era bucu-

ros că existența lor, însuși codul după care se conduceau, nu i-ar fi îngăduit vreodată să-i pună o asemenea întrebare.

De cînd nu mai era ţintuit în „Casă", de cînd se eliberase din strînsoarea ei aproape fără să-şi dea seama, se îmbăta de fericirea la care nu avusese nici măcar timp să spere.

Singur, la amiază, în mijlocul poienii, nu mai avea nevoie de nimic. Pămîntul îi era de ajuns. Pămîntul îmveşmîntat în iarbă, în flori, în frunze, era o prezenţă formidabilă. care-l lua parcă de mînă şi îl dezmierda. Pe întinderi nesfîrşite, ultima arşiţă a anului făcea să înflorească ici şi colo, insule violete de brînduşe, în timp ce de-a lungul povîrnişurilor goneau nebune primele vîlvătăi ale toamnei. Simon nu se grăbea să se întoarcă în casă, să-şi reia viaţa obişnuită : poiana era o chintesenţă care-l desfăta. Pe poteca ce cotea, lîngă tufişul în care se ascundeau clădirile, în apropierea torentului, cunoştea Simon o fericire deplină. Dar poiana, acea întindere în aparenţă uniformă, care nu făcea decît să se repete, trebuia cercetată. Şi pentru asta aveai nevoie de zile în şir, de acele îndelungi ceasuri de neîndurătoare intimitate, de pîrjolul soarelui, de iubirea pătimaşă care ştie, la nevoie, să nu se reducă la simţuri... Da ! Trebuia să înveţi să rămîi multă vreme singur cu ea, să-i cercetezi ascunzişurile şi să înţelegi cum îşi petrecea ea noaptea, cu tentaculele întinse, cu trupul legănat de razele lunii.

Plimbîndu-te în jurul „Casei", descopereai că poiana începe departe, foarte departe, că nu fusese făcută să poarte clădirile din piatră cu umbrele lor aspre, cu acoperişurile teşite. Poiana venea de sus, dintr-un loc unde muntele avea multe taine, unde stîncile te priveau din înfricoşătoarele lor orbite scobite. Cînd ieşeai din „Casă" şi te îndreptai spre nord, acolo unde se înalţă cele două creste d'Armenaz, cele două frunţi de uriaşi ce domină zidul stîncos, mereu la pîndă în înaltul cerului, dădeai peste un drum îngust ce taie oblic spre vest şi se strecoară uşor prin poiană, ca să dispară de cealaltă parte, coborînd spre torent. La capătul poienii, o luai pe o pantă şi pătrundeai într-un alt tărîm. Mai întîi te întîmpinau pietrele, apoi stîncile enorme, înalte cît doi oameni şi atît de bătrîne încît numai cîteva firave tufişuri reuşiseră

să se agațe de ele. Acolo intrai în umbra marelui zid stîncos ; vîntul care sufla fără încetare, te prindea în vîrtejuri și numai dacă îndreptai privirea în sus mai puteai zări un petic de cer. Zidul cobora drept, apoi se domolea în povîrnișuri ce se pierdeau în poiană. Pe aceste povîrnișuri acoperite cu tufe, cu brazi și fagi, toamna se năpustise, mușcînd neîndurătoare. Drumul se îngusta, ocolea cîteva tufe de răsură apoi se pierdea în poiană, printre ierburile înalte și mlădioase, printre gențianele ce-și înălțau ici-colo capul. Mai făceai cu greu cîțiva pași, căci picioarele se prindeau în mreaja de liane, de tulpini, de care trebuia să te desprinzi la fiecare pas... Acolo te întîmpina torentul.

Simon a ajuns la el într-una din ultimele zile de septembrie, la începutul unei după-amieze. Ca să rămînă singur, se rătăcise intenționat de Jérôme. Se îndrepta spre torent împins de o forță irezistibilă care de multă vreme nu-i dădea pace ; de cînd i s-a permis să iasă, a fost nerăbdător să se confrunte cu această apă. Jérôme îi spusese : Cînd ai să vrei să vezi torentul, să-mi spui mie, am să te însoțesc..." Dar n-avea nevoie să-l conducă cineva ! Îici vîntul, drumul gîtuit de tufișuri, întreaga poiană duceau într-acolo ! Îl simțise mereu cum curge la poalele stîncilor, ca o nestăvilită forță ! Chemarea lui, asemănătoare cu a dragostei îl săgetase în carne vie și nu-i mai dădea răgaz !... De data aceasta Simon mergea grăbit, ca un om hotărît ce se teme să nu ajungă prea tîrziu. Nu știa ce anume trezește în el o neliniște și nici de ce tremură ca un bărbat ce se îndreaptă spre o femeie. Mergea strivind primule, gențiane, călcînd flori din care țîșnea un suc lăptos. De cîteva ori tufișurile, lăindu-i calea, l-au întors din drum. Ramurile lungi și spinoase de răsură se agățau de brațele lui, de mîinile lui, de tot corpul. El se desprindea cu greu, strigînd. A ajuns în fața torentului cu hainele sfîșiate. ca după o încăierare.

Torentul cădea printr-o falie adîncă, năpustindu-se înspumat, într-o suflare puternică, din înaltul stîncilor de granit. Se rostogolea apoi în fața lui ca un animal și dispărea gîfîind, într-o mișcare impetuoasă, în vîrtejuri, izbind totul în cale. Trecea urlînd printre blocuri stîncoase, apoi, legănîndu-se din șale, se întorcea să-și arate pîntecul. Simon strigă dar glasul nu se auzea. Pe fața lui și la para focului curgeau picături de apă. Deodată, a avut

impresia că poiana din spatele lui dispare, tunde, înghițită de soare.

Nu și-a dat seama cît timp a stat acolo înainte să se mai gîndească. Se făcuse tîrziu ; povîrnișul era amenințător iar Simon nu mai nimerea drumul. Pantele erau jilave Domnea tăcerea. Poiana murise cu adevărat!

Ajunse în cele din urmă la capătul drumului ; se simțea istovit. Ar fi vrut să rămînă acolo, în mireasma florilor pîrjolite.

Fusese ultima zi de vară a acelui an.

II

NOAPTEA SE LĂSA TOT MAI DEvreme. Se pregătea într-un colț, în zare, cîștiga teren, urca în cer ca să se lase brusc, dintr-o singură mișcare, peste poiană.

Curînd Simon s-a văzut nevoit să renunțe la plimbarea lui obișnuită de seară. Acuma, pe cînd stătea lungit așteptînd țîrîitul soneriei, noaptea îl învăluia cu o blîndețe îmbietoare. Trebuia să i se supună. Întunericul creștea în fiecare săptămînă ca un fluviu, inundînd ziua cu valurile-i negre și împingînd soarele spre peticul de cer luminos încă, unde avea să-l înăbușe cu largile lui brațe tăcute... Atunci, în toată „Casa", prin odăi, lămpile se aprindeau una cîte una : slabe licăriri rușinate pîlpîiau anemic deasupra poienii nevăzute. Dar dacă te apropiai, fiecare lampă desena un cerc de lumină în care puteai să-ți tragi tot ceea ce aveai nevoie : cărți, hîrtie... Iar ceea ce se afla dincolo de micul cerc vrăjit, străjuit de noapte, era dat uitării... Simon și-l imagina pe Jérôme, culcat ca și el, de cealaltă parte a capelei, într-un pavilion asemănător cu al lui. Știa că peste cîteva clipe cînd se va duce să-l vadă, îl va găsi tot pe balcon, isprăvind un desen sau stînd în întuneric cu o carte deschisă, cu paginile în evantai.

Acum, seara, bolnavii se înghesuiau zgomotoși în sălile de joc unde doreau neapărat să uite că e beznă... Lui Simon îi plăcea acel ceas și-l aștepta, căci era ceasul lui Jérôme... Jérôme sosea, cu aerul lui puțin detașat. Se

așeza în fața tablei de șah iar Simon privea cu mirare piesele care prindeau viață în mîinile lui : nu-i scăpa însă că jocul adevărat urma să se joace în altă parte... Desigur, Jérôme era prezent, preocupat unde să mute nebunul din lemn de merișor... Privea, se gîndea, șovăia. Fără să părăsească din ochi nebunul alb, trăgea agale din pipă. Apoi întindea mîna, atingea precaut piesa, arunca spre Simon o privire încruntată, nu lipsită de ironie. Dar Simon para lovitura ; se uita la mîinile lungi, liniștite, la degetele care atingeau o piesă, apoi o alta ; chiar și piesele păreau vii ca niște resorturi gata să declanșeze un gest, o privire încruntată. În timp ce juca, Simon asculta discuțiile celor care treceau și, fără să se întoarcă, auzea pașii tîrșiiți, reflexiile răutăcioase ale lui Massube. Acesta negăsindu-și niciodată locul se apropia ba de unul, ba de altul, ieșea, intra, de parcă ar fi căutat ceva, un interstițiu prin care să se introducă în grupurile de oameni fericiți ce puteau cu atîta cruzime să se lipsească de el.

— E ca un cîine care adulmecă, zise Simon într-o zi cînd manejul acesta îl exasperase.

Jérôme nu-i răspunse. Nu răspundea niciodată cînd i se vorbea de Massube. Simon i-a văzut adesea de departe, stînd de vorbă, dar niciodată în prezența lui... De ce oare?... De ce dădea Massube mereu tîrcoale, cu privirea lui chinuită, supărătoare, vrednică de milă, cu privirea neliniștită și umilă a unuia care-și cere partea.

Dar Jérôme nu-l băga în seamă...

— Șah-mat, zise brusc.

Fără să ridice capul, Simon știa că Jérôme îl părăsea. Îl părăsea întotdeauna prea devreme. Oare ce făcea ? Simon contempla melancolic piesele mărunte, nemișcate acum în căsuțele lor. Acele finaluri de partide erau triste. Se întorcea cu un aer indiferent către sala încă plină dar care părea că pierduse din veselie și asupra căreia plana amenințarea despărțirilor. Jérôme avea întotdeauna felul lui direct de a pleca fără să scoată o vorbă, ca și cum aveau să se vadă din nou peste o clipă. Rămasul bun e un eveniment dureros pe care cei mai mulți îl îndulcesc cu tot felul de precauții ca să-i tocească tăișul, să anestezieze rana. Jérôme însă dispărea cînd te așteptai mai puțin.

Observînd într-un tîrziu că e singur, Simon plecă. Coridorul era pustiu Nu tocmai. O umbră dădea tîrcoale de-a lungul pereților, ținînd în mînă un obiect metalic cu reflexe gălbui. Fără să scoată o vorbă, Massube se luă după Simon, urmindu-l pe cărare. Seara era urîtă ; se lăsase ceață. Simon se întoarse, neliniștit :

— Urci ?

— Păi... Da... Îmi dai voie ?... zise cu vocea lui răgușită ce semăna cu scîrțîitul unui scripete.

— Acum locuiești sus ? îl întrebă Simon arătînd către pavilionul ale cărui licăriri se distingeau printre arbori, în apropierea capelei.

— Așa se pare.

Trecură prin fața capelei a cărei umbră joasă se întindea pe pămînt. Slujba era pe sfîrșite : un val de lăsuri, de rugăciuni străbătea pînă afară ; înăuntru era întuneric.

— Fac economii la lumină, remarcă Massube.

Simon, iritat de intervenția lui deplasată, i-o reteză pe un ton arogant :

— De ce nu ?

— Ar putea să facă economii și la rugăciuni !

O clipă se așternu tăcerea.

— Nu crezi ? insistă Massube, luîndu-l pe Simon de braț.

Simon făcu un pas înapoi și se uită la Massube care-și vîrîse capul în gulerul pardesiului și-și trăsese bereta pe ochi.

— Tu ce crezi ? insistă Massube. La ce-i ajută ! Crezi că se vindecă mai repede dacă fac genuflexiuni ?...

— Ce te face să crezi că se roagă pentru ca să se vindece ?

Punîndu-i această întrebare, Simon o revedea pe Ariane : o avea în fața ochilor, cu chipul ei aplecat, pe jumătate ascuns sub părul-i bogat, în acel gest de reculegere, care-l tulbura întotdeauna. Ca și cum Ariane se ruga pentru ca să se vindece !

— Nu ca să se vindece ? Ia te uită ! Atunci pentru ce? întrebă Massube, perplex, cu vocea lui ascuțită care părea că sfîșie ceața.

— Îmi închipui că nu te rogi neapărat ca să ceri ceva.

— Ce spui ? Atunci, de ce ? se interesă Massube.

Simon nu prevăzuse întorsătura pe care o lua discuția lor. Șovăi, întrebîndu-se dacă dubiosul lui interlocutor merită un răspuns. Dar, chiar așa, de ce se rugau?

— Ca să afle liniștea, bănuiesc... Intimitatea...

Auzi un oftat. Ajunseseră la marginea pădurii în poteca era cufundată într-o beznă de nepătruns... Simon încercă să deslușească totuși fața lui Massube, dar nu întrezări decît o formă gîrbovă care înainta lîngă el, cu capul aplecat, cu mersul zgomotos, ca un om gata să cadă după un marș istovitor.

În fiecare seară Simon aștepta nerăbdător întîlnirea cu Jérôme, ce se isprăvea întotdeauna prea devreme. Căci Jérôme se lăsa tot mai mult rugat. Acum, dacă mai consimțea să joace o partidă, avea aerul că abia așteaptă să o ia din loc. Juca teribil, neîndurător, cu dinții încleștați, muta piesele ca un obsedat. În unele seri, totuși, graba îl făcea să abandoneze tactica lui precisă. Simon, cu ochii pironiți pe tabla de șah, pîndea greșeala salvatoare care să-i permită să redreseze situația. Scopul nu era să-l bată pe Jérôme. Avea impresia că în adversarul său de joc se ascundea un altul. Să fi fost pură închipuire? Credea că înțelege acum de ce deveniseră partidele lor atît de interesante, de sfîșietoare, de misterioase. De la o vreme se strecuraseră între ei un partener invizibil. Contra acestuia juca Simon. Fiecare punct cîștigat însemna înfrîngerea celuilalt. Simon nu mai aștepta privirea oarecum ironică a prietenului său. Nu-și mai zîmbeau. Aveau ochii ațintiți asupra cîmpului de bătaie aranjat geometric, pe pătrățele albe și negre unde pionii, nebunii și reginele dansau cea mai stranie dintre sarabande. Nu mai distingeau piesele, o altă mînă le făcuse nevăzute. Capul calului lua o înfățișare înspăimîntătoare și-și fixa asupra lor ochii lui teribili, ca și cum ar fi fost gata să se năpustească. Nebunul scrîșnea din dinți, cu gura crispată într-un rîs sarcastic. Calul făcea un salt neașteptat alături; pînă și coama lui părea că e înfuriată; nebunul nu înceta să rîdă strident... Dar Simon nu mai auzea rîsul nebunului, nu mai avea în fața ochilor coama răzvrătită a calului de lemn, ci valurile de păr fremătător ce se revărsau neîndurătoare... Totuși, cei doi adversari executau gesturi obișnuite, mutau piesele încet, de-a lungul dungilor întretăiate. Repetau parcă scenele unei comedii

— Șah-mat ! striga deodată, Jérôme, ridicîndu-se să plece.

— N-am impresia. De data asta eu te fac mat...

— Ai dreptate ! răspundea Jérôme, obligat să se așeze din nou. Unde mi-a fost gîndul ?

Chiar așa, unde-i fusese ? Jérôme nu căuta să-și ascundă nerăbdarea. Nu aștepta decît să termine odată partida. De pe la orele opt dădea semne de neliniște. Își tot scotea ceasul sau se uita spre ușă. În cele din urmă isprăvea, indiferent de rezultat, răsturna piesele, invoca o scuză oarecare sau pur și simplu abandona. Simon nu-l întreba nimic. Îl lăsa să plece fără nici o explicație. Bănuia el de ce se grăbește astfel. Și Massube bănuia, desigur, el care spiona totul, el care le știa pe toate ! Urcînd spre vilă, singur de astă dată, pierzîndu-se în umbra întunecoasă a brazilor, Simon repeta numele cu silabe grave, tăiat de un sunet ascuțit la mijloc.

III

SIMON O LUĂ PE CORIDORUL LI-niștit și ajunse la ușă, aceeași pe care intrase pentru prima dată în „Casă" cu cîteva luni în urmă... Trecu pragul dar se opri pe treapta de la intrare. Ploaia bătea cu o neobișnuită violență. Vîntul sufla năprasnic, în rafale scurte. Simon se propti de unul din montanții de lemn care susțineau streașina.

Privea lung în noaptea de care se temeau cu toții dar nu simțea nimic potrivnic. Dintr-un jgheab înclinat, apa curgea șuvoi pe piatră, alături de el. Sub streașină, zgîlțîit de vînt în toate direcțiile, atîrna un felinar stins ce scîrțîia ușor, acompaniind zgomotul ploii cu notele lui ascuțite. Simon simți cum apa rece pătrunde prin ciorapi. De jos se ridica un miros puternic de pămînt jilav, de vegetație saturată de apă. Tînărul bănuia în fața lui prezența brazilor ce urcau în rînduri strînse, de-a lungul zidurilor întunecate... Îi părea rău că e singur. Se gîndea la discuția care avusese loc la masă, între Massube și notar, pe tema iubirii. Toți erau, firește, în afara problemei. Iubirea nu e ceea ce cred ei. Iubirea — oh ! înseamnă să

poţi gusta în doi picurii reci, scîrţîitul ascuţit al felinarului, să respiri alături, mireasma pămîntului... Iubirea înseamnă s-o porneşti împreună în noapte, să mergi prin iarba udă, să te desparţi spunînd : „Pe mîine“... Dar chipul lui Massube îl obseda. Îl revedea aşa cum îl zărise cu cîteva zile în urmă, urcînd pe potecă zdrobit, purtînd parcă o nevăzută dar grea povară. „Crezi că se vor vindeca mai repede fiindcă fac genuflexiuni ? !“... Mai auzea şi acum vocea lui brutală, întotdeauna stridentă. Comparat cu mulţi alţii, cu Lablache, cu Lombardeau, de pildă, desigur, Massube trăia ! La urma urmelor, cu excesele lui oribile era de preferat atîtor maniaci amatori de radio, de ziare, anesteziaţi de lectura asiduă a ultimelor ştiri, de relatările curselor de ciclism, de predicile duminicale... Da, faţă de aceştia, Massube trăia ! Era însă un om nefast : vorbele lui ucideau. Nu te puteai gîndi prea mult la el, nu te puteai apleca prea mult deasupra hăului ; vroiai să salvezi o umbră dar umbra te înhăţa şi te lua cu ea.

Deodată, sub ploaia ce se izbea pe treapta de la intrare se ivi o siluetă. Ea se opri în faţa tînărului, pe jumătate orbită de aversă. Simon tresări de uimire. Lîngă el se afla o tînără ce respira greu, cu capul descoperit, cu părul lipit de obraji, cu umerii şiroind, îmbrăcată doar într-un impermeabil ; nu-i distingea trăsăturile, dar toată fiinţa ei avea un aer de tinereţe tenace care o făcea să nu semene cu oamenii obişnuiţi. Prezenţa tînărului în acel loc pustiu a surprins-o pesemne şi pe ea, dar nu s-a ferit de privirea lui iscoditoare ci i s-a adresat pe cel mai firesc ton :

— E imposibil să mai faci un pas pe o asemenea furtună !

— Chiar aşa, zise Simon. Cum ai putut să...

Dar se opri. Vorbea cu Ariane... Ea era, nu încăpea nici o îndoială, şi acest gînd îi încleştă gura. Simon admira simplitatea cu care i se adresase, capacitatea ei de a se adapta cu atîta naturaleţe evenimentelor. Se gîndise la ea ore în şir, zile în şir, dar nu şi-a imaginat-o rostind o frază atît de firească. Atunci Simon s-a eliberat de umbra grea a lui Massube, de temerile lui, ca şi cum cele cîteva cuvinte limpezi făceau din el o nouă fiinţă.

— Eşti udă...

— Îmi place ploaia.
— Dar biciuie groaznic.
— Îmi place vîntul.
— N-am să-ţi spun că-i întuneric beznă fiindcă-mi vei răspunde că-ţi place întunericul.
— Îmi place întunericul, zise ea rîzînd, iar el îi zări dinţii strălucitori.

Simon era descumpănit de simplitatea momentului. Deodată, felinarul de deasupra lor se aprinse iar lui nu-i venea să creadă văzînd-o atît de reală. Se afla în faţa Arianei, în faţa unei forme care nu mai dispărea pe o cărare. Privea cu o atenţie aproape pioasă chipul ei luminos şi proaspăt. Fruntea ei pură, părul ce se revărsa pe tîmple, trăsăturile ei fine, prelungi, linia armonioasă a gîtului, fiecare detaliu pătrundea în el ca un adevăr pe care nu-l cunoscuse şi care umplea un gol ce se cerea împlinit. Nu se sătura să privească ceea ce pînă atunci nu reuşise să distingă : ochii ei, în care ardeau, sub delicata şi încîntătoarea pavăză a genelor, o scînteie sălbatică, neobosită şi caldă. Şi iată că pe acelaşi chip regăsea brusc, cu emoţie, o altă privire, tot atît de serioasă, de pătrunzătoare, de caldă ca şi prima : privirea buzelor... Într-adevăr, păreau că-l fixează, în împreunarea lor misterioasă, una fin sculptată în carne, desenînd două unde simetrice, cealaltă subliniind dintr-o linie o delicată unduire... În realitate, Ariane părea o descumpănitoare îmbinare de îndrăzneală şi seriozitate. Avea o înfăţişare, un fel de a fi care te îndreptăţeau să crezi în gravitatea vieţii dar le ascundea sub o ameţitoare fantezie.

— Ariane...

A crezut că-i rostise numele, dar şoptise ca în vis, cînd vocea rămîne lăuntrică... Făcu un nou efort.

— Nu credeam că ai să devii într-o bună zi reală pentru mine, zise el rar.

Ea îşi ridică ochii spre el, mirată de tonul lui, neînţelegînd bine ce spune.

— Te-am zărit de mai multe ori, îi explică el. În capelă...

Ea continua să-l privească, liniştită, cu o expresie de îndoială, însă, ca şi cînd ar fi vrut să-l întrebe : Cine eşti de-mi vorbeşti astfel ?

— Te rugai... adăugă Simon.

Ea dădu energic din cap.

— Nu.

— Cum, nu ?

Ea șovăi o clipă. Dar s-a lăsat convinsă, pesemne, de pasiunea pe care o deslușea în ochii lui.

— Nu mă rog. N-am știut niciodată să mă rog.

— Dar te-am văzut... insistă el cu blîndețe. Am stat în spatele tău. Era gata să adauge : Îți cunosc fiecare fir de păr...

Ea șovăi din nou. O clipă i-a trecut prin gînd să fugă Dar glasul lui Simon, privirea lui au liniștit-o și au determinat-o să accepte această discuție stranie.

— Nu știu să mă rog. Știu doar să privesc în mine.

— Și ce vezi ?...

Ea dădu din cap. neputincioasă, stînjenită

— Nu cunosc artă de a prezenta lucrurile..

Apoi adăugă în șoaptă : .

— Privesc prin mine. Sau cel puțin încerc...

— De ce prin tine ?... .

— Fiecare din noi are ceva, o opreliște, o piedică de înlăturat ca să ajungă să vadă...

— Te înțeleg. Ca să ajungi să vezi, trebuie să fii pur. Puritatea mi se pare că înseamnă în primul rînd transparență...

— Poate... Nu-mi plac definițiile.

S-a temut că a supărat-o. A văzut-o atunci cum se întoarce și întinde mîinile spre șuvoiul ce cădea de pe jgheabul izbit de ploaie. Apoi, constatînd că e udă leoarcă, începu să rîdă. El îi urmărise mișcările cu o inexplicabilă plăcere, ca și cum s-ar fi eliberat de o greutate — cea a vieții lui anterioare, fără îndoială. Sub edificiul intelectual lăuntric la care lucrase atîția ani ca să devină o ființă superioară, Simon simțea că se înfiripă ceva între el și ființa aproape necunoscută, cu gesturi neașteptate de copil care încearcă să oprească rîul cu mîinile, cu glas fluid și transparent. O miraculoasă speranță îi dădea-ghes parcă toate impulsurile înăbușite în el de ani și ani, din copilărie, reveneau la viață.

— Sînt sigur că-i rece ca gheața. Ai să te îmbolnăvești.

Cu un aer copilăresc, distrat, zise :

— Îmi place să pipăi lucrurile. E o nevoie.

— Chiar și apa ?

— Îmi place tot ce iese din și se întoarce în pămînt.

— Apreciez modul tău de a nu ști să prezinți lucrurile, remarcă el.

— Detest să vorbesc.

O privi din nou și i se păru că desluşeşte în ochii ei hoărirea unui surîs. O întrebă :

— Ce faci după ce stă ploaia ?...

Observînd de bună seamă neliniștea lui, i-a răspuns că se întorcea spre Nant-Clair, cînd ploaia a silit-o să se ascundă sub streașină. Se simțea în elementul ei în ploaie, în-întuneric, în bătaia vîntului de care vorbea fără teamă, ca despre lucruri obișnuite. Simon avea impresia că pentru ea nu existau obstacole, probleme. Noaptea îi ajutase să se întîlnească pe o treaptă, ca și cînd ar fi fost singurele ființe ce nu se tem de ea, singurele pe măsura firii. Dar pe cînd se gîndea astfel, o rafală îi biciui, iar ploaia îi izbi în față.

— Ai observat că pe aici nu se vorbește niciodată de ploaie ?

— Ai dreptate. Prospectele o ignoră, după cum ignoră ceața și umezeala...

— Și moartea...

El o privi lung. Se întreba dacă stătea de vorbă cu aceeași ființă.

— De altminteri, trebuie să recunoaștem că există și unele rațiuni, adăugă ea.

— Ce rațiuni ?...

— Cuvintele sînt dăunătoare ; ele ne ascund lucrurile...

— Te gîndești tot la moarte ? întrebă el.

— De ce nu ?...

Devenise gravă ; ochii ei mari și sălbatici îl priveau cu îndrăzneală încît Simon se îngheță. Moartea... De fapt, dintre toate aspectele omise de pe prospecte, la moarte se gîndise cel mai puțin. De ce o interesa moartea pe această tînără cu părul ud, cu gesturi vii, atît de neclintită în mantaua de ploaie, atît de plină de viață, atît de diferită de cea pe care credea c-o cunoaște ?... Și brusc, Simon simți în sinea lui un fior : își amintise de Lahoue, cel ce se stinsese la doi pași de el fără ca el să bănuiască și la care se gîndise atît de mult, zile în șir. Lahoue, mortul de care nu voia nimeni să audă, de care se rușinau cu toții, cel care a comis enorma greșeală de a

muri... Îl vedea stînd sprijinit de perete, încercînd cu glasul lui stins să rostească numele Arianei. Oare ea știa?

— L-ai cunoscut pe bietul Lahoue ? întrebă ea.

Simon a privit-o uimit. Ea stătea tot dreaptă, impasibilă, cu fața luminoasă. Lahoue !... Acum Simon nu se mai gîndea la trupul slab, la mîna vlăguită pe care a strîns-o o dată sau de două ori, cu atîta teamă, ci la chipul cinic al lui Massube, spunîndu-i cu zîmbetul lui oribil : „Drace, aici nu se păstrează hoiturile !...“ Ariane vorbea despre același om cu vocea ei caldă, numindu-l „bietul Lahoue“, ca și cum ar mai fi fost în viață, ca și cum l-ar mai fi putut ajuta într-un fel.

— Era vecinul meu. L-ai cunoscut ?

— L-am întîlnit de cîteva ori. M-a surprins violența judecății lui, intensitatea cu care iubea viața. Dar boala n-a încetat să-l umilească în tot felul, adăugă ea schimbînd tonul. A făcut din el ceva asemănător unei lumînări în care sufli. Iar el n-a știut să se prefacă ; ignora această artă care se învață aici atît de bine : arta de a îmblînzi viața, de a o lua cu binișorul, de a o domoli...

Simon a remarcat disprețul cu care rostise ultimele cuvinte. Înțelegea cît de puțin îl cunoscuse el pe Lahoue. Pentru Simon, Lahoue se număra printre cei destinați morții. N-ar fi crezut că era dornic să trăiască, să se lupte cu destinul. „M-am temut de el, și teama m-a împiedicat să-l cunosc... Poate că dacă aș fi intrat vreodată în odaia lui, aș fi întîlnit-o pe Ariane cu gesturile ei simple, cu vorbele ei pline de lumină care pot să ajute un om să trăiască mai mult ca toate cuvintele savante sau ca toate leacurile medicinii și care pot la fel de bine să ajute în ceasul din urmă...“ Se uită mirat la tînăra în stare să-l înțeleagă pe Lahoue cu adevărat.

— Cît de puțin ne cunoaștem semenii ! Reținusem doar chipul lui palid și cîteva cuvinte amare...

— Da, spre sfîrșit nu mai era același om. I-ar fi plăcut atît de mult să trăiască !... A murit din cauza acestei dorințe naive, mai presus de el... Făcea parte din categoria celor stîngaci, încheie pe un ton puțin tulburat, dintre cei care nu știu să se descurce, dintre intransigenți.

Simon înțelegea că Ariane vorbea despre ea. Remarcase strălucirea neașteptată a chipului ei, pe cînd rostise pătimașă aceste cuvinte. Se înșela, poate, în privința lui Lahoue ; poate că nu fusese la urma urmelor decît un

personaj banal, iar intransigența pe care i-o atribuia, era o răsfrîngere a propriei ei trăiri.

— Intransigența, zise Simon după un timp, nu e semnul caracteristic ființelor pure ?...

Licărirea ușor aurie din ochii ei prinse a se însufleți... Simon se uita lung, iar privirea-i se pierdea în adîncuri de pădure, deasupra cărora domnea o lumină a cărei sursă n-o zărea. În clipa aceea. Ariane stătea foarte aproape de el, încît dacă închidea ușor pleoapele, îi deslușea admirabilul contur al buzelor ; și senzația realității Arianei, apropierea ei omencască, se îmbina cu sentimentul că putea ajunge cu ajutorul ei într-o lume necuprinsă, superioară amîndurora. O clipă a simțit nevoia de a-i lua mîna. Și-a dat însă imediat seama că acest gest n-ar fi răspuns sentimentului de care era cuprins. Nu mîna, sau buzele, sau trupul Arianei îl rîvnea : simțea că emoția lui nu putea avea ca sursă unică liniile, totuși atît de pure ale chipului, ale trupului ei : sursa era mult mai îndepărtată, dincolo de trupul și chiar de sufletul ei ; toată făptură ei părea să fi fost lăsată ca simbol, iar elanul lui Simon nu se mai putea limita la ea. Pentru prima dată în viață avea un asemenea simțămînt în prezența unei femei. Și se dădu puțin înapoi ca să contemple desăvîrșirea celei ce-i vorbea. Era incapabil să traducă printr-un cuvînt omenesc adorația lui : să rostească : te iubesc. Înțelegea că din acel moment, cuvintele deveneau ineficace : pătrunsese, în sfîrșit, în viața pe care o căutase atît de mult și pentru care a trebuit să învețe o altă limbă. Pătrunsese în adevărata viață : cea care începe acolo unde cuvintele sînt de prisos.

Ploaia stătuse aproape ; o burniță ușoară, purtată de capriciile vîntului, le biciuia obrajii. Simon recunoscu deodată, venind de departe, de la poalele stîncilor, vocea puternică a torentului, iar zgomotul, vuietul acela pătrunzător îl desfăta : în jurul lui, universul era, în sfîrșit, împăcat. Natura cu strălucirea ei uneori crudă, devenea inofensivă datorită Arianei. Cea care știa să dezarmeze pînă și moartea, nu putea oare dezarma viața, lucrurile, nu putea să risipească vraja pe care o au lucrurile asupra celor ce le privesc, provocîndu-le răni tainice, nebănuite?...

— Îți invidiez felul tău de a te manifesta !

— De ce ?

— Lucrurile care-mi plac, mă tulbură, mă chinuie. Mă întreb dacă voi putea să scap vreodată de acest chin.

— Ce chin ?

— Simt parcă o neliniște vagă. ce emană din lucruri, ca o vestire misterioasă : gesturile naturii sau spectacolele pe care ea ni le oferă îmi par a fi doar un ecran în spatele căruia s-ar afla o realitate insesizabilă... N-ai simțit niciodată ?...

Ea răspunse cu firescul, cu claritatea care-l cucerise de la început.

— Ba da... E de ajuns să privesc acolo, marele zid stîncos sau poiana din spatele nostru. Am impresia că realitatea acestora e *altundeva*, nu-i așa ? Că, doar privindu-le, nu le cunoști pe de-a-ntregul...

— Și cu viața noastră nu crezi că-i la fel ?

Ariane se schimbă la față. Izbucni :

— Cum ? Ce vrei să spui ?...

— Gesturile, gîndurile noastre au un conținut care le transcend și care nu poate fi descris în cuvinte. Cuvintele nu sînt decît imagine și aluzie. aluzie la o lume superioară în care fiecare se află transcris pe veci într-o limbă ce nu-i creată de noi...

Ea ezită o clipă ; părea că se reculege.

— Ba da ; ai dreptate, aș fi un lucru pe care n-aș fi știut să-l exprim ; dar îl simt!... Se uită departe. apoi ca și cum ar fi fost singură : și mi se pare că-l simt mai bine acum...

— Iar eu nu l-am simțit decît după ce te-am văzut Înțelegi ?...

Ea îl privi cu o gravitate tulburătoare și amîndoi tăcură

— Dar atunci, zise ea în cele din urmă. oare sensul valoarea fiecărui lucru nu se schimbă ?...

— Așa cred, răspunse el. Da. viața trebuie redescoperită și am ajuns la acest adevăr datorită ție...

Tăcură iarăși ; privirea lui Simon tremura în ochi ei. Nu conteneа să se minuneze de simplitatea cu care ea îl urmărea. Contemplînd-o, simțea o imensă fericire știa că dacă ar fi să rămînă mereu împreună, tot n-a înceta să se bucure de fiecare clipă trăită alături de ea Atunci i-a auzit glasul, un glas fluid, liniștit. ce părea că se înfiripă din vis :

— Nu crezi că și oamenii sînt capabili, ca și natura, să trezească o neliniște asemănătoare celei de care-mi vorbeai ?

Ezită la rîndul lui, înainte de a-i răspunde.

— Nu știu, zise el, copleșit de emoție... Mi se pare, dimpotrivă, că oamenii îți pot aduce pacea... Mă înșel cumva ?...

În ochii ei se citea o teamă ; nu avea curajul parcă să-și asume răspunderea simțămîntului ce se înfiripase ; își lăsă privirea în jos, apoi întoarse capul în noapte. De pe acoperiș se prelingea un firicel de apă și pe cînd Simon se gîndea cum își întinsese ea brațele în ploaie, pe treapta pierdută în întuneric ca o insulă desprinsă de lume, ea șopti cu glasu-i de vis :

— Parcă ar fi trecut ani și ani de cînd mi-am udat mîinile în apa asta...

— Da, și eu am impresia că te văd de ani și ani făcînd acest gest...

Ea se îndreptă spre cărare. Ploaia încetase cu totul, dar era beznă ; în ceruri se pregăteau noi averse. Simon o văzu cum își potrivește cu un gest energic mantaua, cum își strînge cordonul pe talia subțire.

— Lasă-mă să te însoțesc... zise el.

De pe trepte, îi întinse mîna fără să-i răspundă. Apoi porniră pe cărare și formele lor se loviră în întuneric.

IV

TOAMNA NU SE LASA MULTĂ vreme așteptată. Înainta mușcînd povîrnișurile, uitînd ici, colo, pete de jeratic : se întindea ca un pîrjol în inima arcului muntos, ca să se oprească în fața stîncilor.

Într-o zi, Pondorge a venit la Simon ca să-i explice cum stau lucrurile. I-a arătat într-o cută a zidului stîncos, la nord-vest, un cătun pierdut. Orcières : cîteva hambare cocoțate pe stîncă, ascunse în mărăcini. Acolo unde se termină codrul și începe împărăția pietrii, există cîteva pajiști ce urcă drept și pe care le descoperi cu greu ; vitele mai găsesc cîte ceva de păscut. Cătunul nu se vede : se află la capătul unui drum nu prea bătut, la care

se ajunge anevoie. Acolo sus, nu-i nici vară, nici iarnă, i-a spus Pondorge. Doar trăsnete şi avalanşe. Acolo, la poalele unei stînci sure, într-o văgăună, se află înghesuite casele din Orcières. De la elé o potecă urcă direct pînă la îngustul culoar vertical ce duce spre „Pustiu", un platou stîncos care nu cunoaşte decît soare şi zăpadă. În rest, stă pleşuv cum îl vezi, iar oamenii nu-i dau importanţă. Pustiul, a adăugat Pondorge, se deosebeşte foarte simplu : e cel ce se ridică deasupra crestelor d'Armenaz, cele două capete de uriaş care veghează de sus asupra ţinutului şi care te urmăresc oriunde te-ai duce ; sînt ceţoase şi sînt roşcate, sînt argintii şi sînt aurite, după cum e timpul. Dar deasupra lor, ei bine, se întinde Pustiul...

Iată ce i-a spus Pondorge.

Camera lui Simon era orientată cu faţa spre Masivul cel Mare. Pustiul nu se vedea. Dar era o prezenţă pe care o simţeai necontenit, apăsîndu-te din înaltul văzduhului. Din pavilion ieşeai pe o uşă mică ce dădea spre nord ; de cum îi treceai pragul, zăreai înălţîndu-se cei doi uriaşi tăiaţi în granit : crestele d'Armenaz ; dincolo de ele nu se mai vedea nimic.

Spre răsărit, către platoul Blanc-Praz, lanţul muntos se înşiruia ca nişte metereze de-a lungul cerului ; se zărea pînă departe, săpat de rîpe adînci, tăiat ca nişte cilindri, ca nişte stîlpi, ca nişte tuburi de orgă. De cealaltă parte, dincolo de Orcières, zidul făcea un mare cot în jurul poienii, apoi se răsucea, purtînd pe frunte o cornişă de stînci pleşuve. Sub această cornişă, începea o pantă cu greu veşmînt de fagi şi brazi care ajungea în poiană, în apropierea torentului.

Veşmîntul devenise, deodată, purpuriu. Culoarea se răspîndea treptat ca un incendiu. Toamna era o uriaşă vîlvătaie care lingea tăcută piatra. Se zdrenţuia pe alocuri lăsînd să se ivească din văgăuni vîrfurile negre ale brazilor, dar se înfuria degrabă şi se avînta cu limbile-i de foc, spre albastrul cerului.

Uneori seara, după ce priveliştea înceta să mai vibreze, cînd Simon se întorcea în odaie ca să se culce, i se părea că vîlvătaia avea să-l poarte către un tărîm fermecat. Într-adevăr, lumea se transforma în jurul ei. Pînă şi ea se prefăcea neîncetat. Nu mai gonea de-a lungul stîncii, spînzurată de crengi ; părea că se rostogoleşte în valuri buclate în jurul unui chip ; şi treptat se conturau trăsă-

turi omenești, doi ochi sălbatici ce priveau într-ai lui, și aceeași flacără care ardea în adîncul lor se transforma într-un păr de foc, lipit de obraji, în șuvițe întinse, din care picurii de ploaie continuau să curgă liniștit.

Așa, ca în prima seară, îi apărea acum Ariane. Își amintea că pornise cu ea sub cerul întunecat, iar după ce ploaia încetase, colindaseră împreună prin poiana udă pînă spre torent. Îi distingea cu greu chipul în întuneric iar cuvintele ei erau înghițite de torentul ce vuia în apropiere. Dar apa, ploaia, întreaga lume curgea parcă în jurul ei, printre degetele ei...

Mergînd în urma ei, a zărit „Casa" și și-a dat seama că la capătul potecii aveau să se despartă ; atunci a strigat : „Aș putea să te mai văd ?..." Iar ea s-a întors și i-a spus ceva. Ce anume ? N-a auzit... Și a înțeles că nici ea nu-l auzise. Nu auziseră aproape nimic din ceea ce-și spuseseră pe drum. Dar era bine așa. Știa că Ariane face acum parte din figurile care-l dominau ; se gîndea că ceea ce avea ea să-i spună, nu clintea nimic din simțămintele lui. O iubea dincolo de cuvinte, din motive obscure, adică profunde ; și pentru prima dată în viață, scăpa de chinurile definiției. După mai multe întîlniri, cînd se gîndea la ea își amintea în primul rînd de mîinile ei întinse spre apă, de acel gest neașteptat care-i trezise dorința de a o lua cu el ca s-o păstreze pentru totdeauna. Își mai amintea și de privirile ei, de felul ei de-a se uita lung în ochii lui, de puritatea ei neomenească ce se răsfrîngea în toate trăsăturile ei.

Imaginea Arianei creștea tot mai mult. Simon descoperea lucruri care pînă atunci rămăseseră confuze, în umbră, de nepătruns. Și poate că nici nu mai simțea nevoia să le înțeleagă ; simpla lor existență îl amețea, îi dădea sentimentul plenitudinii. Ariane *exista* : și asta era de ajuns. Prezența ei dădea realității alt contur. Ea îi descoperea lui Simon simplitatea lumii.

Într-adevăr, fiecare întîlnire îi întărea acest sentiment : raporturile cu lucrurile, cu natura, cu moartea erau simple și directe. Între ea și ele exista un pact care înlătura teama. Planul în care ea trăia, presupunea o înțelegere imediată a vieții. Ea stringea în jurul lui Simon, cu o mînă inocentă, firele care-l conduseseră atîta vreme la realități distincte sau opuse, condamnate unei veșnice antinomii, unei lupte între elemente contrare, între fade

categorii de lucruri faste sau nefaste, bune sau rele ; și aceste realități regăseau prin ea unitatea. Pesemne, de aceea nu știa ce-i frica, nu se temea de frig, de zăpadă, de întuneric... Poate nu se gîndea să se ferească nici de iubire sau de fericire. Făcea față tuturor evenimentelor cu aceeași cutezanță, în rochia ei maronie, cu părul strîns într-o panglică. Aceleași straie, aceleași culori la toate întîlnirile. Și cînd privea torentul, la marginea căruia Simon o găsea uneori. Și cînd se ducea la căpătîiul morților unde Simon o vedea veghind în sălița pustie, întunecoasă, stînd cu mîinile în jos, cu ochii larg și atît de straniu deschiși...

Tînărul nu încerca nici să înțeleagă, nici să grăbească mersul evenimentelor. Nu se întreba dacă așteaptă ceva, dacă speră ceva. Depășise ținutul în care ca să trăiești e nevoie de speranță, în care ești veșnic în așteptare. Fericirea se dobîndește cînd nu mai aștepți, cînd nici speranța nici teama nu mai au vreun sens, cînd nu mai există nimic mai presus de ceea ce este. Și o asemenea fericire e dincolo de bucuriile obișnuite : căci se naște din pacea pe care ți-o dă acordul intim cu lumea.

Mulți bolnavi nu cunoșteau însă această pace. Mulți sperau, mulți trăiau în așteptare... Într-o seară, pe cînd Simon trecu prin vestibul ca să se întoarcă în odaie, cineva îl trase de mînecă ; era Kramer. Voia să-l vadă o clipă.

Kramer se instalase în Mont-Cabut de trei luni, dar schimbarea nu-i fusese de vreun ajutor căci zăcuse mai tot timpul bolnav, țintuit la pat. Firea lui tumultuoasă, neliniștită, se împăca anevoie cu un asemenea regim. Pe cînd se plîngea de-ale lui, cu gesturi largi, exagerate, îl conduse pe Simon în cameră.

— Domnule Simon !... Dragă domnule Simon ! Intră, te rog. Aș vrea să te rog ceva !...

Avea un pronunțat accent străin pe care anii petrecuți în Franța nu l-au atenuat : grăsuia afectat, apăsînd pe cuvinte, subliniind pînă și cele mai neînsemnate fraze. Evident, Kramer era un om pentru care lumea n-avea stabilitate ; pentru el fiecare clipă punea o problemă. Și cum nimeni nu îndrăznea să întrețină relații cu el, lui Simon îi devenise simpatic. Domnul Lablache nu uitase să-l avertizeze că e imposibil să fii prieten cu Kra-

mer. Dar Simon nu-l agrea îndeajuns pe domnul Lablache.

— Ce bun eşti cu mine ! Un adevărat gentilom ! continuă Kramer, împingîndu-l spre odaie.

Pentru Kramer, „a fi gentilom“ era cel mai măgulitor compliment. Simon nu se simţea totuşi în apele lui ; i se făceau nişte amabilităţi şi nu ştia bine pentru ce. Se lăsă însă condus şi intră într-o cameră în care domnea haosul. Kramer se scuză :

— M-am grăbit cînd te-am auzit, fiindcă am ştiut că eşti dumneata. Un singur om păşeşte astfel...

— Crezi ?

— Sînt sigur !... Nu mă înşel !...

Apoi, uitîndu-se spre pat, continuă cu o prefăcută veselie :

— Am petrecut destulă vreme în el ca să ştiu. Nu trebuie să văd omul...

Cu o însufleţire crescîndă, misterioasă, începu să-i vorbească de o scrisoare pe care vroia să i-o încredinţeze. O scrisoare ca s-o dea cuiva. Dacă putea să ceară unui „gentilom“ aşa ceva. Dacă nu cumva, dragul său prieten, „dragul domn Simon“ considera că e o rugăminte prea îndrăzneaţă. Era vorba de o persoană din partea locului. Bineînţeles, o femeie. Dar ce femeie ! Putea fi văzută uneori pe drum. Şi era urgent. „Eu n-am cum să ies de aici...“ De cîteva zile aştepta să-i dea plicul doamnei, dar nu putea să încredinţeze o asemenea misiune decît unui gentilom. Unuia singur !... Şi ce femeie !.. Simon a zărit-o pesemne, în rochia ei roşie, strînsă pe corp, pe care o poartă de astă toamnă... Minnie... Da, doamna Charmèdes ! Erau în cele mai bune raporturi, numai că de cînd stătea ţintuit la pat !... Dacă dragul „domn Simon“ ar putea s-o întîlnească ! Cum aşa, n-a întîlnit-o niciodată ? Ba da, negreşit ! căci îşi aducea el aminte. Nu, nu se înşela !...

Kramer fu indignat auzindu-l pe Simon că n-a remarcat-o pe Minnie. Şi totuşi Simon îşi amintea bine de ea. De ce-l mînţise oare ?... Simon se prefăcu în cele din urmă că înţelege că-i o problemă serioasă la mijloc. Dacă îl surprindea ceva la Kramer, era dezinvoltura cu care îl introducea în viaţa lui intimă. E drept că-l pusese să-i promită în cîteva rînduri, ba chiar cu o insistenţă destul de obositoare care dovedea cît de puţină încredere avea în

el, că totul va rămîne secret. Suspiciunea și nevoia de a se destăinui alternau neobosit în ființa aceasta tulburătoare.

— Promite-mi, deși sînt convins că ești un gentilom !...

Pe cînd vorbea, deșerta sertarele rînd pe rînd, în căutarea prețioasei misive care părea să se fi rătăcit. Camera arăta de parcă fusese victima unui uragan. Kramer arunca de-a valma, ilustrate, portrete de-ale lui în toate ipostazele și uniformele, fotografii ale ultimului țar, poeme de Pușkin, tirbușoane, iconițe. Simon se uita de jur împrejur în camera care începuse să aibă un ciudat parfum rusesc. Lampa de pe noptieră răspîndea o palidă lumină roșiatică pe așternutul răvășit în pat, pe perna care mai păstra urma capului.

În cele din urmă, sătul să tot cotrobăie prin sertare fără nici un rezultat, rusul se opri și-i oferi lui Simon prăjituri, țigări și se lansă cu o extraordinară volubilitate în cele mai neobișnuite subiecte. Avea o cultură vastă care îl făcea să exceleze în discuțiile istorice. Trecea lesne de la Temistocle la Romanovi, de la Salamina la Poltava. Avea o admirație fără rezerve pentru Napoleon și, în general, pentru toate personalitățile care s-au impus prin măreție sau violență. Începuse să-i vorbească de Ali Pașa cînd se liniști brusc și privindu-l cu emoție, îi luă mîna cu o neașteptată tandrețe. Dar mîna îi tremura și reușea cu greu să se stăpînească. Așa era el, mereu, gata să explodeze. Începu să privească neîncrezător interesul manifestat de Simon :

— Ah ! N-o găsesc ! N-o găsesc ! zise el pe un ton straniu, grav, așezîndu-se descumpănit pe marginea patului.

— Ce nu găsești ? întrebă Simon nedumerit.

— Scrisoarea !...

Se așternu liniștea. Așezat în fotoliu, Simon se uită la Kramer : o cută verticală brăzda fruntea peste care cădeau triste, cîteva șuvițe de păr.

Marele Bastard se așează pe brațul fotoliului.

— Îmi ești prieten ?

— Fără îndoială, răspunse Simon mirat.

Celălalt îl privi lung.

— Nu mă cunoști, zise el cu o amărăciune crescîndă. Părea că se apără de ceva, că-și face reproșuri singur.

— Nu, nu !... Viaţa... Cînd ai să mă cunoşti, ai să te porţi ca ceilalţi...

— Nu înţeleg.

— Ai să mă părăseşti ! strigă el cu violenţă, ca şi cum îi reproşa anticipat o eventuală trădare. Ai să mă laşi ! Ai să spui că sînt un mincinos, un apucat, un nebun !... Ai să fii ca toţi ceilalţi ! Negreşit, ţi-o spun eu ! Prietenia ar putea să dureze cîteva săptămîni, cîteva luni, şi apoi... S-a isprăvit !...

Rostise aceste cuvinte cu o voce răguşită, teribilă. Toată înfăţişarea lui exprima o asemenea disperare încît dacă n-ar fi fost convins de sinceritatea interlocutorului, Simon ar fi zis că asistă la o comedie jucată de un artist de geniu. Ce-o fi cu el ? se întrebă el. „Ce are pe conştiinţă ?“ Era gata să-i spună : „Nu de tine m-am ataşat, ci de suferinţa necunoscută, de lupta ta, oricare ar fi ea, căci la urma urmelor nu cauza suferinţei contează. Nenorocirile se aseamănă întotdeauna.“

— Nu ştii ce greu e să fie cineva prieten cu mine. Părea că se complace în chinul acesta.

— Nu-mi spune nimic, îl întrerupse Simon. La ce bun să ştiu ?... Cînd cineva poartă o rană în suflet, se gîndea el, nu e nevoie să ştii care-i cauza pentru a-l linişti. Toate rănile se vindecă în acelaşi climat. Trebuia creat climatul.

— Dar trebuie să afli ! insistă Kramer.

Nu putea să protesteze dar se simţea în pericol : nu vroia să intre în amănunte ; ar fi vrut doar să-l împiedice pe Kramer să mărturisească, pentru a nu-şi mai răscoli rana. Avea impresia că sentimentul obscur pe care-l nutrea faţă de el, nevoia de a-i insufla din liniştea lui erau în pericol dacă rusul mai scotea o vorbă ; ar fi vrut să se oprească la acel nivel de încredere şi de generozitate care-i înalţă pe oameni, unde detaliile pot fi neglijate.

— Bine, zise Kramer, cu o voce atît de gravă încît parcă ar fi declamat un rol de tragedie. Trebuie să supun această nouă prietenie la o probă !...

Şi predispus ca toţi ghinioniştii să ia lucrurile în rău, continuă :

— Am comiś o gravă greşeală cu dumneata. Da... Te-am minţit, zise el cu durere în glas. Ţi-am spus, nu-i aşa, că am cunoscut-o îndeaproape pe Minnie... Pe doamna Charmèdes... Ei bine, nu-i adevărat ! Nu-i adevărat !

strigă el mai tare. Şi, cu batista între dinţi, adăugă : O urăsc !...

Deci asta era, aici vroia să ajungă de la început. Avea nevoie să afirme cuiva această ură, această iubire. Avea nevoie să-şi descarce sufletul, să vorbească despre drama lui : îşi încredinţa durerea ca pe-o povară prea grea pe care o descarci fără băgare de seamă de cum zăreşti pe cineva dispus să te ajute...

— Iartă-mă, zise el cu o voce înăbuşită. Iartă-mă ! De atîta vreme doream să-ţi vorbesc ! Te-am văzut cînd.. Veneai tîrziu, noaptea, singur... Nu ştiam bine dacă eşti dumneata... Am auzit paşi pe lîngă zid, mai înainte de a intra... Un zgomot puternic de bărbat !... Şi deodată n-am mai avut curajul să le opresc... Ascultam... Am ieşit tocmai cînd deschideai uşa. Ţi-am recunoscut umbra... Ah ! înţelege-mă. În realitate sîntem atît de departe unul de altul... Dar m-am gîndit : „E totuşi un om. De ce mi-ar fi duşman ?... De ce ?...“

Şoptise aceste cuvinte ca un copil. De data asta Simon îl asculta cu mirare. „E totuşi un om, spusese Kramer, de ce mi-ar fi duşman ? !“... Cîtă naivitate ! Atîta nevinovăţie în disperare, te dezarmează. Kramer, omul puternic, nu ştia cît de periculoase sînt asemenea confidenţe ? Nu învăţase că mărturisirea propriilor noastre dureri nu fac adesea decît să-i îndepărteze pe cei din preajmă ? Nu ştia că oamenii îţi sînt duşmani din instinct, că orice înfrîngere la care îi faci martori e pentru ei un motiv de triumf şi că nu trebuie să te pripeşti să le dai satisfacţia înfrîngerii tale pe care unii o aşteaptă toată viaţa, incapabili să găsească alte bucurii. De la Massube învăţase Simon această lecţie. Massube ştia lucruri pe care Kramer, cititorul lui Nietzsche, admiratorul lui Napoleon le ignora !... Cultura lui atît de vastă avea aşadar lacune !... Simon zîmbi : hotărît lucru, Kramer îi era simpatic...

— Iat-o ! zise Kramer deodată, descoperind scrisoarea care era pusă vizibil, pe masă. Cu ochii aprinşi de o pătimaşă dorinţă adăugă : Ai să i-o duci ?...

Simon nu era obişnuit să cîntărească dificultăţile sau oportunitatea unui asemenea demers. În ciuda intenţiei lui de a-l ajuta pe Kramer, se temea totuşi să nu cadă într-o cursă.

— Am să fac să-i parvină, îi răspunse Simon, dar aș prefera să mă lași pe mine să găsesc modalitatea. La intrare e o cutie de scrisori. Aș putea s-o pun...

— Mă văd forțat să accept, zise Kramer, mîhnit. Dar dacă ai fi putut să i-o dai chiar ei...

— Iartă-mă... Aș prefera să n-o întîlnesc...

Kramer se aprinse la față :

— Ai ceva împotriva ei ?

— Absolut nimic. Dar n-am stat niciodată de vorbă. Întrebarea lui Kramer l-a făcut să recunoască în sinea lui că refuzul său era ciudat dar nu putea să-și explice de ce. Se făcuse tîrziu și n-avea chef să se supună unei introspecții în legătură cu Minnie. Își aminti de promisiunea Arianei de a se plimba cu el și gîndul acesta îi umplu sufletul. Se grăbi să-l părăsească pe Kramer și să urce în camera lui unde îl aștepta netulburată de nimic imaginea ei ce-l purta mereu spre tărîmul armonios al păcii lucide, unde învesmîntate în noapte, vegheau vîrfurile neclintite ale brazilor.

V

SIMON ÎL ÎNTÎLNISE PE JÉRÔME în pădurea de lîngă „Mont-Cabut" cînd, în liniștea dimineții, în zarea albăstruie, deasupra întinselor spații violete ale poienii, se auzi dangătul puternic al clopotului ce părea că sfarmă stîncile în înaltul cerului.

Era duminică. Grupuri-grupuri de bărbați și femei, pornite din două puncte opuse, se apropiau într-o mișcare convergentă și urcau spre capelă, întîlnindu-se sus, pe platformă. Își duceau crucea cu inimitabila grație a tinereții, cu acea ingenuitate care nu cere socoteală nimănui, cu îndrăzneala gravă, meditativă pe care ți le dă sentimentul întîmnării cu moartea. Simon îi întîlnea zi de zi la masă, la plimbare, în sălile de joc, dar de fiecare dată simțea o ciudată emoție cînd îi vedea cum urcă agale de-a lungul celor două cărări înguste.

— Așa e, zise Jérôme, ca și cum i-ar fi înțeles gîndul, capela cu poezia, muzica, lumînările, clar-obscurul și incantațiile ei, îi convertește pe toți în figuri de vitraliu...

— Este extraordinară puterea Bisericii de a domoli senzualitatea.

— Dar n-o domolește !

— Să spunem de a o reduce...

— Ba de loc ! Dimpotrivă, o adîncește, adică o supune, așa cum face cu tot ce există în om, unui element superior, sentimentului prezenței sacre care sălășluiește în noi, care crează o anume ordine, o anume ierarhie ; astfel, în cele din urmă, ea o subordonează și o folosește în scopuri spirituale : ea o transformă într-un vis mistic dar pătimaș, un vis care are căldura Sfintei Tereza de Bernini — nu-i așa ?...

Simon îl asculta atent. Se mira cum de poate Jérôme să împace lucruri despre care el auzise întotdeauna că sînt ireconciliabile. Nu-și dădea seama dacă cele spuse de Jérôme erau întru totul ortodoxe dar frumusețea lor îl fermeca ; ele dădeau coerență universului. Nu suprimau lupta, dar îi schimbau centrul și lăsau să se întrevadă posibilitatea îmbinării armonioase a tuturor facultăților umane într-o sinteză fecundă, în loc să le prezinte ireductibil divizate împotriva omului.

— Dealtfel, ce desfășurare de senzualitate e în Biserică ! continuă Jérôme. Luminile, miresmele, toate strălucirile ei, aurul...

— „Lux, calm !"

— Așa e, în Biserică și în natură „culorile, parfumurile și sunetele își răspund !"...

În Biserică și în Natură... Simon își aminti deodată de poiană... Întotdeauna cînd era singur, avea acolo sentimentul unei prezențe ; emoția pe care o afla semăna pesemne cu cea trăită de bolnavii care urcau spre capelă. Simon aruncă o privire spre construcția cu ziduri groase, cu ferestre înguste, cu streașini late, care aducea puțin cu hambarele țăranilor din Savoia și simți cum ea se transformă, cum prinde viață.

La capătul potecii, în șirul răzlețit al bărbaților ce se îndreptau spre capelă, Simon zări costumul comandantului și în spatele lui, redingota notarului... Se gîndea însă că printre femeile care urcau liniștit în partea opusă, pe o cărare ce ducea în același loc, se afla, fără îndoială, o ființă cu totul diferită și că aceeași capelă avea să adune curînd, sub acoperișul ei, printre atîtea chipuri, pe cel al lui Lombardeau și al Arianei...

Jérôme îl însoţi pe Simon pînă pe drum, apoi îl părăsi brusc fără să se folosească de stereotipe formule de adio. Jérôme trăia într-o lume scăldată de lumină, echilibrată, plină de înţelepciune. Rămas singur, tînărul o porni la stînga, urcă spre pădurea în apropierea căreia trecea drumul umbrit de fagi unde ştia că în ziua următoare avea să vină Ariane. Pe cînd se întoarse să privească drumul, o recunoscu de departe pe Minnie în rochia ei roşie ; ea ieşise din „Casă" şi se îndrepta spre vale. La puţină vreme se arătă şi doctorul Crou care o luă pe acelaşi drum. Atunci Simon gîndindu-se la Kramer dădu din cap cu un zîmbet trist...

A doua zi după-amiază, ceva mai înainte de ora de plimbare — cînd fericiţii locuitori de pe Mont-Cabut şi din alte pavilioane, scăpînd de supravegherea surorii Saint-Hilaire reuşeau să se fofileze mai devreme — Simon se îndreptă din nou spre pădure şi se opri la umbra fagilor, lîngă bariera ce marca începutul proprietăţii. Deşi de dragul aşteptării ajunsese mai înainte de ora fixată, n-a rămas mult timp singur. Din postul lui de observaţie; pe drumul pe care o pîndise de atîtea ori pe vremea cînd ea nu-l cunoştea încă, a zărit-o pe Ariane venind spre el cu paşi uşori, cu părul în bătaia soarelui... L-a ajuns repede şi au pornit-o împreună pe poteca ce dădea ocol pădurii, înălţîndu-se spre zidul stîncos. Cum plouase în cursul dimineţii, pămîntul era umed şi presărat cu frunze veştede şi cu păstăi cafenii, pe jumătate desfăcute. Dîre adînci, pline de apă, mai păstrau urma căruţelor care trecuseră în ultimele săptămîni, încărcate cu fîn, luînd cu ele somptuoasa podoabă a poienii. La stînga se înălţa un povîrniş cu tufe de drobiţă iar mai sus se zărea o cabană ţărănească, scundă, cu ferestre prăfuite, ca o pasăre rănită, cu aripile pe jumătate deschise, ce te priveşte cu ochi trişti. În faţa uşii, sub o boltă de viţă, stătea aşezat un bătrîn.

— Oamenii de pe aici au o bizară înclinare pentru viaţa solitară, zise Simon.

— Eu cred că acest ţinut le tulbură întrucîtva existenţa. Dar au oare conştiinţa singurătăţii lor ?

— E puţin probabil.

— În natură nu eşti niciodată singur, continuă ea ; eşti înconjurat de forţe în mişcare : trăsnetul, avalanşele.

Uite, zise ea cu însufleţire, arătînd un luminiş în inima pădurii, anul trecut a fost o avalanşă...

Exaltarea îl făcu să zîmbească. Se întoarse spre ea uitîndu-se lung la părul săltat de vînt, la trăsăturile-i fine. Privirea lui Simon o stînjenea.

— Ascultă-mă, îi zise, atingîndu-i pe braţ, nu pe mine trebuie să mă priveşti...

— De ce nu pe tine ?...

Ea îi arătă cu mîna, dincoîo de ecranul de frunze, cele două capete inegale ce dominau zidul d'Armenaz pirjolindu-se în tilină, în albastra imensitate.

Vezi acolo, pelele acelea mari şi verzi, şi dincolo, mai sus ?... E poiana !

Găsise, într-adevăr, ce să-i spună. Simon ridică privirea. O bucurie stranie, violentă aproape, îl cuprinse la gîndul că pe stîncile pleşuve, bătute de soare, pe micile terase din cutele de piatră, la diferite nivele, se găseau crîmpeie mai sărace ale poienii lui dragi. Privea cum deasupra lui se decupau crenelurile printre care se căscau hăuri sinilii.

— Vezi, zise Ariane, vezi, există lucruri la care poţi să ţii mai mult...

— Poate... şopti el, surprins de această idee.

Rămăsese cu ochii îndreptaţi spre stîncile d'Armenaz, uriaşele fiare adormite ce susţineau pe spinările şi frunţile lor puternice toată greutatea cerului.

— Privelişiea acestor stînci mă îmbată, mă tulbură cu infinita lor vrajă, mărturisi el... De fapt nu pot să deosebesc ce simt pentru ele de ceea ce simt pentru tine.

— Ştiu, zise ea. Şi eu încerc acelaşi sentiment... Stîncile astea ne obligă să luăm totul în serios...

Simon admira felul ei de a tălmăci gîndurile. Da, stîncile conferau pînă şi celor mai neînsemnate momente ale vieţii, o anume gravitate, o valoare suplimentară. I se părea că tot ceea ce s-ar fi putut deştepta în el, fericire sau durere, era legat de prezenţa lor, de elanul lor, de destinul lor. Îi luă braţul Arianei şi-l strînse cu pietate.

Cu ochii aprinşi, ea i se adresă brusc :

— Aş vrea să urcăm împreună acolo... şi-i arătă una din micile platforme acoperite cu iarbă ce se zăreau sus, într-una din cutele stîncii.

— Dar e inaccesibil !

— Te înşeli. Există un drum...

— Îl cunoști ?

Ea începu să rîdă.

— Știi, cu cutereier toată ziua.

Da, știa, îi plăceau plimbările solitare pe munte și Simon se temea puțin de nebănuitele primejdii care puteau s-o pîndească. Totuși se lăsă convins. Drumul urca liniștit, ocolea stîncile, pătrundea în pădure, apoi cotea, luînd-o pe trecătoarea îngustă și abruptă unde nu se vedeau decît zidurile cafenii. Culoarul se deschidea pe o cornișă stinghere, aplecată deasupra pădurii în care se zăreau confuz, printre brazi, crestele fagilor cu dîrele lor aramii. De acolo drumul continua să urce între firavele șiruri de brazi, care ici-colo se îndepărtau ca să lase loc unor mici terase acoperite cu iarbă. După o jumătate de oră de urcuș, Ariane, care mergea înainte, se opri pe una din terase. Poiana se întindea în lumină, dar parcă se micșorase acum cînd i se zăreau frunzările și te simțeai tulburat văzînd-o pierdută, între cele două brațe negre ale pădurii, profilată pe ecranul circului stîncos. Dacă străbăteai proprietatea, puteai să observi brazda lu-minoasă a drumului care, ieșind din pădure, dădea ocol „Casei", pornind apoi din nou către Nant-Clair, dreaptă, străjuită de scorușI, ca să se iveaască iar, mult mai jos, tăiată de umbre, desfășurîndu-și nesfîrșita panglică luci-toare către vale. Simon se oprise lîngă Ariane și o privea lung. O perdea de brazi, cu crengi rare, cu trunchiuri uscate și rugoase se întindea de-a lungul potecii iar Ariane părea că ascultă încîntată freamătul lor. Deodată, tînărul își dădu seama că ceva nesperat se strecurase în viața lui — ceva în care multă vreme refuzase să creadă și care staruia în liniștea ușor anxioasă a acelui ceas. Atinse atunci ușor umărul prietenei lui și apropiindu-se de ea îi zări inima bătînd. Erau singuri în după-amiaza însorită, în fața imensității cerului albastru tăiat de ramuri subțiri, în tăcerea întreruptă doar de ciripit de păsări... Și atunci Simon se gîndi că n-avea niciodată să mai trăiască un ceas atît de minunat. Un sentiment cu totul nou, de o tulburătoare violență se deștepta în el : simplul fapt că *e acolo*, prezent în lume, îl amețea. Își repeta în sine cuvintele. „Iată-ne alături..." și se gîndea cu dragoste la toate ființele pe care le cunoscuse.

Cum Ariane tăcea, stînd cu capul aplecat pe umărul lui iar liniștea absolută părea că e încărcată de semnificații, Simon își auzi glasul rostind :

— Iată-ne alături...

Era comentariul cel mai scurt pe care-l făcuse vreodată. Dar aceste cuvinte, singure, aruncau o lumină asupra vieții, o lumină pe care n-o primise decît atunci. Pentru că acea lumină nu se transmitea, nu se conferea ca un grad sau ca o diplomă, nu era un obiect de predare. Viața, bucuria, fericirea chiar, toate acele taine atît de ferecate, se aflau deschise în fața lui ; și ele se rezumau la cuvintele : iată-ne alături... La ce bun să mergi mai departe, să cauți altceva odată ce ai dobîndit certitudinea că nici o altă formă de viață n-ar putea să-ți ofere, vreodată, mai mult ?... Această certitudine, acest sentiment al prezenței ființei iubite, nu înseamnă oare însăși viața ? — viața pe care Simon o crezuse terminată din ziua în care doctorul Lazare îi spusese cu un aer enigmatic și enervant : „e un germene..." Într-adevăr, ce germene !... Mai auzea și acum vocea pedantă a lui Elster care-i dădea zor, în umbra bulevardului Sebastopol : „Să trăiești... să trăiești... Ce înțelegi prin aceste cuvinte vagi ?..." S-a întors atunci spre Ariane și a înțeles că ea era cu el, de partea lui, că nu trebuia să-i dea vreo explicație, că el intrase simplu în realitatea în care ea exista de totdeauna.

— Da, încuviință ea firesc. Asta înseamnă...

Ea vorbea cu acea siguranță liniștită pe care Simon nu conteneа să i-o invidieze. Da, ceea ce el abia atunci descoperise, fusese de totdeauna adevăr pentru ea ; ea cunoscuse fără greutate, cu o instinctivă certitudine, ceea ce el descoperise după ani și ani. Simon se gîndea că acel trup de lîngă el, pe care-l ținea în brațe era confirmarea gîndurilor lui — prin acel trup, prin acel suflet el prindea viață. Depășise etapa în care crezuse că se află pentru totdeauna în afara fericirii, că n-avea s-o mai cunoască niciodată, din moment ce nu mai era decît umbra evenimentelor din trecut proiectată asupra vieții lui, asemeni parfumului unei flori rupte. Dar acum trăia un sentiment de reînviere.

Cum nu încetaseră să urce, s-au trezit pe panta abruptă a unei păduri cu arbori încovoiați, printre care poteca se pierduse... Au crezut că s-au rătăcit. Dar nu departe, pădurea se sfîrșea iar ei ajunseră pe o pajiște îngustă ce

părea agățată de cer. Într-o parte, lîngă stîncă, se afla o cabană din lemn, ascunsă acolo ca să înspăimînte lumea. Era ca o pasăre uriașă cu aripile înclinate, cu un ochi de sticlă ce licărea straniu, însufleţind sălbatic lăcaşul. În mijlocul uşii se afla o spărtură de forma unei inimi iar de un cui atîrna o cheie enormă. Lemnele, cu nervuri încă vizibile, erau aproape complet înnegrite, dar cabana părea solidă. Vîntul făcea în preajmă un zgomot plăcut şi izbutea să se strecoare în cabană prin inima căscată, alături de care spînzura cheia, pe jumătate ruginită. Simon se uită prin deschizătură.

— Ce vezi ? întrebă Ariane.

— Sînt de toate, exclamă el vesel. O saltea, pături, o cană cu apă !

— Ştiu. Este vila Borons. E un popas. Aici îşi petrec nopţile cei ce pornesc spre Pustiu...

— Cred că sînt puţini amatori, remarcă Simon.

Ea zîmbi.

— N-o să mai urce nimeni anul acesta. Dealtfel, Pustiul n-a ispitit prea multă lume. E tare greu... Totuşi...

— Totuşi ?

Ea devenise gînditoare : avea un aer hotărît care trăda anumite dorinţe importante pentru ea, de neînţeles pentru alţii.

— Am să urc şi eu într-o zi, spuse ea cu un glas ciudat. Cel puţin pe primele platforme... Oh, Simon, dacă ai şti cum e !...

— Ai mai fost ?

— Nu. Dar *ştiu*... afirmă ea grav. Cu cîtva timp în urmă, am urcat pe prima terasă... E pleşuvă şi severă...

— Într-adevăr. Unul din locurile unde sălăşluieşte dreptatea.

— Da — o dreptate teribilă : cea a soarelui şi a pietrei... Ce păcat, oftă ea, că am lăsat să treacă vara, fără să urcăm !

El nu răspunse. Simţea că ea rămînea cu acest dor care avea să o urmărească toată iarna.

Era ora de întoarcere. O porniră iarăşi. Pe cînd coborau, Ariane se întoarse brusc. Jos de tot se ivea Crêt d'Armenaz : o nesfîrşită terasă verde, un etaj de verdeaţă, la marginea stîncii. Construcţiile păreau sfărîmate pe pămînt, dar alături de ele se alungeau pe poiană, uriaşele lor umbre.

— Tărîmul nostru... zise Ariane.

— Universul fără de sfîrșit !... zise Simon.

El se gîndea că sosise timpul să trăiască în acel cadru, pe acea terasă strîmtă și periculoasă, cele mai frumoase zile. Ținutul era învăluit într-o atmosferă în care nimic nu îmbătrînea, în care nimic nu se opunea permanentei reînnoiri. Simon nu se simțise niciodată mai încătușat, mai puțin slobod.

O porniră veseli pe cărarea abruptă care-i obliga să fugă. Pietre de tot felul se rostogoleau sub tălpile lor. Au pătruns în codrul cufundat în întunerice care stăvilea zarea. Cînd au ajuns și au pus piciorul pe iarba din poiană, Simon a avut impresia că se întorsese dintr-o călătorie lungă...

Toamna se sfîrșea în splendoare. Zi de zi natura relua la aceleași ceasuri, aceleași scene, cu aceleași jocuri de lumini, încît nu părea că timpul se scurge, că înaintează spre ceva anume, că zilele se pot compara cu unități însumabile. Erau atît de asemănătoare, încît mai degrabă aveai impresia că de fiecare dată reîncepea aceeași zi. Și noaptea avea gesturi ce se repetau în împresura cu băgare de seamă, înredinfîndu-și pămîntul, redus la o linie luminoasă și fină. Iar soarele !... Cînd zărea prima rază șovăitoare de soare, ca o pasăre abia ieșită din găoace, pe crestele goale ale brazilor, lăsîndu-se apoi iute pe poiană, mîngîind iarba, florile. Simon simțea că nimic nu îmbătrînește. Sosea curînd și clipa cînd soarele îmbrățișa pajiștea toată, devenită acum pradă, încălzind pînă dincolo de ea pîntecul liniștit al gliei, îa aminiază, ei lumina pădurea astfel încît, prinsă în sufletul-i fierbinte, n-o mai vedeai : fiecare copac se confunda cu din preajmă, transformîndu-se totul într-un bloc unic ce vibra lîngă stîncă, ca o materie incandescentă. Dar pe măsură ce ziua se scurgea, și soarele cobora, pădurea își relua adevăratul ei chip, fiecare arbore își dobîndea individualitatea lui distinctă iar stînca se arăta cu toate faldurile ei. Umbre începeau să se lase din zidul stîncos, crîmpeie de umbră. Întunericul mușca iei și colo din poiană, apoi făcea un salt și-o înghițea toată. Lumina se agăța de-a lungul pădurii, de parcă ar fi fost urmărită. Se odihnea o clipă pe creste, devenea pasărea ce cîntă, pentru ca apoi să-și ia zborul. Marea-i aripă desfășurată se zărea urcînd agale, către cer. Se isprăvise.

Aceasta a fost povestea ultimelor săptămîni. Lumea părea că renaşte în fiecare dimineaţă, mai luminoasă, în aşteptarea unui zeu tînăr. Şi brusc, pe cer s-a tras cortina ; norii au început să fugă dintr-un colţ în celălalt al poienii, ca nişte fiare dezlănţuite. Atunci ceasurile şi-au luat acelaşi chip iar ziua a devenit un mare spaţiu uniform, punctat de sonerii. În fiecare zi, aplecîndu-se pe fereastră, Simon vedea norii fugărindu-se într-o cursă nebună ca în ajun. Se năpusteau dintr-un capăt al poienii şi, într-o clipă, te împresurau.

Într-o dimineaţă, cînd a deschis ochii, Simon a scos un ţipăt de mirare, căci de astă dată lumea renăscuse : albă, moale, imaculată. Poiana dispăruse : în locul ei se întindea o suprafaţă scînteietoare şi rece, uniformă aproape, ce strălucea ca sticla. Începea o nouă domnie.

VI

NINGEA. ÎNCEPUSE PE LA AMIAZĂ. Fulgi delicaţi dar neobosiţi se lăsau prin ceaţă. Acum cădeau în noapte. Înainte de a ieşi din „Casă", Simon se opri, ca de obicei, în prag. Simţea că în seara aceea Ariane n-avea să vină. Ariane ieşea puţin, se arăta rar, de parcă ar fi vrut să scape de vraja iubirii sau s-o întîrzie — ca şi cum dintre toate lucrurile periculoase din viaţă, iubirea ar fi fost singurul de care s-ar fi temut... Dar poate că vroia mai degrabă să-l cruţe pe Simon de vertiginoasa lui uitare de sine pe care pesemne o presimţea...

Tînărul făcu stînga împrejur, o luă pe culoar şi se îndreptă spre sala de joc. Nu avea curajul să urce în odaie. Îşi aduse deodată aminte de Kramer. Kramer îi încredinţase un nou mesaj, rugîndu-l cu o înduioşătoare insistenţă să-l depună de data aceasta în mîinile doamnei Charmèdes. Simon bănuia că nu primise nici un răspuns la prima scrisoare. Deci, pentru Kramer, lucrurile mergeau şi mai rău ! Acceptase misiunea fără tragere de inimă, negăsind un cuvînt potrivit ca să-l refuze. Dar cum să facă s-o întîlnească pe Minnie ?.. Deşi putea fi mereu văzută

pe coridoare, nu era deloc ușor s-o oprească. Părea întotdeauna grăbită și uneori nu era singură. „Găsesc eu un prilej !“ își spuse Simon. Ajunse la capătul unui culoar, deschise o ușă și privi căderea fulgilor de nea. Se lăsau ușor, cu o blîndă și tristă încăpățînare, stingînd în cale lămpile ce pîlpîiau alene, ici și colo, pe cărări. Închise ușa și se întoarse în sala de joc unde lumea se distra. Trecea de la o masă la alta, strecurîndu-se printre grupurile de jucători cînd, deodată, aproape de un biliard, îl recunoscu pe Massube. Un misterios instinct de apărare îl îndemnă să facă stînga împrejur. Dar era prea tîrziu : Massube se afla lîngă el, cu ochii lui mici, scormonitori, cu brațele agitate, cu spinarea cocoșată, tăindu-i orice posibilitate de retragere ; cu glasul lui tărăgănat începu să-l ia la întrebări. Imediat sala își pierdu din limpezime iar jocul căpătă în ochii lui Simon un aspect lugubru, de neînțeles.

— Joci o partidă ?...

Era, negreșit, glasul lui Massube. Simon se întoarse. Nu se înșelase.

— Cu mine vorbești ?

— Imaginează-ți că da. Am avut onoarea să-ți propun o partidă...

— Ce fel de partidă ?

— De șah, de exemplu... Cum Cheylus nu e prezent în seara asta..., insinuă el ambiguu, lăsînd fraza în suspensie.

Simon tresări. O partidă de șah cu Massube ? În locul lui Jérôme ?... Îi venea să rîdă. Dar cocîrjat, cu pieptul scofîlcit, cu înfățișarea lui jalnică, Massube nu se clinti, așteptînd răspunsul. Simon își aminti că îl simțise de nenumărate ori în spatele lui, cu același aer rugător, în timp ce el, fericit, se ducea să joace la masa lui Jérôme. Simon îl mai privi o dată : avea aceeași înfățișare ca în celelalte seri, privirea unui om care parcă te-ar învinui că ești fericit iar el nu.

— De ce nu, răspunse plictisit.

Se instală fără nici un chef la măsuța joasă pe care Massube o pregătise cu grijă. Massube atacă hotărît, îl puse pe Simon pentru o clipă în încurcătură, dar se aventurase prea mult și prea repede încît se trezi într-o poziție ingrată. Simon nu era prea atent la joc. Situația i se părea neverosimilă. Se temea să nu fie văzut și se căia că n-o șterse la timp, înainte de a se întinde la vorbă.

— Cum să te retragi în cameră ! Mai ales pe o vreme ca asta !... Sînt seri cînd stau și eu la ușă și privesc în noapte, fără să mă hotărăsc... Nu ți se întîmplă, uneori ?...

Simon îl asculta cu neliniște. Massube spusese „și eu". De ce „și eu" ? Deci nu-l întîlnise din întîmplare : Massube îl urmărise, îl spionase !... Își lăsă totuși partenerul să despice firul alambicat al propriului discurs și să împrăștie de-a valma, peste tabla de șah, fumul din pipa lui cea mare și norii grei de melancolie ! Massube avea un fler extraordinar în a depista de departe pînă și cea mai neînsemnată nuanță de teamă, de panică. Dacă cineva își pierdea încrederea în sine, dacă avea un moment de îndoială, Massube intuia imediat și nu întîrzia să-l speculeze. Dealtfel, însăși înfățișarea lui, fața plină de coșuri, ochii mici, spălăciți și tulburi, mereu la pîndă după ochelarii cu rame de nichel, mustața lui roșcată erau singure în stare să trezească pînă și celor mai optimiste ființe sila de viață. Dacă te-ar fi încurajat cu vreo vorbă bună, i-ai fi trecut cu vederea sluțenia. Dar cuvintele ce ieșeau de pe buzele lui erau tot atît de respingătoare ca și el.

— Nu ți s-a întîmplat niciodată ? insistă Massube pe un ton prefăcut.

— Ce anume ?

— Să stai așa, încremenit pe un drum, la marginea trotuarului, fără să faci nimic, cercetînd lucrurile, punîndu-ți întrebări... Nu ?...

Simon deveni nervos. Se abținu să răspundă.

— Ai dreptate cînd spui că singurătatea se suportă tare greu, continuă Massube.

— Am spus eu așa ceva ? protestă Simon care nu știa unde țintește Massube.

— Firește, zise celălalt, mutînd pe neașteptate calul, firește, așa ai zis ! Cînd te-am întrebat la ce e bună rugăciunea... Ca să nu fii singur, mi-ai spus !

Simon încercă să-și amintească. Parcă nu-i dăduse o asemenea explicație.

— Nu cred să fi spus eu una ca asta, replică Simon. Trebuie să fi spus : Pentru a te uni... pentru a tinde către un acord cu ceea ce ne domină...

— Dar cine caută să se unească înseamnă că e singur și vrea să pună capăt singurătății...

— Mă rog, încuviință Simon, prea puțin dornic să aprofundeze cu Massube această temă.

— Păi tot ce facem în viaţă e ca să nu rămînem singuri, nu-i aşa ?... insistă Massube. La urma urmelor, fericirea se reduce la a nu fi singur !...

Fără să-i răspundă, Simon mută un pion ameninţat.

— Fericirea !... continuă Massube care părea că discută cu el însuşi. Dacă n-ar exista acest cuvînt, am fi atît de fericiţi !...

— Crezi ?

— Nu avem destule cuvinte pentru lucrurile existente, dar avem prea multe pentru cele inexistente. Nu ai impresia ?

Simon şovăi o clipă, apoi se hotărî.

— Dacă există cuvinte ce se cuvin respectate, sînt mai ales cele ce desemnează lucruri pe care nu le vedem şi care par că nu există. Sînt cuvinte care atestă cel puţin lucruri care ar putea să fie, adăugă el. Existenţa e cel mai frumos mister. Prin însăşi existenţa cuvintelor, ele propun un scop viselor noastre, eforturilor noastre, izbutind uneori să creeze lucruri...

— Să sperăm că aşa-i cu absolutul ! se lansă Massube. Şi rînji.

— Oamenii n-ar putea trăi fără această speranţă, remarcă Simon care nu suporta gluma interlocutorului. Toate visele lor sînt legate de absolut. Ar fi periculos dacă s-ar suprima cuvintele : pace, absolut sau fericire...

O clipă se aşternu liniştea.

— Dacă am începe cu mărunţele fericiri pe care le smulgi în viaţă, tîrîndu-te pe pămînt... Nu ?...

— Fericirea nu se dobîndeşte tîrîndu-te. Nu-i pentru copiii care merg de-a buşilea.

Massube ridică privirea, serios, ca şi cum partenerul avea să-i dezvăluie un secret important.

— Atunci unde o poţi găsi ? Spune-mi ? Ce e fericirea ? Explică-mi !... Îmi place să mi se explice ! Mai ales de către cei în cunoştinţă de cauză ! Hai, spune-mi !

Simon dădu din cap.

— E ceva ce nu poate fi definit. Se gîndea la toate ceasurile cînd aştepta s-o vadă pe Ariane trecînd pe cărare ; se gîndea la clipa cînd i-a pus mîna pe umăr şi i-a spus : „iată-ne alături“ şi cînd a simţit acea uimitoare pace pogorîndu-se asupra lor... Fericirea, zise el, este ca şi

timpul și spațiul despre care cineva a afirmat : „Știu ce sînt dacă nu mă întrebi, dar nu știu ce sînt dacă mă întrebi“...

Massube reflectă o secundă, apoi, dezamăgit, concluse brutal :

— E un mod de a nu spune nimic ! Aiureli și baliverne ! Eu vorbesc doar despre ceea ce știu. Evit genul nebulos. Vorbesc despre ceea ce există !

— Și, după părerea dumitale, ce există ? îl întrebă Simon.

Dar Massube tăcu. Era concentrat asupra jocului.

— Rocadele, de pildă, răspunse într-un tîrziu pe un ton echivoc.

Deși indignat, Simon se mulțumi să dea din umeri. Nu era prima dată cînd Massube îl rănea cu felul lui de a vorbi. Cum avea însă de învățat de la oricare suferință, se ferise întotdeauna să se lase pradă unor porniri pătimașe. Știa că mînia ne închide, ne zăvorește în noi înșine, taie punțile dintre noi și lume, ne împiedică să ne cunoaștem. În ciuda mediocrității lui, Massube, ca orice om, putea să-l învețe ceva mai de preț decît mînia...

— Ai pornit la atac văd, zise el liniștit, după ce Massube mută din nou calul.

Dar Massube nu-i dădu atenție. Începu să bîrfească pe un ton anume cinic, cum că se afla, în ceea ce numea el destul de vulgar „lagărul de femei“, o „bandă de fetișcane care încercau să îmbine romantismul cu sporturile de iarnă“. Găseau, pesemne, că e „șic“ să se dea cu sania noaptea, pe clar de lună, pe drumul spre Blanc-Praz — un platou situat la înălțime, la est de Crêt d'Armenaz... Și Massube se străduia să dea detalii, după părerea lui, picante. Simon, pe care conversația îl enerva, încercă să i-o reteze.

— Din păcate, povestea dumitale e neverosimilă, declară el deodată, rîzînd forțat.

— Nu chiar, zise Massube, bucuros că în sfîrșit Simon reacționase. Uneori organizarea sanatoriului e criticată pe nedrept, adăugă el. Nopțile sînt bine organizate aici !...

Tonul, glasul, insinuarea însăși erau josnice.

— Se ocupă de asta drăguțul de Crou în persoană, nu-i așa ?... El camuflează afacerea !... Invită fetele, înțelegi ?

— Invită... Invită la ce ?

După o pauză, Massube mută din nou calul, apoi :

— Păi, în principiu, la săniuș... E știut că pe Blanc-Praz e o pantă bună — ei ! aș zice chiar o pantă ușoară, și rînji încîntat de jocul de cuvinte.

Simon suportă fără nici o ezitare privirea rece pe care adversarul o îndrepta în acel moment asupra lui.

— E nostim, drăguțul de Crou ! continuă Massube legănîndu-și pipa. În plus, amator de muzică și de femei frumoase... A propos de femei frumoase, e una... Dar ce faci ?

— Îți iau tura. N-ai acoperit-o. Regretele mele.

Sperase să-l îndepărteze pe Massube de la povestea lui, dar acesta nu ceda și pace.

— E mai ales una... De fapt, Cheylus trebuie să-ți fi vorbit de ea.

— Nu înțeleg ce vrei să spui, interveni Simon care-și pierduse calmul.

— Cum, drace ! Nu ți-a vorbit despre tipa blondă ? !

Simon își aminti de o conversație în care cineva o numise pe Minnie „blonda“... Nu s-a putut opri să nu-l întrebe :

— Minnie ?

— Oh, nu ! Nu, Minnie ! Cealaltă. Știi bine, cea care-i seamănă, cea cu părul legat la spate.

Simon se făcu că nu aude. Era roșu : sîngele-i zvîcnea în urechi. În fața lui, Massube, revărsat în fotoliu, îl fixa cu ochii lui tulburi și vorbea cu glasul unsuros, neclar, vorbea... Să fie oare posibil ?... Odios ! Nu numai că-i spusese „tipa blondă“, dar sub pretext că vrea să-l ajute pe Simon să o identifice, începuse să-i înșire fel de fel de amănunte, vorbindu-i despre ea ca despre o femeie oarecare... Nu termină însă. Simon se ridică atît de brusc încît mișcînd masa, legănă tabla de șah iar nebunii, regii, caii se răsturnară.

— Partida a luat sfîrșit, constată liniștit Massube.

— Ajunge ! urlă Simon, lîngă el. Între cei doi bărbați se așternu tăcerea. Prefăcîndu-se că se scuză, Massube, mieros, adăugă :

— Oh, iartă-mă... dragul meu, iartă-mă. Nu știam !... Nu vroiam... Nu vroiam să te supăr... Eu... Eu...

Se bîlbîia. Simon se stăpîni să nu-l pălmuiască. Făcu înconjurul încăperii fără să mai sufle o vorbă.

Trase ușa în urma lui cu zgomot.

TREBUIA S-O GĂSEASCĂ TOTUȘI pe Minnie. Ea servea dejunul în mica sufragerie rezervată asistenților și secretarelor, situată între cele două săli de mese pentru femei și bărbați. Adesea, prin ușa întredeschisă, putea fi zărită din spate, cu gîtul fin, cu piep-tănătura întotdeauna pusă la punct ; uneori trecea prin sufrageria bărbaților cu pași energici, se strecura printre mese iar zarva se potolea imediat ; cu toții abia își mai țineau răsuflarea. Ea înainta dreaptă, cu nările fremătătoare, privind departe, conștientă că e admirată, fără să lase însă impresia. Chiar și după ce dispărea, prezența ei continua să plutească prin văzduh, ca o esență fină și ametitoare ; de aceea sora Saint-Hilaire nu agrea periculoasele incursiuni ale sexului inamic pe cîmpul protejaților ei.

Mesager al unui personaj susceptibil ca Marele Bastard, Simon trebuia să-și ducă la îndeplinire misiunea cu un minimum de publicitate. Dar cu o femeie ca Minnie era greu să realizezi un plan. Singura soluție rămînea să urmărească itinerariul ei zilnic după terminarea mesei și s-o aștepte în punctul cel mai îndepărtat, adică la capătul unui culoar întunecos în care dădeai coborînd pe o scară în spirală.

Punîndu-și astfel planul la punct, Simon a trecut la atac. Jérôme a fost destul de intrigat, într-o seară, cînd prietenul lui a refuzat una din partidele de șah la care ținea așa de mult ca s-o șteargă într-o direcție opusă plimbărilor lui obișnuite, urmărit fiind de ochii mici și cenușii ai lui Massube.

Tocmai pe cînd Minnie se afla la ușa ce dădea spre poiană, Simon reuși s-o întîlnească și să-i taie calea. Locul era întunecos iar ea a schițat o mișcare de surpriză văzîndu-l că se îndreaptă spre ea, în micul dreptunghi luminat de razele lunii pe care ușa întredeschisă îl decupa pe sol. Chiar și Simon șovăi o clipă, frapat de aspectul insolit pe care-l lua întîlnirea lor și la care nu se gîndise ; a avut deodată conștiința că în numeroasele lui calcule făcute din simpatie pentru Kramer, uitase doar un lucru : că demersul nu era tocmai firesc. În cele din urmă Minnie îl opri mărturisindu-i că trăsese o spaimă zdravănă. Acum, după ce se liniștise, făcea haz de neprevăzutul situației. Nu înțe-

legea mare lucru din explicaţiile neclare ale lui Simon, dar era evident că tînărul nu-i vroia nici un rău iar politeţea lui, aerul lui ceremonios o amuzau. O femeie puţin aventurieră, abordată de un tînăr amabil, într-o noapte cu clar de lună, într-un loc pustiu, e întotdeauna dispusă să înţeleagă. Aşadar, cînd Simon a scos disperat o scrisoare din buzunar şi i-a înmînat-o fără să mai adauge nici un cuvînt, Minnie a înţeles totul. Ea a luat scrisoarea cu un gest energic iar Simon a auzit zgomotul genţii închise. Faţa nu i se vedea.

Simon îşi dădu repede seama că dacă era greu s-o întîlneşti pe Minnie singură, şi mai greu te puteai despărţi de ea dacă aveai norocul să-i placi. Prezenţa ei era la drept vorbind un plăcut supliciu şi Simon înţelegea de ce „drăguţul de Crou", cum spunea Massube, părea sensibil la farmecul ei. Încercă totuşi să-şi ia rămas bun, dar ea începu să-i vorbească despre un mic spectacol pe care trebuia să-l organizeze în vederea „petrecerii" de pe Crêt d'Armenaz. Din nefericire, n-avea destui actori. Nu cumva dorea să facă şi el parte din trupa lor ?

— O petrecere ? Dar cu ce ocazie ? întrebă Simon, care nu bănuia că acest cuvînt putea avea un sens pe Crêt d'Armenaz.

— Nu e necesară o ocazie anume, dar ea există : aniversarea doctorului Marchat. Va fi o zi cu totul deosebită, poţi să-ţi închipui ! Doctorul vrea să fie multă veselie

— Dumnezeule, dar comiţi o gravă eroare, luîndu-mă drept un om vesel, exclamă Simon rîzînd.

— Ei bine, vom face atunci un spectacol sinistru, va fi şi mai amuzant !

— Mărturisesc, zise Simon care începea să guste din comicul împrejurării, că nu mă aşteptam să dau pe acest culoar, peste maestrul de ceremonii !

— Oh ! mă copleşeşti ! protestă Minnie. Nu ştiu dacă eşti sau nu vesel, dar în mod cert eşti răutacios.

— Nu ştiu dacă eşti sau nu răutăcioasă, dar în mod cert eşti încîntătoare, replică el, prins în joc.

Complimentul îi scăpase, fără să vrea şi se căia, dar era prea tîrziu.

— Atunci, ne-am înţeles ?

De data aceasta Simon ezită.

— La drept vorbind, îmi dau seama cu cîtă părere de rău refuz, dar...

— Nu protesta, zise ea. Sînt sigură că eşti omul de care am nevoie. Vezi, n-am găsit pe nimeni pînă acum cu care să pot pune ceva la punct. Dacă ai şti cît de sătulă sînt de piesele lui Labiche sau de spectacolele de marionete !

— Şi ce-ai vrea să joci ?

— Ce altceva ar putea dori să joace o femeie decît Musset ? zise Minnie cu vervă.

— Într-adevăr. Dar nu-i prea greu ? Te-ai gîndit la ceva anume ?

— Oh, nu la ceva foarte pretenţios, o simplă piesă într-un act, cu două personaje.

— „O uşă trebuie ?...

— „...să rămînă deschisă sau închisă" întocmai, completă Minnie. Or, — adăugă ea maliţios, începînd să recite textul şi arătînd pătratul pe care-l desena jos, în lumina lunii, uşa întredeschisă — au trecut trei sferturi de oră de cînd uşa, datorită dumitale, nu e nici deschisă nici închisă, iar camera, complet îngheţată. Prin urmare, îmi vei oferi braţul să mergem să servim dineul la mamă...

Speriat puţin de întorsătura pe care o luau lucrurile, fără să-şi dea foarte bine seama ce face, o apucă de braţ şi se lasă legănat de risul ei. Frazele aeriene ale tinerei curgeau în juru-i, învăluindu-l într-o urzeală uşoară. Vorbea iute, amestecînd propriile-i reflexii cu replicile spiritualei marchize, rol pe care îl ştia pe de rost. Simon jucase cîndva, la colegiu, în piesă. Trecuse multă vreme dar textul lui Musset îi stăruia în minte. Şi nu numai textul, ci însăşi „marchiza", o marchiză tînără desprinsă parcă din decorul fin în care o plasase fantezia poetului.

Cum el tăcu, ea i se adresă direct :

— Dar ce ai ? Ce-i cu dumneata ? Mi se pare...

— Poftim ? întrebă Simon.

— Pentru nimic în lume n-aş vrea să...

— Te rog, crede-mă, mă simt puţin...

— Nu înţeleg...

— N-ai să te superi ?

— Merg la bal astă-seară şi cum vreau să fiu frumoasă, n-am să mă supăr.

— Ei bine, sînt puţin plictisit. Nu ştiu ce am... Vezi, sînt neinspirat ca un foileton.

— Ai luat o hotărîre ?

— Ce hotărîre ?

— Chiar ești neinspirat ! Dragul meu conte, accepți sau nu propunerea mea ? Dacă nu-i cu supărare, vei juca sau nu cu mine ?

Ea stătea la un pas de el iar Simon, ușor amețit de parfum, observă legănarea umbrelor din ochii și buzele ei pe fața palidă, în clarul de lună, prezent ca un accesoriu romantic, deasupra dialogului lor improvizat. Mașinistul știa el bine cum să potrivească totul...

— Trebuie să mă mai gîndesc. Am o sănătate cam delicată.

— Dar capul cam tare, replică ea. Te rog, dumneata care ai bun-simț, știi ce înseamnă să faci curte unei femei ?

— Înseamnă...

Simon se opri la timp ca să nu agraveze *qui pro quó*-ul. Își amintise replica : „Înseamnă că această femeie îți place și că ești gata să i-o spui“... Dar se opri ; cu o voce puțin schimbată, puțin gîtuită, zise doar :

— Te rog să nu te superi, sînt foarte măgulit, dar nu pot... ar fi mai bine să nu contezi pe mine și să nu mă întrebi de ce...

Se înclină ca să o salute. Deși destul de surprinsă, ea avu prezența de spirit să-și scoată mănușa și să-i întindă mîna ca să i-o sărute. O mînă mică, foarte rece, care se strecura într-a ta ca un cuțit.

Simon dădu ocol „Casei“ și, atras de lumina slabă de la intrare, se trezi exact în partea opusă. O clipă rămase nemișcat pe trepte. Noaptea era liniștită, puțin rece ; se simțea ca un om obișnuit să bea apă și care a fost servit, pe săturate, cu șampanie. Era amețit iar viața îi apărea ca prin aburul unei vagi beții. A înțeles limpede că printr-un singur gest putea pătrunde într-o existență cu totul diferită de cea dusă de el pînă atunci pe Crêt d'Armenaz, plină de plăceri necunoscute... Această lume îi era la îndemînă, se profila de cealaltă parte a umbrei, unde se afla cineva dispus să-i indice căile... Și cînd te gîndești că unii consideră monotonă viața pe Crêt d'Armenaz !... Naivii !...

În zăpadă se auzi un zgomot înăbușit. Ce să fie ?... Nu, nu era nimeni ; noaptea încremenise sub cerul limpede, un cer de sărbătoare, pudrat cu stele... Simon se simți deodată tare trist ; avea o greutate pe suflet, ca o remușcare...

Totuşi, pe zid se detaşa o umbră ce înainta spre el... Era Massube. Simon se aprinse. Massube îl urmărise ! Massube ştia !... Ştia totul, de la început. Într-o explozie de mînie, Simon îi dezvăluise cîndva taina lui cea mai mare, îi destăinuise ceea ce nu destăinuise nimănui — iubirea lui !... Îşi amintea de suferinţa lui atît de violentă, de indignarea lui cînd Massube vorbise în termenii lui prozaici despre frumuseţea Arianei ! Clocotea tot de mînie. Dar Massube avea un fel viclean de a te întîmpina, ca tîlharii care nu-ţi dau răgaz să dispari. Vocea lui oribilă, dogită, perfidă, cu inflexiuni mieroase, sparse liniştea serii :

— Ce naiba !... Nu trebuie să-mi porţi pică pentru cele spuse atunci... Ştii, a fost fără răutate...

Tonul era umil, prevenitor, prietenos. Simon se simţi puţin descumpănit. Avea oare remuşcări ?... A vrut să-l privească, dar cum Massube stătea în contra luminii, în faţa felinarului care se legăna la intrare, cu fruntea şi ochii mascaţi de cozorocul şepcii, nu i-a putut distinge faţa.

— S-o lăsăm baltă, îi zise Simon, străduindu-se să rămînă calm ; bună seara.

Cu mîinile în buzunar, foarte adus de spate, Massube continuă, pe un ton compătimitor, ca şi cum n-ar fi auzit nimic :

— Nu-i aşa ?... De unde să ştiu eu !...

Se apropie de Simon şi deodată profilul i se contură în lumină. Atunci îl atinse cu cotul şi pe un ton complice, abia şoptit, cu ochii pe jumătate închişi, adăugă zîmbind făţarnic :

— Între noi fie vorba, cu ce puteam să te jignesc ?... Presupun că acum ai optat ? !

— Să optez ?

— Drace ! exclamă Massube fixînd asupra lui Simon ochii lui mici şi cenuşii, cînd îţi permiţi luxul să alergi după doi iepuri deodată !...

Palma lui Simon rată ţinta. Massube se trăsese în beznă iar Simon îl auzi cum se îndepărtează rînjind... Doamne, ştiu că se putea lăuda că-i reuşise lovitura ! Oribilă fiinţă ! Oribil mod de a vorbi ! Un iz de infamie plutea în jurul acelui personaj vîscos. Putea să fie satisfăcut, acum... Ca să intre în „Casă“, Simon trebuia s-o apuce pe poteca din spate. Făcu însă un ocol, refuzînd să meargă pe urmele lui Massube. Înconjură capela ce se creiona în întuneric şi dispăru în pădure. Între crestele brazilor, cerul continua să

ardă în tăcere, cu o implacabilă puritate care-l situa în afara atingerii omenești...

VIII

A DOUA ZI A NINS DAR ÎN ZILELE următoare s-a făcut frumos și cum soarele scînteia pe zăpadă, priveliștea devenise orbitoare. Se pogorîse seara și Simon s-a dus în sufragerie cu gîndul să-i vorbească lui Jérôme. Acesta nu se arătase de cîteva zile ; cum nu-și făcuse apariția nici la masă, Simon aștepta sfîrșitul cinei ca să poată urca pînă la el în cameră. Mergînd pe cărare, îl urmărea o frază de-a lui Massube . „Cheylus trebuie să-ți fi vorbit de ea..." De ce Cheylus ?... Parcă observase și Simon că în ultima vreme Jérôme manifesta față de el o oarecare rezervă. Ce putea să fie ? Trebuia să afle A pornit-o, așadar, spre el... În drum, s-a oprit sub înalții brazi încremeniți, cu crengile ninse, ca să guste mai bine, în beznă, amara aromă a tăcerii.

Pădurea urca în difuza licărire a pămîntului și dispărea, nu departe, în noapte. Fiecare brad purta în vîrf o jerbă de stele și toate împodobeau văzduhul. Brazii nu te trădau. Fidelitatea lor era cea a gliei. Prin seninătatea lor, prin felul lor liniștit și hotărît cu care se avîntau spre înălțimi, păreau că tăgăduiesc importanța preocupărilor, grijilor omenești. Simon avu impresia că cerul purta de veghe iubirii lui. Printre două stele, zări alunecînd chipul drag al Arianei, și privirea-i se umplu de ochii ei mirați culos deschiși. Era gata să cadă. Neliniștea lui se transformă în durere ; iubirea-i semăna cu acel hău înstelat ce soarbe spre el lumea.

Intră la Jérôme tremurînd tot. Prietenul lui stătea în fața șevaletului, atent la desen, ca și cum nimic altceva nu-l interesa.

— Simon ?... întrebă el fără să se întoarcă.

— Da, eu sînt.

Jérôme era calm. Pipa lui se afla pe masă, ca o candelă, plină cu tutun cafeniu cu dîre roșietice. În odaie domnea atîta liniște, încît Simon, intimidat, se simți dator să-și justifice vizita .

— Credeam că nu te simți bine.

Jérôme rămase nemișcat : cînd te duceai să-l vezi, avea un anume mod de a se ocupa de treburile lui încît înțelegeai că, departe de a-l deranja, erai, ca să spunem așa, integrat în activitatea lui. Nici felul în care te întîmpina, nici felul în care își lua rămas bun nu delimitau timpul, nu marcau anumite limite. Parcă apăreai dintr-o odaie vecină.

— Lucrezi ? îl întrebă Simon.

Jérôme nu-i răspunse imediat.

— Privește planșa asta pînă termin studiul, zise el, în cele din urmă.

Și îi arătă, pe un scaun, un desen. Simon îl desfăcu mașinal. De ce nu-i spusese oare că e pictor ?... Remarcă atunci o schiță care-i căzuse sub ochi. Un portret... Un om bine făcut, cu orbite adînci te, cu o anumită asprime în expresie, cu o figură asimetrică : semăna cu modelul, ba mai mult chiar : era o sinteză a lui Pondorge. Simon se gîndea că cel care a reușit atît de bine să-l redea, l-a cunoscut, desigur, îndeaproape. Se mai aflau acolo o serie de tablouri mai mici reprezentînd Masivul cel Mare, așa cum se zărea de pe Crêt d'Armenaz, mărginea platoului de care părea că se desprinde ușor. Deși toate înfățișau același lucru, expresia lor era diferită. Jérôme surprinsese în fiecare ceea ce este mai impalpabil, mai insesizabil : clipa. Și astfel desenele istoriseau cea mai frumoasă poveste din cîte există, povestea Pămîntului. Lui Simon îi plăcea, îndeosebi, o pînză în care soarele ataca tot lanțul muntos și sapa de-a lungul fiecărei creste, prăpăstii de întuneric. Muntele căpăta aici un relief straniu ; formele-i erau dublate de umbre alungite, căci lumina venea în valuri nesfîrșite de undeva de departe, din zare ; era ultimul ei mesaj înaintea nopții și răspindea către înălțimi o ultimă rază, înghețată, pe care o simțeai gata să dispară, lăsindu-ți în suflet o anume neliniște.

— Cît de bine ți-a reușit să arăți cu lumina nu este impersonală, zise pe neașteptate Simon, înflăcărindu-se. Cît de bine demonstrezi că ea vie, că aduce o mărturie, că e legată de existența unui astru ale cărui mișcări dau viață naturii și guvernează sensibilitatea noastră... Cît mișcare e în linia lanțului muntos ! Ce ritm !... Mi-ai spus cîndva că nu pictezi munții !

— Mă temeam de el așa cum te temi de ceea ce iubești : Mă temeam îndeosebi de riscul pitorescului, vezi tu, ușurința...

Se apropie de Simon.

— Îmi place iarna cu toate nuanțele de alb și cenușiu, adăugă el răsfoind planșele. Și, curios lucru, ajung să prefer ceasurile de mare simplitate, ceasurile de mare liniște, eclerajele cele mai slabe, mai subtile, aproape inexistente... știi, cînd apune soarele, iar muntele alb, uneori livid, e proiectat pe cerul alb, ușor violet, cînd totul se stinge, cînd nicăieri nu se mai disting tonuri, ci doar nuanțe, numai nuanțe, o infinită gamă de nuanțe !

— Din păcate, atunci nu mai poți picta, îndrăzni Simon.

— Am încercat... răspunse Jérôme zîmbind. Și întoarse o pînză care era jos, după un geam, sprijinită de dulap.

Pe toată suprafața tabloului, numai cîteva tușe de penel și totuși se deslușea ceva : muntele se detașa de nuanțele mai vii ale prim-planului unde unduirea zăpezii în poiană era redată cu o deosebită delicatețe. Pe lîngă un rafinament al nuanței, se distingea un efort către simplitate, emoționant prin el însuși, iar dreptunghiul de carton, în cîteva tușe colorate, te subjuga prin imensitate, o imensitate la care se adăuga, într-un mod misterios, impresia de desăvîrșire, de împlinire.

— Dacă tabloul este surprinderea unei clipe, șopti Simon dus pe gînduri, cel puțin e o clipă în care dobîndim certitudinea, în care, prin însăși intensitatea participării noastre, căpătăm conștiința că existăm, nu-i așa ?

Credea că a vorbit doar pentru sine, dar Jérôme îl privi surprins.

— Ce vrei să spui ?

— Mă gîndesc la o impresie pe care am avut-o odată, răspunse evaziv Simon.

— Ce impresie ?

— Ei bine, aveam înaintea ochilor exact același lucru — și arătă tabloul — urcam pe acolo, către Orcières și Borons, cînd, deodată, în timpul urcușului m-am oprit și am avut sentimentul că în viața mea pătrunde ceva nou, ca o revelație și m-am gîndit...

Se întrerupse ca și cînd ar fi fost vorba de ceva pe care nu-l putea destăinui, care nu-l aparținea, dar văzu că Jérôme îl urmărea cu privirea.

— La ce te-ai gîndit ?...

Pe chipul lui Jérôme se desluşea un uşor surîs, parcă o discretă ironie. Sau poate ironia aceea era mereu prezentă într-o cută a feţii, adîncită de un tic ?... Simon şi-a amintit de fraza lui Massube şi n-a mai putut continua.

— Doamne, nu ştiu de ce-ţi povestesc întîmplarea asta, adăugă el stîngaci. Esenţialul e că tabloul e bun.

Jérôme nu mai insistă.

— Un simplu studiu, zise el cu modestie.

Simon îl privi mirat. Vraja se destrămase. Acum, degeaba mai lumina becul fericita dezordine a obiectelor şi culorile vii din cele cîteva stampe agăţate pe perete. Jérôme stinse plafoniera, lăsînd aprinsă doar lampa de pe noptieră, al cărei abajur, ca o cupolă trandafirie, prinse a incendia odaia...

Tare stîngaci mai fusese. De ce nu sfîrşise oare fraza ?... Jérôme ducea o viaţă atît de elevată, atît de departe de el, de neliniştile lui ! Vraja însă se destrămase... Nu-i mai rămînea decît să plece...

Ieşi. Pe cînd cobora prima treaptă, a avut impresia că privirea lui Jérôme îl mai urmăreşte încă... Şi nu numai privirea, ci şi zîmbetul lui uşor ironic, tulburător !... Impresia a fost atît de puternică încît s-a întors.

Palierul era pustiu. Ajuns în odaie, Simon se întinse pe pat, apoi, enervat, trecu pe balcon. Nici nu deschise bine uşa că frigul îl pătrunse. Era plăcut însă. Revenea imediat pe pămîntul investit cu mii de semne distincte, strălucitoare, irizate. Simon regăsea acel chinuitor apel care, cu un ceas mai înainte, îl ţintuise pe potecă. Cele patru stele ale Orionului delimitau în văzduh o zonă ademenitoare, de un albastru închis. Jur împrejurul acelui spaţiu tăcut, cerul roia de prezenţe. Numai el mai avea viaţă şi mişcare, căci pămîntul încetase parcă să mai respire, iar torentul, pe jumătate înţepenit, abia se mai auzea în noapte. Priveliştea era calmă, crudă, străină. Dar în zare, se revărsa o lumină neobişnuită. Luna galbenă, uriaşă, domnea asupra neprihănirii iernii şi sporea cu licărirea ei albul pămîntului. Dinspre Orcières, zidul stîncos îşi înălţa în întuneric pereţii lucii pe care luna se sprijinea pe furiş... Pentru a doua oară în acea zi, Simon a avut impresia că trăieşte sub dominaţia unei lumi care-l atrage spre piscuri, obligîndu-l să părăsească pămîntul şi să se despartă de toate simţămintele omeneşti.

Petrecu o noapte agitată... Pe la miezul nopții a avut un vis care l-a tulburat mult. Se făcea că e pe scară, la Jérôme, gata să coboare. Cum avu impresia că cineva îl urmărește cu privirea, se întoarse. Într-adevăr, era Jérôme, cu enigmaticul său surîs. Deschisese ușa, ținînd sub braț cîteva din portretele pe care Simon le privise cu atenție și se aplecă deasupra balustradei ca să i le arate, șoptindu-i :

— Dacă vrei, am să-ți fac și portretul ei... Da, portretul ei ! Portretul lui Minnie !...

Ceva mai tîrziu a mai avut un vis.

Se petrecea într-un loc nedeterminat, situat probabil în afara vieții. Era noapte. Simon înainta de-a lungul unui drum, spre o umbră ivită din zăpadă, care-i făcea semn să se apropie. Nu-i distingea trăsăturile ; n-o recunoștea decît după acel nimb auriu în care erau adunate toate dorurile ce stăruiau în priveliștea întunecată, în pădurea unde poteca lăsa o dîră de un alb incert. Avea un surîs abia schițat, fascinant, dar Simon nu-i distingea buzele : vedea numai reflexul surîsului pe frunte și pe obraji, ca o lumină spirituală.

— Am venit spre tine, i se adresă umbra, dar vezi, nu mai pot să merg. Zidul de zăpadă dintre noi mă împiedică să înaintez...

Și zidul de zăpadă avea o semnificație anume pentru amîndoi. Simon, la rîndu-i, a întrebat-o în extaz :

— Așadar, ai ghicit ?...

— Dragul meu !... Da, am ghicit... Fii fără grijă. Dar dacă vrei să mă apropii, să nu-mi spui că mă iubești...

— Îmi dai voie să te sărut ?

Simțind pe obraji căldura buzelor ei, izbucni în plîns... Ridică ochi și o zări lîngă el nu pe Ariane, așa cum crezuse, ci pe Minnie, care se îndepărtă rizînd.

El i-a strigat : „Dumneata erai ?" și s-a trezit.

Nu i-a fost ușor să alunge neliniștea pricinuită de visul atroce, ambiguu. Se simțea ca sub apăsarea unei greutăți. Cînd a înțeles că e treaz, s-a înseninat la gîndul că Ariane există în realitate, nu într-o lume evanescentă unde apariția ei e supusă unor legi misterioase care puteau să-i scape ci într-un univers stabil, solid, unde obstacolele ca și șansele sînt precise, clare, și puține evenimente sînt ireversibile. Era o certitudine uriașă, binefăcătoare, o dulce speranță ce-l legăna ca o apă. Ariane exista, nu mai în-

căpea nici o îndoială : de cum se va lumina de ziuă o va întîlni, căci oricît de mari ar fi fost dificultăţile, nu semănau nici pe departe cu cele din vis. Ariane exista. Era reală, ocupa un loc precis în lumea pe care Simon o privea acum cu ochii larg deschişi. Cum de nu se gîndise să se bucure mai demult de această certitudine ? Pînă în noaptea aceea nu cunoscuse un univers în care, într-o clipă, Ariane să-i poată fi smulsă. Din fericire, acel univers era plăsmuit : Ariane nu era însă un obiect de vis, o pradă pe care întunericul s-o înhaţe într-o clipă. Şi Simon avea impresia că ea scăpase din ghearele morţii !

IX

DRUMUL NU MAI ERA CEL DE ODInioară. Pe jos se întindea un covor gros, luxos, imaculat. Dacă primele zăpezi se topiseră repede, acum se formase pe pămînt un strat adînc şi moale care scîrţîia sub tălpi, lăsînd impresia că e acolo de totdeauna. „Casa", în jurul căreia zăpada se înălţase pînă sub ferestre, acoperind primele trepte, luase aspectul unui mare vapor ancorat în gheţurile unei mări antarctice. Rămăseseră undeva departe, în urmă, pe-un alt tărîm, cufundate în uitare, poienele verzi, tufele de răsură, frunzişurile de fagi. Iarna avea farmecul unei călătorii, unei aventuri ; şezlongul în care bolnavii stăteau încoloşmănaţi în pături, după ritualul recomandat de surori, devenise o insulă străjuită de metereze de zăpadă înălţate pe acoperiş şi de stalactitele ce atîrnau la ferestre ca o dantelărie de cristal ; simţeai o anxioasă plăcere în acea securitate ameninţată neîncetat, asemănătoare cu bucuria copiilor care şi-au construit o mică fortăreaţă din nisip şi care, în picioare, în inima adăpostului lor, aşteaptă valul mării.

Au urmat cîteva zile reci şi pure, care s-au scurs spre înălţimi. Acum nu mai exista nici un gol între diferitele momente ale zilei iar interesul faţă de viaţă nu înceta să crească. Ceasurile, chiar şi cele mai paşnice, aveau un farmec ce dădea o notă preţioasă, sfîşietoare aproape, scurgerii clipelor, fie ele şi neînsemnate, clipe ce se infiltrau, unele după altele, cu o miraculoasă lentoare, în dulcea

și groasa zăpadă mentală. Orele deveneau și mai tăcute. Ca și clipele, zăpada picura din streașină, lacrimă după lacrimă, cu un zgomot mat, plăcut, pe storurile ridicate către soare. Tăcerea devenea compactă ; te izbeai de ea ca de un obstacol pe care vrei să-l învingi ; îți venea să urli ca să-i sfarmi adîncimea, dar urletul s-ar fi pierdut fără nici un ecou, asemeni picurilor ce se prelingeau de pe acoperiș, sfredelind zăpada. Atunci, în inima tăcerii, sub razele soarelui care la începutul după-amiezii începea să coboare, veneau ceasurile unei nesperate virtuți, cînd pămîntul și cerul răspîndeau tot atîta lumină. Razele emanate de cele două surse divergente se încrucișau în jurul fiecărui obiect iar Simon, cu capul răsturnat pe perne, putea urmări pe tavan feluritele scînteieri ale pămîntului. Lumea se schimbase. Nu numai obiectele dar pînă și gîndurile răspundeau acestei nevoi de strălucire care făcea ca orice umbră să fie în același timp și rază, ștergînd cele mai familiare antinomii și înălțîndu-se într-o glacială puritate în mijlocul pustiului de lumină, sub focurile conjugate ale celor doi sori ; și datorită miraculoasei limpezimi, Simon nu se mai sătura să privească în el, căci viziunile ce se desprindeau din straturile translucide ale sufletului aveau noblețea care trebuie să fi scînteiat în primele făpturi.

Tot astfel, pe cînd înainta pe cărare, fără să întoarcă privirea, pășind alene pe zăpadă, îi apărea — ca o ofrandă ce se număra printre privilegiile firești ale acelui ceas — și trupul luminos al Arianei în care razele cerului și ale pămîntului se întîlneau cu cele ale unei lumini și mai neprihănite. Și dacă vara o izola în frumusețea ei, iar Simon o văzuse plimbîndu-se de atîtea ori ca o ființă venită de pe un alt tărîm, iarna, pămîntul scuturîndu-și podoabele, măreț pînă la simplitate, alcătuia un cadru mai puțin străin de esența ei, dublînd în juru-i forța calmă și inocenta-i energie. Dar nici n-o zărea bine că Ariane se și făcea nevăzută după firava perdea de brazi care masca începutul drumului, ca să reapară aproape imediat, pe albul strălucitor al pămîntului. Atunci inima lui Simon bătea de parcă o descoperea pentru prima dată. Degeaba se gîndea că, poate, seara, o va întîlni și ea îi va vorbi, degeaba se gîndea la intimitatea lor, orice gînd de familiaritate între el și făptura minunată ce înainta pe cărare devenea de neconceput.

Astfel, de fiecare dată cînd la capătul drumului se îndepărta acea formă fluidă, cu linii armonioase, Simon își

stăpînea cu greu emoţia. Totul îl impresiona, îl tulbura la acea creatură atît de puţin obişnuită. Nu numai trăsăturile, dar atitudinea, cuvintele ei aveau o invulnerabilă prospeţime. Ariane crescuse din pămînt, se ivise ca o mlădiţă. Venele ce-i străbăteau trupul îşi luaseră pesemne prima cuminecătură din pămînt, de aceea se înţelegea atît de bine cu toate formele naturii. Fermitatea ei nu era făcută din renunţări, era fermitatea unei fiinţe care n-are nimic fragil. Nu cunoştea acele compromisuri prin care te faci plăcut în ochii lumii, nici acele calcule pe care le urmăresc adesea femeile sub nevinovatul cuvînt de „cochetărie". Austeritatea ei, bucuria ei erau asemenea austerităţii şi bucuriei pămîntului : ca o vocaţie necesară şi profundă ; neîndoios, de aceea avea chipul atent şi privirea arzătoare căci văpaia din ea nu putea fi cu nimic domolită...

După multe zile frumoase, cerul se întunecă din nou şi timp de o săptămînă, natura încercă pe rînd diversele măşti ale furtunii. Dar cele mai groteşti nu erau şi cele mai redutabile. Natura nu trebuia să-şi forţeze vocea pentru a se face auzită : avea un fel anume de a fi violentă cu blîndeţe. Zăpada cădea cu fulgi mărunţi ce dănţuiau uşor în văzduh, gata să urce din nou spre cer, purtaţi de vînt. Sub aparenta lor frivolitate, puneau stăpînire pe tot. Uneori un brad, sub greutatea mîngîierilor lor sau uitat pe vreun povîrniş surpat, se prăbuşea, cît era de înalt tăind drumul. Urmele proaspete ale paşilor se făceau iute nevăzute ; pîrtiile abia tăiate dispăreau, iar pe acoperişuri se adunau straturi groase ce alunecau uşor spre streşini ca să se desprindă treptat şi să se prăvale cu zgomot înăbuşit.

În acele zile, de cum începea după-amiaza, Simon era cuprins de tristeţe ; ştia că dacă ninsoarea va continua să cadă pe drum, plimbările n-ar mai fi posibile iar Ariane n-ar mai putea trece. Ziua semăna atunci cu un geam murdar iar în aerul rarefiat prin absenţă, tînărul avea impresia că se sufocă. Încerca să se gîndească la ultimele lor întîlniri ; dar nu se mulţumea cu atît. Ar fi vrut să vorbească despre ea, să-i rostească numele în faţa cuiva, nădăjduind că astfel se apropie de ea sau că are o mărturie a realităţii ei. Dar băga de seamă că iubirea lui nu se împăca bine cu graiul. Îi era imposibil să vorbească despre Ariane, chiar şi cu el însuşi : nu o numea nici măcar în

sufletul său. Iubirea ca și geniul creează în jur o anume singurătate iar Simon se simțea izolat ca un muzician în propria-i operă, ca un mistic în noapte, ca un poet în tăcere.

Dar a doua zi, dacă se arăta soarele prin obișnuita-i breșă de-a lungul flancurilor uriașe ale Masivului cel Mare, atunci îi era de ajuns o simplă privire către lume, o licărire a suprafețelor scînteietoare ale stîncilor, un semn smuls codrului ce urca pînă se pierdea în zare, pe stîncile d'Armenaz, înghesuind brazii ce se întreceau în înălțimi, sub armura sclipitoare a iernii : îi era de ajuns chiar mai puțin, umbra albăstruie și delicată a trunchiurilor pe panglica strălucitoare a drumului, pentru ca imaginea Arianei, anexînd toate aceste mărturii ale luminii, să se ivească din nou, neprihănită și biruitoare, odată cu soarele.

Între aceste alternative pasionate, timpul se scurgea spre un cer încă schimbător iar fericirea lui Simon cunoștea toate triumfurile și înfrîngerile naturii. Inima-i bătea în ritmul zilelor și el aștepta cu acea ușoară neliniște ce precede întotdeauna marile bucurii, clipa previzibilă cînd soarele avea să întemeieze în plină iarnă incontestabila lui domnie și cînd, spera el, pacea avea să sălășluiască deopotrivă în oameni și pe pămînt.

Stătea cu Ariane doar cîteva clipe dar accepta bucuros această asceză impusă fericirii lor. Căci fiecare din scurtele lor întîlniri adunau atîtea bucurii, atîtea minunate gînduri încît n-ar fi schimbat pentru nimic în lume viața aceea plină de constrîngeri, de opreliști. După cum focul sacru al geniului izbucnește cu mai multă forță cînd are de învins stavile, obstacolele din calea lor îi ajutau să se purifice.

Trecu o săptămînă, apoi încă una, iar luna își schimbă chipul, alungindu-se, dispărînd treptat, ca o femeie ce se arată mai întîi prin ușa întredeschisă ca apariția ei să fie dorită. Într-adevăr, luna se ivi din nou purtînd ca giuvaer o stea pe frunte. Era aproape de pămînt, prietenoasă, familiară iar pe ecranul schimbător al nopții, Simon privea cu încîntare umbra ce se legăna alături de cea a Pămîntului...

Și nopțile reîncepeau să se scurgă, asemeni nopților din luna precedentă, cu o dulce și gravă limpezime încît

la lumina lor caldă puteai să vezi pămîntul în toate micile lui detalii. Deşteptîndu-se odată, Simon constată mirat că noaptea nu se deosebea cu nimic de cea cu o lună în urmă... Nu se schimbase nimic, zidul d'Armenaz avea aceeaşi strălucire difuză către cerul uşor întunecat iar drumul desena aceeaşi palidă curbă printre umbrele delicate. Parcă timpul încremenise, aceeaşi noapte, acelaşi pămînt, aceeaşi tăcere şi Simon avu impresia că simte pe vîrful buzelor gustul crud al veşniciei.

Tînărul se ridică. Se apropie de balcon fără să facă zgomot, cu paşi înăbuşiţi... Da, totul era dumnezeiesc de asemănător. Lumina lunii se aşternuse pe jos ca nişte straie transparente iar umbrele albăstrui şi liniştite curgeau de pe creste împrăştiind în zare licăriri lăptoase. Simon nu vedea luna, dar aproape de el, sub fereastră, firava pădurice de brazi oglindea în zăpadă, cu o stranie precizie, siluetele alungite ale căror vîrfuri se pierdeau prin hîrtoape. Aceste raze reci aveau un farmec misterios şi ademenitor iar Simon se lăsă prins în cercul de lumină cu care lumea se împodobise în timpul nopţii.

Cum se aplecă pe balcon, zări nu departe, la celălalt capăt al drumului, o clădire pe care n-o cunoştea, plutind parcă în zăpadă. Era „Casa" pe care luna o năruise ca s-o clădească după plac. Căci anumite suprafeţe, izbitoare ziua, se topeau acum în timp ce altele ieşeau din umbră ca să formeze inedite combinaţii. Dar mai ales, sub influenţa acelui ecleraj ciudat, construcţia pierduse soliditatea, se reducea la un decor fragil : panouri albe străbătute ici şi colo, în dreptul ferestrelor, de o serie de dreptunghiuri negre. Lumina şi întunericul se izbeau în contraste vii, tăind edificiul în neaşteptate unghiuri. În jur, cerul era neprihănit, de o limpezime sonoră, cu stele de cleştar, încît lumea întreagă părea complice la strania fantezie care adusese în acel loc improbabilul şi feericul palat pe care zorile nu ar fi zăbovit să-l surpe.

Uimirea lui Simon se împleti atunci cu cele mai frumoase emoţii trăite pe Crêt d'Armenaz ; era o stare atît de puţin obişnuită încît părea de necuprins în cadrele firestilor impresii omeneşti. Cerul la oraş nu cunoaşte o asemenea vibraţie ; nici o noapte nu seamănă cu cea în inima căreia Simon credea că deslueşte o prezenţă, ca şi cum

vremea s-ar fi convertit într-o divină creatură a cărei ușoară atingere îl vrăjise. Oare viața se înălțase deodată, cu titlu de excepție, deasupra ei înșiși ? Nu se dezvăluia mai degrabă, în adevărul ei ? Simon încerca impresia de frumusețe neprevăzută, de excepțională reușită, ce transcende într-atît obișnuita condiție umană încît ești tentat s-o numești „magică", pentru că nu poți crede că intră în firescul vieții să fie miraculoasă. Nu știa cum să definească starea lui : nimic din experiența lui anterioară nu-i putea sluji drept reper, referință sau nume. Știa doar că se situează dincolo de fericire.

Și atunci se înălța treptat sub ochii lui o imagine ce părea că se desprinde din cer ca să se întrupeze și să vină spre el. Straniu lucru ! În acea lume tăcută și înghețată din care fusese îndepărtat de atîta vreme orice semn de viață, în acea lume în care arborii dezgoliți apăreau în fiecare dimineață împodobiți cu promoroacă, era deci loc și pentru o frumusețe omenească ! Sub cerul înghețat, străbătut de astre rătăcitoare ; în acea natură polară, pe pămîntul tare, încrustat de pași, era loc pentru acea grație, acea ființă plăpîndă și atotputernică, acel delicat chip de fată... Simon se gîndea că s-ar fi putut întîmpla să nu cunoască niciodată nici fata, nici acea lume. Ar fi putut să n-aibă timp să-și înalțe ochii spre un asemenea cer ? ! Ariane s-ar fi putut confunda pentru el cu una din numeroasele figuri alături de care treci fără să le observi ? ! Trebuia să admită o asemenea ipoteză, de vreme ce nu frumusețea e vinovată, la urma urmelor, de orbirea noastră ! Dar acum Simon nu mai putea să treacă nepăsător. Imobilizîndu-l, boala îi descoperise lumea.

Din nou luna se lăsa tot mai mult mistuită și Simon zărea vîrcolacii la pîndă, mușcînd-o cu nesaț. Să mai fi rămas vreo noapte-două senine, apoi, pe măsură ce nopțile se întunecau, avea să străbată strălucirea vie a stelelor. Dar, grăbit să guste încă o dată din bucuria pe care o cunoscuse de curînd, Simon nu așteptă scadența și, trezindu-se iarăși, se ridică, trase ceva pe el și ieși pe balcon. În întuneric, pe jos, culcat în fața ferestrei ca un animal devotat, se zărea trupul nemișcat și blînd al lunii.

Dar pe cînd se apropie de fereastră, un zvon îl făcu să tresară. Nu se-nșela oare ?... Auzise bine larma de glasuri, acea dulce chemare, acel strigăt îndepărtat ? Și chiar

imediat zgomotele se apropiară. Era o explozie de rîsete ascuțite, printre care se detașa un glas. Un glas de femeie care vibra puțin răgușit, dar cald, de încălzea noaptea în juru-i. Simon auzi torentul curgînd foarte slab, ca și cum ar fi fost pe cealaltă lume. Apoi din nou izbucniră rîsetele și Simon distinse o voce :

— Nu putem să mergem mai departe ! Trebuie să tragem săniile !

Peste ochi se lăsă ca un văl. Silueta gîrbovă a lui Massube îi apăru în acele zone ale memoriei unde se cuibăresc lucrurile pe care crezi că le-ai uitat. Nu dăduse atenție vorbelor acelui personaj dubios. Dar iată că un strigăt banal, invitația ce răsuna în toiul nopții : „trebuie să tragem săniile", deștepta, din somnul lor, perfidele imagini. Grupul era pesemne la mică distanță și se apropia de pădurea de brazi, coborînd spre dreapta. Simon putea să distingă acum clar vocile ; în curînd avea să deslușească și siluetele printre brazi. Se găsea pe acolo o pîrtie, o scurtătură între cele două brațe ale drumului. Cum zăpada nu era îndeajuns de bătătorită, săniile nu alunecau. Simon zări ca prin ceață cîteva femei care trăgeau săniile pe jumătate înglodate, poticnindu-se la fiecare pas și vorbind cu însuflețire. Uneori, din vălmășagul de glasuri, se auzeau clar cîteva cuvinte :

— Ne-ar trebui niște cai !
— Sau niște bărbați !
— Am avut unul, dar l-am pierdut !
— Mai degrabă, el ne-a pierdut pe noi !
— Apropo, unde-i Minnie ?
— Data viitoare o să luăm mai puține sănii și mai mulți băieți !
— N-ați văzut-o pe Minnie ?
— Cred că și ea s-a pierdut !
— S-au pierdut amîndoi !

În acel moment, cum fetele ajunseseră în păduricea de brazi, Simon auzi dinspre cărare un chiuit puțin înăbușit și imediat apăru o femeie întîmpinată cu mare alai, care făcea cu greu față la potopul de întrebări. Simon îi recunoscu glasul. Se deslușeau și cîteva fraze :

— O nu, vă asigur !... Nici pomeneală ! Dar vedeți bine, odată ce sînt singură !... Bineînțeles că știu... Nu vă

spun pentru nimic în lume !... Nu, nu vă spun !... E secretul meu... O să vedeţi !... E secretul meu !

— Sst !... Iată-i !

În clipa aceea vocile tăcură iar Simon auzi glasul Arianei vorbind cu doctorul Crou. Simţi atunci cum se rupe ceva în el. Îi era imposibil să distingă ceva ; nu înţelegea prea bine ce se petrece. Ariane apăruse abia atunci, venind în urma lor sau fusese în grup dar nu rostise nici o vorbă ? Dar cel mai mult îl tulbura prezenţa Arianei alături de Minnie... Da !... Această îmbinare inopinată îl deruta ; ea destrăma într-o secundă toată vraja nopţii. Miraculosul palat, a cărui fantezie o sorbise pînă atunci, îşi schimbase înfăţişarea ; devenise o clădire din stuc, cu o faţadă ce se putea nărui la cea mai mică atingere. Dar mai ales, prindea contur sub ochii lui o nouă Ariane de care se temea, cu o viaţă nebănuită şi care suprapunea peste imaginea ce şi-o făurise despre ea şi care-i devenise atît de necesară, imaginea unei fiinţe necunoscute pe care trebuia s-o desluşească. Nu-şi închipuise niciodată că Ariane, fiinţa atît de deosebită de oamenii obişnuiţi, ar putea să accepte compania acelor femei. Acest gînd îl chinuia cumplit. Ariane ducea în absenţa lui, o viaţa necunoscută ? Toate chipurile pe care ea ar fi putut să le capete într-o zi se iveau din acel glas ce răsunase printre brazi — şi Simon simţi o tainică dorinţă ca viaţa-i să se sfîrşească. Îşi pierduse minţile ? Ce-şi imagina ?.... „Trebuie să-mi alung tristeţea, îşi spuse Simon ; nu se poate... Nu se poate ca Ariane să greşească... Nu se poate ca Ariane să fie contra mea, ca noi să încetăm într-o zi să mai fim alături !“...

Grupul — „mica bandă“ cum o numise Massube — trecuse de perdeaua de brazi şi Simon zări tinerele mergînd agale, în costumele strîmte de schi, aplecate, trăgînd săniile ce se lăsau greu. Se întorceau spre „Casă“. La o cotitură a drumului unde se făcură nevăzute, Simon auzi încă o dată glasul Arianei urcînd în noapte...

Deşi glasul îl sfredelea crud, Simon aşteptă, convins că-l va mai auzi o dată, spunîndu-şi : „Atunci mi se va hotărî soarta“...

Dar totul a fost cufundat în tăcere.

X

ÎN ZIUA URMĂTOARE, ÎN TIMPUL vizitei, doctorul Crou l-a invitat la „serată".

Era un tînăr cumsecade. Energic, agreabil, studiase la Paris puţină medicină şi multă muzică şi mai avea încă numeroase relaţii în lumea artei. Printre acestea figura şi un tînăr pianist pe care l-a îngrijit mai de mult şi care, sănătos acum, venea în fiecare iarnă pentru cîteva zile la munte. Era pretextul unei mici petreceri la care participau prietenii lui Crou din împrejurimi şi cîţiva bolnavi prezentabili, învăluiţi repede în atmosfera de salon.

Invitaţia l-a luat pe Simon prin surprindere. Dar la urma urmelor de ce să n-o accepte ?... Serata avea să aibă loc peste cîteva zile, într-o duminică. Desigur, doctorul Marchat cu soţia nu puteau să lipsească. „O să se şi danseze" a adăugat Crou... Simon îl cercetă cu atenţie. Avea o înfăţişare ireproşabilă şi, apoi, o invitaţie la un concert nu putea fi făcută de un om răuvoitor...

Pe Ariane n-a mai întîlnit-o pînă duminică. Pe cînd se pogora întunericul se gîndea că n-avea cum s-o mai vadă pînă a doua zi. Seara, Simon se îndreptă spre apartamentul doctorului, instalat la ultimul etaj al „Casei". Dădu mai întîi un ocol în direcţia Nant-Clair, pînă la bariera albă, sperînd că o va zări pe Ariane : dar nu era nici ţipenie de om ; toată lumea se întorsese de la plimbare şi pe Crêt d'Armenaz domnea liniştea.

Simon se grăbi spre „Casă" : cum era alunecuş, se mergea greu. Întîrziase puţin. Intră într-o încăpere încălzită, confortabilă, mirosind a ţigări bune. Cum venise de afară unde respirase aer rece, se simţea puţin ameţit. Auzi vag numele persoanelor prezentate, fără să le reţină figura şi se prăbuşi pe un scaun. Sunetul pianului îl introduse imediat într-o lume în care totul părea de necontestat. Artistul interpreta o piesă a unui compozitor modern. Sugères, a cărei virtuozitate te făcea să uiţi adesea profunzimea execuţiei. Simon urmărea cu emoţie muzica ale cărei subtile contraste îi trezeau o uşoară nelinişte. Asculta *Jocuri de umbre*, piesă în care melodia se lupta neîncetat cu atmosfera tulbure a disonanţelor, a cadenţelor frînte, a capriciilor unui stil exasperat, şi Simon încerca o impresie asemănătoare cu cea a unui dansator care,

plecînd de la un bal, caută să regăsească în vîltoarea străzii, în senzaţiile discordante care-l asaltează, mîngîietoarea căldură a unor ritmuri, a unor speranţe. Da, asta era : neliniştea unui om care, din mijlocul haosului, încearcă să afle calmul, securitatea ritmului iniţial... Simon se mira că o simplă combinaţie de sunete e capabilă să ţuscite asemenea gînduri. Dar nu-şi putea reprezenta altceva în faţa hiatusului constant pe care opera îl impunea spiritului, sugerînd o permanentă catastrofă în care revenirea frazei principale ce renăştea cînd o credeai uitată, introducea pe alocuri un cînt de speranţă, ca un preludiu la reînălţarea unei lumi distruse. Piesa se încheia, ca mai toate lucrările lui Sugères, cu o ameţitoare imagine a unui cer care, după ce s-a înseninat treptat, se întunecă deodată şi te lasă cu o sete, cu o dorinţă pe care ştii că nu o vei împlini niciodată...

Simon îl privi pe interpret. Părea că improvizează, că re-creează odată cu opera lui Sugères o operă a lui, că o scoate din veşnicii. Desigur, pornea de la un cadru fix, de la o rezistenţă, de la o materie deja constituită şi ale cărei contururi le urmărea, dar această materie schiţată, sculptată de un altul, era atît de intens trăită de artist încît părea că participă alături de creator la geneza ei. Dar oare Sugères nu pornise şi el în întîmpinarea unei lumi preexistente, nu încercase să o urmărească în operă, să-i sublinieze conturul ? Creaţia lui nu era tot o colaborare ? Însuşi Simon, la rîndu-i, inspirat de operă, părea că o schiţează, că o reface în sine ; şi avea impresia că prin ea participă la creaţia iniţială.

În acel moment Simon se întoarse, atras parcă de o privire şi i se păru că visează : Ariane stătea în spatele lui. A vrut să-i adreseze un zîmbet dar a trebuit să renunţe şi să-şi stăpînească un oftat. Privirea lui nu se oprise asupra formelor exterioare ale unui trup, ci prin ele ajunsese, ca şi cu opera lui Sugères, la un fel de dublu preexistent şi miraculos. O văzuse pe Ariane în spatele lui, liniştită, cu braţele în jos, în calda strălucire a părului, cu micul ei chip luminat de ochii de chihlimbar : înţelegea că sentimentul inspirat de ea nu era foarte diferit de cel trezit cu cîteva secunde mai înainte de muzica lui Sugères, sentiment încă atît de viu încît nu reuşea să se mai concentreze asupra noii lucrări interpretate acum de pianist. Da, Ariane era sora acelor note ritmate, înari-

pate, care interveniseră în urzeala opacă, discordantă a picsei, ca și cînd ar fi deschis o poartă. Și așa cum, ascultîndu-le, avusese simțămîntul că se confundă cu ele, cu elanul lor, că devine el însuși acea temă fluidă și rapidă pe care, la rîndu-i, o recrea împreună cu interpretul, acum, privirea întoarsă la întîmplare spre Ariane fusese copleșită de iubire încît i se părea că se confundă cu impulsul dintîi, tînăra ca și opera lui Sugères nefiind decît omeneasca-i tălmăcire. Astfel, nu mai exista pe lume nimic stingher, totul era în armonie ; cele mai felurite lucruri se înrudeau. Căci aceeași impresie — că prin admirație sau iubire, s-a dat la o parte un zăbranic ce perdeluise lucrurile și că pătrunde deodată în realitatea lor — aceeași impresie o mai trăise pe cînd privise cum curge torentul sau pe cînd contemplase pajiștea sau trupul aspru și viguros al pămîntului. Același sentiment îl tulbura din nou doar fiindcă ochii lui o întîlniseră pe Ariane. Aceeași emoție îi semnala de fiecare dată în juru-i prezența unor realități înrudite ; în fața lor, el era ca un pendul pe care-l porți cu tine și care oscilează : încă o dată se minuna de frumusețea analogiilor risipite în lume.

Dar imediat îl fulgeră o altă idee. Își amintea într-adevăr că auzise vorbindu-se despre acei artiști care merg atît de departe în interpretarea anumitor opere muzicale încît egalează, poate, în genialitatea lor, compozitorul însuși. Purtat de acest gînd, reflectînd asupra transfigurării posibile a lucrurilor în anumite ființe, Simon se întreba, cu o naivă îndrăzneală, dacă într-o zi Creatorul nu va fi uimit contemplînd în unele creaturi o atît de strălucitoare imagine a operelor lui... Creatorul !... Acest cuvînt dădea un sens tuturor analogiilor răzlețe. Era „locul“ tuturor emoțiilor trăite la intervale diferite, în timp și în spațiu, dar care aveau să se întîlnească toate undeva, într-un plan unic. Era cuvîntul încîntărilor trăite de Simon de cînd venise pe munte. Creatorul învești mîntase lumea, cele mai umile, cele mai disprețuite obiecte, în lumină, și acel veșmînt scăpăra într-atît încît, uneori, privirea oamenilor trecea prin el fără să-l mai vadă. Simon se simți deodată purtat spre Creator, printr-o adeziune intimă, fericită, înălțătoare a întregii sale ființe : i se părea că înțelege sensul cuvîntului „bucurie“... Dar imediat îi apăru imaginea lui Massube. Creatorul abia descoperit de

el să fie același care zămislise și lumea întunecată, înspăimîntătoare pe care i-o evoca de fiecare dată, glasul tulbure, tărăgănat al lui Massube ? Într-adevăr, între cele două lumi exista o prăpastie stranie și de neînțeles, dar reală, căci Ariane, văzută din lumea lui Massube, era o creatură atît de diferită de cea văzută din lumea lui Simon. Dar Simon era sigur, cel puțin acum, că prăpastia a cărei existență trebuia s-o recunoască se afla între Ariane și Massube, nu între el și Ariane. Nu putea fi altfel. Ariane nu era și nu putea fi vinovată. La ce bun s-o întrebe ? Sugères îi răspundea în locul ei. Dacă lumea era acea lumină pe care o avea sub ochi și în ordinea căreia intervenise Creatorul, dacă lumea nu era în seara aceea un ansamblu de ruine incoerente iar conștiința nu fusese dată oamenilor pentru disperare, dacă emoția trăită de Simon în fața operei lui Sugères avea un sens, dacă o asemenea emoție era posibilă, însemna că Áriane nu e vinovată, că Ariane merită adorația lui... Simon înțelegea că nu mai avea ce s-o întrebe. Cunoștea răspunsul : ea și notele lui Sugères. Ariane era un semn și acel semn învingea mediocritatea, gelozia, josnicia. Îi era rușine că s-a putut îndoi.

Nu-și dădu seama cît timp se scursese de cînd pianistul încetase să mai cînte, dar observă că scaunele erau împinse la perete iar lumea se pregătea de dans ; Crou trecu la pian. Atunci s-a temut că va trebui să o întîmpine pe Ariane sub forma ei omenească... Ea se și afla în fața lui.

— Nu mă așteptam să te întîlnesc aici, i se adresă el stîngaci.

— M-a invitat Crou, acum cîteva zile, cînd am fost la sănius...

— La sánius ?

— Da, noaptea... E adevărat, nu te-am mai văzut de atunci... Oh! Simon, o noapte minunată ! Totul părea înghețat, liniștit. Scăpăra doar o mreajă de lumină...

Ea zîmbea... Cît de firesc, de clar, devenea totul !... Simon se simțea tot mai rușinat că se lăsase îmboldit spre păcat de Massube. Sorbea cuvintele atît de simple ale Arianei cu bucuria unei eliberări.

— Ce te face atît de fericit ? întrebă ea, observînd transformarea de pe chipul lui.

— Faptul că exiști, zise el cu fervoare. N-am să pot să-ți fiu îndeajuns de recunoscător pentru asta...

Ea zîmbi, un zîmbet abia schițat dar care-i modifica întrucîtva linia obrazului, dîndu-i un plus de gingășie. Simon se întrebase mai înainte : „Cum poate o simplă combinație de sunete să-mi trezească o asemenea bucurie ?“ Dar plăcerea izvorîtă din simpla modificare a trăsăturilor nu era la fel de uimitoare ?... Lumea e vrăjită, se gîndi el ; există la suprafața lucrurilor o frumusețe care ne tulbură.

În jurul lor se dansa și Simon se întrebă în sine dacă trebuie s-o invite. Dar la acest gînd simți o neliniște inexplicabilă și un fel de regret. Îi adresă Arianei o timidă invitație și respiră ușurat cînd ea îi răspunse că e puțin obosită.

Apoi, ea nu dorea să rămînă prea mult împreună, de față cu atîta lume, în mijlocul atîtor priviri... Și el se gîndea la același lucru.

— Da, cred că ai dreptate. Nu e cel mai potrivit loc...

Dar nici n-apucă bine să se îndepărteze că-i păru rău și, în timp ce se uita la perechile care dansau, se trezi alături de Minnie.

Ce se întîmplase ? Doctorul Marchat îl conducse pe pianist spre pervazul ferestrei unde îi vorbea cu frumoasa lui voce de bas ; interlocutorul său nu deslușea tocmai bine ce-i spune, dar îi făcea plăcere să-l asculte. Chipul doctorului exprima în seara aceea, pe lîngă obișnuita-i noblețe, o radioasă satisfacție, dar aceasta nu umbrea expresia cvasi-olimpiană care-l făcea să pară că planează deasupra lumii, acordîndu-le oamenilor ce se agitau în preajmă-i o atenție condescendentă. Avea aerul unui om care e la el acasă și care, în același timp, lasă în seama celorlalți, grijile mărunte. Tînărul Crou era responsabil cu buna desfășurare a serii și se achita, dealtfel, de minune. În concluzie, totul era firesc în acel salon iar cuvintele nefaste ale lui Massube se năruiră ca fluturii de noapte uciși de o puternică lumină. După mai multe zile de neliniște, Simon regăsea astfel poșta de viață și se mira de incredibila maleabilitate a ființei omenești. Dar imediat, prezența doamnei Charmèdes îl stînjeni : de unde apăruse oare ?

Începuse să-i vorbească de Sugères, prezent pe buzele tuturor în seara aceea : pretindea că l-a întîlnit la băi, la mare. Lui Simon nu-i trecuse prin minte că Sugères ar putea merge la băi iar Minnie nu înceta să exploateze

efectul poveștii ei : Minnie se lăuda cu trei lucruri : îl cunoscuse pe Sugères la băi, avusese ca servitoare o fostă bucătăreasă a lui Francis Jammes iar una din mătușile ei deținea o pagină manuscris de Lautréamont.

— Am uitat să-ți spun, ca lista să fie completă, că bunica mea scrie ca Doamna de Sévigné !...

Simon o urmărea cu greu ; gîndurile i se învălmășeau iar privirea plutea pe deasupra umerilor ei ; nu putea să nu bage de seamă însă ochii mici și scînteietori, ușor închiși într-un zîmbet, ochii ei mici de peruzea. Era greu, cu Minnie, să rămîi serios ; alături de ea ceva te purta irezistibil spre superficialitate, spre glumă.

— Întrucît am ajuns la literatura epistolară, iată o piesă, zise Simon scoțînd o scrisoare din buzunar, pe care ați putea să o adăugați la colecțiile dumneavoastră personale. Uitasem că o am la mine de mai bine de opt zile...

Era o nouă scrisoare a lui Kramer căruia fusese nevoit să-i promită că i-o va înmîna personal „dacă o voi întîlni, adăugase el, ceea ce s-ar putea să nu se întîmple“ — ba chiar făcuse tot posibilul ca s-o evite.

Minnie protestă amuzată. Cine era acest Kramer ? Se prefăcea că nu-l cunoaște. Un prieten ? Ce original ! Îi povesti rîzînd de prima scrisoare. Nu mai primise pînă atunci o asemenea misivă. „Un adevărat monument literar !... E colosală ! Scrie... Stai o clipă... Scrie ca Bossuet ! Bossuet revăzut de Sindbad marinarul... Cu discreta colaborare a lui Sadi-Carnot... Ah ! Acest domn e născut, desigur, pentru pastișă !...“ Rîdea cu o insolentă veselie, un rîs care făcea să-i tremure gîtul, răsfrîngîndu-se apoi pe buze. Simon își dădu seama că o privește... Avea o rochie de catifea verde, închisă pe gît, ce cădea dreptă un cordon legat strîns îi sublinia mijlocul. Dacă rochia se mula pe piept și pe gît ca o mănușă, era în schimb evazată și decoltată în spate, lăsînd să i se vadă talia subțire. sidefie.

Pe cînd stătea de vorbă cu Minnie, străduindu-se să-și domine impresiile prea plăcute, animația ce domnea în jurul lor atinsese paroxismul. Încăperea era prea strîmtă. perechile se atingeau, ceea ce nu făcea decît să sporească însufleţirea lor. Simon observă cît de perfect se îmbinau trupurile dansatorilor în acel demers frînt și reluat neîncetat, în ce măsură trupul omenesc era făcut pentru a fi ocrotit de un alt trup, capabil să-l completeze armo-

nios... Abia atunci a băgat de seamă că o ţinea pe Minnie în braţe. Simţea sub mîna lui cum se leagănă spatele ei pe jumătate gol şi cum picioarele-i alunecau într-o stranie supunere. Dar plăcerea pe care o gusta nu era curată. Pe cînd dansa, vedea cum ochii ei albaştri deveneau sinilii, se întunecau, atrăgîndu-l către acea lume în care, spre deosebire de lumea Arianei, vederea îşi pierdea din limpezime.

— Dar ce ai ? îl întrebă Minnie. Ce s-a întîmplat ?

Cînd vorbea, rîdea scurt, printre dinţi, făcînd să sporească neliniştea şi tristeţea lui Simon. Ar fi vrut să fugă de ea ; contactul cu ea îl ameţea, îi deştepta o tulburătoare voluptate. Nu ştia cum să îndepărteze vraja, să risipească acea impresie care umbrea, parcă, fericirea lui.

— Ţi-am auzit glasul într-o noapte, îi zise el, cu greu. Acum trei nopţi... Nu dumneata erai ?

— Se poate... Şi ce-i cu asta ? îl întrebă ea la rîndu-i, puţin stingherită. E adevărat, adăugă ea, ceva mai veselă, ca şi cum şi-ar fi amintit, am ieşit cu cîteva tinere la plimbare... Un adevărat pension !...

Simon se întrebă de ce minte.

— Mi s-a părut că am auzit şi o voce de bărbat, îndrăzni el.

— Evident, era şi drăguţul de Crou, mărturisi Minnie prompt. Dar pe Crou nu-l mai punem la socoteală.

Simon făcuse remarca fără să se gîndească ; abia apoi şi-a dat seama că fusese indiscret. Minnie îşi reveni însă imediat şi înclinîndu-şi capul graţios, îl privi cu o subită indulgenţă, a cărei semnificaţie îi scăpa.

— De aceea erai atît de grav adineauri ? îl întreba ea.

— Poftim ? N-am... Eu...

Se bîlbîia. Nu ştia cum să se apere ca să înlăture neînţelegerea. Apoi tăcu, incapabil să găsească un răspuns care să n-o jignească ; dar în acelaşi timp avea impresia că tăcerea crea, în ciuda străduinţei lui, un fel de complicitate între el şi acea fiinţă ispititoare care, cu zîmbetul, cu privirea, cu trupul ei fluid şi învăluitor, îi domina treptat voinţa. Atunci simţi cum tristeţea lui creşte şi mai mult căci se lăsase parcă o barieră ce-l separa de miraculoasa lume pe care o întrezărise de două ori în acea seară, mai întîi ascultînd muzica lui Sugères, apoi descoperind-o în spatele lui pe Ariane. O forţă adversă gonea acea lume. Închise o clipă ochii, sperînd să o re-

găsească în sine. Dar ochii lui păstrau chipul lui Minnie şi tot pe ea o văzu cum renaşte în trandafiria noapte cernută de pleoape.

Simon era descumpănit. Cum de-şi schimbase lumea, într-un timp atît de scurt, înfăţişarea ? De ce se făcuse Demiurgul atît de repede nevăzut, luîndu-i universului transparenţa şi plămădindu-l din acea materie deopotrivă compactă şi amăgitoare prin care privirea nu mai putea trece ? Degeaba căuta să se apere : mîinile, braţele lui Minnie, buzele ei strălucitoare ce se deschideau atît de aproape, lumina prea vie a ochilor ei aprindeau în sîngele lui o flacără în care simţea cu spaimă cum reînvie acea neliniştită forţă care-l împinsese cîndva în braţele unei femei. Şi-a spus că femeile sînt fiinţe care, pretutindeni, indiferent de timp şi loc, sînt făcute pentru plăcere, sînt nişte obiecte pe care le iei şi le laşi ! Dar n-a putut să-şi continue gîndul : un alt nume, un alt chip se ridica alături de cel al lui Minnie, şi un val de suferinţă l-a cuprins la ideea că-i trecuse aşa ceva prin minte, chiar şi pentru o clipă, la ideea că, în aceeaşi seară, aproape în acelaşi moment, două lumi atît de contradictorii se întilniseră în el. Ar fi dorit să se elibereze, să fugă ; dar era legat de Minnie, mîinile lor erau împreunate ; dansul îi purta prin salonul luminos şi din nou i-a auzit vocea, vocea ei puţin răguşită, al cărei timbru se întipărise în el, întrebîndu-l cu vioiciune :

— Apropo, te-ai gîndit la piesa mea ? Ai reflectat, fiinţă cerebrală ce eşti ? Pot să contez pe dumneata ?

Simon avu un moment de ezitare, de derută. Uitase cu desăvîrşire. Atacul îl luase pe nepregătite. Articulă cu greu :

— Ştii prea bine că sănătatea nu-mi îngăduie.

— Şi dacă Marchat îţi permite ?

Nu mai avea ce să-i răspundă.

— Atunci, se schimbă lucrurile...

— Ei bine, Marchat îţi permite, zise ea veselă.

— Marchat, cum aşa ? Nu l-am întrebat.

— L-am întrebat eu.

Îi tăia astfel orice retragere.

— M-a asigurat, chiar, că eşti într-o formă excelentă, dragul meu !... „Delambre ?... Cel mai teafăr dintre bolnavi ! Cred că stă aici doar ca amator !...“

Îi imita cu haz glasul, aerul lui de magician.

— Dealtminteri, dacă vrei să verifici, nu e prea departe.

Simon căută o scuză, un pretext, dar nu găsi. Zîmbi fără să vrea. Nu mai știa ce anume îl împinsese să adauge :

— În acest caz... acceptă el, puțin rușinat.

Stătea lîngă el, cu ochii scînteietori. Oh ! Nici pe Minnie n-ar fi trebuit s-o prevadă Demiurgul !... Dar în clipa aceea, cum muzica încetă iar doctorul Crou se apropie de ei, Simon se grăbi s-o părăsească pentru a o întîlni pe Ariane ce se retrăsese într-un salonaș alăturat. Ajuns lîngă ea, îi luă mîna cu emoție, o ținu într-a lui fără să scoată o vorbă. Apoi îi dădu drumul. Nu putea izgoni gîndul că dansase cu Minnie, că se simțise bine alături de ea, că trădase, păcătuise. O asculta pe Ariane dar parcă un zid îl despărțea de ea. Ea se întrerupse brusc, citind în ochii lui o altă preocupare și instinctiv, fără să facă nici cea mai neînsemnată apropiere între gîndul ei spontan și aerul lui distrat, zise :

— Nu-mi place femeia aceea...

El se trezi brusc din vis, întrebîndu-se dacă a auzit bine.

— Cine anume ?

— Cea cu care ai dansat.

El o privi.

— O cunoști ?

— Am întîlnit-o în noaptea în care am fost la săniuș... Simon. adăugă ca cu disperare. ca și cum și-ar fi mărturisit o greșeală și ar fi vrut să se explice, înțelegi de ce nu-mi place, de ce-o detest ?... Nu-i drept, nu-i așa, să urăști în asemenea măsură oameni care nu ți-au făcut nici un rău ?...

Părea agitată. El o contemplă, mișcat de nevinovăția ei, și dîndu-și seama că femeia cealaltă mai era prezentă în el și că astfel Ariane era plasată la o infinită distanță de el, ca de cealaltă parte a unui fluviu, simți nevoia să plîngă.

— Poate că e o femeie diabolică, zise el.

Apoi adăugă imediat, cu o dureroasă sinceritate :

— Ariane, aș vrea să nu mai existe nici o femeie în afară de tine.

De ce-i vorbise astfel ? De cine se temea ?

— Nu-i așa ? îl întrebă ea zîmbind, speriată puțin de tristețea lui.

— Oh ! Îndoiala ta îmi face rău. Problema... Se întrerupse, apoi reluă : Ești o ființă cu totul aparte — nu ești din lumea asta, Ariane...

Dar pe cînd îi vorbea, a fost din nou cuprins de tristețe, căci dincolo de ochii Arianei, strecurîndu-se în acea apă neprihănită, mai vedea încă strălucind micii ochi perverși ai lui Minnie.

XI

DIMINEAȚA, CÎND SE DEȘTEPTĂ, Simon nu-și aminti nimic. Cu capul în pernă, cu brațele afară din pat, întinzîndu-se într-o mișcare de eliberare, așa cum se trezea el mereu, simți suflul rece, infinit al genunii. Lenta insinuare care peste un ceas avea să devină o formidabilă prezență, surpînd digurile somnului și izbucnind în văzduh ca o simfonie olimpiană, îi dezmierda acum trupul adormit, smulgîndu-l încet din noapte, din vise. Prin pleoapele închise el vedea desenîndu-se înalte forme înghețate și deslușea ca printr-o pîclă ușoară, mîngîierea prin care i se vesteau, în mii de nuanțe, pădurea acoperită de promoroacă, piscurile scînteietoare, stîncile pleșuve și, aproape de el, zăpada mai deosebită în acea dimineață, irizată, cum era, de soare. Oricît de miraculos putea părea preludiul, nu-l trăia în vis. Ca o mărturie de netăgăduit, torentul curgea, răzbind pînă la auzul lui, cu glasul grav și uniform de bas. El ataca, intona primele măsuri. Apoi, se insinua o discretă chemare de flaut. În sfîrșit, cînd Simon deschidea larg ochii spre amețitoarea lumină a zilei, simțea cum tot muntele se învolburează spre el, ca apele-n maree. Lanțurile înalte se frămîntau în văzduh, înzăbrănindu-l în valurile lor solemne și Simon avea impresia că aude sunete de orgă. Se lăsa purtat de acel talaz uriaș, pînă cînd bucuria lui scădea treptat ; în urmă-i, ca o plajă primenită, ca o inimă spălată, dăinuia împăcarea.

Lîngă patul lui Simon, o oglindă așezată pe peretele opus ferestrei răsfrîngea o frîntură din priveliștea pe

care n-o putea zări direct. Era faţa vestică a marelui zid stîncos, acolo unde el cotea, înclinîndu-se către poiană. Apariţia acelei forţe seculare, a acelor ziduri pleşuve, bătute de soare şi de furtuni, deştepta în Simon o exaltare ce făcea să sporească şi mai mult certitudinea unei împliniri. Oglinda fixată în perete decupa un pătrat iar într-un colţ al lui, crestele stîncilor dezveleau un petic de cer. Oglinda era singura podoabă din cameră dar răsfrîngea într-un tablou, diferit colorat, zidul plin de viaţă. Uneori uşa ce dădea spre balcon — şi care rămînea mereu deschisă — nu lăsa să se vadă decît un cer perdeluit şi bolnav ; dar exista acea oglindă în slujba speranţei unei zile senine, în care se contura făgăduinţa unei plimbări pe zăpada scăldată de soare.

În dimineaţa aceea, albastrul răsfrînt de un colţ al oglinzii se repeta, uşor diluat, în vastul dreptunghi al uşii. Ziua se insinua treptat, pe nesimţite, la capătul unei nopţi limpezi a cărei vrajă părea că mai persistă ca o aromă tare. Invitaţia la fericire pe care Simon a bănuit-o, deschizînd ochii, în spaţiul luminos, era atît de puternică încît trebuia să participe cu toată fiinţa lui sau să moară de durere.

Atunci l-a cuprins neliniştea din seara precedentă. A revăzut-o pe Ariane aşa cum i-a apărut atunci cînd, ridicîndu-se ca s-o întîmpine, s-a temut deodată să se apropie de ea, să o atingă.

A retrăit cu intensitate măruntele evenimente ce se scurseseră, conversaţia cu Minnie, confuzia creată de întrebarea lui, neliniştea pe care a simţit-o alături de ea. Retrăia totul şi acelaşi chin îl tortura, sporit acum de seninătatea cerului ; se simţea prizonierul unei contradicţii infernale şi, din nou, s-a îndoit de existenţa Absolutului. Descoperea, în acel moment, o forţă malefică ; căci imaginea lui Minnie îl obseda şi privea cu durere, ca şi cum nu mai era demn de ea, lumina dimineţii ce se revărsa în valuri scăpărătoare pe crestele din zare şi în care i se părea că vede imaginea iubirii perfecte. Atunci prinse a detesta femeia care-l făcea incapabil să se alăture bucuriei cerului.

Ceva mai tîrziu, pe cînd cobora spre „Casă“, îl zări de departe pe Jérôme ce stătea nemişcat lîngă uşă. Îşi aminti de vizita pe care i-o făcuse într-o seară, urmată de ciudatul vis. Cît de departe era Jérôme de frămîntările

lui ! Dar Simon cunoștea oare secretul lui Jérôme ? Acesta se număra printre cei mai vechi bolnavi de pe Crêt d'Armenaz și nimeni nu putea spune de ce mai stătea încă. Vorbea puțin, era politicos și nu se vîra niciodată în discuții. Părea că are o filozofie a lui dar nu voia să destăinuiască și altora misterul ei. Avea oare, într-adevăr, o taină ? se întreba uneori Simon — în ciuda atmosferei binefăcătoare, liniștită, întrucîtva aristocratică — iritat de distanța la care îl ținea cel mai bun prieten. Jérôme se număra printre oamenii vizibil marcați, printre purtătorii unui mesaj, dar nu-l destăinuia : Jérôme era un apostol mut.

— Jerôme, i se adresă Simon, aș vrea să-mi fi ghid în dimineața asta.

— Încotro ?

— Nu știu. Dar trebuie să vii cu mine. Vreau s-o petrec afară.

— Nu mă pot hotărî să fac un pas. Mi se pare că orice gest riscă să profaneze ceva...

Într-adevăr, pe măsură ce dimineața înainta, cerul devenea de un albastru senin, suspendat ca un văl transparent deasupra teraselor înalte. Simon fu surprins auzindu-l pe Jérôme că tălmăcește sentimentele pe care le trăia el însuși atît de intens.

— Tocmai, ești tovarășul de care am nevoie... în dimineața asta...

— Unde vrei să mergi ?

— Oriunde. Ce propui ?

— Să urcăm pe Blanc-Praz... E o vreme bună pentru o asemenea ascensiune...

Simon își amintea că Jérôme îi vorbise mereu de Blanc-Praz ca de un loc ce dă o nouă viziune asupra lucrurilor. Era un vast platou situat deasupra crestei d'Armenaz, la est, la poalele zidului stîncos, acolo unde acesta se înalță semeț, mai înainte de a coti spre nord. Cei doi prieteni o porniră pe un drum în pantă, deasupra negurii însorite. Valea dispăruse sub o mare de nouri ce străjuiau crestele și văgăunile muntelui și stătea suspendată, ca în fiecare dimineață, în dreptul unui cătun pe care-l zăbrănea în aburii ei și prin care răzbeau ici, colo discretele siluete ale plopilor. Ultimele ninsori fuseseră abundente iar plugurile de zăpadă formaseră pe cele două margini ale drumului, ziduri înalte, luminoase. Jérôme și

Simon mergeau tăcuți. În curînd ajunseră în pădure. În urma lor nu se mai zăreau decît două capete cafenii, prelungi. Dar nu mai erau doi coloși pașnici ce vegheau, ca de obicei, din înaltul cerului, cu o binevoitoare indulgență, plimbările lor. Acum se topeau într-un singur profil dur, glos, care le dădea un chip necunoscut, sever. De cîte ori se întorcea să le privească prin luminișurile codrului de brazi, Simon le vedea mai mari, iar profilul lor mai aspru ; contemplîndu-le, simțea aceeași neliniște ca în primele seri cînd se uita la enigmaticele povîrnișuri de pe Mont-Cabut.

Drumul se continua pe un podeț sub care, eliberîndu-se cu greu de cătușele de gheață, un torent curgea tăcut. În albia lui, ultima avalanșă aruncase blocuri de piatră și crengi smulse care mai stăruiau înlănțuite în gestul de fraternitate în care-i surprinsese moartea. Drumul cotea și codrul se sfîrșea brusc pentru a face loc unor văi împrejmuite de munți înalți și semeți. Dominînd haosul crestelor în cavalcadă, ce urcau spre cer, apărea capul ușor arcuit al Masivului cel Mare ale cărui piscuri trufașe, bătute de soare, vibrau în văzduh ca un văl imaterial.

La dreapta și la stînga acestei monumentale apariții, valea era închisă de un zid de munți mai scunzi, dincolo de care se întindeau povîrnișurile lanțului ce se înălța treptat pînă la Masivul cel Mare. Ele urcau drepte, mîndre, urmîndu-și în ascensiunea lor destinul. Păreau că pornesc într-o călătorie spre fruntariile cerului ca niște prieteni ce se țin de mînă și merg cîntînd. Dar erau atît de departe încît nu puteai să participi la bucuria lor. Se lansaseră într-o aventură periculoasă ce se săvîrșea dincolo de orice gest omenesc, pe meleagurile inaccesibile ale cerului ; seninătatea lor, puritatea cîntului lor sporeau tainica neliniște ce se cuibărise în Simon la vederea celor două capete ce dominau creasta d'Armenaz.

Totul era neobișnuit, derutant în acea priveliște, începînd cu forma munților pînă la straniile deghizări ale obiectelor învești mîntate în zăpadă și la excesul de lumină. La poalele Masivului cel Mare se zărea un munte ciudat, cioplit ca o uriașă piatră prețioasă cu numeroase fațete ce răsfrîngeau soarele în pantele lui de cristal. Orice umbră era aici proscrisă, izgonită. Lumina măturа neîn-

durătoare toate întinderile și scotocea prin toate interstițiile muntelui. Lumea era o uriașă bucată de soare ; totul era clar, tăios ; călătoreai printre oglinzi, sub focurile unui gigant proiector.

Strălucirea peisajului înlătura orice gînd. Simon se întreba doar ce semnificație avea existența unei asemenea lumi. Evident, dorințele și interesele oamenilor nu contau. Însăși imaginea Arianei pe care o purta în suflet dispărea în acea scînteiere. Simțea cum ea moare în el, dar era o moarte întru splendoare care o elimina din spațiu, diluînd prezența ei din sînul lucrurilor. Astfel miracolul obișnuit, miracolul așteptat se făptuia : natura suprima dintr-o lovitură tot ceea ce în gîndurile lui Simon nu era cu totul neprihănit ; ea-i izgonea chinul, înlocuindu-l cu unul mai necuprins ce-i înălța ființa în loc să o înconvoaie spre pămînt. Ea îl smulgea de pe pămînt, din viața cotidiană, din limite. Era o purificare. Nu era sfîrșitul neliniștilor lui, al frămîntărilor, ci o neliniște mai nobilă, o problemă, într-adevăr, capitală. Astfel, dacă spaima lui continua să crească pe măsură ce înainta în inima acelei naturi atît de puțin omenești — simțea cel puțin că spaima era legată de veșnicie așa după cum era legată de iubire. Da. Orice lucru își găsea aici veșnicia : bucurie sau chin, nu putea fi decît bucuria sau chinul de totdeauna...

Acum zidurile de zăpadă de o parte și de alta a drumului deveniseră atît de înalte, de groase încît formau un culoar îngust prin care cei doi călători se vedeau nevoiți să păsească unul lîngă altul ; în pereții lor se săpaseră crevase înguste și adînci cu licăriri de un verde acvatic, străveziu. Cum drumul intră din nou în pădure, Simon osbervă lungi fantome învăluite de sus pînă jos în veșminte albe, iar din loc în loc, stîncile preschimbate în uriașe castele cu ziduri din gheață ca de pe celălalt tărîm. Pădurea părea locuită de păpuși uriașe și cei doi prieteni circulau mirați printre aceste deghizări, uimiți că dăduseră pe neașteptate peste un carnaval. Treptat însă, plăcuta surpriză de la început se transformă, înfiorîndu-i, căci nici o formă nu mai putea fi recunoscută. Lucrurile luaseră chipuri ermetice, semețe iar Simon avea simțămîntul că venise să tulbure o sărbătoare care nu era dată în cinstea lui. Natura îl gonea : era de prisos ; nicăieri

nu găsea prietenie, reazem, nici măcar o alegorie pe înțeles. Lumina ce răzbea prin pădure, se prelingea tăcută pe zăpada rece ; chiar dacă se întorcea către munte, strălucirea lui îl copleșea.

Nici Simon și nici Jérôme nu simțiseră nevoia să vorbească pînă atunci. Simon rupse cu greu tăcerea :

— Ascultă... Nu ți se pare înfricoșător ?

— Ce vrei să spui ?

— Sînt zile, anotimpuri, locuri în care natura ni se arată așa cum este. N-ai impresia ?

Dar cum Jérôme nu-i răspunse, continuă :

— Privește în jurul nostru : lumea ar putea să rămînă veșnic așa cum e azi, splendidă și devastată, o lume în care nimic nu e făcut pe măsura noastră. Mă gîndesc la prodigioasele eforturi ale omului pentru a supune natura in cîteva colțuri ale globului. Am impresia că universul nu-i făcut pentru el, că omul ocupă un loc uzurpat. Nu crezi ?... E doar un accident al naturii : natura nu-l cunoaște, zise el dînd din cap ; cei mai mulți au uitat fiindcă trăiesc la șes, în ținuturi amenajate astfel încît să nu mai fie stînjeniți de ea. Ca să n-o mai vadă, ca să creadă în forța lor, au constituit orașe unde se adăpostesc împotriva ei și unde nu întîlnesc decît propria lor imagine. De aceea uită. Și astfel se amăgesc și sfîrșesc prin a crede că numai ei există ! Dar iată : adevărata natură nu ne vrea, se apără ! E singurul lucru pe care ni-l comunică. Privește !... Privește la picioarele tale, alături, pretutindeni : zăpadă peste zăpadă ; ghețuri tăioase ; iar dedesubt, stînca. Nici o aluzie la noi, nici un ajutor, nici o speranță. Nimic ce să ne amintească de noi înșine. Ce-ți spune această zăpadă ? Îți amintește de cea de anul trecut ? E aceeași. Natura ?... Iat-o cu chipul ei de totdeauna. Vezi ce e înspăimîntător : e ca și cum Creațiunea s-ar fi oprit în ziua a cincea...

Simon nu-și mai urmărea ideile. Se lăsa în voia suferinței lui ; încerca să pună capăt neliniștii ce se ivise din cer, din pămînt... Drept răspuns, Jérôme îi arătă partea dreaptă a drumului. Zăpada desenase acolo o formă : două pante netede, chiar pe pămînt, de o parte și de alta a unei creste mediane. Doar atît mai rămăsese dintr-o casă. Un horn ieșea jalnic la iveală din sălașul înghițit.

— Da, reluă Simon. Știi ce mi-a spus deunăzi cineva, văzînd o asemenea priveliște ? „Oribil ținut !“... Abia

acum înțeleg ce vroia să spună !... Ne e greu să admitem că lumea n-a fost creată pe măsura noastră, să admitem că totul se petrece ca și cum omul n-a fost prevăzut. Totuși, ăsta-i adevărul ! Și totul îl afirmă !...

Devenise brutal. Striga aproape, forțîndu-l pe Jérôme să-i răspundă.

— Adevărul e, conchise el, că locul ne este măsurat, ca al tuturor ființelor vii, mai mult decît altora ! Poate că nu-i tocmai un privilegiu să fii om !...

Jérôme îl ascultase fără să-l întrerupă. Se mulțumea să-l privească, să dea din cap, să zîmbească. Părea că se gîndește la argumente pe care nu avea să le expună, ci le păstra pentru el. În sfîrșit, consimți să-l întrebe :

— Și cu inteligența cum rămîne ?

Dar Simon nu se mai putea opri.

— Inteligența nu-i oferă nici o șansă în plus, replică el. De cîteva secole de cînd e pe pămînt, n-a reușit să-și extermine principalii inamici, cei mai înverșunați împotriva speciei, cei mai minusculi și mai ucigași. Cei vinovați de suferința noastră, de moartea lui Lahoue !... În această privință, natura ne tratează ca pe niște animale ! După cum există o larvă ce se hrănește cu cap de broască, reducînd-o, pe nesimțite, într-un fel de terci, tot așa există un bacil care ne mănîncă plămînii și care nu se intimidează în fața inteligenței noastre. Face natura vreo deosebire în favoarea noastră ? Nu, ea împinge microbul spre noi, ca spre oricare animal, cu ochii închiși. Pretutindeni, cel superior e distrus de cel inferior. omul de bacili, copacul de licheeni. Acesta este adevăratul, marele scandal ! Ce sînt, în comparație cu acest adevăr, cele cîteva carnagii intermitente care-i zguduie pe oameni ? Vezi tu, e ceva nesăbuit în felul în care se comportă natura. Ea ne suprimă cu aceeași ușurință cu care ne-a creat, la un joc de zaruri ! Parcă și-ar bate joc de opera ei. Și totuși, doamne ! zise el înflăcărîndu-se, cît îți trebuie ca să ajungi un om !

Se așternu liniștea.

Urcau din nou tăcuți iar Simon privea drumul orbitor, tăiat de umbre ce reproduceau pe zăpadă forma copacilor. Fiecare își avea o copie, viguroasă și clară, atestînd într-un anumit punct al cerului prezența astrului ce trimitea lumii căldura și lumina. Umbrele nu valorau

nimic în sine. aveau doar valoarea unui semn ; nu erau decît simulacru și aluzie : erau imaginea unei alte lumi. Din această idee se năștea o alta. Dacă sursa luminoasă rămînea aceeași, umbrele se deosebeau nu numai după felul copacilor, ci și după accidentele drumului ; astfel, trunchiurile drepte, paralele ale brazilor proiectau, reflectîndu-se, toate sinuozitățile drumului. La fel și largile trîmbe de lumină ce despărțeau vedeniile unele de altele. Și atunci, nu putem să credem că spiritele noastre sînt față de realitățile ce ajung pînă la ele, asemănătoare cu drumul inegal, în care toate imaginile se deformează ?... Nu există și momente cînd Demiurgul se proiectează asupra vieții noastre ca și soarele pe drum, răspîndind deopotrivă raze și umbre ce se deformează ajungînd în noi, fără ca Demiurgul sau soarele să se modifice ?... Simon înțelegea acum că suferințele, bucuriile, ideile care-l frămîntau nu trebuiau, firește, apreciate în sine, ci în raport cu o realitate superioară care le comandă și a cărei reflectare infidelă și adesea caricaturală sînt. Dar mai mult chiar, ființele erau altceva în diversitatea lor decît aspecte mai mult sau mai puțin deformate ale realității unice ? Nu. Strălucitoare sau sumbre, credincioase sau nu, ele emanau dintr-o lume de splendori situată dincolo de percepția noastră.

Drumul coti, arborii se răriră treptat și deodată se zări marea pată scînteietoare a unui platou pustiu, la marginea căruia se înălța stingher un brad, sub un dublu veșmînt de zăpadă și de lumină.

— Blanc-Praz, zise Jérôme... Am ajuns.

Cum mai jos se zăreau cîteva vile, dealtfel pe jumătate acoperite, Simon resimți și mai crud impresia de abandon pe care o trăise cu o clipă mai înainte și care, fără vreun motiv aparent se redeșteptă, alăturîndu-se bucuriei lui. Atunci auzi glasul lui Jérôme, glasul pe care-l auzise din primele zile pe Crêt d'Armenaz și care devenise ca al unui frate.

— Sînt pe lume lucruri create pentru glorie.

Și îi arătă bradul neclintit din fața lor... Acesta stătea drept sub greaua povară albă ; suporta singur apăsarea zilelor, a ceasurilor : era conștiința acelui deșert ce se înălța spre cer ca un strigăt.

Simon șovăi, apoi zise încet :

— Ce teribil subînțeles !

Se gîndea la alte fiinţe, la cele ce păreau create nu pentru glorie şi har, ci pentru suferinţă şi blestem şi care-şi trăiau de pe acum damnarea. Se gîndea la acele fiinţe roase de invidie, incapabile de măreţie, oarbe în faţa frumuseţii, veşnic îndreptate spre mizeria lumii, trăind-o, creînd-o — fără voia lor — la acele fiinţe frustrate şi pe care viaţa le împingea în acel moment spre un destin fără de lumină. Şi prinse a le iubi. În dragostea lui, se gîndea la cei care pîngăresc tot ce ating. Cei ce neagă din disperare tot ce nu înţeleg. Cei ce ocărăsc ceea ce lor nu le-a fost dat. Cei ce-şi caută bucuriile tîrîndu-se, cum spusese Massube. Cei pentru care, dominaţi de o femeie, universul rămîne învăluit. Cei ce-şi bat joc de pasiunile pe care le deşteaptă ; cei pentru care semenii nu contează... Cei făcuţi pentru iubire, dar trădaţi de imperfecţiunile trupului lor. Pe toţi îi iubea ! Erau, fără îndoială, umbre infidele, caricaturale, provocate de inegalităţile de teren — dar nu afirmau în felul lor, frumuseţea care-i ocolise ? Nu se cuvenea să-i iubească la fel ca pe cele mai graţioase forţe, ca pe cele mai strălucitoare raze ale zilei ?...

Jérôme nu răspunse. Drumul se înfundase. Mai făcură doi-trei paşi prin zăpada proaspătă în care intrau pînă la genunchi. Trecuseră dincolo de pădure iar platoul Blanc-Praz îşi ondula uşor în jurul celor doi călători întinderea luminoasă, printre cercul imaculat al munţilor ce se rînduiseră în jurul Masivului cel Mare ce strălucea frenetic. Pe cer nici pic de nor şi deşi se scursese jumătate din ianuarie, soarele ardea cu intensitate. Singur în mijlocul acelei lumi orbitoare, expus tuturor violenţelor luminii, bradul stătea ca o săgeată înfiptă în pămînt. Cei doi se îndreptară spre el.

Bradul stătea drept în spaţiul pustiu, neclintit, în armura-i strălucitoare. Ramurile de jos se aplecau pînă la pămînt, cu vîrfurile îngropate în zăpada adunată împrejur ; dar spre trunchi, mai la adăpost, se formase ca un mare crater, în inima căruia se ivea pămîntul ; intrai acolo ca într-o casă.

Simon îşi vîrî mîna în zăpada irizată ce acoperea una din crengi. Zăpada se scutură cu un zgomot înăbuşit iar creanga eliberată se ridică într-un salt elastic. Simon îşi retrase mîna udă şi curînd simţi o plăcere crudă.

Era cald. Se așeză la poalele bradului, copleșit. Printr-un luminiș se zăreau crestele Masivului cel Mare, alinlate sub ochii lui în mantia albă și neagră, dominînd și acum cerul ca o uriașă santinelă. Șiraguri de gheţari îi ațîrnau de gît. Pe măsură ce soarele se înălța pe cer, Masivul cel Mare își pierdea înfățișarea lui de fantomă, redevenea solid, material. Muntele vecin își oglindea neostoit fețele lucii. Spre nord, înaltul lanț d'Armenaz, adumbrea zarea cu zidul lui vertical pe care se prelingeau soarele și apa.

Simon avu deodată impresia că se află acolo de totdeauna, în acea lumină, că nu mai are nevoie de altceva. Armonia pătrundea în ființa lui cu aceeași violență cu care-l părăsise. Trăia din nou o clipă cînd cele mai contradictorii simțăminte se topeau într-o unică încîntare. Neliniștea ce-l urmărise de multă vreme, poate de cînd sosise pe acele meleaguri, și care-l făcuse să se oprească adesea în poiană, dispăruse, își luase zborul deasupra crestelor înghețate. Își simțea inima curată, caldă, luminoasă ca acele întinderi de cer și de zăpadă. Privi pe jos. „Zăpada !...“ șopti el. Și mîngîie stratul gros de cristale zburlite, semețe, tăioase...

Totuși, Ariane era cu el, o simțea într-un punct fierbinte din inimă. Dar nu ca pe o femeie. Ci ca șiragul de ace care păreau aproape, datorită limpezimii văzduhului, dar pe care nu le puteai atinge și pe care un simplu nour ar fi fost în stare să le tăinuiască. Deodată, ca să o apropie de el, ca să risipească acea crudă încîntare care o îndepărta, dori să-i rostească numele.

Se întoarse spre Jérôme ce se așezase lîngă el și i se păru că nu-l mai văzuse pînă atunci. Era pe fața lui, în afară de admirabila strălucire a tinereții, un fel de lumină. Ar fi vrut să fie sigur că regăsește această lumină de fiecare dată cînd va avea nevoie de ea.

— Încerc în preajma ta ceva straniu. Dacă ar fi fost pentru prima dată, aș fi zis că nu tu ești cauza, că e o simplă coincidență... Vezi tu, sînt sentimente care ocupă un mare loc în restul vieții mele și care, uneori, cînd te văd, sînt reduse la proporții mai modeste, — sau, mai degrabă, își schimbă sensul sau planul, nu știu, ca și cum ar pătrunde într-un mediu mai vast...

— La ce sentimente te referi ?

Simon șovăi o clipă.

— Mă gîndesc la Ariane.

— O iubeşti ?

— Da...

Se aşternu tăcerea. Jérôme părea emoţionat. Răspunsul lui Simon îl cufundase parcă într-o adîncă visare.

— Şi eu am iubit... Apoi tăcu, iar în jurul lor domnea doar marea linişte a pămîntului.

— Jérôme... Vorbeşte-mi !

Privirea lui Jérôme era aţintită departe ; căuta ceva dincolo de zare. Avea să vorbească ? Avea să renunţe, în sfîrşit, la veşnica, obositoarea lui discreţie ?... Se hotărî.

— S-a întîmplat cu mult înainte de sosirea ta sau a mea pe aceste meleaguri... Povestea mea e simplă : am fost fericit şi n-am încetat să fiu. Aşa ceva nu se istoriseşte. Am trăit mai bine de un an, datorită unei femei, o inefabilă fericire. Şi totuşi, s-a terminat... S-a terminat pentru că aşa am vrut : era prea frumos, vezi tu : mi-a fost teamă ! Mi-am spus că dacă o fiinţă ţi-a dăruit fericirea nu trebuie să încerci să mergi mai departe, nu trebuie să-i ceri mai mult... Pentru că fericirea pe care o primeşti înseamnă libertate, e chiar un plus de libertate şi e un miracol, dar dincolo de un anumit punct destul de greu de determinat şi de care nu trebuie să te apropii prea mult, începe altceva...

Jérôme nu vorbise niciodată atît de mult. Simon avea impresia că pentru fiecare cuvînt făcea un efort şi că avea să se oprească. Dar după o pauză, nu întîrzie să continue.

— Îţi aminteşti, într-una din zile, privind la unul din tablourile mele, mi-ai vorbit de clipa cînd, prin participarea noastră intensă la viaţă, căpătăm conştiinţa existenţei ? Începuseşi atunci să-mi relatezi o plimbare : n-ai terminat ; te-ai oprit exact în locul în care ai poposit în plimbarea ta. Îţi aminteşti ?...

Simon fu surprins de memoria lui Jérôme. De ce-l mirase oare istorioara lui ? Pe atunci nu avusese impresia că se făcuse înţeles şi se oprise, într-adevăr, descurajat de calmul inuman ce domnea în acea seară în preajma lui Jérôme.

— Vorbeai, continuă Jérôme, de un fel de revelaţie, de o revelaţie în faţa lucrurilor. Mă înşel, cumva ?...

— Nu, ai o memorie perfectă. Îmi amintesc de conversaţia noastră de parcă ar fi avut loc ieri. Îţi vorbeam,

într-adevăr, de acel moment în care căpătasem certitudinea, de acel moment al plimbării mele cînd, oprindu-mă, am privit în jos și mi-am spus : Eu... Noi... Iată-ne alături...

— Tocmai... zise Jérôme, pe gînduri. Semăna cu clipa aceasta, nu-i așa ? O clipă, un loc asemănător cu acesta ?

— Da. Foarte asemănător.

— Ei bine, după o asemenea clipă, după ce trăiești o asemenea clipă, cred că e inutil să mergi mai departe : nu poți decît să domolești sentimentul, impulsul care te-a făcut să rostești acele cuvinte miraculoase !... De aceea ți-am amintit. Căci și în iubire există un stadiu de nedepășit. Cînd spui „iată-ne alături", trăiești deopotrivă clipa fericirii și a libertății. Dar dincolo de ea încetezi adesea să mai fii lucid, încetezi să fii în plenitudinea conștiinței, devii pradă altui sentiment, te lași încercuit, purtat, învăluit și asta-i rău, vezi tu : întunecarea... Ce vrei, se contopesc prea multe lucruri în dragoste ! cea mai nobilă exaltare conduce în cele din urmă spre beție. Ca de fiecare dată cînd te înalți prea sus, vine o clipă cînd un fel de zăbranic îți acoperă ochii, amețești și aluneci !... Ah, Simon, o iubire nefericită e, se pare, o grea suferință, dar greșește cine crede că o iubire fericită este doar încîntare ; presupune prea multe riscuri, vezi tu, și nu-i un lucru simplu pentru un om...

Se întrerupse o secundă și zărindu-l pe Simon atent, aplecat ușor spre pămînt, puțin anxios, îl întrebă :

— Să continui ? Ceea ce am să-ți spun ți se va părea necruțător...

— Îți dau voie să fii necruțător.

— Ei bine, ca să-ți spun totul, eu n-am vrut să depășesc acel stadiu dincolo de care o femeie devine o obsesie, dincolo de care gîndurile noastre reduc interesul față de lume, dincolo de care nu mai cunoaștem decît o nesățioasă dorință. Am simțit că în această dorință riscă să dispară însăși iubirea mea, ca și cum ea s-ar ridica la suprafață și, împreună cu ea, propria-mi conștiință, ceea ce am mai personal... Însemna să devin prizonierul cuiva ce nu eram eu însumi... Înțelegi ? O iubire nu poate dăinui în plenitudinea ei decît dacă-i dărui mult și mereu. Dar cum să-i dărui, zise el mai apăsat, pentru a domina protestul ce se schița într-un gest al lui Simon, cum să-i dărui, dacă o lași mai întîi să suprime totul ? Ce poți

să scoţi de pe un teren secătuit ? Cum să dărui dacă doreşti mai întîi să primeşti ? Dacă nu mai trăieşti decît pentru un singur lucru ? Nu doream îndeajuns înfrîngerea mea ca să o realizez prin cea a altei persoane, sfîrşi el cu convingere.

Se opri un moment, apoi continuă :

— Ştii că pictez. Multă vreme am crezut că vreau să-mi salvez arta. Îmi spuneam că dacă vrei să asculţi concertul e mai bine să nu faci parte din orchestră, înţelegi ?

— Şi atunci... dacă nu era arta ta, ce era ?

— Vezi tu, într-o zi am înţeles mai bine ceea ce înseamnă arta pentru mine : pur şi simplu, o activitate secundă... Am crezut că evitînd riscurile de care ţi-am vorbit, încercam să rămîn liber pentru ea. Credeam că aflu în ea suprema expresie, suprema justificare a mea. Dar e prea simplu să te proiectezi astfel într-un obiect, pe un plan situat în afara noastră. Mi se părea că şi aici era un fel de trădare faţă de mine. Scopul nu poate fi în afara noastră. Ceea ce urmăream nu era să rămîn liber pentru o artă, oricare ar fi fost ea, ci libertatea însăşi. Arta e unul din cele mai minunate mijloace al căror scop este împlinirea noastră. Dar această împlinire e o operă, o acţiune interioară care se făptuieşte în tăcere şi nemişcare.

— Eşti, într-adevăr, necruţător, spuse Simon.

— Cel puţin, am fost necruţător cu mine însumi. Ar fi simplu să fii necruţător cu tine însuţi, dacă ai putea să-ţi închipui starea la care vei ajunge, dacă ţi-ai putea reprezenta bucuria, pacea cîştigate fiind necruţător. Căci pacea nu se dobîndeşte decît aşa ; trebuie să te zbaţi, să te lupţi cu tenebrele. Aici, mai ales aici, mi-am dat seama cîtă dreptate am avut. Şi printre toate ideile care m-au ajutat să înţeleg, e una care mă obsedează, care s-a cuibărit în mine, care face parte din viaţa mea... dar care, vouă, celorlalţi, vi se va părea neclară...

Jérôme şovăi. Spusese „vouă, celorlalţi", de parcă ar fi vrut să-l plaseze pe Simon într-o altă tabără : poate că începuse să fie uşor neliniştit, văzînd că nu-l aprobă ?

— Ce idee ?

— Ei bine, că această fiinţă nu-mi aparţine — că nici o fiinţă, nimic, nu aparţine nimănui... rosti el cu claritate. Ai spus adineauri că natura n-a fost făcută pentru noi. Dar nici făpturile. Nimic nu ne-a fost dat ! Nimic ! În-

țelegi ? Majoritatea oamenilor mă fac să rîd cu felul lor posesiv de a vorbi ! Vor necontenit să ia, să apuce, să aibă. Merg cu mîinile înainte ca să prindă, să înțeleagă !... Dar înțelegerea nu ține nici de degete, nici de mînă, ci de Spirit și de Absență...

Se opri. Rostise ultimele cuvinte cu violență, furios, parcă, fiindcă nu era aprobat... Simon nu-i cunoscuse acest ton autoritar. Pe măsură ce Jérôme vorbea, un clocot confuz de simțăminte și idei se înfiripă în el. Cuvintele lui Jérôme îi deșteptară o neliniște iscată din calmul inexplicabil, puțin distant al prietenului său. Desigur, nu avea filozofia strămoșilor lui ; nici a domnului Delambre ! Limbajul lui Jérôme îl tulbura prin noutate. Și Simon ar fi putut să emită cîndva idei similare, să se declare detașat de toate — dar n-ar fi crezut în spusele lui, ar fi fost o simplă discuție fără consecințe, cu titlu de paradox, ca atunci cînd lansezi o idee ignorîndu-i valoarea, profunzimea. Căci altminteri, de ce i se păreau acum o revelație ? Înțelegea deodată ce distanță există între cuvinte și viață, de cît timp ai nevoie ca să cobori în adîncurile tale, să devii propria-ți hrană. Și cît de departe era de Minnie și de teama lui din ajun ! Cît de bine tălmăceau vorbele prietenului său spaima, frica pe care i-o inspira acea femeie prea seducătoare ! Spusele lui Jérôme reușiseră cel puțin să-l descătușeze... Mai mult chiar, ele măreau distanța pe care o sesizase adesea, între el și Ariane ; acea distanță devenea acum definitivă ; nu mai era o întîmplare, un hazard, ci un semn esențial al iubirii lui... Ariane nu avea să fie niciodată a lui. Ariane nu putea fi a nimănui, după cum nu erau ale nimănui nici cristalele sclipitoare pe care le privise pe cînd urca și care mai dăinuiau, conferind o valoare cerului. Tînărul simțea cum iubirea lui pierde treptat rădăcinile omenești : înceta să mai fie „lucrul“ unic ; redevenea miracol. Jérôme, în cîteva cuvinte, o pusese la adăpost de vicisitudini iar Simon avu impresia că se plasează, la rîndu-i, în afara jocului, a vălmășagului, într-o zonă privilegiată în care nici un eveniment nu mai putea interveni. De acum înainte viața devenea limpede iar redutabilele antinomii contra cărora avusese de luptat în timpul plimbării se risipiră ; însuși Massubę încetase a mai fi o contradicție... Cum de i-a putut scăpa atîta vreme acest aspect al vieții ?

Fără îndoială așa cum i-a scăpat lui Massubę și celorlalți, tuturor celor care n-au știut să smulgă de pe ochi vălul cu care se născuseră și care nu le îngăduia să depășească anumite aparențe — așa cum scăpase tuturor celor care n-au știut să-și ude ochii pe drum cu puțină apă vie. Și Simon fusese ca ceilalți : sosise pe Crêt d'Armenaz ca un orb. Cîțiva atinși însă de miracol i-au povestit despre tot ce descoperiseră în preajmă. La rîndu-i vedea cum îi cade acel văl care nu devenea străveziu decît în bătaia anumitor raze de lumină...

Simon luă în mînă puțină zăpadă, o strînse și o lăsă apoi să cadă printre degete, cu o imensă bucurie...

— E timpul să ne întoarcem, zise Jérôme brusc.

Jérôme avea întotdeauna grijă să fie punctual. O porniră din nou pe drumul însorit. Zăpada muiată de căldură le îngreuia mersul. Aveau acum în față stîncile d'Armenaz. În depărtare, povîrnișurile dinspre Mont-Cabut păreau că alunecă din cer. În mijloc se zărea o ușoară inflexiune, o vale adumbrită de cîteva păduri de brazi : mai jos, șiruri de plopi golași, ușor de recunoscut de departe, străjuiau drumurile ca într-o pictură. Uneori, la o cotitură, se arătau crestele Masivului cel Mare, ghețarii și prăpăstiile unde se prăvălea o umbră albăstruie, ademenitoare. Și din nou apărea Mont-Cabut cu straiele lui albe, lăptoase, umflate de vînt.

Jérôme și Simon n-au mai găsit pădurea așa cum o lăsaseră ; brazii își pierduseră strălucitoarele podoabe. Acum acestea se topeau și picuri mari ciuruiau zăpada. Totuși, o dîră de lumină ce se furișă în pădure, îi descoperi lui Simon ceva atrăgător. Pe o înălțime scăldată de soare, luminos ca un altar, se înălța un brad, abia răsărit, de o formă perfectă, care mai păstra în brațele lui, adunată spre tulpină, comoara neatinsă, imaculată, virginală. Se detașa pe un fundal întunecos, rezumînd, parcă, toată splendoarea zilei. Simon se opri un moment, mut în fața miracolului. Și deodată simți o poftă inexplicabilă să apuce copacul, să-l smulgă. Ce pornire îi dădea ghes ? Și-l imagina cu pămîntul prins încă de rădăcinile-i subțiri și puternice, șiroind în mîinile lui. L-ar fi indignat pe Jérôme... Și nu i-ar fi părut rău : în mod confuz simțea nevoia să-și ia revanșa.

XII

TRECURĂ MAI MULTE ZILE FĂRĂ ca Simon s-o întîlnească pe Minnie și se bucură constatînd că absența o suprimă. Regreta însă că-i lăsase impresia că ar accepta propunerea de a juca în spectacolul pregătit pentru aniversarea doctorului și se temea de clipa în care propunerea ar fi devenit realitate. Acum nu aștepta decît un pretext ca să se poată sustrage.

Într-adevăr, într-o dimineață pe cînd urca spre sufragerie, se întîlni cu Minnie ce cobora treptele în grabă. Ea se opri în fața lui cu un zîmbet incisiv și scoțîndu-și repede mănușa, îi întinse mîna. Simon se gîndi că e momentul să-i vorbească dar nu mizase pe plăcuta surpriză a revederii ; prezența ei, grația, gestul prompt, incitător de a-și scoate mănușa, totul îl făcu să amuțească. Dealtfel, Minnie nu-i lăsa pe interlocutori să se strecoare în conversație și Simon, cu o bucurie pe care nu îndrăznea să și-o mărturisească, îi asculta vorbele, glasul. Activitatea o acaparase toată dimineața și simțea nevoia, spunea ea, să facă puțină mișcare prin zăpadă ca să aibă poftă de mîncare. Privind-o, auzind-o, Simon se simțea pradă unor stări tulburătoare. Ea purta în dimineața aceea un costum de schi : pantaloni albi dintr-o stofă moale și o jachetă roșie cu revere late, cambrată pe corp. Echipată astfel, de cum se ridica de la birou, era pregătită pentru plimbare ; și, într-adevăr, aproape în fiecare zi putea fi văzută cum dispare pe schiuri, alunecînd pe pistele ce coborau în vale, acolo unde cîmpia și poiana se contopeau sub covorul uniform, gros, plăcut. Gîndindu-se la forma înaripată ce se făcea adesea nevăzută sub ochii lui, printre trunchiurile înalte ale brazilor, aproape că nu-i venea să creadă că ea se afla acum în fața lui, cu surîsu-i ademenitor. În urma ei stăruiau întinderile albe și însorite pe care aveau să le străbată împreună. Căci, cu vocea ei puțin răgușită, puțin obosită, ea îl invită să colinde prin zăpada moale a amiezii. Totul era nevinovat, curat, încît Simon nu știa de ce șovăie. Totuși, dădu din cap în semn de refuz, zîmbindu-i și formulînd o vagă scuză : îi pomeni de o întîlnire și o luă la fugă... „Trebuie să fi fost tare stîngaci, își zise în sine. Dar poate că nu și-a dat seama !...“

Pe la începutul după-amiezii, pe cînd urca pe Mont-Cabut întorcîndu-se acasă, se întreba de ce se purtase astfel... Adevăratul motiv ar fi nedumerit pe mulţi din jurul lui... Dar un ceas mai tîrziu o altă formă avea să străbată acelaşi drum.

Simon intră în odaie, lăsă oblonul şi se lungi... De unde venea, la urma urmelor, această incompatibilitate pe care o resimţea deşi nu şi-o putea bine lămuri, dar de care trebuia să ţină seamă dacă nu voia să piardă privilegiul, şi nu numai privilegiul ci însăşi percepţia evenimentului care era trecerea Arianei pe cărare ? De ce ? De ce oare bucuria severă, ce rămînea depărtată şi imaterială îi cerea să refuze inocenta plăcere de a o însoţit pe Minnie şi de a rîde alături de ea ? Inexplicabil lucru ; chiar dacă Ariane nu i-ar fi spus niciodată „Nu-mi place femeia asta", tot i s-ar fi părut un sacrilegiu. După cum îşi interzicea să se gîndească la Minnie în prezenţa Arianei, nu se putea gîndi la Ariane în prezenţa lui Minnie : cele două femei nu erau făcute să se întîlnească, nici măcar în cugetul lui — mai ales în cugetul lui. Realitatea putea avea imperfecţiunile ei, Ariane şi Minnie se puteau întîlni într-o noapte, la săniuş, căci la urma urmelor era o simplă întîmplare lipsită de importanţă. Adevărul e că cele două femei nu erau din aceeaşi plămadă ; Minnie avea ceva care o împiedica să fie pentru Simon ceea ce era Ariane : o fiinţă spre care te întorci ca atras de o forţă şi pe care, numai privind-o, te simţi înălţat, fericit. Niciodată Minnie nu i-ar fi putut trezi lui Simon ideea că există o analogie între ea şi notele înaripate din *Jocuri de Umbre*. De ce oare ? În alte împrejurări şi-ar fi putut asuma Minnie o asemenea putere sau era un privilegiu exclusiv al Arianei care făcea din ea o fiinţă de neînlocuit ?... Da, aşa credea acum. Ofranda supranaturală pe care o primea de la ea nu i-ar fi putut-o dărui nimeni altcineva. Noţiunea de unic — de neconceput pentru cel care nu a trăit o asemenea experienţă — căpăta treptat în ochii lui realitate, devenea o evidenţă şi-i trezea o spaimă pe măsura încîntării, căci ideea că Ariane ar putea dispare într-o zi îl făcea ca lumea să-i apară de neînţeles. Astfel nu exista o măsură comună între cele două femei. Chiar departe de Ariane, îi era de ajuns să se gîndească la ea pentru ca să o simtă prezentă, iar pe faţa lui să se ivească un zîmbet imperceptibil, chinuitor de dulce. Or, Minnie, chiar atunci cînd se afla alături de el,

nu-i trezea asemenea trăiri ci doar o plăcere vie, precisă, limitată, care nu depășea frontierele prea vizibile formate între ea și restul lumii de seducătoarea linie a trupului. Dar între Ariane și lume nu se zăreau frontierele pentru că în jurul ei exista acel mare nimb, nimb de umbră, cum i-a apărut la început. însă și de lumină, căci lumina și umbra nu erau antinomice în lumea Arianei. Simțind-o prezentă, tăcută, invizibilă, Simon nu putea accepta satisfacțiile imediate, bucuriile care au un început și-un sfîrșit. Trebuia să înainteze, să urce tot mai mult cu ea, spre acel punct confuz unde atingi plenitudinea, cel mai desăvîrșit acord. Era ca un ordin, mai mult chiar : o atracție. . Cînd, la marginea drumului se zări, sub brazi, firava siluetă limpidă care-l aștepta, Simon se ridică brusc și, printre barele balconului, o privi cum trece. Ea înaintă, împreună cu prietenele ei, cu pasul ușor de parcă abia atingea zăpada ce învește mînta pămîntul ; nu lăsa impresia că se gîndește la el ; dar cînd ajunse mai aproape, întoarse capul spre Simon, cu acea mișcare vie, obișnuită, cînd păru-i invoit se unduia... Gestul ei îl tulbură mai mult ca oricînd.,

În fiecare zi rămînea astfel, privind scînteierea pămîntului și a cerului ale căror reflexe pîlpîiau în fața ochilor lui, cînd viața, lumea deveneau un covor de lumină pe care el luneca spre o fericire supraomenească. Se gîndea că în același timp Ariane stătea întinsă, ca și el, nemișcată, la suprafața unei lumi inefabile, în care greutatea pămîntului era pe potrivă cu cea a cerului ; și Simon regăsea treptat fericirea pe care a cunoscut-o alături de ea, în ziua plimbării lor spre Borons. Și avea impresia că acele ceasuri profunde nu vor lua sfîrșit, că Ariane va rămîne nemișcată în fața lui, în sufletul lui, în inima lumii, pentru totdeauna, cu gesturile ei tăcute, cu iubirea ei fără cuvinte, veșnic tînără, frumoasă, încîntătoare. Și prezența ei în sufletul lui era atît de intensă încît atunci cînd ceasul se scurgea iar soneria își răspîndea în văzduh notele ascuțite Simon se ridică epuizat.

Pe Ariane o putea întîlni seara, după cină, dar pînă atunci, mai înainte de pogorîrea întunericului, avea un ceas liber. Și Simon se ducea uneori să-l vadă pe Jérôme, pe care-l găsea pictînd sau pe Pondorge, care se desprindea parcă dintr-un coșmar ; adesea însă, urca singur pe drumul spre Hauts-Praz, ce șerpuia în jurul zidului stîncos, la vest

de Crêt d'Armenaz. Mai întîi tăia poiana, străbătea dumbrava și trecea dincolo de torent, unde începea urcușul. Drumul se îngusta și Simon recunoștea în zăpadă, ca o înlănțuire necesară de la care nu trebuia să se abată. urma pașilor lui din ajun. De cum ieșea din dumbravă. zărea la dreapta stînca pleșuvă, neclintită ca un zid de cetate. cu mari pete ruginii străbătute de dîre violete. La stînga. povîrnișul era acoperit de fagi cu coarnele împreunate într-o legănare de ramuri, a căror grație se răsfrîngea în zăpadă ; jos de tot, sub negura albăstruie se ascundea valea în care scînteia, ici-colo, rîul, închisă de crestele înalte. pe care soarele avea să agonizeze curînd și de unde șiroiau de pe acum nesfîrșitele umbre reci. Dar lui Simon îi plăcea acest drum nu pentru priveliștea crestelor sau a văii și nici pentru surda culoare a stîncii sau pentru sălbăticia locului. Avea un singur gînd, un singur dor : doar la cîțiva pași, după a doua cotitură, știa că ajunge la copacul lui drag.

Pentru el pornea Simon în fiecare zi. De cum se zărea cotitura, încetinea pasul ca să se bucure și mai mult de minunata apariție. Cu o bucurie ascuțită, dar și cu o nedeslușită teamă privea de departe copacul care adumbrea cerul cu ramurile lui. desfășurînd pe albul zilei silueta-i întunecoasă. Mai înainte de a-și continua urcușul, Simon se oprea în acel loc unde copacul, un nuc uriaș, se arăta în toată măreția lui. Pe muchea versantului, ca pe un piedestal, ușor aplecat, mușcînd cu rădăcinile pămîntul, urca într-o mișcare atît de impetuoasă încît brațele-i îmbrățișau drumul, boltind spațiul deschis sub el de valea cea largă. Pe cînd se apropia, Simon simțea că nucul are să-i spună ceva și inima-i bătea sălbatic. La rădăcina lui se oprea. Totul încremenea ca și el în aceeași tăcută adorație. Copacul era încununat de un nimb asemănător cu cel al Arianei. Zăpada împodobea ramurile cu fir de lumină. An de an, cu rădăcinile-i bogate lucrase pămîntul, și lucrase, deopotrivă, văzduhul. iar din pămînt și din văzduh țesuse neclintita-i substanță și-și durase nodurile în fața cărora fierul devenea neputincios. Elanul său, mișcarea nobilă a crengilor te forțau să te supui ritmului său, să-l cuprinzi cu ochii pînă sus. Simon, cu picioarele în zăpadă, se dădea înapoi ca să-l poată vedea mai bine. Cu patimă încerca să descifreze, să-i tălmăcească mesajul ;

dar acum, în fața lui, copacul părea că se ferește. Ziua se stinsese ; Simon se apropia mai mult, se cocoța pe povîrnis, își rezema mîna de trunchiul aspru. Nu se putea hotărî să se despartă de el fără să-i pătrundă taina. Avea impresia că dacă nu-l înțelege atunci, în clipa aceea, pierde orice șansă de a-l mai putea înțelege vreodată. Poate că arborele îi cerea să devină asemeni lui ? Simon se îndepărta agale, urcînd pe creastă. Pe cînd se mai întorcea odată, observa că pomul îi cere să mai stea iar el nu putea să încalce porunca. Atunci mai zăbovea ; și tot contemplînd arborele, se contopea treptat, devenea arborele însuși iar sîngele lui se împreuna undeva, în inima pămîntului, cu acea sevă adormită. Urmărea cu privirea trunchiul aplecat, crengile rotunjite deasupra genunii și deodată îi trecea prin minte că e purtat spre hăul rece și tăcut unde domnește întunericul. Se înșelase ? O ființă neînsuflețită, un „lucru" putea înrîuri o asemenea admirație, un asemenea elan ? Mai cerceta o dată pomul, se mai apropia o dată de el, pipăindu-i scoarța, cuprinzîndu-l cu brațele, ca și cum i-ar fi putut cîștiga astfel prietenia, ca și cum l-ar fi înțeles mai bine ; își lipea pieptul de el, pînă cînd simțea cum se pătrunde de gîndul, de forța ce însuflețea acel uriaș, acea ființă minunată ! Și crengile îl îmbrățișau într-un gest de ocrotire. Încerca în cele din urmă să se smulgă, să se elibereze, hotărît să plece ; dar după cîțiva pași, pomul îl chema iar. Apoi, o clipă, Simon își dădea înspăimîntat seama că se așternuse tăcerea, de parcă nucul se închisese în sine, ca, ca și muntele la începutul plimbării cu Jérôme ; trunchiul se schimonosea, parcă, iar Simon avea impresia că aude un rîs groaznic, ca și cum totul ar fi fost supus unei puteri diabolice ; să-l fi văzut pe Massube ieșind din copac, scălîmb, cocîrjat, cu sarcasmul lui și tot n-ar fi fost mai îngrozit. Dar coșmarul lua sfîrșit ; pomul îl învăluia din nou cu căldură, îl ademenea cu taina lui pe care vroia să i-o mărturisească și care avea să facă viața minunată. Devenea din nou marea forță liniștitoare, binefăcătoare. Contemplîndu-l, cercetîndu-l, Simon sfîrșea prin a nu-l mai vedea : nu distingea decît cercul uriaș, purpuriu al soarelui ce se pogora agale în spatele lui și pe care crengile îl marmorau cu striuri fine. Orbit, amețit, tînărul închidea ochii : era atîta liniște în preajmă-i, încît și ea îl împresura de parcă liniștea însăși avea să-i spună ceva, ca și cum nu mai era altceva de făcut pe lume decît să stai acolo, în frig, în

noapte și să aștepți să mori... Cînd deschidea ochii, soarele nu se mai vedea. Pomul se înălța din nou tăcut, în întuneric, ca o imensă enigmă, la marginea lumii. De departe, din valea pierdută răzbea șuieratul unui tren ce sonda tăcerea, ca o piatră pe care o arunci într-o fîntînă ca să-i afli adîncimea. Atunci îl cuprindea o spaimă ascuțită și simțea nevoia să strige. Parcă ar fi fost rănit, parcă l-ar fi sfîșiat cineva ; sufletu-i era dezgolit în fața lucrurilor ; nu mai știa dacă suferă de bucurie sau de durere — dar simțea o lacrimă cum se prelinge încet pe obraz.

Seara se întîlnea cu Ariane.

— Am urcat spre Hauts-Praz, îi zise cu greu într-o zi. Cunoști drumul ?

Ea dădu din cap.

— N-am mers niciodată dincolo de torent... N-am putut...

— Cum așa ?

— E ciudat ; cînd ajung la pod nu pot să merg mai departe... E ca și cum, deodată, aș fi neputincioasă. Mă reazem de parapet și privesc... Nu pot să continui drumul.

Vorbea cu un glas tainic, stins, care-l mira. Ar fi vrut s-o mai întrebe dar s-a temut să nu regăsească în ea propria-i neliniște... „Ca și cum aș fi neputincioasă", spusese. Da, asta era ! Asta simțise și el cu cîteva ceasuri mai devreme, cînd pomul nu-l lăsa să plece...

— De ce n-ai urcat niciodată mai departe ? repetă el tulburat.

Ea nu-l auzi. Își urmărea un gînd și adăugă :

— E atît de frumos acum. Stîncile astea troienite și apa limpede... Se văd pînă și pietrele...

El zîmbi. Vorbele ei îl înseninară. Îi trecu prin minte că se înșelase, că ea nu știa ce-i neliniștea. Ariane stătea în picioare în fața lui, pe coridorul îngust unde se întîlniseră iar el o privea așa cum privise copacul atunci cînd peste ei pogorîse pacea. Liniștitoare, binefăcătoare forță ! Aceleași cuvinte i se potriveau și Arianei. Și ea cunoștea pesemne un secret ce făcea viața minunată. Altminteri de ce mersul, gesturile ei aveau acea grație învăluitoare ? De ce avea un anume fel de a visa, de a deschide o carte, de a întoarce o pagină, de a se purta cu obiectele de parcă toate ar fi fost prețioase, fragile ; de ce stătea dreaptă, cu brațele de-a lungul trupului, de parcă ar fi fost în

așteptare ?... Ezită s-o întrebe. La ce bun să o facă să vorbească dacă ea se număra printre cei ce tac ? Totul era pesemne atît de simplu în universul ei ! Cum de adăstase un răspuns formulat în cuvinte inteligibile ? Totuși, Simon dorea un răspuns. Pe cînd se aflau acolo, împreună, se întrebă dacă ea avea să-l lămurească într-o zi sau dacă și ea, ca și pomul, era sortită să rămînă mereu tăcută, dacă nu era cumva hărăzită să mai adauge o enigmă. Trebuia să se lupte veșnic cu tăcerea ei ?... Sau poate nu o contemplase îndeajuns, nu o iubise îndeajuns cu privirea, cu sufletul, ca s-o merite. Trebuia să soarbă mai întîi din această iubire. Abia apoi, într-o zi, retrăgîndu-se, smulgîndu-se din brațele ei, avea să cunoască, într-adevăr, ceea ce pînă acum îi rămăsese tăinuit, misterul pe veci nemărturisit, pe veci neștiut, dar vestit de întreaga ei făptură. Curînd își dădu seama cît de nesăbuit fusese cînd dorise altceva. Cei doi tineri erau în fiecare zi despărțiți de o oră nesfîrșită, o oră de reculegere în singurătate, urmată de masa de seară, în gălăgie și cuvinte deșarte, iar la ieșire, de glumele lui Saint-Geliès, de nemulțumirile domnului Lablache, de vorbele de duh ale comandantului căruia trebuia să-i răspundă, căci avea o privire cumsecade pe care n-ar fi vrut s-o tulbure. Ce căutau oare pe lume toate aceste ființe ce trăiau în afara ei ?... De cum se isprăvea cina, în singurătate, se înfiripa armonia, fericirea lui dinaintea nopții cînd îi era de ajuns să privească pe fereastră licărirea munților în întuneric pentru a retrăi extazul din preajma copacului.

Atunci îi apărea chipul luminat de un surîs al Arianei, ca și cum ea ar fi fost conștiința universului pe care Simon încerca să-l înțeleagă, ca și cum ea ar fi fost hărăzită să-i aducă răspunsul pe care-l așteptase în zadar. Singură prezența ei era un răspuns, un miracol : prin simpla ei apariție, Ariane exorciza lumea. Alături de ea, Simon nu se mai gîndea la ceea ce-l neliniștise cu cîteva ceasuri mai devreme. Totul se înfăptuia simplu ; Ariane îi aducea eliberarea, ea risipea orice vrajă. Și pentru asta nu avea nevoie de cuvinte. Era de ajuns zîmbetul ei, care-i modifica ușor liniile feței, emanînd din ea ca o lumină. Aproape că nici nu mai observa locul în care o întîlnea, culoarul strîmt, derizoriu, accidental, ce pornea din coridorul principal și se pierdea la extremitatea clădirii, departe de orice curio-

zitate, de orice zgomot, la capătul căruia se afla o ușă ce dădea spre o scară de fier ce cobora spre poiană. Era unul din colțurile pierdute, unul din acele unghere nebătute, fără de care o casă n-ar părea terminată. La cealaltă extremitate a scării fusese amenajat un mic palier și Simon se gîndea cu o adevărată duioșie la arhitectura care, în fanteziа ei, nu neglijase nimic, nici măcar inutilul. Coridorul era pustiu, dar nu ferit de mania ornamentală a surorii Saint-Hilaire : căci în mijloc, așezată pe un postament din ciment, împodobit cu un șervețel de dantelă, se afla o plantă ciudată, plăpîndă, legată cu panglică roșie ; frunzele-i erau, desigur, curățate cu grijă în fiecare dimineață. În jurul plantei, nimic deosebit, nici un lucru, nici un obiect care să-ți fie martor. Un loc unic, un loc al iubirii, un loc unde nici măcar cuvîntul adio nu lăsa urme.

XIII

DE CÎTEVA ZILE SE FĂCUSE DE veste că va avea loc o seară de cinema. Pe Crêt d'Armenaz filmul constituia o distracție incertă, treptat convertită în obligație de solidaritate socială. Căci deși spectacolele nu erau prea interesante, dacă lipseai cumva, îl descurajai pe antrepenor.

Acesta se anunțase de mai multe zile prin cîteva afișe viu colorate, dar din cauza drumului a fost nevoit să renunțe în două rînduri. Venea de departe, din vale, dintr-o lume uitată, dintr-un ținut fără zăpezi. Într-o seară, sosi. Simon cercetă cu neîncredere camioneta ce urca anevoie, hurducăind, cu lanțuri la roți, răzbind ca o uriașă insectă neagră printre cele două mormane de zăpadă înălțate de-a lungul șoselei ; își vedea cu încăpățînare de drum, aducînd sub formă de bobine sonore ultimele produse ale civilizației. Tînărul așteptă să se umple sala ; apoi, luat pe sus de cîțiva entuziaști care pretindeau că filmul depășește orice închipuire și, poate, și din dorința de a nu condamna nimic decît în cunoștință de cauză, intră fără prea mare tragere de inimă în sala cufundată în întuneric.

Filmul era țesut în jurul unei povești banale dar susținut de tulburătoarea frumusețe a actriței. Ea apărea în

prim-plan, în gros-plan, mărită de trei, de zece ori, așa cum nu vezi de obicei o femeie și trăia rînd pe rînd cele mai felurite nuanțe ale bucuriei și durerii, inventînd pentru cei care o urmăreau din obscuritatea sălii bucurii și dureri atît de intense și de ispititoare încît aceștia aveau impresia că nu se vor mai putea mulțumi cu emoțiile obișnuite ale vieții de zi cu zi. Dincolo de banala poveste, chipul ei îți comunica ceva deosebit, cu mult mai frumos : conținea în sine o dramă căci pornise într-o căutare fără de sfîrșit iar uneori un simplu zîmbet abia schițat — ca zîmbetul unei femei ce se gîndește la copilul ei mort pe cînd privește un băiețel necunoscut — îți crea un puternic și disperat simțămînt de vid, simțămînt pe care ți-l sugerează orice iubire și deasupra căruia viața, ca o dansatoare pe sîrmă, încearcă să evolueze nepăsătoare... Urmă un alt film care, în ciuda unor promițătoare nume celebre, era atît de alambicat și pretențios, plin cu incoerențe de tot felul și cu efecte grandilocvente încît Simon renunță bucuros la gesturile personajelor de pe ecran, minate de o absurdă nevoie de agitație și de gălăgie, se ridică discret și părăsi sala.

O porni din nou pe drum. Era o noapte senină ; stîncile luceau blînd în lumina purpurie a lunii ce se arăta, într-un calm solemn, printre crestele Masivului cel Mare. Și liniștea ce stăruia în văzduh îl tulbură ; înțelegea că acolo era viața iar emoția lui de mai înainte i se părea fadă, artificială. Se gîndea la colegii lui, închiși la cîțiva pași de el, într-o sală întunecoasă, subjugați de un petic de pînză. Natura era prezentă, fără martori : rămasă singură, ea-și implinea gesturile încete și tăcute în noapte, gesturile ei sacre și austere. Ce era nobil și deznădăjduitor în liniștea ei ? Fără îndoială, în inima acelei tăceri, Simon se simțea împăcat ; acceptase pactul impus de ea : dar în acea armonie nu era ceva neomenesc ce-l smulgea din rîndul semenilor și-l purta dincolo de viață ? Ar fi vrut să-și păstreze forța, iubirea, să nu aștepte decît un semn, un gest, o intrare în materie. Într-un alt ținut, într-un alt anotimp, s-ar fi desprins, poate, pentru el, o frunză, ar fi apărut vreo vietate ; un scîrțîit, o luminiță l-ar fi îndrumat, i-ar fi adus pacea... Aici totul tăcea. De la zăpadă sau de la piatră nu aveai nimic de așteptat decît liniștea și încremenirea care-ți sfîșiau sufletul, care plasau natura atît de departe și o făceau indescifrabilă, absentă aproape, ca o ființă dragă pe care n-o vezi decît în somn.

Deodată, pe cînd se lăsa purtat de vis, Simon tresări uimit. În mijlocul drumului, aproape de el, pe covorul alb, se afla o umbră care nu era a lui...

Se întoarse și o văzu pe Ariane... Minunat... Totuși, în fericirea lui, își dădu seama că prezența ei nu rezolva totul nu făcea decît să schimbe chinul ca și cum Ariane se alătura naturii. Așa trebuia pesemne să fie !... Nu de multă însă, într-o noapte asemănătoare, Simon se întorsese și zărise același chip, dar atît de deschis, de descifrabil atunci ! Alternanța aceasta nu-l mira. Ea i se adresă. Avea întotdeauna felul ei simplu, încîntător de a vorbi, de a sta dreaptă și de a-l privi cu acea limpezime care lui îi făcea rău.

— Nu sînt de prisos aici ? întrebă ea. Sînt sigură că nu doreai să mă vezi acum, te simțeai minunat în singurătatea ta, nici una din vocile tale nu mă chema...

Pe cînd o contempla înduioșat, se deșteptă în el o tainică suferință.

— Nu, nu mă simțeam bine în singurătatea mea, dimpotrivă, alături de tine, mă simt bine. Totuși, dacă te-aș fi chemat și ai fi venit răspunzînd chemării mele, trebuie să mărturisesc, am fi greșit. Mi se pare că prezența ta nu înlătură...

— Ce anume ?

— Ceva de care trebuie să mă apăr.

Ea se apropie de el și-i întinse amîndouă mîinile.

— Nu sînt în stare să te apăr, Simon ?...

— Nu și de natură...

Ea șovăi iar Simon crezu că va tăcea ca de atîtea ori cînd era conștientă că se izbește de un obstacol în fața căruia vorbele sînt neputincioase. Rămase însă o clipă nemișcată. Buzele-i închise luceau slab în lumina lunii, cu acea expresie de fervoare de parcă și ele gîndeau ; privind-o, Simon avu impresia că sub delicatețea ei se ascunde o forță pe care Ariane nu vrea s-o dea la iveală. În cele din urmă, ca și cum și-ar fi răspuns ei înșiși, zise :

— Nimeni nu ne poate apăra contra naturii...

El o privi, îngrijorat.

— Ce te face să spui asta ?

Ea dădu din cap.

— Iubești iar lucrul iubit nu-ți răspunde. Poate că așa e dat ca iubirea să ne dezvăluie misterul lucrurilor.

— Ce numești misterul lucrurilor ?

— Misterul existenței lor. Există vreun altul ?

— De ce e atît de crud acest mister ?

— Faptul că lucrurile există, aici e misterul. Iar iubirea noastră le face și mai misterioase.

Tăcu de parcă ar fi vorbit prea mult.

— Da, iubirea noastră le face și mai misterioase. Poate că iubindu-le, le acordăm o existență pe care nu o au. Oare, într-un fel, nu noi le creăm ?... Dar creîndu-le sau dîndu-le un plus de existență, ele se ascund în existența lor și ni se opun în strădania lor de a rămîne ceea ce sînt. Nu vor să se lase atinse. În timp ce le iubim și în măsura în care le iubim le simțim rezistența. Nu putem ieși din această dilemă...

— Dar însăși rezistența aceasta nu e o dovadă că lucrurile există, că există fără noi ?...

— Nu știu, zise Simon. Cu cît acordăm mai mult lucrului iubit, cu atît se îndepărtează mai mult de noi. Și totuși lucrurile ne solicită necontenit, ne reținatenția. Parcă ne-ar lua de braț. Dar așteptăm în zadar răspunsul lor.

— Iubirea are nevoie de răspuns ? întrebă ea întorcîndu-se spre el. Cred că dimpotrivă, iubirea față de lucruri e un model de iubire. E un risc : trebuie să-l accepți pînă la capăt. Și adăugă maliționasă : „Ți-e teamă să nu pierzi ?".

El mergea, uitîndu-se în jos. La întrebarea Arianei ridică privirea ; avea impresia că ea făcuse brusc un mare pas. Căci dacă iubirea față de lucruri e modelul iubirii, zadarnic opui, cum se întîmplă adesea, iubirea față de semeni celei față de lucruri sau invers : creezi o opoziție exterioară, factice... Că iubești ființe ori lucruri, problema e aceeași. Nu au unele mai mult decît altele privilegiul de a se sustrage, de a ne face să suferim ? E nevoie de puțină generozitate. Da, iubirea cere puțin dezinteres, puțin eroism. De ce trebuie să cred în iubirea față de oameni pentru a-i iubi ? se gîndi el. Ce nevoie am, ca s-o iubesc, să cred că natura aceasta mă cheamă, mă iubește la rîndu-i ? Nu, nu, trebuie să iubești mai eroic, poete ! Nu ea există pentru mine, ci eu pentru ea. Nu ea trebuie să se îndrepte spre mine ci eu să mă înalț pînă la ea și să pulsez, dacă sînt în stare, în ritmul inițial din care s-au ivit lucrurile, din care nu încetează să se ivească și care le modelează necontenit formele. Frumusețea lucrurilor mă domină.

Primăvara nu simte, poate, adoraţia mea, dar eu simt primăvara şi ea mă îmbată !

O porniseră spre crîngul de la marginea drumului, ale cărui umbre se decupau pe albul zăpezii cu o halucinantă claritate. Cum să nu crezi în mesajul acestor umbre, în importanţa lor ? Cum să negi iubirea faţă de lucruri, de vreme ce umbrele apar ca proiecţia în lumea noastră a unui adevăr mai presus de ea ? Cum să nu te laşi din tot sufletul purtat de ritmul crengilor răsfrînte pe drum ca un dans sacru într-o reproducere ? Umbra celor doi călători se strecura printre umbrele încremenite, mascîndu-le şi dîndu-le iarăşi la iveală în forma lor exactă iar trecerea lor pe drum lăsa o dîră asemănătoare cu cea a unei bărci în apele mării. Iată, îşi spuse Simon, ceea ce trebuie să iubim mai mult ca orice... Da, cunoştea bine teama faţă de tot ce se scurge şi riscă să ne scape. Dar mai cunoştea şi o alta, cu mult mai gravă : cea pe care o resimţea în faţa tainei lucrurilor ce dăinuie.

— Iubirea nu te amăgeşte dacă accepţi riscul de a nu primi răspuns, zise Arianc.

Continuase să se gîndească la acest subiect şi Simon remarcă seriozitatea ei. Se întreba dacă lucrurile ar mai avea acelaşi sens în absenţa ei... Iubirea nu te amăgeşte, într-adevăr, doar gîndirea e amăgitoare şi nu există tocmeală pe lume care să nu fie făcută în numele vreunui principiu. Simţea din nou că iubirea sapă în faţa celui ce iubeşte un abis tot mai adînc, în inima căruia nu poţi ajunge. Se miră de întrebarea Arianei : „Nu sînt în stare să te apăr ?..." Naivă întrebare ! Îşi amintea de primele lui clipe de încîntare în poiană, pe la începutul verii... Cum de pot fi oamenii sfătuiţi să pună mai mare preţ pe iubirea faţă de semeni ? Nu presupune ea, în măsura în care înseamnă o ambiţie imediată, o sursă suplimentară de eroare şi de imperfecţiune ? Se gîndi la Kramer : acesta n-ar fi fost de acord cu Ariane !...

— Ce poate fi mai groaznic decît o dragoste care nu-şi află împlinirea ? întrebă Simon.

— O dragoste care o află prea repede.

El o privi, surprins, în timp ce ea îl întrebă :

— Ce înţelegi printr-o dragoste care nu-şi află împlinirea ?

— O dragoste... care nu primeşte ceea ce speră.

— Dragostea primeşte vreodată ceea ce speră ?

El era gata să spună : „Să fie oare imposibil ?“, dar ea l-o luă înainte :

— Crezi că dragostea e dată pentru a fi împlinită ?... Atunci cred că s-ar naște imediat o dorință și mai mare care n-ar mai putea fi satisfăcută.

— Ce dorință ?

— De a primi și mai mult.

— Poți să ceri mai mult decît totul ?

— Totul ! Nu ne săturăm niciodată, vrem mereu mai mult !

Pe Simon l-a surprins violența cu care i-a aruncat acest răspuns. Ea se număra, desigur, printre cei care știu nu din experiență. Își continuară o vreme drumul în liniște, apoi, neîndurătoare, Ariane îl întrebă :

— Ți-am alinat dorul deșteptat de natură ?

— Așa cum un torent îți alină spaima născută de un alt torent, îi răspunse el.

Ea îl privi fără să mai scoată o vorbă. Ajunseră la capătul drumului și intrară pe o cărare ce se pierdea la poalele codrului. De jos se ridica o vagă lumină. Văzduhul părea înghețat iar pe crengi, zăpada era ca piatra. Simon se opri ostenit și zise :

— Și tu mă chinui, și tu...

Ea se dădu ușor înapoi, ca și cum ar fi primit o lovitură, iar în ochi se vedea că o frămîntă ceva.

— Nu ești antidotul exact al răului de care fug, adăugă Simon. Și tu-mi faci rău, și tu !...

Ea n-a înțeles.

— Ce vrei să spui, Simon ?

După o clipă de reculegere, i-a răspuns :

— Exiști tu, vocea ta, gesturile tale, adică tot ceea ce-mi desfată ochii, simțurile, dar poate că exiști în afara lor. De o altă prezență am nevoie, de tine, lepădată de tot ceea ce te face atît de frumoasă, dar care nu ține neapărat de tine...

— Nu ține de mine ?

— Nu e bine, poate, că sîntem atît de sensibili la frumusețe, la aparențe. Cîte chipuri de femeie ne fac să credem că sînt în stare de lucruri sublime — se gîndea la cel din film — datorită unei simple îmbinări de trăsături armonioase, datorită cîtorva detalii... materiale, la urma urmelor. Iartă-mă că-ți vorbesc astfel, zise el, luînd-o de

mînă. Și chipul tău îmi place, dar și altceva. De fapt, care ești tu, cea adevărată ?

Ea îi înțelese teama și-i răspunse :

— Prezența mea materială o umbrește pe cealaltă ?

— Prezența ta nu e niciodată cu totul materială. Trăsăturile, ochii tăi, felul tău de a fi prezentă, de a-ți împreuna buzele, vin dinlăuntru și nu pot fi separate ; toate vorbesc de tine ca o urmă lăsată pe nisip. Dar pot să știu cum este *cealaltă* prezență cînd ești aici întreagă, aparență și realitate laolaltă ? Asta mă tulbură... Uite, nu-mi dau bine seama ce schimbă sau ce stăvilește ea acum, căci e ceva schimbat, zise el, oprindu-se din nou în fața ei. Nu cred că e mai puțin gravă ; nu ; — totuși aduce un plus de neliniște, de beție... da, o ușoară și vagă durere care nu exista mai înainte... Oh, dacă ai putea să rămîi veșnic nevăzută : poate că nu sînt pe deplin fericit decît atunci cînd nu te văd, da ! Poate că prezența ta nu e desăvîrșită decît atunci cînd nu ești... E adevărat, mă gîndesc la tine ca la o ființă — o ființă care se mișcă, e frumoasă, pe care o privesc și, poate...

— Poate ?

Dar nu-și termină ideea, zise doar :

— Poate că cea de față mă împiedică s-o văd pe cealaltă...

— O dorești mai mult pe cealaltă ? întrebă ea cu blîndețe. Parcă ai crede că trupul meu nu face parte din mine. Dar ființa pe care o zărești dincolo de trup, merită să-ți oprești privirea asupră-i ? N-ai să ajungi niciodată la capăt. Ceea ce iubești, ceea ce urmărești să atingi nu cumva e în afara mea ?

— Cum în afara ta ?

— Dincolo de cea de a doua ființă, nu te atrage altceva ?

— Ce anume ?

— M-ai mai iubi atît dacă m-ai simți limitată la mine însămi, dacă m-ai simți „terminată", dacă n-aș fi pentru tine un fel de drum nesfîrșit pe care poți înainta neîncetat ?...

— Nu, răspunse el, te iubesc fiindcă ești infinită, legată de tot ceea ce ne așteaptă pe celălalt tărîm.

— Dar atîta timp cît trăiesc, continuă ea, trupul meu e legat de suflet tot așa cum dreapta drumului nu poate

fi separată de stînga lui. Tot așa cum, pentru cel ce privește zarea, cerul nu poate fi despărțit de pămînt.

— Da, zise el cu emoție, ai dreptate, cerul învăluie pămîntul așa cum sufletul îți învăluie trupul...

— Dar adevărul nu e nici în cer nici pe pămînt... Trebuie ca și unul și celălalt să fie la fel de transparente ca privirea să străbată dincolo de ele. Cînd trupul meu îți va fi la fel de transparent ca și sufletul meu, nu ți se va mai părea un obstacol.

— Da, ar putea deveni și el o cale... Căci dacă adevărul nu e nici în trup, nici în suflet, am totuși nevoie de ele ca să mă îndrept spre acel adevăr, ca să simt că cel puțin există, că trebuie să existe, undeva, un adevăr... Poate că nu tu ești adevărul, dar fără tine nu există adevăr pentru mine, tot așa cum malul încetează să existe dacă podul dispare, sau stelele dacă nu ai un instrument să le privești.

Ea zîmbi.

— Oamenii se nasc miopi, zise ea.

— Pesemne, miopia asta îi chinuie toată viața, adăugă el. Avem conștiința că vedem tulbure, asta ne neliniștește. Și dacă n-o avem, e pentru că, printr-un artificiu, în loc să ne acomodăm vederea la obiecte, le aducem mai aproape de noi.

Ea se întoarse spre el și cu o neașteptată duioșie îl întrebă :

— Mai ești neliniștit ?...

— Mai puțin... Cum să nu fiu ? A fost o vreme cînd orice lucru constituia o problemă, o întrebare, un chin. Apoi am crezut că toată neliniștea din mine, toate incoerențele au încetat ; nu mai auzeam decît o muzică ce mă amețea. Și acum, regăsesc toate întrebările în tine, prin tine ; le aduni ca un fir ce leagă florile-n buchet ; toate trec prin tine.

— Nu eu sînt răspunsul, zise Ariane.

— Într-adevăr, recunoscu el speriat. Nu tu ești răspunsul, Ariane ! Ai pătruns în mine ca și natura. Nu-i sfarmi tăcerea. Nu mă chinui mai puțin. Tu mă depășești, îmi scapi așa cum mă depășește și îmi scapă ea. Iată de ce nu mă poți apăra împotriva ei !

Ariane dădu din cap.

— Și ea și eu sîntem semne.

— Semne !... repetă Simon cu emoție. Își aminti deodată de umbrele contemplate pe drumul spre Hauts-Praz și asocierea aceasta îl făcu să trăiască teama și respectul pe care-l încerci în fața unui fenomen grandios. Ah ! poate, zise el oftînd, poate !... Ca și umbrele de pe drum, lăsate de lumina lunii și care, mîine, vor fi lăsate de soare !... Totuși, totuși cînd m-am întors și te-am zărit în spatele meu, tăcută, am avut impresia că erai, că eram acolo dintotdeauna, că simpla noastră prezență în acel loc era suficientă. Nu simțeam dependența noastră, slăbiciunea noastră. Stăteai dreaptă, cu ochii ațintiți de parcă ai fi fost în fața unei oglinzi, în căutarea imaginii tale... Am mereu această impresie cînd mă privești... Parcă ai cere lucrurilor să te asigure că exiști. Ești atît de transparentă încît tu însăți nu te zărești... și ajungi să te cauți...

Ea-i zimbi cu drag și-l luă de mînă.

— Fizicul tău mă uimește întotdeauna, continuă Simon, apropiindu-se de ea. Mi-ai amintit de ziua cînd m-am întors ca și azi și te-am zărit în spatele meu, cu ochii îndreptați asupră-mi, privindu-mă...

— De fiecare dată cînd te-ai întors, Simon, m-ai găsit în spatele tău, privindu-te.

— Întocmai ! zise el cu convingere, ca și cum ea îi tălmăcise gîndul. Se apropie de ea ca s-o mîngîie.

— Ariane !...

Se aplecă spre buzele ei.

— Nu... șopti ea cu o voce sfîrșită.

— Cel puțin... aș fi știut !

— Ce-ai fi știut ?

El avea gîtul uscat.

— Dacă neliniștea mea vine de aici.

— Și dacă te înșeli ?...

Dădu energic din cap și Simon observă cum părul ei fremăta de parcă ar fi fost însuflețit de o viață independentă și misterioasă. O nouă emoție îl stăpîni și își aminti că îi spusese cu o secundă mai înainte : „Poate că nu sînt cu adevărat fericit decît atunci cînd nu te văd !...“ Nu-i răspunse și-și văzură de drum... Ariane devenise din nou „vizibilă“. Cum de a putut crede că prezența ei e o stavilă în calea fericirii lui ? Avea un fel al ei de a rosti cuvintele, de a le da un înțeles propriu care-l încînta. Ascul-

tînd-o, Simon își spunea că e greșită ideea că vorbele au o valoare de schimb aproape fixă, cunoscută, asemănătoare banilor. E eroarea celor care nu cunosc viața. În clipa aceea el simțea contrariul. Cum ajunseseră pe un fel de platou unde cărarea urca mai domol, Ariane făcu o reflexie pe tema întunericului și rosti cuvîntul cel mai simplu, cel mai scurt, cel mai tăcut, cuvîntul „noapte", dar Simon auzea parcă ceva încărcat de noi semnificații, căci „noapte" însemna deopotrivă înclinarea potecii pe care mergeau, elanul brazilor ale căror vîrfuri scînteiau în beznă, stratul de nea înghețată pe crengi, scîrțîitul zăpezii ce învesmînta pămîntul sub pașii lor. Cuvîntul nu-i aducea doar o avalanșă de senzații, ci și sunetul pur al vocii ei dragi și imaginea buzelor spre care el se aplecase ceva mai înainte. Și cu celelalte cuvinte se întîmpla la fel. Ea le încărca cu o lume, o lume asemănătoare acelei nopți cu cer scînteietor, cu zăpadă alunecoasă, înghețată sub pașii lor, cu mii de lucruri care veneau atît de fericit să completeze cunoștințele pe care le dobîndise odinioară din monumentele filozofiei clasice și din gramaticile comparate. Pentru a doua oară în viață, Simon a avut certitudinea că i-a luat-o înaintea lui Elster. Elster !... Îl revedea în lumina felinarului de pe strada des Écoles, adus de spate, cu servieta burdușită sub braț, refuzînd să înțeleagă semnificația cuvîntului „a trăi". Simon n-a putut atunci să-i dea o replică. Dar cum cuvîntul „codru" prinsese a se ivi viguros, rigid, metalic pe buzele iubitei lui, avu sentimentul că și acest cuvînt îi aducea la rîndu-i ceva nemaivăzut, nemaiauzit și pe care nu-l va mai auzi, nu-l va mai vedea niciodată ca în seara aceea — pentru că era viața însăși...

Acum, se simțea puțin stînjenit de fiecare dată cînd glasul Arianei pronunța unul din cuvintele în jurul căruia, mai înainte de a-l rosti, părea că adună nu numai lucrurile risipite în jurul lor, ci trecutul ei, conștiința ei, viața ei. Simon avea sentimentul că e un intrus, că pătrunde într-o încăpere unde mai e cineva care nu te-a observat și care continuă să-și tălmăcească cu glas tare gîndurile. N-ar fi fost mai stînjenit dacă Ariane și-ar fi scos pe rînd veșmintele, lăsîndu-le să cadă la picioarele ei.

Nu și-a dat seama cît putea fi ceasul cînd s-a despărțit de Ariane ; dar pe toată întinderea nu se mai auzea nici

un zvon. Filmul se terminase, pesemne, de mult, iar camioneta își vedea de drum spre oraș... Simon o porni fără grabă spre Mont-Cabut și urcă treptele în liniște. Simțea o stranie bucurie și se mira că o femeie poate să-i dăruiască atîta fericire.

XIV

SPRE SFÎRȘITUL SĂPTĂMÎNII, SE eliberă una din odăile vecine. Simon era nerăbdător să afle cine-i va fi tovarăș.

La începutul săptămînii următoare, apăru Massube, trăgînd după el un sac de pînză pe care-l lăsă în vestibul. Toată ziua bătuse drumurile, aducîndu-și pe rînd bagajele, aruncate grămadă, la intrare. Era în plină activitate cînd Simon se înapoie ca să se culce. Dintr-o privire recunoscu semnele funeste, indiscutabile, ale prezenței lui Massube : buiota de zinc cu inelul de aramă, umbrela uriașă, de o culoare unică prin partea locului, sub care Massube era adesea văzut. Avu o strîngere de inimă la gîndul că va fi nevoit să trăiască alături de el : prezența acestuia îl împiedica pînă și să respire... Nu-și trădă însă nemulțumirea.

Cînd dădu să urce, Massube tocmai cobora. Părea obosit și morocănos. Nu-l mai văzuse atît de pămîntiu, de istovit : arăta ca un om hăituit. Luat pe nepregătite, tînărul se înduioșă.

— Iată-ne vecini, zise el, amabil.

Aplecat deasupra bagajelor, Massube îi răspunse fără să se întoarcă :

— După cum vezi...

Simon aruncă o privire spre spinarea gîrbovă, spre umerii scălîmbi.

— Pot să-ți fiu cu ceva de folos ?

— Nu cred.

— Vrei să te ajut să duci lucrurile ?

Massube se uită lung.

— Nu.

Abătut, înțelegînd că îi e iremediabil ostil, Simon intră în odaie.

A doua zi, întorcîndu-se pe la aceeași oră, observă jos pe scară, într-un ungher, un obiect pe care nu-l recunoscu imediat : era faimoasa buiotă de metal uitată pesemne în ajun... Simon șovăi, apoi, dînd din umeri, urcă. Ajuns la primul etaj își aminti de plimbarea cu Jérôme pe Blanc-Praz, de clipa de înțelegere, de dragostea pe care-o trăise, de felul în care îl văzuse atunci pe Massube... Coborî să ia buiota și bătu la ușa vecinului său... Acesta stătea în pat, slăbit, la fel de ursuz ca în ajun. Îi mulțumi cu răceală. Odaia era într-o întristătoare dezordine.

— Îmi lipsea, remarcă simplu Massube. E frig.

— Dacă ai cumva nevoie de o pătură, sînt destule în oficiu.

Nu primi nici un răspuns. Agasat de tăcerea lui, Simon adăugă :

— Îți semnalez și jocul cu bile din pod. E o plăcere clasică să lași bilele să cadă una după alta pe scară, cînd doarme lumea. Te previn : ca să fii original, trebuie să găsești altceva.

Massube rămase cu buzele încleștate. Era obosit, tare obosit !...

Simon se întoarse la el în odaie trist și se întinse pe balcon.

Liniștea cuprinse totul ; era întuneric dar Simon nu se mai temea. Singurătatea lui nu mai era ca cea de altădată, renunțare, izolare ; acum devenise o participare, o condiție nobilă.

Visa cu ochii deschiși, cu o carte pe genunchi, fără să se uite prin ea. Cărțile își pierduseră valoarea de cînd venise pe munte ; chiar și acum prefera să citească în noapte. Deodată auzi pe cineva care se foia în camera de jos. Aplecîndu-se, zări umbra lui Kramer. Ca în fiecare seară, Kramer nu-și găsea locul... Massube în schimb era liniștit. Poate că și adormise ?...

Kramer trecea printr-o perioadă mai sumbră ca de obicei. Nu-i mai cerea acum să ducă scrisori și tînărul era convins că Marele Bastard apelase la serviciile altora căci

se lăuda cu o serie de mesaje. Cît despre Minnie, ea pretindea că nu-l cunoaște. Duplicitatea care avea, pesemne, pentru ea atîta farmec, pe Simon îl nedumerea. Împins de chinuitoarea lui nevoie de spovedanie, Kramer sfîrși prin a-i arăta cîteva rînduri scurte, echivoce, detașate, scrise pe cărți de vizită de un desăvîrșit bun-gust — rînduri răscolitoare care dădeau speranțe în ciuda rezervei lor și care trădau în primul rînd o perfectă indiferență. De la o vreme însă Minnie nu-i mai acorda nici o atenție, fie din plăcerea de a chinui un om în multe privințe superior ei, fie, pur și simplu, ca să facă o experiență și să vadă cu ce se soldează. Pentru moment unicul rezultat era înrăutățirea sănătății lui Kramer. Minnie îl obseda. Ea îi alunga orice gînd în stare să-i mai domolească istovitoarea lui pasiune. Privindu-l, Simon își dădu seama în ce măsură imobilitatea poate să se transforme în supliciu.

Constata cu amărăciune cum nefericitul său prieten renunțase la subiectele istorice și la studiul filozofiei hinduse la care ajunsese citindu-l pe Nietzsche, ca să se piardă în coloanele ziarelor. Dar și în ele Kramer își găsea hrana : simpatiza cu toate abisurile, cu toate neliniștile care izbucnesc în lume și se bucura descoperind pe toate orizonturile Europei cauze suficiente pentru un nou război.

Incapabil să uite de propriile nenorociri, Marele Bastard se pornea să-i amenințe pe trădători și-l ruga pe bunul Dumnezeu să-l răzbune. Simon nu-și dădea seama ce urmărește și se întreba dacă nu erau simple reminiscențe din lecturile biblice, dar asta pînă în ziua cînd Marele Bastard, oprindu-se în fața lui, privindu-l în ochi, lăsă să-i scape o frază, pe un ton de acuzație abia atenuat de un zîmbet forțat :

— Simon, Simon, cum poate cineva cu un chip ca al tău, să facă rău ?...

Ce voia să spună ? Simon își aduse aminte de scurtele lui întrevederi cu Minnie : pesemne le ieșiseră vorbe ! N-ar fi fost surprins să afle că Massube avea un amestec în toată povestea !... Îl și vedea urcînd spre Kramer, cu capul între umeri : „Știi, tînărul Delambre ?... Cred că ai aflat de legătura lui cu Minnie ?...“ Numai Massube era în stare să-i fluture Marelui Bastard pe la ureche asemenea vorbe destul de neliniștitoare ca să le poată da uitării. Trebuia

să existe cineva pe Crêt d'Armenaz care să-şi asume rolul de intrigant iar Massube se achita de minune. Simon observase după anumite replici ale lui Kramer, că e „ceva putred" în prietenia lor... Dar Kramer refuza orice explicaţie încît n-a reuşit să afle cu ce anume se făcuse vinovat.

Marele Bastard ceruse de acasă tablouri în care figura în costume somptuoase de ofiţer, cu epoleţii cusuţi în fir, cu pieptul împodobit cu fireturi ; ramele tablourilor dădeau un supărător lustru încăperii strîmte, concepută anume pentru a rămîne simplă şi care, tocmai datorită acestei regii, părea şi mai mizeră. Dar Kramer avea nevoie să fie băgat în seamă. Strălucirea trebuia. în sinea lui, să suplinească insuficienta cunoaştere a limbii franceze care-l împiedica să se exprime cum ar fi vrut. Înclinarea pentru grandilocvenţă nu era slujită de posibilităţile de exprimare şi ajungea la grandios doar acumulînd pe schelăria şubredă şi nesigură a frazelor lui, disproporţionatul număr de citate adunate în fabuloasa şi, adesea, nemărturisita lui memorie. Ascultîndu-l, Simon avea impresia că vede nişte superbe cornişe corintice instalate pe un eşafodaj de mucava. Adesea între grosolanele moloane ale acestor construcţii barbare se zărea incontestabila frumuseţe a unui basorelief antic. Uneori însuşi edificiul era atît de impunător încît merita să-l priveşti, şi dealtfel, Marele Bastard se folosea ca să reţină atenţia, nu numai de mijloacele oratorice amintite, ci şi de mîinile lui uriaşe care se svîngeau în jurul tău ca nişte gheare.

Simon îşi imagina că numai interdicţia de a părăsi camera îl reţinuse pe nenorocitul lui prieten să aplice acest ultim procedeu încîntătoarei Minnie. Căci vorbindu-i de ea, ochii îi scînteiau de o cruzime pe care nu căuta să o mascheze.

Şi astfel toate violenţele de caracter ieşiră la iveală : ai fi zis că-l aşteptase anume pe Simon ca să-i recite un rol alcătuit doar din blesteme. Pe cînd vorbea se învîrtea în odaie ca o fiară hăituită, călcînd peste cărţi, peste ziarele adunate în timpul zilei. Avea un fel anume de a vorbi care se înrudea cu cel al eroilor lui Eschil sau cu cel din psalmii lui David. În sfîrşit, după ce se sătură să ocărască, îşi strînse energic cordonul unui superb halat stacojiu şi în-

cercă în fața oglinzii două sau trei căciuli de blană, cîteva turbane. Era finalul actului întîi, mereu același, a cărui monotonie n-o observa și pe care-l interpretă cu o înspăimîntătoare convingere, modificînd, ici-colo, doar intensitatea violențelor și a injuriilor.

Simon se străduí să rămînă indiferent. Nu se simțea atins nici de acuzații, nici de amenințări. Asculta liniștit pînă ce cupletul prietenului său, agitația de leu în cușcă, recitalul au luat sfîrșit. Își dădea seama că prezența lui e necesară. Știa că Marele Bastard avea nevoie de auditoriu și că numai astfel crizele încetau. Așteptă așadar răbdător pînă ce Kramer își scoase din dulap o căciulă pe plac și, epuizînd repertoriul de apostrofe, consimți să se instaleze în șezlongul împodobit cu o frumoasă blană de capră. Întins, cu picioarele lipite, cu brațele ascunse, dezarmat, într-o poziție ce părea o repetiție pentru moarte și în care nu putea vorbi decît în șoaptă, Kramer uită de necazuri ; începu să filozofeze cu blîndețe, iar dacă numele doamnei Charmèdes mai apărea în mijlocul sau la sfîrșitul vreunei fraze, era ca spuma unui val. Astfel, după ce-i spusese că între el și Simon totul se sfîrșise, că se petrecuseră lucruri ireparabile, se calmă, rugîndu-l pe un ton înduioșător să mai rămînă, de fiecare dată cînd tînărul vroia să plece; în cele din urmă își ridică brațele din ascunzătoare, se agăță cu disperare de el pînă ce acesta îi făgădui că va mai trece să-l vadă.

Pe Simon îl surprindea sinceritatea cu care Kramer iubea și ura în același timp. Era evident că nenorocitul nu ducea o viață pe măsura lui. Simon se mai gîndea că sentimentele lui față de Ariane îl ajutau să trăiască, nebănuit de alții, într-o lume de dimensiuni neștiute de nimeni. Ar fi vrut să-l ajute, simțea că-l paște pericolul de a se închide singur într-un univers și ar fi vrut ca între lumea lui Kramer și cea inofensivă și banală în care trăia restul omenirii să-i fie mijlocitor și să-i lase o poartă deschisă. Deși aplecîndu-se spre infernul Marelui Bastard simțea cum îl cuprinde amețeala, nu îndrăznea să-l abandoneze, vroia să facă ceva ca să-l salveze.

Îngrijorat de tenebroasele manifestări ale Marelui Bastard, Simon se întreba ce ascunde aparenta liniște a lui

Massube. Acesta continua să păstreze o atitudine ostilă față de Simon de parcă i-ar fi greșit cu ceva ; tînărul începu să creadă că Massube nu-l ierta pentru că era fericit. Această atitudine inversă întrucîtva rolurile reușind să-l tulbure pe Simon care nu se împăca cu ideea că trăiește alături de un adversar. În camera vecină era mai tot timpul o liniște apăsătoare. Massube nu tăcea ca toată lumea : avea un anume mod de a tăcea care pentru ceilalți se convertea în supliciu.

Totuși, într-o seară, Simon auzi prin perete un zgomot de glasuri. Massube vorbea : dar vocea interlocutorului era necunoscută. Despre ce discutau ?... Îl auzi pe Massube spunînd : „La ce-ți folosește să ai dreptate“... Cealaltă voce era înăbușită ; ea se lansă într-un lung discurs. Simon nu deslușea cuvintele ci doar ritmul frazelor ; uneori răzbea cîte o vorbă rostită mai tare, ca un val ce se ridică deasupra celorlalte. Era un zgomot ciudat. Dar Massube îl întrerupea plictisit și cum ridicase puțin glasul, Simon auzi : „Nu sînt de acord ! Dacă ceilalți nu-și pun cravată eu am chef să-mi pun ! Cînd alții se duc să se culce, mie îmi place să stau treaz ! Poți să vrei să te plimbi, să fumezi, poți să dorești o femeie și dacă...“ Restul se pierdu într-un zgomot de tuse. Celălalt se porni să-i răspundă cu glasul lui înăbușit ce răzbea cu greu prin perete. Pesemne, se legase de ultimele cuvinte ale lui Massube căci Simon îl auzi pe acesta exclamînd ironic : „Căsătoria !... Iată o constrîngere bună ! Nu !... O cură bună, cum spune Marchat !...“ Urmă un lung discurs al celuilalt și de astă dată Simon reuși să distingă mai multe cuvinte : „bucuria pe care o trăiești cînd realizezi împreună... înțelegerea tacită“... Glasul creștea, se atenua într-un anume ritm... „Înțelegi, e ca un ansamblu de dansatoare care fac aceeași mișcare ?“ Massube nu-l mai întrerupse iar celălalt se porni. În sfîrșit, se făcu liniște ; apoi, glasul lui Massube, ironic :

— Va să zică, prietene, ai de gînd să ții predici !...

Simon auzi cum unul din ei se ridică și deslușI un foșnet de mîrțîit de ușă ; pași grei răsunară pe scară. Tînărul se duse la fereastră și recunoscu, în noapte, silueta lui Pondorge...

Simon se cufundase acum într-o adîncă pace. Dar pacea nu-i apărea ca o cetate în care să te poți fereca, pentru a

fi la adăpost... Nu există tainiță pentru fericire iar cea trăită de Simon nu era atît de invulnerabilă încît o rază diabolică, emanată dintr-o lume adiacentă să n-o poată străbate. În pragul castelului fermecat, printre gratiile grădinii nesfîrșite, cu trupu-i scăldat de soare, pe pajiștea întinsă. călcînd în urma pașilor lui, tăind universul exotic și luxos al iernii, cu culorile-i vii, cu șoldurile strînse în pantalonul mulat, cu jacheta cambrată ce-i scotea în evidență fiecare detaliu, Minnie, enigmatică și tulburătoare, îl privea pe Simon cu nebănuiții ei ochi de sfinx, ascunzîndu-și bine ghearele în mănușile-i de blană dar gata oricînd să le scoată și să-l sfîșie dacă n-ar fi dus la bun sfîrșit ceea ce-și pusese în gînd. Altminteri cumpătată la vorbă, plină de tact, nu făcea caz de succesele ei ; se prefăcea chiar, pentru moment, că uitase complet de serbare, ceea ce-l scuti pe Simon să mai aducă vorbă. Problemele ei cele mai presante nu erau mărturisite : și Simon nu putea să nu remarce gura mică, buzele subțiri și nervoase sau delicatul profil întrebător sau parfumata tentație a gîtului. Dacă, din întîmplare, îl aborda explicit, pe tonul cel mai firesc, era ca să-i propună o plimbare. să-l invite la ea să vadă cîteva tablouri. Era întotdeauna la fel de bine dispusă chiar și după un refuz și accepta scuzele cu încîntătorul ei surîs pe care-l arbora în orice împrejurare. Avea un fel îndrăzneț și spiritual de a vorbi ; nu se temea de cuvinte, ba chiar folosea unele mai tari, condamnate de lumea bună. Ea le rostea simplu, fără să insiste, cu un bun-simț desăvîrșit, cu un tact ireproșabil și se mira că nu i se răspunde în același mod, cu aceeași subtilă fantezie. „Am impresia că te temi de cuvinte", îi spunea ea. „Într-adevăr, mă tem de cele ce frînează imaginația în loc să-i lase porta deschisă..."

În cele din urmă, într-o bună zi, aduse din nou vorba de doctor, de aniversarea acestuia, de serbarea ce se pregătea de atîta vreme. Simon rămase pe poziții, curajos pînă la minciună și făcînd-o să creadă că „s-a apucat din nou de studiu". Ea păru că acceptă scuza dar insistă amabil să colaboreze cel puțin la decoruri, la regie. „Nu pierzi prea mult timp, mă ocup eu de toate ; n-am să te deranjez decît la sfîrșit, cu cîteva zile înainte de spectacol. De

acord ?"... Ca și cum i-ar fi ghicit gîndul, adăugă : „Știi, e tot ce poate fi mai inofensiv !..."

El nu se putu stăpîni să nu rîdă împreună cu ea.

— Odată ce mă asiguri că nu-i nici un pericol...

— Nevinovat, ca o cutie cu creioane colorate pentru copii !

Simon nu întîrzie să se despartă de această apariție elegantă, destul de șireată, alături de care nu se simțea niciodată în apele lui. Se grăbea să se întoarcă într-un univers în inima căruia exista un izvor de bucurii care, deși îi cereau să renunțe la anumite plăceri. nu transformau renunțarea în sacrificu. Universul lui era orînduit, binefăcător. Zilele i se păreau acum ca două versante în vîrful cărora se afla Ariane, tăcută, cu ochii îndreptați spre el. Dacă pantele erau inegale, dacă urcușul pînă la fugara apariție noctură era anevoios, în schimb influența ei se revărsa asupră-i tot restul zilei, ba chiar în primele ceasuri ale dimineții cînd Simon deslușea în oglindă seninul promițător sau furtuna amenințătoare. Dimineața, pe cînd cobora printre mormanele de zăpadă, pe pîrtia alunecoasă și înghețată ce ducea spre „Casă", după ce trecea de brazii etajați pe povîrniș, de amețitoarele fantome printre care mestecenii își insinuau complicatele și fragilele dantelării. Simon avea o primă imagine a bucuriei ce-i era hărăzită seara, cînd pe aceeași pîrtie ajungea la Ariane și cînd urmele pașilor lui pe zăpada înghețată deveneau pecetluiri ale fericirii. Își spunea că urmele lui pe cărare, dimineața, erau stîngace încercări ale celor vesperale, dar era bucuros știind că va sosi și momentul cînd va schimba imperfecțiunea lor cu negrăita frumusețe, cu sfîșietoarea și dulcea anxietate a pașilor ce merg spre iubire.

Și dacă așteptarea cunoștea toate privilegiile cu care o împodobea iubirea, în schimb și ea primea în dar florile viselor și a gîndurilor adunate în ceasurile cînd nu era încă decît speranță. Vraja de pe Crêt d'Armenaz restituia fiecărui lucru virtutea : în prezența Arianei, Simon avea seară de seară impresia că ajunge pe culmi. Priveliștea din vale

își destrăma forma ; din ținuturile străbătute nu mai rămînea decît un cer fără nor, de unde nu se mai ivea nimic. Cu aceeași nepotolită uimire privea de fiecare dată chipul pe care timpul îl suspenda pentru cîteva clipe în fața lui, în amurg, ca un astru a cărui lumină strălucea doar pentru el, între ușa cenușie și floarea înmugurită — decor care în neînsemnătatea lui se înălța la supremul grad al semnificației. Între frunzele unei plante asemănătoare întrezărise Simon pentru prima dată chipul fetei. În spatele unei uși asemănătoare, într-o după amiază de vară, a găsit-o stînd liniștită, privind departe. Dar minutele petrecute împreună treceau repede. Era o fericire efemeră și trebuia s-o păstreze în suflet, s-o poarte pe drum, cît era seara de lungă și noaptea, pînă cînd ziua următoare avea să confirme cu proaspete licăriri, speranța de a regăsi, la capătul cărării împodobite cu promoroacă, minunatul chip ocrotit în timpul somnului.

Se scurseră astfel mai multe săptămîni de fericire neștiută, care prin simplitatea ei e atît de greu accesibilă oamenilor și atît de efemeră. Simon avea impresia că vremea își schimbase cursul. Apăsătoarea monotonie a ceasurilor cînd clipele identice, egale se topeau unele într-altele — asemenea fulgilor de nea ce dănțuiau în sarabandă pentru a cădea în anonimatul aceluiași strat — acea monotonie nu mai era decît un văl în spatele căruia viața se scinda și cele două voleuri opuse ale dipticului se roteau, tăcute, din balamale. Din fiecare timpul curgea într-un ritm diferit iar cele mai strălucitoare momente erau tocmai cele ce dispăreau mai iute. Ziua devenise o cale ce conducea spre înălțimile unde avea să-l întîmpine dragostea.

Astfel, pe cînd colegele ei, ieșind din sufragerie, ajungeau în coridorul cel mare, luminat intens, unde le așteptau insolentele priviri ale bărbaților, Ariane se desprindea neobservată, în rochia ei cafenie, se strecura pe culoar, deschidea ușile sălilor pustii, străbătea tunele de întuneric și ajungea în locul incert, fără de nume, loc absolut căruia floarea înmugurită reușea cu greu să-i aducă o culoare pămîntească.

Aveau amîndoi să-și spună lucruri imperioase : inima le era plină de ofranda zilei ; dar timpul dat să-l petreacă

împreună era atît de scurt încît nevrînd să se abată de la adoraţia lor, tăceau. Se priveau, se contemplau cu nesaţ, vibrînd de dragoste, de certitudinea că nu se întîlnesc doar în limitele strîmte ale unei lumi închise ci că sînt în prezenţa a ceva ce-i transcende. Căci iubirea lor stătea între ei ca o fiinţă mută şi nevăzută ce-i domina. Totul în preajmă sporea reculegerea lor. Priveau pentru a suta oară pereţii goi ce alcătuiau un decor neutru, atemporal, în care nimic nu lăsa impresia că totul are un sfîrşit : era ca un vestibul al veşniciei. Chiar şi trupul Arianei se confunda cu simplitatea acelei lumi eterne. Zîmbetul ei, abia schiţat pe vîrful buzelor, era surîsul însuşi al destinului. El venea să înfiripe în Simon cele mai vechi visuri, cele mai tenace, cele pe care viaţa nu le poate atinge, pentru că sînt prea departe de ea şi nu au, aparent, nici o şansă de împlinire. Acel zîmbet încremenit părea şi el în afara timpului.

Nici unul din obiectele din preajma Arianei nu dezminţeau această impresie. Iar în ea totul nu era decît aluzie la zăpadă, la frig şi noapte. Zăpada pe care călca era zăpada mănoasă, smerită a înălţimilor, cea care dăinuie şi care acum se aduna în straturi lîngă ziduri. Noaptea pe care ea o străbătea era noaptea neprihănirii şi a obîrşiei, o noapte printre miliardele de nopţi ale Pămîntului de cînd acesta a prins să se rotească în spaţiu. Ariane era la fel de tînără ca şi natura ; era sfetnicul veşnic tînăr al elementelor...

Treptat, privind-o, Simon simţea cum se învîrte totul. În capătul celălalt al coridorului, un obiect începea să se desluşească, ieşind parcă din ceaţă. Singurul obiect concret şi deplasat, prezent acolo ; în plus mai era şi agăţat în umbră, pe peretele coridorului opus, ca un lucru de pe altă lume. O pendulă... Pe măsură ce limba mare se apropia de „VI“ printr-o serie de scurte trepidaţii ce aveau să conducă infailibil spre o sentinţă, privirea lui Simon devenea tot mai conştientă. Nu fiindcă alunecarea limbii pe cadran risipea vraja. Dimpotrivă, era evident că acea mişcare se înfăptuia şi ea după legi eterne pe care nu el le putea modifica. Cifrele notate pe margine erau pure convenţii şi nu ele accelerau timpul. În fiecare seară sosea un

moment cînd limba mică ajungea la „VIII" iar cea mare la apogeu. În acel moment, la capătul coridorului, în rochia ei cafenie, apărea Ariane, ca un soare pe ecliptică ; și atunci Simon retrăia aceeași stare sufletească din ajun, aceeași încîntare. Întoarcerea eternă echivala, în cele cîteva clipe din afara timpului și a spațiului, cu o adevărată veșnicie. Dar mai înainte ca limba mare să ajungă la cifra fatală după care își relua ascensiunea — brutală ca o trîmbiță ce sparge liniștea cîmpiei —, răsuna în toată clădirea, ultima soneric a zilei. Era o rețea de sunete ascuțite care începeau să trepideze în toate ungherele, sfredelind auzul, învăluind ținutul, urmărindu-i pe cei întîrziați, lăsînd să cadă peste toate prieteniile cortina despărțirii. În curînd, sora Saint-Hilaire în persoană, ca o vrăjitoare, delegată de un destin pizmaș să aducă îndrăgostiților tristețea, apărea la capătul coridorului, bătînd din palmele ei stafidite și zăngănind cheile prinse la brîu.

Simon nu aștepta însă acel moment. O lăsa pe Ariane să dispară pe ușița ce dădea spre scara de fier prin care se ajungea în poiană, în timp ce el străbătea rînd pe rînd toate meandrele coridoarelor. Uneori o însoțea pe platforma scării din fața ușii și o privea cum se îndepărtează. topindu-se în noapte. Părea că pleacă într-o adevărată călătorie, într-o adevărată noapte, spre un tărîm ale căror fruntarii sînt nevăzute ; și el, cu inima îndoită, o lăsa să dispară în lumea întunecoasă și rece, pe drumul plin de capcane, adesea tăinuite în neguri. Și-atunci nu mai avea certitudinea că o va mai vedea și-i privea forma ce se destrăma în întuneric, cu sentimentul că asistă la moartea ei.

— Ariane, îi spuse el într-o seară, înainte de a se despărți, cînd vom fi împreună, n-ai să mă părăsești niciodată, nu-i așa ?

— Nu, răspunse ea. Și vom avea o grădină a noastră

El zîmbi.

— Vom ști oare s-o îngrijim ?...

— Vom învăța să fim grădinari buni.

— Și ce vom semăna în grădina noastră ?...

Ea se gîndi.

— Ce-i mai frumos într-o grădină, puțină iarbă...

Avea un zîmbet ca o lumină ce-i modela suav și delicat obrajii. Pe neașteptate soneria începu să zbîrnîie deasupra lor. Era întuneric. Atunci îl cuprinse spaima. ca de fiecare dată cînd o vedea dispărînd în noapte. sigură. cu mersul ei calm. Simți nevoia să o ocrotească, să-și alunge teama.

— Ariane... o chemă el blînd.

Ea. cu piciorul pe treaptă, ridică fața spre el. Dar el n-o mai zări iar inima-i bătea atît de sălbatic încît nu-i simți buzele ..

XV

PURTAT PE STRĂLUCITORUL ECHIpaj al iernii, Pămîntul se opri în cele din urmă pe un cer uimitor de albastru lăsînd o pată luminoasă ca a unui nou soare. Cu puteri de mag, zăpada îi drapase somptuos formele. exaltînd obiectele pînă la neasemuire, acoperindu-le în metafore exuberante, împodobind totul în stilul ei bogat, ușor retoric, adesea delicat, uneori bufon. Băncile stinghere din jurul „Casei" erau acoperite cu perne adînci și curate, aproape inaccesibile ; cele mai neînsemnate cărări erau străjuite de două ziduri lucii, netede, ce urcau pînă la umeri iar de-a lungul lor lumina șiroia în verzi șuvoaie.

Simon simțea cum fericirea-i țese noi legături cu lumea. Bolnavii mai în putere, îmbrăcați în pulovere colorate. aveau aerul unor sportivi ce se află acolo de plăcere. Și cînd, în sufrageria ticsită de lume, după cele trei minute de întîrziere, convertite în adevărată precizie, își făcea apariția Saint-Geliès cu jerseul lui în ape, toți izbucneau în ovații. dovedind că pe Crêt d'Armenaz domnea buna dispoziție. Saint-Geliès, mai înainte de a se așeza să se înfrupte din friptură sau din piureu, răspundea neîntîrziat primirii făcute printr-un jovial discurs, o improvizație îndelung pregătită.

Nici o meserie, nici una din numeroasele activități omenești, nici o formă de viață nu era exclusă din acel

loc unde existența era atît de fragilă : Crêt d'Armenaz semăna cu un țărm unde găsești fără să intri în apă, scoicile în inima cărora freamătă marea.

Totuși, indiferent din ce zare veniseră, bolnavii simțeau treptat sub costumele lor de schi cum se deșteaptă în ei o nouă personalitate. De voie, de nevoie, costumul le impunea nu numai o altă ținută ci și o conștiință pe care nu o bănuiau. Neînsemnatul funcționăraș, modestul contabil, grefierul sau procurorul dispăreau într-o bună zi după o lentă agonie și se trezeau ziua următoare adevărați aventurieri. Între membrii acestei ciudate corporații lua astfel naștere o nouă și neprevăzută fraternitate. Încîntați că renășteau cu un semn comun care nu era cel al bolii, puteau să dea uitării ordinea cronologică a motivelor care-i împinseseră să adopte o anume formă de existență. Pe cînd își încheiau nasturii de la haină sau își legau schiurile, observau cu alți ochi cum zăpada conferă vieții o demnitate suplimentară care, ca și o lungă boală, nu e dată tuturor. Atunci sufereau mai puțin și nu se mai gîndeau la necazuri. Iarna, accentuînd ciudățenia stării lor, reușea să facă din ea un privilegiu.

Pentru femei, costumul de schi era un avatar prețios sau fatal care, atunci cînd nu devenea mormîntul feminității lor, le sublinia grația. Simon bănuia că Marele Bastard privea cu înfrigurare jacheta roșie a doamnei Charmèdes, pe cînd aceasta aluneca pe pîrtie cu trupul puțin aplecat, în bătaia celor din urmă raze ale soarelui. Kramer se ridica atunci din șezlong, arunca perna în odaie și cu mîinile încrucișate pe genunchi urmărea prin interstițiile balconului forma suplă și unduitoare, ispititor înveșmîntată, ce se făcea nevăzută în pulberea însorită a zăpezii. El continua să privească lung în troiene cele două dîre paralele, mărturie a drumului pe care apucase...

Acum toată lumea se interesa de aniversarea doctorului și de serbarea care, ca tot ce avea o oarecare tangență cu doctorul Marchat, era înconjurată de mister. Minnie se arăta mai activă, mai întreprinzătoare ca oricînd, neobosită atît în obligațiile ei obișnuite cît și în cele în care putea să lase frîu liber fanteziei. Deși pregătirile erau făcute în mare taină, se aflase că își petrece o parte din timp „repe-

lînd“ cu amatorii. Ea indica intrările și ieșirile actorilor, corecta mișcarea scenică, dădea sfaturi, îi înveselea pînă și pe cei mofluzi reușind să conducă repetițiile ca un adevărat regizor. Acoliții, rezistînd cu greu dinamismului ei, îi ascultau sugestiile, se supuneau ordinelor, fascinați de farmecul ei... Cînd treceai pe coridor, în preajma sălii de joc unde se repeta, nu puteai să nu auzi vocea ascuțită și autoritară ce domina murmurul confuz de glasuri. Dar ea nu era niciodată mulțumită. Se plîngea ba că un partener nu se descurcă, nu intră în rol, ba că un altul joacă forțat, fără să nuanțeze.

— Hotărît lucru, i se adresă ea lui Simon pe drum, nu poți rămîne la cutia cu creioane colorate. Fără dumneata nu merge.

Simon se arătă mirat.

— Cum așa ?... Credeam că vă descurcați de minune ?

Ea îi înșiră toate necazurile. Timp de opt zile încercase Imposibilul : Musset nu merge. Labiche e insipid, Molière peste posibilitățile lor...

— Dar Victor Hugo ?...

— E prea romantic.

— Tocmai, ar fi amuzant.

— Aș fi vrut ceva care să stoarcă lacrimi !

— Sacha Guitry ?...

— Am început cu el și era nemaipomenit dar doctorul vrea ceva serios. Lucrurile vesele îl înfurie.

— Credeam că e spiritual ?

— Tocmai. Chiar prea ! Spiritul altora îl obosește.

— Atunci, nu văd decît Casimir Delavigne...

— Ești groaznic. Și totul numai din vina dumitale. Am să ratez totul din cauza asta !... Da, am încercat să pun în scenă un act din Shakespeare, dar am un partener imbecil ; veșnic îl doare capul, uită să dea replica, mă privește cu niște ochi mari... ce mai, mă scoate din sărite... Și pe urmă, n-am nici un chef să mă las sărutată de el, isprăvi ea rîzînd, ca și cum ar fi făcut o remarcă ce se înșiruia firesc.

Discuția avusese loc la intrarea în sanatoriu, aproape de bariera pe jumătate îngropată în zăpadă. Ea se întorcea de pe Blanc-Praz și stătea în fața barierei din care nu se mai vedeau decît montanții de sus. Își înfipse schiurile în

zăpadă și le ținea lîngă ea, drepte, cu vîrfurile îndoite, cu marginile metalice ude încă. După ultima frază începu să rîdă, răgușit, arcuindu-și corpul și ținîndu-și buzele roșii ca fraga. Era îmbrăcată în eleganta ei jachetă roșie, strînsă pe talie, cu revere late, rotunjite. Ochii ei jucăuși sub genele aproape sure erau ațintiți asupra lui Simon care stătea neclintit. El își repeta automat ultimele ei cuvinte : „n-am nici un chef să mă las sărutată de el..." Femeia care le rostise, forma veșnic fugară rămăsese nemișcată în fața lui, cu schiurile înfipte în zăpadă ; îi simțea ochii asupră-i. și asta îl împiedica să gîndească. Deodată, lîngă ei, din vîrful unui fag se scutură zăpada și cum el întoarse capul spre crîngul ce urca la stînga, lîngă stîncile d'Armenaz, o nedeslușită emoție îl cuprinse.

— Știi ce ar trebui să jucați ? îi zise el hotărît, o piesă în care să fie doar o pădure și păsări... Copaci ca aceștia, adăugă el. Decorul poate să-l facă Cheylus.

Vorbise ca pentru sine, fără să caute să se facă înțeles. Dar vorbele-i găsiră un neașteptat ecou. Minnie căzu pe gînduri.

— Ce ciudat ! zise ea. Îmi aduci aminte de... un fel de poveste orientală, scrisă pentru mine de un prieten... Un fel de poem cu două personaje... Fără acțiune aparentă...

— De ce n-ați juca-o ?

— Da, în fond, de ce nu ? În cazul ăsta, trebuie să contez pe dumneata.

Era gata să cedeze cînd își aminti de cuvintele ei : „N-am nici un chef să mă las sărutată de el..." Se pogora seara. Privi o clipă crîngul din fața lui, se gîndi la „copacul", la copacul lui — cel despre care spusese de atîtea ori : „între el și Minnie, nu există nimic comun ; el nu-mi va vorbi niciodată de ea..." Pînă aici dialogul lor fusese destul de firesc, de vesel ; dar cu o anume fermitate. căci nu era destul de stăpîn pe sine ca să atenueze stîngăcia, răspunse :

— Categoric nu, nu pot.

O spusese pe un ton fără replică. Ea se întrebă dacă stătea de vorbă cu același om. Se schimbă la față. El o văzu mușcîndu-și buzele subțiri : ochii-i scăpărau dar de o lumină tăioasă. Își trase mănușile, își luă schiurile la

spinare și făcînd stînga împrejur, se îndreptă spre „Casă" fără să mai scoată o vorbă. Simon n-a mai avut nici măcar timp s-o ajute. O privi cum se îndepărtează în amurg, puțin aplecată sub greutatea schiurilor lungi a căror vîrfuri măturau cerul înnourat. Văzînd-o din spate cum dispare a fost și mai surprins de o asemănare : silueta ei se confunda cu cea a Arianei... Natura vroia parcă să nască o îndoială, să stabilească un raport între cele două ființe tot atît de străine una de alta ca doi aștri despărțiți de genuni. Hotărît lucru, asemănarea aceasta îl descumpănea...

Porni pe drumul spre Mont-Cabut, cu pașii împovărați de apăsătoarea-i tristețe și-i părea rău că e trist. Ajuns în dreptul pavilionului, sub fereastra lui Massube, i se păru că aude, în imaginația lui, desigur, o voce care rînjea : „Imbecilul" !...

Dar realitatea lui Minnie nu rezista absenței și în ziua următoare, după ce lăsase în anticamera somnului, printre alte ficțiuni nocturne, umbra firavă și improbabilă a tinerei cu buze subțiri, cu ochi tăioși, Simon se trezi liniștit.

În cursul după-amiezii; ivirea Arianei pe cărare îi redeschise poarta unei lumi în afara căreia domnea incertitudinea. Alături de colegele ei, în costume de schi și pulovere ce smălțau și luminau pîrtia, ea, în aceeași rochie de culoare închisă, cu cizmele de cauciuc, părea o amazoană : „De-ar putea rămîne mereu așa !" se gîndea el. „De-aș putea s-o văd toată viața mergînd pe acest drum : imagine a fericirii, de totdeauna visată. Nu iubirea trupească e neprețuită, ci chipul ei pe cărare..." Ea se apropiase, trecuse de perdeaua de brazi, unde drumul coboară spre Mont-Cabut și Simon știa că peste o clipă avea să se facă nevăzută. „Dacă vom trăi vreodată împreună, sau dacă o voi revedea după mulți ani, voi ține mereu în brațe pe cea care trece acum pe cărare ; așa o voi vedea mereu... Chiar de va îmbătrîni ; chiar dacă o voi întîlni peste douăzeci de ani, voi avea în fața ochilor tot cărarea asta și făptura cu mers ușor și talent lăsînd impresia că vine spre mine dar care, într-o clipă, se face nevăzută..." Cum ea se îndepărta pe drum, el se aplecă să o mai poată zări. Știa că înainte de a da colțul; ea se întoarce spre el, legănîndu-și pletele. Era singurul semn de recunoaștere pe care i-l adresa în timpul plimbării. El prindea momentul,

spunîndu-şi : „Nici deseară, cînd voi fi alături de ea, lîngă uşă, n-am să mă simt mai fericit ca acum...“ Într-adevăr, mai înainte de a da colţul, Simon, care nu încetase s-o urmărească, o văzu întorcîndu-se şi unduindu-şi părul în semn de despărţire cu gestul ei hotărît, atît de drag, de răscolitor... Apoi el închise ochii, purtînd în somn amintirea acestui privilegiu uimitor. Visa că se prăbuşeşte într-o apă, dar nu mai conta de vreme ce deasupra lui, ca o plantă marină, se zărea părul luminos, involt al Arianei.

Seara, la întîlnire, nu o mai auzea, căci nu contenea să se gîndească la visul lui, iar ochii lui se cufundau lacomi în păru-i rebel pe care tare i l-ar mai fi răvăşit. Observîndu-l distrat, ea se opri în mijlocul unei fraze.

— Nu mă urmăreşti ?

— Îţi urmăresc chipul. Poţi să spui mai multe decît el ?

Ea zîmbi. Limba mare a pendulei cobora în sacade scurte. Teama despărţirii îl cuprinse brusc. Se uită la ea, apoi îşi îndreptă privirea spre buze. Ea se dădu uşor înapoi ; părea puternic emoţionată. Întredeschise buzele şi şopti : „Simon...“ ca o chemare. Sfîrşitul frazei se pierdu în sărut. El o strînse în braţe cu pietate, apoi se desprinse uşor ca să-şi ascundă capul în păru-i drag ce o adumbrea. Se simţi liniştit : pletele-i erau străine, parcă, asemeni unui pom înfrunzit, susurînd în soare, cu rădăcini înfipte în pămînt şi revărsînd pacea peste aleanul lui...

El porni înapoi pe cărare, agale, dădu un ocol prin pădure. Cerca să-şi desluşească simţămintele. Era încă sub vraja ei şi nu reuşea să le priceapă. „Nu pot s-o ating, se gîndi el, fără să ating şi altceva... fără să-i ating sufletul... Da, în primul rînd sufletul... Ajung la trup doar prin suflet... E învăluită-n suflet...“ Şi îşi aminti ce-i spusese într-o seară : „Aşa cum văzduhul învăluie pămîntul, sufletul îşi învăluie trupul...“ Da, aşa era ; fiecare gest adresat trupului se aureola străbătînd zona imaterială, nimbul ei... „Nu pot s-o ating, se gîndi el, fără să simt mai întîi prezenţa imaterialului...“ Încercă să-şi aducă aminte de gustul buzelor ei. Dar îi scăpa : îşi amintea doar de clipa cînd a luat-o în braţe şi cînd a simţit inima bătînd nebuneşte ; dar sărutul, nu ; ca să nu-l uite, a trebuit să-şi repete „am sărutat-o... am sărutat-o...“ Dar ideea sărutului reuşea

să-i ascundă acum pînă și chipul : își amintea doar de gîtul ei cald, cînd, strîngînd-o la piept, își rezemase capul pe umărul ei ; atunci părul ei căzuse pe obraz iar el l-a sărutat în timp ce-i răsfira cu mîna pletele bogate... A trebuit apoi să se despartă. A fost ca o clipă de agonie... Nu mai simțea decît impresia de dezrădăcinare urmată de cufundarea în întuneric. Tremura. O noapte întreagă, departe de ea, e cu putință ?... „Acum, urcînd pe cărare, dorul e mai puțin sfîșietor, căci nu mă îndepărtez de ea decît în aparență : mă întorc în noapte și fac din timp aliatul meu. Să treacă noaptea ; și acum cînd Ariane se îndreaptă spre cămăruța ei iar eu spre a mea, timpul cît nu sîntem împreună scade și fiecare secundă mă apropie de ea. Dar dorul, dorul e încă prea mare, mă frînge ; în timp ce eu meditez astfel, ceva în mine nu vrea să înțeleagă, nu vrea să știe că îndepărtîndu-mă, merg spre ea, că înapoindu-mă în odaie voi fi în realitate mai aproape de ea..." Mergea intruna și se îmbăta astfel cu vorbe și nu băga de seamă pămîntul geruit pe care luneca... „Să ajung la capătul acestei nopți, aici e greutatea..." se gîndea el. „Să picure odată clipele nopții..." Apoi : „De ce sufăr atît în seara asta ?... Și, ca și cum ea ar fi fost de față, simți aroma părului ei și întredeschise buzele. „Iată ce mă chinuie, aroma părului răsfirat de mîinile mele. Faptul că am atins-o pe Ariane !..." Ariane acționa asupra lui ca o flacără. „Focul încîntă privirea dar te arde" își spuse. N-am s-o mai ating, n-am să-i mai ating buzele, căci și ale ei și ale mele sînt văpăi ce nu cunosc slavilă și nu se pot împreuna decît în violență : văpaia din trupu-i e neîntinată iar pielea e prea fină ca să nu se pîrjolească pe loc." Și-și mai spuse : „Buzele ei mi-aduc lumina. E drept că fără văpaie nu există lumină. Văpaia luminează pe cel ce e departe dar orbește și-l mistuie pe cel ce se apropie... N-am s-o mai sărut căci ar însemna să schimb lumina cu pîrjolul și orbirea..." Se zbătea astfel, amețit... „Dacă aș vedea-o acum, m-aș vindeca pe loc, nu m-ar mai roade nici o îndoială ; n-aș mai avea nevoie de nimic. Să stau departe de ea, asta îmi face rău. Doamne, izbucni ei, îți jur că nu-ți cer decît să o văd! S-o văd ca să nu mă mai chinui. Data viitoare am să mă despart fără să mai sufăr, nu trebuie să sufăr cînd ne luăm rămas bun, aici e tot răul... Chinul, iată păcatul..."

Ajunse la capătul drumului. „Minnie !... se gîndi el. Dar se dădu înapoi zărind în umbră silueta cocîrjată a lui Massube... De la o vreme Massube își reluase plimbările prin preajmă ; părea că-și revenise : acum dădea din nou tîrcoale ; devenise iarăși „dușman". Puteai să te înapoiezi primul sau ultimul, mai devreme sau să zăbovești pe drumuri ocolite, în toiul nopții geroase, cînd te crezi neobservat și singur : de după un copac, sau de după o ușă sau de după un zid se desprindea o siluetă : era Massube, mizerabilă umbră părăsită, veșnic preocupată să adulmece fericirea sau durerea celorlalți ! Din nou odaia lui Massube era cea care se aprindea prima și se stingea ultima. Parcă ar fi avut o misiune : să adune ultimele vești ale zilei, primele tăceri ale nopții. Ultimul suspin de bucurie sau de suferință pierdut undeva, într-o încăpere de pe Crêt d'Armenaz sau pe o cărare, găsea în el un martor. Putea fi văzut rătăcind în așteptarea ultimului eveniment, cercetînd ultimul călător, întîmpinîndu-l chiar ; și totul se sfîrșea printr-un rînjet grotesc...

Massube venea acum în urma lui Simon, pe drum, apoi pe scara pavilionului din Mont-Cabut, declarînd cu ostentație că avusese o zi bună și arătîndu-se dispus să-i dea amănunte. Simon se desprinse cu greu de zăbranicul vrăjit, țesut în tihnă de glasul, de privirile, de gesturile și tăcerile Arianei și pe care despărțirea nu-l destrămase. Pe cînd încerca să răspundă complicatelor confidențe ale lui Massube printr-un vag „bună seara", ajunse în dreptul ușii, unde se simți atins de o ultimă frază insidioasă, azvîrlită în spate, dar la țintă :

— Și cum îți mai merg micile învîrteli ?...

Simon intră în odaie fără să răspundă, dar cuvintele-i rămaseră agățate ca o săgeată de hîrtie aruncată la întîmplare și înfiptă în spinarea unui elev. Nu înțelegea. Se gîndea la clipele profunde, la fericirea deplină, la minunatul lui zbucium... Deodată tresări. Silueta ispititoare și periculoasă a lui Minnie se înălța, desprinsă din legăturile somnului prin care crezuse că o dezarmează și o dă uitării. Minnie ! Exista Minnie !... Doamne ! pe ea o viza săgeata otrăvită. O revedea stînd rezemată pe șchiurile înfipte în

zăpadă și zîmbindu-i. O auzea încă : „Totuși n-ai să mă obligi să mă las sărutată de tînărul acela..." Așa-i spusese ? Ciroaznic : Minnie exista. Simon simți din nou apăsarea acelei triste ce stăruie la gîndul păcatului. În zadar căuta să o îndepărteze ; îl chinuia remușcarea. O ascultase pe Minnie, o mai asculta și acum în adîncul lui, fără să vrea, și la gîndul ăsta își dădea seama că rănește pe cineva și simțea cum în el se adumbrește o lumină.

XVI

DEVENISE SFÎȘIETOR DIN PRIMELE ceasuri ale dimineții Simon își simțea inima încordată ca un arc. Părea că o forță izbucnită din adînceuri, străbate lumea, se prăvale de pe cele mai semețe culmi. O forță asemeni celei ce zămislise cîndva munții, iscînd spre cer forme devastate. Simon își descoperea o nouă fraternitate cu aceste meleaguri care mai păstrau imaginea și ritmul zvîcnirii inițiale. Ficcare săptămînă învește mînta iarna în neprihăniri. Troienele nu conteneau să acopere totul ; mai mult, năsteau forme noi, fictive, iar lumea subiacentă devenea un simplu pretext al fanteziei neostoite în înălțarea de sălașuri inutile și somptuoase.

Simon vedea cum temelia personalității lui se năruie treptat. Dispărea ca purtată de ape. O energie necunoscută îi plămădea acum ființa. Deasupră-i, un astru încremenit îl pătrundea cu raze neîndurătoare.

„S-o privesc, își spunea. Să-i privesc ochii, atîta tot !"... Adormea legănat de aceste cuvinte. În zori, de cum se scula, alerga la fereastră. Zăpada !... Ea îmbrăcase pămîntul cu o trîmbă vătoasă, scînteietoare iar pretutindeni domnea tandrețea duioșie a gesturilor ei, calma armonie a intențiilor ei. Pămîntul își pierduse asperitatea ; nici un glas nu se mai ridica, potrivnic ; văzute din poiană, stîncile păreau albe cupole ale unei cetăți scufundate... „Împăcare... se gîndea Simon. Nici un dor nu se face auzit. Iată tărîmul,

iată clipa în care totul devine egal ! Pămîntul își află odihna. Nu dă de veste dacă din adîncuri se făptuiește vreo lucrare, dacă sub întinderile liniștii nu se pregătesc noi violențe. Viața pare stinsă iar pămîntul dăruie soarelui oglinda ce-i răsfrînge chipul..." Pe la amiază, Simon părăsea odaia îndreptîndu-se spre pădure. Aștepta apoi să se pogoare seara ca să se ducă spre „Casă" și cînd bătea de ora opt, auzea pașii Arianei la capătul coridorului.

Nu ajungea bine în fața ei că timpul, inofensiv, străin pînă atunci, se cuibărea în el cu brutalitate ; neliniștea îl cuprindea iar. Spaima care-l făcea să se gîndească la despărțire și să trăiască despărțirea în prezență, micșora durata scurtei lor întîlniri. Ca în fiecare seară cînd bătea de șase jumătate, Simon tresărea. Nu înțelegea de ce trebuie să cunoască din nou chinul despărțirii. Tremura.

— Am suferit mult, ieri, după ce-ai plecat, i-a spus el într-o seară.

— Nu trebuie. Nu trebuie, răspunse Ariane, luîndu-l de mînă. Dacă suferi înseamnă că nu mă iubești îndeajuns.

— Ți-am simțit părul pe obraz... șopti el. Toată noaptea.

Ea stătea în picioare în fața lui, serioasă, cu buzele împreunate. Gîtul subțire avea prospețimi de copil. Și ca atunci cînd a întîlnit-o pe drum, în crîng, sub fagii desfrunziți, cu picioarele în zăpadă de parcă se ivise din pămînt ca o tulpină miraculoasă, Simon se simți ispitit să strîngă în brațe acea plantă firavă cu chip de floare. Dar îi luă numai mîna rece, o mîngîie îndelung, privind-o în adîncul ochilor.

— Ochii tăi !... șopti el.

Spaima se risipise și trăia o bucurie aproape violentă. Dar cînd ușa cenușie s-a închis în urma ei, iar Simon a rămas din nou singur, coridorul i s-a părut sinistru, și a avut impresia că se înăbușă ca un om aruncat în ocean. Începu să alerge și nu se opri decît atunci cînd ajunse la primul urcuș. Era noapte ; în jurul fiecărei stele se căscaseră genuni de absență. Cînd ajunse în pădure, se porni o rafală de zăpadă. Și din nou, în timp ce-și continua drumul pe cărare, simți acea sfîșiere ca o agonie, care, după fiecare despărțire, era o ucenicie a morții... Prezența se retrăsese ; de pe plaja scăldată de apele ei liniștite, ca

o mare după flux, ea dispăruse, retrăgîndu-se tumultuos și lăsînd în urmă doar un țărm cumplit de pustiu. Era ca și cum moartea se abătuse asupra ei, asupra lui : nu mai reușea să distingă între el și ea. Rămînea doar cu iubirea lui : asta să însemne moarte ? N-o mai vedea ; o știa vie, dar atîta timp cît dura absența, nu putea să verifice această certitudine — și prin ce se deosebea de moarte o asemenea absență dacă nu prin limitele ei ? „Moartă pînă mîine", își spunea el... Poteca aluneca sub picioare. Pentru prima dată, zăpada ce cădea neobosit i se păru rece iar patima lui lugubră.

De cum se întinse în pat, află o oarecare ușurare, ca și cum poziția avea în sine o virtute magică, iar noaptea cu care credea că va avea de luptat din greu se arătă binevoitoare, ca o forță înduplecată. Se îmbarcase din nou pe valurile benefice la fruntariile cărora strălucea certitudinea că ceasurile ce se scurg îl poartă pe nesimțite spre Ariane. Privea țintă acea lumină de pe malul încă întunecat al fluviului unde stătea ghemuit, ținîndu-se cu o mînă tot mai neputincioasă de ramurile ultimului pomișor, înainte de a se prăbuși în apa beznei. Ea nu era încă o prezență, dar Simon știa că va apărea, desprinzîndu-se din cețurile dimineții, și luminoasa promisiune întrezărită în noapte îi făcea mai ușoară scurgerea timpului.

În sfîrșit, se arătau zorile. În oglindă, Simon pîndea spre zidul d'Armenaz, primul semn de favoare pe care i-l acorda cerul, apoi, sărea din pat, alerga la fereastră să simtă pe pieptul dezgolit impalpabila perdea de gheață formată peste noapte, care-l aștepta, străvezie, albastră și neîncremenită, ca o garanție că ziua va fi asemănătoare cu cea precedentă, făurită din aceeași dură substanță, din aceleași tăceri și aceleași bucurii. Atunci îl cuprindea un dor adînc. Lumea bucuriei lui diferea mai mult ca oricînd de lumea de odinioară : era o lume în care se regăseau aceleași valori, în care viața se scurgea în armonia asemănărilor. De îndată ce alergînd la balcon, își răcorea umerii în aerul înghețat, știa că în amurg va urca spre copac, pe îngustul drum spre Hauts-Praz, unde va găsi deasupra stîncii verticale ce-și păstra pe orice vreme aurita ei culoare, un petic de cer albastru, pur, încremenit, țesut parcă din toate visele de veșnicie ale omului. Dar și sufle-

tul lui devenise drept și pur ca și cerul, ca și legea aceasta pe care o lăsa să o bănui în inima imuabilei întinderi. Se simțea pătruns de o nouă cunoaștere. Toate dorurile lui se înălțau spre o singură fericire. Iar conștiința că o trăiește, că o leagănă în gîndurile nemărginite ca cerul și ca lumina, îl copleșea, încît vroia să rămînă în miezul acelei miraculoase așteptări din care dispăruse suferința și în care el își aflase împlinirea.

Șovăia acum să coboare din nou pe pămînt, în zona inferioară și tulbure, obișnuită omului, unde dau lîrcoale neliniștea și dorința. Starea trăită de el la primul zîmbet al dimineții dădea un preț singurătății. Odată reîntors pe pămînt, odată pierdut miraculosul privilegiu, singurătatea redevenea o condiție mizerabilă, confuză, în care dorințele-și aflau un ecou dureros, fără de sfîrșit. Ziua devenea atunci asemănătoare unui cer pustiu, încremenit, încordat în așteptarea loviturilor. Nu era mai bine să nu părăsească lumea în care pașii Arianei rămîneau nevăzuți și unde nu erau nevoiți să se despartă ?

Se îmbrăcă fără grabă și porni spre „Casă". Mergea agale, încît pămîntul în respirația lui, îi măsura pașii. Cobora cu greu pe panta înghețată încă, dar se ferea să alerge ca să-și poată umple ochii cu toate cele ce-l așteptau pe drum. Ajunse în cele din urmă la intrare, urcă în fugă treptele știind că Ariane îl așteaptă după ușă — dar fu oprit de bătăile inimii lui. Se sprijini o clipă pe balustradă și privi treptele ce urcau albe în lumina dimineții. Ariane era acolo, la intrarea în mica sală de lectură ce dădea în coridor. Știa că va găsi ușa întredeschisă și că prin firicelul de lumină o va vedea în picioare, cu obrazul îmbujorat de soare. Nu-i era de ajuns această certitudine ? Nu cuprindea în ea fericirea toată ? Ea coborîse de pe Mont-Clair, fusese nevoită să înfrunte ca și el zăpada, să o apuce ca și el spre marele zid stîncos, spre codrii luminoși. Lui Simon nu-i rămînea decît să deschidă ușa ca s-o vadă după pribegia noctură, stăpînă absolută pe sine, nelăsînd noptii nimic din grația trupului ei, nici din prospețimea care o făcea să semene cu un fruct pîrguit. Noaptea nu-i adumbrise chipul. Ea stăruia în puritatea ei, zîmbitoare, gravă, gata să se dăruiască meditației sau dragostei, în acea stare de veghe excesivă în care trupu-i strălucea ..

Pe cînd se gîndea astfel, Simon se abătu de la intrare, se îndepărtă de pragul însorit și fără să-și dea seama că face o opțiune, își văzu de drum. Păsea pe pajiștea ninsă, cu inima plină de o miraculoasă pace. Ajunse la torent, se aplecă spre apa în tremur ce se înspuma din greu și o porni pe povîrnișul ce ducea spre copac. La rădăcina nucului se afla o piatră lucie pe care trunchiul o ferise de ninsori. „E încă udă" se gîndi el. Și merse mai departe. Drumul, după cîteva cotituri, tăia codrul, apoi urca brusc pînă la un soi de cornișă, asemănătoare cu cea dinspre Borons. Stratul de zăpadă era gros ; la suprafață, paralele lame zburlite irizau în soare. Simon înainta greu, încet, privind în urma lui valea ce se deschidea ca un sipet, somptuos capitonat. „Și în pripor torentul, adunînd toate șuvoaiele din inima munților ale căror șopote devin tăceri ce se topesc în văzduhul surd ; șuvoaie ce-și împreună apele, într-una singură, liniștită, ce va curge prin cîmpia maiestuoasă și mîndră de parc-ar purta un copil..." Un copil... Rostise cuvîntul cu voce tare. Viața năvălea din nou în el cu forță. Deodată se împiedică. În genunchi, în zăpadă, aducea o rugă pămîntului.

Rămase multă vreme astfel, cu trupul pe jumătate îngropat, îmbătîndu-se de o ciudată fericire — pînă ce îl cuprinse frigul. Atunci se ridică, o porni iară tăind pădurea, se îndreptă spre copac și se așeză pe piatra uscată acum, aproape caldă. „De-ar fi și ea cu mine, m-aș simți altfel ?" se întrebă. „Ea ar tăcea și ar sorbi din farmecul acestei clipe. Dar ea sălășluiește în mine, și după cum prin ea văd toate, o văd în toate, astfel încît ea este deopotrivă acest pămînt scăpărător, acest cer înalt pe care zăpada îl întunecă ușor în zare, acest copac... Iubindu-le, mi se pare că tot spre ea se îndreaptă iubirea, căci iubirea n-are decît un obiect, și după cum rîul adună șuvoaiele, copacul adună iubirea mea și i-o dăruie. Tot ceea ce iubesc răspunde aceluiași cuvînt ; sub privelișlea însorită, respiră sufletul ei..." Apoi îl străfulgeră crud un gînd : „Ar putea să moară"... Se mai gîndise la asta, în ajun, cînd urcase în amiaz, în noaptea potrivnică. Dar atunci nu simțise același lucru. Acum, nu înceta s-o vadă, să fie alături de ea, căci ea era răspîndită în toate și se stingea de o moarte geroasă prin care îi devenea și mai prezentă. Nu încercă

să-şi explice cele două impresii atît de contrarii, despărţite doar de o noapte... Erau experienţe pe care trebuia să le admită, nu să le discute.

Dar Ariane era mai vie ca oricînd. Seara, la întîlnire, Simon sorbi cu o privire lacomă acea viaţă, acea forţă, acea mirabilă ofrandă pe care o avea în faţa ochilor. Nu prea ştia ce să-i spună despre plimbarea lui matinală ; cum să-i explice subita nevoie de singurătate. Avea impresia că bucuriile toate pe care ţi le poate oferi viaţa sînt adunate în trupul ei, în chipul ei ; îi privea cu emoţie ochii de ambră printre pleoapele uşor închise într-un zîmbet, ce iradiau o lumină vie, neaşteptată. Bătu ceasul : se despărţiră şi Simon străbătu coridorul ca un om beat. Nu mai căuta să înţeleagă, să desluşească. Se simţea prins în evenimente ce-l depăşeau.

Adesea se întîmpla să nu mai coboare dimineaţa pînă la intrare şi în loc s-o întîmpine pe Ariane, o pornea singur pe drumul spre Hauts-Praz luînd cu el imaginea ei ce se contopea cu frigul şi cu imaculatea zăpezii scuturată de pe arbori pe umerii lui. Mergea pe acelaşi drum din ajun, de totdeauna ; n-avea decît să păşească pe urmele neşterse ale paşilor lui. Se aşeza o clipă la rădăcina copacului, pe piatra rece şi îi plăcea să şi-o închipuie pe Ariane lungită în camera ei, ca şi colegele ei, în aşteptare şi supunere, după cum le era rînduiala. Ce taină se ascundea aici ? Îşi amintea că pînă nu demult respingea un asemenea gînd : nu putea să admită că ea suferă ca toţi ceilalţi de aceleaşi constrîngeri, că frumuseţea ei e supusă aceloraşi oprimante condiţii. Dar acum nu-l mai mira imaginea Arianei întinsă în odaie, după cum nu-l mai mira imaginea Arianei îngenunchiată în capelă. Încetase de mult să mai considere boala o încercare ; îşi spunea că multe împrejurări care contribuie la formarea oamenilor se înşiruie într-un mod care scapă adesea explicaţiilor raţionale şi că boala Arianei făcea fără îndoială parte din inextricabila înlănţuire potrivit căreia căzuse şi el bolnav în preajma examenului de agregaţie în Litere ca să vină să-şi termine în sanatoriu anul început la Sorbona. Şi dacă trebuia să admită că aceeaşi sursă luminoasă putea să arunce asupra unui

obiect și umbră și lumină, putea crede că boala Arianei nu era decît umbra frumuseții ei.

De aceea nu-l mai neliniștea acest gînd. În timp ce dimineața se scurgea ca un fluviu de lumină între țărmuri de gheață pînă în zările înalte, copleșită de candida glorie a soarelui, Simon privea pierdut spre povîrnișuri, în ușoara perdeluire a ceții ce adumbrea trecătoarea, acolo unde muntele se rotunjea ; apoi, ridicînd ochii, zărea Masivul cel Mare cu brațele aspre de urias întinse spre soare iar de-a lungul lor, spînzurați, lungi ciorchini străvezii de ghețari albaștri. La picioarele lui, zăpada începea să se înmoaie, iar la marginea coastei picura într-un imperceptibil șopot. Tînărul simțea copacul în spatele lui ocrotindu-l cu liniștitele lui crengi și fericit fiind, ar fi vrut să moară astfel...

Timpul se scurgea alene ; vremea devenită lichidă șiroia, vărsîndu-se într-o vastă mișcare eliberatoare, în marea urnă fierbinte și strălucitoare a amiezii.

Atunci, împins de dor, Simon cobora spre „Casă", urca în fugă treptele și pentru cîteva clipe își îngăduia să o privească pe Ariane nu printre arbori și piscuri troienite, ci la intrarea micii săli de lectură, întoarsă din marile spații însorite, în simplitatea unui birou în care o secretară, pierdută printre volumele groase și negre, bătea mărunt și sec în mașina ei de scris.

Întrevederea era simplă și scurtă ; ea îi redeștepta dorul sfîșietor, brutal, cu gust de lacrimi. Răstimp de o clipă, mica sală împodobită cu afișe colorate cu zări albastre și frunzișuri primăvăratice spre care se îndreptau trenuri pline cu logodnici, ticsită de voluminoase cărți de povești, cu secretara de nerecunoscut sub avalanșa de păr rebel, cu pîntecoasele călimări deschise, cu scîrțîitul mecanic al scrisului ca o grindină abătută pe carul mașinii, în sfîrșit toate acestea pe care le zărea zi de zi, îi apăreau pline de un har necunoscut, deveneau neprețuite, grele de sensuri ascunse. Simon se întreba ce anume transfigura astfel lumea. Aceasta căpătase un aspect definitiv iar tînărul credea că se contopește, dincolo de trecătoarele aparențe, cu esența lucrurilor. Dar fericirea lui era dublată de o ușoară teamă : se gîndea de-i va fi vreodată îngăduit să vadă lumea mai mult de cîteva secunde în acea lumină aproape supra-

naturală. Deși nu găsea răspuns, nu putea lua fără să-l afle. Simțea că tot ceea ce realizase până atunci era lipsit de importanță atîta vreme cît întrebarea lui rămînea fără răspuns.

XVII

DUPĂ TOATE APARENȚELE, MINNIE era supărată. Într-o bună zi l-a oprit pe Simon pe coridor și a început să-i istorisească întîmplarea. „Ce mă țintuiește aici, lîngă fereastră, ca s-o ascult ?" se întreba Simon. Nu pricepea ce-i spune : era cu gîndul dus departe, totuși nu putea să nu-i recunoască o anume vioiciune și să nu remarce în lumina crudă a ferestrei, ochii ei migdalați cu verzi și albastre scînteieri.

— N-ai să spui nimănui, nu-i așa ?... Mi-a declarat...

— Cine ?

— Kramer, bineînțeles, neobositul Kramer ! Cine altul ?.. Mi-a declarat (și începu să imite gesturile lui de cabotin) : „Pentru că așa stau lucrurile, doamnă, n-am să-ți restitui această cheie. Am solicitat favoarea unei întîlniri ; mi-ați refuzat-o. Ei bine, să știți, doamnă, că ceea ce femeile refuză, bărbații obțin cu forța..." Îl știi cum grasează. E groaznic !

— Ce cheie ?

— Dar unde-ți stă gîndul ? Ți-am mai spus de trei ori : cheia de la camera mea !

— Ți-a luat-o ?

— A luat-o.

— Cum de l-ai lăsat ?

Și iar a luat toată povestea de la început. Avusese loc după ultimul film cînd lumea din sală se risipise iar lămpile de pe coridor se stinseseră. Simon își imagina perfect scena : coridorul pustiu, în întuneric ; nici o șuflare, nici un pas... Doar în partea de jos a scării, față în față, două umbre, dintre care una gesticulînd cu grandilocvență. Minnie, trebuie să recunoaștem, acceptase discuția ; simțise, poate,

forța lui magnetică. Ridea cu el, se amuza ca de altfel atîția oți, jucîndu-se cu cheia de la cameră, aducîndu-l la exasperare. Deodată Kramer o apucă de braț, îi prinde mîna, i-o strînge pînă ce, învinsă, cedează. Simon își închipuie gesturile, cuvintele lor : „Ei bine, aflați doamnă..."

— Acum ce mă fac ? Dacă vreau să evit o scenă, mă văd obligată să-l primesc ! Minnie aștepta parcă un protest care nu venea. Apoi continuă : Îți imaginezi ce s-ar întîmpla dacă în loc să mă oprească pe scară, m-ar fi întîlnit în pădure ? !... și din nou rîse sec, nervos.

— Dar o să-ți restituie cheia, zise Simon. Nu poate s-o păstreze. A cedat unui moment... unui moment...

Șireată, ea aștepta cuvîntul pe care Simon nu-l găsea. Simon continuă.

— După cum știi, e un impulsiv.

Dar nu era dovedit că în toată povestea asta 'șantajul venea doar din partea lui Kramer. „La urma urmelor, se întrebă în sine, de ce a ținut să-mi istorisească întîmplarea și încă de două ori ?"

A doua zi s-a întîlnit cu Kramer. Părea obosit ; ochii încercănați contrastau cu fața lui îmbujorată ; avea aerul păhav al unui om nedormit. Părea nervos, iar cuta ce-i brăzda fruntea se adîncise ; Simon se gîndea că ajunsese probabil la culmea disperării cînd nu mai ții seamă de legile omenești și cînd, oriunde te-ai afla, îți dai frîu liber lacrimilor sau nebuniei de a ucide...

... Kramer l-a condus pe Simon în odaie, unde, ca întotdeauna, domnea dezordinea ; dar tocmai acea veșnică dezordine în care sora Saint-Hilaire nu vroia să vadă decît semn de incorigibilă „rea-credință" și mai presus de orice, de cumplită mediocritate, îl obliga pe Simon să-l ia pe Kramer în serios : avea evident vocația nenorocirii.

— Știi ce zvonuri circulă ?

Kramer îl săgetă cu o privire pătimașă. Desigur, știa Simon foarte bine ce zvonuri circulă ! Dar Kramer îl întrerupse :

— Pondorge vrea să țină conferințe !

Pondorge... Pentru asta să-l fi chemat ?

— Îl știi... Cel care abia își trage sufletul ; cel cu cap de strigoi ! Și el să aibă pretenția... ! N-are pic de demni-

tate ! conchise el, cu o comică indignare. N-are cultură ! N-are şcoală !... Nici măcar nu ştie în ce parte se dau filele unei cărţi !

Kramer manifesta faţă de Pondorge dispreţul „oamenilor distinşi", îndeosebi al domnului Lablache, care-i spunea „bădăranul", spre hazul comandantului. Marele Bastard nu contenea să-şi bată joc. Rostea greu, ţuguindu-şi buzele ca într-o strîmbătură de copil şi, cu expresia lui răvăşită, avea o înfăţişare de om năuc. Simon se miră. „Şi el !" În fiecare vorbă Simon descoperea pizma unui om veşnic nemulţumit care încearcă să-şi aroge prerogative care i se par că-i aparţin în exclusivitate. „Pondorge vrea să ţină conferinţe !" Vestea era, oricum, neaşteptată. Pondorge purta uneori discuţii uluitoare, dar putea fi în stare să susţină o dezbatere în public ?... Totuşi, Simon nu se arătă neîncrezător. Încerca să înţeleagă însă şi atitudinea lui Kramer. De ce acest atac neaşteptat, această înverşunare împotriva unui om care nu i-a greşit cu nimic ? Răutatea lui trebuia să aibă o cauză ! Care ? Nu se afla ascunsă în adîncurile făpturii complicate, ghinioniste ? Nu era furios din cauza insucceselor, nu era gata să se răzbune la întîmplare, pe tot ce-i ieşea în cale ?

Simon ar fi continuat să tacă dacă Marele Bastard, neliniştit, n-ar fi insistat, forţîndu-l să vorbească şi evident, aşteptînd să fie aprobat.

— Îmi place mult Pondorge, zise Simon.

Kramer fu cuprins de o violentă emoţie.

— Înseamnă că nu-mi eşti prieten, izbucni el cu o vehemenţă pe care vroia s-o înfrîneze. Nu eşti de partea mea ! Mereu eşti contra mea, Simon Delambre !

— De ce vorbeşti astfel ? Trebuie neapărat să-l urăsc pe Pondorge ca să-ţi fiu prieten ?

Dar în disperarea lui, Kramer nu era logic. Părea că nu înţelege.

— Simon, zise deodată cu o sălbatică amărăciune, Simon, oamenii nu mă pot suferi !

Îşi muşcă pumnul ca să nu izbucnească în plîns.

Oamenii ! Asta vroia să spună ? Simon se gîndea că prietenul lui avea o teribilă nevoie de afecţiune, iar sin-

gura femeie de care se simţea legat îşi bătea joc de el. Un singur capriciu de-al ei era de ajuns ca Marele Bastard să se simtă persecutat de toţi şi să considere omenirea întreagă vinovată de drama lui ! Ah ! de-ar fi putut cineva, cu un cuvînt, să-i deschidă ochii asupra lui Minnie, să-l vindece de pasiunea lui absurdă şi fără de speranţă ? Nu venise,oare momentul să-i vorbească ?

— Am întîlnit-o pe Minnie, începu Simon. Ea...

Dar Kramer se schimbă la faţă. Nemaiputînd să se înfrîneze, începu să ţipe.

— O urăsc !... O urăsc ! Îţi spun că o urăsc ! Nu mai vreau să aud de ea ! Înţelegi ? Eu...

Tuna şi fulgera. Nu-şi mai găsea cuvintele. Dar fraza se stinse pe buzele lui. Cu spatele la fereastră, Simon avu impresia că privirea lui Kramer încremenise într-un punct din zare, undeva departe. Instinctiv se întoarse şi zări la capătul cărării, apropiindu-se cu fusta ei roşie ca o nebunatică văpaie în jurul trupului, fermecătoarea şi mlădioasa siluetă a doamnei Charmèdes.

Simon se ridică. Cu o tăcută şi felină supleţe, Kramer sări în picioare lîngă fereastră, în spatele lui ; n-au mai rcos nici un cuvînt. Priveau amîndoi femeia ce se apropia pe cărarea întortocheată, cu trupul ei zvelt, profilat pe albul uniform al zăpezii. Îşi schimba adesea toaletele. Cînd un corsaj negru pe gît, brodat la mîneci şi pe piept cu flori albe, cînd o fustă roşie, strîmtă, ca o văpaie purpurie, cînd halatul de infirmieră, foarte cambrat... Uneori purta o rochie de catifea verde închis la care prindea un guler nevinovat de dantelă albă ; alteori putea fi văzută în costum de schi, cu revere late, mulat pe talie. Mergea cu pas vioi sau zăbovea cu atrăgătoare nonşalanţă, se strecura iute printre arbori, pe scînteietoare piste, sau dispărea la marginea crîngului ale cărui vîrfuri se desenau naiv pe un fundal de asfinţit purpuriu, parcă anume făcut.

Simon se întoarse spre Kramer. Acesta se sprijinea, fără să-şi dea, poate, seama, pe umărul tînărului. Îl privi ţintă, apoi suspină cu amărăciune :

— Inocenţă şi blîndeţe !

Cuvintele-i șuierară printre buze. Puteai să-i ghicești gîndul ! Da, această grație, această aparență desăvîrșită, tulburătoare, se afla în fața lui, se mișca sub ochii lui, iar el nu putea să-i vorbească. Nu putea s-o împiedice să dispară ! Putea doar s-o salute respectuos, să se uite la ea cum își scoate mănușa de lînă și-i întinde provocator mîna cu unghii roșii. N-avea niciodată să se oprească din cursele-i sprințare ca să-i îngăduie s-o privească în voie ! Ce nu pusese Kramer la cale ca să găsească un asemenea prilej. Și dacă reușise o dată sau de două ori, împrejurările fuseseră ingrate și irepetabile. Nu ! nu-și putea împlini nici cea mai umilă dorință ! Cum să nu fie rănit ! Cu adevărat există nedreptăți cumplite în lume !...

Sub ochii lor, Minnie coti pe drum și se făcu nevăzută... Atunci Simon auzi în spatele lui ca un geamăt iar o voce răgușită, sfîrșită aproape, articulă cu greu :

— As vrea... Aș vrea să fie sfîrșitul lumii !

XVIII

SEARA ERA SENINĂ. SIMON SE ridică fără zgomot, se uită la ceas și se pregăti în liniște. Curînd avea să se întunece de-a binelea. Peste cîteva clipe el avea să colinde prin pădure, s-o ia de-a curmezișul prin poiană și apoi s-o apuce pe drumul dinspre Hauts-Praz : acolo, după cîțiva pași, avea s-o întîlnească.

Își amintea de vorbele ei : o auzea spunîndu-i : „Simon, drumul îți va fi la fel de drag și dacă vom urca împreună ?... Spune-mi, ai să mă aștepți mereu acolo unde nu sînt ?...”

Pentru prima dată se exprima atît de clar, cerîndu-i ceva anume. Simțise atunci în ea o patimă gata să izbucnească și se temu...

Acum clipa se apropia... Gîndul că pornește în întîmpinarea ei îl făcea să vadă natura cu alți ochi : zăpada care se lopise mai toată ziua, își recăpăta pe măsură ce se pogora întunericul, consistență de marmură rece. În

ioasă. Și simțea ce înseamnă fericirea : era plămădită din ger, din flori, din gîndul că lumea avea să devină o materie rece, tăioasă sub pașii lor.

Pîndise de la fereastră pîlpîirea ultimelor licăriri. Adăsase ceasul în care ea avea să se ivească de dincolo de focurile ce-și făceau semne de pe un pisc pe altul ; aproape că nu pe ea o aștepta, căci pe ea o simțea mereu prezentă. Aștepta doar firava ei umbră pe zăpadă, în întuneric și fruntea ei energică și ochii ei sălbatici cu priviri adînc pierdute ca niște limbi de foc.

În sfîrșit sosise clipa. Simon deschise ușa, fără zgomot, coborî cu grijă scara care scîrțîia sub pașii lui, căută de-a lungul clădirii un loc pe unde să se strecoare prin zăpada prăbușită de pe acoperiș, acum înghețată tun.

Urcă panta și o apucă pe cărăruia ce tăia codrul de-a curmezișul : în urmă-i, brazii se scuturau de nea cu zgomot de pași. Pretutindeni domnea o neînduplecată și înfricoșătoare tăcere.

Ajunse la marginea poienii, acolo unde poteca se unește cu drumul ca un afluent cu fluviul, dispărînd împreună în pădure. O avalanșă de trunchiuri își dădeau brînci pe povîrnișe prinzînd întunericul în crengile lor ca într-un năvod ; și din nou se zări în fața lui Simon o cărare dreaptă. În preajmă se întindea codrul des, cu umbre uriașe, cu hăuri de întuneric de unde țîșneau spre cer vîrfurile ascuțite ale brazilor.

Deodată văzu cum se desprinde de pe povîrnuș una din umbre și se oprește în mijlocul drumului.

O fărîmă de umbră iscată în tăcerea lumii...

O mînă nevăzută îi apropia...

Urcară amîndoi de-a lungul drumului, neîndrăznind să facă zgomot de teamă să nu risipească armonia din jur născută din tăceri. Și așa cum cu un ceas mai înainte i se păruse dureroasă așteptarea, acum, cu aceeași intensitate, simțea cum îl mistuie fericirea ; și el o strînse la piept, gata să urle de durere.

Copacii se răriseră, noaptea se lumină și ei ieșiră din pădure. După ce cotiră, privelișteа li se înfățișă neașteptată ; o mare pustietate îi surprinse. Pădurea era încă aproape, ceva mai jos, ghemuită, agățată cu gheарele

ei uriașe de povîrnișuri. Se opriră. Apoi se întoarseră să privească drumul străbătut.

Un tainic foc cutreiera muntele și izbucni din loc în loc, dincolo de ferestrele temătoare ale cabanelor. Acestea erau risipite puzderie în vale, cu o trenă din pulbere de stele. Mai sus, pe spinarea ghemuită a muntelui, ca un cîine de pază la picioarele Masivului cel Mare, pîlpîiau în unghere în care n-ai fi bănuit că omul ar putea trăi, două-trei luminițe ce șovăiau de parcă vîntul s-ar fi abătut asupra lor. Și privind acele biete semnale omenești ce se luptă cu întunericul, simțiră cît de singuri sînt oamenii. Cît de singuri sînt și la sat, și la oraș ! Pînă la ziua de apoi.

Au mai făcut cîțiva pași și, deodată, izbucni torentul. Glasul lui adîncea singurătatea ; atunci au simțit nevoia să umple distanța dintre ei.

— Simon...

— Da...

Vocea lui se stinse în părul Arianei.

— Te mai gîndești la grădina noastră ?

— Da...

— Ai să fii fericit ?

— Da...

— Ca azi ?

— Ca azi.

— N-ai vrea să fii mai fericit ?

— Mai mult ca azi ?

— Mai mult ca acum cînd îți vorbesc...

El ridică privirea și o contemplă înainte de a-i răspunde :

— Nu cred. Apoi oftă și o privi din nou. „Nu, nu mai fericit ca acum. Nu pot... Nu pot !... rosti el ridicînd puțin glasul. Se depărtă puțin ca să o vadă mai bine. Fericirea înseamnă să te pot privi, Ariane...

— Tremuri, îi spuse ea cu blîndețe, luîndu-l de braț. Și ai o lacrimă pe obraz.

— Plîng de fericire...

— Fericirea te face să plîngi, Simon ?

— Uneori...

Tăcură.

— N-ai să te plictiseşti niciodată ? întrebă ea brusc.

— În grădina noastră ? Nu... Ştii, adăugă el, Eva s-a plictisit prima...

— Şi ce-ai să faci ?

— Ţi-am mai spus : pentru mine fericirea înseamnă să te pot privi... Să privesc în ochii tăi...

Cu capul ridicat spre el, nemişcată, se uită în ochii lui : pleoapele lor erau o singură suflare.

— Ce vezi în ochii mei ?...

— Ceea ce văd cînd privesc ochiul de aur, înstelat, cu floare albe al unei margarete.

— Şi ce vezi ?

El şovăi : simţea cum inima-i bate mai tare

— Viaţa !...

Se întîlneau acum, aproape seară de seară, pe drumul dinspre Hauts-Praz, pe care îl cutreierase, adesea, singur. La acel ceas drumul părea că pluteşte, ba chiar şi ei se simţeau desprinşi de pămînt. Aveau impresia că trăiseră doar pentru acea clipă cînd se întîlneau, într-un fel, în afara lumii ; şi aveau conştiinţa că nu cunoscuseră niciodată altceva în afara acelei nopţi cînd se puteau privi în ochi şi cînd feţele lor erau numai lumină.

La fiecare întrebare, Ariane răspundea cu o siguranţă, cu o simplitate ce dovedeau o pace lăuntrică, pacea unei forţe senine, înrudită cu marile forţe vii ce se desfăşurau în jurul lor, în mişcarea tăcută a astrelor. Avea un fel al ei, simplu şi precis, de a concepe frumuseţea lumii şi detaliile cotidiene ale existenţei. Găsea din instinct, pentru gesturi şi cuvinte, ritmul şi semnul esenţial. Cînd întors în singurătate-i, întins sub pleduri, Simon privea în el, înţelegea că Ariane îi devenise lege.

Ziua următoare o vedea iară şi aceeaşi fericire îl impresura pe cînd îi zărea umbra detaşîndu-se pe povîrnişul îngheţat ca să vină spre el. Nu aveau vreme să cutreiere prea departe. Mergeau spre torent, acolo unde se urca codrul şi de unde se vedea valea. În faţa lor drumul urca drept, apoi cotea ; şi din nou, în depărtări, silueta

prelungă a pădurii se izbea de stîncile d'Armenaz. Privelişteа era purtată într-o mişcare de săgeată ce se înalţă spre cer, de parcă şi-ar fi ales drept ţintă una din tremurătoarele pîlpîiri din culmile văzduhului.

Şi ca în ajun, la o cotitură, torentul se năpustea spre ei, cu glasu-i aspru ce creştea pe măsură ce ei se apropiau, ca să afirme acelaşi lucru ca şi codrul adînc, sus pe coastă : căci strigătul lui însoţea ascensiunea nesăbuită a codrului, cu stelele pe creştet, şi se izbea de aceleaşi faleze de granit. Şi parcă torentul ţintea acea linie ascendentă, acel fir întins, ca şi cum ar fi fost însuşi glasul codrului.

Într-adevăr, din codru răzbea glasul ! Mai înainte de a ajunge la urechile drumeţilor, străbătuse întinderea tenebroasă iar vuietul lui venise de sus şi răsunase mai întîi în spaţiile pustii spre care codrul înainta cu greu. Torentul rostogolea în apele sale pietre ce făcuseră parte din semeţul zid. din însăşi structura lui. Şi împreună cu ele, scormonise ţărîna care de atîta amar de vreme fusese a codrului, şi-i linsese rădăcinile copacilor deveniţi în noapte ca o singură făptură uriaşă cu care el îşi împreuna viaţa.

Torentul trecea pe sub un podeţ de piatră ; dacă te aplecai, zăreai în umbră dîra argintie a apei. Acolo se oprea întotdeauna Ariane ; sprijinită pe parapet, cu părul despletit, contopindu-se cu umbrele, cu licăririle, cu vuietul, rostea cuvinte pe care Simon nu le desluşea.

Într-o seară, ajunsi în acel loc, la strigătul Arianei, Simon se opri, cuprins de un sfîşietor simţămînt. Torentul nu-i era necunoscut. Fusese primul glas pe care-l auzise răzbind pe Crêt d'Armenaz. Îşi aminti cu o stranie claritate, de prima discuţie cu Jérôme, cînd acesta şoptise : „Ascultă !"... iar el, fără să-l vadă, îl distingea prin ceţuri. Îşi amintea de toate nopţile de vară cînd stătea treaz ceasuri întregi şi cînd deosebea treptat, în ceea ce i se păruse tăcere, vuietul egal, puternic, greu al glasului purtător de mesaje şi care-i cerea să aştepte. Îşi amintea tot ceea ce uitase de parcă se întîmplase într-o existenţă anterioară, într-o etapă demult apusă. Se întoarse şi zărind-o pe Ariane alături, aplecată deasupra apei argintii, cu pletele-i învolte curgînd în valuri tăcute alături de cele ale torentului şi ale nopţii, înţelese că trecuse într-adevăr o etapă.

că ceva se schimbase — că viața își îndrepta în sfîrșit spre el partea necunoscută a feței

Se opriră căci nu aveau curaj să treacă peste lunga trenă sonoră ; li se părea că au ajuns la o limită sacră, poate cea impusă oricărei bucurii. Dacă mergeai mai departe, vedeai cum privelistea nu contenește să gesticuleze in noapte. Natura îți forța atenția. Pînă și noaptea avea un fel al ei de a se arăta, de a se oferi, de a porni spre tine, cu buchetul ei de licuri reci, atît de aproape încît dacă intindeai mîna le puteai culege. Căci erau meleaguri în care cerul se prosterna pe pămînt cu puzderia-i de stele, risipind în spațiul deschis focuri irizate. Aveau impresia că dacă ar mai urca doar cîțiva pași, ar putea călca pe stele așa cum calci primăvara pe o pajiște înflorită. Nu era însă nevoie nici să urce, nici să coboare, nici să schimbe locul. Nu era nevoie să meargă pe drum pînă la capăt, să pătrundă in celălalt braț al pădurii, auster, grav, ce tăia cu mînie zarea. Nu, era de ajuns să-și spună : mai departe se întinde codrul ; mai departe e un luminiș de unde poți privi, pe celălalt versant al văii, piscul Mont-Cabut. Nici măcar nu era nevoie să se gîndească la toate acestea ; tot ce puteau face era să urce spre copac.

Există pe lume copacul, se gîndi Simon — și o privi pe Ariane. Ea stătea ușor aplecată deasupra parapetului de piatră și simțindu-l în spatele ei, se ridică să-l îmbrățișeze. El se mulțumi să o mîngîie duios pe față, îndepărtîndu-se.

— De ce ?.... șopti ea ușor mirată.

El o privea adînc în ochi.

— Nu trebuie, zise el încet. Miracolul constă în faptul că ești aici...

Nu-și putea desprinde ochii de pe chipul ei ce lumina slab dar fără umbre întunericul

— Venim și mîine ?... întrebă ea.

— Da.

— Și poimîine ?

— Da.

— Pînă cînd ?

— Mereu, mereu... Tu și torentul — torentul ce se schimbă neîncetat și care e mereu același... A fi capabil să găsești un farmec în repetiție, înseamnă a fi demiurg.

Deși ea nu schiță nici un gest, știa că-l aprobă. Apoi Ariane întrebă :

— N-ai să te plictisești, Simon ?

— Să nu te plictisești, să nu cunoști îndestularea, fiecare lucru să-ți apară ca în prima zi — înseamnă să sorbi viața dumnezeiască.

Se aplecară amîndoi pe parapetul de piatră ; torentul desena sub ochii lor o brazdă ușor argintată de unde se înălța un glas ca un suspin de fericire.

— Nu dorești și altceva ?

Dezmierdă cu blîndețe gîtul Arianei pînă la rădăcina părului. Tare l-ar mai fi sărutat, dar se mulțumi să-l mîngîie și să simtă alături o ființă asemeni lui, cu o viață ca a lui, în care bătea miraculoasa pulsație a universului. Știa că orice s-ar întîmpla, n-o va considera niciodată pe Ariane a lui. Nu va încerca niciodată să fie a lui, ci doar să-și împreune gîndurile către suprema forță și înțelepciune. Niciodată nu trăise mai clar ca acum acest simțămînt. Și cum ea aștepta, parcă, un răspuns, el se aplecă ușor spre ea, respirînd mireasma părului ei :

— Ce minunat e să aștepți...

XIX

LA URMA URMELOR ERA INEXACT să se vorbească despre conferințele lui Pondorge. Acesta spusese într-o zi doar atît : „În lume sînt două categorii de oameni : cei care au idei și cei care împrumută ideile altora. Eu am idei. Vreau așadar să le împărtășesc !“ „Ce înseamnă să ai idei ?“ îl întrebase un curios. „Păi, tocmai asta vreau să vă spun, replică el. De data asta trebuie să mă descarc. Dar să fiți cu toții de față. Atunci am să vă povestesc, fiindcă n-am secrete. Ideile nu trebuie să fermenteze într-un creier, ci să fie răspîndite.“ Cineva l-a

întrebat : „Ai să ții o conferință ?" — „Nu, nu o conferință". — „O dezbatere ?" — „Mai degrabă. Dar nu tocmai". — „Atunci, un discurs ?" Pondorge s-a înfuriat. „Pentru nimic în lume. Cum se cheamă cînd ai ceva de spus ?" — „Nu există un cuvînt pentru așa ceva"... i-a răspuns un altul. Pe scurt, Pondorge avea să vorbească. Dragul de el ! Trebuia încurajat. Ar fi putut avea haz ! O oră de distracție. Și-l băteau pe umăr, ca între prieteni. Iar el le răspundea printr-un rîs sănătos...

Se mai răspîndise o veste : Massube căzuse grav bolnav. Nu se știa ce are ; într-o seară, la culcare, avusese puțină febră care nu ceda. La numai cîteva zile după instalarea lui a fost luat din pavilionul de pe Mont-Cabut și dus în „Casă", unde putea fi mai bine îngrijit...

Pe Simon îl neliniștea gîndul că adversarul lui devenise neputincios. Massube țintuit la pat, schimba întrucîtva lucrurile. Nu-l mai puteai vedea apărînd de după vreo ușă sau dintr-un ungher ; umbra lui nu mai însufleția coridoarele pustii ; puteai să mergi acum unde pofteai fără teamă, fără să fii suspectat. Da, totul se schimbase... Și totuși Simon nu se putea împăca cu absența lui Massube ; nu putea să treacă prin fața ușii lui fără să-l încerce o ciudată și inexplicabilă tristețe...

— Poți să înțelegi ? îl întrebă într-o zi pe Jérôme. Massube nu mi-a făcut decît rău. Nu mi-a adresat decît cuvinte jignitoare. Și nu-i port pică. Ba chiar... da, am impresia — dar e absurd...

— Ce impresie ?

— C-aș fi greșit față de el. Înțelegi, Jérôme ?

Jérôme lucra pe genunchi, cu spatele la Simon. Tocmai termina un desen. Simon, ca să-l poată vedea, fu nevoit să se ridice pe vîrfuri. Reprezenta torèntul năpustindu-se din înaltul zidului stîncos peste stînci, ca o fiară turbată, înșfăcînd sălbatic înaltele stane negre.

Jérôme se întoarse spre prietenul său, îl privi o clipă, apoi, ținînd desenul în mînă, spuse :

— Oamenii fericiți greșesc întotdeauna față de cei ce nu sînt...

Simon dădu din umeri. Oare ce-a vrut să spună, se gîndea el pe cînd cobora scara. În timp ce se îndrepta spre

„Casă", medita asupra desenului fără să-şi dea seama şi revedea clar stîncile negre şi spuma ce alternau ca pe tabla de şah. Printr-o uşoară subliniere a efectului, Jérôme reuşise să obţină din toată acea încleştare, un element constructiv, logic, aproape.

Bătu la uşă, fără să ştie bine ce anume îl determinase să vină să-l vadă.

În ajun, cineva îi spusese : „Ştii că lui Massube îi merge din ce în ce mai rău ?" Şi Jérôme... De ce ţinea oare cu toţii să-i fie milă de Massube, de un om care nu i-a făcut decît rău ?

Intră în odaie cu o oarecare silă. Totul purta pecetea lui Massube : obiectele de pe masă, de pe pat, de jos, cele care încercau să se ascundă după alte obiecte, ca de pildă revista cu coperţi colorate, dosită sub pătură, dar nu îndeajuns, înfăţişînd o femeie pe jumătate goală, într-o poziţie echivocă. Pe masă, se aflau nenumărate obiecte ciudate, decupaje din ziare, cutii deschise, bucăţi de cretă. Prinşi ca prin miracol de spătarul unui scaun, spînzurau nişte pantaloni. De clanţă atîrna emblema capitală, umbrela ! — o umbrelă monumentală, cu spiţele răzleţite, dînd la iveală suferinţe lăuntrice : era fără îndoială un exemplar unic !.. Nu, Simon înţelegea tot mai puţin ce căuta la Massube

Acesta se răsuci pe pernă, aţintindu-şi asupra oaspetelui ochii mici şi ecnuşii în care licărea o surpriză. Părea obosit : avea aceeaşi expresie care-l frapase pe Simon în ziua sosirii pe Mont-Cabut. Acum era însă mai slab şi genunchii ridicaţi sub pătură păreau vlăguiţi.

Simon nu avu curajul să-i vorbească. În faţa lui Massube ce zăcea istovit în pat, se simţi cuprins de panică şi rezistă cu greu ispitei de a o lua la fugă. Nici Massube nu scotea vreo vorbă, ca nu cumva să-i ofere un subiect de discuţie : se mulţumea doar să se uite iscoditor la el.

— Nu mă aşteptam... zise în cele din urmă pe un ton prefăcut. Eşti amabil !...

Simon nu era în apele lui. Cu greu reuşi să articuleze :

— Eşti puţin obosit ?...

— Groaznic ! Şi scîrbit ! Chiar şi de mine ! Aş vrea să găsesc un mijloc să-mi întorc spatele !.. Dacă aş fi fără scrupule, aş crăpa chiar azi...

— Dar... ai scrupule ?...

— Da, față de ceilalți. Știi, se fac anchete ! Mor cam mulți în ultima vreme. Chiar de-ar costa doar doi franci hoitul-și tot s-au adunat de șase franci în ultimele trei săptămîni. E prea de tot ! Asta grevează bugetul păturii mijlocii și pe urmă, poți să-ți imaginezi un om ca mine cu flori pe piept ? !...

Cuvintele lui nu erau tocmai încurajatoare. Simon încercă să schimbe vorba dar Massube îl întreruse :

— Știi, așa-i duminica, nimic nu merge ca lumea. Duminica și în zilele de sărbătoare ! cum scrie în mersul trenurilor... Și rezemîndu-se pe un cot adăugă : „N-ai impresia că toată groaza de a trăi e cuprinsă în cuvintele astea ?“

— Da, oamenii sînt instinctiv atrași de formule triste, observă Simon.

— Pe așa ceva învățăm să citim, continuă Massube. Tristețea ne dă tîrcoale din leagăn ! Mi-aduc aminte, pe cînd eram un țînc, într-o călătorie... Ai văzut inscripția de pe ușile din compartimente : „Nu lăsați copiii să se joace cu clanța...“ După ce am citit și răscitit de sute de ori în timpul unei călătorii acest sfat inexorabil, am început să plîng... Dumneata, nu ? Duminica și în zilele de sărbătoare !... repetă el obsedat : există în aceste cuvinte un amestec de nerozie și de solemnitate care face imposibilă fericirea.

Simon fu surprins de violența trăirii, de sinistra imaginație a lui Massube. Dar nu răspunse, mulțumindu-se să dea din cap : se gîndea că sînt multe alte lucruri care fac imposibilă fericirea lui Massube.

— Numai cuvîntul ăsta singur, continuă Massube : duminică !

— Poftim ?

— Nu vezi ? E grotesc ! izbucni el rîzînd ciudat.

— Am cunoscut cîndva, la oraș, *spleen*-ul dominical. Și m-am întrebat mereu, de ce-i cuprinde inevitabil pe milioa oameni care au așteptat toată săptămîna o zi liberă, ca un liman după atîta trudă...

— Tocmai din cauza asta ! Pentru că duminica oamenii încearcă să mai funcționeze ca niște automate. Încep să-și pună întrebări, să reflecteze, își fac planuri ! Cînd reflectezi devii trist. E dureros, nu-i așa, să reflectezi în loc să

acționezi, în loc să te lași în voia acțiunii ! De îndată ce omul încetează să fie robot, devine trist !

Făcu o pauză. Apoi se rezemă pe amîndouă coatele ca să stea mai comod și continuă, ridicînd o sprînceană :

— Și mai e o cauză ! După cît se pare, în cea de a șaptea zi Dumnezeu s-a odihnit. Omul care se crede făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, vrea să nu se lase mai prejos. Dar odihna presupune un talent care nu-i la îndemîna tuturor, vezi tu. Adesea e o experiență ratată. Fiindcă numai Dumnezeu știe să se odihnească !...

Simon îl privi pe Massube cu stupoare. „Numai Dumnezeu știe să se odihnească". Cum de a putut Massube să rostească o asemenea frază ? Ea definea atît de bine agitația unora, teama de odihnă, setea de patimi. Cuvintele îl zugrăveau perfect pe Kramer și pe cîți alții !...

— Și eu cred că odihna presupune un talent cu care nu toți sînt înzestrați. Oamenii n-au destulă imaginație pentru asta.

— Da, nu sînt buni decît să muncească și să se războiască...

— De aceea în vremuri normale duminicile sînt atît de triste !...

— N-am isprăvit, continuă Massube care părea că ține la subiect. *Tertio*, din toate aceste pricini, duminica au loc mari mișcări ale mulțimii. Cum omul nu știe să se odihnească, se agită, se zbate, simte nevoia să se urce într-un tren, să bată drumurile ! Mă gîndesc, firește, la orășeni. Ascultă de instinctul — cum se cheamă ?... gregar, da ! Se topesc în mulțime. Devin o turmă și se simt bine. Prind curaj ! Fac vizite în familie. Nimic mai amuzant, după cum știi. La urma urmelor, de aia-i făcută duminica... Stai puțin. Și tot așa, lunea dimineața, fiecare individ se întoarce la slujbă cu o oarecare tristețe, cu o oarecare dezamăgire sau neîmplinire. Fără să mai punem la socoteală atmosfera stătută din familie ! Fiecare își dă seama că a avut o zi de odihnă și a ratat-o. Nu vorbesc de cei ce clocesc în casă și se zgîrie pe mațe, gîndindu-se cum se distrează alții. Pentru ăștia, dacă au puțină imaginație, e și mai cumplit, e un adevărat iad ! Pricepi : ei nici măcar n-au încercat ! Cînd vrem să ne jucăm de-a zeii, dăm mereu în bară !...

Simon privea cu o surpriză crescîndă ființa uluitoare care se afla în fața lui, în acel pat răvășit : nu-l recunoștea pe Massube... Îi trecuse mereu prin minte că Massube poate vorbi de iad în cunoștință de cauză, căci se număra printre cei care „nici măcar n-au încercat", printre cei pentru care viața pe Crêt d'Armenaz n-a fost de nici un folos — printre cei care n-au învățat să vadă... Dar acum Simon nu știa dacă nu cumva se înșelase, nu mai era așa de sigur că Massube fusese orb.

— Nu crezi că ne aflăm într-unul din puținele locuri pe lume unde oamenii pot să învețe să se odihnească, sau cum spuneai, să se joace de-a zeii ?...

Massube nu-l asculta însă. Își urmărea ideea :

— Vezi, asta face ca oamenii să deteste duminicile. Trăiesc cu nădejdea că la sfîrșitul săptămînii are să se întîmple ceva, ceva miraculos care să-i facă mai fericiți. Și-au ales o zi pentru fericire, o zi anume. Și nu le vine să creadă că ziua ce le-a fost hărăzită pentru fericire e goală. Căci nu de odihnă ne e sete, Delambre, ci de ceea ce presupune ea... fericirea ! Și fericirea...

Fraza se stinse pe buze. Întoarse capul spre fereastră ; privea în gol fără să vadă minunata mlădiere a crengilor de mesteacăn ce desenau sub ochii lui o fină și complicată dantelărie. Așadar se învîrtea în jurul aceleiași probleme : fericirea ! Pesemne că nu încetase să-l frămînte de data trecută ; dar acum avea o opinie personală.

— Te ascult... zise Simon care aștepta ca Massube să-și termine ideea. Dar simți că totul se sfîrșise, că vraja se risipise, că nu va mai scoate nimic de la Massube.

— Sînt unii, rînji el, care pretind că fericirea e o femeie !... Urmă un rîs sec, la care Simon nu răspunse. O femeie nu înseamnă fericire, dragul meu, zise Massube ca și cum Simon l-ar fi contrazis. E un mod ca oricare altul de a-ți umple timpul, de a evita singurătatea, de a uita că e duminică !... Un mod de a uita de sete !.. În toate însă, continuă el, în toate sîntem niște sărmani neștiutori. Fericirea asta e o maimuțăreală ! O obsesie dacă vrei, o idee fixă, un mod de a te învîrti în gol... Sau, mai degrabă, un mod de a transa ! da ! De a uita ! De-a te trăda pe tine însuți... zise el gesticulînd.

Apoi tăcu și capul îi căzu din nou pe pernă.

Simon n-avea chef să-i răspundă. Încerca să se adune. Își spunea că omul care-i vorbise astfel despre fericire și femeie n-a avut parte nici de una nici de alta. Poate că, în fond, n-ar fi fost nevoie de cine știe ce ca să-și însușească un alt limbaj : poate că noaptea, Massube strîngea în brațe o femeie imaginară... Da, chiar așa ! În acel moment îi apăru în minte figura răvășită, gesturile nesăbuite ale Marelui Bastard. Părea că între el și Massube, la un anumit nivel, exista un acord disperat... Îl compătimea pe Massube, îl compătimea pe cel care avusese poate, virtual, la începutul vieții tot atîta noblețe, tot atîta frumusețe ca și un om favorizat de soartă. Și simți că-i iubește ca în ziua în care se plimbase cu Jérôme... Dar cum să-i arate că-l înțelege ? Pînă și acest lucru era imposibil. Massube era pe veci departe de el, departe de oameni ; nimic nu-l mai putea apropia, era prea tîrziu ! Chiar și Massube renunțase : lăsase baltă mărturisirea începută. În ochii lui apăruse iar licărirea vicleană, sălbatică. Și ca să-și regăsească ceva din superioritatea lui sarcastică, ca și cum s-ar fi căit că se lăsase un moment furat de sinceritate, adăugă morocănos, stînd în capul oaselor, cu o voce diabolică.

— Ce vrei, eu nu țin să fac „poezie" cu femeile !...

Rostise cuvîntul „poezie" cu o emfază grotescă, vrînd să-i sublinieze ridicolul. Apoi, adresîndu-i lui Simon o privire ciudată, o privire cum nu mai avusese pînă atunci și pe care Simon nu îndrăznea s-o deslușească :

— N-am putut niciodată să mă mint.

Simon se ridică, tulburat și începu să meargă prin odaie. Ce-a vrut să insinueze ?... Era singura întrebare pe care i-ar mai fi pus-o dar simțea că trecuse momentul. Totuși stătea acolo, cu mîna pe clanță, țintuit de acea atracție dureroasă pe care o mai avusese față de Massube, dar la care se adăuga acum un sentiment mai puternic, diferit. Înainte crezuse că vorbele urîte cu care-l copleșea adesea Massube nu făceau decît să tălmăcească o neputință, revolta lui în fața armoniei de care era privat. Asta să fi fost ?... Acum Simon nu mai era convins. Și se temea mai mult de acest Massube necunoscut, lucid și care îi respingea compătimirea.

stăpînă pe sine și pe timp, schimbînd la nesfîrșit forma și ritmul fulgilor ei, zăpada începuse să cadă. Zăbovea în cale, în mii de volute, în mii de mîngîieri, cu o ipocrită grație, ascunzînd sub ingenioase și frivole arabescuri, severitatea intențiilor ei. Apoi devenea compactă, solemnă, renunța la orice fantezie și cădea dreaptă, rigidă, cu o neașteptată hotărîre.

Era noapte. Cînd vijelia se porni Simon se afla pe drumul către Hauts-Praz împreună cu Ariane. Spre sfîrșitul zilei vremea se muiase și, pe cînd urcau, ei respirau cu nesaț aerul umed. Trecuseră de copac și o apucaseră pe drumul ce tăia prin codru. Acum se poticneau de mormanele de zăpadă moale, ademenitoare. Ariane obosise ; nu mai avea putere să coboare.

— S-o luăm pe scurtătură, spuse ea sfîrșită, cînd zări un brad marcat cu un semn roșu. Ajungem mai repede.

Dar nu era vorba să ajungă mai repede : cu fiecare pas se înfundau mai mult în zăpadă. Simon o luă de braț, încercînd s-o ajute. Ea se opri brusc și se rezemă de trunchiul unui brad ca să-și tragă răsuflarea.

— Ciudat, zise el, nu sîntem prea departe și totuși nu văd caselc.

Zăpada cădea cu fulgi mari. Nu se mai zărea nimic.

— Uite colo... arătă ea spre o tînidă luminiță ce răzbea prin întuneric.

— Nu-i în direcția noastră. Pe unde-om fi ?

Se îndreptară într-acolo.

— Simon... Parcă ne-am îndepărta... N-ai impresia ?

— Da, am greșit drumul. Sîntem aproape de carieră...

Într-adevăr, ceva mai jos se afla o platformă îngustă, săpată în stîncă, pe care se construia o nouă clădire. Înălțate pe fundații enorme, arcadele din beton se căscau spre cer iar de ele erau prinse alte grinzi și alte armături. Materialele erau aduse din vale, în cupa unui teleferic iar macaralele se deplasau pe șantier cu scîrțîitul lor ascuțit, printre vagonetele neobosite. În timpul zilei, munca se desfășura

în voie bună. Din fiecare piatră se înălța un cînt. Muncitorii, înalți, îndemînatici, se cocoțau pe schelă ; ciocănitu-rile lor vesele răsunau în văzduh în timp ce înălțau cu însufleţire și zgomot, spațiile luminoase destinate nemișcării și tăcerii... Dar, pentru moment, locul era pustiu, cufundat în întuneric, iar la intrarea în carieră nu licărea decît luminița de la cantină, cea pe care o zărise Ariane. Vîntul sufla tot mai tare, izbind crengile din jurul lor. Ajunseră într-un tîrziu la cabană și Simon deschise ușa. Pe dușumea, pașii lor răsunară ciudat.

Sala era pustie, scăldată într-o liniște ce li se părea miraculoasă.

— Te simți mai bine ? o întrebă el după ce ea se așeză.

— Da... Cum pot exista locuri atît de liniștite ?...

Ea privi încăperea, impresionată de felul în care erau orînduite obiectele pe raftul stingher, de poezia băncilor de lemn și a fețelor de masă în carouri alb cu roșu. Și Simon era sensibil, ca și ea, la simplitatea, la puritatea ce domnea acolo. În aer stăruia un miros plăcut de lemn ud. Prin fereastra împodobită cu două ghivece, se zăreau alunecînd fulgii ce se luminau în trecere ca să se stingă asemeni fluturilor de noapte ce se izbesc de geam. În sală nu se mai afla nimic altceva în afară de pendula întoarsă, de ibricul smălțuit și de sticlele cu etichete colorate, așezate cu grijă pe raft... Așteptau și ele ca și ghivecele de flori, ca și măsuța acoperită cu muşama în carouri albe și roșii.

Parcă totul în odăița tăcută aștepta. Și ei așteptau, și fereastra, și noaptea de afară aștepta. Așteptau ca și cum timpul era suspendat și nu avea să se producă nimic... Simon întoarse capul spre ea, întîlni privirea ei sălbatică și simți că acea clipă nu ține de timpul obișnuit în care toată lumea e cufundată, ci dintr-un timp diferit, de care nu se vorbește, din care făceau parte fără îndoială și straniile secunde petrecute în sala de lectură printre afișe colorate și călimări negre...

Între timp un om cumsecade, rumen la față, cu brațe scunde, le-a adus ceva de băut și i-a întrebat ce ar dori să servească. Cum ei nu doreau nimic, ca să-i mulțumească într-un fel, a mai aprins o lampă în fundul sălii și a deschis

n aparat de radio. Simon n-apucă să protesteze... Atmo-
fera prinse a se însufleți de sunete care, fără să capete
ncă o adevărată semnificație, reușeau să creeze o am-
ianță enigmatică, ca și cum s-ar mai fi deschis o ușă spre
o mare începere. După o scurtă pauză, se contură o frază
mai clară, ce se detașa de partea orchestrală, și tînărul re-
cunoscu imediat stilul lui Sugères.

Începea lent, surd, depărtat, ca înainte de facerea lu-
mii ; era un cînt ce se înălța cu greu în văzduh, ca să
coboare iarăși pe pămînt. Urma un alt val, asemănător, ce
se revărsa peste cel dintîi. Ritmul era creat. Puteai de-acum
urmări, cu strîngere de inimă, creșterea lentă și ineluctabilă a tuturor acelor valuri în care se schița o obscură voință, valuri ce se nășteau pentru a se stinge, după ce se angajau în același curs monoton și luminos pe fundalul întunecos al nopții... Cu instrumente diferite, toate săpau, smulgînd comori, astfel încît fiecare val adîncea brazda lăsată de valul precedent și, treptat, înțelegeai sensul și frumusețea monotoniei lor. Se iscau din negură de vremi, ce învăluiau continuu, cu o grijă anxioasă, de parcă ar fi vrut să epuizeze ideea, să nu lase nimic neexplorat ; erau ca o patimă ce nu-și găsește liniștea.

Simon se gîndise adesea că puțini oameni pot fi frămîntați multă vreme de o singură idee și că de aici vin toate renunțările, toate lașitățile din lume. Or, Sugères i-a ales o idee și a dezvoltat-o pînă la capăt. „Asta conează, își repeta Simon. Sugères a mers pînă la capăt ; doar un om dintr-o mie e capabil...“ Valurile creșteau, se stingeau, își urmau același drum, tăind aceeași brazdă, de fiecare dată mai sonore, mai numeroase, mai însuflețite ; nu puteai să rămîi indiferent. Și din acea încleștare se înălța forță.

Pe cînd se uita la zăpada ce se abătea asupra pămîntului, dupra ferestrei, tînărul se lăsa purtat de talazurile cresnde și descrescînde, în lentul vălmășag muzical, a cărui monotonă forță sfîrșea prin a domina totul. Simon simțea um se îngroașă tot mai mult dublul ecran care-l izola de ume... Și cînd nu mai spera ca acea cădere și înălțare erpetuă să se sfîrșească, după ce se învolburaseră în sînul

areleiași brazde, astfel încît tensiunea lor devenise deopotrivă bucurie și durere, valurile luară dodată o direcție neașteptată, ca și cum ar fi descoperit o altă lume, ca și cum și-ar fi pierdut din forță și se prăbușiră într-o irevocabilă hotărîre, definitivă și nefastă, ca un univers distrus pe veci în care nici măcar vestigiile nu mai vibrează.

Simon se gîndea că impresia pe care a avut-o intrînd în cabană și anume că trăiește într-o durată aparte față de durata obișnuită, i-o crea și muzica : ea îl introducea într-o lume în care orice lucru își căpăta deplina lui semnificație. Fără îndoială cum nu făcea parte din universul orientat spre acțiune, muzica instaura o lume aparte, ce considera lucrurile în esența lor, o lume în care viziunea omului nu mai era defel legată de necesități practice și în care privirea era în sfîrșit nestînjenită. Fetița care exersează la pian, își spunea Simon, e poate mai aproape de Absolut decît ceilalți oameni...

Se întoarse spre Ariane. Ea rămăsese nemișcată. Stătea rezemată, la masă, ușor aplecată, astfel încît nu-i vedeai fața din cauza părului învolt ce se revărsa pe umeri. O regăsea toată în această uitare, reculegere și pietate. O revedea la serata doctorului Crou, cînd întorcînd capul îi zărise ochii ce ardeau moleolm în spatele lui, tocmai pe cînd se simțea mai singur și avea mai multă nevoie de ea. De cîte ori aveau să mai audă împreună acel *Poem* de Sugères despre care ea îi spusese : „E ca și cum te-ar lua torentul", în timp ce el se uita la zăpada ce se abătuse în vîrtejuri asupra geamului. Cîte semnificații ie vor mai fi îngăduit să descopere în acel *Poem* și un *Jocuri de umbre* ?... Observă că pentru prima dată se gîndea la viitor. Dar putea oare viitorul să le aducă mai mult decît trecutul ? Și deodată se temu de schimbările ce se anunțau în noul an. În primul rînd „petrecerea" : apoi Pondorge : acestea erau evenimentele pe care ținutul le plăsmuia în magica lui vatră. Dar avea să vină și o zi cînd zăpada ce cădea în acel moment, se va topi în soare, cînd drumul, poiana, codrii își vor lepăda veșmîntul moale, acea dublură strălucitoare ce lua locul țărînei. Simon se temea de acel moment. Și ca să se bucure mai mult de zăpada ce cădea, se duse la fereastră și-și rezemă fruntea de geam. Dar pe fondul

întunecos al sticlei mai scînteiau doar cîțiva fulgi răzleți : trebuia să se întoarcă...

Ariane se ridicase. Cu capul pe umărul lui, privea în noapte. Ca și cum ar fi ghicit ce-l frămîntă, i se adresă cu glasul ei fluid care-l tulbura de fiecare dată :

— Simon... curînd... în cîteva săptămîni poate... va veni primăvara !

El se întoarse s-o privească. Avea o expresie de o stranie tristețe.

— De ce spui asta ?

Ea dădu din cap.

— Nu mai ninge... Ar fi trebuit să ningă fără încetare...

— De ce ești tristă ?

— Iarna te simți în siguranță ; e atît de bine... Pretutindeni numai zăpadă. Domnește pacea...

Cuvintele ei îl mișcară ; fiecare vorbă dovedea cum trăiește, cum simte natura, cît de legată e de pămînt, de vreme.

— Apoi, continuă ea, plantele își vor relua viața iar pămîntul va intra în prefaceri... Nu-i teribil ?

O clipă Simon văzu aievea zăpada topindu-se și primele flori ivindu-se cu rîsul lor crud.

— Ariane, exclamă el cu teamă. Sîntem nebuni ! Iarna e în toi !

— O, n-ai zărit, n-ai zărit mii de capete ce palpită sub scoarță, pe crengi. Într-o bună zi vor ieși la lumină...

O asculta. Nu, el nu băgase de seamă.

Se pregătiră să plece ; patronul vrînd să-i salute cum se cuvine, îi însoți pînă la ușă și le strînse prietenos mîna. Afară, pămîntul parcă uitase că ar putea fi vreodată primăvară. Brazii erau acoperiți de un strat gros de zăpadă. Fiecare obiect părea dublat de o umbră albă. Totuși fulgii cădeau din ce în ce mai rar ca un puf din inima fără de sfîrșit a nopții.

De la carieră o porniră pe un drum drept care cobora spre Crêt d'Armenaz. Un timp, slaba licărire de la cantină îi urmări pînă ce se pierdu printre brazi. Ajunși în adîncul codrului, o vagă lumină se ridică din pămînt. Ariane uitase

de-a binelea de oboseală ; Simon știa dealtfel că asemenea crize apăreau și încetau la fel de brusc.

— Cum te simți ?

— Oh, mult mai bine, îi răspunse ea. Acum aș fi în stare să merg toată noaptea.

Drumul, bătut zilnic de muncitorii care lucrau la noua construcție, era, din fericire, ușor. La fiecare pas luau cu ei un strat gros de nea. Era o adevărată plăcere să calci pe zăpadă proaspătă și moale. Viața își pierduse greutatea, devenise imponderabilă, respirabilă aproape ; puteau crede că întreg pământul devenise sub pașii lor un strat aerian și luminos.

Apoi începu din nou a ninge cu fulgi grei și repezi. Ariane simțea pe ochi, pe buze, pe gene, pretutindeni, infinite sărutări delicate, reci ce se stingeau degrabă lăsîndu-i urme de lacrimi. Cum era alunecuș, ea se sprijinea de Simon care avea impresia că poartă prin noapte și vînt toată fericirea lumii... Ar fi vrut ca noaptea aceea să nu se sfîrșească niciodată, iar viața lui toată să fie un drum pe care, sub orbitoarea ninsoare, să o simtă pe Ariane alături. Îi închipuia că o poartă în brațe, înaintînd mereu în inima nopții, ca și cum undeva ar fi existat o noapte mai adîncă și o mai mare fericire care-i chema.

III PRIMĂVARA

„Apoi a fost cuvîntul Domnului către mine și mi-a zis : «Ieremia, ce vezi tu ?» Și eu am răspuns : «Văd un toiag de lemn de migdal.»“

IEREMIA

„De ce să regreți un soare veșnic, dacă am pornit în căutarea luminii divine, departe de oamenii ce se sting în răstimpuri ?“

RIMBAUD

I

ANUL SE RĂSUCEA AGALE ÎN JURUL axei sale. Dar nu băgai de seamă decît după anumite semne, cînd în zare începea să dispară vreo constelație sau cînd se ivea cîte un luceafăr multă vreme așteptat. Timpul se măsura cu astrele. Simon pîndea îndelung într-un colț al cerului pustiu, deasupra celei mai înalte creste, apariția primelor stele din constelația Păstorului. Și într-o seară ele se arătară, abia pîlpîind pe fărîma de cer, așezate parcă pe stîncă, asemeni unei ofrande adusă dragostei — pe cînd în partea opusă, Sirius își continua încet drumul de-a curmezișul, ce avea să se sfîrșească odată cu venirea primăverii. Acum Simon simțea o bucurie adîncă ; își spunea că totul se primenește și-și află echilibrul în aceeași unitate orînduită și tăcută, iar dacă cerul s-ar cumpăni de-o parte, dispariția unui astru n-ar întîrzia să fie compensată de ivirea altuia. Dacă stelele înscrise la marginea cerului erau supuse vicisitudinilor, altele dăinuiau, dimpotrivă, veșnic Casiopea somnola în aceeași liniște, mulțumindu-se să alunece ușor din înaltul văzduhului, încît în fiecare săptămînă trebuia să-ți ridici mai mult capul ca s-o poți zări. La fel și Calea Lactee ce-și întindea prin spații vălul ușor, ca o plajă între două oceane albastre. Printre aceste astre care o

priveau cu dispreț în nemișcarea lor, prietenoasă, pusă pe șotii, luna, cu un amestec de solemnitate, naivitate și umor, își juca rolul de figurantă puțin obosită, apărînd și ascunzîndu-se mereu ca o dansatoare de operă ce vine să execute în piață, cu simplu titlu filantropic, un număr de balet.

Unii se întrebau dacă iarna avea să se sfîrșească. Simon, care gusta acum frumusețea oricărei legi și găsea în orice așteptare o sursă de bucurii, se plecă și în fața acesteia, aflînd în ea o miraculoasă, liniștitoare virtute. Nu-i dezvăluise Ariane frumusețea oricărei existențe ? Nu simțise alături de ea, la cantină, în fața fiecărui obiect din preajmă, în fața nesfîrșitei ninsori că orice lucru, orice ființă răspunde unei necesități și intră într-o ordine superioară ? Nu se punea problema să te supui sau nu. Simplul fapt că un lucru există, că era perceput ca ființînd, îți umplea conștiința, îți călăuzea iubirea. Era de ajuns să-l privești mai multă vreme, atît cît să-i uiți numele. A-i recunoaște existența înseamnă a-l iubi. A-i recunoaște ordinul, ritmul, arhitectura, a pătrunde în scopul inițial. Tot așa ca și cu opera lui Sugères. Trebuia s-o asculți, s-o urmărești. Dacă te lăsai purtat în sensul ei, atunci ți se revela în întregime, iar unitatea se impunea de la sine. Acum înțelegea Simon de ce Jérôme îi vorbise mai la început despre torent cu acel aer misterios, de parcă i-ar fi dezvăluit existența unui lucru ciudat ce-i aparținea și pe care nimeni altul nu i l-ar fi putut destăinui. Înțelegea acum ceea ce multă vreme considerase o obsesie a lui Jérôme și care era, dimpotrivă, sete de viață, pasiune : încercarea de a reda în desene forma și elanul torentului. Doar astfel, insistînd, schimbînd de fiecare dată o linie sau o umbră, reușise să-l surprindă atît de veridic, de înspăimîntător. La fel și cu copacul ce se înălța pe drumul spre Hauts-Praz : era în el o forță ce acționa după o ordine, după un plan preexistent. Astfel, cum orice lucru părea cirmuit după o lege, Simon trebuia să-i afle legea. Și nu printr-un raționament anume : ci trăindu-l, simțindu-l în ordinea ființării lui fizice și morale. Prin el se înrudea cu orice formă de viață în care pînă și boala

nu era decît un aspect, căci ceea ce ne apare ca haos e fără îndoială o ordine ale cărei legi ne scapă.

Astfel regăsea dinlăuntru armonia a tot ce-i fusese dat. În inima acestui edificiu se afla Ariane, ca o cheie de boltă în înaltul unei catedrale. În fiecare seară, Ariane era o umbră firavă ivită în lăcerea lumii...

Așteptarea însăși, lunga așteptare împusă zi de zi ca să o poată vedea îi apărea ca necesară. Pînă și ea instaura în viața lui o ordine deosebită ce se suprapunea peste cea obișnuită, tot așa cum se grefează o boală. Era o bucurie făcută dintr-un echilibru mereu gata să se frîngă ; o bucurie la limita anxietății, un ritm gata să se spargă, dar născîndu-se mereu ca să se împlinească în prezență.

În acele ceasuri, trăia atît de recules în jurul imaginii ce o purta în el, încît dacă vreun zgomot tulbura liniștea, Simon suferea ca de o notă falsă care taie o frază melodioasă. Căci tăcerea îi devenise muzicală și nu suporta intervenția vreunui sunet ce nu făcea parte din tainica sa arhitectură. Pe măsură ce creștea, ce se apropia de punctul culminant, așteptarea devenea mai grea, ca o rangă rezemată pe piept. Știa că strînsoarea avea să cedeze și că el va respira iarăși. Dar venea și clipa cînd însăși această certitudine șovăia, cînd deplinătatea fericirii așteptate crea o anxietate. Atunci apăsarea devenea de nesuportat ; simțea nevoia să strige.

Ultimele momente ale așteptării, dimpotrivă, erau atît de miraculoase încît uneori ar fi vrut să le prelungească, să mențină în ei acea forță, să rămînă în inima plăcerii crude, preludiu al bucuriei depline. Și ar fi dorit să oprească timpul, clipa cînd era atît de fericit pentru ceea ce știa că va urma încît putea să nu se mai întîmple nimic...

Doctorul Crou îi împrumutase bucuros pick-up-ul său, și cum Simon găsise la un prieten *Poemul* de Sugères, îl invită din cînd în cînd pe Jérôme ca să-l asculte împreună. Afară, în întuneric, zăpada își țesea necontenit dantelele groase, iar în casă, cu capetele aplecate spre lumpă, cei doi tineri urmăreau discul ce începea să se învîrtă de îndată ce acul îi atingea marginea netedă. Și atunci dispărea totul. Exista în fața lor, în jurul lor, is-

cîndu-se de pretutindeni, punînd stăpînire pe lume şi remodelînd-o, doar pura materie muzicală. Orchestra era nevăzută. Nu trebuia să urmăreşti gesturile cimbalistului, care, cu braţele întinse, se pregătea să sublinieze tumultul final, după cum nu trebuia să fii atent la mişcările concertate ale violoniştilor, care interveneau la simpla privire a dirijorului. Întreg acest aparat puţin teatral, expresiv desigur, dar prea încărcat de contingenţe, era aruncat în neant. Şi astfel descătuşată, eliberată de constrîngerile vieţii, fraza îşi lua zborul ca o fecioară neprihănită născută prin harul unei imaculate concepţii. Era pe potriva nopţii, ea îi era glasul, mesajul. După cum fulgii de nea nu pot fi văzuţi decît atunci cînd trec prin raza de lumină iar obîrşia lor se pierde în înaltul, întunecosul cer, sunetele păreau că ies şi ele din inima nopţii, o noapte mai tainică, mai de preţ.

Dar nu o nesfîrşită ninsoare îi evocau lui Simon motivele reluate şi tensiunea notelor precipitate spre catastrofă. Muzica era însuşi glasul aşteptării lui, al dorinţei lui. Ea îi deştepta aceeaşi plăcere ascuţită, dureroasă, treptat convertită în suferinţă. Fiecare nou val se izbea în el, adîncind brazda săpată în bucurie şi speranţă, astfel încît ultimele valuri atingeau suprafaţa dezgolită şi sensibilă a sufletului. Urmau intervale de anxietate cînd aşteptarea devenea de nesuportat şi în sfîrşit şocul final, acel deznodămînt brusc ce te umplea deopotrivă de spaimă şi de satisfacţie... Simon regăsea de fiecare dată, în avalanşa de note, aceeaşi neliniştită încîntare, aceeaşi oprimantă surpriză. Ca şi cum, deodată, aşteptarea se izbea undeva, de singurul eveniment neprevăzut...

Uneori, în timp ce asculta sunetele ce se înlănţuiau în jurul lui, suprapunînd pe ordinea timpului propria lor ordine şi precizînd din clipă în clipă cruda lor intenţie, Simon, care se străduia din răsputeri să se smulgă vertijului spre care acel torent sonor îl purta, ridica privirea şi zărea, de cealaltă parte a abisului la marginea căruia încerca să rămînă, chipul prelung, serafic al lui Jérôme. Acesta se retrăgea tot mai mult în propria-i pace, ca şi cum nici una din pasiunile, din disperările care-i frămîntă pe oameni nu mai putea să-l atingă, iar din *Poemul*

lui Sugères nu percepea decît fraze inofensive, sunete de flaut, ignorînd catastrofa ce se apropia. Ce însemna oare pentru el acest *Poem* ? Simon își spunea că e poate singurul lucru pe care l-a descoperit înaintea lui Jérôme. Restul, îl aflase de la el... De la el, de la Pondorge, de la Ariane. Aceștia îi dăduseră aproape totul. Uneori se simțea umilit că primise atît de mult de la alții. „Eu ce-am dat, la rîndu-mi ? Ce-am făcut pînă acum ? Ce-aș fi devenit fără ei ?“ Zărea viața suspendată în spații elevate, la înălțimea lui Jérôme și a Arianei, în lumea deschisă de Ariane, în fiecare seară, pe culmea unui drum întunecos... Aproape că uita în fericirea lui, de straniul personaj cu rîs viclean și gură plină de întuneric pe care îl zărise de atîta vreme îndărătul chipurilor luminoase ale prietenilor lui. Ce făcea ? Nu-l putea oare ajuta cu nimic ? Căci de cînd Massube îl pusese pe gînduri, Simon se străduia să-l înțeleagă...

Massube trăia acum singur în camera lui cenușie, fără să iasă, închis, cum se spune, în teama peste care își punea masca orgoliului. Cei mai mulți bolnavi acceptau ideea suferinței și încercau s-o îmblînzească, s-o dezarmeze prin răbdare și supunere. Niciodată însă Massube nu s-a numărat printre cei ce primesc loviturile soartei cu resemnare. Cu o înspăimîntătoare logică respingea compasiunea, cu cinism și își bătea joc de propria-i boală așa cum își bătuse joc de suferința altora. Răspundea la toate încercările de simpatie printr-o forță negativă care, departe de a se lăsa învinsă, se exalta uneori lugubru. Sub ea se străduia să ascundă ceea ce ar fi fost vrednic de stimă în el. Dar nu vroia să dea la iveală nimic din ceea ce l-ar fi putut face iubit și respingea cu un aer zeflemitor toate avansurile, ca și cum îi era indiferént dacă oamenii care îl disprețuiseră cîndva cunoșteau sau nu adevărul despre el. A-i menține în ignoranță, în rătăcire, în nedreptate putea fi la urma urmelor încă o răzbunare.

Starea lui Massube se înrăutățise pe neașteptate, iar medicii începură să-l dea uitării într-un mod semnificativ. Moartea lui era lăsată în grija surorii Saint-Hilaire care, prevenitoare, se gîndea de pe acum să dezinfecteze odaia. Printr-o indiscutabilă coincidență, dar care se repeta de fiecare dată cînd în sanatoriu apărea un muribund sau

un operat, doctorul era mai reticent cu bolnavii și vorbea de o călătorie de studii în Elveția. Simon era fără îndoială singurul care nu credea în moartea lui Massube. Un om pe moarte, își spunea el, nu-și apără taina ca un om sigur pe zilele lui. Se mai gîndea că nu putea să moară astfel, înainte de serbare, înainte de a-l auzi pe Pondorge. Sufletul ținutului ce anima pe toți membrii comunității de pe Crêt d'Armenaz trebuia să fie în stare să-l țină în viață. Se străduia cu naivitate să-l aducă la proporții omenești, făcîndu-l să pătrundă, măcar pentru o clipă, măcar pentru a-și liniști conștiința, într-o lume familiară, într-un capitol cunoscut — și nu-și dădea seama că astfel comite o greșeală pe care el o reproșa altora.

Într-o dimineață, în loc să urce ca de obicei pe drumul spre Hauts-Praz, Simon o apucă pe poteca ce cobora spre „Casă" cu intenția de a-l vedea pe Massube. Ninsese mult în ajun dar cerul era senin, strălucitor și proaspăt și toată lumea simțea parcă nevoia să renunțe la îndeletnicirile obișnuite și să se lase purtată de talazurile fără de sfîrșit ce se revărsau peste terasele scînteietoare de pe Crêt d'Armenaz. Simon intră în cameră, unde îl găsi pe Massube prăbușit în pat, cu genunchii ridicați, citind. Abia întoarse capul ca să-l salute.

— Speram să nu vii...

Surprins, Simon îl întrebă :

— De ce ?

— Nu sînt sigur că am ceva să-ți împărtășesc ...

Simon nu prevăzuse această primire. Tremura aproape, sub violența șocului, totuși nu se putea hotărî să-l părăsească pe Massube. Vroia să-i ofere o șansă și profitînd-se că nu l-a auzit îi vorbi de marea liniște ce domnea asupra lumii, asupra tufișurilor de pe drum și de lucrarea minuțioasă a naturii în cele mai firave rămurele învești mîntate într-o spumă irizată. Celălalt se împotrivi. Nu aprecia decorul ingenios pe care iarna îl „finisa" pentru sfîrșitul lui. Considera natura indecentă și nu ținea defel, spunea el, să o vadă „boindu-se cu zahăr pudră !..." Nu-l amuzau mai mult ca o păpușă din cîrpă, arabescurile din tul sau florile de promoroacă !... Avea oroare de toate

fleacurile astea, oroare de tot-!... Tocmai se pornise să țină o tiradă cînd începu să sughită și Simon se temu să nu scuipe sînge. Se sperie însă degeaba căci nenorocitul continuă, cu glas schimbat, răgușit de efort :

— Nu-mi ești simpatic, Delambre...

Simon se făcu alb ca varul... Desigur, știa că Massube nu-l suferă. Dar prea i-o spusese în față și asta îl întrista ca și cum vorbele i-ar fi fost adresate de un prieten de totdeauna. Îl întrebă atunci calm :

— Ce ai cu mine ?...

Massube fixă asupra lui, prin ochelari, o privire gravă, senină, fără ironie, privirea pe care ar fi putut s-o aibă dacă... Dar cîți oameni nu sînt ceea ce ar fi putut fi, din cauza unei simple întîmplări !... Massube întoarse capul într-o mișcare de sfîrșeală, de suferință și murmură o frază în care Simon recunoscu un nume. Cheylus. Vorbea de Cheylus... Simon n-avea nevoie să-l audă : știa mai înainte ca Massube să-i spună, știa de mult că Massube nu-l iartă fiindcă i l-a luat pe Jérôme. Într-adevăr, totul îl acuza. Dar pe nedrept ! „Nu l-am luat pe Jérôme nimănui, își spuse Simon. Jérôme e cel care m-a cucerit !...“ Era convins de asta. Jérôme l-a cucerit ca și Pondorge, ca și Ariane... Da. Întîlnise mereu făpturi mai nobile, mai frumoase ca el. Jérôme nu încetase să-l ia de mînă și să-l îndrume. Nu-i vorbise el despre torent, despre păduri, despre zăpadă ? Nu încercase să-i deslușească taina umbrelor de pe drum, taina înțelepciunii ? Nu de aceea se simțea atît de umil în fața lui și-l situa undeva sus, într-o cîtadelă solidă, închisă și inaccesibilă ? Cîte nu-i datora lui Jérôme ? Cel care a vrut să-l învețe să iubească !

Simon stătea în fața lui Massube, cu coatele pe genunchi, aplecat. Acesta începu din nou să vorbească. Cuvintele ajungeau ca prin ceață la Simon. Deodată tresări.

— Ce-ai spus ?

Massube repetă rar :

— Erau atîtea lucruri despre care Cheylus nu vorbea mai înainte, dar acum... Parcă ai inventat pentru el natura, torentul și cîte și mai cîte !... L-ai vrăjit... l-ai corupt !... Cheylus era un băiat simplu, tăcut, un tip ca mine !... Ai făcut din el...

— Ce anume ?

Massube șovăi. Rosti, cu dispreț :

— Un făuritor de fraze !... Un nătărău !

Massube nu-și descărcase niciodată sufletul cu o asemenea alarmantă sinceritate ce anunța o catastrofă. Simon nu-și revenea din uimire. Să fie posibil ? Să fie posibil ca el să fi inventat tot ceea ce credea că-i datorează lui Jérôme ? Nu Jérôme era inițiatorul ? Ba da ! Contrariul părea absurd ! Sau poate că totul se născuse în același timp în inima lor ? Poate că Jérôme deslușise lucrurile pe măsură ce Simon le rostea ? Ciudată răsturnare. Un făuritor de fraze !... Se gîndea cum regretase că nu dăruise nimănui nimic... Așadar el i-a oferit lui Jérôme tot ceea ce a crezut că a primit. Sau. mai degrabă, și-au dăruit unul altuia, da, așa trebuie să fi fost ; au crescut împreună, unul cu ajutorul celuilalt, fără să știe ?... Dar Pondorge ? Tot el l-a creat ? El a creat-o pe Ariane ?... Nu ! Imposibil. Desigur. Massube se înșela, Massube n-a știut să vadă !

Își aruncă privirea asupra lui Massube, asupra celui pe care îl considerase întotdeauna un dușman, negatorul tuturor bucuriilor lui — și i se păru că zărește o făptură nenorocită. zdrobită sub tăinuitele lui admirații, sub ascunsele lui dorințe, zdrobită de cele mai nobile ca și de cele mai urîte porniri, în sfîrșit zdrobită de toată nedreptatea ce domnește în lume. Îi admiră candoarea, răbdarea, bunătatea lui Massube, forța lui sufletească. Se întrebă cum de a putut să îndure atîta vreme în jurul lui ființe fericite, împlinite, fără să simtă nevoia să le sugrume, el care nu suporta spectacolul naturii în floare ! El, pe care urîțenia îl ținea departe de bucurie și iubire. Și iată că Massube murea din cauza urîțeniei lui. Căci acum, după ce vorbise. după ce se destăinuise, sau după ce se prefăcuse că se destăinuiește, după ce făcuse efortul teribil de a se spovedi, Simon nu mai avea nici o îndoială că Massube va muri. Trupu-i respingător, ființa sordidă și crîncenă care-l detestase, care-i dorise răul, se afla acolo, neputincioasă ; dar era o ființă ca oricare, plină de dragoste.

Efortul făcut ca să vorbească îl istovise și respira greu, culcat pe o parte, ca un animal bolnav.

— Nu pot să-ți țin de urît, gemu el. Am nevoie de odihnă... Am...

Simon se ridică. Atunci Massube se hotărî brusc.

— Nu. Aşteaptă ! îi zise.

Dar ceea ce avea să-i spună era pesemne mai dur ca pînă acum căci numai buzele păreau că articulează ceva, glasul nu mai ajungea pînă la ele.

— Nu-i uşor... zise Massube în şoaptă, cu o voce sfîrşită.

Într-adevăr, nu-i era uşor. Massube îşi scoase un braţ vlăguit de sub pătură.

— Nu-i uşor, repetă el. Aş vrea...

— Ce anume ?

— N-ai să înţelegi, murmură Massube care făcea un efort pentru fiecare cuvînt... Ar trebui să-ţi explic. N-am chef să-ţi explic...

— Spune... Hai ! cu ce te pot ajuta ? Vorbeşte ! E simplu, ai să vezi...

Îi vorbea ca unui copil. Dar glasul lui Massube devenea tot mai surd, se pierdea în ridurile gurii, se stingea în respiraţii scurte pe buzele lui groase şi stafidite... Se căia probabil că împinsese lucrurile atît de departe, că-i spusese atîtea încît putea lăsa impresia că ar avea ceva să-i ceară... Tăcu ; Simon îl privea, aşteptînd cuvintele lui, pregătit să nu se mire de nimic, să-l asculte pe Masube ca pe un frate... Dar Massube se căia. Ajungea o spovedanie pe zi, ajungea o spovedanie pe viaţă — pe veşnicie !... Nu mai avea nimic de spus. Nu avu putere să facă decît un gest prin care-i cerea lui Simon să plece...

Simon se frămîntă toată ziua să înţeleagă ce-a vrut Massube să-i ceară... cu ce putea să-l ajute. Se gîndea la străvania reflexie a lui Jérôme în legătură cu cei fericiţi, nedrepţi faţă de cei ce nu sînt. Dar cum putea să îndrepte nedreptăţeala ? Ce putea să dorească Massube de la el ?...

Seara, cînd s-a întîlnit cu Ariane, şi-a amintit ceea ce îi spusese ea demult, tare demult, despre Lahoue şi a întrebat-o dacă are voie să facă vizite în „Casă". Ea păru surprinsă.

— De ce ?

El şovăi.

— Am un prieten bolnav.

— Cum se numeşte ?

Numele război cu greu.

— Massube.

Se săvîrșise. Era chit față de Massube — cel puțin așa încerca să-și închipuie, căci îl apăsa greu un păcat și vroia să creadă că Massube nu mai avea în sufletul lui de ce să-l învinuiască

mul alunecos și se opri la poartă ; din ea coborî o tînără care dispăru degrabă în casă. Dar oricît de tute ureă treptele de la intrare, nu puteai să nu recunoști trupul mlădios și delicat al doamnei Charmèdes

Se întorcea dintr-o excursie în stațiunile din apropiere unde, sub onorabilul pretext al schiului, se adunau în fiecare iarnă cîțiva tineri dornici de distracții și unde Minnie se dusese pentru „cîteva accesorii pentru piesă". Pe drum se întîlnise cu mai mulți cunoscuți, nelipsiți din locurile de agrement și astfel, mai zăbovise : Minnie era o femeie care nu-și neglija prietenii. De cum se înapoie însă, repetițiile intrară în faza finală. La un capăt al sufrageriei se improvizase o estradă din lemn, împodobită repede cu toate cele necesare unei scene Pe ea a fost instalată o șarpantă, decorată potrivit împrejurărilor. În cele din urmă a fost prinsă și o superbă cortină de catifea, adusă tot de Minnie. Pregătirile erau gata.

În ajunul festivității, Simon îl întîlni pe Kramer Acesta, ros de neliniști, își petrecea timpul învîrtindu-se prin vestibulul de pe Mont-Cabut. Grație ecourilor ce ajunseseră pînă la el, Marele Bastard urmărise cu interes toate etapele serbării. Ce n-ar fi dat să poată și el participa, să poată și el juca un rol alături de Minnie; să fie actorul care să polarizeze atenția sălii măcar pentru un ceas ! Dar cum o asemenea dorință era irealizabilă, se mulțumi să scrie : scria o piesă pe care spera să i-o propună într-o bună zi doamnei Charmèdes, dar pînă atunci

o juca singur. Și ardea de nerăbdare să i-o arate lui Simon : îl invită așadar să ia loc și închise ușa. Simon fu mișcat de noua ipostază a lui Kramer : Kramer artist, domolindu-și pasiunea prin cuvinte...

— Am ajuns la scena cea mare, explică el cu însuflețire, care loc între el și ea, într-un orășel unde toți stau lîngă pîndă ! Ca să o poată vedea, el e nevoit să recurgă la un subterfugiu, înțelegi ? O idee extraordinară !

— Da ?

— Fii atent ! el vrea s-o convingă să regizeze împreună o piesă, o comedie, înțelegi ? Astfel totul devine normal, firesc... Repetă împreună o piesă oarecare, nu contează care, căci el, pe măsură ce recită, creează, îmbină rolul cu viața, viața cu rolul, înțelegi ? Pînă la urmă și ea e prinsă în joc și pierde din vedere realitatea : o realitate atît de absurdă, dragul meu prieten !... Totul e atît de absurd !...

Simon asculta, captivat aproape de discursul, de mimica lui Kramer, de inimitabila lui putere de convingere, captivat pînă și de insistența cu care repeta *înțelegi ?*, ca și de naivitatea acestei înduioșătoare idei.

— Ascultă, ascultă, spuse Kramer cu o însuflețire crescîndă, luînd teancul de hîrtii de pe masă. Fii atent, iată scena... ..Doamnă, lasă-mă să-ți vorbesc. E o clipă importantă pentru mine. Ia loc, fiindcă am multe să-ți spun. Să nu aud că ești grăbită, că nu te cred..."

— Iartă-mă, îl întrerupse Simon... Așa e rolul ?

— E în același timp și rol și realitate ! Ascultă !... „Să nu aud că ești grăbită că nu te cred. Nimeni pe lume nu bănuiește că ești aici, în acest castel înconjurat de metereze crenelate, înălțat în mijlocul unui lac pierdut și fără nume... Nu te speria, e inutil. De luni de zile încerc să te văd, aștept clipa asta cînd să fii exact ceea ce ești, fără armura de convenințe; iată-te într-o sală cu ziduri șubrede dar prețuite căci datorită lor îți pot vorbi. Sîntem singuri. Toate ușile sînt deschise dar ești obligată să stai aici, oamenii și să mă asculți pînă la capăt... Nu sîntem în viață, nu-i așa, e atît de simplu ! Pot să-ți vorbesc, să-ți vorbesc

fără constrîngeri, căci e o glumă, jucăm teatru ! E o glumă, asta e ! Totul e permis dacă e o glumă, dacă nu e o dragoste adevărată, dacă e doar un joc... De cîte ori aș fi putut să-ți vorbesc astfel, pe față ? Iată-ne pentru prima dată împreună... Te iau de mînă și te privesc..."

Simon nu pricepea mare lucru. „E și rol și realitate în același timp", îi spusese Kramer. Cel din fața lui era cu adevărat Kramer ? Simon avea impresia că toată lumea îi scapă treptat. Kramer se afla angajat, în urma lui Massube, pe calea misterioasă ce duce spre tărîmul în care oamenii încetează să mai fie ceea ce sînt. Kramer se număra printre cei pe care-i iubești și îi deteşti rînd pe rînd Dar în acel moment, transparența ficțiunii în care se complăcea rezolva totul — și cît de fermecător era Kramer într-o lume astfel corectată, acum cînd renunțase la orice violență, la ideea că e în sfîrșit cu Minnie și că poate să-i adreseze un cuvînt fără să riște ca ea să-i întoarcă spatele !

Omul acesta care adesea amenințase, ucisese în gînd, devenise acum numai duioșie și tandrețe, iar amenințările se transformaseră într-un cuvînt de contemplație care în ochii lui rezuma esențialul. „Te iau de mînă și te privesc"...

Simon era tulburat. Așadar Kramer fusese clevetitor, violent, nedrept față de Pondorge, dornic să se sfîrșească totul doar fiindcă Minnie a refuzat să-i întindă mîna, a refuzat să se lase îndelung privită. Zile și nopți nu și-a aflat odihna cu gîndul la fruntea, la gîtul, la linia pieptănăturii ei, așteptînd o privire, o mînă întinsă. Cum de nu-și pierduse mințile ? Simon se gîndea că nu-l cunoscuse cu adevărat. Dacă n-ar fi existat Minnie, Kramer ar fi rămas marele senior a cărui noblețe și inteligență se lăsau adesea ghicite dincolo de excesele de limbaj la care fusese condamnat de o nefericită pasiune, de capriciile unei femei ! Dragostea îl rosese ca un cancer, îl transformase într-un monstru ; dar odată tumoarea extirpată, puteai descoperi sub această oribilă caricatură, un alt om, iubitor de măreție, de idei, capabil de gînduri profunde și scînteietoare. Acum Simon își dădea seama că acesta era adevăratul Kramer și înțelegea că înclinarea lui pentru literatura hindusă pasiunea lui pentru Nietzsche nu erau elemente de

față dă — „un mijloc ca oricare altul de a cuceri femeile“ cum spunea Massube — ci vestigiile unei făpturi autentice, devenită amară și dezagreabilă, datorită cruzimii doamnei Charmèdes, datorită cochetăriei, fățărniciei, refuzului ei. Nicicînd n-a urît-o pe Minnie ca acum, cînd se afla în fața unui Kramer echilibrat, rafinat, în fața adevăratului Kramer, cel în care trebuia să crezi, în care trebuia să-l faci să creadă el însuși... Nu Kramer, ci Minnie, femeia elegantă, bine crescută, întotdeauna amabilă, era adevăratul monstru. Viața, oamenii își recăpătau adevăratele dimensiuni și adevăratele roluri...

În noaptea aceea Simon a avut un vis, un vis interminabil sau mai degrabă o suită de vise ce se înlănțuiau cu o bizară logică.

Se afla lîngă „ea“... Doar „ea“ era în vis. Nu avea nume dar Simon știa că e ea. Stăteau alături într-o odaie mică, necunoscută ; o ținea de mînă și o privea. Simțea nu numai bucurie ci și o ciudată neliniște căci nu era tocmai sigur că este *el însuși*... Schimbau cuvinte simple și limpezi ce se topeau în sufletul lor.

— Nu, nu pleca ! o imploră el. Trebuie să mă asculți pînă la capăt. Ascultă-mă, am multe să-ți spun ! Nu te teme. Nu-i nimeni pe lume care să bănuiască prezența ta în acest castel inaccesibil, înconjurat de apă...

Iar ea, zîmbitoare, îi răspunse pe un ton simplu și firesc, o frază uimitoare :

— Nu merit să trădezi pentru mine...

Iar el :

— De ce, de ce vorbești de trădare ?...

Apoi scena se desfășura într-un alt loc, unde se aflau tot împreună. Ea venise la el. Era însă o încăpere stranie, imposibil de localizat. Ea purta un taior negru, închis pe gît, brodat pe piept cu complicate motive roșii. El stătea cu capul pe umărul ei și-i spuse :

— În casa asta locuiește o femeie pe care o cunosc puțin și de care mă tem...

— O iubești tot atît de mult ca și pe tînăra de care mi-ai vorbit uneori ?

— Pe acea fată n-am încetat s-o iubesc.

— Dar ea te iubește ?

El răspunse în șoaptă :

— Nu știu... E o femeie pentru care lumea ar trebui să se năruie...

Și visul continua, interminabil, cu fraze, cu gesturi atît de precise încît îl făceau să sufere. Se aflau într-o grădină, ea îmbrăcată într-o rochie de catifea verde. Deodată își trase mănușa în dreptul încheieturii mîinii, mănușa ei mică din lînă roșie, și-i întinse mîna să i-o sărute.

— Ararcori pot să te văd ca acum, îi spuse el fără înconjur.

Dar pe cînd îi vorbea astfel, avu din nou impresia că rostește cuvintele *altuia*, cuvinte ce nu-i aparțineau.

Ea răspunse :

— De ce n-ar fi viața asemănătoare unui vis ?...

Apoi izbucni în lacrimi și împreună cu ea plînse și el. Dar în acea clipă, cu o plăcere de o inexprimabilă intensitate, în care orice durere dispărea, îi simți trupul, trupul ei încîntător, într-o crudă, pătimașă îmbrățișare : degeaba se străduia să nu se lase ameții, dorul îi frînge a sufletul...

Ziua următoare, cînd o întîlni pe scară, Minnie se opri în fața lui și-i zîmbi. Simon era gata-gata să-i amintească vorbele schimbate în vis. Aproape că nu-i venea să creadă că ea nu știe nimic.

— Ești gata ? îl întrebă ea.

Își dădu cu greu seama la ce se referea. Ar fi vrut mai mult ca oricînd să se scuze, să o refuze.

— Contribuția mea e atît de neînsemnată încît mă tem că sînt de prisos...

— E vina dumitale dacă ai o contribuție neînsemnată... Cel puțin să fii prezent. Știi, adăugă ea amenințîndu-l cu degetul, contez pe dumneata pentru machiaj !

Ascultîndu-i tonul hotărît, autoritar, îi apăru în minte visul în care izbucnise în lacrimi pe umărul lui. Ar fi oare în stare ?... Nu-i genul ei ! Și o întrebă :

— A rămas stabilit pentru mîine ?

— Da ; mîine seară, la ora opt.

Vorbea ca un bărbat și siguranța ei îl irită.

ȚINEA MÎNA ARIANEI ÎNTR-A LUI și nu-i venea să se despartă. Ar fi vrut să fugă cu ea departe, departe...

— Pînă mîine n-am să te mai pot vedea. Trebuie să mă achit de aceste stupide obligații.

Ea își legănă capul cu acea grație care-l cucerise întotdeauna.

— Cel puțin, distrează-te...

El îi sărută mîna.

— Ești fericită ?

Simțea nevoia să-și domolească o anumită neliniște.

— De ce n-aș fi ?

O mai privi o secundă prin ușa întredeschisă cum stătea în picioare, dreaptă, hotărîtă, ca o tulpină în scînteierile ce începuseră a se răspîndi de-a lungul zidurilor, anunțînd serbarea. Era impresionat de frumusețea ei... Dar imediat ușa se închise iar el o pierdu în mulțimea care dăduse buzna în coridoare.

Trebuia să fi trăit multă vreme departe de oraș, într-o restrînsă comunitate, pierdută la capătul lumii, ca să înțelegi atracția, farmecul naiv al unei asemenea seri. Toți veniseră să se distreze și-ți făcea plăcere să-i vezi. Veselia lor era țesută din lucruri simple, care n-ar fi fost posibile în alt cadru și care dădea un aer înduioșător, unic, asemănător cu o reprezentație teatrală de provincie și cu un spectacol de bîlci, cu o imperceptibilă dar esențială nuanță în plus, ce ținea de mediul în care se desfășura.

Pe cînd publicul își ocupa locurile în sală, Simon, în culise, o machia pe Minnie care, deși insistase atît, nu părea tocmai încrezătoare în talentul lui. Ea se studia într-o oglindă cu mîner, își arcuia buzele, își adîncea obrajii cu o falsă seriozitate ce ascundea perfide intenții.

— Mai insistă puțin la gene .. Ce Dumnezeu ! nu-mi ingroșa buzele chiar așa.

— La drept vorbind, te-ai fi descurcat singură cam mai bine.

— Ai dreptate, dar...

— Dar ?

— Nu apăsa, mă doare !

Coridoarele erau acum pustii, iar sala ticsită. În cele din urmă sosi impunătorul doctor Marchat într-un frumos costum negru ce-i punea în valoare silueta şi-i accentua paloarea feţii, dîndu-i un aer şi mai distins. Privindu-l, te duceai cu gîndul la un ministru sau la un societar al Comediei franceze. Era urmat, la o respectuoasă distanţă, de personalul său, printre care se număra şi doctorul Crou ce se strecură iute, cu mersul lui uşor legănat. Doctorul Marchat se aşeză într-un fotoliu în faţa scenei, cu o gravitate studiată, ca un om ce nu se amuză cu una cu două. Cei din spatele lui aşteptau... Nu le mai rămînea decît să privească, să asculte şi să petreacă pînă la miezul nopţii cîteva ceasuri plăcute. Simţeai că pămîntul e tînăr, că se învîrteşte fără oprelişti în cerul înstelat.

Ca toate ceremoniile de pe Crêt d'Armenaz şi aceasta începu cu un discurs al lui Saint-Geliès care apăru în avanscenă ca să felicite cu anticipaţie actorii şi să recite un mic cuplet la adresa directorului, om inteligent, cult, scăpărător, devotat. Apoi luminile se stinseră şi cortina se ridică dezvăluind o misterioasă pădure, sugerată cu mijloace ingenioase dar impresionante încît numai un om de reacredinţă nu ar fi fost mişcat. Părea că te afli brusc în codrul adînc pe care trebuia să-l străbaţi ca să ajungi în „Casă" şi care continua să scînteieze în noapte, încercuind clădirea cu trunchiurile lui neclintite, învesmîntate în promoroacă. Dar codrul de pe scenă era scăldat în soare, sub un cer de un albastru intens. Un tînăr aştepta cine ştie de cînd, poate de totdeauna, neliniştit că nu-i apare iubita al cărei soţ gelos o obliga să recurgă la o asemenea întîlnire ; dar în ciuda neliniştii pe care se străduia s-o exprime, nu era om în sală care să nu-l invidieze la gîndul că imediat după terminarea monologului, femeia visurilor lui îşi va face apariţia. Într-adevăr apăru. Un uşor murmur de admiraţie străbătu sala cînd Minnie se arătă pe scenă. Niciodată nu fusese mai frumoasă. Purta o rochie lungă de mătase neagră cu galben, ca un personaj dintr-o stampă

japoneză. Pe cap avea o pălăriuță neagră ce-i strîngea părul astfel încît părea și mai seducătoare.

Dialogul era simplu și grav ; cele două personaje schimbau fraze scurte, cadențate ca versetele unui poem, dar cuvintele lor semănau cu cele rostite pesemne în paradisul pierdut de Adam și Eva ; te cufundau în mister și în puritatea iubirii dintîi. Înțelegeai că descoperiseră unul cu ajutorul celuilalt cea mai miraculoasă stare care poate fi concepută pe pămînt dar primeau miracolul cu simplitate, ca fiind singurul mod de a sorbi fericirea.

Apoi actorii s-au retras, văzduhul s-a întunecat iar pădurea a fost învăluită în noapte.

Cei doi tineri apărură iar. Fericirea lor era însă umbrită, atinsă de un rău neștiut ; îi amenința un pericol : soțul, războiul, trăsnetul ce se abate mereu asupra celor ce iubesc ; dar iubirea îi ocrotea de toate primejdiile. Ea i se adresă : „Nu crezi că se poate muri în adorație ?“... iar el „Nu, căci prin adorație, suprimi moartea : mori doar atunci cînd uiți că iubești...“

Cu aceste cuvinte, cele două părți ale cortinei se împreunară ca într-un sărut.

Și se deschiseră din nou iar cerul, codrul, totul era cufundat în noapte, o noapte curată, albastră și prin transparența ei filtra scînteietoarea lumină a luceferilor de aur, luceferi cu mai multe brațe, ca în poze. Tînărul stătea întins pe un covor de frunze iar ea, în genunchi, îl ținea de mînă. El o întrebă : „Spune-mi, ți s-a mai întîmplat vreodată ? — Ce anume ?... — Să închizi ochii... De ce ? — Fiindcă e de ajuns să închizi ochii ca totul să se săvîrșească...“

Asta era tot. Din culise, Simon auzi lungi ovații ce urcau spre Minnie. Aproape imediat o zări părăsind, zîmbitoare, scena scăldată în lumină și apărînd în frumoasa rochie ce se mula seducător pe șolduri, pe piept. Ea trecu pe lîngă el ca o vijelie, îl atinse iar el observă cu părere de rău cum trupul ei plin de viață dispare în întuneric.

Piesa următoare era precedată de cîteva interludii. Simon se urcă pe scenă împreună cu doi-trei prieteni ca să pună la punct cîteva detalii și, printr-un ochi din cortină, privi sala. Pentru o clipă, sub ochii lui, mulțimea își pierdu

anonimatul, iar figurile încetară să mai fie simple licăriri în penumbră. O zări de departe, într-un grup de fete, pe Ariane, cu fața-i ca o floare deasupra unui guler alb în formă de petale. Stătea nemișcată, mititică, între colegele ei de care se distingea cu greu. Simon s-a retras repede, tulburat, cu imaginea mulțimii devenită iarăși anonimă, în care Ariane era doar un chip, ca oricare altul.

Coborînd de pe scenă, ajunse în culisele întunecoase, unde actorii profitau de pauză ca să se schimbe, să se îmbrace sau să-și repete rolurile. Își aminti cu plăcere de spectacolele în care jucase cîndva, la colegiu ; aproape că-i părea rău că o refuzase pe Minnie. Dincolo de scenă se auzeau frînturi de conversație, scîrțîit de scaune. Spectatorii se ridicau să fumeze pe culoar. Se schimbau decoruri, se băteau cuie, se fixau pînzele. Actorii se certau pe un ciot de oglindă ca să se machieze. Mereu lipsea cîte ceva ; dacă reușeai să pui mîna pe oglindă nu mai găseai cutia de machiaj sau constatai că lumînările sînt pe terminate. Simon alerga neobosit de la unul la altul, ajutîndu-i pe cît se pricepea. în timp ce în fața ochilor lui plutea confuz un chip strălucitor. Cine ?... La pick-up, prima parte a uverturii *Tannhäuser* se termina cu o notă ascuțită. Și cum Simon sări să întoarcă discul, se ciocni de Minnie care apăruse din întuneric.

— Delambre !... Tocmai pe dumneata te căutam !

Era lîngă el, cu ochii ei vioi, pătrunzători. Deși n-o căutase, prezența ei îi potolea o tainică speranță. Simți mîna ei pe braț. Minnie își scosese pălăriuța neagră și o înlocuise cu o panglică verde legată la spate, dar era îmbrăcată tot cu rochia strîmtă ce fremăta la fiecare mișcare. Își agita întruna mîinile de nerăbdare.

— Închipuie-ți că nu-mi găsesc broșura.

— Ce broșură ?

— Textul, rolul meu ! N-ai văzut-o ? Nu știu ce să mă fac. E groaznic, adineauri era aici. Îi trebuie sufleorului.

— O s-o găsim, nu te teme ! o asigură Simon.

Dădu, puțin nervos, la o parte cîteva scaune, se strecură printre mese, cînd auzi strigîndu-se :

— Simon !

— Ai găsit-o ?

— Nu. Dar mi-am adus aminte. A rămas în cameră. Vrei să fii amabil şi să o cauţi ? La etajul cinci, ştii unde ? Uite cheia. Din vestibul, împingi uşor a doua uşă. Trebuie să fi rămas pe noptieră, lîngă pat... Simon ! strigă ea din nou pe cînd el se îndepărta în fugă, ai să găseşti într-un taler de cositor pe aceeaşi noptieră şi o panglică de catifea neagră. Te rog să mi-o aduci.

Pe cînd îi vorbea, Minnie scoase cîteva ace de gămălie, trase cîteva aţe. Simon ţîşni spre uşă

— Simon !...

— Aşa nu se mai poate trăi ! zise el rîzînd. Ce mai vrei ?

— Nimic. Nu uita de panglica neagră !

Simon nu ştia prea bine ce-i cu el. Se gîndea la camera în care avea să pătrundă. Strigă în urma lui : „Aveţi grijă să schimbaţi discul !“ Coridorul era ticsit. Trecu pe lîngă mai multe grupuri care discutau cu însufleţire, apucă pe o scară, se întoarse, se rătăci. Pe cînd urca grăbit treptele, îl oboseau două silabe scrute ce îi însoţeau ritmic paşii : „Minnie-Minnie-Minnie !“ Se afla la etajul întîi, între două coridoare. Toată suflarea de pe Crêt d'Armenaz era adunată în sălile şi pe culoarele de la parter. Coridorul de la etajul întîi părea pustiu şi sonor, groaznic de pustiu şi de sonor. Cel de la etajul al doilea, la fel. Simon îşi aduse aminte de ziua cînd se rătăcise, la începutul şederii lui în această bizară clădire : amintirea schimba pe loc sensul acelei zile, semnificaţia acelei neobişnuite clipe. Ceea ce i se întîmpla acum era urmarea zilei de atunci — trebuia să se întîmple. Pe cînd se rătăcise prin coridoare, văzuse negreşit, în închipuire, femeia care avea să-i spună într-o zi : „Delambre, dragul meu Delambre, te rog, adu-mi panglica neagră“... Evenimentele se înlănţuiau într-un mod neprevăzut. O nouă încăpere nebănuită se deschidea în inima vechiului castel. La urma urmelor de ce n-ar fi vluţa „asemănătoare unui vis“ ?...

În sfîrşit Simon ajunse în partea de sus a scării, la ultimul etaj, în faţa unei uşi. „Să încerc acum cheia“. Nemaipomenit : se potrivea. Intră în vestibulul în întu-

neric, dădu de o ladă, apoi de o masă, dar nu găsea întrerupătorul. Dădu de o a doua uşă pe care o deschise. Pătrunse în odaie. Peste codrul în pantă, luna plină, suspendată în mijlocul ferestrei, îşi trimitea razele pe fragilele obiecte ce compuneau universul doamnei Charmèdes, pe cînd norii se îngrămădeau într-un alt colţ al cerului. Simon atinse un comutator, apăsă şi dintr-o mişcare făcu să dispară luna, codrul, noaptea. Camera apăru aşa cum era ; obiectele îşi recăpătaseră consistenţa şi vorbeau despre Minnie în termeni nedeghizaţi. Dar ce căuta acolo ?... Cît de departe era clipa în care Minnie îi rugase să urce ! Cît de departe era toată mulţimea ce se agita la parter. Şi cît de departe era şi spectacolul cu decorul lui de carton !... Privi divanul, examină noptiera superbă, dar absolut goală. Nici o broşură, nici o panglică neagră, nici un taler de cositor. Ce să facă ?... Zări un raft cu cărţi. Căută. Nu găsi nimic, se enervă ; se întrebă ce caută acolo — apoi nu se mai gîndi la nimic. La urma urmelor, era firesc. De multă vreme trebuia să se întîmple ! Ce anume ?... Se învîrti ameţit prin odăiţa parfumată, plină de flori. Făcînd un pas înapoi, căzu pe divan. Divanul ei. Divanul pe care în acea seară, după ce se va dezbrăca, ea se va întinde goală. Căci îşi amintea fraza pe care i-o aruncase odată rîzînd — o şi vedea cu dinţii ei strălucitori, cu buzele uşor deschise : „Haide, dragul meu, doar ştii bine că o femeie frumoasă se culcă goală !...“ Mai stăruia în cameră parfumul ei. Şi acea linişte extraordinară. Abia mai răzbea — surd, de jos, fortele din *Tannhäuser*, da, tot *Tannhäuser*. Tema revenea, ca un pumnal. Fereastra dădea spre cărare. Mai multe femei ieşiseră în curte şi discutau. Cum de se auzeau atît de bine ? Simon observă că fereastra nu e bine închisă. O trînti ca să nu mai audă, dar nu reuşi s-o fixeze. Pe masă se găseau pahare şi o sticlă de Porto. Ia te uită, două pahare... De jur împrejur reviste, rame aurii, argintii, fel de fel de nimicuri, tot ce poate fi mai fermecător, dar nici vorbă de broşură sau de panglică neagră. Capul îi vîjîia. Prea ar fi fost ridicol să se întoarcă cu degetu-n gură. O să rîdă de el. Minnie ! „Minnie-Minnie-Minnie...“ Pe culoar se auziră paşi repezi, scîrţîit de clanţă. Era Miniie care izbucni în rîs.

— Nu te deranja ! Dar știu că te ocupi de broșura mea. Te lăfăi pe divan, scotocești prin bibliotecă, dai iama prin lucruri !... Bărbații ăștia !... Vrei o țigară ?

Se apropie de el. Glasu-i suna fals. Făcu o piruetă-două prin cameră, deplasă cîteva obiecte. Gîtul se profila cochet ; pieptănătura ridicată îi scotea în evidență ceafa fină. Avea din nou un aer hotărît, cuceritor, iar ochii ei rîdeau cu poftă printre genele rimelate.

— În fond, mai avem timp... Interludiile țin mai bine de o oră... Și cum Simon dădu să plece, ea îi zise cu vioiciune : Poți să mai stai. Fii liniștit : mai sînt cel puțin doi-trei care au de recitat din Victor Hugo.

Și luă sticla, turnă în cele două pahare, întinzînd unul lui Simon. Acesta răsfoia pe genunchi cîteva reviste. Rochia era atît de subțire încît se zărea prin ea albul furoului. Dădură veseli paharele peste cap. Băutura îi încălzi. Afară era noapte ; se auzeau glasuri tinere, stridente. Cînd și cînd mai răzbeau viorile din *Tannhäuser*.

— Privește, dragul meu, ce fermecători sîntem, zise Minnie luîndu-i revistele și trăgîndu-l lîngă ea, în fața unei oglinzi lungi ce ajungea pînă aproape de dușumea.

Îmbrăcată ca pe scenă, drapată în mătase, suplă, mlădioasă, ea era, într-adevăr, fermecătoare.

— Ia te uită ! parcă ar fi un vis !

Îl atinse ușor cu mîinile și își apropie obrazul de al lui ; el îi simți respirația... Încerca să reziste voluptoasei învăluiri în care simțea că ceva din el se topește chinuitor, încîntător ; închise ochii... Da, parcă era în vis, nimic nu mai părea adevărat, viața devenise tot atît de puțin reală ca cea de pe scenă sau ca un vis.

— Ce ciudat ! La cîteva zile după venirea mea m-am rătăcit în „Casă“ Treceam dintr-un culoar într-altul și mi se părea că la capătul fiecăruia mă așteaptă ceva... Am retrăit aceeași impresie urcînd adineaori... Înțelegi misterul scărilor, al coridoarelor pustii, al ungherelor, al ușilor ?... Al mereu impresia că se va întîmpla ceva... Într-un loc *anume* !... Și iată acum odaia asta complet izolată... Dumneata... eu...

— Ei bine, ești aici, zise Minnie rîzînd. Ce poate fi mai simplu ?

Ea l-a luat de mînă, el și-a tras-o.

— Ascultă... zise el. Vîntul !

Vremea se schimbase pe neașteptate iar luna nu se mai vedea ; simțeai că în cer se pregătea furtuna. Dar lîngă el. Minnie încerca să nege prin prezența ei importanța celor ce se petreceau afară.

— Ți-a plăcut piesa, poemul ? îl întrebă ea. Cum ți s-a părut ?

— Foarte aerian, eteric, puțin vag, cred...

— Nu tocmai vag. Erau cîteva lucruri frumoase, fine, incisive... E drept că semnificația frazelor depinde mult de împrejurări...

— Ce vrei să spui ?

— Îți amintești de fraza de la sfîrșit cînd el e pierdut în vis și spune...

— Stai puțin ! Cred că-mi amintesc. Într-adevăr e frumos... „E de ajuns... e de ajuns să închizi ochii..." Și mai departe ?

Minnie se întoarse spre el ; ochii-i străluceau sub ușoara arcuire a sprîncenelor... „E de ajuns să închizi ochii ca să se săvîrșească..." Și, rostind aceste cuvinte, rîse puțin răgușit, și îi acoperi ochii cu mîinile.

El se desprinse dar inima îi bătea sălbatic ; mîinile-i rămăseseră încleștate în mîinile ei, buzele ei cărnoase, roșii, nasul ei fremătau ; ochii ei cruzi în care strălucea o scînteie ascuțită îl priveau în dreptul gurii..

— Minnie !... strigă el înăbușit, Minnie !

Era spaimă în glasul lui. O striga așa cum chemi în ajutor. O strîngea la piept și se lăsa învăluit în căldura ei, în toropeala ei ; genunchii lui atinseră genunchii-i mici, încăpățînați ca de copil. Capul îi alunecase pe gîtul ei și-i simți gustul pielii ; o ținea strîns, încordat și neliniștit, și ar fi stat așa multă vreme, încleștat, îmbrățișînd trupul a cărui zvîcnire o simțea ca într-un vertij ; fără să-și dea seama, buzele ei îi sărutau ca petalele unei flori abia deschise.

Vîntul șuiera în vîrtejuri în jurul clădirii și sufla pe sub ușă. Fereastra se deschise pe neașteptate purtînd pînă

a urechile lui Simon urletul torentului. Atunci, cu un gest brusc, o împinse pe Minnie, îndepărtă cu o mînă hotărîtă acel univers haotic cu gust de sînge spre care îl purtase Minnie. Se eliberă. Asculta acum de o poruncă, de o voce izvorîtă din adîncul lui. Nu se mai afla în camera doamnei Charmèdes ; prin fereastra deschisă, torentul, copacul veneau să-l ducă spre o altă lume. Strigă.

— Minnie, auzi vîntul ?

Ea îl privi fără să înțeleagă, întrebîndu-se dacă nu înnebunise.

— Știi ce înseamnă ? mai strigă el. Închide ochii, Minnie, închide ochii ! Ascultă ! Știi ce înseamnă acest vînt ?

Ea nu înțelegea ; nu-l mai văzuse astfel, nu-i mai văzuse acea expresie halucinantă, crispată și se sperie.

— Vine primăvara ! strigă el. Primăvara, înțelegi ?

O luă la fugă pe scări, iar Minnie avu impresia că-l mai aude strigînd : „Primăvara ! Primăvara !..."

IV

TIMP DE OPT ZILE, NINSOAREA

acoperise totul.

După serbare, la ieșirea din pavilion, albul devenise orbitor ; zăpada cădea în vîrtejuri jucăușe, luînd pe sus, de-a valma, bolnavi și invitați, împotmolind mașinile care-i așteptau. Vremea se schimbase fără să prinzi de veste, cum se întîmplă în ținuturile muntoase, unde, într-un ceas, cerul se acoperă cu nori grei. O pală de vînt biciuia văzduhul, șuiera printre brazi, răscolea cu furie zăpada. Era însă ultimul asediu ; peste troienele ce începeau să se înmoaie, sufla vîntul de primăvară... În zilele următoare cerul și pămîntul fuseseră prinși în volute în dilănțuiri, în vîrtejuri ; pretutindeni stăruia o masă cenușie, fără început și fără sfîrșit. Astrele dispăruseră deodată ; zeii, forțele binefăcătoare se retrăseseră. Pămîntul se istovise în marea serbare a iernii. Sărise, pesemne, de

pe orbită și rătăcea într-un univers potrivnic, mistuit de-o suferință.

Simon își reluă viața de toate zilele, o viață în care nu mai era loc pentru evenimente ca cele de curînd trăite. Cînd își aducea aminte cum fugise de la Minnie, încurcîndu-i scările, coridoarele, poticnindu-se, i se părea că visase. Prin ce se deosebeau cele trăite aievea de tulburătoarele lui vise ? Momentul trecuse repede, n-avea rădăcini în viața lui anterioară și era respins de clipa prezentă. Pînă și aducerea aminte i se părea nesăbuită. De cum se trezise din mrejele ei își recunoscuse greșala : Minnie era o femeie ca oricare. Nu se împăca însă cu gîndul că o îmbrățișase, că o dezmierdase ; respingea cu hotărîre ideea că o asemenea scenă s-ar mai putea repeta. „Povcste încheiată !“ Gestul său necugetat nu-l mai preocupa, îl dăduse uitării ; nu mai exista. Și totuși... Sînt pe lume greșeli aparte, care în loc să întunece conștiința o luminează, aduc sufletului o evidentă și necesară limpezire. Simon nu se mai îndoia acum : Minnie te îndemna s-o dorești pe Ariane, așa cum boala te face să dorești sănătatea, îndoiala — certitudinea, noaptea — ziua.

În acest timp, afară vifornița nu contenea. Trombe de zăpadă se abăteau șuierînd ; prăbușiți de povara grea, brazii cădeau de-a curmezișul potecilor. Într-o singură noapte pe tot drumul ce lega valea de înălțimile d'Armenaz, stîlpii de telegraf se prăvăliseră cu fire cu tot. Pavilioanele rămăseseră mai multe zile cufundate în întuneric iar „Casa“ fu nevoită să facă față din rezerve. Cu parîmele sfărîmate, barca era purtată de valuri... Dezlănțuirile naturii se abăteau neîndurătoare asupra bolnavilor. Serbarea se isprăvisc cu adevărat ! În aerul umed și subversiv, plămînii erau neputincioși. Pe ușile închise, anunțurile care interziceau vizitele se înmulțiseră. O suspectă activitate fusese observată în citeva rînduri către mica sală albă, ascunsă în subsolurile clădirii, într-un loc unde nu stînjenea pe nimeni și unde ți se îngăduia să petreci cîteva ceasuri între două lumînări, înaintea despărțirii definitive.

În rest, viii și morții continuau să coexiste în neînțelegere, separați de o reciprocă și intimă ignoranță. Pe

care putea spune celui ce-şi lua rămas bun : „Nu te mai cunosc“ — iar formula nu era considerată o profanare. Morţii fac parte dintr-o altă societate, iar viii nu mai vor să ştie de ei. E ca şi cum nu şi-ar plăti cotizaţiile, renunţînd astfel la toate avantajele celorlalţi ; trebuia să aleagă !...Cu amărăciune, morţii optaseră.

Simon se mira de atitudinea lui cînd afla de moartea cuiva. Se mulţumea cu un oftat şi simţea că cel al cărui nume fusese rostit pentru ultima dată intra într-un tărîm straniu, cu locuitori derizorii despre care spui doar „Nu-mi va mai fi niciodată prieten...“

Uneori, seara, tînărul auzea bătăi în uşă. Era Jérôme ; înalt, tăcut, privea departe, mai departe ca oricînd... Cum Simon nu mai găsea ce să-i spună, scotea din dulap jocul de şah. Jérôme se supunea, descumpănindu-l pe Simon prin calmul său. Simon încerca să-l imite, să se concentreze fără să se înfierbînte ; era însă un exerciţiu dificil. Piesele se mutau ca de la sine în cele mai expuse poziţii. Simon se simţea o victimă. Mîinile calme ale lui Jérôme aşteptau întinse pe masă, apoi luau una cîte una piesele descoperite fără nici o noimă de Simon. Frumoasele mîini ale lui Jérôme păreau că rîd. În clipele acelea Simon nu mai putea suporta privirea lui. Îl detesta.

Cam pe atunci, în zare, printre rafale şi astre oarbe, apăru un om.

Era Pondorge.

Sala se umpluse chiar din prima zi. Aproape toţi de pe Crêt d'Armenaz erau prezenţi înainte de ora anunţată şi-l aşteptau pe „orator“. Nu se putea încă vorbi de succes, dar îmbulzeală era. Prietenii şi adversarii lui Pondorge alcătuiau o masă amorfă în aşteptarea evenimentului. Sub orice formă s-ar fi desfăşurat, nădăjduiau cu toţii să facă un haz pe cinste. Femeile nu erau admise. Pînă la începerea conferinţei cei din sală nu se sfiau să se agite şi să spună fel de fel de lucruri deşănţate. Cinci-şase bărbaţi scoseseră mesele din sală şi aranjară cu chiu cu vai scaunele pe mai multe rînduri, activitate ce oferea, mai ales

celor care o desfășurau, un serios prilej de zgomot. Se întunecase de-a binelea cînd în ușă apăru binecunoscuta siluetă a lui Pondorge. Atunci se petrecu un lucru neprevăzut. Cînd eroul zilei se instală pe mica estradă anume amenajată, păru cu totul transformat. Lampa așezată ceva mai jos, pe o măsuță, îi lumina brutal chipul, sculptînd forme stranii, adîncindu-i ochii astfel încît aducea cu o apariție selenară ce domina mulțimea adunată în speranța unei distracții de care acum începea să se îndoiască. Și ca pentru a justifica noul simțămînt ce se strecurase insidios în sală, deodată, în tăcerea ce se așternuse, Pondorge, pe estradă, singur în lumină, deschise gura și, cu un glas nemaiauzit, începu :

— Domnilor, eu sînt Omul din Neanderthal !...

Ciudat era că nimănui nu-i dădu prin minte să rîdă în umbră. Lablache, „cugetătorul", înghițit în sec iar comandantul Lombardeau încercă să-și miște piciorul prins între două scaune. Cei doi nu erau prea departe de a considera plauzibilă surprinzătoarea mărturisire aruncată de Pondorge auditoriului uluit și-și spuneau pesemne că Omul din Neanderthal trebuie să fie ceva între marțieni și Ultimul Mohican.

„Sînt dușmanul vorbelor, continuă Pondorge. De îndată ce în loc să simți un lucru încerci să-l exprimi, el încetează să aparțină realității iar cînd oamenii încep să vorbească nu se mai înțeleg între ei. De aceea mă alătur celor care au încercat să spună ceva în afara gramaticii și, într-un fel, în afara cuvintelor. Îi înțeleg pe cei ce-și intitulează opera Viziune inspirată de o ață găsită pe masă". Îi înțeleg pe cei ce spun : «O pălărie moale e mai importantă decît calculele asupra timpului». De aceea mi se pare mai simplu să vă spun de la bun început Sînt Omul din Neanderthal. Acum putem sta de vorbă"

Cei din sală se uitau unii la alții : neliniștea care se instalase la începutul discursului se transforma într-o adevărată derută. Nu mai știau ce să creadă despre Pondorge. E nebun, e beat, e anarhist ? Într-un colț, domnul Lablache șopti : „V-am avertizat eu !..." Să fi fost milă, îndurare față de confuzia lor sau calcul ? Ca și cum ar fi uitat de unde pornise, Pondorge începu să le povestească tot felul

de întîmplări. Cînd un om istorisește ceva e întotdeauna înțeles. Mai întîi le vorbi despre meserii. Pondorge făcuse de toate în viață. Toate meseriile sînt sfinte, egale ca importanță sau deșertăciune, cum vrei s-o iei ; căci nu funcția sfințește omul ci omul sfințește funcția. Cîndva lucrase într-un magazin de vechituri. Apoi a instalat extinctoare, după aceea, încuietoare la uși. Între timp făcuse un stagiu la un librar unde a citit mult și a vîndut puțin.

Povestea cu haz, fără reținere, cu vervă, descrețind frunțile tuturor. Ținea mai ales la o istorioară cu o drăcie de broască atît de perfecționată, de savantă, de complicată, cu declic lin și totuși, vai ! atît de greu de descuiat, încît era admirată ca un obiect de o ingeniozitate diabolică dar inutilă și periculoasă. Nu puteai s-o montezi nicăieri. Era înzestrată cu fel de fel de mecanisme : intona *Marseieza*, era prevăzută cu un mecanism de ceas și cu un sistem de a apuca nasul curioșilor care s-ar uita prin gaura cheii : dar înainte de a fi folosită trebuia să-i învîrți un anume resort, într-un cuvînt era bună de orice numai să încuie o ușă nu !... Cam așa sunau poveștile lui Pondorge și ele erau urmărite firește izvorau din suflet, erau vii, și pe lîngă hazul lor aveau o frumusețe, o grație la care nu puteai rămîne insensibil. Puteai să le consideri neînsemnate, dar reușeau un lucru uimitor : auzindu-le deveneai mai bun. Istorisi apoi întîmplarea cu păianjenul : era vorba de un mic păianjen pe care Pondorge îl descoperise într-un pod. Un biet punct roșietic, minuscul, pe o ușă cenușie. La început a crezut că-i o pată. Ca să-l poți vedea ca lumea aveai nevoie de o lupă. O stea cu piciorușe aproape invizibile : frumos ca o stea de mare și mic cît un grăunte de nisip. Dar era ceva miraculos în acel grăunte : se mișca, trăia, lucra ! Da ! în tăcere ! Și Pondorge continuă, ridicînd glasul : „micul păianjen țesea în tăcere ceva nevăzut, dragii mei !... Nu încercasem niciodată cu adevărat o emoție, și iată că deodată, fără reclamă, fără propoganda, fără radio, fără dascăli, înțelegeam că în fața ochilor mei se află cel mai minunat mister : viața ! Vedeți, nu știusem pînă atunci ce înseamnă viața. Dar iată că am surprins-o în flagrant delict, ca să spun așa, absorbită în lucruri atît de mărunte, de neîn-

semnate pentru noi, sfidîndu-ne ! da, sfidînd invenţiile noastre, ştiinţa noastră, adunările noastre, tot ceea ce mi se părea pe atunci că e important în lume ! Am înţeles că noi eram ridicoli, neînsemnaţi ! Studiasem istoria, geografia, Constituţiile, cele optzeci de departamente. Credeam că planeta era organizată pentru noi, credeam în binefaceri, în Declaraţia Drepturilor, în rolul războaielor. Dar iată că descoperisem brusc, pe uşa podului meu, într-o crăpătură a lemnului, o forţă faţă de care toate manifestările noastre nu erau decît uşoare unduiri la suprafaţa apei — descoperisem resortul care pune în mişcare mecanismul, da, acea forţă ascunsă răspîndită în jurul nostru, care nu-şi bate capul cu filozofii noştri nici cu datele mărunte ale noastre istorii, ci îşi vede de treabă, în liniştea Micul păianjen se născuse din aceeaşi forţă ca şi noi ; da l-am simţit antrenat la fel de implacabil şi măreţ ca şi mine în marea maşină ce aduce pe lume vieţuitoare şi le zdrobeşte — mă simţeam frate cu el, vedeţi, frate de suferinţă, de ignoranţă, de dor ; mă gîndeam că peste zece peste douăzeci de ani, pe aceeaşi uşă, în acelaşi loc, în aceeaşi crăpătură, va apărea un alt păianjen asemănător, din aceeaşi familie de păianjeni, cu viaţă atît de scurtă !..."

Sala îl asculta. Unde vroia să ajungă ? Deşi povestea tot soiul de istorioare şi rătăcea în paranteze, puteai să surprinzi în urzeala puţin greoaie a frazelor, un obscur elan şi o anume inspiraţie. Se întîmpla uneori ca „ulciorul lui cu idei", cum spunea el, să explodeze brusc, şi atunci ieşeau la iveală formule clocotitoare. Un gînd părea că îl frămîntă îndeosebi : faptul că oamenii de azi se lasă înşelaţi, trăiesc din minciuni. Înşelaţi de ideile lor, de maşinile lor, de tot ceea ce confecţionează, înşelaţi între ei, ideile nefiind decît simple produse ca oricare altele ; fabricate în serie ca şi conservele, îşi pierdeau din prospeţime. Fusese dată uitării arta esenţială, arta de a privi, care este arta de a trăi. Aici era punctul nevralgic. Iei cînd găseşti fructe în magazin şi compot de mere în cutii de tinichea, uiţi că merele cresc în pom. Ar fi timpul, spunea el, să cutreierăm puţin prin livezi şi să privim cum cresc merele. „Cîţi oameni sînt în stare azi să se oprească în faţa unui măr şi să se bucure de el, să-l vadă ca pe un

lucru împlinit, care nu înșală ? Cîți oameni sînt destul de simpli, destul de puri pentru o asemenea privire, pentru o asemenea bucurie ?...“ Nu, oamenii de azi nu știu să privească decît ceea ce li se arată printr-o derizorie publicitate. Și acest rău nu era, după Pondorge, decît o manifestare printre multe altele a voinței sociale de a împiedica omul să gîndească singur. Omului nu i se îngăduie să gîndească singur, ci în horă ! În familie ! Să lucreze în serie ! Trebuie să respingă tot ceea ce iese din comun ! Să accepte retorica ! Morala ! Iezuitismul ! Radicalismul. Dar așa nu se mai poate !

Pondorge se pornise. Se exprima acum cu o vervă infernală. Povestea lucruri îngrozitoare, cărora cu greu le puteai da crezare. Vorbea de străzi, de orașe unde omul nu-i lăsat singur, unde e urmărit și hăituit de gălăgie, de cuvinte, de afișele de pe ziduri. „Strada, spunea el, îți ride de voi ca un copil care cu un ciob de oglindă vîră lumina în ochii omului, ca să-l orbească“. Și nu era decît un mic exemplu din tot ce se petrece în societate. „Și societatea își pierde timpul vîrînd soarele-n ochi ca să vă împiedice să vedeți limpede. Nu cu oglinzi ci cu proiectoarele cu care ajunge pînă în cele mai pierdute cotloane. Omul n-are voie să rămînă o clipă singur. Să nu piardă vremea ! În momentele voastre de destindere, societatea vă strecoară perfid un ziar. «Ați văzut ? Riscați să nu știți că portăreasa septuagenară, pînă acum cunoscută în cartier ca o persoană onorabilă, și-a împins cu mătura rivala în pivniță, după ce a încercat s-o facă să bea amoniac !» Și nu întotdeauna știrile din marile cotidiene sînt în fel de inofensive !“ Pondorge vorbea de prostituarea universală a cuvintelor, a ideilor. Spunea că totul e corupt, degradat. Oamenii se cred isteți azi fiindcă primesc de pretutindeni multe idei. Toată lumea are azi idei. Dar sînt ideile altora. Cui aparțin ? Nu se mai știe. „În ziar scrie că...“, „La radio s-a spus...“ Prea multe idei anonime. De aceea lumea e neputincioasă.

În sală nu mai sufla nimeni. Toți erau cu ochii asupra lui Pondorge. Nu se mai amuzau. Așteptau. Așteptau un final, o concluzie. Un cuvînt care să rezume, să explice totul, să fie un program. O concluzie ca o uvertură. Sim-

ţeau că trebuia să vină. În primul rînd, Saint-Geliès devenise serios. Domnul Lablache privea ţintă.

„Unde-i omul în stare de un gest adevărat ? strigă Pondorge. E imposibil să faci un gest adevărat, neconformist, să creezi, cînd toate actele noastre ar trebui să creeze, să inoveze ceva : pe noi înșine, prieteni ! Cînd bem, mîncăm, scriem cărţi, pescuim, nu sîntem noi ci alții în locul nostru, gesturile noastre nu pornesc din nou, ci sînt preluate, relatate undeva, sau urmează să fie relatate ! Acționăm mereu ca toată lumea, fără să ne mai gîndim : și nu facem decît lucruri despre care am auzit vorbindu-se. Astfel ajungem victime ale cuvintelor ! Ei bine, trebuie să renunțăm odată, pentru că asta ne sufocă ! Altminteri crăpăm ! Cum vreți să trăiți dacă nu faceţi decît ce vi se spune ? Cum vreți să progresați, apăsați cum sînteţi de povara lucrurilor auzite și învăţate ? Cum vreți să respirați dacă trageți în piept aer de împrumut ? Spuneţi ?... Am venit aici să încerc să vă învăţ un lucru : ce este puritatea !...“

Făcu o pauză și dădu peste cap un pahar cu apă. Drept, cu privirea spre sală, Pondorge continuă să vorbească, să gesticuleze. Dar nu-l mai ascultau, ultimele cuvinte se pierdură în ropotul de aplauze : succesul îi impunea tăcere. Atunci, văzînd că nu poate să continue, după ce încercase în zadar să-i facă să priceapă că nu isprăvise decît introducerea, coborî de pe estradă, cu fruntea asudată și dădu să iasă pe ușă. Toţi însă se ridicaseră și se înghesuiau spre el ; toţi vroiau să-l vadă, să-i strîngă mîna, să-l felicite : încălziți, emoţionaţi, dornici să-i spună o vorbă, se năpustiră spre ușă fără să reușească s-o deschidă. Aveau cu toții sentimentul că asistaseră la ceva deosebit, că ascultaseră un om pe care, pînă în ajun, nu-l cunoscuseră. Nu s-au mai putut gîndi la altceva în ziua aceea. Și seara vorbeau tot despre Pondorge ; gesturile, privirea, zîmbetul lui puțin anxios stăruiau în memorie. Mucaliții de profesie au fost descalificaţi și nu mai îndrăzneau să se facă auziți ; marele Saint-Geliès simţea cum toate meritele lui încep treptat să pălească. Domnul Lablache apăru la cină cu buzele lăsate pînă spre gulerul tare iar comandantul Lombardeau arboră un aer meditativ și renunță să mai ciocănească în pahar cu furculița.

Seara, bolnavii care se întorceau spre pavilion se încrucișară cu un om grăbit, adus de spate, de o paloare neobișnuită, ce alerga, poticnindu-se în zăpada căzută din copaci. Era Pondorge — „Necioplitul!“ — Pondorge fără aureolă, fugind, prin frig, în pantalonii lui zdrențuiți și în haină albă de zidar.

Grupuri-grupuri urcau agale, iar comentariile nu conteneau.

— De ce a spus că e Omul din Neanderthal ? întrebă cineva.

— Dar, la urma urmelor, ce înseamnă Neanderthal ?

— E un loc ! Ca și Toulouse !

Glasurile răzbeau prin ceață ; într-un luminiș, apăru însă o stea șovăitoare ce le răspundea prin scurte licăriri.

A doua zi a fost și mai frumos. Căci a urmat o a doua zi, apoi o a treia. Nu mai trăiau decît prin Pondorge : convertindu-se, el îi convertise și pe cei de pe Crêt d'Armenaz.

— Aș vrea să vă vorbesc despre fericire, spuse Pondorge. Fericirea nu înseamnă posesiune. Viața omului își are ritmul ei, alternanțele ei ca anotimpurile. Trebuie să știi să te înlănțui în actele vieții așa cum natura se supune primăverii, cînd fiecare floare face legămînt să rodească. Dar după ce rodești și împarți rodul, trebuie să știi să te eliberezi ca și ea, să te lepezi de griji, așa cum se leapădă ea de frunze, să te preocupe doar devenirea...

Atunci începu să le vorbească despre ceea ce numea el „datoria dezrădăcinării“. Cînd ajungi să faci prea bine un lucru, să fii dominat de o idee, atunci ea încetează să te mai slujească și tu încetezi a mai fi o făptură vie... În ziua a treia le istorisi o poveste cu un suveran care abdicase fără nici un motiv, atras pe neașteptate de gesturile simple, misterioase ale vieții și care a părăsit într-o bună zi tronul doar fiindcă dorea să cutreiere prin miriști... În sfîrșit, le vorbi despre orașe, despre cele prin care colindase el. Căutase pretutindeni acele locuri de la marginea orașului, în care conștiința de oraș se destramă, unde se prelungește cu ogoarele, cu marea. Iubea

orașele de la malul mării din pricina acelei îmbinări care-l tulbură pe oameni... Tot în ziua aceea le-a vorbit despre moarte ; a făcut elogiul ei. „Dacă lucrurile n-ar avea un sfîrșit, noi am înceta să le mai vedem. De aceea au un sfîrșit. Altminteri n-ar mai exista conștiință, cuget. N-ar mai exista întrebare și nici răspuns ; nici înfiorare, nici iubire ! Fără moarte, dragii mei, n-ar mai fi viață !..." Astfel viața nu era simțită din plin, după părerea lui, decît prin ceea ce o neagă... „De aceea e mai multă viață într-un om bolnav decît în toți oamenii sănătoși dintr-un oraș. O să observați cînd o să vă întoarceți la cei sănătoși, cînd o să-i găsiți adormiți în umbra orașului ; o să vedeți cum o să rîdeți de obiectele disputelor, pasiunilor lor. Să mă ierte cei ce suferă aici ! Boala e o otravă, dar o otravă folositoare care omoară în noi sentimentele parazite, minciunile, falșii zei ! Boala, ascultați ce vă spun, e cea care face să iasă din gura oamenilor adevărul !..."

Atenți, cei din sală se foiră tăcuți. Simon care înțelegea că Pondorge își dădea acum adevărata măsură, își amintea de cuvintele lui Massube auzite prin perete : „Care va să zică, amice, ai de gînd să ții predici !"... Acum îl ascultau cu toții pe Pondorge fără să îndrăznească să-l privească : se temeau de el. Acum ei se temeau de el ! Ar fi preferat cu toții ca Pondorge să rămînă la extravaganțele de la început cînd le captase atenția. Cel puțin ar fi fost chit ! Acum fiecare cuvînt îi atingea în inimă, tăia în carne vie, și ei știau că sînt răni ce nu se vindecă ; de aceea îl ascultau cu teamă pe cel ce pretindea că-i învață să iubească nu numai boala, ci și moartea — nu acea imagine groaznică și denaturată a morții, transmisă din generații în generații, nu moartea care distruge, ci moartea care leagă și înnoadă... După atîtea ocolișuri și poveștii cu haz, aici a vrut, așadar, să ajungă !... Erau înfiorați, nu mai îndrăzneau acum să închidă ochii în fața celor dispăruți ! Nu mai puteau să lase morții să aștepte uitați de toți, în subsol, cu derizoriile haine de sărbătoare, cu mîntăniile în mînă, între patru lumînări ! Dincolo de terorile ce-i urmăreau din copilărie, simțeau acum o ciudată dragoste pentru toți morții bizari, pe care învățaseră atît de bine să-i dea uitării, lăsîndu-i în grija altora, ce aveau

să se ocupe de ei cu gesturi de funcţionari... Această neaşteptată dragoste izvora din el ! Pondorge dobîndise asupra lor o putere monstruoasă, de care nu se puteau elibera. Alături, domnul Lablache şi comandantul Lombardeau, cu coatele pe genunchi, priveau cu ochi mari duşumeaua. Saint-Geliès nu mai avea aerul lui de superioritate şi aducea acum, încotoşmănat în jerseele lui multicolore, cu o blană de animal. De undeva, nu se ştie de unde, cineva scoase un strigăt ascuţit de parcă i s-ar fi frînt oasele. Cei care veniseră în sală, fiecare cu individualitatea lui, nu mai erau în faţa lui Pondorge decît un bloc de atenţie şi stupoare. Adunaţi unii lîngă alţii, se uitau în faţa lor ca halucinaţi. Viaţa pătrundea prin urechi ca un val de sînge...

Pondorge, care se aplecase să bea apă, îşi ridică privirea în ropotul de aplauze. Sus, în fundul sălii, agăţaţi de mesele înghesuite în întuneric, la perete. strînşi ca sardelele, oamenii se înălţau pe vîrfuri ca să-l poată vedea. Dar Pondorge n-avea vreme să se lase furat de nimicuri ; era grăbit, foarte grăbit, tot mai grăbit ; vroia să le spună totul. Începu din nou să le vorbească, iar ei să-l asculte, fără să se mai mişte, atenţi la vibraţia glasului lui Pondorge în conştiinţa lor. Nu mai auziseră pe nimeni vorbind astfel. Se mirau că înţeleg cu toţii aceeaşi limbă. O frumuseţe pe care nu erau deprinşi s-o guste împreună se năştea din fiecare obiect atins de Pondorge şi toţi, deodată, simţeau că viaţa din care se considerascră smulşi şi pe care părăsind-o, o regretau, ca şi cînd s-ar fi despărţit de o femeie iubită, acea viaţă îi însufleţea iar, ca un izvor ce ţîşnea din ei, din profunzimi în care nu coboriseră niciodată.

Pondorge vorbea fără să se mai oprească, le spunea cuvinte miraculoase care-i eliberau de spaimele lor. Privea mula iar chipurile îndreptate spre el îi apăreau ca un singur chip uriaş, ale cărui pleoape erau bătute de vîntul din adîncuri. Vorbea... Se gîndise vreodată la ceea ce le spunea acum ? Le povestea cum se nasc florile din pămînt, cum se transformă pietrele munţilor în cristale. Numai despre lucruri pe care le văzuse. Totul trăia : căci natura nu cunoaşte moarte...

Vorbea neclintit ca un zeu, cu ochii țintă spre uriașul chip cu pleoape fremătătoare... Dar începu să respire cu greu, să se sufoce ; mîinile-i tremurau, fruntea era lac de sudoare ; glasul i se stingea treptat ; în cele din urmă s-a întrerupt, epuizat ; ceru îngăduința să facă o pauză... dar pe un ton și cu o mimică atît de caraghioasă încît începură cu toții să rîdă... Nu mai credea nimeni că Pondorge poate să obosească. Pînă și oboseala lui făcea vîlvă, era o oboseală de succes. Pondorge se enervase pesemne ; prea credeau în el. Și atunci se auzi un geamăt straniu, mult mai straniu decît toate cugetările lui de pînă atunci. Murmură : „Știți, ar fi putut fi, totuși, o zi frumoasă !...“ Nimeni nu înțelesese însă că Pondorge era decepționat ; și cea mai surprinzătoare frază n-a mai uimit pe nimeni, n-a mai fost înțeleasă de nimeni ; desigur atunci, în sufletul lui. Pondorge a început să se îndoiască de reușita sa. Simon își amintea că-l auzise într-o zi spunînd : „Important e ca persoana din portret să nu fie recunoscută ; altminteri ai ratat. pricepi ?...“ Dar ce ecou mai trezeau acum asemenea cuvinte ? Un strigăt uriaș, izbucni din sute de piepturi. un strigăt de protest, un strigăt pe măsura acelui chip al mulțimii, un strigăt care se revărsă asupra sălii ca o apă ce cade din ciuze. „Frumoasă ! Cu adevărat frumoasă !...“ Se aflau acolo oameni care nu rostiseră pînă atunci niciodată aceste cuvinte. Oameni care pînă atunci nu le cunoscuseră semnificația. Spuneau poate pentru prima dată : „Cu adevărat frumoasă“...

Se isprăvise ; fără să vrea, Pondorge devenise un obiect unanim aprobat. Și după ce a încheiat, cînd a vrut să se retragă. uralele îi sfîșiară sufletul. Nici un om de pe Crêt d'Armenaz nu fusese aprobat, adoptat în asemenea grad. Dar asta să fi urmărit Pondorge ?... Auzind uralele, nimeni n-ar fi bănuit că Pondorge își jura că răsunii pentru ultima dată pentru el.

După îndelungi eforturi, Pondorge reuși să se smulgă admirației copleșitoare în care el nu vedea decît semne de prietenie, o prietenie ca multe altele, de care mai avusese parte ; dintr-o subită nevoie de singurătate și de libertate, din nevoia de a se regăsi, alergă pînă la marginea pădurii. Cu mersul lui greoi, poticnit, răscolea zăpada adunată de patru zile. Nici accentul de adevăr cu care însufleți se fiecare vorbă, nici noblețea interioară,

nici sentimentele din care se născuseră parabolele lui, nimic din toate acestea nu exista pentru Pondorge care-şi plîngea, tăcut, înfrîngerea. Nu-i purtase destul de departe, nu reuşise să-i ducă pînă la capăt, cedase unei elocinţe facile, declamatorii... Pondorge se legăna prin zăpadă, sfîşiat de această nouă durere iar sub lumina becurilor ce străbătea de departe pînă pe cărare, umbra lui se proiecta la nesfîrşit. Nu făcuse ceea ce trebuia. Povestise întîmplări, iar ei au crezut că le-au înţeles... „Să-i dezrădăcinez, da, să-i descumpănesc, asta trebuia să fac !...“

Aşa l-a întîlnit Simon pe cînd se întorcea cu un grup de prieteni de la plimbare. Oprindu-l, au băgat de seamă că Pondorge plîngea. Stătea în picioare, cu pumnii strînşi în buzunar, tăcut, răvăşit. Nu-l înţelegeau. Îşi dădeau seama doar că se petrecea ceva teribil. Aveau impresia că-l vor pierde, că Pondorge se va prăbuşi sub ochii lor, în zăpadă, cu pumnii strînşi. Atunci au simţit nevoia să izbucnească şi ei în plîns. Să plîngă pentru toate lucrurile neînţelese, pentru lucrurile străine pentru care altădată n-ar fi plîns. Lucruri neînsemnate pentru cei rămaşi la oraş, la casele lor. Plîngeau pentru ceva de neînţeles căruia nu i se potrivea cuvîntul durere. Emoţia aceea scormonea suferinţe demult trăite, ciudate, cuibărite bine — suferinţe nebănuite. Atunci, îi podidiseră toate dorurile. Toate dorurile de copil cărora n-au avut timp să le dea atenţie.

Simon porni împreună cu Pondorge. Acesta era convins că nu-şi dăduse adevărata măsură. Avea privirea rătăcită a unui om nemulţumit. Triumful fusese dat uitării. Nu mai simţea marea de oameni ce vibraseră în ritmul glasului său, al gestului său. Se înălţase pesemne prea mult în sine însuşi. Nu mai putea fi decît dezamăgit. Nu-i mai rămînea decît să dispară.

V

PE POVÎRNIŞURILE MASIVULUI CEL

Mare se pogora întunericul. Era frig ; izvoarele tăceau. Muntele părea că se închide în sine cu pietrele, cu plan-

ţele nevăzute, cu vieţuitoarele ucise de iarna năprasnică. Te determina parcă să nu mai cobori. Simon mai simţise mîna pătimaşă, braţul seducător cu care muntele încearcă să te subjuge. Trase în piept mireasma rece, boarea ameţitoare, uneori ucigătoare, căreia îi rezişti cu greu.

Avea oare să apară ?... Simţise o nevoie aprigă de-a o vedea şi i-a trimis un bilet rugînd-o să vină chiar în seara aceea... Îşi dădea seama că Ariane îi era mai mult ca oricînd necesară. Nu mai era doar podoaba vieţii lui ; nu mai era forţa de care te puteai sau nu priva. Cuvintele lui Pondorge reuşiseră s-o ucidă pe Minnie — iar Simon îşi spunea că dacă moartea, aşa cum pretinsese Pondorge, poate să lege făpturile, o face tocmai prin ceea ce au ele nemuritor.

Putea oare să vină ?... Simon îşi văzu de drum. Cărarea era acoperită cu o pojghiţă de gheaţă şi tînărul înainta cu greu. Zilele nu conteneau să crească ; stratul de zăpadă se micşora, şi dacă se mai întîmpla să cadă vreo ninsoare, mai ales noaptea, se topea de cum atingea pămîntul. Curînd pămîntul avea să se arate în toată nuditatea... La acest gînd inima lui Simon bătea puternic. Asta aşteptase. Să urce spre zona de puritate, de autenticitate unde se înalţă Arborele, unde nu e loc pentru femeia de care a trebuit să fugă şi unde se va elibera definitiv de nelinişti, spălîndu-şi, poate, pata sărutului, să nu mai rămînă urmă... Era minunat să poţi simţi o asemenea fericire, să regăseşti această prospeţime sufletească, să mai vibrezi în faţa lucrurilor. Ele nu-şi pierduseră frumuseţea, îl mai îmbiau cu gesturile lor, cu strigătele lor veşnice. Primul contact cu pămîntul, cu aerul proaspăt, cu crengile ce înmugureau sub zăpadă, cu toate speranţele ce palpitau de viaţă sub stratul de gheaţă şi de apă sfîrşeau prin a nărui chipul ce fusese atît de aproape de al lui — chipul înspăimîntător, chipul senzual al lui Minnie... Dacă ea s-ar fi ivit în clipa aceea pe potecă, el i-ar fi repetat cuvintele adresate în ajun, cînd, sub ninsoarea ce biciuia, a întîlnit-o în preajma barierei, la intrarea în sanatoriu : „Am comis o greşeală, Minnie. Între noi nu poate fi nimic. Înţelege-mă !“ Să-l înţeleagă ! Îi cerea prea mult. Cum ar

fi putut ea să înţeleagă tot ceea ce a simţit el pe cînd o îmbrăţişase — acea prăbuşire interioară, acea detaşare subită... Cum putea ea să bănuiască sfîşierea lui, acel simţămînt de deposedare ? Putea oare înţelege cuvintele nerostite : „Nu sîntem făcuţi să gustăm împreună asemenea plăceri. Există o treaptă superioară a fericirii la care nu voi ajunge niciodată cu tine... Nu vreau să mă las furat de ceea ce limitează...“ Tot ce reuşise să-i spună erau cuvinte care-i trădau, care-i deformau gîndul : „Înţelege-mă, destinele noastre sînt contrarii, Minnie. Eu ţintesc spre mai multă luciditate, pe cîtă vreme tu...“ Ea l-a privit ca în ziua cînd, în acelaşi loc, Simon i-a cerut să nu conteze pe el pentru serbare. „Eu ?...“ „Cauţi beţia, abisul. Pentru tine, fericirea înseamnă inconştienţă ; pentru mine maximum de conştiinţă ; la capătul căutărilor noastre nu ne aşteaptă aceleaşi abisuri.“ „Nu erai atît de elocvent, i-a replicat ea pe un ton usturător, în momentul în care...“ „Acel moment, i-a strigat el, acel moment n-a existat pentru mine, înţelegi ? N-a existat !...“ Apoi a văzut-o cum se întoarce cu paşi hotărîţi, dă colţul „Casei“, dispărînd. „Să se ducă ! Să se ducă ! De-ar fi să n-o mai văd niciodată !“ Dar în sine era trist că n-a putut s-o convingă...

Iar acum se afla pe drum şi aştepta cu înfiorare... Nu merita s-o piardă pe Ariane pentru trădarea lui de o clipă ?... Cărarea ieşea din pădure, cotea şi pe spaţiul alb, dezgolit şi fără amintiri, se ivi minunatul arbore ce se apleca uşor la marginea prăpastiei.

Simon se îndreptă spre el.

— Liniştea mea, forţa mea !... şopti el.

Pipăi trunchiul ca de atîtea ori şi se pătrunse de o bucurie fără de sfîrşit. Se simţea ocrotit în acel loc. Făcuse bine că venise. Cu toată energia, arborele o alunga pe Minnie.

Dar Ariane primise oare biletul ?... Avea să apară ? Şi se gîndea la ea cu teamă. Ucigătoarea nevoie de a o vedea, clocotul de nelinişte îl făceau să sufere... Coborî spre torent. La cîţiva paşi de el, mai jos, o scurtătură ducea spre pădure. Pe acolo avea să vină Ariane. Poteca îngheţată se

pierdea în pădurea cufundată în întuneric. Respirația rece, suflarea domoală a torentului urca dinspre povîrniș. Totul în acea seară devenea sfîșietor. Pînă și torentul avea o putere înspăimîntătoare. Era de ajuns să faci un pas pe potecă, să te apleci peste ramuri, să-i asculți suflarea... Dar se auzea cu adevărat ?... Uneori puteai crede că torentul amuțise... Iarna-i stăvilise pașii lichizi, îi înăbușise căderea vijelioasă, îl acoperise cu ghețuri. Din cînd în cînd însă, sub carapacea-i albă, torentul vuia surd, ca pentru a-și dovedi existența ; un clipocit ușor, un fel de rîs înfundat se ridica din stîncă. Deși n-avea glas, se deslușea ceva înfricoșător în larma gheților lui printre stînci... Oare Ariane putea să străbată prin vraja acelor locuri ? Simon trăi o clipă de îndoială, de groază... Strigă „Ariane !" dar strigătul se pierdu în pădure. Chiar atunci i se păru că în spatele lui, pe drumul pe care urcase și el, se auzeau pași. Se întoarse și o zări pe Ariane.

Simon o privi cu ochii plini de lacrimi. Ar fi vrut s-o strîngă în brațe. Dar în aceleași brațe o strînsese pe Minnie. Ar fi vrut să se scalde într-o apă în stare să-l spele de toate. Ar fi vrut să ucidă în el tot ce i-ar fi putut aduce aminte. De ce oare Minnie recăpăta brusc viață ? Ea care nu conta ! Ea pe care o renegase ! Îndrăzni să ia mîna Arianei și să i-o sărute cu fervoare.

— M-ai speriat, Simon. Biletul tău... Păreai atît de nerăbdător să mă vezi încît m-am temut că te paște o primejdie...

— Nerăbdător să te văd ! izbucni cu o voce sacadată, ca un om ce nu mai poate respira. Da, n-am simțit niciodată ca acum nevoia să te văd.

— Ce s-a întîmplat ?

Rosti cu patimă :

— Te iubesc...

Ea zîmbi, mirată de exaltarea lui. Nu recunoștea în omul din fața ei pe cel ce-și stăpînise pînă atunci atît de bine pasiunea.

— Urmează vorbele mari !

Avea un zîmbet abia schițat, ce-i modifica liniile și proporțiile chipului, dîndu-i un aer atît de încîntător încît

Simon simți cum i se frînge sufletul, ca și cînd s-ar fi aflat în fața unei alte Ariane.

— Vorbe mari ! izbucni Simon. Ți le-am mai spus vreodată ?

Ea dădu din cap.

— Ce-i drept, nu.

Nu-i spuse niciodată ! Niciodată nu se simțise copleșit de iubire. De parcă pînă atunci n-ar fi iubit-o... Înțelegea că Minnie dispăruse pentru el cu adevărat. Nu existase niciodată. Își dădea seama că actele izolate nu au importanță cînd nu au rădăcini adînci în noi. „Visele, gîndurile, dorințele noastre ne urmăresc !“ reflectă el.

Ea rămăsese pe cărare ; el n-o slăbea din ochi. O miraculoasă fericire curgea de pe chipul ei spre el. Cum de putea exista o ființă atît de frumoasă, cu trăsături atît de delicate, desenate de o mînă iubitoare deopotrivă de grație și de fermitate ? În bătaia vîntului care-i flutura părul, Ariane își oferea zîmbetul calm, tainic, ochii sălbatici, ochi ai răsăritului în care soarele părea mereu gata să se deștepte... Și din nou, sub puritatea trăsăturilor, sub delicata gravitate a feței, Simon văzu cum se desprinde o nouă forță, auzi un neașteptat apel și o neliniște atît de violentă îl cuprinse încît de durere sfîrși printr-un strigăt. Căci din silueta pe care o avea sub ochi, se detașa o alta : Minnie era prezentă în Ariane ! Da, o descoperea : Ariane îi apărea așa cum n-o mai zărise pînă atunci. Ar fi vrut să-i repete cuvintele cu care o întîmpinase : „Te iubesc“, dar nu mai îndrăzni.

— Pe unde ai venit ? întrebă el.

— Pe drum... Speram să te întîlnesc în poiană.

— Ar fi fost prudent ?

Privindu-l în ochi, îi răspunse :

— Nu mă tem de nimic. Te iubesc.

— Dar ceilalți vor înțelege ?

— Crezi că iubirea mea se împiedică în fața neînțelegerii ?

— Nu, dar nu sîntem încă în grădina noastră, la care visezi uneori...

— Da, mă gîndesc la ea... Ar trebui cîţiva pomi, nu ? Cîţiva cireşi.

El zîmbi.

— Îţi plac aşa de mult cireşele ?

— Nu, îmi plac păsările... Cireşii le atrag...

Abia mai lumina. Albul mat al drumului era tăiat cevа mai sus de linia neagră a codrului. Urcau, înaintînd anevoie din cauza alunecuşului. După cîţiva paşi au fost nevoiţi să se oprească. Atunci ea se ghemui la pieptul lui ; ca după un lung dialog interior îl întrebă brusc :

— Simon... Îţi aminteşti, într-o zi mi-ai spus că prezenţa mea materială nedreptăţeşte o alta ?

— Ţi-am spus eu una ca asta ?

Căuta să-şi aducă aminte ?... Cum de i-a putut da prin minte ?... Ea se întoarse spre el. Nu avusese niciodată o expresie de o asemenea intensitate. Căci pentru prima dată ea remarca frumuseţea celui pe care-l iubea ; îi simţea dragostea, dragostea lui de bărbat, forţa lui, acea extraordinară îmbinare de autoritate şi de devoţiune ; ea deveni gravă... El trase aer în piept şi zise într-o suflare :

— E de neînchipuit în ce măsură se contopesc trupul şi sufletul tău.

Inima-i bătea sălbatic ; tăcu, înăbuşit de violenţa senzaţiilor, apoi aruncă aceste cuvinte aproape în şoaptă :

— Fiecare linie a trupului tău e spirit şi cuget.

Îi luă mîna şi o înălţă spre buze cu pietate. Mîna Arianei, lungă, fină, transparentă. Sub piele se zărea delicata reţea de vene. Sîngele Arianei. Comunica prin mîna ei cu trupul ; prin trup, cu viaţa : sîngele care o însufleţea, cursese prin generaţii de bărbaţi şi femei, cursese valuri prin mii şi mii de făpturi mai înainte de a ajunge la miraculoasa formă pe care o avea sub ochi — dar nu putu să-i deosebească sufletul de această formă, iar sufletul ei era mai presus de elementele de împrumut, lent modelate de-a lungul secolelor, era unicul lucru în care Simon nu putea să nu creadă. Şi nu ştia dacă atingîndu-i mîna, îi atinge trupul sau sufletul, dar prin ea comunica deopotrivă cu

valul omenesc în faţa căruia individualităţile nu contează şi cu sufletul unic suspendat deasupra trupurilor.

Lacrimile întunericului picurau grele ; pînă şi pămîntul uitase să mai fie material iar în depărtare, Masivul cel Mare căpătase aparenţe de vis. Uneori, din noaptea albiei sale, torentul îşi făcea simţită prezenţa, ca un om ce se răsuceşte în pat, neaflîndu-şi odihna.

Simon o auzi pe Ariane rostindu-i numele.

— Taci, taci ! Lasă-mă să te privesc !

O contempla în liniște. Doar inteligenţa socoate, analizează, compară, se gîndea el. Nu însă dorinţa ce mă poartă spre ea. Se depărtă şi închise ochii.

Atunci îşi aminti de Massube. Massube lungit în odaie, secătuit de febră, neştiind ce-i fericirea. Îl uitase... Un bolnav hidos, chinuit, neînţeles de nimeni. Îi spusese cu cîteva zile înainte de serbare : „Ceea ce ţi-am spus... e lipsit de importanţă... Trebuie să uiţi !“ Simon uitase în braţele lui Minnie, uitase suferinţa, urîţenia, măreţia lui Massube.

— L-ai văzut pe Massube ?

— Da... însoţită de sora Saint-Basile...

Stătea la cîţiva paşi de Simon, cu faţa liniştită, în reculegere, neclintită ; el nu mai reuşea să-i distingă linia buzelor. La picioarele lor, pe drum, zăpada dădea la iveală pietrele ce scînteiau slab, tainic.

— Ce ţi-a spus ? întrebă Simon.

— M-a privit doar. Părea că-l frămîntă ceva ; avea aerul c-ar vrea să vorbească dar se lupta să poată păstra tăcerea...

— Avea pesemne multe întrebări să-ţi pună.

— Aşa cred. Prezenţa mea i-a apărut ca un mister.

— Un mister pe care-l primeşti cu bucurie, nădăjduiesc.

— Da. Într-un tîrziu m-a luat de mînă ca şi cum ar fi înţeles gestul prietenos al vizitei mele.

Simon căzu pe gînduri.

— Eu n-am putut, nu pot să fac nimic pentru el, zise el cu regret.

Ea tăcea de parcă ar fi avut ceva de spus. El întrebă :

— Atîta tot ?

— Da... Mi-a ținut o clipă mîna într-a lui...

— Pe urmă ?

— Nimic... La plecare.. mi-a sărutat mîna, stîngaci ca și cum ar fi făcut-o pentru prima dată...

Simon tresări de uimire. Ea reușise cu greu să articuleze ultimele cuvinte. Simon avea impresia că această mărturisire o costa mai mult decît gestul lui Massube. Totuși... Delicată, firavă cum era, n-ar fi crezut-o în stare de un asemenea curaj... Și-l avusese : mîna pe care el însuși n-o putea atinge fără silă, mîna moale, gelatinoasă, a fost strînsă, a fost însuflețită în mîinile ei. Și ea i-a acceptat sărutul !

— Ariane... șopti el cu emoție. Puteam să întîlnesc altundeva o femeie care să se slujească de frumusețea ei ca să aducă oamenilor pacea ?

Îl vedea pe Massube ; îi auzea glasul răgușit întrebîndu-l : „Cum îți merg treburile ?“ Acestei făpturi îi întinsese Ariane mîna ; avea impresia că el însuși își oferea mîna sărutului lui Massube și că acel sărut răscumpăra un altul — cel al lui Minnie... Căci nu se putea acum răscumpăra decît iubindu-l, prin Ariane, pe Massube, iubindu-l ca pe un frate.

Se lăsase noaptea. În depărtări, Masivul cel Mare zăcea prăbușit sub lumina lunii. Era o liniște adîncă. Din pămînt, din stîncă, din drumul înghețat se ridica un frig năprasnic. Ei începură să coboare și ajunseră la copacul ce acoperea cărarea cu umbra lui, sub care umbrele lor se contopeau. Copacul îi îmbrățișa în tăcere... „Ne învăluie, vezi, ne învăluie cu ramurile lui și iată-ne uniți în taina lui...“ Stăteau alături ; Simon o atinsese pe Ariane cu umărul ; ea își rezemase mîna pe umărul lui ; dar mîna ei era atît de ușoară, de aeriană, de parcă ar fi fost o pasăre căzută din pom...

— Îl iubești mult, șopti ea.

— El e tăria, liniștea mea. Liniștea mea deplină.

Ea ridică ochii spre el speriată :

— Simon ! Eu nu-ți aduc pacea ?

Nu-i răspunse. O prinse de mîini și o privi adînc în ochi.

— Aștept mereu răspunsul, răspunsul pe care natura nu mi-l dă și nici tu...

Pe chipul ei se citea o teamă. După o clipă, ea îi replică :

— Ce altceva facem în viață decît să așteptăm ? Tot tu ai spus-o.

— E o vreme a așteptării, începu el. Dar nu îndrăzni să continue. Se apropie de ea s-o sărute. Ariane era însă tulburată și se îndepărtă.

Se despărțiră sub crengile copacului. Ea o apucă pe poteca ce cobora spre torent și se făcu nevăzută. Tufișurile, torentul, întunericul sorbiseră umbra-i firavă iar cînd el a strigat „Ariane !“ nu i-a mai răspuns nici un glas.

VI

SIMON NU MAI ERA ACELAȘI OM. Gîndul îi zbura veșnic spre Ariane. Se învinuia pentru fiecare clipă petrecută departe de ea și nerăbdarea îl făcea să sufere.

Se închidea acum seri întregi în căutarea pătimașă a unei Ariane fragmentate, smulsă realității, dar care nu era decît o imagine pe hîrtie... Începuse s-o fotografieze... Rezultatul îl dezamăgise. Era de o precizie vulgară care lăsa să scape adevărul ; asemănarea se limita doar la trăsături : era ca o copie a unei capodopere în care regăsești toate detaliile originalului dar căruia îi lipsește suflul care în artă ca și în natură e semnul geniului. Simon observase însă cum, grație fanteziei inepuizabile a luminii, ochiul optic construia ingenios, uneori pornind de la un simplu detaliu, o realitate care lui îi scăpase, dar care aparținea realității autentice, ba uneori o punea în valoare. În concluzie, trebuia să folosească aparentele infidelități ale obiectivului ; grație lor viața putea, în sfîrșit, reintegra imaginea, iar dacă nu ajungea la un adevăr total, cel puțin adevărurile parțiale pe care le obținea, prin numărul lor, aveau o oarecare

șansă de a crea, măcar în mintea lui, o imagine de ansamblu. O vreme se mulțumise cu aceste frînturi de adevăr, preludiu la un adevăr total, deși invizibil. Dar acum vroia altceva. Așa după cum în orice artă există o culme, un punct dincolo de care artistul trece în nebunie ceea ce încerca Simon să realizeze în fiecare fotografie era o viziune transcendentă.

Într-o seară, abia apucă să stingă lumina și în fața imaginii de pe planșeta pregătită anume, tresări de uimire. Imaginea conținea un nou mesaj ? Răspundea unei lungi așteptări ? Fără îndoială de atîta vreme spera o misterioasă întîlnire în care Ariane să fie mai mult decît ea însăși. Vroia să o surprindă pe pelicula sensibilă așa cum fusese în seara cînd, pe drum, frumusețea ei căpătase o nouă semnificație și cînd i se păruse că o descoperă abia atunci și neavînd curajul să-i spună că o iubește, s-a mulțumit s-o întrebe doar : „Pe unde ai venit ?“ Odată cu violenta emoție, retrăia și oribilul sentiment că nu se va putea elibera de Minnie, că ea îl inoculase pe veci. Era departe acum, în spațiu și în gînd ! Într-o dimineață, mașina cea mică o porni pe drum, trecu de barieră, coti și se pierdu în vale. Anunțase cu umor că după atîta osteneală ca să-i distreze pe alții are și ea dreptul la o mică vacanță. Curînd ninsoarea a șters urmele roților ; o ninsoare proaspătă căzuse pe fața ei, cernindu-i ochii jucăuși, zîmbetul echivoc și senzual, învăluind cu grijă forma ei, făcînd din ea un trup inofensiv. La opt zile după plecare Simon se întreba dacă existase cu adevărat. Nu crezuse că viața e în stare să anuleze astfel evenimentele. Niciodată pînă atunci nu auzise de o asemenea dispariție. Minnie se făcuse nevăzută ca apa dintr-un burete pe care-l strîngi între degete...

Iar acum, în lumea întunericului se înălța o Ariane necunoscută. Tot atît de frumoasă, de sfîșietoare ca atunci cînd, într-o sală la fel de întunecoasă, la fel de predispusă miracolelor, medicul i-a arătat imaginea transparentă a pieptului cu secreta arhitectură, cu marmorata dantelărie a plămînilor săi.

Se vedea doar capul Arianei : mai puțin chiar ; dar acea frîntură spunea mai mult decît ar fi putut spune

Ariane toată. Era un profil în care lumina îi urmărea linia gîtului ce se desprindea din umeri şi linia frunţii, pînă la rădăcina părului. Simon se minuna cum simpla punere în pagină — prin eliminarea a ceea ce era fastuos în chipul iubitei lui, părul involt, singurul element rebel, singurul care exprima ceva nedefinit, vag, o nelinişte, poate — scotea şi mai mult în evidenţă o răscolitoare expresie.

Ivită pe o rază de lumină, înconjurată de întuneric, ea însăşi o umbră, Simon putea crede că Ariane n-avusese niciodată o altă existenţă sau că astfel avea o existenţă superioară existenţei. În orice caz, profilul clar ce se detaşa pe fondul dreptunghiului negru era altceva decît o simplă imagine, „o simplă reproducere". Ce anume ?... Nu era un dublu asemănător celui pe care şi-l imaginase dincolo de ea, un înger, o imagine şi mai frumoasă din care s-a inspirat natura ca s-o creeze şi la care se va întoarce într-o zi ? Nu era imaginea supranaturală a reflectării ei trecătoare ? Nu era cea care o aştepta dincolo de lume şi a cărei invizibilă prezenţă îi dădea o înfăţişare atît de fragilă şi de ispititoare ?...

Condus de instinctul descoperirii, Simon îngustă şi mai mult imaginea, izolă strălucitoarea linie a profilului, elimină un zuluf de pe obraz, lăsînd la iveală doar o curbă delicată. Acum devenise asemeni unei flori gînditoare, pe tija zveltă a gîtului ale cărui inflexiuni erau subliniate de lumină. Ca o arie pe care o fredonăm în gînd dar care ne scapă de îndată ce vrem s-o intonăm, ea semăna cu chipul care îi apărea adesea lui Simon în sufletul lui cînd o contempla pe Ariane în timpul prea scurtelor întîlniri. Era chipul situat dincolo de aparenţe, pe care n-a crezut că-l poate reproduce, că-l poate regăsi vreodată.

Cînd, un ceas mai tîrziu, deschise fereastra odăii, Simon privi lumea cu uimire. Era o noapte rece cu cer acoperit ; în văzduh stăruiau miresmele zăpezii. O licărire răzbea de la primul etaj, nu departe de camera lui Massube — cel care luase în mîinile lui mîna Arianei şi care acum agoniza

Dimineaţa, pe cînd examină fotografia care se uscase în timpul nopţii, pe masă, Simon observă că nu-şi pierduse

nimic din viața ei. Nu fusese așadar victima unei exaltări înșelătoare : Ariane era prezentă, mai vie ca oricînd. Între tînăra din spațiul delimitat, ale cărei fraze, gesturi, pași le cunoștea și vechea imagine mitică pe care o îndrăgise de atîta vreme, se ivise o necunoscută. Ce-i aducea noua și strania Ariane, despovărată de cosițele ei ? Ce avea să-i spună ? Viața nu-i oferise pînă atunci un chip care să închidă deopotrivă autoritate și absență, o absență care să fie prezență a altceva... Ce gînd încolțea sub fruntea înaltă, în zîmbetul ivit pe buzele împreunate. Care din imagini nu-l înșela, cea reală, dinainte sau această apariție neașteptată ?...

Simon se gîndea că n-ar fi trebuit s-o vadă pe Ariane decît o dată în viață căci toate celelalte imagini se înșiraseră cuminți în tiparul creat pentru totdeauna de puternica impresie dintîi. Uneori Ariane trebuie să fi fost pentru o clipă asemănătoare cu cea din portret : dar cum el nu reușise să-și întipărească imaginea ei fugară, nu-i rămăsese în amintire, nu se suprapusese pe prima imagine. Toate nuanțele efemere ale expresiei care, totuși, constituie adevărata viață a unui om și care ni se dezvăluie mai adînc, nu pot lupta cu imaginea fixă deși arbitrară pe care nevoia unei identificări comode ne obligă să o reținem. Și Simon se gîndea că n-ar fi cunoscut-o cu adevărat pe Ariane fără ajutorul aparatului de fotografiat, care forțează întrucîtva natura, fixînd pentru totdeauna pe o placă de sticlă ceea ce e fugar și trebuie să rămînă slobod.

Ieșeau astfel la iveală cele mai tainice trăiri ale Arianei. Gîndurile ei pe cînd stătuse în fața ferestruicii de la cantină unde poposiseră de mai multe ori — Simon își amintea de acordeonist, de discuțiile gălăgioase ale muncitorilor cu pălăriile într-o parte, adunați la un pahar de vin — erau întipărite acum și pentru totdeauna într-un dreptunghi de hîrtie iar tot ce nu ținea de liniile esențiale, grăitoare ale chipului ei, dispăruse. La urma urmelor era cu mult mai frumoasă decît radiografia înmînată cîndva lui Simon într-o anvelopă de lux. Căci ar fi putut să repete oricînd radiografia și grație lentei vindecări ea nu s-ar fi deosebit prea mult de prima... Pe cîtă vreme fotografia lui conținea o

figură unică, cea a unei clipe din care nu avea să regăsească decît ecouri discrete în alte sute de portrete ale Arianei.

De cîteva zile ningea întruna ; norii, obișnuita avangardă a primăverii, rătăceau în toate direcțiile pe deasupra tîncilor d'Armenaz, ca o haită înnebunită, întunecînd zarea și împiedicînd-o pe Ariane să se arate. Simon nu mai părăsea odaia. Cu o patimă care compensa absența Arianei, Simon se apleca tot mai mult asupra tainei cuprinse în imaterialul ei chip ce se înfiripa în raza de lumină a unui proiector. Descoperea un nou simțămînt, devorator : aviditatea. Clipa în care o surprinsese pe Ariane făcea parte dintr-o glorioasă eternitate spre care el deschidea ca o fereastră, creînd astfel, pentru o secundă, o lume plămădită din dorințe, din conflicte, din temeri. Da, era un simțămînt cu totul nou. Simon se gîndea la momentele cînd Ariane fusese asemănătoare cu cea din fotografie iar el nu o observase. Băga acum de seamă că nu se gîndise pînă atunci la viața ei anterioară, că nu-i pusese nici cea mai neînsemnată întrebare. Se gîndea la tot ceea ce chipul ei pe care îl considerase mereu același va mai putea exprima. Prezentul, viitorul, trecutul se înlănțuiau sub ochii lui ; se gîndea că dacă ar fi văzut-o în anumite momente din viață rămase pentru el necunoscute, ar fi sesizat în trăsăturile ei, pentru o clipă, o modificare cu o semnificație prețioasă, la fel de importantă ca cea care făcea în acel moment obiectul bucuriei lui, a disperării lui. Se gîndea că în ceasul în care el contempla în mîinile tremurînde o imagine pe veci încremenită, Ariane se plimba cu una din prietenele ei, stătea de vorbă, iar chipul ei, sub lumina unui nou sentiment, putea să exprime un aspect al vieții necunoscut lui : atunci, un asemenea gînd îl făcea să sufere.

Treptat, profilul imuabil ajunsese să-l neliniștească. Cine știe ce ar fi citit pe cealaltă parte a feței dacă întîmplarea ar fi adus-o în fața obiectivului ? Cîte momente, cîte fericiri pierdute pentru totdeauna ! Cumplit ! fiecare secundă scursă îi ascundea ceva din Ariane, îi fura o bucurie, îl fura o realitate unică. Astfel nu putea niciodată s-o cunoască pe deplin. Ea avea să-i rămînă pe veci străină ; ceea

ce va afla va fi întotdeauna depășit de suma de necunoscut a clipelor scurse necontenit una cîte una. Era o suferință nepotolită în fața căreia și Ariane și el păreau neputincioși, o suferință care-l lega de ea printr-o nesățioasă dorință.

Privea descumpănit micul pătrat de hîrtie din care izvorîse absurd acea suferință. Acum nu mai căuta semnificația imaginii. Urmărea toate evidențele solemne ale vieții, splendoarea sufletului și a trupului ! Căci aceleași semne care-i aduseseră extazul, plasîndu-l în inima cunoașterii, mărturiseau acum neputința lui de a o vedea așa cum este. Căci într-adevăr. buzele ei n-aveau să rămînă veșnic apropiate, aveau să se deschidă uneori într-un sărut, aveau să continue nu numai pe hîrtie o viață crudă și enigmatică. Era clar că fotografia nu reținuse totul, că nu avea să rețină niciodată totul, că nu va afla niciodată totul ; și contemplînd-o, Simon nu mai știa dacă trupul sau sufletul ei vorbeau astfel ; erau îngemănate, contopite ; trebuia să le îmbrățișeze pe amîndouă sau să le piardă.

Ariane nu mai era acum decît o țintă pentru obiectivul lui. Simon se îndrepta spre ea cu o idee fixă și cu gesturi de maniac. Se înverșuna să-i surprindă toate aspectele, mai ales cele efemere. Ea devenea în odaia lui o nesfîrșită procesiune pe chipuri. Pe unele le mărea potrivind umbrele, luminile, căutînd cu grijă unghiul sub care s-ar dovedi mai stranii, mai tăinuite, obsedat cum era să nu lase să-i scape nimic. Orice altă idee pălea în fața acestui gînd. Urmărea să adune sub ochii lui, în primul rînd pentru ochii lui, pentru spiritul lui, toate imaginile posibile ale Arianei ; vroia să circumscrie, să epuizeze realitatea chipului ei. N-o mai vedea decît prin imaginile compuse astfel. Aproape că nu-i mai simțea sărutul. Se depărta de ea ca s-o poată vedea. s-o vadă toată — căci o prea mare apropiere falsifică și limitează imaginea. Privind-o cu pleoapele închise, cu buzele domolite de un vis sau ușor împreunate într-un surîs, se gîndea cum avea să iasă fotografia, mai tîrziu, doar pentru el, în bezna din odaie. Va reuși oare să surprindă într-o zi surîsul ei reținut, pe care-l îndrăgea atît de mult ? Dar

acum altceva îl preocupa. Acum, cînd descoperise mii de surîsuri între gravitate și zîmbet, între absență și prezență, între privire și gînd ! Era nerăbdător să capteze raza de o clipă care, spărgînd norii, accentuează o curbă neprevăzută a feței. Dacă, în sala de lectură — unde Simon o însoțea cînd nu era lume — Ariane se apleca spre focul din șemineu, văpăile, scoțînd în evidență trăsături insolite, luminînd acele părți ale feței care rămîn de obicei umbrite, trezeau în Simon un dulce chin. Ariane avea o anume figură cînd citea, o alta cînd se lăsa furată de vise, o alta cînd aștepta ; Simon își închipuia cum ar arăta în somn ; uneori, se gîndea chiar cum ar plăsmui-o dragostea... Și brusc se auzea în el un glas, un avertisment care-i cerea să înceteze cu o căutare istovitoare și deșartă ; atunci se oprea pentru o clipă ca să asculte zvonurile de pe Crêt d'Armenaz ; afla că ținutul își dura viața și că nu departe, dincolo de zidurile însorite ale „Casei", într-o odăiță cenușie, Massube se stingea...

Massube se stingea — dar Simon se lansase pierdut în căutarea unei nuanțe noi pe chipul Arianei. Neliniștea nu-l slăbea. Totul sporea teama lui : cuvintele, gesturile, tăcerile Arianei !... Ea îi era mai prezentă, mai necesară decît el însuși. Trăia prin ea, îi trăia viața, nemaiștiind dacă ea se afla înlăuntrul sau în afara lui. N-o mai regăsea, o căutase într-atît încît sfîrșise prin a o pierde.

O pierduse, dar prin însăși această pierdere întrezărea posibilitatea de a descoperi o imagine mai deplină a ei. Într-adevăr, chipul Arianei nu-i mai oferea ceea ce toată lumea urmărește într-o fotografie, asemănarea, ci dimpotrivă expresiile fugare pe care obiectivul le descoperise înaintea lui și prin care chipul lasă să transpară o realitate mai de preț, lăuntrică, o lume de surîsuri, de priviri atît de ciudat de frumoase încît par că-și au obîrșia într-un univers necunoscut. Uneori, fără să-și dea seama, Simon se trezea spunînd în fața unei fotografii — cum se întîmplă în fața unui portret pe care nu-l recunoști : „Nu e ea". Dar era adînc tulburat de cum descoperea, într-o străfulgerare, acea insesizabilă modificare ce-l făcuse la început să n-o recunoască și prin care, apoi, o regăsea. În loc să

înlăture detaliile, ei le anexa cu anxietate, căci le credea în stare să-l conducă spre realitatea ascunsă de aparenţele aproape imuabile sub care ne place să reprezentăm oamenii, şi astfel fata pe care o privea acum era diferită de cea pe care o cunoscuse odinioară. Nu mai era chipul pe care oricine îl putea privi, rămînînd pentru toată lumea mereu acelaşi ; era al lui ; numai el îi cunoştea adevărata natură. Ariane încetase să mai aparţină altora ; prin cunoaştere sau cel puţin prin năzuinţa de a o cunoaşte devenise a lui. Dar mai era ceva. Anumite portrete nu semănau cu Ariane, nu semănau nici măcar cu portretele ei anterioare... Era ca şi cum Ariane însăşi a cărei înfăţişare lumească îşi asumase o a doua naştere, devenise treptat prin cine ştie ce vrajă asemănătoare cu imaginea supraomenească din inima lui Simon. Ce se întîmpla însă, în metamorfozele din care se isca un adevăr atît de nobil, cu ceea ce oamenii care caută doar asemănările, numesc realitate ?... Acea realitate, hrană a spiritelor superficiale, descumpănite de bogăţia naturii, hrană a amatorilor de coincidenţe, duşmani ai straniului, acea realitate dispăruse. Căci acum exista o alta, cea cu care ochii lui începea să se obişnuiască.

Se crease o altă asemănare. Simon înţelegea că dacă într-o zi Ariane va înceta să corespundă acelei imagini interioare, rod al iubirii lui, ar fi fost un semn că el şi-a pierdut puterea asupra ei. Dar un asemenea eveniment nu era posibil ; oricum nu-l putea admite, iar ideea unui sfîrşit chiar parţial i se părea de neconceput. În acelaşi timp, în alte straturi ale fiinţei, ca o antinomie solemnă şi inexplicabilă, se năştea gîndul că fiecare dorinţă a lui o apropie pe Ariane de moarte.

VII

PE CRÊT D'ARMENAZ SE ANUNŢAU mari schimbări. Ultimele ninsori transformate în ploi cu grindină, biciuiră pădurea. „Casa", acoperişurile, geamu-

rile : în vuietele vîntului și în freamătul de crengi rupte, începea o nouă eră. Pămîntul, chinuit de așteptarea primăverii, cerul învolburat, violenta alternanță de zile senine și întunecoase, totul părea că slujește exaltarea în care trăia Simon. Natura nu contenea să dea exemple de brutalitate. Ici-colo, gheața ce acoperise torentul crăpa și era dusă vijelios de curent. Lumea pornea parcă în derivă. Pe pămînt, zăpada se topea, devenea poroasă, friabilă, ca un covor uzat, dispărea ciuruită de ploaie, mîncată de soare și de grindină. Drumul, spălat acum, se arăta rîpos, povîrnit, îmbătrînit ; cîteva zile fusese impracticabil. Apoi, zdrențuirile de pretutindeni îl făceau să semene cu un animal jupuit. Printre spărturi, se ivea poiana ce mai respira încă. Își relua domol cursul vieții, dezvăluind pe alocuri biete petice roase. Nu mai rămăsese decît un firav și bolnav strat de zăpadă, gata să-și dea suflarea. Fiecare pas lăsa în urmă găuri căscate prin care se vedea cum natura își pregătește veșmînt nou. Veșmînt moale încă, îmbibat de apă, dar dornic să-și arate vigoarea, sănătatea. Era de ajuns să iei o mînă de zăpadă ca să dai la iveală tufe de flori. Anemonele la rădăcina brazilor își înălțau cu o blîndă ipocrizie delicatele capete violete, afirmînd pe ruinele unei lumi în dispariție vigoarea, stăruința vegetală. La marginea drumului, pe crestele povîrnișurilor, florile se iveau glorioase sub forma unor steluțe, unei inimi, unei priviri. Apoi urma o zi de ninsoare și din nou iarna — ca o cortină trasă și ridicată de mai multe ori înainte de începerea spectacolului — anula o vreme acele timpurii triumfuri și zdrobea efemerele amăgiri.

Dar mișcarea se pornise și se vedea bine că pacea iernii era pe sfîrșite. Nimeni nu putea spune ce anotimp începe. Cînd pădurile își scuturau zăpezile, apăreau în culorile toamnei, și din nou povîrnișurile abrupte dinspre Borons și Orcières incendiau zarea cu văpăile lor sălbatice. Pretutindeni domnea așteptarea, neliniștea. În zori, păsările amețite de primele raze, zburau pe balcon sfîșiind văzduhul cu strigătele lor ascuțite, făcînd să freamăte văzduhul de frenetica așteptare a fericirii, hotărîte parcă să năruie ultimele vestigii ale iernii sub violența pasiunii lor.

Rătăcit într-o căutare ce sfida raţiunea, Simon simţea cu regret că echilibrul de pînă atunci se frînge şi neliniştile de afară pun stăpînire pe el. Ca şi cum schimbările din jur îl convingeau de zădărnicia trudei lui de a imobiliza devenirea, cu greu mai încerca să fixeze probele obţinute şi, renunţînd la puterea lui de vrăjitor, privea cu o crudă uşurare cum se modifică imaginile care-l frămîntaseră atît. În cele din urmă, lăsînd pe masă hîrtiile îngălbenite şi plăcile sparte, ieşea din odaie şi pornea spre pădure. Era nerăbdător să se împărtăşească din frămîntarea, din zbuciumul naturii. În depărtări, întinderile de zăpadă de pe Mont-Cabut începeau să se zdrenţuiască spre valea ce se ivea acum gată să înverzească. Dacă rupeai o ramură, ţîşnea sevă iar lemnul era verde, elastic, mlădios. Toate forţele pe care le credeai domesticite se arătau nestăvilite, intacte, ca şi cum pămîntul s-ar fi născut atunci.

Înţelegînd că neliniştea care-l gonise din casă era fără de sfîrşit, Simon simţi nevoia să se predea aceluia din care izvora înţelepciunea — şi urcă spre copac. Străbătu poiana umedă, călcă florile pîngărindu-le, zdrobi în trecere transparente petice de zăpadă, aproape lichide. Drumul şiroia ; Simon fu nevoit să urce pe la marginea lui. De cum dădu primul cot, îl pîndi cu nerăbdare pe cel care negreşit, neîntîrziat, îl aştepta ca un prieten credincios. Copacul apăru curînd. Cîtă patimă era şi în el ! Simon se opri nerecunoscîndu-l în acea excesivă trezire la viaţă. Pe crengile pînă atunci desfrunzite mijeau acum frenetic mugurii ce sparseră scoarţa neagră. Dacă te apropiai, zăreai pe crengi sub învelişul lor cafeniu, răsucite cu grijă, frunze gata să fluture ca nişte stindarde în marele spectacol al primăverii. Simon nu-l mai văzuse vibrînd astfel, îndreptat neînduplecat spre viitor !... Se gîndea la bradul pe care-l admirase pe Blanc-Praz, ce se înălţa solitar, în mijlocul platoului pustiu. Dar bradul era întunecat ; ramurile constituiau o pavăză dar şi un ecran ; trăia închis în sine. Dar aceasta !... Nucul trăia din forţele lui revărsate ; avea un anume fel de a invita cerul, de a chema întreaga natură să fie martora patimei lui. Urca în văzduh într-o mişcare de o superbă îndrăzneală, iar trunchiul lui mîndru şi nerăbdător se scinda în mii de crengi ca să

soarbă hrana văzduhului şi să-i restituie frumuseţea. În înaltul cerului coroana lui rotundă se deschidea ca un buchet, pe măsura boltei...

Simon nu îndrăznea să se apropie ; stătea la distanţă ca să-l poată vedea mai bine, ca şi pe Ariane. Recunoştea în acest copac elanul unei puteri benefice şi desăvîrşitul deznodămînt al unui efort. O voinţă clară, ordonată, moştenitoarea a mii de voinţe risipite pe pămînt, l-a ocrotit în spaţiu, l-a însoţit treptat de la naştere la maturitate. Acum se înălţa în inima lumii ca un suveran. Dar noblețea lui amintea o alta, superioară, geniul lui invoca un altul, începeput a toate, care suflînd peste colb i-a dat cuget. Copacul destăinuia ceva din conştiinţa închisă în stînca roşietică ce domina drumul cu fruntea ei de granit. Aşadar măreţia lui i-a fost dată ca mărturie : o putere preexistentă, supraomenească, părea că-l trăsese din pămînt, întrupîndu-se în el.

Urmară zile cu cer senin, cînd, mai înainte de a se întîlni cu Ariane, Simon o pornea pe la amiază, pe drumul spre Hauts-Praz. La acel ceas drumul troienit, scînteind în soare, părea o cale triumfală ce ducea spre copac. Acesta se arăta de cum treceai de a doua cotitură. Se înălţa pe creastă dominînd drumul cu limpezimea, cu armonia liniilor lui. Cu cît te apropiai mai mult cu atît creştea, acoperind toată priveliştea. Cu trupul desfăşurat în văzduh, te întîmpina ca o făptură supranaturală, ca un arhanghel orbitor, înarmat doar cu inocenţă. Simon se ducea la el ca la un maestru, ca la un judecător, ca la un incontestabil arbitru care hotărăşte ce e rău şi ce e bine.

Uneori i se întîmpla să o aştepte pe Ariane în acea triumfală cale a luminii, dublă strălucire a soarelui şi a copacului. Simon trăia atunci minute fără egal. Lumea pătrundea în el prin căile scînteietoare şi luminoase ale simţurilor lui deschise. Odată cu mireasma pămîntului ud, cu frigul zăpezii moinite, el percepea suflarea obscură care spărgea scoarţa copacilor şi fecunda ţărîna. Se împărtăşea miraculos din tot ceea ce exista în el şi în jurul lui, din forţele trezite la viaţă, din prezenţe. Copacul sorbea esenţa

neprihănită a văzduhului cu fiecare ramură înmugurită. Văzîndu-l, Simon înţelegea mai bine ce-l atrăsese spre el. Bradul de pe Blanc-Praz era o făptură închisă ce spărgea azurul doar cu creasta-i. Copacul său, însă, era nesăţios. Crengile-i despuiate aveau sacrul elan al dorinţei.

Simon simţea cum se trezeşte în el un alt om. O foame brutală, nepotolită, ca cea a copacului, îl cuprinse. După cîteva zile de odihnă, ţintuit în casă de un puseu de febră, o porni din nou pe drumul către Borons şi cutreieră prin pădure. Simon nu mai recunoştea natura. Ea care-l învăţase ce înseamnă supunerea, resemnarea, umilinţa, îl tulbura acum prin nebănuitele-i tării. Încetase aşadar să mai fie marea putere senină în care valurile sufletului se liniştesc. Era o trădare : natura se înşela pe sine ! Fixitatea iernii, pacea fără de sfîrşit pe care o bănuiai te părăseau şi o uriaşă răzvrătire punea stăpînire pe lucruri, pe vieţuitoare. La fiecare senzaţie, resimţită cu acuitate, Simon abia îşi stăpînea un strigăt de suferinţă. Dacă pătrundea într-un desiş care cu trei săptămîni mai înainte era încă perdeluit în zăpezi, descoperea acum sub covorul de frunze veştede pămîntul roşu, mustind şi se trăgea înspăimîntat de parcă ar fi văzut o baltă de sînge. Licărirea verde a muşchilor pe flancul unei stînci îl ţintuia ; uneori deasupra lui se anina o creangă şi o pasăre cu pîntec de văpaie se desprindea de pe ea ca un fruct timpuriu. Tînărul cutreiera gîfîind. Avea simţămîntul că participă şi el la vestirea. La naşterea, la explozia unei forţe care-l depăşea dar care se slujea de el. Încotro se îndrepta acea pulsaţie ce răzvrătea pămîntul, acea chemare care străbătea lumea ? Abia eliberaţi de povara lor, copacii fremătau de o viaţă stranie. Pretutindeni în pădure se iveau mici pîlpîiri sîngerii, care în depărtare, pe munte, păreau plăci roşietice ascunse după petele de rugină ale toamnei. Pretutindeni iarba, hăţişurile ramurile îşi scuturau jugul. De sub pîsla umedă şi ruginie ce acoperea rîpele, frunzele de fragi îşi scoteau capetele aurii. Simon străbătea drumurile, urmărind dantelăria de umbre a crengilor desenate pe ultimele petice de zăpadă, cînd o tulpină, pînă nu demult aplecată, se înălţă rumenă

în soare ; simțea că era începutul unei lumi și că pretutindeni în codru, la acel ceas, se repeta același gest insolent și victorios. Atunci îl cuprindea o emoție adîncă. Cu lacrimi în ochi privea cum se sting în poiană ultimele fîșii ale iernii, reduse la neînsemnate zdrențe mustind de apă. Vasta și tăcuta retragere, mistuire în văzduh, îl întrista : era sfîrșitul unei lumi pe care o îndrăgise și care-i adusese o liniște adîncă. În același timp însă, simțea o bucurie sălbatică, o bucurie misterioasă și brutală care-i făcea rău și-l îndemna să fugă asemeni unui animal speriat.

Din ziua în care pămîntul ieșise din toropeală iar Simon începuse să trăiască în intimitate cu el, cunoștea pe Crêt d'Armenaz cea mai cumplită încercare.

Îl aștepta însă o mai mare surpriză, o mai mare spaimă, o mai mare bucurie. Într-o dimineață, pe cînd hoinărea prin codru, după ce trecuse de drumul spre Borons și o apucă spre Orcières, strivind pe stîncă, odată cu ultimele pete de zăpadă, cetina ce scrîșnea sub pașii lui, deslușì un zvon.

Ciuli urechea, grăbi pasul, nemaiștiind dacă e tulburat de teamă, de spaimă sau de descătușare ; știa doar că trebuie să meargă degrabă într-acolo. Pe măsură ce se apropia, zgomotul devenea mai clar, mai puternic, mai vijelios. Simon începu să alerge. Recunoștea zgomotul. O imagine uitată se ivea din nou în fața ochilor. Torentul !... Curgea iarăși. Fremăta mai slab dar simțeai prezența, învolburarea apei. Tînărul goni ; ajunse la capătul drumului, înaintă pe marginea faliei stîncoase de unde puteai privi ca dintr-un balon, pe zidul opus ; într-adevăr, printre mreje, printre crengi golașe, se înscria ca o licărire rece pe fundalul cafeniu al zidului urma argintie a apei ce se rostogolea pînă în vâle, în vuiet de trăsnet.

Simon se aplecă. Torentul spumega, izbindu-se de stînci, purtînd crengi, trunchiuri de copaci. În jurul lui, pajiștea mai era încă noroioasă și ruginie, dar din vale se înălța o lumină verde iar Simon se gîndea că ea va stăpîni curînd tot ținutul.

Trezirea torentului era, fără îndoială, semnul pe care-l aștepta natura. Din acea zi, violența ei spori. Deasupra po-

tecilor, arbuștii te săgetau cu crengile lor înmugurite, în lupta lor nebună de a-și face loc ; din hățiș în hățiș, anarhia lor fanatică și veselă punea stăpînire de parcă, de sub pămînt, un foc stîrnise acele simultane explozii de tinerețe. Un ultim efort ridică mărăcinii oprimați încă de povara iernii. Mugurii se desfăceau iute din învelitoarea de mătase. Puzderia de flori smălțau potecile. Torentul umplea întunericul nopților cu vuietul său iar dimineața, păsările dominau văzduhul cu trilurile lor.

Simon trebuia să admită că natura făcea să triumfe pretutindeni forța. Rîdea acum gîndindu-se la lecturile de odinioară, la poeții ce cîntau gingășia primăverii ! Așadar aceștia n-au simțit că făpturile și lucrurile sînt răscolite, n-au băgat de seamă că primăvara e făcută din izbucniri, din biruințe, din înfrîngeri și violuri.

După ce cutreiera astfel prin pădure, Simon se întorcea în odaie și regăsea pe masă, pe pereți, pretutindeni, chipul Arianei care, departe de a-i potoli exaltarea, o alimenta, era obîrșia patimilor lui. Înțelegea că ea, ca femeie, îi descoperise fața senzuală a naturii. Înțelegea ce anume îl tulburase în seara aceea cînd, sub pom, uimit de noutatea înfățișării ei, i se părea că o vede pentru prima dată. Știa acum de ce cînd ea îl întrebase „Nu-ți aduc liniștea ?“, el nu i-a putut răspunde, prăbușit de un gînd care schimba pentru el fața lumii. Dar acum accepta acel gînd, îi deslușea măreția. Emoția trezită de Minnie, de care se ferise pentru că-i presimțea limitele, acea emoție dispăruse ca să facă loc alteia, diferită, care-i deschidea o lume din care Minnie îl excludea.

Sentimentul de iubire prin care Simon se împreuna cu forța universală dătătoare de viață nu putea fi un element de contradicție și de luptă ; dimpotrivă, se răsfrîngea și asupra lumii carnale, îi restituia inocența iar Simon gusta împăcarea cu sine însuși și cu lumea. Bucuria îl înfrățea cu întreaga natură și aceasta îi împărtășea din elanul ei. Pămîntul, apa, florile, totul cunoștea lucrarea împlinirilor. Simon nu mai știa să distingă în acea alianță, nu mai știa dacă Ariane sau natura conferea celeilalte sublima apa-

renţă. Privise torentul curgînd, şi tot astfel o privea pe Ariane ; cu mîna în pletele ei revărsate, avea impresia că atinge o făptură cu rădăcini înfipte în pămînt. Regăsea în ea tot ceea ce iubise în natură, în neprihănita strălucire a amiezii : torentul, florile, lumina, înălţimile munţilor, îndrăzneala tulpinelor proaspete. Ştia că va veni o zi cînd, cuprinzînd-o în braţe, se va împreuna nu numai cu un trup muritor ci cu tot ce îndrăgise pe această lume gîndită veşnică de Creator.

Dar primăvara dezlănţuia deopotrivă forţele vieţii şi ale morţii.

Într-o dimineaţă, Simon coborî spre „Casă", pe cărăruia îngustă, pe care o bătuse adesea, între zidurile de gheaţă, la marginea căreia mijea acum puful delicat al ierbii, cînd în faţa lui apăru Ariane cu părul plin de soare.

Era gravă ; îi zise :

— Simon... S-a săvîrşit...

— Ce anume ?

— Massube...

El a înţeles. Prin faţa ochilor s-a perindat nu odaia lui Massube ci copacul şi drumul pierdut în noapte ; a simţit miresmele pămîntului jilav ; apoi a privit-o pe Ariane, fruntea şi buzele-i senzuale : atunci a înţeles cu adevărat că Massube murise.

De cum a aflat vestea, Ariane s-a dus să-l vadă. Simon nu se mai mira de ciudatul ei zel faţă de moarte ; de data aceasta însă ştia că dragostea ei, grija ei era îndreptată către cel ce murise, către cel ce-i luase mîinile să le sărute... Nu înţelesese pînă atunci pasiunea, devoţiunea ei pentru tot ce e omenesc, dragostea ei pentru tot ce e muritor. Nu înţelesese niciodată atît de bine ca acum nu numai armonia ci justeţea gesturilor, gîndurilor ei. Cu cît o asculta mai mult, cu cît o privea, cu atît simţea cum vorbele, gesturile ei conferă o valoare infinită oricărui lucru fără să se izbească de vreo piedică. De aceea o contempla pe cea care-l oprise la marginea drumului şi care încerca să împace în braţele ei plăpînde, viaţa şi moartea.

Ea se dusese să-l vegheze pe Massube, confruntînd tinerețea ei cu trupul neînsuflețit. Totuși, nici glasul, nici trăsăturile ei nu erau schimbate. Fața ei spunea parcă : „E un eveniment obișnuit, cunoscut ca oricare altul." Totuși !... Simon se întreba ce-i dădea acea excesivă siguranță.

Se vorbea de multă vreme despre sfîrșitul lui Massube. Nici medicii nu se arătau prea mulțumiți văzînd că o mai tîrăște de azi pe mîine, de vreme ce tot avea să moară. Căci nu se putea altfel !... Dar acum toți se arătau mirați de parcă n-ar fi știut. În ziua aceea Saint-Geliès a plîns amar în brațele prietenilor săi ca și cum n-ar fi fost convins că moartea nu se putea atinge de o ființă sănătoasă tun ca el. Domnul Lablache devenise palid, crispat de parcă moartea devenise o amenințare personală și-i dădea de pe acum tîrcoale. Evident, Massube nu-i fusese pe plac. Dar s-a simțit deodată făcut din aceeași plămadă precară, fragilă ca și individul disprețuit de el. L-a întrebat pe Lombardeau : „Ai fi crezut una ca asta ?" Comandantul a dat din umeri articulînd un „pfui !" de parcă Lablache i-ar fi vorbit de niște cartofi stricați. Om de nădejde, privind lucrurile în față, comandantul era ceea ce se cheamă un spirit pozitiv.

Acum, după ce moartea își făcuse datoria, odaia, prea multă vreme ocupată de Massube, a fost aerisită bine, iar pe el l-au mutat într-o încăpere provizorie, jos, în subsolurile „Casei", o încăpere subterană, pînă cînd aveau să-l instaleze într-alta și mai adîncă. Toate obiectele risipite în jurul patului, pecetluite parcă și care stîrniseră cîndva hazul — acea umbrelă uriașă de țăran, buiota de zinc cu inelul ei de cupru cu care-și încălzea picioarele — au fost adunate... Acum, odată cu Massube, ele încetaseră să mai trăiască. Nu le mai rămînea decît să fie îngrămădite într-o ladă. Și n-au opus rezistență.

În ziua următoare, în odaia cu ziduri văruite, Simon îl găsi pe Massube serios, grav, frumos. „Și el !" se gîndi Simon. Crezuse pînă atunci că moartea îi alege pe cei cărora le dăruie frumusețea supremă, veșmîntul de noblețe cu care ni se arată pentru ultima dată... Observa însă că moar-

tea, generoasă și imparțială, dăruie tuturor aceeași mască tulburătoare. „Moartea e amăgitoare“ se gîndi el. Dacă nu cumva... Da. mai era o supoziție. Poate că la urma urmelor viața amăgește mai mult. Există adevăruri care nu sînt pentru noi. pentru cei tineri, pentru cei sănătoși. Poate că el știa...

Într-adevăr. Massube îl descumpănea. Nu fusese niciînd atît de frumos. Gîtul se lungise și forma acum o nobilă îmbinare între bust și capul semeț ; pînă și trăsăturile feței erau altele, avînd ceva din măreția copacilor trîntiți la pămînt de furtună. Cu mirare, cu respect și deferență, Simon îi privea chipul... Apoi ochii se îndreptară spre mîinile lui Massube ; numai atunci tresări de spaimă. Pînă atunci nu se temuse de cel căruia moartea îi adusese liniștea. făcîndu-l vrednic de dragoste. I se părea chiar că îmblînzise moartea, că o făcuse inofensivă. Dar mîinile acelea îl înspăimîntau prin paloarea lor ; erau într-adevăr mîinile unui mort ! Stăteau strînse cu îndîrjire, într-un gest care-l umplu pe Simon de mirare : Massube care nu se rugase în viața lui. începuse acum, cu mătăniile în mînă, să înalțe rugi...

Cînd Ariane i-a spus : „Ai să vezi ce frumos e“. Simon n-a înțeles. Se gîndise la trăsăturile vulgare, la trupul gîrbov, diform, la mersul împleticit, la rînjetul lui. La trupul lui de om bolnav ! Acum, moartea îl vindecase iar rînjetul dispăruse. Era atît de frumos, de înțelept, de cuviincios încît pînă și domnul Lombardeau i-ar fi ținut tovărășie fără teamă că se compromite. Cum de se schimbase într-atît ? Și tocmai acum avea să-l înghită pămîntul...

Simon se întoarse și aruncă o privire prin încăperea în care se afla împreună cu Massube, prieten acum, zărind în jur obiecte care te făceau să înțelegi că decorul se deosebește de acela din preajma celor vii... La venire, păsise spre Massube fără să bage de seamă lumînarea, strana, sfeșnicul ; intrase dintr-o dată într-o dulce intimitate cu cel ce se odihnea. Acum, cînd atenția lui se abătea asupra lucrurilor, elanul de dragoste, de comuniune se izbea de obiectele perfide a căror urîțenie îi apărea ca o insultă.

Vedea cît de mizerabilă e imaginaţia oamenilor şi cum se înverşunează ea ca să-ţi făurească o idee cumplită despre moarte. Vedea ceea ce nu observase : un biet decor funerar, ridicol aproape ; licărirea sîngerie a candelei ce pîlpîia anemic într-un pahar, becul stingher şi livid din tavan, luminînd la picioarele mortului o coroană de flori de hîrtie şi puerilele desene ale giulgiului ; în sfîrşit, cămaşa de noapte cu care era îmbrăcat şi micul crucifix prins ca o decoraţie căreia moartea îi dădea o valoare sacră şi care, nepătrunzînd în gîndurile lui, rămînea agăţat de trup. Simon băgă de seamă indiscreţia cu care intervin cei vii în viaţa celor morţi, obligîndu-i pînă la urmă să se conformeze disciplinei.

Totuşi Simon încercă să uite detaliile oribile, semn al mediocrităţii surorii Saint-Hilaire, incapabilă de măreţie, ce nu se temea să reducă moartea la dimensiunile ei, impunîndu-i spiritul ei meschin de negustorească... Încercă să-l regăsească pe Massube, să regăsească intimitatea primei clipe ; ar fi forţat barierele ce interzic accesul pe tărîmul unde natura vrea să intri singur ; şi pe cînd ochii lui întîlneau pentru ultima dată buzele închise ce lăsaseră să curgă atîtea vorbe de ocară, Simon auzi deodată : „Cum îţi mai merg treburile ?“ Se străduia în zadar să nu le mai audă ; vraja se destrămase ; trebuia să plece.

Ieşi, închizînd cu grijă uşa în urma lui. Nu s-a mai temut de singurătatea lui Massube ; ştia că Massube nu se mai află de partea cealaltă, în înduioşătoarele veşminte, ci-l va întîlni cu sarcasmul lui, la un colţ de coridor, acelaşi unde, într-o zi, Minnie a îndrăznit să-l oprească... Într-adevăr nici nu făcu bine cîţiva paşi că de pe scară s-a şi strecurat o formă, ca şi altă dată, cînd Simon se întorcea de la echivoca lui misiune : dar acum era Saint-Basile, înaltă şi palidă în lungile ei văluri negre. Amîndoi se speriară şi tresăriră. Atunci ea, care nu vorbea aproape niciodată, îi aruncă dintr-o suflare aceste cuvinte :

— Ai văzut ce ni s-a întîmplat ? !...

Le rostise cu o voce stinsă, înăbuşită, pe care Simon nu i-o cunoştea. Ar fi vrut să spună mai multe. Dar se

dezmetici repede şi se cufundă în tăcere. Nu mai avea ce să adauge... „Ce ni s-a întîmplat !“... Simon ar fi vrut să-i mulţumească pentru aceste cuvinte smulse obişnuitei ei reţineri. Se întîmplase aşadar şi pentru ea ceva ! Atunci de ce avea aerul că nu s-ar fi întîmplat nimic ? De ce încercau cu toţii să ascundă sub o regie întristătoare şi zadarnică evenimentul pe care Pondorge îl considera atît de frumos şi necesar ?... De ce încercau să tăinuiască moartea ? Pondorge avea dreptate iar Simon aflase acum : moartea lui Massube îi întinerise sîngele.

„Ce ni s-a întîmplat !...“ Admiră proprietatea acestor cuvinte rostite de sora Saint-Basile, grijulie să nu-i scape vreo vorbă necuviincioasă. Ceva asemănător îi spusese şi Ariane în ajun... La urma urmelor, nu e cea mai potrivită formulă pentru a desemna ceea ce ştim despre moarte ?...

VIII

ZILELE CREŞTEAU. CĂRAREA SPRE Borons devenise acum practicabilă ; nu mai riscai să te împotmoleşti în zăpada ce dăinuie de obicei prin cotloane. Pe ramurile roşiatice, tinerele mlădiţe revărsau, ca un semnal, verzi sclipiri ce cucereau înălţimile codrului pe măsură ce timpul înainta.

Porniră pe cărare, prin pădure iar apoi pe acea întindere nesfîrşită unde, cît vezi cu ochii, stăpîneşte poiana. Aici trebuia să te opreşti. În spate se ridica muntele de granit, uriaşă fiară care, în primele zile, te înspăimîntă. În faţă, dincolo de poiană, veghind minusculele acoperişuri lucii, Masivul cel Mare, cu imensa lui spinare, domina cerul. Curînd, în înaltul văzduhului se aprinse o torţă, apoi coborî de la un pisc al altul. Tinerii nu se obişnuiseră cu aceste amurguri scurte. Muntele îşi are datinile lui care nu sînt pe potriva celor omeneşti. El reteză voluptatea, are un fel anume de a te atrage şi de a te arunca apoi în hău ; îţi aminteşte fără tăgadă că nu-ţi aparţine, că nu aparţine nimănui... Simon o priveşte pe

Ariane și privește în jurul ei muntele și nu știe de ce se simte tulburat ca și cînd ar descoperi slăbiciunea și vremelnicia ființei iubite. Ultimul pisc a încetat să mai vibreze ; vîlvătaia ce cuprinsese stîncile s-a stins deodată, ca la o suflare, iar zăpada, istovită de acest scurt delir, și-a luat pe neașteptate o înfățișare funebră. Dar cît e de plăcut să înfrunți împreună în aerul proaspăt, în răcoarea torentului, fiorul pămîntului însingurat în noapte.

Ea sparse tăcerea.

— Sînt fericită aici.

În fața lor, pădurea care strînge cu cele două brațe înverzite creasta d'Armenaz, a început să se întunece ; piscurile și-au recăpătat treptat culori de ivoriu. Dincolo de ele, cerul pur, ușor adumbrit, retras parcă în taina lui, răspîndea pacea peste pămîntul aspru. Deodată, muntele fu cuprins de o atotputernică liniște. Simțeai în ea forța marilor adevăruri. De aceea spusese Ariane : „Sînt fericită aici".

Se înnoptase. Departe, la o cotitură, întunericul înghițise ultimul copac ce se luptase cu îndîrjire. Toate crengile se răzvrătiseră, dezlănțuindu-se în văzduh. Strigătul lui răzbea prin beznă. Iar ei l-au înțeles.

Și-au dat seama că nu vor putea coborî căci aveau de tăiat prin codru iar cărarea acoperită cu frunze veștede era alunecoasă. Cum nu reușeau să-și înfigă bocancii în pămînt, mergeau agale. Torentul amuțise, ascuns după o stîncă ; tăcură și ei, ca oamenii care știu încotro se îndreaptă. El mergea înainte, pe un drum rîpos, iar pașii-i scîrțîiau pe pietre. Erau încă departe cînd Ariane zise :

— Simon, n-o să putem coborî...

El s-a întors. Ea avea acea expresie cutezătoare care lui îi era atît de dragă, dublată însă acum de neputință. A privit-o în ochi încuviințînd.

Au continuat să urce fără să mai scoată o vorbă. El s-a mai întors o dată, a mai privit-o o clipă și i-a spus :

— Ajungem la cabana Borons... Știi ?

Ariane l-a privit la rîndu-i cu gravitate, fixînd asupră-i ochii ei mari, calzi, strălucitori.

Reușiseră să se cocoațe pe un stei drept ce fereca zidul stîncos, iar într-o cută a acestuia zăriră cabana ce-i fixa cu ochiul ei negru. Era un loc aspru și frumos. Ei se opriră iar Ariane se apropie de Simon ; atunci i-au tremurat pleoapele de parcă și-ar fi stăpînit o lacrimă.

Asta a fost totul. El a luat-o de mînă, sorbind lumina zorilor din ochii ei, din nou îndreptați spre el. Dinlăuntru îl priveau umede frunze de toamnă în vîrtej ce-i ocroteau sufletul asemănător soarelui ce răzbate prin desișuri.

Pădurile din zare se profilau pe albul povîrnișurilor ca într-un tablou. Deasupra lor răsărise luna, scăldîndu-i în lumina ei rece, metalică. Drumul cobora spre stînga, striat de umbre firave ; deasupra lor, se întindea noaptea albastră, iar în vale domnea întunericul ; pe cărare, pietrele licăreau.

Ea-l mai auzea încă spunîndu-i : „Cabana Borons, știi ?...“ Da, știa : doar în aparență păsise în urma lui pe acel drum, căci se simțea egală cu el în fața celor ce aveau să se înfăptuiască. Nici unul din ei nu avea sentimentul că ar fi așteptat acea clipă : era ca fructul pîrguit ce cade. Se îndreptau spre inevitabil, dar din toată inima, cu nestăvilit elan. Se supuneau legii după care cresc arborii și se rotesc astrele.

Simon vorbea... Era ceasul cînd cuvintele au parcă alte înțelesuri. Spunea că viața clocotește în el asemeni unui fluviu înspumat, unei ape stăvilite, unei păstăi ce pocnește. Vorbea de zilele ce curg prea pline, în toate direcțiile, cu o repeziciune ce aduce singura limitare a fericirii lui. Vorbea de minunatele evenimente pe care timpul le reînnoiește : răsăritul, amurgul, chipurile mereu noi, mereu aceleași, pe care luna le schițează pe imuabilul tablou al nopții... Căci de pe acum, știind că o va strînge în brațe pe Ariane, se simțea în intimitate cu natura, se afla din nou în miezul lucrurilor ; pacea pogorîse din nou asupra lui, ca și cum gestul ar fi fost săvîrșit și simțea nevoia să vorbească despre frumusețea lumii.

— Ariane ! Există acest ceas timpuriu, cînd umbra nopții începe să coboare agale de-a lungul stîncii verticale, ca marginea unei cortine ce se trage ; sus, stînca începe să se încălzească, să prindă culoare. Există acest

ceas cînd soarele se așează ca o pasăre pe vîrful brazilor în tremur. Fiecare brad iese pe rînd din întuneric, se înalță în lumină, afirmă o clipă, în fața semenilor, puritatea conștiinței lui. Privesc fiecare fărîmă de spațiu ce-și are un gest anume. Pădurea se înalță în ceruri ca o frunte grea de gînduri ; acolo, în cotlonul zidului, stînca își îndreaptă un deget ascuțit, ce nu cade la învoială. E ceasul cînd pe pămînt, între toate făpturile există un acord deplin ; din toate se desprinde un elan generos, o frumusețe desăvîrșită, o seninătate luminoasă ce te invită la ceva mai presus de fericire. E ceasul cînd fiecare făptură se îndreaptă spre noi sorți de izbîndă.

El vorbea și o simțea fremătînd în brațele lui ; și parcă lumea toată îl străbătea cu drumurile, cu copacii, cu astrele ei, ca un fluviu uriaș.

„Ariane... Acum cîteva ceasuri, pe cînd te așteptam în timp ce soarele pogora spre poteca pe care îți pîndeam pașii, obligîndu-mă să-mi acopăr ochii, un strigăt îmi sfîșia sufletul ; cum mai urlau toate ! Secunda de așteptare în splendoarea amurgului o simțeam atît de plină, de cumplită, încît mă încovoiasem ca sub o minunată povară. Nici un cuvînt nu poate tălmăci acea liniște, acea plenitudine. Nu puteam crede că-i adevărat, că pot afla pe pămînt o asemenea fericire. Aveai să apari, Ariane, în acea lumină aurie ce împinge depărtările și revarsă nesfîrșitele dîre de umbră !... Simțeam că cerul se pregătește să se împodobească cu puzderia de stele ce freamătă deasupra noastră — și sînt atîtea de nu le mai distingi după cum nu distingi nici arborii pădurii, ce țes acum ca un zăbranic !...“

Vorbea. Nu mai știa dacă Ariane e lîngă el, nu mai știa dacă îl aude. Se întoarse. Ariane era acolo, mai firească decît oricînd. Pe chipul ei, în licărirea palidă a lunii, se citea hotărîrea iar buzele ei îl atraseră ca o lumină.

Nicicînd nu i se păruse atît de încîntătoare, de frumoasă. Nicicînd n-o rîvnise într-atît.

Tăcu. Într-o spărtură a stîncii, departe de razele lunii, se ascundea cabana, cufundată în liniște. Cu geamlîcul ei negru, părea că-i privește, îi cheamă.

Atunci au intrat. Nimic mai simplu. Înăuntru se aflau cîteva surcele și vreo doi-trei butuci. Geamlîcul deveni siniliu. Totul era neprihănit. În fața lor ușa rămase deschisă, iar ei, fără grabă, din prag, priviră în noapte.

IX

CÎND SE UITA ÎNAPOI, LA TOT CE fusese viața lui de pînă atunci, Simon vedea că ea se sfîrșește în noaptea în care a cunoscut-o pe Ariane.

Din viața trecută mai dăinuiau ca niște insule doar clipele de fericire. Își spusese adesea că toate bucuriile trebuie să aibă undeva o legătură ascunsă. Și acum iată, descoperea acea legătură, acel tărîm de unde izvorăsc desfătările ca tot atîtea fluvii roditoare și unde te afli mai aproape de marea taină — atît de aproape încît simți cum bate, ca de după o perdea subțire, marea inimă nevăzută ce pune în mișcare universul. Da, clipele în care crezuse că în fața ochilor lui avea să se destrame perdeaua ce ne desparte de celălalt versant al vieții, toate clipele în care contactul intim cu natura i-au dat atît de viu impresia că pătrunde în sfîrșit în marea taină, că se deschide o poartă către o uriașă revelație — toate acele clipe, acele elanuri, acele bucurii renășteau în această fericire și-și aflau sensurile : căci toate erau îndreptate spre rugul aprins de unde țîșnește viața.

Se întorcea cu mirare spre ceasurile trăite departe de soare, aplecat deasupra unor probleme artificiale, pierdut în subtile raționamente, pradă cărților — acelor cărți care ocupîndu-se de alte cărți și de modul în care ele interpretau opere anterioare, propunîndu-și astfel un obiect tot mai îndepărtat și mai secătuit, aruncau asupra vieții doar un reflex sărăcit, agonic, o imagine lipsită deopotrivă de poezie și de adevăr. Da, tot trecutul i se părea ca o carapace ce s-a desprins lăsîndu-l gol, cu fața spre cer. Singur în lumina dimineții pe cărarea pietroasă pe care se despărțise de Ariane, în timp ce copacii se trezeau unul după altul din somnul adînc iar norii se

risipeau în vale, vedea cum se ivește treptat un peisaj cu totul nou și înțelegea că sentimentul straniu pe care i-l trezea uneori natura dispăruse și că nicăieri nu mai stăruia vreo potrivnicie. Se opri și ridicînd ochii spre munte, spre zidul stîncos, rigid și semeț, de unde se pogorîse asupra lui atîta fericire, trase adînc aer în piept. „Nu, viața îșI spuse el, viața nu e o idee !...“

Și se lăsa pătruns de bucuria care-l apropie pe om de obîrșie și care, într-adevăr îl înălța pe Simon la izvorul tuturor ca și cum pînă atunci n-ar fi trăit cu adevărat ; și-și redobîndea puritățile dintîi : căci acea noapte le înlătura pe toate celelalte și era sigur acum că orice bucurie poate renaște din cenușă și că orice act se poate ivi iarăși, în toată prospețimea, din inima adîncurilor omenești... Simțea puteri demiurgice. Se gîndea cu o inefabilă emoție că iubirea era într-adevăr un act creator și că în acea noapte începuse una din miraculoasele etape ce plămădesc un om.

Din acea noapte, universul ieșea și el împăcat. Toate forțele ostile, toate elementele adverse, tot ceea ce pînă atunci fusese dezbinare, refuz, negație, frig și căldură, trup și suflet, apă și foc, adevăruri în luptă contra adevărurilor contrarii, totul se unea într-un deplin acord. Vidul se umpluse : universul răsuna de plinătate. De pretutindeni, Simon zărea mîini care-i făceau semn... Se putea întoarce acum și la cărțile a căror sterilitate o recunoscuse : nu mai era nevoit să se apere, nu mai risca să le cadă victimă. Simțămîntul de forță îl făcea să privească totul cu dragoste.

Orice lucru se însufleția, căpăta un sens ; nici unul nu mai stătea tăcut, ferecat ; fiecare avea un glas în armonie cu celelalte glasuri. În acea lume pe care o străbătea victorios, nu mai exista opoziție între viață și moarte, nici între prezență și absență, între formă și cuget ; simțea existența profundă, reală, a tuturor ființelor. Așa cum frumusețea Arianei se revărsa spre el la cea mai ușoară atingere, la primul sărut, încît pînă și simpla mîngîiere a degetelor ei îl tulbura, tot astfel copacul răspundea la toate întrebările cu sinceritate, cu o inepuizabilă înțelepciune. Căci nu era doar nucul străi-

lucitor pe care Simon îl avea sub ochi ; deşi făptură unică, cu o valoare anume, cu o frumusețe proprie, el avea ceva din toți copacii lumii care îi aduceau la rîndu-le ceva din semnificația lor, din sufletul lor. Toate făpturile se dezvăluiau astfel în transparență și lăsau să se vadă prin ele pluralitatea lor ; căci fiecare asuma prezența tuturor celorlalte, iar lumea devenea vizibilă, perceptibilă pe deplin la fiecare privire.

Astfel, noaptea aceea îi apărea lui Simon ca punctul luminos al existenței sale. Ariane avusese și ea — dar încetase oare să-l aibă ? — sentimentul că pe lume totul e simplu și că cel mai mare miracol e tocmai această simplitate ? Căci ea i se dăruise fără umbră de șovăială, cum te dărui vieții, evidenței, tot așa cum se dăruise într-o zi acelui adevăr cuprins, ca în toate marile opere muzicale, în opera lui Sugerès — cu inocentă grație, cu fervoarea, cu aerul de pietate pe care-l avea ori de cîte ori pătrundea într-un mister. Și astfel a pătruns în misterul inefabil spre care Simon a îndemnat-o cu blîndețe, misterul din care se nasc florile și oamenii și nebuloasele. Așa au pătruns amîndoi în taina universală : căci erau, în sfîrșit, înlăuntrul formidabilei pulsații care zămislește făpturi și lumi, se aflau în inima tainei, în vîltoarea impulsului dintîi, a nerăbdării germenilor și a sevei, a beției gestului inițial ; trăind acel moment în conștiința lor, realizau în ei, prin ei, viața nu trăită, nu gîndită, ci viața *ce se făurește !...* Acesta era misterul în care, urmîndu-și în extaz iubitul, păşise Ariane. Era ca și cum s-ar fi deschis fruntariile : căci trupul pe care ea îl credea străin și pe care-l strîngea în brațe, nu era trupul iubitului, trupul altuia, ci devenise al său, fiind doar calea de trecere către uriașa realitate care-i invadase pe amîndoi, împărtășindu-i din aceeași fericire. Bărbatul atît de ciudat de aproape și femeia înlănțuită nu se mai vedeau ; uniți în interiorul aceleiași realități, semănau cu doi călători ce merg alături, învăluiți în ceață, astfel încît zărind amîndoi lucruri minunate, se iau de mînă, spunîndu-și parcă : „Aș vrea să știi și tu... Aș vrea să vezi și tu...“ iar mîna răspunde : „dar știu ! dar văd !“... Și mîinile se împreună iarăși și-și spun : „nu pleca, nu mă lăsa căci s-ar nărui totul !“...

Ea-l chemase. Aşadar ea îl dorise, îl dorise cu toată fiinţa ei iar în clipa împreunării uitase de toate, de locul în care se aflau, de pămîntul pîrjolit, de munţi, de noapte şi de vremi. Nu mai ştia decît de fericirea ce o învăluia, ce se lăsa asupră-i, se îndepărta şi iar venea, în mişcarea, în ritmul valurilor, ca şi cum, întinsă pe o plajă, cu ochii închişi, s-ar fi lăsat purtată de ocean, tot mai departe : deodată simţi că o arde, că o mistuie un foc, da, ca un fulger ce sfîşie noaptea, luminînd-o... O clipă uitase de Simon, nu mai ştia dacă există : se afla în inima unui glob de văpăi ce se înălţa vertiginos, purtînd-o. Simon nu mai era alături de ea, în aşternutul mizer ; ea se unise cu el într-o altă lume, într-o lume unde oamenii nu au nici formă, nici nume, unde nu mai există bărbaţi şi femei, nici cer şi pămînt, nici posesor şi posedat, ci doar o noapte caldă fulgerată de lumini, cu un uriaş soare arzător, un soare ce te arde şi te soarbe — un soare ce se întrupează în tine.

Pe măsură ce văpaia se mai domolea, ce dogoarea îşi pierdea din intensitate iar lumea familiară îşi relua chipul, Ariane regăsea treptat ceea ce pierduse în extazul ei : pămîntul şi noaptea ; deasemeni, regăsea, mai aproape decît ar fi bănuit, pe bărbatul a cărui viaţă mai palpita încă în ea. Abia acum îi simţea greutatea trupului ; era într-adevăr ca un naufragiat fericit ce coboară treptat spre adîncurile mării fosforescente ; plutea încă în apele învolburate, între cer şi pămînt, între viaţă şi moarte... Şi iată că după ce pierduse totul, regăsea şi el totul, mai întîi acel trup de femeie, atît de straniu topit într-al său. şi-i vedea în gînd forma ; ca întors dintr-o călătorie, îşi amintea treptat de el, de buzele umede, umflate, care acum se fereau de ale lui, de părul încîlcit într-al lui iar sub pieptul viril, aspru, puternic, în mîinile lui, sînii ei striviţi.

Simon se întreba uneori cum de poate lua naştere o asemenea beţie din simpla încleştare a două trupuri. Se întreba cum de uitînd-o pe Ariane în momentul împreunării, ea era totuşi singura femeie în stare să-l înalţe pe nebănuite trepte. Da, era convins că Ariane e singura femeie în stare să-i dăruie uitarea totală dincolo de care începe extazul — cunoaşterea... Şi nu pentru prima dată

observa că pentru a cunoaște trebuie mai întîi să uiți. Cuvîntul „a cunoaște“ căpăta un sens în limbajul iubirii ; căci iubirea era, fără îndoială, o cunoaștere, singura cunoaștere permisă muritorilor.

Simon se gîndea uneori că această cunoaștere, atît de precar legată de existența unei ființe, era la discreția hazardului, sau a ceea ce e numit astfel, și că ar fi putut fi privat de ea ; se întreba cu spaimă ce s-ar întîmpla cu el dacă Ariane ar dispărea într-o zi. Căci — și aici pătrundea în misterul însuși al iubirii — dacă dobîndise deopotrivă uitarea și prezența, dacă încetase s-o cunoască pe Ariane pentru a o cunoaște cu adevărat, dacă ceea ce cunoscuse în dragoste era ceva ce o depășea pe Ariane, Simon era convins că nici o altă femeie n-ar fi fost în stare să-l conducă spre starea miraculoasă și contradictorie, în care uiți de toate, uiți pînă și de cea pe care o cunoști. Nu iubea doar o femeie, ci o femeie între femei, iar bucuria era deplină fiindcă își avea rădăcinile nu numai într-o senzație pe care și alte trupuri o pot trezi, ci în tot ceea ce există dincolo de senzație, îi preexistă și dăinuie. Astfel încît oricîte femei s-ar perinda prin viața unui bărbat, el nu cunoaște de fapt decît una, numărul experiențelor oferindu-i doar măsura eșecului.

În clipa în care fericirea lui era deplină, Simon își dădea seama cît de greu poți realiza condițiile unei asemenea trăiri ; își dădea seama că bețiile trupului sînt deșarte dacă nu sînt în același timp și bucurii ale sufletului, dacă ființele unite în dragoste nu se întîlnesc în înalt, dincolo de așternutul în care zac... Ariane era condiția care făcea posibilă uitarea Arianei și-a celorlalte femei și a pămîntului întreg. Ea era, ea singură era condiția însăși a acelei călătorii. Iar dacă punctul de sosire se afla dincolo de ea, totuși cu ea trebuia să te îmbarci, de la ea trebuia să pornești. Astfel se împăcau armonios cele două prezențe care-l tulburaseră multă vreme. De acum înainte, nici Ariane, nici copacul nu mai constituiau o problemă iar prezența lor materială înceta să o adumbrească pe „cealaltă“.

Ariane a crezut că în iubire e exclusă repetarea. Dar curînd, bucuria avea să se dovedească de fiecare dată mai

mare, mai sfîșietoare ; și a înțeles că doar începuturile sînt imperfecte. Pe măsură ce se cunoșteau mai bine, învățau să prelungească neprețuita beție, îndepărtînd clipa crepusculară cînd aveau să coboare pe pămînt. Simon primea trupul ce i se dăruia cu o dragoste tot mai fierbinte. Fericirea iubitei i se părea gravă, vrednică de grija, de ocrotirea lui ; avea impresia că nu va fi niciodată în stare să facă îndeajuns pentru ea, să pregătească lin, tot mai lin, prin dulci dezmierdări, mereu mai dulci și mai calde acea zvîcnire, cînd, fără să bage de seamă, o pierdea. Cu capul răsturnat, cu ochii pe jumătate închiși, cu părul despletit în noapte, în acea atitudine cu care va întîmpina cîndva moartea, cu o încordare ce dădea frumuseții ei o notă de solemnitate, Ariane aștepta cu mîinile încleștate în jurul trunchiului ale cărui rădăcini le simțea cum cresc în carnea ei, aștepta lina deschidere a florii de foc de pe creștetul lumii ; iar el pîndea pe chipul ei, cu o anxioasă bucurie cu gust de lacrimi, semnele dureroase ale extazului pe care-l dorea cu toată ființa lui, îl dorea mereu altul. Uneori ar fi vrut să fugă ; să rămînă în toropeală pe țărmul îndepărtat unde e atît de plăcut să aștepți furtuna. Dar pe negîndite, ieșind din noapte, revărsate pe țărmul îngust, primele valuri se izbeau de trupul său ; le simțea cu plăcere și spaimă cum cresc sub el, căci știa că mai devreme sau mai tîrziu aveau să-l acopere, să-l înghită. Atunci, strîngînd-o cu toată puterea pe cea care încetase de mult să fie o simplă femeie, cuprinzînd-o în brațe într-un gest de posesiune și de ocrotire, încerca să rămînă nemișcat. nemișcat și totuși treaz, ca un vapor ce aruncă ancora și așteaptă ca vîltoarea mării să se liniștească... După o clipă, simțind-o că se domolește, simțind nisipul sub picioarele goale, o cuprindea iarăși, pe jumătate sfîrșită, pierdută în brațele lui și o purta cu el din nou în larg. Li se părea atunci că aud înlăuntrul lor, după lungile tînguiri din andante, într-un ritm mai viu, acordurile unei misterioase simfonii ; li se părea că interpretează o piesă muzicală în care uneori un instrument tace, cedîndu-i locul celuilalt, mai înainte de a relua împreună tema ca să o dezvolte pînă la paroxism, conducînd-o apoi spre deznodămînt.

După ceasurile profunde din care reveneau cu greu la suprafața vremii, ca doi căutători de perle întorși victorioși din adîncul mării, urma de fiecare dată o lungă liniște, o minunată pace ; și din nou patima era gata să izbucnească. Acum, cînd Simon o vedea pe Ariane înaintînd, ca și altădată, pe drumul ce trecea pe sub fereastra lui, ușoară, diafană, cu acea grație și armonie a mișcărilor ce-i erau atît de dragi, se simțea tulburat la gîndul că doar cu cîteva ore mai devreme, aceeași femeie fusese în brațele lui, și doar cu greu auzea în tainița memoriei ușoarele-i suspine cu care pornise alături de el în inefabila lume de care-și amintea ca printr-un vis. Era într-adevăr aceeași femeie ? Îi era îngăduit să se îndoiască fiindcă. după aparențe, tînăra ce pășea sub ochii lui la capătul potecii, delicată, hotărîtă, cu capul drept, mlădioasă. aureolată de o puritate neomenească, ca o figură ce domină vizibil lumea, nu putea avea nimic comun cu cealaltă femeie, a cărei gravitate, suferință, așteptare, teamă, încîntare îl îmbătau. Cum putea acum, aceeași făptură să meargă astfel, detașată, ca și cum nu i-ar fi aparținut niciodată, ca și cum n-ar fi cunoscut în îmbrățișarea lui efuziunea supremă a împlinirii. Femeia care abia scuturată de zăpadă pășea din nou pe drum ca o ființă inaccesibilă. de neam împărătesc, era aceeași care în ajun se lăsase toată în brațele lui aducătoare de desfătări și de nostalgice așteptări... Prețul clipelor unice de aici venea : era o reciprocă ofrandă a sufletului și a trupului către celălalt suflet și trup ; era într-adevăr un act, unul din cele mai nobile din viață...

Dar, în ciuda nedumeririi, în ciuda ușoarei îndoieli ce-l cuprindea, nu exista făptură a cărei unitate să fie mai deplină. Da, aceleași mîini care culegeau în trecere primele flori, primele brîndușe, primele violete, îl dezmierdaseră cu gesturi asemănătoare : aerul ei de dulce autoritate, dublat de atîta grație îl avea și cînd se apropia de el, înlănțuită în strîmtul cerc al brațelor lui... Ariane nu-și nega nimica : pătrunsese în iubire cu fruntea senină. cu. obrajii îmbujorați. cu capul sus, tot așa cum înainta — sub ochii lui Simon care o urmăreau pînă ce plimbarea ei lua sfîrșit — în fiecare zi în poiana care,

după pîrjolul amiezii, răspîndea via și mîngîietoarea-i licărire.

Nu puteau să urce prea des pînă la Borons. Cu cît se apropia primăvara, cu atît cerul devenea mai instabil și adesea zilele călduroase se sfîrșeau cu o vijelie. Dar în primele ceasuri ale după-amiezii, cele mai tăcute, mai dogorîtoare, văzduhul fremăta de nerăbdare, deșteptînd amintiri, dorințe, ca o pulbere orbitoare și multicoloră. Atunci Simon nu mai suporta absența Arianei. Imaginația lui înfierbîntată începea să ardă ca un soare și fiecare amintire, fiecare imagine, căzînd în acea văpaie se transforma în flacără mistuitoare. Curînd nu mai rămînea colțișor în sufletul lui nepîrjolit : timpul își pierdea dimensiunile obișnuite ; începea să spumege ca o apă în clocot ; gîndul că ceasurile, zilele se scurg fără putință de întoarcere nu-i dădea liniște. Era prima suferință, fără durată, care-i ajuta să simtă prețul fericirii. Și în loc să mai aștepte ca altădată plimbarea Arianei pe cărare, Simon părăsea odaia, pornea spre Borons, sorbea una cîte una miresmele proaspete ale primăverii, se așeza sub un copac privind spre poteca pustie, unde pămîntul crăpa de căldură. Uneori sufla o adiere. În locurile ferite de vînt, soarele zvînta mușchii umezi și fiecare plantă devenea ca un animal însetat. Prin cîte o văgăună mai zăcea uitată o pată de zăpadă zdrențuită și acea parțială coexistență a anotimpurilor, frăția zăpezii și a florilor, era o minunată desfătare, o insistentă chemare la viață. Aici așteptarea i se părea mai ușoară. La stînga potecii spre Borons se făcea un drum care se unea mai sus cu cel dinspre Orcières ; Simon se cocoța pe o pantă abruptă și după două cotituri ajungea pe o pajiște aflată în inima unui crîng, de unde se vedea, la poalele muntelui, torentul înspumat. Simon se așeza adesea pe o piatră, cerceta zvonurile din văzduh, privelișteа încremenită și tăcută ce întinerea sub soare. Și deodată, în acea lumină și acea tăcere ce păreau veșnice, auzea cum răzbate treptat zgomotul așteptat : scîrțîitul unor pași grăbiți de pietriș. Curînd, prin perdeaua de arbuști, zărea culoarea aprinsă a unei rochii ce urca spre el : Ariane, care se îmbrăca întotdeauna în tonuri închise, purta acum veșminte vesele și Simon se întreba neliniștit ce prevestea o asemenea

transformare. Dar Ariane își trăia fără teamă fericirea, cu o veselă nepăsare, ca și cum nu mai putea să ascundă multă vreme existența pe pămînt a făpturii fericite ce era. Pentru prima dată în viață, un eveniment o făcuse să renunțe la reținerea în care își zăvorîse întotdeauna bucuriile.

Astfel o vedea Simon cum se îndreaptă spre el, urcînd pe pietre, cu părul prins în mreaja crengilor, cu trupul ușor aplecat, învești mîntată într-o rochie înfloratăpe care și-o apăra cu greu de mărăcini, de spinii răsurii.

Mai mult ca oricînd inima-i bătea sălbatic privind țintă spre cotitura drumului. Dacă așteptarea nu-l făcea să uite clipele dinaintea întîlnirii lor pe coridorul îngust al clădirii, la sfîrșitul unei zile petrecute într-o reculegere pe care n-o va mai cunoaște, acum, adăstarea era încărcată de amintiri, de senzații care-i sporeau strălucirea, bogăția, intensitatea. Retrăia ceasurile în care Ariane nu fusese doar o licărire de speranță în fața ochilor, ci trup fierbinte și fremătător în brațele lui... Dar nu numai Simon, ci tot muntele, în spate, în juru-i, o așteptau pe Ariane. Simon o aștepta în tovărășia codrului, a stîncilor, a apelor, în tovărășia torentului plin de neastîmpăr ce spumega nu departe sub el, izbindu-se la poalele muntelui. Natura întreagă îi vestea venirea și el n-o adăsta doar pe Ariane ci natura însăși, cu arborii tineri, cu florile abia mijite. Aștepta nu numai un plăpînd trup de femeie, ci apele înspumate, revărsarea valurilor și a ierbii, tăria stîncilor, tăișul vîntului, plînsul soarelui în poiană, esența acelei zile în prag de primăvară, mai primăvăratică decît primăvara însăși. Aștepta intima descifrare a tainei care-l făcuse să sufere atît, acea lume miraculoasă și iluminată, scăldată în fericire și bunătate, unde domnea armonia între făpturi. Aștepta clocotul inimii lui în inima lucrurilor și irezistibila bucurie ce urca din adîncurile lui, ce urca de dincolo de pămînt. Aștepta să cutreiere universul, să rătăcească printre sori, unde sucul plantelor, îmbobocirea florilor, zborul fluturilor, respirația lucrurilor, și oceanele și munții, totul avea să-i fie dat în dar. Aștepta risipirea neliniștii. Fericirea...

Dar nu pe femeia de odinioară o aștepta. Nu pe femeia cclestă, semn desprins din zodiac — ci pe cea al cărei

trup îl strînsese în braţe. O privea cum suie spre ei şi o aşteptare creştea cu aşteptarea lui ; şi cele două aşteptări se împreunau în veşnicii, iar atunci nu mai exista decît o singură fiinţă, o singură fericire. Şi dacă mai tremura şi acum în prezenţa ei, era doar fiindcă se insinua minunata, dulcea recunoştinţă care fără să adumbrească iubirea, o împlineşte.

Zi de zi, odată cu soarele, răsărea şi aşteptarea care urca spre cer. Dimineaţa se scurgea repede în dubla vilvătaie ce nu mai avea nevoie de semne materiale. Apoi, la începutul după-amiezii, Ariane se ivea, cu chipul ei luminos, scăldat în soarele care-i umplea ochii de umbră. Ea se întindea pe iarbă alături de el, adunînd în ea toată căldura dimineţii răspîndită pe pămînt. Cît era de plăcut să te rezemi astfel pe glia ce nu cunoaşte odihnă şi să te laşi pe ea cu toată greutatea de femeie fericită ! Pieptul, pîntecul, genunchii se frîngeau cu drag pe cele mai gingaşe flori ale anului. Cu coatele pe pămînt, cu bărbia ascunsă în palmă, cu capul deasupra genunii de unde se înălţau într-un nou vîrtej coloratele seducţii ale beţiei, ea scruta hăul luminos în inima căruia se roteau apă şi soare ; apoi, privind mai aproape, ameţitor de aproape, zărea o mînă de bărbat crispată în iarbă şi mai zărea un şold ce se mişca în ritmul respiraţiei ; întorcînd uşor capul, dădea de privirea lui Simon ce i se dăruia, sorbind-o şi lăsînd-o ca pe aerul tras în piept. Aşadar, asta e iubirea ! Uriaşa aventură, imensul fluviu ce creşte neîncetat. Cuprinsă de doruri necunoscute, Ariane nu contenea să se minuneze ca de un lucru teribil şi încîntător de strînsoarea în lanţuri uimitoare, lanţuri nu ale trupului sau ale sufletului, ci dintr-un amestec din amîndouă, dar un amestec la fel de frumos ca cel aflat sub ochii ei, de apă, de pămînt şi de soare. Înţelegea că trebuie să apere această uimire în faţa iubirii, în faţa lucrurilor, că datorită ei rămăseseră neprihăniţi, iar gestul lor nu-şi pierduse prospeţimea. Atunci, într-o zi, pe cînd îl privea pe Simon care stătea întins alături, a vrut să-l facă părtaş gîndului ei.

— Simon...

Auzind chemarea glasului ei, se trezi din visare ; la rîndu-i, rosti numele care era ca un ecou al numelui său şi care era numele fericirii.

— Ariane.

— Crezi că într-o zi ne vom obișnui ?...

El stătea cu capul răsturnat pe pămînt, cu ochii închiși. Mai înainte de a o privi a încercat să-și închipuie trăsăturile ei — și atunci a înțeles că nu o cunoștea îndeajuns. O pală de vînt a adus odată cu mii de zvonuri, vuietul torentului, freamătul lui necuprins. Deschise ochii și zări soarele deasupră-i, pîrjolind pămîntul, așa cum avea să-l pîrjolească și în ziua următoare și secole de-a rîndul, cîtă vreme va dăinui pata lui, pata lui de foc — și se gîndi la soarele etern ce izgonește în fiecare dimineață eterna noapte și căruia acum și în veacul ce va să vie oamenii, plantele, viețuitoarele nu încetează să-i dăruie trupul lor cuprins de vrajă...

— Cum ne-am putea obișnui cu ceea ce iubim mai presus de toate, cu ceea ce ne e hrană, cu ceea ce e însăși viața ?...

Dar nu numai soarele răspundea în locul lui. Torentul nu era și el în fiecare clipă mereu altul ? Mereu același... Iubirea lor era asemeni torentului mereu altul, curgînd în aceeași albie. Să se obișnuiască !... De cînd trăia pe Crêt d'Armenaz acest cuvînt își pierduse orice semnificație pentru el. Își privi iubita ca și cum avea să o piardă. El nu se număra printre cei cărora viața le îngăduie să se obișnuiască... Un tainic instinct îl avertiza dimpotrivă că va reîncepe lupta, că va face în curînd efortul, ca și natura primăvăratică, să izgonească din el tot ceea ce iubise atît. Înțelegea cît de îndreptățite erau toate și accepta acum schimbările din lume și primăvara ce lua locul iernii. Nu se îndoia că va veni o zi cînd va înăbuși în el împotrivirea și lacrimile ca să se schimbe la rîndu-i și să facă loc în el unei alte vieți. Într-adevăr, întrebarea Arianei era neîndurătoare...

Tînăra își urmărise gîndul :

— Ar trebui să fie mereu la fel de frumos, nu-i așa ? Dacă n-am fi siguri...

— Ei, bine ?...

— Ar trebui să ne oprim aici... să se sfîrșească totul... să ne despărțim pe acest miraculos petic de iarbă... Oh, Simon, și n-ar trebui să fim triști căci ne-am împlinit destinul... Ne-am făcut datoria.

Ce vroia să spună ? Era gata să-i răspundă cînd o pasăre zbură de pe o ramură ascunsă, lăsîndu-se pe o piatră. Ei auziră zgomotul ghearelor și tăcură cu suflarea tăiată ; după cîteva ocoluri, pasărea sări, își scutură coada, își frecă ciocul de piatră, apoi se făcu nevăzută. Simon uitase de întrebarea Arianei. Nici Ariane nu mai știa ce o îndemnase să i-o pună : simțea din nou cum trupu-i freamătă pe pămînt, cum tălăzuie alunecînd ușor spre Simon, spre mîna lui, spre coapsa bărbatului culcat alături, și-și lăsă capul în iarbă, dăruindu-i fruntea, și ochii, și gura, și dinții, iar neînsemnatul spațiu dintre ea și el se umpluse cu părul-i despletit — păr de văpaie, despărțit la fel ca odinioară de cărarea luminoasă... Simon visa, cu ochii spre ea. Deodată, băgă de seamă că dezmiardă chipul cald al iubitei și trupul ei ușor, mlădios ; atunci o prinse de umeri, o ridică iar asupră-le se lăsă însuși cerul slobod, vestitor al primăverii. Țintuit la pămînt, Simon sorbi văzduhul în acel binecuvîntat ceas cînd Ariane, cu capul atîrnat, mușca iarba înfierbîntată. Umbra se trăsese, frunzișul nu-i mai ocrotea iar soarele îi scălda pe amîndoi cu razele lui. Atunci Ariane alunecă iar, cu capul întors spre Simon ; se priveau pierduți în timp ce soarele le mistuia trupul, amețindu-i ca pe natura toată. Ici-colo, ultimele petice de zăpadă se topeau la rădăcinile copacilor iar Simon și Ariane, din clocotul fericirii lor zăreau prin iarbă, aprinzîndu-se, stele de aur. Aproape, aproape de el, simți suflarea liniștită a Arianei și i se păru că e singur pe lume cu ea, că întreaga omenire se reduce la acea pereche fericită aflată într-un veșnic extaz, pe creștetul unui univers primăvăratic.

X

AJUNS ÎN ACEL MOMENT AL VIEȚII,
Simon înțelegea că dragostea e adevăratul creuzet în care sînt neîncetat topite și plămădite formele lumii, că ea e veghe și conștiință veșnică, perpetuă re-naștere a vieții prin ea însăși. I se părea că pășește pe un alt tărîm, că se află în sfîrșit pe „pămîntul făgăduinței“ la care se gîndise

odinioară, în visele lui de copil. Simţea adevărul sfintei taine ce schimbă sensul şi valoarea actelor. O expresie uitată, „starea de har", îşi făcea loc din străfundurile memoriei şi Simon descoperea în ea o luminoasă realitate. Că iubirea e o sfîntă taină, devenise pentru Simon mai mult ca oricînd o certitudine : o realitate trăită, un adevăr al întregii sale fiinţe. În fiecare clipă, în fiecare îmbrăţişare, iubirea îi apărea o sfîntă taină. Ceasurile, zilele ce urmau dragostei, fericirea de după fericire, clipa cînd ai vrea să păstrezi în tine doar minunata prezenţă, nu erau oare tocmai starea de har — lume a liniştii, a armoniei, a ordinei ?

Acea lume nu excludea nimic. Imaginea morţii putea pătrunde fără s-o năruie. Simon constata că însăşi ideea morţii îşi pierduse din violenţă. Pînă şi morţii din celula albă unde se ducea să-i vadă, îi deveniseră familiari. Nu se mai mira de ceea ce li se „întîmplase". Expresia neutră care tălmăcea astfel cel mai groaznic eveniment din închipuirea oamenilor, dovedea că moartea nu era un fenomen atît de înspăimîntător. Ea o plasa la locul ei: O domesticea. O orînduia printre lucrurile „care se întîmplă".

Simon se întreba uneori dacă e cu adevărat posibil ca o fiinţă vie să-şi asimileze ideea sau mai degrabă faptul morţii ; dacă moartea apare la fel celor care vorbesc despre ea ca şi celor care pornesc în călătoria fără de întoarcere. Începea să creadă că moartea, ca şi alte realităţi vitale, se transformă prin iubire. Poate că fiecare îşi are moartea lui, felul lui de a muri, după cum are felul lui de a iubi.

Asta deslușea Simon în cuvintele sau mai degrabă în tăcerile Arianei. Ea îi vorbea de Massube pe care-l văzuse doar o dată, ca şi cum l-ar fi cunoscut de totdeauna. Şi Simon înţelegea că Ariane e cea care îl cunoscuse cu adevărat pe Massube ca şi pe Lahoue. Era hotărîtă să-l apere de nedreptele amintiri lăsate. Ţinea la el ca la o fiinţă ce n-avusese parte de fericire şi trebuia despăgubită. Îşi asumase parcă povara destinului lui de dincolo de moarte şi depindea de ea ca să-l facă fericit, alungînd duritatea şi violenţa pentru care fusese detestat în viaţă.

Părea că încearcă de dragul lui, ca fata din poveste, să îmblînzească monștrii.

De cînd Minnie plecase într-o dimineață tăcută, cu ninsori ce cădeau ca o cortină peste atîtea despărțiri, Kramer se schimbase cu totul. Era liniștit și grav ca un om care a luat o hotărîre. Desigur, Marele Bastard nu era un om care să renunțe ușor iar urmele doamnei Charmèdes, oricît de firave ar fi fost, puteau fi descoperite. Căci Minnie nu trecea neobservată. Cu inconsecvența firească unui caracter ca al èi, îi lăsase lui Kramer o carte de vizită. Era greu să pricepi jocul rusului și să poți spune dacă avea s-o urmeze sperînd că o va găsi smerită sau dacă avea intenția să se răzbune potrivit uneia din metodele chinezești sau tătărăști de care-i pomenise adesea lui Simon. Un lucru însă era sigur : fiecare zi ce se scurgea, în loc să șteargă amintirea ei, îl apropia și mai mult de Minnie. Kramer era un încăpățînat, în răspăr cu vremea. Într-o zi, nu mai rezistă și dispăru. Camera lui fu găsită goală... Simon își imaginase scena de adio dintre el și Marele Bastard cu risipă de vorbe și îmbrățișări. Admiră simplitatea evenimentului care-l scutea de un rămas bun.

Ca și toamna, primăvara era un anotimp al despărțirii. Pe Crêt d'Armenaz se dezlănțuia atunci o adevărată maree de echinox care se retrăgèa luîndu-i pe cei sănătoși ca și pe cei dezmoșteniți. Într-o dimineață aflară că fluxul avea să-l ia pe Pondorge. Se așteptau cu toții de multă vreme la plecarea lui ; se obișnuiseră într-atît cu ideea plecării încît acum li se părea imposibilă. Nimeni nu mai vroia să creadă că Pondorge trebuie realmente să o ia din loc, iar ținutul să piardă pe omul cel mai bun. Abia atunci auzind vestea, au băgat de seamă cu tristețe că boala nu e o instituție.

Totuși Pondorge trezise pe Crêt d'Armenaz o anume conștiință. Încă mai stăruiau în memorie poveștile lui, încă mai erau obsedați de semnificația lor. Multe nu aveau să fie înțelese decît mai tîrziu, poate, dar prin însuși misterul lor, prin nedumerirea pe care o provocau, nu te lăsau indiferent. Și pe urmă Pondorge realizase ceva : îi eliberase pe locuitorii de pe Crêt d'Armenaz, o dată pentru

totdeauna, de credința funestă în realitatea vieții lor anterioare, în valoarea ei, în ideea că ea era viața „normală“ : „balonul“, cum spunea Pondorge, fusese definitiv lansat iar ei nu se mai îngrijeau dacă avea sau nu să se mai întoarcă pe pămînt.

Pondorge rămînea cel mai frumos miracol al acelor zile de neuitat. Erau convinși cu toții acum că oamenii nu sînt ceea ce par, nici ceea ce spun, că Pondorge nu era doar un om cu cămăși rupte în coate, că arborii nu erau bucăți de lemn, că zăpada putea să se topească. Totul devenise posibil din ziua în care Pondorge le vorbise.

„De cînd Pondorge...“ — „din ziua în care“ : ajunseseră expresii curente pe Crêt d'Armenaz, cu o semnificație anume. Se mai spunea. „Știi, e dinainte de Pondorge“. Ceea ce fusese războiul pentru lumea întreagă, fusese Pondorge pentru cei de pe Crêt d'Armenaz. Cu singura deosebire că Pondorge nu era un cataclism ci o dată. O dată mai frumoasă ca 1 ianuarie.

Doctorul Marchat se arătase mirat față de cele ce se petreceau în sanatoriu. Pondorge era un bolnav destul de greu de tolerat și flerul directorului nu putea rămîne indiferent la valul de entuziasm care-i cuprinsese pe bolnavi. La primul „banchet“ pe care l-a prezidat, în frumoasa sufragerie, cu prilejul vizitei unor medici străini. doctorul s-a ridicat cu o calculată reținere, legănînd o clipă monoclul de aur ce atîrna de un șnur de mătase, și, cu vocea lui caldă, a rostit un discurs studiat. anume, în care se arăta bucuros de „excelenta stare de spirit“ ce domnea pe Crêt d'Armenaz, de „fericitele manifestări“ prin care ea se traducea și de „rezultatele încurajatoare în planul terapeutic, datorate unei discipline generos acceptate“... Totul era spus frumos și cu convingere, încît după discurs, lumea se întreba dacă nu cumva doctorul Marchat fusese inspiratorul lui Pondorge. S-a răspîndit repede și zvonul că doctorul avea asupra bolnavilor săi o binefăcătoare acțiune personală.

Omagiul astfel adus rămînea dealtfel în mintea lui destul de abstract și nu modifica defel raporturile destul de reci pe care le avusese întotdeauna cu Pondorge, în care bănuia că zace un spirit de inițiativă. De aceea ultima lor

întrevedere trebuia să fie la fel ca celelalte. Diagnosticul doctorului nu era tocmai favorabil şi se traducea prin termeni prudenţi, prin vagi ameninţări, aşa cum obişnuiesc să strecoare medicii cînd vor să astîmpere curiozitatea bolnavilor sau să-i cruţe de decepţii. Dar Pondorge nu era un bolnav indiscret şi pisălog. Manifesta o curiozitate redusă faţă de termenii savanţi, pe care nu-i înţelegea, iar atitudinea lui în cabinetul medical semăna întrucîtva cu cea a unui surdo-mut. Doctorul, om susceptibil şi orgolios, nu aprecia nici această atitudine prea dezinteresantă. Încă-i mai stătea pe suflet „lipsa de maniere" a bolnavului. Căci Pondorge, constatînd existenţa unui telefon pe Crêt d'Armenaz, nu s-a temut să renunţe la calea ierarhică, prea greoaie pentru el şi să se folosească de aparat ca să-l întrebe pe doctor, într-o frază contorsionată din exces de politeţe, dacă e dispus să-i facă onoarea „unei discuţii numai în scopul de a examina posibilitatea plecării lui"... În ciuda împrejurărilor, deşi cuvîntul „numai" fusese folosit într-un sens pur demonstrativ, fraza prea categorică i-a displăcut doctorului. De aceea l-a primit pe Pondorge stînd în picioare, cu mîinile trecute prin cordonul halatului, şi, fără să-i ceară explicaţii, din vîrful buzelor, după ce rostise cîteva fraze cvasi-sacramentale, articulă doar :

— Sînteţi liber...

Vorbea ca şi cum s-ar fi adresat unui asasin. Îşi luase o figură severă dar în fond era încîntat de plecarea unui bolnav pe care nu-l mai putea ajuta.

Pondorge nu părea convins că a înţeles termenii verdictului al cărui obiect era. Dar se gîndea că întrevederea a luat sfîrşit şi de data aceasta dintr-o pornire de reală simpatie, zîmbind, întinse generos mîna doctorului ; ar fi vrut să mai adauge : „Să nu ne purtăm pică !..." Dar mîna lui Pondorge se izbi de spinarea lui Marchat, care, aşezîndu-se la birou, sună, poftindu-l pe pacientul „următor".

A doua zi, chiar în primele ceasuri ale dimineţii, toţi prietenii lui Pondorge se înghesuiră la uşa lui ; coridorul pustiu de obicei, era acum ticsit. Degeaba îi ameninţa sora Saint-Hilaire care nu vedea în această manifestare decît o zarvă fără precedent. Cînd, în locşorul ei, de unde supraveghea intrările şi ieşirile — ameţită la gîndul că un bolnav

pe care ea îl tratase ca pe toţi ceilalţi, ca pe un şcolar, avea un asemenea ascendent asupra colegilor săi — a înţeles, pentru prima dată în viaţă, că se petrece „ceva“ vrednic de respect, renunţă să intervină, coborînd nepăsătoare scara. Ceea ce nu reuşise să facă spectacolul morţii sau al suferinţei unor muribunzi, Pondorge izbutise cu cuvîntul. „Spiritul ţinutului“, cum era numit, pătrunsese în sfîrşit sub carapacea rezistentă a surorii Saint-Hilaire şi cine ştie, poate în adîncurile ei începea să prindă contur un suflet. Într-adevăr, acum Pondorge putea să dispară !...

Plecările erau de obicei considerate evenimente fericite — şi pe Crêt d'Armenaz, ca pretutindeni dealtfel, ele trebuiau „udate“. Nu s-au sfiit aşadar să ude şi plecarea lui Pondorge. Dar, sub veselia celor adunaţi pentru ultima dată în jurul unui om, se insinua, fără voia lor, tristeţea momentului cînd aveau să rămînă singuri şi să se simtă ca nişte copii pradă durerii de a trăi, pradă durerii pe care Pondorge încercase să o înlăture... Mai multe sticle cu licori ispititor colorate fuseseră scoase cu grijă dintr-o lădiţă camuflată, dînd tonul ceremoniei. Fiecare bolnav venise cu paharul său, în virtutea unuia din regulamentele clandestine întotdeauna mai respectate decît recomandările oficiale. În jurul mesei se adunase un adevărat regiment care părea în aşteptarea unei bătălii. Se începuse trecerea în revistă iar cînd Simon intră, îl auzi pe Pondorge ordonînd :

— Rîndul al doilea, numărul 6 !

O voce binecunoscută răspunse : „Prezent !“ în timp ce Saint-Geliès, adjucîndu-şi onorurile zilei, cu culorile curcubeului arborate pe piept, rosti un discurs întru slava lui Pondorge. Ca un critic anemic, scriitoraş de duzină, bun la toate, care semnează un cuvînt înainte la o mare carte, tot astfel prefaţa Saint-Geliès plecarea lui Pondorge. Acesta răspunse în cîteva cuvinte simple şi vesele, pline de străfulgerări care i-a adus atîtea succese pe Crêt d'Armenaz. Îşi făcea, fără îndoială, iluzii spunînd că merge ca să se apuce de treabă, căci nimeni nu credea că Pondorge avea în faţă o carieră îndelungată. Dar potrivit unui aforism de-al lui nu trebuie să încerci să te amăgeşti în viaţă : un lucru „tot nu poate fi evitat“. În rest, afirma fără teamă că omul se distinge la fel de bine prin modul în care îşi

orînduiește uneltele ca și prin modul în care le folosește după cum se distinge prin felul de a nu face nimic la fel de bine ca și prin felul în care face ceva. „Fiți atenți, dragii mei ! Veți fi judecați după cum vă petreceți timpul liber !...“ Și ridicînd paharul, adăugă : „Timpul liber este soarele omului ; fiecare are nevoie de el ca să dea roade !...“ Toți rîdeau, așteptînd cîte o parabolă și n-ar fi fost surprinși dacă l-ar fi zărit cu nimb în jurul frunții.

Prietenii, camarazii nu conteneau să dea năvală în cameră ; Pondorge îi primea pe fiecare ca pe un frate, întrerupîndu-se de fiecare dată ca să le strîngă mîna ; stătea în picioare, în cămașă, gătit cu o cravată cu ape aurii, cu care nu mai fusese văzut și pe care o purta jenat ca și cînd n-ar mai fi fost îmbrăcat de-o veșnicie. În acel preludiu la despărțire, în acea defilare prin fața lui Pondorge era ceva și comic și lugubru și solemn care te făcea să te gîndești la o înmormîntare. Pesemne că și lui Pondorge îi trecuse prin minte un asemenea gînd căci se opri ca să facă însă haz. „Vedeți, e ca la cimitir, minus familia. plus subsemnatul !...“ Și se auzi rîsul său puțin înăbușit.

Nu mai rămăsese locșor în odaie : stăteau înghesuiți ca sardelele. Jos, pe treapta de la intrare, cei care nu reușiseră să se strecoare așteptau să-l vadă la ieșire și dădeau semne de nerăbdare. Din cînd în cînd delegau pe cîte cineva să afle ce se mai petrece sus. Era găsit probînd pantaloni, descurcîndu-se anevoie printre sforile și cutiile goale. Ar fi fost demult gata de plecare, dar capacul lădiței în care își îndesase lucrurile nu se închidea cu nici un chip. Îmbrăcămintea lui constituia de asemenea o problemă : nu putea să-și facă apariția într-un oraș cu pantaloni de zugrav, și rupți pe deasupra ! Toți pantalonii disponibili zburară în ziua aceea spre camera lui. Cu un pulover verde cu alb, unul din cele mai sobre din colecția lui Saint-Geliès — dăruit din toată inima — costumul se încropise. Pondorge nu era tocmai asortat, dar era îmbrăcat din cap pînă-n picioare. Cînd și-a făcut apariția la intrare, în fața celor ce staționau eroic la scară, sub cerul cenușiu care cernea fulgi de nea, a fost primit cu ovații frenetice. Printre oamenii înmărmuriți, printre cei care stăteau cu aparatele de fotografiat ațintite asupra lui — l-ar fi filmat

dacă ar fi avut cu ce — Pondorge, de nerecunoscut, păşea ca un om îmbrăcat... Scena nu se sfîrşi însă : cu atîtea gustări, discursuri, îmbrăţişări, ora fixată pentru plecare trecuse iar frumosul autocar albastru, după insistente semnale, o luă din loc fără Pondorge. Şi astfel, ar mai fi rămas o zi pe Crêt d'Armenaz dacă printre brazii ce mascau intrarea proprietăţii, nu ar fi apărut o minunată maşină pe care un „prieten" i-a pus-o la dispoziţie : căci se ştia, ori de cîte ori Pondorge avea nevoie de ceva, de maşină, de vreo sticlă sau de haine, se ivea cîte un prieten. La drept vorbind, starea maşinii nu inspira prea multă încredere. Mică, joasă, cu aripile lăsate, cu farurile sparte, cu capota izbită într-un şanţ, victimă a vreunui ciclon, stătea nemişcată în faţa eroului zilei, într-o atitudine umilă. plecată, puţin mirată. În acest uluitor echipaj, flancat de bădiţă şi gătit cu noul lui pulover, Pondorge avea să-şi facă apariţia în lume...

Trebuia să se grăbească. Se smulse cu greu ultimelor îmbrăţişări. Pe cînd se pregătea să intre în maşină, se întoarse pentru ultima dată spre prietenii lui şi dădu din mîini cu o prefăcută veselie, în semn de adio. Veselia celorlalţi se risipise şi acum stăteau muţi în jurul lui. În sfîrşit, Pondorge se aplecă, se strecură ca să se poată aşeza, după care maşina se porni agale... Apoi coborî pe drum. strecurîndu-se printre trunchiurile brazilor, acceleră şi se făcu nevăzută. Cu o insolită şi anacronică încăpăţînare, zăpada continua să cadă în linişte. O vreme, prin ceaţa dănţuitoare în jurul fantomei spălăcite a soarelui. răzbiră zgomotele tot mai slabe ale motorului. În cîteva minute, urmele lăsate de roţi fură acoperite ca şi cum n-ar fi existat.

Ninsoarea n-a contenit toată seara şi apoi toată noaptea. Cădea cu fulgi mărunţi, ca o pulbere în vîrtej... Se lăsa într-un strat moale pudrînd uşor crengile brazilor. Dar vîntul o sufla în toate sensurile şi atunci se prindea de uşi. Aveai impresia că treptat, cerul se prefăcea în pulbere. Cădea mereu, cu fulgi tot mai deşi ca pentru a învălui ceva, o amintire, un trup, îndemnîndu-te la uitare. Cădea ca nişte lacrimi liniştite ce urmează unei mari dureri. Cădea neîntrerupt, fără motiv, peste acea despărţire ce devenea, odată cu scurgerea vremii, definitivă.

Atunci, cei care au vrut să pară bine dispuşi au ostenit. Crezuseră că e de datoria lor să cînte şi să se agite la plecarea lui Pondorge. Şi acum erau sufocaţi de linişte. Odaia lui Pondorge încăpuse pe mîna servitorilor şi a surorilor care împătureau pledurile şi aşezau mobilele în vederea lugubrei operaţii ce însoţea plecările, numită „dezinfecţie". Curînd camera avea să fie încuiată, bine ferecată, iar numele lui Pondorge şters din registrele de pe Crêt d'Armenaz... Nici nu se isprăvise bine iarna că ţinutul vibra dureros, ca un pămînt zguduit, sub şocul despărţirilor... În pragul camerei sale, în întuneric, drept, în faţa nopţii. Simon întinse braţele — şi nu se putea spune dacă era gestul unui om care respiră liber sau al unui om care caută un reazem.

Adevărul putea fi însă altul... Putea fi un gest de întîmpinare. Poate că-şi deschisese astfel braţele ca să-l îmbrăţişeze pe Pondorge.

XI

PONDORGE LE SPUSESE CĂ VIAŢA nu poate fi evitată. Şi ca şi cum această frază ar fi deschis o eră a subversiunii, plecarea lui a fost urmată de altele : primăvara devenise activă. În asemenea împrejurări, cei care credeau în cvasi-eternitatea existenţei lor pe Crêt d'Armenaz şi care ar fi renunţat bucuros să se găsească din nou faţă în faţă cu lumea, trăiau clipe de derută ; alţii, dimpotrivă, simţeau o aprigă nevoie de a trăi, de a intra în ritmul violent al evenimentelor omeneşti. Simon le aştepta, stăpînit de o funestă nerăbdare. Trecuseră demult zilele cînd putea să rămînă întins ceasuri întregi fără să sufere, gustînd din vraja vieţuitoarelor din preajmă. Boala e paradoxală ! Cu cît era mai activ, cu atît vitalitatea lui Simon creştea. Doctorul Marchat se arăta acum optimist şi nu-l mai consulta, dealtfel, decît la intervale mari. Primăvara care pentru Simon era dătătoare de noi forţe, altora le grăbea sfîrşitul. Fiecare cu boala lui, fiecare cu moartea lui.

Astfel, după zile de o liniște profundă, Simon se mira simțind în el focul devorator, focul din măruntaiele pămîntului care încălzea în acel moment inima lacomă a florilor. În zadar crezuse că a ajuns pe un platou înalt unde viața e constantă, iar pacea durabilă. Vedea acum că nu te poți stabili în pace, că ea nu e acel ținut ascuns, acel loc de odihnă pe care-l cucerești odată pentru totdeauna. Nu, era mereu pusă în joc, era o victorie ce se vroia mereu recîștigată. În fiecare zi, așa cum mături o cameră măturată în ajun, cum ștergi praful care se va depune iarăși, cum îndrepți ceea ce mîine va fi deranjat, trebuie, de cum te scoli, să faci aceleași gesturi, ca să aperi sau să redobîndești pozițiile cîștigate sau pierdute. Totul se petrece ca și cum viața n-ar fi mediul normal al pămîntenilor : trebuie să lupți ca înotătorii care se mențin la suprafața apei prin mișcări neîncetate, căci orice clipă de inerție, de delăsare, de repaus reprezintă un pericol de moarte. Uriașul efort ce i se cere omului îl înspăimînta pe Șimon. Vedea cum focul mistuitor pe care crezuse că l-a domolit, se prefăcuse numai că e stins. Izbucnise din nou ; din nou îl chinuia în toiul zilelor liniștite. Era, așadar, o nebunie să visezi altceva decît echilibrul mereu frînt și redobîndit asemănător mersului, care este însăși viața ! Uneori pînă și curajoasa Ariane se temea de forța misterioasă ce se ivise între ei și pe care o simțea cum crește neîncetat. Sub privirea lui Simon i se întîmpla să-și plece ochii și să renunțe la dorința de a se lăsa pierdută în brațele lui. Dar îi ridica degrabă, sub insistenta lui chemare și atunci viața se revărsa iarăși din adîncuri. Rămîneau astfel într-un imaterial și devorator sărut, tremurînd în fața unui gest pe care nu mai îndrăzneau să-l înfăptuiască. Căci gestul li se părea uriaș, însetat de puritate și de reculegere. Se întrebau cum ar putea să se purifice și să se reculeagă încît să lase în urmă pietate și candoare. Acum, după ce se dăruiseră unul altuia, nu se mai simțeau liberi în dragoste ; o forță mai puternică decît ei îi îndemna la gesturi la fel de frumoase dar pe care se temeau că nu mai sînt stăpîni. La acest nivel al vieții. la acest prag dincolo de care forța pe care o slujeau risca să devină o forță a întunericului. începea eroarea, începea impasul.

Zilele creşteau mereu, tot mai calde. Ei urcau adesea pe cărarea spre Borons şi se opreau la jumătatea drumului, în locul unde poiana era dominată de Masivul cel Mare, acolo unde Ariane îi spusese cîndva : „Sînt fericită...“ Într-adevăr, erau fericiţi ; şi erau siguri că vor retrăi acea fericire ori de cîte ori aveau să se aşeze pe coasta stîncoasă, la răscrucea drumurilor ce-i aduceau unul către altul. În asfinţit, cînd soarele se retrăgea după piscurile întunecate ce se profilau ca nişte siluete colţuroase, cerul nu întîrzia să se arate pe deasupra zăpezilor palide, în toată limpezimea. Era plăcut şi odihnitor să priveşti. Conştiinţele lor treze porneau împreună în întîmpinarea evenimentelor.

— Îmi place scînteierea acestui ceas, zise ea într-o zi : deşi soarele a dispărut, parcă mai scaldă încă cerul, sau parcă cerul însuşi e dătător de lumină.

Simon stătea lîngă ea ; o cuprinse cu braţul ; totuşi ea nu se simţea destul de ocrotită.

— Vino mai aproape...

— Sînt aproape...

— Mai aproape...

El zîmbi.

— Te temi ?

— Da, poate... Cum te-ai temut şi tu cîndva... De lucruri.

— De ce de lucruri ?

— Nu ţi se pare că frumuseţea lor e excesivă ?

O auzea pentru prima dată vorbindu-i astfel ; o privi îngrijorat.

— Există pe lume ceva excesiv ?

— În toată această seninătate e ceva dureros.

El o asculta tulburat. Se întreba dacă nu cumva se aprindea vechea lui nelinişte dar nu se aştepta ca tocmai ea să-i vorbească astfel. Încercă să protesteze.

— Poate fiindcă priveliştea e desăvîrşită în sine. Totuşi n-are nimic ostil, potrivnic...

Ea se întoarse spre el cu ochii arzînd în asfinţit ca două pietre arămii.

— Crezi ? întrebă ea cu emoţie. Crezi ?...

Ea îi aruncase această întrebare ca un strigăt de alarmă. Atunci el nu mai văzu liniile reci şi limpezi ale zării ci

umbrele-i albastre ce căutau să se agațe. Nu mai văzu nici norul mare, galben, întins pe creastă, gata s-o devore. Ochii lui rămăseseră cufundați în privirile sfîșietoare ale Arianei ce vibrau în el ca o chemare. Ce vroiau ? Spre ce-l chemau ? Nu spre acea posesiune de care ea se temea ?... Dar acea posesiune nu era, nu avea să fie niciodată deplină. Privirea, licărirea fierbinte, colorată nu-l chema spre ceva delimitat, definit la care putea ajunge prin trup — ci spre ceva de dincolo de trup, de dincolo de persoana ei, ea însăși insesizabilă. Îl chema spre o cunoaștere nelimitată din care se naște spaima ce nu poate fi explicată doar prin îndărătnica, nepotolita dorință, nici prin violența îmbrățișării, nici prin imposibila, totala contopire a trupurilor. Îl chema spre ceva în care sufletul însuși devenea neputincios. Ariane avea dreptate să se îndoiască : posesiunea era un miraj : orice posesiune e nepotolită ; rămîne întotdeauna ceva ce poate fi posedat. Căci dorința nu se îndreaptă spre o țintă clară la care te poți opri ca să spui : Iată !... Am ajuns !... Ce urmărește atunci ? Goana către un abis în care lumina e la fel de orbitoare ca și întunericul, încît nu mai știi de e noapte sau e zi, ci vezi doar un spațiu mai adînc, altul, ce te cheamă. Ce te cheamă spre ceva dincolo de care ai vrea să ajungi. Spre ceva inexplicabil. amețitor — dincolo de care nu se mai află decît moartea.

Simon era înspăimîntat văzînd că a pătruns într-o lume în care sentimentele nu mai au nume.

A înțeles atunci că a ajuns prin experiență la un adevăr despre care auzise vorbindu-se pe Crêt d'Armenaz : îl rostise Pondorge. I se părea că viața l-a înălțat la nivelul ideii pe care Pondorge o repetase bucuros și pe care Simon o sesizase cu greu. „Nu ne-a fost dat să posedăm..." Simon își amintea de fraza, de glasul lui Pondorge ; își amintea de ziua în care Pondorge le vorbise de renașterea omului ca de o condiție esențială a vieții. „Lucrul pe care-l vei poseda va muri de pe urma acestei posedări..." Cît de clare, de fulgurante fuseseră cuvintele lui și totuși cît timp a fost necesar ca să le priceapă... „Să iei treaba de la început, să nu te instalezi în casa terminată, ci să-ți construiești, alături, o alta..." Nu vorbise astfel Pondorge sau plăsmuia acum Simon ? Dacă nu cumva Jérôme îi vorbise astfel ?

Nu spuneau cu toţii acelaşi lucru ? Nu erau cu toţii înţeleşi să-i interzică posesiunea, să-l forţeze să se retragă, să cedeze locul ?

Simon își amintea acum de o perioadă petrecută pe Crêt d'Armenaz cînd, simțind că se întîmplă ceva cu el, că intră într-o nouă lume, se întreba dacă pătrunde în lumea Arianei sau a lui Jérôme sau a altuia. Universul în care păşise era, într-adevăr, cel al Arianei, era lumea fericirii. Dar, pe nesimţite, a venit şi clipa cînd Simon se vedea izgonit într-o alta, complet necunoscută — dar în care era însoţit de Pondorge ; arătîndu-i calea, îl apăra de tot ceea ce era inform. Şi învierea în conştiinţa lui a celui care-i părăsise, îl făcea să înţeleagă ce înseamnă cu adevărat o prezenţă. Căci trebuia să admită că Pondorge îi era în acea clipă prezent nu numai prin cuvintele lui, în sfîrşit înţelese, asimilate astfel încît se confundau acum cu viaţa lui, dar că se înălţa mai presus de ele, pînă la elanul care le-a dat naştere, adică pînă la ceea ce era mai tainic, mai lăuntric în Pondorge. Or, tocmai asta înseamnă prezenţă. Simon şi-ar fi putut aminti de desfătarea lui ascultînd sonata lui Sugères la serata doctorului Crou şi de întrebările pe care şi le-a pus atunci cînd muzica îl învăluise încît i se păruse că, împreună cu interpretul, colaborează la geneza operei... Încă o dată viaţa nu se trăda pe sine ci îşi desăvîrşea semnificaţia. Pondorge, Jérôme, Sugères, toţi îl ocroteau ca un mănunchi de dovezi tot mai asemănătoare, tot mai clare. Lucrurile se legau astfel şi în lungul lanţ al ideilor o verigă se prindea de o alta, încît, în timp ce Simon înţelegea ce înseamnă prezenţă, înţelegea şi ce înseamnă „învăţătură", adică prezenţa maestrului în discipol...

Dar abia întrezărise într-o străfulgerare acest adevăr şi perspectiva astfel întredeschisă s-a închis. Dacă lumea în care păşea nu mai era cea a Arianei, atunci ce putea fi. Simon ştia că i se poate aplica doar un singur cuvînt spaimă. Da, trebuia să admită că atunci cînd o fericire ajunge la limitele omenescului, te face să trăieşti o spaimă ce seamănă cu moartea. Poate tocmai fiindcă spaimele se aseamănă, aflîndu-se în marginea fericirii sau a durerii. Cînd ţi-e foarte frig simţi o arsură ca de foc. Tot astfel

cînd păşeşti pe tărîmul bucuriilor, te mistuie durerea... Simon nu mai simţea nevoia s-o cheme pe Ariane : mîinile lui nu mai simţeau nevoia să o atingă ; simpla ei prezenţă îi era de ajuns pentru a-l face să cunoască o bucurie ascuţită ; ochii ei, privirea ei pierdută într-a lui erau de ajuns pentru a-l aduce pe tărîmul fără limite al bucuriei şi al spaimei, unde extremele se ating dar unde poţi înainta neîncetat căci abia ajuns la o margine de zare ţi se deschid în faţă alte zări. Tînărul avea teribila impresie pe care o trăieşte un om care ajunge la o limită şi care simte că de partea cealaltă s-ar putea ivi ceva ; avea însă conştiinţa că minunata spaimă născută în plină încîntare e fără soluţie în cadrul existenţei omeneşti.

Atunci, ca să înlăture înăbuşitorul simţămînt asemănător celui pe care îl ai în faţa unui marcaj ce vesteşte că drumul se înfundă şi că dincolo de el începe o zonă interzisă, a încercat formula magică, întotdeauna salvatoare şi a rostit numele iubitei :

— Ariane.

La doi paşi de el, ea şedea pe creasta povîrnişului, cu picioarele lipite, cu capul aplecat, privind pămîntul cu o expresie tristă şi totodată de nepătruns. Atunci Simon a strigat-o înspăimîntat, cu tremur în glas :

— Ariane, Ariane... Cred că a sosit clipa ca noi... Cred...

— Ce clipă ?

Ea l-a întrebat simplu ca şi cum el i-ar fi spus ceva obişnuit. Dar cele mai deosebite împrejurări — şi Simon o ştia prea bine — o găseau pe Ariane pregătită : chipul ei, glasul ei, totul dovedea că a înţeles. Putea oare să înţeleagă — da ! că însăşi prezenţa ei era în plus ! Putea să înţeleagă oare că însăşi intensitatea dragostei lui făcea ca prezenţa ei să fie de nesuportat ? Vai, asemenea lucruri nu pot fi spuse. Atunci Simon atinse cu blîndeţe umărul ei şi-l îndepărtă. Dar la ce bun s-o îndepărteze : aplecată, sprijinindu-se cu o mînă de pămînt, ea continua să-l privească aşa cum ştia ea, cu acea privire care dăruia şi primea şi care-i unea mai mult ca o îmbrăţişare... Era prea mult, da, el avusese dreptate ! Privirea ei îl ademenea. Cum de reuşesc unii să rămînă lucizi în dragoste — să-şi păstreze conştiinţa de dominatori ?... Închise ochii.

— Nu ! Nu ! izbucni el respingînd-o cu o tandreţe dublată de teamă, aşa cum respingi un lucru pe care-l adori... Apoi cu glas surd : Nu voi putea niciodată să trăiesc cu tine... Nu mă voi obişnui niciodată să te privesc... Mă ucizi... Prin prezenţa ta, faci ca totul să fie excesiv. Împingi limitele posibilului şi totodată le apropii. Am impresia că nu mai sînt în viaţă... Mă ucizi.

S-au ridicat, dar cum era noapte nu ştiau încotro s-o apuce şi au rămas acolo, la răscruce de drumuri, neputînd să se hotărască. Atunci, ghicind că avea să-l mai privească. o luă în braţe ca să n-o mai vadă, ascunzîndu-şi capul la pieptul ei şi abia se stăpîni să n-o farme. Dar ca. cu glas liniştit îi zise :

— Uite...

El ridică ochii. Ea îi arătă în întuneric muntele peste care luna îşi revărsa razele.

— O posesiune desăvîrşită... şopti ea. Tu ai spus-o.

Ea s-a adăpostit la umbra unui pom iar el s-a întrebat o clipă dacă nu rîde. Era în stare. Auzea parcă un uşor hohot care semăna cu rîsul ei ? Visa ?... Aruncă o privire oarbă spre munte şi nu-l mai zări.

— Deci nu era adevărat ! zise el.

Nu era adevărat, nu era adevărat ! Pentru un biet om totul era cu mult prea frumos. O frumuseţe care nu se lasă deslușită. Care se îndepărta spre nedefinite zări de frumuseţe. Simon a înţeles că încă o dată natura-i scapă. Degeaba plimbi privirea pe întinsele suprafeţe ce se măsoară tăcut cu cerul. Degeaba le ţintuieşti cu dragostea ta, nu le pătrunzi sensurile, nu le poţi afla niciodată mesajul. Degeaba le contempli, le iubeşti, cauţi să te identifici cu ele, va exista întotdeauna între elc şi tine acel infim spaţiu ce te împiedică să te contopeşti pe deplin ; ele îţi vor ascunde întotdeauna ceva, va exista întotdeauna dincolo de ele acea marjă ce nu poate fi depăşită...

Zidurile albe cu piscuri zburlite vegheau liniştite sub dulcea lumină a lunii. Pămîntul scînteia ; crengile fagilor, boltite deasupra drumului, făgăduiau o intimitate miraculoasă ; tăcerea era întreruptă de zvonuri limpezi de izvoare ce şopoteau în umbră, printre pietre ; natura chema omul cu un aer de tandră complicitate, dar vai ! numai ca să-i sfideze dorurile. Căci nu-şi spunea ultimul cuvînt, nu

avea să-i spună niciodată. Totul se petrecea ca și cum Arborele ar fi rămas mut, ca și cum Ariane ar fi tăcut : spaima de demult începea să-l cuprindă pe Simon, apoi pe ea și iarăși pe el, și iarăși pe ea ; din nou lumea era surdă și de nepătruns... „A venit clipa, își repetă Simon : a venit clipa..." Ce clipă ?... Era cumplit de greu să-și exprime gîndul...

Dar în acel moment îi apăru în față Pondorge ; Simon îl revăzu, povățuindu-l în termenii lui stranii despre „datoria dezrădăcinării" ! Da, venise clipa cînd trebuia să se achite de această datorie ; era mai mult decît o datorie, era o necesitate ! Dar Simon nu se resemna ; nu înțelegea foarte bine de ce trebuia să fie victimă ; știa doar că ceva urma să ia sfîrșit. Atunci, ca un copil neputincios în fața realității, începu, ca odinioară Kramer, să spere în cine știe ce catastrofă care să-l scuteacă de a mai lua o hotărîre. Dorea ca norii să întunece pentru totdeauna cerul, să ascundă ochilor lui muritori pămîntul somptuos și crud care-i răscolea sufletul... În același timp, se temea pentru iubita lui amenințată, se temea așa cum te temi pentru cineva care nu mai poate fi scăpat de la moarte. Se apropie de ea și o strînse cu patimă la piept. Simțea nevoia să o ocrotească ; i se părea că strîngînd-o astfel, alunga primejdia ce stătea gata să se năpustească asupra ei... Și din nou îl cuprinse sfîșietoarea, ascuțita dorință.

— Vino ! zise el.

În loc să coboare cu ea spre poiană, o trăgea spre culme, pe drumul către Borons...

— Vino !... Și adăugă în șoaptă : E poate pentru ultima dată !

Ea făcu doar cîțiva pași și se opri, dînd din cap, cu aerul ei încăpățînat, hotărît, cînd nimic n-o mai putea îndupleca.

— Nu... Nu trebuie...

Era primul „nu" care ieșea de pe buzele ei. A înțeles atunci că n-avea nici un rost să mai insiste. Intervenise ceva serios, grav, așa cum bănuise și el. Ariane o afirma pentru prima dată cu claritatea ei obișnuită, prin refuzul ei ce deznoda brutal lupta în care el se zbătea de un ceas. „Așadar nu m-am înșelat", se gîndi el.

Se despărţiră acolo, la răscruce, fără să mai schimbe alte cuvinte şi porniră fiecare pe drumul lui, tot aşa cum veniseră. Panta era abruptă ; Simon cobora iute iar pietrele care se rostogoleau sub paşii lui izbindu-se pe cărare făceau un zgomot ascuţit, răsfrînt de zidul stîncos din apropiere.

XII

A DOUA ZI SIMON A PORNIT-O singur pe cărarea spre Hauts-Praz şi a urcat spre copac. Venise clipa să-l pună la încercare.

Inima-i bătea de emoţie cînd, în lumina amiezii, după cotitură, îl zări cum stăpînea cu ramurile lui toată întinderea cerului. Muguri mii aruncau asupră-i verzi limpezimi. Înfipt în vîrful povîrnişului, se smulgea din pămînt cu o calmă violenţă. Ii simţeai deopotrivă şi forţa şi siguranţa. Rădăcinile-i muşcau drumul ca să se împlînte mai bine. Crengile se năpusteau lacome în văzduh, iar trunchiul viguros se înălţa între cele două încleştări, ca o solemnă trăsătură de unire.

Atunci Simon se opri în faţa arborelui, îl privi şi în sufletul lui spuse :

„Copac măreţ, vin spre tine să mă dezvinovăţesc şi fiindcă am nevoie de înţelepciunea ta. Nu pot să-mi descarc altora sufletul ; vin spre tine fiindcă tu mi-ai fost dascăl..."

Erau cuvintele lui ? Păreau un cînt pe care-l auzea, o muzică ce-l legăna.

„Ştii, am venit atît de devreme spre tine, nu sfătuit, nu îndrumat ci dintr-un instinct profund. Iubirea m-a călăuzit spre tine.

La început n-am căutat să aflu ce anume mă atrage. Am venit spre tine cu o inimă curată şi te-am iubit pentru frumuseţea ta cea mai materială, te-am iubit pentru bucuria pe care o trezeai ochilor mei.

Apoi am descoperit sensul tău. Mai înainte de a pătrunde în spiritul meu, ai fost în sufletul meu, în ochii mei, în fiinţa mea... Abia după aceea, fără voia mea, s-a

creat o armonie între noi pe care o afirm fiindcă o afirmi tu. Aceasta s-a produs în adîncul sufletului meu, dincolo de conştiinţă. Apoi am descoperit natura ta, acordul dintre natura ta şi a mea.

De aceea eşti o dovadă. Fiindcă nici un dascăl cu canoanele lui, cu lexicul lui, cu boneta lui de doctor, n-a rostit în faţa mea numele tău !"

Cuvintele curgeau de la sine, surde, fără să le caute. Luau formă în adîncul lui, dincolo de conştiinţă. Se apropie, mîngîie trunchiul noduros, ca de atîtea ori în cursul numeroaselor lor colocvii.

„Şi acum ascultă-mă bine ! Căci dacă am greşit cu ceva împotriva naturii tale, sînt gata să ispăşesc. Dar mai întîi ascultă !

Din ziua în care te-am văzut, în care te-am înţeles, mărturisesc că am mers pînă la capăt în gînd şi-n faptă. Am trăit de atunci ştiind că nu există gesturi pe care oamenii le repetă de secole, generaţie după generaţie, care să nu fie demne de a fi recreate, de a ieşi noi, neprihănite din mîinile noastre ! Am trăit ştiind că nu există gînd care să nu poată fi zămislit din nou de mintea noastră şi să iasă puternic şi intact, ca o fecioară înarmată dar nu pentru a robi cuvintele ! Am înţeles că favoarea pe care mi-ai făcut-o e cea a unei epifanii."

Respiră. Era cald. Nori luminoşi se învîrteau prin dreptul soarelui, se ridicau din pămînt şi cădeau din nou istoviţi. Simon se apropie de copac, îşi rezemă faţa de scoarţa lui aspră, îl mîngîie.

„Copacule, ascultă-mă bine, trebuie să-ţi vorbesc de ea... Şi ea a fost mai întîi în sufletul meu.

Ştii pe ce drum ne întîlnim în fiecare seară. Eu vin dintr-o parte, ea din cealaltă. Acum, cînd zăpada s-a topit, e simplu. O văd printre crengi cum urcă spre mine. Dorul meu se împleteşte cu dorul pămîntului. Îmi plac drumurile abrupte, codrii şi pietrele din calea iubirii noastre. E bine că există acest spaţiu între noi pe care trebuie să-l străbatem în fiecare seară pentru ca întîlnirea să poată avea loc pe acea culme, la răscrucea a două cărări. E bine că gesturile pe care ni le cere acest pămînt accidentat, spinos, au noblețea gesturilor pe care le fac fraţii tăi la marginea cerului. E bine că venirea Arianei spre mine e precedată de

lunga zi de reculegere și așteptare, pentru ca să fie cu adevărat o ofrandă...

Și uite ce-ți cer, Copac măreț. Mai întîi, să faci ca venirea Arianei spre mine să rămînă mereu această ofrandă, această ofrandă suspendată în asfințit ! Să faci ca eu s-o aștept mereu în viață ca acum, pe această cărare, ca așteptarea să sape brazdă adîncă în ființa mea, adîncă și curată, ca s-o pot primi ! Ca în fiecare seară, Ariane să fie acel punct ce se desprinde încet din zare și pe care-l văd cum crește pînă ce din el apare un trup de femeie. Căci tu vei înțelege ce minunat e să țin în brațe un trup ce a străbătut codrul ca să mă primească. Ca în fiecare seară Ariane să fie o dorință, o surpriză și o recompensă ! Să nu vină fără s-o merit. Să nu semănăm niciodată cu cei care, seara, se întind alături și se acceptă din obișnuință, gîndindu-se la munca de a doua zi care-i va despărți ! Să nu fim niciodată făpturi sătule ! Ca zilele să nu tocească relieful faptelor și al viselor !“

Cu ochii închiși, cu capul rezemat de copac, Simon vorbea în șoaptă, cu glas atît de stins încît rămînea tăinuit, lăuntric. Trupul nemișcat se contopea cu trunchiul... Și glasul care vorbea în el, continuă :

„N-am spus tot, Copac semeț, Copac iubit, forță binefăcătoare ! Acum, cînd razele soarelui de amiază mîngîie mădularele tale tinere, făcîndu-le să crească, trebuie să mă asculți. Învață-mă să-mi astîmpăr chinul, să-mi domolesc dorul !

Știi ce-nseamnă pentru noi drumurile din preajma ta. Nu contenim să ne minunăm de darul lor, mereu altul. Aceleași lucruri ni se înfățișează veșnic schimbate. Căci sîntem la munte. Torentul ce curge la picioarele tale e un nesecat izvor de bucurii. Înveșmîntat în frunze, se joacă printre flori sau ca o sabie despică stînca ; se învolburează în soare sau clocotește în adîncuri. Iar noi urcăm spre obîrșia lui și privim uimiți tot mai sus, cum zările își schimbă înfățișarea. Pe piscurile ce domină zidul de granit, există crînguri cu mușchi de catifea și magice lumini. E minunat să aștepți acolo amurgul, pînă ce zăpezile de pe culmi se aprind și se sting iar cînd noaptea se pogoară și cauți în beznă piatra pe care să pășești, să te îmbeți de singurătatea eliberatoare !... Ne despărțim pe drum ne-

bănuit ; torentul acoperă degrabă zgomotul paşilor ei şi înăbuşă glasul meu care o cheamă. Atunci, după ce la coborîş, regăsesc printre crengile înlănţuite deasupra cărării, aspra, grava privelişte, licărirea poienilor străjuite de crînguri pustii, atunci, vezi tu, mă simt copleşit, totul îmi apare atît de măreţ, de drept, încît parcă nimic înlăuntrul meu nu mai aşteaptă, şi mă odihnesc în pacea împlinirilor..."

O clipă nu se mai gîndi la nimic şi rămase rezemat de copac. Aici spovedania devenea mai grea.

„În fiecare seară, de cum ajung în odaie, deschid braţele şi chem în mine pe cea de care abia m-am despărţit. Sînt mai mult ca oricînd avid de fericire şi n-am decît o dorinţă : să mă îmbăt din nou de iubire. Ştiu că de fiecare dată fericirea mea e mai mare. Şi ştiu că e o nesăbuinţă să o drămuiesc... Te întreb, Copac semeţ, Copac puternic şi înţelept : Încotro se îndreaptă această patimă ? Încotro ne ducem ? Încotra te îndrepţi chiar şi tu ? Putem fi siguri că vom rămîne veşnic pe această linie de creastă în care echilibrul e atît de anevoios, luminaţi de acelaşi soare sau sîntem victime ale vreunei imense înşelăciuni ?"

La margine de drum, copacul se înălţa într-o uriaşă mişcare de eliberare, de certitudine, de victorie. Rezuma totul, calmul, patima, virtutea. Cu fruntea senină spre cer, nu încerca să nege violenta încleştare a rădăcinilor cu pămîntul. O creangă de jos se rotunjea deasupra drumului într-un gest cald, ocrotitor.

Pe cînd se dezlipea de el, adresîndu-i o ultimă rugă, un vuiet înfricoşător îi răspunse :

Întoarse capul... Părea că o parte din munte se surpă. Undeva, în inima cercului d'Armenaz, mai sus de Orcières, se rostogolea printr-o breşă, la stînga Piscului cel Mare, între cele două capete. Se prăvălea pesemne peste poteca ce ducea spre Orcières, oprindu-se mai jos, în pădure. Era prima avalanşă. Iarna întreagă se ducea de-a dura prin acea breşă în neîndurătorul creuzet al primăverii. Era o masă uriaşă, un torent de lumină, de zăpadă, de noroi, de grohotiş, de bolovani. Curgea de-a lungul stîncii verticale ca nişte lungi cosiţe despletite, năvalnice. Simon se întreba de nu visează. Vuietul torentului nu se mai auzea. Era acoperit de acel zgomot, ca de tren ce se apropie, ca de

fulger, zgomotul năprasnic al avalanșei. Întreg pămîntul părea că se cutremură... Zăpada adunată luni de-a rîndul pe cele mai înalte platforme ale deșertului se rostogolea acum în hău. Fărîme de copaci, de stînci se prăvăleau de-a valma, ca niște jucării de copii. Uneori valul se micșora, freamătul slăbea, auzindu-se doar zgomotul ascuțit al cîte unui bolovan. Apoi se pornea iarăși căderea tumultoasă ce lăsa de-a lungul zidurilor abrupte, lovite de soarele crud al amiezii, o brazdă strălucitoare. Părea că se prăbușesc norii, că o nebănuită forță zămislește din nou lumea.

Simon fu cuprins de o crudă, scurtă dorință. Avalanșa trecea prin fața lui ca o tentație... Ar fi vrut să-și dăruie inima infierbîntată, să-și închine patima pămîntului. I-ar fi plăcut să dispară în mijlocul acelei plămădiri brutale, acelei prăbușiri de zăpadă și de soare, să-și unească ființa cu torentul, cu trunchiurile primăvăratice ! Apoi, irezistibil, se gîndi la finalul *Poemului* de Sugères, la deznodămîntul neașteptat, la brusca avalanșă sonoră care isprăvea totul... Ca un fulger !

Cunoștea valoarea analogiilor. Știa că toate își răspund, toate au o corespondență, că oamenii și pămîntul nu trăiesc izolați, că prin sîngele nostru curge seva copacilor, că pe piscuri se înalță un cînt și că în simfonii răzbate ceva din muzica sferelor, că răspunsurile la întrebările noastre pot veni la fel de bine de la un înțelept ca și de la un cataclism... Da, în mod vădit natura îl izgonea. Acum se hotărî : viața îi apărea luminoasă. O imensă bucurie îl cuprinse.

Între timp valul slăbise, devenind un firicel subțire și tăcut ce se pierdea în văzduh ca o boare.

Urmă o clipă de liniște ce i se păru grea, lugubră.

Apoi lumea începu din nou să respire.

XIII

JÉRÔME STĂTEA ÎN PICIOARE ÎN odaie și mergea de colo pînă colo prin fața ferestrei, ocolind scaunele ticsite și valizele deschise în care Simon își aranja lucrurile. Deodată se opri

— Pleci, cu adevărat ?

Simon îl privi grav.

— Da. Hotărîrea mea e luată.

— De aceea ai vrut să mă vezi ?

— Da... Dacă reușești să te așezi pe undeva, ia loc. Sînt bucuros că te văd, Jérôme. De atîta vreme n-am mai stat de vorbă...

Urmă o pauză ; apoi Simon continuă cu alt glas :

— Am să-ți vorbesc... Nu poți să bănuiești cîte am să-ți spun, cîte am avut să-ți spun, cît de aproape te-am simțit neîncetat, din prima zi ! Uneori am impresia că prinde viață un cuvînt pe care l-ai rostit cu șase luni în urmă ; uneori cred că am descoperit o idee, un gest și îmi amintesc atunci de o frază de a ta care le conținea... Jérôme !

Își sprijini mîna pe umărul prietenului său.

— Ce s-a întîmplat ? Cine sau ce te obligă să pleci.

— Totul și nimic. Zîmbind, adăugă : Mă faci să mă îndoiesc de hotărîrile mele.

Jérôme se lăsă într-un fotoliu fără să dea atenție lucrurilor peste care se așezase. Nu-i venea să creadă.

— Ce vrea să însemne toată povestea asta ?

Privea în toate părțile, în speranța că va găsi undeva, pe chipul lui Simon, pe pereți, o dezmințire a amenințării, a despărțirii ce-i lăsa un gol neașteptat.

— Ar putea să însemne, la urma urmelor, că m-am vindecat, răspunse Simon zîmbind.

— Vindecat ? întrebă Jerôme ca și cînd vestea era lipsită de sens.

— Ți se pare imposibil ?

După ce se gîndi o clipă, adăugă :

— Nu, dar trebuie să fie înspăimîntător să te vindeci...

— Să te vindeci ! Cuvîntul se referea pentru el la o lume inferioară, ce trăia pe alt glob, cu moravuri, credințe diferite, o lume inaptă pentru fericire, pentru adevăr. Vindecarea însemna acele drumuri searbăde, însemna camera în dezordine, autobuzul hurducăind, trenul, orașul, saloanele, duminicile în familie, plimbările în suburbii, praful, rutina, truda, timpul pierdut. Cum de accepta Simon

să devină iar un om sănătos, un om ca toată lumea, pierdut printre cei carei ignoră existenţa ţinutului d'Armenaz ?... Nu, altceva era la mijloc ; Simon trebuia să-i vorbească, să-i explice.

— Ariane... începu Simon... Dar se opri. Sîntem amîndoi de acord.

— Cum de acord ?

Simon şovăi. Chiar trebuia să-i explice ? Jérôme nu-şi mai aducea aminte ? Uitase de Blanc-Praz, de platoul luminos unde totul îi apăruse atît de simplu, de clar ?... Încercă să-i explice inexplicabilul, *Poemul* lui Sugères, avalanşa, — acea stare sufletească pe care o trăise cu cîteva zile mai înainte, pe drumul spre Borons, cînd fiind alături de Ariane, necesitatea despărţirii i s-a părut evidentă.

Şi atunci se gîndise la Jérôme... Cînd i-a spus că n-a încetat să-l simtă prezent, nu bănuia cît adevăr cuprindeau vorbele lui. Prezenţa e ceva de care nu-ţi dai întotdeauna seama...

— Tocmai ţie trebuie să mă explic ? îl întrebă Simon.

Jérôme nu îndrăznea întotdeauna să înţeleagă. Era dus pe gînduri. Cum de l-a putut urma Simon într-atît ? Pe drumul spinos pe care atît de greu se încumetase el, un altul avea să-l depăşească ? Fiecare vorbă a prietenului său îl îndurera.

— Eşti hotărît ?

— Ori de cîte ori un om se ridică pe culmea fericirii sau a succesului, ştii ce i se întîmplă ?... Dispare, moare, se ruinează. În vreun fel sau altul i se ia bucuria. Înţelegi ? Întotdeauna se întîmplă astfel. Există întotdeauna un sceptru ce se sfarmă, un tren ce porneşte, un om la apă, un sărut fără răspuns...

Tăcu ; avea gîtul uscat. Dar oare acesta era adevărul ?... Nu, adevărul nu putea fi tălmăcit în cuvinte. Motivele pe care le înşira acum erau puerile şi Jérôme nu putea să nu observe. Pînă şi Simon băga de seamă că vorbele nu-i reflectau gîndul. Dar se pornise ; îl simţea pe Jérôme în spate, urmărindu-l cu întrebări, cu tăceri, aşteptînd cu orice preţ un răspuns.

— De ce te temi ? îl întrebă Jérôme.

— De tot. De iarna ce se duce. De primăvara care vine. De crenguța desprinsă din cuib. De muntele ce se prăvale în avalanșe. Pretutindeni în văzduh e un zvon al deșertăciunii.

Jérôme dădu din cap.

— N-ai încredere în viață ?

— Nu, dar am trăit aici, pe Crêt d'Armenaz un an. Știi ce înseamnă asta ?

De data aceasta Jérôme nu-i mai răspunse. Adevărul era cuprins în această frază. Venise la Simon cu speranța că-l va împiedica să plece. Se gîndea să-i vorbească de Ariane și să-l determine prin ea să rămînă ; refuza să admită despărțirea lor. Dar înțelegea acum că speranța-i era zadarnică. Simon spusese : „Am trăit aici, pe Crêt d'Armenaz, un an". Asta explica totul. Jérôme știa că locuitorii de pe Crêt d'Armenaz nu erau plămădiți ca cei de pe alte meleaguri. Nu erau legați de viață prin grosolane lanțuri care încătușează, înăbușă. În acel ținut al înălțimilor stăruia un suflu și cei care n-au trecut nepăsători pe lîngă el, nu mai puteau percepe nimic la fel ca înainte, căci suflul era incompatibil cu atașamentul față de bunurile pămîntești, era incompatibil cu fericirea, cu interesele meschine, cu sentimentul acut al proprietății, cu spiritul de acaparare, cu șiretlicurile și cu calculele atît de răspîndite îndeobște încît să ajungă să fie socotite firești. Cînd cei de pe Crêt d'Armenaz vorbeau despre fericire, iubire, viață, fantezie, cuvintele lor aveau alte înțelesuri. Nu credeau că viața cunoaște situații definitive ; nu credeau că fericirea se opune nenorocirii și nici că o viață cît mai lungă ar putea constitui în sine un ideal. Astfel, toate argumentele aduse de Simon erau neesențiale față de adevăratul motiv și anume că trăise de un an pe acele meleaguri, an în care se schimbase, devenind dificil pentru sine si de neînțeles pentru ceilalți...

Totuși Simon nu accepta așa de ușor să nu fie înțeles de „ceilalți". Părăsind ținutul d'Armenaz nu i se părea că face un gest negativ. Nu-i uitase defel pe cei în mijlocul cărora trăise cîndva — acest nou gînd îl domina acum, căci viața îți cere o continuitate, iar fervoarea lui de totdeauna putea fi convertită dar nu stinsă — și dorea ca între ai

lui și oamenii animați de suflul înălțimilor să lase să curgă stropi din izvorul purității. De ce n-ar interveni acel suflu și în raporturile dintre oameni, transformînd patimile adesea nesăbuite ce clocotesc în infernul omenesc ?... Pentru moment însă, o asemenea ambiție luase forma cea mai umilă și totodată cea mai firească. Știa că tatăl îl așteaptă. De la o vreme primea scrisori care-l chemau neîntîrziat și credea — dacă într-adevăr spiritul de pe Crêt d'Armenaz putea depăși ținutul — că se cuvine să înceapă cu nucleul din care se născuse, cu familia, cu straniul cerc spre care se îndrepta cu o anume curiozitate... Era un simțămînt nou, că trebuie să te întorci la tatăl tău așa cum te întorci la obîrșie. Nutrim uneori sentimente care cresc cu vremea. După douăsprezece luni de despărțire descoperea că dragostea filială e o realitate, ca și cea care-l lega de glie. Era nerăbdător să-și revadă tatăl și să-l învețe ce înseamnă fericirea...

Jérôme și Simon tăceau dar gîndurile lor se împleteau în liniște. Nu-și dădeau seama dacă timpul se scurge. Devenise imaterial ca odinioară.

Apoi Simon i-a făcut cea mai neașteptată mărturisire :

— Vreau să-mi revăd tatăl.

— Tatăl ?... Părea mirat ca și cum ar fi descoperit deodată în spatele cuiva o persoană pe care n-o remarcase.

— Mă cheamă, ce vrei ? Are nevoie de mine...

— Nevoie ? Ce poți să faci pentru el ?

— Să-l revăd... Îmi trimite scrisori naive și triste de parcă aș fi la capătul lumii. Simt dincolo de fiecare rînd că se întreabă : Acum, după ce a învățat o altă limbă, mă va putea înțelege ?

— Ciudat. Și tata tot așa îmi scrie, zise Jérôme, după o pauză.

— Da. Lumea e plină de părinți ce-și așteaptă fiii. Spaima nu-l părăsește pe om multă vreme. Cînd cea a iubirii slăbește, apar altele. Mereu sufletul și trupul... Vei pleca și tu ?

— Nu, răspunse Jérôme tulburat. Nu pot. Vezi tu, eu sînt dintre cei care rămîn.

Şi pe cînd rostea aceste cuvinte, în ochi ardea o flacără. Era însă taina lui. Simon îl privi, apoi continuîndu-şi gîndul, adăugă, scuzîndu-se parcă :

— Tinerii sînt puternici, Jérôme. Bătrînii însă nu ştiu să sufere. Am fost, cred, nedrept cîndva faţă de tatăl meu... Îi reproşam... nu succesul ci mai ales mulţumirea, da, satisfacţia lui în urma succesului, dorinţa lui de a rămîne pe loc, imposibilitatea de a abdica... Înţelegi ?

— Şi ţi-ai schimbat părerea ?

— Nu, dar sînt fiul lui... E ciudat, vezi, cînd te gîndeşti că eşti fiul cuiva... Înţelegi, Jérôme, ce înseamnă să ai un copil ?

Jérôme i-a ghicit gîndul. A înţeles că Simon îi mărturisise totul, că mintea lui parcursese într-un an un întreg ciclu — că întrevederea lor se isprăvise. Se isprăvise. Ce avea să se întîmple cu Ariane ? Nu îndrăznea să-i pună întrebarea pe care nici Simon nu cuteza să şi-o pună. Şi-o imagina cu greu pe alte meleaguri...

Seara, la întîlnire, încercînd să nu dea atenţie schimbării ce intervenise, Ariane i-a vorbit doar de Borons, de drumul pe care-l proiectase de atîtea luni, din toamna trecută, şi pe care vroia să-l facă singură ; vroia să ajungă pînă la una din platformele ce dominau cabana. El a sfătuit-o să aştepte, i-a pomenit de riscurile primăverii. Era însă una din dorinţele ei cu care degeaba încercai să lupţi : ea rămînea aceeaşi fetiţă gata să pipăie lucrurile, gata să stăvilească torentul cu mîinile. Pe cînd îi împărtăşea proiectul — pe acelaşi ton cu care-i vorbise cîndva de „grădina lor“ — el privi cu un dor pe care ştia că nimic nu-l va putea domoli vreodată, chipul hotărît îndreptat spre el, fruntea neprihănită, buzele tainice, ochii în care se putea cufunda la nesfîrşit pînă ce trecea dincolo de punctul inefabil unde bucuria devine suferinţă iar aşteptarea n-are soluţie. Îi auzea glasul, glasul ei fluid ce nu cunoştea nelinişte, îndreptîndu-se spre el şi îşi spuse că-l va auzi mereu murmurînd astfel în inima lui. Atunci, pe cînd amintirile se învălmăşeau, fu cuprins de o îndoială : îşi impunea un sacrificiu peste puterile lui ; dar la gîndul că printr-un singur cuvînt ar putea anula totul, îl cuprinse ameţeala.

— Dacă n-am să am curajul să plec ? şopti el.

Ea lasă impresia că nu l-a auzit. Era ciudat de absentă, parcă n-ar fi înţeles întrebarea pe care Simon o pusese deopotrivă şi ei şi lui : prin tăcerea ei o consideră zadarnică. Se aflau în acea seară — printr-o bizară întîmplare, în coridorul „Casei“ unde se întîlniseră de atîtea ori ; şi Simon recunoscu deodată, decupîndu-se pe peretele cenuşiu, lujerele transparente, curios răsucite, iar pe fiecare o mică floare în formă de stea, de un roşu smălţuit : era planta care fusese adesea martora întîlnirii lor, la fel de ireală, ca în prima zi. Ariane nu spunea nimic ; nu vroia să rostească acele cuvinte care conferă evenimentelor un caracter solemn. Cum lui Simon îi mai rămăsese încă două-trei zile de petrecut pe Crêt d'Armenaz, îi dădu întîlnire în ziua următoare, spre apus, acolo de unde pornea cărarea spre Borons, apoi, cînd se făcu întuneric, o însoţi pe scăriţa de fier ce cobora spre poiană şi o sărută îndelung... Şi, ca în seara primului lor sărut, încerca, pe cînd urca pe poteca spre Mont-Cabut, să simtă gustul buzelor ei. Deşi urma să o vadă a doua zi, avea impresia că se despărţiseră de ani şi ani : revedea doar noaptea în care Ariane se cufundase.

A doua zi, imediat după prînz, înainte de a-şi strînge lucrurile, Simon se întinse pe balcon săvîrşind un gest prin care se alătura încă o dată celor prezenţi pe Crêt d'Armenaz, ca şi celor ce aveau să vină an de an, să se întindă ca şi el în timpul iernilor geroase şi al primăverilor pătimaşe, în vuietul torentului şi în deşteptarea florilor. Atunci, în toiul neliniştii lui avu un sentiment de securitate. Privi drumul. Mai multe fete treceau sub ochii lui, întorcîndu-se de la plimbare. Spera să o zărească şi pe Ariane şi începu să-i pîndească silueta ce avea să se ivească de după brazi. Dar ea nu se arătă. Ce făcea oare ?... Pe drumul pustiu, timp de mai bine de o oră nu avea să mai treacă nimeni. Simon simţi cum îl fură somnul şi aţipi dar se trezi într-un urlet ce venea dinspre munte. Apoi zgomotul încetă şi el adormi din nou.

Spre asfinţit, cu mult înainte de ora întîlnirii, ieşi din odaie doar de dragul aşteptării şi se îndreptă spre Borons. Ziua se încheia în acorduri pătrunzătoare, melodioase. Soarele sîngeriu proiecta pe cărare umbrele firave ale arborilor, de-a lungul cărora urcau fragedele lumini ale

frunzelor. Din depărtare răzbea vuietul torentului renăscut, vuiet văratic, puternic şi autoritar. Simon îndrăgea acel ceas, preludiu al întîlnirii. În jur, chiar în tumultul torentului abia înăbuşit de frunze, domnea o linişte supranaturală. Simon respira aerul proaspăt cu miresme de răşină, de flori, de ţărînă. Umbra lui adîncea urmele paşilor lor lăsate în pămîntul umed cu cîteva zile mai înainte. Simon observa că pe toată întinderea poienii şi chiar în inima codrului zăpada se topise ; mai dăinuia doar prin văgăuni, ici-colo, la rădăcina cîte unui copac, ca o dalbă fantasmă. Era primăvară !... Dar seara pogora repede. Poteca se întunecă deodată. Simon care se oprise la intrarea în pădure, ridică ochii. Printre ramuri, cerul era senin ca şi în ajun, de un albastru limpede şi rece. Parcă sus de tot, dincolo de zări, se făurea dintr-o tainică, nepreţuită plămadă, o altă zi, a nimănui. Era plăcut, puţin sumbru. Ariane nu venea. Pentru prima dată nu venea la întîlnire. Simon a aşteptat-o aproape un ceas. Apoi a pornit-o spre „Casă“ în fugă, simţind în piept o stranie greutate, aşa cum simţi înainte de a te podidi lacrimile.

XIV

SIMON DESCHISE OCHII ŞI CERCETA odaia : era cea din prima zi, cu orizontul oceanic şi cu piscul Mont-Cabut încadrat în fereastră... Ce căuta în acea odaie ? De ce era în „Casă“ ? Cu un aer îngrijorat sora Saint-Basile, aplecată asupra lui, îi urmărea gesturile. Reconoştea ceva ?... El întinse spre noptieră o mînă, apoi îşi îndreptă ochii spre fereastră. Deschise buzele.

— Mont-Cabùt... murmură el.

Ce era cu Mont-Cabut ? De ce privea ca un om care are vedenii ?... Simon se uită iar prin odaia în care, după o lungă noapte petrecută în tren, se trezise cu aproape un an în urmă. Nu se schimbase nimic. Îşi reamintea cu o neaşteptată precizie, cu o crudă intensitate cele mai neînsemnate detalii din primele zile. Zile de aşteptare, zile de suferinţă cînd avusese simţămîntul că este prizonierul unei lumi închise, în inima căreia Mont-Cabut se înălţa ca

o enigmă — totul era atît de aproape, era prezentul şi atît. Retrăia mărunţele evenimente din primele luni, scrisorile lui Chartier, vizitele surorii Saint-Basile. Îl revedea pe Massube intrînd la el cu halatul lui înflorat ; îl auzea pe Pondorge ţipîndu-i în ureche, cu accentul lui de suburbie : „E un tip, pe nume Dante, un poet... ştii ceva de el?“ Îl revedea pe Jérôme întinzînd braţele în negură, spre torent şi spunîndu-i : „Auzi ?“ Despre ce-i mai vorbea ? Nu-i vorbea despre o fată ? Unde era acea fată ? Putea s-o vadă ? N-avea să vină, prin poiană, n-avea să se aşeze printre flori, cu soarele alături, ca un cîine credincios ? Va îndrăzni să-i vorbească ? Doamne Dumnezeule, ce s-a întîmplat ? Lîngă el, aproape de tot, se căsca un hău necuprins din care se înălţa întunericul şi frigul...

Scoase un strigăt şi începu să tremure tot. Atunci sora Saint-Basile a înţeles că Simon începe să-şi vină în simţiri.

Deşi febra a continuat şi în zilele următoare, i s-a îngăduit să primească vizite.

Simon a aflat că oamenii din Orcières care coborîseră în zori spre Crêt d'Armenaz, pe drumul spre Hauts-Praz, l-au găsit în nesimţire lîngă un copac. Atunci şi-a amintit de după-amiaza în care a auzit ca prin vis vuietul muntelui : avalanşa !... Se prăvălise ca şi prima, din înaltul platourilor stîncoase ale Deşertului, de această dată ceva mai la est. Pornită de la baza Crestei Mari, la dreapta, se rostogolise din platformă în platformă, oprindu-se pe terasa pe care se afla cabana Borons, acoperind-o complet. De jos nu se vedea nimic, se auzise doar urletul. De ce alesese Ariane tocmai acea zi ca să urce atît de sus ? Cineva spunea că a văzut-o dis-de-dimineaţă tăind prin poiană şi îndreptîndu-se spre creştetul muntelui. Să fi fost adevărat ?... Cînd absenţa ei a fost remarcată, au pornit după ea echipe de salvare ; dar nici în seara aceea, nici în ziua următoare n-au dat de nici o urmă. Apoi, din cauza timpului au fost nevoiţi să întrerupă căutările.

În prezenţa lui Jérôme, Simon simţea o mare linişte. Recunoştea în cel ce venea în fiecare seară să ia loc la marginea patului său, cu eleganţă şi discreţie, pe pri-

tenul a toate înţelegător care, fără să ceară explicaţii deşarte, se situa uşor la nivelul evenimentelor, la acel nivel de înţelegere, de calmă lumină la care se situează prietenia cînd e curată şi durabilă. Jérôme i-a povestit că ţăranii, găsindu-l în zăpadă, l-au crezut îngheţat. Nimeni nu înţelegea de ce, dacă a vrut să ia parte la căutarea Arianei, s-a rătăcit pe drumul spre Hauts-Praz, cînd avalanşa căzuse de cealaltă parte a torentului, deasupra cabanei Borons... S-a presupus că n-a mai rezistat şi, aşezîndu-se să se odihnească la rădăcina pomului, a îngheţat. Dar de ce pe acel drum ? Nimeni nu găsea vreo explicaţie. Împrejurarea. asociată confuz cu dispariţia Arianei, căpăta în mintea unora o notă de mister ce făcea ca evenimentul să pară şi mai înspăimîntător.

Simon îl asculta pe Jérôme, îl privea cu drag, zîmbindu-i uneori, fără să-i răspundă însă. Îşi amintea vag de ceasul în care îşi venise în simţiri în patul straniu, îşi amintea de strînsa legătură dintre clipa aceea şi perioada petrecută în aceeaşi cameră cu un an în urmă. Mai multe luni din viaţa lui erau astfel abolite. Simţea în locul lor doar un mare vid pe care nimic nu venea să-l umple. Apoi amintirile ieşiră la lumină ; uriaşul bloc al trecutului, al trecutului apropiat, pătrunsese în el atît de brusc încît gemu de durere. Lumea continua să se cutremure din temelii. Era însă ceva la care nu se putea gîndi. Simţea durerea dar cauza durerii n-o vedea : era ca un lucru care se află prea aproape încît nu-l mai vezi. Îşi dădea seama că era ceva ce nu încăpea în gîndul lui. Nu exista o măsură comună între acel eveniment şi lumea în care trăia din nou acum. Marile evenimente ale vieţii nu intră deodată în conştiinţa unui om. Un om poate să asculte impasibil veşti pe care te temi să i le comunici ; pentru el veştile nu sînt nici adevărate, nici reale, nici plauzibile. De aceea marile zguduiri, în clipa în care au loc, nu ne înfioară. Cea mai mare, mai înspăimîntătoare durere a lui Simon a simţit-o pe cînd o aştepta pe Ariane pe cărare. A înţeles atunci că s-a petrecut ceva teribil, dar cuvîntul n-avea pentru el aceeaşi semnificaţie ca pentru ceilalţi cameni de pe Crêt d'Armenaz care stăteau grupuri-grupuri pe coridoare şi vorbeau în şoaptă : Simon nu putea să-l încarce cu sensuri precise.

Suferise, poate, un şoc puternic, căci nu-şi mai amintea nimic. Singurul lucru care-i apărea clar era acea noapte rece şi neprihănită, cu stele mii, în inima căreia pornise pe lungul drum spre Hauts-Praz, pînă la copacul sub care fusese văzut de multe ori şi unde oamenii crezuseră că s-a oprit din întîmplare. În fiecare dimineaţă se deştepta cu această imagine : vedea cotitura drumului ce urca spre cer şi noaptea miraculoasă în care, sub puzderia de stele, captive ale crengilor, copacul îşi înălţa structura atletică, trupul binecuvîntat, aruncat în cumpăna cerului ca o măsură potrivit căreia aveai să dai socoteală la ceasul judecăţii.

Pe Crêt d'Armenaz relatările despre noaptea aceea nu mai conteneau ; fiecare venea cu precizări dramatice şi neaşteptate, cu nenumărate detalii. Simon fusese văzut cînd pe drumul spre Borons, cînd pe cel spre Orcières, într-un cuvînt în toate colţurile unde porniseră echipele de salvare, într-o primă recunoaştere, pe toate cărările ce duceau spre Deşert. I se atribuiau fel de fel de fraze, de gesturi. Într-un singur loc nu fusese văzut, acolo unde de fapt se dusese. Simon ştia că e singurul care trăise cu adevărat acea noapte, căci doar prin el trecuse ca un fluviu teribil şi tăcut în care se rostogoleau de-a valma trupuri şi suflete, lucruri şi făpturi, şi despletite cosiţe de stele şi de ramuri, dincolo de care răzbea acea lumină solară aprinsă în lume de dragostea lui. Cînd sora Saint-Basile, dojenindu-l pentru nesăbuinţă, făcu o uşoară aluzie la „devotamentul", la „osteneala" lui din noaptea aceea, Simon plecă fruntea cu condescendenţă : există legende pe care nu trebuie să le înlături. Dar ceea ce ştia el despre acea noapte era drumul, copacul uriaş, supraomenesc, cu crengile înfipte în veşnicie, ca un martor etern. Era acea pace supranaturală în care, departe de strigăte, de chemări, de gesturi deşarte, urcase singur ; era acea pace în care, pe cînd ceilalţi o căutau pe Ariane, el singur o poseda pentru totdeauna.

Uneori îşi spunea că ea nu murise, că plecase doar, că i-o luase înainte ca să evite despărţirea. Că poate peste şase luni, peste un an, oriunde se va afla, va primi un cuvînt, rugîndu-l să vină. Ar fi fost în „stilul" ei... Nu era neverosimil ca în dorinţa ei de absolut, să-l lase să creadă în moartea ei : era un mod de a-i lăsa intactă o

amintire... Avea impresia că putea alege între această ipoteză şi cea a morţii ei. Dar pe măsură ce zilele treceau, era tot mai convins că Ariane murise. Cu această încredinţare se aşezase la rădăcina copacului, cu un simţămînt de linişte, de neaşteptat şi profund calm. Înţelesese limpede că trupul Arianei nu va fi găsit, că orice căutare e zadarnică. Dacă ar fi venit cineva să-i spună : „A fost găsită", n-ar fi crezut. *Ştia* contrariul. Era imposbil ca ea să mai fie în viaţă. Aşteptase mereu această moarte. O întrevăzuse într-o dimineaţă şi pentru el, nu demult, pe cînd privea cum se pornise prima avalanşă. Dar moartea Arianei o făcea pe a lui de prisos. Iar pămîntul n-avea să se clintească pentru el.

Un singur lucru i se părea oribil în moartea ei : faptul că nu trecuse neobservată, că toată lumea, mai ales noii veniţi — adică cei care n-o cunoşteau nici pe Ariane, nici pe el — se credeau autorizaţi să vorbească, aşa cum se vorbeşte despre un eveniment ce aparţine tuturor, şi asupra căruia toţi se pot pronunţa : curiozitatea lor transforma evenimentul în fapt divers. Dar moartea Arianei nu aparţinea lumii, după cum nu-i aparţinuse nici viaţa. Aparţinea doar celor care ştiu ce înseamnă adoraţia.

De aceea Simon nu făcuse nici un gest. Adormise la rădăcina copacului, ca un om care şi-a încheiat ziua, cu conştiinţa împăcată. Ultima imagine fusese a nopţii limpezi care scurgîndu-se printre mreaja de ramuri aplecate deasupra lui, îl mîngîia cu mii de degete tăcute şi aurite iar el credea că doarme printre constelaţii.

Cîteva zile, fiind foarte slăbit, n-a avut voie să primească vizite. Într-o dimineaţă doctorul Crou apăruse cu un anunţ pe care Simon îl văzuse agăţat de atîtea alte uşi, vestind o moarte apropiată : „Vizitele sînt interzise". Singura făptură din preajmă-i era sora Saint-Basile care, uscăţivă şi tăcută, părea omul cel mai indicat să aibă grijă de ultimele lui zile.

Putea să se creadă din nou cu un an în urmă, pe vremea sosirii lui pe Crêt d'Armenaz, cînd se simţise la marginea unei vieţi pline de necunoscut şi cînd tăcerea adunată în dosul uşii sale, pe lungile coridoare pustii şi scări căscate îl înspăimînta.... Curînd, vai ! îşi făcu apariţia şi sora Saint-Hilaire, la fel de punctuală, de meticuloasă şi de inutil de chiţibuşară. Viaţa reîncepea !...

Dar în același timp viața devenea cumplit de greu de suportat. Simon se gîndea că era obiectul unei nenorociri de neconceput, totuși agățată de el, de persoana lui, ca o haină prea mare în care se pierdea și care-l izola de restul lumii. Prin nenorocirea lui era sortit singurătății.

Într-o seară, pe cînd era gata să adoarmă, mai înainte de a stinge lampa, aruncă o privire în jurul lui și zări, prins pe un piedestal, un crucifix maroniu ce se detașa pe albul peretelui. Îl contemplă cu tristețe, cu un soi de melancolic respect. Își amintea că ultima oară văzuse un crucifix asemănător pe pieptul lui Massube, devenit serios și grav... O revăzu apoi pe Ariane pe cărarea pe care se întîlneau, spunîndu-i : „Simon... S-a săvîrșit... Trebuie să vii să-l vezi ; e atît de frumos !...“ Ariane rostise aceste cuvinte în lumina dimineții. Ariane îngenunchiase în aceea dimineață la căpătîiul lui Massube. Din nou îl obseda, ca și cu cîteva ceasuri mai înainte, vizita făcută straniului său prieten și simțea o durere ca o rană ce se deschide și sîngerează : așadar într-o zi, ființa iubită putea ca și Massube, să zacă întinsă, liniștită, cu pleoapele prea încleștate pentru un trup ce doarme ?... Și atunci, la gîndul că într-o zi s-ar putea aplica vieții Arianei, vieții lor, iubirii lor cuvîntul „sfîrșit“, începu să plîngă. O durere sfîșietoare îl ardea : înțelegea că Ariane murise.

.

În ziua următoare, la vizita de dimineață, sora Saint-Basile constată că starea lui Simon era mult mai gravă. Căci el trăia cu acest nou gînd : privea moartea Arianei ca pe un sfîrșit, ca pe o privațiune. În ajun avusese percepția morții. Așadar nu avea să se mai plimbe cu ea. Nu aveau să mai urce împreună pe drumul spre Hauts-Praz ca să-i arate copacul sau Masivul cel Mare în asfințit. Mai auzea încă vocea ei caldă și pură spunîndu-i : „Sînt fericită aici...“ Își amintea, iar spaima îl strîngea ca într-o menghine și inima-i bătea sălbatic, își amintea de acea zi caldă de primăvară cînd stătuseră lungiți alături, pe pajiștea unde obișnuia s-o aștepte. Ea se ridicase pe un cot, cu părul peste frunte și îi șopti cuvinte pe care atunci nu le-a înțeles : „Simon, n-ar fi mai bine să ne oprim aici ?... Ne-am împlinit datoria... N-ar trebui să fim triști...“ Împlinit... Da ! Ea și-a împlinit datoria ! *Defuncta !* Îi veni în minte acest cuvînt. Și simți asupră-i

privirea sălbatică a Arianei. Apoi capul se răsuci în adîncitura pernei fierbinți.

Cînd sora Saint-Basile a intrat seara să-i ia pulsul, a găsit la marginea patului, atîrnînd, o mînă înspăimîntător de palidă. Sora s-a retras fără să-i adreseze o vorbă iar Simon n-a încercat s-o rețină. Lumea devenise derizoric, pustie. Îl îneca durerea cînd se gîndea la acel ținut, la poteci, la florile ce urmau să crească în poiană. Erau imagini cumplite. Simon nu putea să admită că tot ceea ce gîndise pentru Ariane sau cu ajutorul ei avea ca obiect un trup inert, că trupul ei era în pămînt la fel de țeapăn ca trupul lui Massube — prietenul cel rău !

Se lăsă din nou gerul, zile în șir, cum se întîmplă primăvara. Într-o dimineață, Simon zări la fereastră flori de promoroacă ; curînd, pe geamuri începură să alunece tăcuți fulgi de nea. Atunci, în memoria unei ființe dispărute ce continua să trăiască în el, începură să alunece de asemeni, cu insistență, sunetele lente, obsedante, halucinante din *Poemul* de Sugères. Ca și ele, împreună cu ele, ca în seara în care poposise cu Ariane la cantină, fulgii cădeau ușor, încăpățînați — iar Simon se lăsă învăluit fără să opună rezistență în meandrele celor două melodii înrudite : nu deslușise pînă atunci o atît de clară, de caldă invitație la moarte. Surprindea o nouă și ultimă semnificație a minunatului *Poem* de Sugères în care deslușește rînd pe rînd dorință, așteptare, infinită tensiune a sufletului spre iubire... Se mira că nu o sesizase mai demult. Ar fi trebuit să înțeleagă după explozia cimbalului care încheia lucrarea, după acel final brusc, după acea sfîșiere în urzeala sunetelor, după avalanșa peremptorie și stridentă — că numai ideea morții putea să-i inspire compozitorului deznodămîntul brutal, autoritar, sufocant.

În același timp *Poemul* îi amintea de cele mai frumoase clipe. El conducea, fără nici o îndoială, la o catastrofă. Dar cu cîtă forță ! O forță asemănătoare cu cea care a făcut să crească Arborele : puteai să te încrezi în ea ; o forță ce venea de departe, din înălțimi.

Fulgii încetaseră să mai cadă și se topiră repede. La fereastră, Simon văzu iar curgînd zile senine ca un fluviu adînc și transparent. Prindea forțe noi. Avea iar o paradoxală încredere în mod inexplicabil se găsea în aceeași stare de spirit, stare de grație ca în primele zile cînd pier-

derea Arianei i se păruse un eveniment firesc, lesne de înţeles, poate chiar fericit. Să fi fost sub influenţa lui Sugères ? Ascultînd în memorie frazele zvîcnite, reluate ale *Poemului*, se minuna cu cîtă grijă îi urmărise destinul emoţiile ce se legau, se împleteau, se susţineau. Lumea devenea din nou clară, descifrabilă. Pe măsură ce zilele treceau iar Ariane stăruia în gîndurile lui, prima noapte de după moartea ei devenea tot mai pură, mai rece, mai transparentă. În inima acelei nopţi, Ariane îi apărea ca un semn.

Cînd era gata să adoarmă, cercetînd camera goală, în căutarea unui obiect pe care să-şi odihnească privirea, unei licăriri, unui semn, unei încurajări în faţa nopţii, ochii lui cădeau mereu peste micul crucifix maroniu. Dar în acelaşi timp, o altă imagine, mereu aceeaşi, se confunda cu prima, acoperind-o misterios cu braţele-i deschise : imaginea arborelui profilat în noapte. Cu ochii închişi, Simon se lăsa purtat de acea forţă luminoasă, ce se îndrepta spre el anunţîndu-i frumuseţea, bunătatea lumii. Adormea în înălţimi, împins, susţinut de ramurile blînde şi credincioase ce începeau să se înveşmînteze în frunze. Atunci Simon înţelegea că trebuie să trăiască.

Începu să iasă, să străbată ţinutul şi dădu peste micul pavilion din Mont-Cabut, de nerecunoscut în mijlocul vegetaţiei bogate, pavilion în care petrecuse ceasuri de extaz, de iubire. Şovăi la marginea acestei vieţi care-l îmbia din nou. Fiecare privire îi făcea rău, îi smulgea un strigăt : urmele de pe drum, o floare, bariera şi cărarea ce cotea, ultima rază aurie ce se odihnea tot mai tîrziu pe cele două creste inegale... Avea impresia că pactul dintre el şi ţinutul pe care-l îndrăgise atît de mult fusese abolit. Totul se schimbase dealtfel în jur şi Simon descoperea un pămînt necunoscut, străin. Treizeci de zile fuseseră de ajuns pentru ca să înstrăineze lumea şi iarna ce domnise atîtea lungi săptămîni nu lăsase în urmă-i nici un vestigiu. Nu numai Ariane, dar şi lucrurile îl părăsiseră şi din nou ideea morţii se confunda cu cea a unei simple despărţiri. Prima dată cînd dădu ocol „Casei“ şi ajunse în poiană, acuma la fel de frumoasă, la fel de unduitoare ca pe vremea sosirii lui, înmărmuri de uimire. Singurătatea era mai copleşitoare decît putea bănui. Nu regăsea nimic. Se întoarse în seara aceea în odaie, încovoiat, cu privirea

unui animal hăituit. Avea impresia că se află acolo ca în prima zi, întins pe același pat, asemeni unei epave, în mijlocul unei lumi necunoscute și subversive.

În zilele următoare îl aștepta aceeași, tot mai dureroasă surpriză. Ariane nu plecase singură. Luase cu ea tot ceea ce putea fi o amintire, un martor al ei : spațiile albe, torentul înghețat, ultimele petice de zăpadă pe cărare, tăcerea pașilor, totul dispăruse cu ea la fel de discret, de liniștit. Simon înțelegea că lumea nu-i fusese dată și că Ariane trecuse prin viața lui ca un anotimp. În locul suferinței pe care o aștepta, regăsea o alta. Căci atîta timp cît fusese țintuit în odaie, credea că poate să-și imagineze durerea pe care o va trăi cînd va revedea locurile cu care Ariane se confundase adesea. Dar și acestea se retrăseseră din viața lui ; totul îi era străin. Totul îl invita să plece.

Într-o dimineață, sora Saint-Hilaire a apărut în odaie înștiințîndu-l că-l așteaptă doctorul.

Cabinetul doctorului Marchat se număra printre locurile cè nu cunosc prefaceri. Simon a intrat cu dezinvoltura unui om de-al casei și cu o vădită indiferență față de tot ceea ce privea propria-i viață.

Era pregătit să primească resemnat verdictul medicului : că suferința din ultimele săptămîni a compromis convalescența și că trebuie să ia totul de la capăt. Pe cînd doctorul îl palpa pe piept, Simon, așezat pe taburetul cu pivot, avea impresia că i se scrutează gîndurile, că i se notează una cîte una patimile dăunătoare sănătății, excesele, durerile, dorurile. Dar cînd judecătorul, după ce l-a învîrtit bine pe taburet, l-a adus în poziția inițială, ținîndu-l cu impenetrabila lui privire, Simon a înțeles că se înșelase. Spre marea lui mirare, doctorul i-a spus că plămînii sînt vindecați. Apoi s-a ridicat, s-a așezat la biroul său abia luminat pe care se afla radiografia făcută cu cîteva zile în urmă — una din transparentele imaginii pe care se citesc șansele de viață și de moarte ale fiecărui bolnav... Din ziua în care doctorul, cu un gest energic l-a făcut să priceapă că biroul său e un loc sacru, un fel de altar unde oficiază singur, Simon se obișnuise să aștepte verdictul, așezat umil pe scaun. Dar în acea zi, Marchat rosti ceva neașteptat : „Vino lîngă mine...“ Ținea alături două imagini : cea recentă și cea veche, cu aerul

satisfăcut al unui om care adaugă o nouă victorie la toate cele care contribuiseră la faima sanatoriului său.

— E limpede. Şi, cu un fermecător zîmbet, adăugă: Ai toate şansele...

Simon era impresionat de cunoştinţele vaste ale doctorului Marchat. Ele erau însă exclusiv medicale. Pe oameni îi ignora totalmente. De aceea verdictele lui erau detaşate şi senine. Tînărul s-a uitat la radiografia tulbure din prima zi care-i inspirase atîta teamă : acum era ca un animal domestic ; a privit-o aşadar, cu complezenţă. Alături, noua radiografie aducea cu o tablă ştearsă cu buretele : atunci a simţit cum îl cuprinde panica în faţa acelei pagini a viitorului pe care trebuia s-o umple. Încetase de multă vreme să mai mizeze pe viitor. Avusese dreptate Jérôme că vindecarea e înspăimîntătoare. Doctorul îl bătu pe umăr :

— În concluzie, eşti într-o formă excelentă. Poţi pleca.

Apoi îl conduse spre uşă, cu acelaşi zîmbet încurajator în care nu lipsea o nuanţă de protecţie. Simon s-a retras ca un somnambul.

Să plec !... Acum i se părea mai puţin cumplit. Într-o vreme n-ar fi acceptat acest verdict fără să se cutremure : Jérôme, Pondorge şi mulţi alţii — toate chipurile care intrau într-un fel de anonimat dar pe care le privea cu plăcere — ar fi fost de faţă şi l-ar fi împiedicat. I-ar fi fost teamă să pornească în viaţă fără ei. Cine ştie, în ultimul moment ar fi considerat plecarea drept o trădare, o dezertare... Dar acum numai părăsind ţinutul d'Armenaz, putea să împlinească cele mai adînci crezuri înrădăcinate în el. Astfel, plecarea nu mai reprezenta o opţiune. Ciudat. Parcă o mînă nevăzută l-ar fi apucat de umăr şi l-ar fi împins. Se simţea izgonit de pe Crêt d'Armenaz cu aceeaşi violenţă, cu aceeaşi neîndurare cu care fusese adus...

Într-adevăr, nu-i mai rămăseseră nici prietenii. Pondorge plecase, Massube murise. Mulţi l-au urmat pe primul, mai puţin pe al doilea. Majoritatea celor cu care se întîlnea acum erau necunoscuţi ca cei din prima zi. Simon înţelegea cît de uşor eşti dat uitării. Îşi amintea de versurile unui poet care compara generaţiile de oameni cu frunzele. Pe acele meleaguri se adevereau mai mult ca

oriunde : oamenii se făceau nevăzuți odată cu anotimpurile. Au plecat pe aceeași furtună, la aceeași oră, în același autocar albastru cu caroserie strălucitoare, comandantul Lombardeau și „domnul“ Lablache, luînd cu ei bunele lor maniere și fraze decente, salutați fiind cu aceleași manifestări zgomotoase, cu aceleași gesturi de simpatie pe care cei doi nu conteniseră să le dezaprobe. Dispăreau astfel cei mai vajnici stîlpi ai societății constituite, urmînd să-și asume din nou un frumos și necesar rol, în timp ce, în poiană, bradul sub care prezidaseră toată vara grupul de prieteni, nu contenea în ritmul vîntului primăvăratic cu zadarnicile lui gesturi de adio.

XV

RĂMÎNEA TOTUȘI CINEVA: JÉRÔME.

Liniștit, calm, anume rezervat, Jérôme se număra printre cei care dăinuie. Printre cei care nu mor, printre cei care nu se duc. Numai el îl mai făcea pe Simon să zăbovească la marginea drumului înclinat ce cobora către lume. Îl reținea nu prin vorbe ci prin tăceri, căci deși îi spunea să plece, vorbele erau pline de mistere ce-l înlănțuiau. Tăcerile-i erau țesute din toate cele nerostite în cursul dimineții cînd urcaseră împreună spre Blanc-Praz. Erau țesute din tot ce se ascunde dincolo de cuvinte.

Simon își amintea mereu de urcușul din zori către întinderile înghețate ; îi apărea în fața ochilor bradul solitar, cabana acoperită de zăpadă, umbrele negre aplecate oblic deasupra drumului alb, cărarea strălucind de lumină. Îl vedea pe Jérôme aproape de el, cercetînd fiecare nouă priveliște, scînteietoare, ce se arăta la dreapta drumului. Ciudat și acest Jérôme ! Ce spusese despre umbre ? Nu spusese că sînt semne ? Sau el, Simon, rostise acest cuvînt ? Dar a fost oare rostit cu adevărat ?... Jérôme spusese mereu în prezența lui lucruri ciudate. Și acele cuvinte ce păreau desprinse de toate, ce rămăseseră întipărite în memorie ca insule de lumină în largul unei mări exotice, Simon observa că ele alcătuiau un incontestabil lanț ale cărui verigi se îmbinau și se strîngeau tot mai mult în jurul lui. Poate că nimeni nu

spusese lucruri atît de luminoase, de coerente, de limpezi ca şovăitoarele cuvinte rostite de băiatul timid care îşi isprăvea cu atîta dificultate frazele.

Simon aprecia simplitatea cu care Jérôme îi pomenea de nenorociri. Îi vorbea tot aşa cum îi vorbise Ariane despre moarte. Era bine că această calitate nu dispăruse ; că o regăsea tocmai în Jérôme. Simon înţelegea că Ariane nu murise cu totul, că dăinuia în amintiri, în conştiinţe. Cine ştie ? Poate că era doar începutul învierii ? Poate că unii dintre cei care o cunoscuseră puţin şi care părăsiseră de mult ţinutul d'Armenaz, luaseră cu ei imaginea Arianei ? Poate că astfel Ariane era mai vie ca oricînd... Simon se gîndea uneori la Lahoue, la Massube...

Ce devenise Ariane în lumea morţii nu se putea şti, dar ea putea fi regăsită în lumea celor vii, în Jérôme, în Simon. Acum cînd nu mai era vizibilă, Ariane putea să trăiască şi să crească în fiecare din cei care au ştiut s-o iubească ; virtuţile ei nu se irosiseră ; chiar cele mai neînsemnate gesturi dăinuiau cu sfîşietoarea lor graţie ; şi ea avea astfel să se împlinească în lume. Căci dincolo de Jérôme, Simon îi vedea pe toţi cei care, în primele luni îi vorbiseră despre ea, cu o obscură devoţiune ; imaginea colectivă de la început, pe care a eliminat-o treptat pentru a păstra o imagine personală, începea să capete un sens, o valoare şi înţelegea o dată mai mult că nimic în viaţa omenească nu are formă şi loc definitiv. Moartea ei atît de greu de justificat la prima vedere nu avea menirea să-i descumpănească pe cei în viaţă ci să le dea curaj. Ariane moartă era la fel de vie, avea aceeaşi influenţă asupra lor ca şi cînd ar fi fost absentă. Ea îi forţa să înainteze singuri, dar fără tăgadă, în inima incomunicabilului... Şi trebuia să admiţi că o imagine care în ciuda morţii e atît de vie şi de puternică, are în locuri nebănuite o realitate mai omenească. Şi ce e la urma urmelor credinţa dacă nu această încredere, această certitudine menţinută, în îndoială, în absenţă şi moarte, că vei regăsi într-o zi ceea ce ai pierdut pentru moment — acest mod de a compensa eclipsele, teama, neputinţa raţiunii, întunericul simţurilor : posedarea invizibilului...

Cu o zi înainte de a pleca, Simon a ieşit pentru ultima dată cu Jérôme ; au făcut împreună înconjurul ţinutului,

au străbătut poiana și nu s-au oprit decît sub bolțile de fagi ce marcau începutul drumului spre Hauts-Praz.

— Vezi, am ajuns acum de unde am pornit... zise Jérôme după o lungă tăcere.

Simon n-a înțeles la început ce vroia să spună. Dar și-a amintit cele destăinuite în timpul plimbării matinale pe Blanc-Praz, cînd, definind calea „spiritului“ și a „absenței“, își asumase rolul cel frumos. Da, ajunseseră amîndoi de unde porniseră. Și cum îl răscolea amintirea zilelor cînd Ariane îi vorbea cu ingenuitate de „mica lor grădină“, răspunse cu ochii plini de lacrimi :

— E adevărat, nu poți păstra ceea ce e frumos... N-am crezut niciodată că o voi păstra pe Ariane... La urma urmelor...

— Ce anume ?

— A fost de ajuns că a existat !

— Așa mă gîndeam și eu. Poate ar fi fost de ajuns să crezi că existența ei e posibilă.

— Pentru asta însă trebuie să fii genial.

— De ce nu ? Ce altceva e iubirea ? Nu e o trăire de circumstanță : e o facultate ce ține de viziune, de descoperire, ridicată pînă la genialitate.

S-au oprit sub fagi, în fața crîngului de unde pornea în pantă lină drumul spre Hauts-Praz. Din acel crîng o zărise Simon pe Ariane, într-o zi de vară, pe cînd n-o cunoștea. Tînărul s-a gîndit că Jérôme era singura ființă care-i știa povestea : era o legătură cumplit de greu de frînt... Dar pe cînd se temea de această ultimă ruptură, auzi de departe, dinspre „Casă“, țîrîitul obișnuit al soneriei ce răsuna fără să țină seama că pune capăt unor întîlniri, unor discuții. Atunci Simon, gîndindu-se la mîna care apăsa pe sonerie, își spuse cu resemnare că sora Saint-Hilaire era la urma urmelor o altă figură a veșniciei în această lume. „Peste zece ani, la aceeași oră, dacă voi fi în poiană, va ține aceeași sonerie și cei zece ani vor părea aboliți ; iar eu, același, mă voi găsi iar în fața Domnului...“

— E timpul, zise Jérôme... Întîrziem...

Simon a fost mișcat mai mult ca oricînd de straniul respect al prietenului său față de disciplină, respect care ieși la iveală și la ultima lor întîlnire.

Urcă alături de Jérôme pe culmea poienii, apoi, ajunși în dreptul „Casei", acolo unde începea drumul spre Mont-Cabut, se despărțiră ca și cum aveau să se revadă peste un ceas.

Dimineața următoare a fost una din cele mai frumoase dimineți ivite de după piscurile strălucitoare ale Masivului cel Mare.

O primă rază ce rătăcise în înălțimile cerului, s-a aruncat peste bariera crenelată impunînd umbrelor nopții o progresivă retragere. Apoi soarele însuși s-a arătat în zare la marginea unui ghețar, împurpurînd frontonul cafeniu cu crevase ce dominau ținutul Orcières. A zăbovit o vreme ca să-i dăltuiască pietrele, trezind din somnul lor, una cîte una, misterioasele chipuri. Apoi a coborît să se așeze pe vîrfurile copacilor, pe poiana toată... Dar Simon nu mai avea nevoie de acest spectacol ale cărui scene succesive le-a urmărit mai bine de trei sute de zile. Fără să mai aștepte, cum obișnuia pe vremea fericirii dintîi, ca lumina să legene fiecare fir de iarbă și să se reverse pe pămînt în trene lungi, el străbătu poiana încă umedă și urcă spre Hauts-Praz, ridicînd în urmă-i o pulbere de aur.

Ajunse sub fagi, intră în codru, trecu de cotitură și curînd auzi vuietul torentului. Și acesta îi rămăsese credincios. Simon îl văzu de sus, de pe podeț, cum spumegă sub el, umflat de apele primăverii, croindu-și drum printre stîncile ude, strălucitoare și reci... Sufla un vînt rece. Într-o străfulgerare văzu șuvițele învolte pe deasupra acelei infinite curgeri... Își dădu din nou seama că se poate gîndi la Ariane. Moartea ei părea că desăvîrșește lumea. Putea crede că se topise în pămînt. Devenise esență. Plăpîndul ei trup hrănea pomii ce aveau să înflorească. Înțelegea că fusese sortită de totdeauna unei morți violente și timpurii datorită dragostei ei excesive. Simon nu se mai putea răzvrăti. Nu era o întîmplare faptul că ea l-a părăsit în culmea fericirii, asemeni unui foc aprins pe munte ca semnal și care, odată ce și-a transmis mesajul, se poate stinge. Sînt pe lume focuri ce ard nu ca să dea căldură. Sînt pe lume focuri ce ard nu ca să te oprești în jurul lor, ci ca să mergi mai departe, să le depășești. După ce încetase o vreme să mai creadă că

Ariane era un mit, Simon o vedea cum își ocupă locul într-o lume supranaturală.

Asta să fi vrut oare destinul să-i spună ? Că trebuie să pornească mai departe, să nu se oprească ?... Atunci era negreșit dator să părăsească ținutul d'Armenaz care își încheiase destăinuirea. Lui Simon nu-i rămînea decît să reînvieze pe alte meleaguri virtutea dobîndită. Fericirea pe care o aflase se număra printre cele de care nu ți-e îngăduit să te bucuri prea multă vreme. Într-adevăr, ținutul acela nu era făcut pentru fericire ci pentru vindecare. Orbul din naștere, căruia apa miraculoasă i-a dat vederea, nu rămîne toată viața aplecat deasupra fîntînii : se întoarce pe pămîntul său și privește lumea cu ochii unui om care vede !

Ajunse în fața copacului și-l îmbrățișă cu patimă. Simon regăsea în el aceeași afirmare incontestabilă, vehementă. Copacul aduna deopotrivă curenți și surse contrarii făurind un orbitor amestec de limpezimi. Acum el era îndreptat spre lumină, gata s-o primească, împodobit în frunze abia născute a căror tinerețe zgomotoasă se răspîndea de la o creangă la alta, într-un asurzitor ciripit de păsări.Iată așadar că și el renăscuse, își primenise sufletul ; iată că se împlinea lenta lucrare nevăzută din timpul iernii ! Și iată că venise timpul să-l iubească și pe el ca pe un semn !

Tînărul contemplă în tăcere ființa puternică, desăvîrșită a cărei viață armonioasă se desfășura deasupră-i și care, bine înfipt în pămînt, cuprindea cerul într-o irezistibilă îmbrățișare... Cele mai înalte ramuri prinseră a arde misterios în văzduh iar copacul răspunse printr-un freamăt primei dezmierdări a soarelui. Parcă dintr-odată se revărsare peste el primăvara.

Simon se apropie, îl pipăi, apoi coborî fără să se mai întoarcă.

Cîteva ceasuri mai tîrziu, tînărul făcea în sens invers lungul drum sinuos pe care-l străbătuse cu aproape un an în urmă. Dominată de severele ziduri de granit din care părea că iese, șoseaua șerpuia pe platouri, pe terase, pînă în valea întinsă, brăzdată de trenuri și mașini, lăsînd în urmă seninul văzduhului și al pămîntului, puritatea spa-

ţiilor şi a visurilor. Între timp, din vale nu răzbise nici un cuvînt, nici un zvon, nici un cunoscut. Fusese dat uitării de lumea în care avea să pătrundă iarăşi. Cele trei sute de zile petrecute pe Crêt d'Armenaz îl îndepărtaseră de lume mai mult ca zece ani de viaţă. Se întorcea acum printre oamenii care nu bănuiau existenţa acelui ţinut, a poienii şi a tot ce sălăşluia acolo. Se întorcea printre oamenii care ignorau anumite idei : într-un cuvînt, printre oamenii sănătoşi. Îşi dădea bine seama acum, la plecare, că dacă boala tratată pe Crêt d'Armenaz era cea pentru care venise, boala de care se vindecase era însă alta. Fără îndoială oamenii de la oraş ar fi tăgăduit miracolul, ba chiar l-ar fi considerat nebun dacă le-ar fi vorbit de el. Simon se întorcea printre oamenii care nu bănuiesc adevăratele lor boli, care nu reţin din realitate decît lucrurile vizibile sau cifrabile, care consideră serioasă o activitate adesea stereotipă sau puerilă şi care, purtaţi de vîrtejul vieţii, prizonieri ai propriei lor agitaţii, sclavi ai cotidianului şi ai utilului, robiţi banului, n-au avut încă vreme să bănuiască existenţa, la marginea lumii, a unui univers ce se deschide doar celor ce ştiu să rămînă în nemişcare. Cîţi dintre ei n-ar fi avut nevoie ca cineva să vină să-i ia de mînă, să-i ducă şi să-i stropească cu apă din Siloam ! Şi un nou simţămînt încolţea în inima lui : dragostea faţă de semeni, faţă de mulţimea încovoiată sub poveri inumane. Se gîndea la ei şi-l cuprindea teama ; abia făcuse un pas dincolo de singurătate că se şi năpusteau cu toţii asupra lui ca să-l tragă în mulţime. Pentru ei trebuia să muncească acum, pentru toţi acei care seara, după ce-şi isprăveau lucrul, ar fi ştiut poate ca şi el să se bucure la vederea unui copac, dar care n-au găsit o clipă pentru o asemenea privire şi care — lucru mai cumplit — nici n-au simţit nevoia, fiindcă vederea le era bolnavă şi nu ştiau să privească... Dar nu pe ei era greu să-i convertească. Platoşa de satisfacţie, de certitudine, de vanitate era cu mult mai greu de învins. Poate, vai, după prima cotitură a străzii, Simon avea să întîlnească lingavul chip cu ochi mici şi reci ai lui Elster !... La acest gînd îi veni să rîdă. Dar la urma urmelor ar fi fost bine. După cum era bine că firma Delambre, devenită acum „Delambre şi fiul“ prin totala adeziune a lui Julien la concepţiile tatălui, era prosperă şi se extindea în provincie. Era bine că în locul firmei emailate se lăfăia o

mare placă de sticlă cu litere aurite pe fond negru... Era bine că Minnie fusese dată uitării și, poate, că Ariane murise...

Dar exista oare vreun loc pentru el în acea lume în care cobora, printre oamenii cu ochii plecați, cu mîinile aspre ? Ceea ce vroia el să facă sai mai degrabă ceea ce vroia *să fie* — căci doar asta avea un sens — se afla înscris în adîncul sufletului său. Dacă trebuia să se insereze într-un cadru, să intre într-un tipar străin, era o problemă pe care anul petrecut pe Crêt d'Armenaz o plasa la locul cuvenit : adevăratul scop era altul. Simon se gîndea la tinerii pe care-i cunoscuse ; ei se aflau departe, aveau „situații", erau „plasați" sau pe cale de a fi. Și nu era rău că-și găsiseră o slujbă. Dar asta îi făcea vanitoși, deci ridicoli. Simon cobora de pe Crêt d'Armenaz cu o nouă certitudine : toate meseriile sînt la fel de importante, cum spusese Pondorge, toate au o egală valoare. Omul contează prin ceea ce este în afara „atribuțiilor" lui. Din această perspectivă, ambițiile celor mai mulți, motivele lor de trufie i se păreau vanități de infirmi. Brukers se înălța spre știință, Chartier spre onoruri : Simon nu avea față de ei nici un fel de resentiment. Se simțea necesar familiei. Tatăl i-a scris : „Am nevoie de tine" și el i-a răspuns : „Iată-mă". Astfel primul lui gînd era să-i aducă puțină mulțumire, să-i aducă ceva din iubirea care încălzește și dă viață. Cine îl făcuse să cunoască prețul acestei iubiri ? Nu știa. Dar nu se mai putea gîndi la ai săi fără ca inima să nu-i tresalte. Se simțea în sfîrșit trup și suflet din trupul și sufletul lor. Așa cum îi spusese lui Jérôme, descoperea că e fiul cuiva... Pe calea nebătută a acestei iubiri, pe puntea îngustă și fragilă încă, făcea primul pas către lume. Cu o adîncă bucurie saluta noul simțămînt, acest ultim și cel mai neașteptat cîștig dobîndit.

Dar mai ales știa acum că orice s-ar fi întîmplat, era fiul, descendentul generațiilor d'Armenaz. Orice s-ar fi întîmplat, știa că există undeva o garanție pentru decepțiile inevitabile ale întoarcerii la condiția umană. Chiar dacă lumea avea să-l doboare, exista în viața lui acea străfulgerare, acea imensă iluminare a cerului său, acele zori după care știa în orice clipă să se deghizeze. Exista acea imagine de neuitat, acea iubire luminoasă. Și mai exista un loc

unde ele erau păstrate, exista un loc unde îi era de ajuns să pună piciorul într-o zi pentru ca să soarbă puteri — exista acel colţ de lume ce păstra minunatul trup al Arianei. Simon se gîndea tot mai mult că ceea ce a putut trezi o iubire atît de profundă avea negreşit un izvor nesecat de viaţă.

De aceea spre sfîrşitul după-amiezii, ceva mai înainte de asfinţit, n-a încercat să reziste emoţiei care l-a cuprins cînd, după un scurt şuierat care n-a avut vreme să se convertească în strigăt de disperare, trenul s-a pus în mişcare : ştia că tristeţea lui nu e gravă, că n-avea rădăcini în el, că era provocată doar de gîndul despărţirii. După ce ieşi din gară şi zări dintr-o ultimă privire, pe versantul de la poalele uriaşului zid stîncos construcţiile de pe Crêt d'Armenaz, acum minuscule, aproape invizibile, terasele de verdeaţă şi, mai jos, şirurile de cireşi timpurii răspîndind dalbe artificii, nu mai simţi nici o durere : căci din acel loc în care sosise plîngînd, nu pleca singur.

Trenul coti. De la fereastra murdară, Simon văzu cum se leagănă muntele de granit cu codrul asemeni unei umbre nemărginite, înfiptă în ceruri.

Apoi, într-o clipă, totul dispăru.

CUPRINS

PROLOG 5
I INIȚIEREA 68
II PE PĂMÎNT, PACE 145
III PRIMĂVARA 293

Lei 11,50

Colecția
«Romanul de dragoste»
182

Distins de Albert Beguin ca «romancier cum nu sînt decît unul sau doi într-o generație», PAUL GADENNE (1907—1956), autorul volumelor Siloam **(1941),** Vîntul negru, Strada fără sfîrșit **(1947),** Calea **(1949),** Plaja din Scheveningen **(1952),** Invitație la familia Stirl **(1955) și** Cartierele selecte **(1973, traducere în limba română, Editura Univers, 1979), se înscrie printre marii mînuitori ai metaforei și simbolului, ai visului romantic și ai neliniștii moderne.**
Romanul Siloam **captează prin autenticitatea experienței și prin frumusețea personajelor, care trăiesc o suavă poveste de dragoste.**

ULTIMELE APARIȚII:

172 Liviu Rebreanu — Ion
173 Henry James — Între două țărmuri
174 Emmanuel Roblès — Anotimp zbuciumat
175 Henry James — Piața Washington
176 Theodor Fontane — Păcatul • Cecile
177 Georges Blond — Glorie și frumusețe
178 Yves Gandon — Domnul Miracle
179 Vicente Blasco Ibáñez — Printre portocali
180 Marie-Anne Desmarest — Torente III
181 Iris Murdoch — Vlăstarul cuvintelor